Cõmune incliti Polonie Re
gni priuilegium cõstitutionū
⁊ indultuū publicitus decre-
torum approbatorūqȝ. cum

nõnullis iuribus tã diuinis q̃ humanis ꝑ Sere
nissimum principẽ et dn̄m dominū Alexãdrum
deigratia Regem polonie magnumducẽ Lith-
wanie Russie Prussieqȝ dn̄m et heredẽ ⁊c. Non
tamen in illudipsum priuilegiū sed motu ꝓprio
regio serenitatis sue ꝑ adhortationẽ, ꝑ instructiõe
Regnicolarū, procqȝ regni eiusdẽ. ac iustitie statu
feliciter dirigẽdis eidẽ priuilegio ãnexis ⁊ ascri-
ptis. Mandãteqȝ sacra eadem Maiestate accu-
ratissime castigatis.

S. Wenceslaus
S. Adalbertus
S. Stanislaus
S. Florianus

Euerēdissimis ⁊ Reuerēdis i cristo patribꝰ. ac Magnificis Generosis et Strēnuis dn̄is p̄latis Spiritualibꝰ et Secularibꝰ Baronibus patricijs ⁊ militibꝰ dn̄is colendissimis fautoribus et fratribꝰ obseruādis Nobilibusqꝫ ⁊ famatis amici dilecti regnicolis īcliti Regni polōie

Joannes de Lassko Regni eiusdē Cācellarius.

Salutē cōplacēdi affectum. ⁊ mutue beniuolētie. fraterneqꝫ charitatis augmētum. Reuerēdissimi ⁊ Reuerēdi in christo patres Magnifici Generosi et Strennui dn̄i colendissimi fautores ⁊ fratres obseruandi. ac Nobiles ⁊ famati amici dilecti. Nuper vestris charitatibus Serenissimo principi et dn̄o domino Alexandro dei gr̄a Regi nr̄o graciosissimo in Conuentione Radomien̄. Supplicātibꝰ ꝓ edēdo cōmuni Statutoꝝ Regni priuilegio. Sacra eiꝰ Maiestas me (velut ab ineunte iuuētutis tp̄e ī curijs publicisqꝫ negotijs tp̄e diuorum olim suoꝝ Kazimiri genitoris. et Joānis alberti germani Regum polonie vsqꝫ ad presentia felicis sui Imperij tp̄a sub q̄bus eius Maiestas me sue innate bonitatis clemētia officijs Cācellarie preponere dignata ē) versatum hortata fuit ⁊ prouinciā dedit communis eiusdem priuilegij ⁊ antiquaꝝ Regni institutionum ordinationumqꝫ scribendaꝝ q̄bus Regijs iussis parēdo humiliter ad Regis celoꝝ gloriam: per quem Reges in terris regnant ⁊ cōditores legum iusta decernunt ac ad honorē diuorum Adalberti Stanislai Venceslai et Floriani Regni eiusdē polonie patronorum Statusqꝫ publici felicitatē sempiternā et cōmodum ac communis iustitie augmētum ⁊ vestraꝝ dominationum quaꝝ ductu elucubrationes laboresqꝫ isti publici fiunt cōmendationē ꝑhennem. presens cōmune priuilegium per omnes istius libri passus continuatum scripsi. Qꝫ et si sacro Maiestatis Regie nomini dedicatum sit perpetuo Altis tn̄ ac prudētissimis vestraꝝ dn̄ationum cōsilijs approbādum relinquam me ac fidā ⁊ deuotā familie mee Corabitaꝝ fratrum meorum Regni eiusdem nobilitatem vetustissimam. Fauoribꝰ ꝓtectioni ⁊ connate beniuolentie vestrarum dominationum recommittendo.

¶ Nihilominus ingenue fatebor plus alijs ocij datū doctis ⁊ reꝝ peritissimis precessoribꝰ meis q̄ istud aliq̄n scripturi essent quieciꝰ et emēdacius. Sꝫ cum aut fauor aut mandatum Serenissimi dn̄i ac dn̄i mei Regis graciosissimi voluit curis ac sollicitudinibꝰ diurnis atqꝫ nocturnis mihi incumbētibꝰ. ⁊ hoc scribēdi dare munꝰ. Perscribā ea primum q̄ legētibus demonstrēt q̄ ac quot Reges principesqꝫ ꝑ

uincias polonie ⁊ regnum istud ab origine rexere. quoꝝ et si memorabilis caterua esset. Tamē cum ī Erarijs publicis nō omniū essent testimonia vel illustria eoꝝ facinora (vt cum eoꝝ gr̄a scribā) vl' erudítos mores iustitieq̄ cultuꝫ ꝓhibētia. Egregia saltē aliquoꝝ opa bis inferā. q̄ futuros ꝓ̄ncipes ad meliora cōstituēda (vt equū ē) excitabunt: perscribā. et reliq̄ breuibꝰ q̄ ad vnū p̄ntis ꝓ̄uilegij corpꝰ Serenissimus dominus noster Rex congesturus est.

Quidē cōmune istud Regni priuilegiū

e Et si inicium habeat ex stilo regni consueto, put infra videbitur q̄ Sacra dn̄i nr̄i Maiestas in vnum plura cōnexuit ꝓ̄uilegia: tn̄ meis primodictis satisfacturꝰ, p̄missis: nō ab re putauerim omnibus contenta priuilegij istius lecturis intimandum.

Principes polonoꝝ gētiles a reꝝ ꝓ̄mordio ad q̄rtādecimā successionē gētiles fuisse ifrascp̄tos ¶ Primꝰ Lech gētis nr̄e originariꝰ fundator cū filijs ⁊ successoribꝰ suis a q̄ ꝑ externos Lechite dicimur. ¶ Scd̄s Graccꝰ ex priuato per electionē ad principatum sublimatus. ¶ Tertius Lech Gracci filiꝰ quorum vterq̄ Graccꝰ ⁊ Gracci filiꝰ arcis ⁊ ciuitatis Cracouien̄ nr̄aꝝ ātiq̄tatum et annalium testimonia docēt fundatores esse a q̄bus condam Gracouia postea vsq̄ ad tp̄a dieꝝ nr̄oꝝ Cracouia nominitatur lr̄is. C et G in sermone ⁊ scriptura cōmuttatis. ¶ Quartus Vanda filia Gracci in q̄ defecit stirps Graccoꝝ q̄ vt Lothogaꝝ Alemanorum principē ipaꝫ armoꝝ vi ad matrimoniuꝫ secum ꝯhēdum cogēdum vicisset: viuam se dijs libauit victo Lothogaro vndis Vistule se ꝓ̄focauit seip̄am dijs libando quibus hec pro victoria vota fudit ¶ Quintꝰ Premislaus al's Lesthelk primꝰ. ¶ Sextus Lesthelk Scd̄s viginti vniꝰ clioꝝ p̄r occisus ī bello a filio Karoli magni romanorum Imꝑatoris. ¶ Septimꝰ Lesthelk Tertiꝰ Scd̄i filius. ¶ Octauꝰ Pompilius al's popijel primꝰ viginti vniꝰ filioꝝ pater ¶ Nonus Pompiliꝰ Scd̄s patruoꝝ venenator in Cruschrvicza a muribus consumptus in quo defecit prosapia Lijesthlkonum.
¶ Decimꝰ Pijasth ex Cruschrvijcza oppidanꝰ Ruricola ⁊ mellificiorum opifex. ¶ Undecimꝰ Semouitꝰ filius pyasth. ¶ Duodecimus Lesthelk q̄ regnauit Anno Noningentesimo q̄nquagesimo scd̄o Semouiti filiꝰ ¶ Tredecimꝰ Zijemomijsl. al's Semouitꝰ filius Lesthelk. ¶ Quartusdecimus Myeschko seu Myeczslaus cecus natꝰ ꝫ diuinitꝰ illuminatꝰ ꝓ̄mus Christianoꝝ principum filiꝰ Zyemomysl sub Leone octauo papa ⁊ Ottone Imꝑatore fidem suscepit Noningētesimo sexagesimo quinto. cui Dambrorvka bo-

hemia in cō iugium desponsatur q̄ cōiugē Neofitum ꝯiugali adiuta cōfidētia ꝑ ꝯuersatione familiarissimā in fide stabiliuit. ¶ Quintꝰ decimꝰ Boleslaus magnꝰ al's Chabri Rex filiꝰ Mijeschlronis ceci cuiꝰ tp̄e Otto Tertius Ruffus Romanoꝝ impator Ex vrbe roma ad venerādas diui Adalberti nepotis sui reliquias personaliter ve niens Gnezne eumipsum Boleslaum creat in regē ⁊ Imperij con fratrē. Anno Millesimo scd̄o. ¶ Sedecimus Mijeczslaus Rex fi- lius Boleslai Chabri. ¶ Decimusseptimus Kazimirꝰ Rex mona chus filiꝰ Mijeczslai moritur. Anno Millesimoq̄nquagesimooc- tauo sepelitur in Ecclesia ploczeñ. ¶ Decimusoctauꝰ Boleslaus scd̄s Rex ferus et bellicosus beati Stanislai interfector filius Ka- zimiri in quo cessauit regium decꝰ ⁊ monarchia Regni in ꝓuincias diuisa ¶ Decimusnonꝰ Uladislaꝰ frater Boleslai supioris p̄nceps seu dux dictꝰ hermānus. ¶ Uicesimꝰ Mijeczslaus filiꝰ Boleslai bellicosi Dux s₃ nō ē rex potitꝰ gubnāte monarchiā Regni patruo Boleslao. Idē Mijeczslaꝰ venenatꝰ ē ob odium ⁊ timorē paterne tirānidis ¶ Uicesimusprimꝰ Boleslaꝰ Crzijzvorvsthij fortunatꝰ ⁊ victoriosus p̄nceps q̄ in vita sua q̄draginta sex victorias ꝯ̄ hostes suos obtinuit in septima et vltima nutāte fortuna cōtra Ruthenos bellās succubuit q̄nq₃ filioꝝ pater q̄ originē Scissionis monarchie dederunt sorte inter eos ꝑ patrē ꝓuincijs Regni diuisis nomina fi- liorum sunt Uladislaus Boleslaus dictus Crispus Mijeczslaus Lasslronogij Henricꝰ et Kazimirus (vixit Annis q̄nquaginta q̄t- tuor dn̄atus est ānis triginta sex Obijt āt Anno Millesimo cente- simo tricentesimonono in Ecclesia Ploczeñ sepultus. ¶ Uicesimꝰ scd̄s Uladislaus filiꝰ Boleslai ducis senior rex potitꝰ sub quo Re gnum pniciosam Scissionē cepit ⁊ multis ānis ꝯtinuauit Exulatꝰ cum vxore femina Theutonici generis polonos exosa qui in exilio mortuꝰ ē ¶ Uicesimustertius Boleslaꝰ cum fratribꝰ fratres Ula dislai exulati et filij Boleslaj Crzijzvorvsthij. ¶ Uicesimusq̄rtus Mijeczslaus senex frater Boleslai. ¶ Uicesimusquintꝰ Kazimirꝰ dux Sandomirieñ vltimus filioꝝ Boleslai Crzijzvorvsthij absq₃ vlla sorte a patre relictus. ¶ Uicesimussextꝰ Mijeczslaꝰ Opolieñ et Rathiborieñ dux filius Uladislai exulati. ¶ Uicesimusseptimꝰ Leschlro Albus dux filius Kazimiri. ¶ Uicesimusoctauus Bo- leslaus pudicus filiꝰ Lesthronis Albi sub quo Bathiana clades Regnum polonie afflixit ¶ Uicesimusnonus Henricꝰ cum barba Slesie ⁊ Maiorispolōie dux tutorio nomine monarchiā dirigebat ¶ Tricesimꝰ Lesthlro niger dux Siradieñ patruelis Lesthronis

Albi. ¶ Hic vero nōnihil inferā truncatim ab indagine ānaliū prolixissima sumptum continēs euentus insignes q̄ ad cautelā poterint sub tpe publicis cōmodari respectibus/erit āt continuatio a morte istius Lesthkonis nigri vsq₃ ad monarchiam Uladislai Lokijethkonis et aduocacie Cracouieñ.cōfiscationē qua descripta reliquos isti⁹ arboris Regie ramos pingā ordine suprascripto ꝛ erit Tricesimusp̄rim⁹ Bolesla⁹ ꝑut infra videbitur istum Lesthkonē nigrum sequēs. Quippe Lesthkone nigro monarchiā gubernāte leo dux Ruthenoꝝ filius Dauidis regis Russie opibus ꝛ gētibus potēs cum animo destinasset terras certas Lesthkonis sibi subicē cōgregato.ex Lithuanis Tartaris ꝛ Gepidis sedē suā tunc ī terra Drohiczensi hn̄tibus: qui Geppide Jatwijess dicuntur et eoꝝ reliquie extant in territorio Norvogrodek et Slomijn. Aliqui etiam Hungariā translati vbi Jassouije vocātur. Et ex suis Ruthenis ingenti excercitu terrā Lublineñ vastat/terrā Sādomirieñ ingressus ꝓfligatur et successiue ꝑ Lesthkonē castra sua Russie expugnātur non tn̄ potitus erat ducatu Russie Lesthko ſ onustus et opulētus spolijs ad ꝓpria reuertitur. Ex q̄ttuor ꝓuincijs videlic₃ Cracouieñ. Sandomirieñ Siradieñ et Lublineñ/triginta milia eq̄tum ꝛ duoꝝ peditum exercitu habito. Quo Lesthkone nigro duce terraꝝ Cracouieñ Sandomirieñ Lublineñ et Siradieñ q̄ in dismēbratiōe cōmuni monarchiā repñsentātium mortuo exist̄ēte Boleslaus Mazouie dux minor/Conradi german⁹. Cōrado ꝓpter feroces ei⁹ mores et vastationem in eisdē terris(viuente Lesthkone)cōmissas ꝯtēpto/eligitur in monarcham postulatoq₃ accersito et veniēti arcis ꝛ Ciuitatis Cracouieñ per prelatos ꝛ Barones possessio datur/quo intronisato existente Ciues Cracouieñ in Henricum q̄rtum Uratislauieñ ducem animo propensi eum clanculum vocāt vocato venienti porte vrbis panduntur Henrico rebus ī Ciuitate potito Bolesla⁹ nouitate iniqua perculsus arcem reliquit Mozouiam ꝓfugit Henricus monarcha declaratus Uratislauiā redijt p̄sidijs ī monarchia locatis. Que Uladislaus cubitalis al's Lokijethko Siradieñ et Cuijauie dux deturbat fauore Pauli Episcopi Baronum ꝛ militarium arcē et Ciuitatē Cracouieñ conscēdit Ciuib⁹ tamē Cracouieñ partes Henrici fouētibus iterum Henricus quartus noctu ī vrbē receptus Uladislaus Cubitalis fuge presidio et fratrum sancti Frācisci industria per murum missus. Exinde inter presidia arcis et Ciuitatis cedes et pugne cōmisse. Paulus Episcopus capt⁹ reb⁹ exut⁹ ante aduersario ꝑ Slezitas in Uladislauitanos cōmissa. ꝛ ꝓcessio

militum in deditionem Henrici rursum facta. moriēte Henrico Cubitalis Sādomirieñ Premislaus Maioris polonie duces ducatus consecuti. Vixit tunc coniunx Lesthkonis griffina metu āmittendi dotalicij in Cracouieñ et Sādomirieñ terris habiti Venceslao Bohemie duci suo ex germana nepoti terrarum donat Jus. Legauit Cracouiā: exercitum Venceslaus duce Thobia prageñ Episcopo cui Premislaus. Tametsi Bohemis superior tamen liuore in Cubitalem perustus Thobie prageñ Episcopo cedit. Thobias possessionem arcis et ciuitatis Cracouieñ griffina fauēte ingreditur. Exercitus Bohemorum Castro et Ciuitati Sandomirieñ admouit. Sed per Cubitalmos cum strage insigni repulsus Cracouiam veniens in eaqȝ relictis Bohemorum presidijs pragam redijt cum griffina q̄ prage Ludibrio habita moritur. Interea Cubitalis Bohemorum presidia vrget. munitiōes euertit et expugnat. Thobiam iterum ex Bohemia cum nouis exercitibꝰ missum fudit qui re infecta iterum iterumqȝ pragam redit. Vladislao Cubitali rebus in Monarchia Regni potito. Erumne adijciebantur noue. Etenī mutilatio grādis in corpore Regni perpessa p occupationem Pomeranie dolis Cruciferorum. Anno dn̄i Millesimo tricentesimo duodecimo patratam. Cuius ordinis ductu Albertus Cracouieñ Aduocatus Vladislao Cubitali infensus cum Boleslao Opolieñ duce de Cracouieñ ciuitate illi dedenda cōponit. Qui Opolieñ congesto exercitu apertas Ciuitatis portas ingreditur arce loci eiusdem in fide Regia manēte. Ad cuius presidia et Ciuitatis recuperationem Vladislaꝰ assurgit obsidioneqȝ vrbem premendā decreuit. Sed legatis mediantibus Boleslaus Alberto Aduocato et ceteris qui se nouerant Ciuibus parum fidens motus cominationibus Cubitalinis adhortationibusqȝ Legatorum eius. presertim vero prospiciēs Kazimirum Cubitalis filium verum atqȝ iustum eius successorem causas aduētus sui coram legatis in Aduocatum retorquet sic sub conditionibus. regreditur opoliā Aduocato et ceteris factiōis auctoribꝰ secū receptis. Vladislaus hoste per conditiones victo Cracouiam victor ingreditur. Amplissimas aduocacie possessiones et supellectilē Ciuium sceleris cōsciorum cōfiscat: plures vero obtruncat nōnullos alijs penis vite damnat. Ex domo vero Aduocati arcē erigit et ī valva sancti Nicolai turrim extollit in quibus presidia locat sic feliciter regnat. Sic quoqȝ Jus eligendorum Consulum condam in cōmunitate perhenne in Palatinum loci mittit.

Circa hec tempora Albertꝰ tertius Liuonieñ.

al's Rigeñ Episcop⁹ ordinē fratrum de milicia christi nuncupatum
qui gladium et desuper Crucem rubeam deferebāt apud Liuoniam
instituit pro defensione fidelium contra barbaros Tertia bonorū
parte Rigeñ Ecclesie illis in dotem assignata/quem postea Grego-
rius nonus papa ordini hospitalis sancte Marie ordinis Theuto-
nicorum vniuit et vt in iurisditione prelatoꝝ Liuonie consisteret de
creuit. Cuius exemplo Cōradus dux Cuiauie vexatus et attritus
crebris incursionib⁹ prutenorum qui tunc Gette appellabātur vo
cauit eos ipos fratres Cruciferos de Liuonia de milicia christi nuncu
patos. quibus castrum Dobrzÿn vt ex eo barbarorum insultus re
pellerent assignauit. Sed illis ꝓpter debilitatem virium parum ꝓ-
ficientibus ⁊ tenuē resistentiā barbaris opponētib⁹. terre Culmeñ
et Lubauie fuerunt penitus desertate. Cum autem ordines prefati
vniti (vt premissum ē) fuissent. Idē dux Conradus qui iā antea fra-
tribus cruciferis Liuoniensibus castrum Dobrineñ cōtulit securi-
tati prouinciarum suarum consulcius prouidēs Aduocatis in sub-
sidium fratribus Cruciferis milicie Religiose sancti sepulchri dom⁹
Theutonicoꝝ illis Nijeschouiā castrum donauit. Et demū terras
Culmeñ et Lubauie intra fluuios Ossam ⁊ Drzvaczam sittas. Ea
cōditione vt Magister ordinis q̄cunqꝫ ex barbaris acquireret cum
eodem Cōrado duce et successoribus ipsius Polonie principibus
equa diuisione partiatur/Terra vero prutenica conquisita donatio
ipsa Culmeñ et Lubauie terrarum irritari earumqꝫ ꝓprietas ⁊ pos-
sessio ad Cōradum ducem suosqꝫ successores pleno iure deuolui de
beant. prout hec apicib⁹ litterarum firmata extant ī scrinijs Regni
⁊ ducum Mazouie condita/attamē Cruciferi beneficio fundatoris
abusi datam fidem preuaricati in eum arma vertentes multis incō
modis Regnum polonie attriuerunt quod in eis diuinitas sub Ka-
zimiro Tertio emendauit/Scripsi hec paucis consulto et forsan sb
hac felice Regum arbore stans iterum paulisper immorabor ad ex-
terna prospecturus. donec deus clemētissimus donet ex his nostris
cōsilia ad certamina paganorum nos vrgentium saluberiora sunt
inquam consilia infrascripta elegantissime ꝑ industriam cōcepta ad
necessitatemqꝫ belli Regnis et regib⁹ infrascriptis cōmodata. q̄b⁹
finitis nihil posthac extraneum hic ponam sed calamum ad Reges
iura nob cōia ꝯstituētes ꝯuertā. **Dū regna Hispaniarū**
olim a Mauris qui iāpridē Beticam al's regnum Granate occupa
uerant oppressa atqꝫ vastata fuissent adhiberenturqꝫ pro eoꝝ tutela
per Hispaniaꝝ reges varij defensionum modi. Inter quos nullus

vtilior atq; efficacior visus est q̃ qui et modo perdurat Regularis militie institutio ex quattuor ordinibus constituta videlicet de Ala cantara de Caltraua de Muntesa et Iohãnitarum qui Rodian⁹ de- nominatur quorum virtute atq; opera indefessa acceden̄ sedis apo- stolice atq; finitimarum nationum auxilijs nõ modo Regna illa de fensa sunt. sed ⁊ regnum ipsum Granate vnde perueniebat ꝑnicies funditus expugnatum est et in ditionē hispanoꝝ Regis redactum

Ordo magn⁹ de Calatraua Magnifice ac opu- lenter dotatus habet in prouentib⁹ ducenta milia. ea ratione quia ī eum suscipiuntur etiã coniugati stipendium milicie sue pro sui stat⁹ sustentatione certum haben̄. hij dum a bellis barbaricis fieret va- cantia maritimis insistunt littorales affrici gentilium ꝓuincias bello infestantes negociatoresq; eorum predãtes hunc ordinē suscipiunt prestantiores familiarum nobilitatis Hispanice

Alter ordo de Alacantara appellatus habet Sexaginta milia in prouentib⁹ militans indesinēter dum res exigit tam terra q̃ etiã mari hic vna cum alio qui dicitur de Muntesa con iugatos nõ suscipit **Tertius ordo dict⁹ de Muntesa** Quinquaginta milia in introitibus habet qui eq̃ cum superioribus implens debitum suum cõtra Mauros assidue militat. Hij autem tres ordines vnum et eundem habitum deferunt: nigras tunicas albis pallijs contectas sinistro humero crucib⁹ rubeis. Alij bifur- catis. alij vero simplicibus affixis sb̄ beati Bernhardi rl̄a militãtes

Quartus ordo Ioannitarum: sub solita obser- uantia sua militans a virtute aliorum non discrepans exequitur de bitum suum satis opulenter prouisus fouens ⁊ acceptans aliarum nationum fratres bellare contra Barbaros volentes necessarijs sufficiēter ꝓuisos Quē morem imitati Frãcie Reges gloriosi hui⁹ ordinis miliciã ī frequēti numero summa auctoritate et facultatib⁹ ꝑditã extinctꝭ ⁊ deletꝭ tēplarijs nõ infructuosum idip̄m existimãtes Regno suo inseruere.

Quantum igitur ordines isti In fidei Orthodoxe plãtatione et defensione militãtes ⁊ insudãtes fructificauerint testãtur Rodus aliaq; terra ⁊ mari loca tot ãnis ab infideliū insultib⁹ defensa q̃ q̄dē aut alij ordies nr̄e Reipublice ab īfi delib⁹ opp̄sse aliq̄n ꝯmodati. si vtiles aut necessarij eēnt ꝑlatoꝝ opti matumq; nr̄oꝝ arbitrio reliquã/dixi h̄ huiusculo ex ꝑlixiorib⁹ itaq; vti sup̄ius scp̄seri crescētē monarchaꝝ nr̄oꝝ arborē leuaturus sum

ad felicem vsq3 Serenissimi domini nostri domini Alexādri Regis ascensum Lesthkonem enim nigrum sequitur.

¶ Tricesimusprimus Boleslaus dux Mazouie. Sed paruo tempore rerum potitus. ¶ Tricesimussc̄ds Henricus secundus Uratislauieñ dux filius Henrici cum barba a Tartaris ante Lijegniciē in cōflictu interfectus

¶ Tricesimustertius Boleslaus Caluus Uratislauieñ. dux fili⁹ Henrici sc̄di. ¶ Tricesimusquartus Henricus quartus Uratislauieñ dux. ¶ Tricesimusquintus Uladislaus Lokthek prima vice electus breui tamen postea per defectionē subditorum Regno destitutus Bohemie rege Uenceslao substituto ¶ Tricesimussextus Uenceslaus Bohemie dux postea vtriusq3 regni Rex

¶ Tricesimusseptimus Uencesla⁹ sc̄ds Bohemie Rex Uenceslai prioris filius sed non est rerum potitus q2 ī profectione ad poloniā in Holomuncz fuit interfectus. ¶ Tricesimusoctauus Premisla⁹ Maioris polonie et Pomeranie dux et princeps in recuperatiōe monarchie primus ī eaq3 ad Regnum Gnezne. Anno Millesimo ducentesimo Nonagesimo quarto Coronatus Tandē ī Rogozno cōuentum agens insidijs marchionum Brandēburgeñ interemptus

¶ Tricesimusnonus Uladislaus Lokthek post suam a Monarchatu destitutionē per prelatos et Barones terrarum Cracouieñ: Sādomirieñ Lublineñ ⁊ Siradieñ iterum reassumitur ad regnum Reliquis ipsius imperium propter pristinos suos malos mores detestantibus. ¶ Quadragesimus Kazimirus sc̄ds qui ob merita sua magni nomen meruit apud nr̄ates. Singularis prouidētie pnceps qui ad politicam vitam et mores pro magna parte polonos reduxit celebrem nominis sui memoriam relinquens.

¶ Quadragesimusprim⁹ Lodouicus al's Loijsch Kazimiri magni ex sorore nepos Hungarie et polonie Rex Marie et Hedwigis genitor: caruit em̄ masculina ple. ¶ Quadragesimussc̄ds Hedwigis filia Lodouici regis al's Loijsch per polonos incoronata et totali ⁊ plenaria fungens autoritate Hec in virginali statu existēs nupsit primum Wilhelmo austrie duci consentientib⁹ primorib⁹ polonie Regni. hic cum suis insolentius se gerēs q̄3 legittimum decebat pncipem ob despicabiles mores suos polōis exosus pellitur de regno Nupsit deinde lic3 inuita dispēsante Sedeapostolica Uladislao Jagelloni duci magno Lithwanie ex gentilitate ad fidem conuerso q̄ orba prole moritur et ī Cracouieñ Ecclesia sepelitur. In qua defecit successio in Regnum stirpis polonie principum

¶ Quadragesimustertius Uladislaus Jagello Rex eligitur et in coronatur qui post mortē prioris vxoris superduxit de eadē familia Annam Cilie Comitis filiā ex qua progenita fuit vnica eiusdem nominis filia in virginitate defuncta Supducēs tertiā viduā polonā Generosarum tribuum Regni nobilem ea nulla prole relicta obijt Junxit sibi et quartam ī matrimonium Zophiam Ruthenā ex qua genuit duos filios videlicet Uladislaum et Kazimirum Jam in vltima etate existens. hic Rex multa magnifica opera in vita gessit ¶ Quadragesimusquart⁹ Uladislaus Uladislai Jagellonis fili⁹ Hungarie et polonie moderator hic apud varnam Bulgarie cum Amuratho Thurcarum principe confligens acie victus interijt ¶ Quadragesimusquint⁹ Kazimirus Rex Tertius. quart⁹ autē in numero ducum Jagellonis fili⁹ frater Uladislai princeps mitis atq; modestus. sed plus q̃ principi cōuenit venatice voluptati deditus. cuius Illustrissima proles Regia Hungarie Bohemie Polonie regnis alijsq; prouincijs amplissimis ad hec Regna pertinentibus in sceptris Regijs cum fauore et beniuolētia subditorum feliciter dominatur Regnauit annis quadragintaquinq; vixit āt ānis Sexagintaquinq; moritur ī Grodno Lithwanie in Cracouieñ Ecclesia sepultus. ¶ Quadragesimussextus Joannesalbertus Rex eiusdem Kazimiri natus Magnarum et ꝑceritatis et animi virium princeps primum ad regnum Hungarie cōi Regnicolarum illorum voto post olim Mathiam Coruinum in Rakosch postulatus. postea successor genitori. Cui nisi mors īmatura et felicitas Serenissimi Uladislai Hungarie et Bohemie Regis germani senioris Regnandi dñatum et mundanum preripuisset Imperiū oīm malorum suorum virtutes opera et imperia prudētia magnanimitateq; suis equasset.

Quadragesimusseptim⁹ regnat Serenissim⁹ et gloriosissimus dñs nr̄ Alexāder eiusdem Joānisalberti german⁹ et successor. istarum cōgestor cōditorq; legum quē (sic vitatē fatebor si natura et siderum cursus natiuitate ꝑmissam huabunt fidē) exitu rerum videbim⁹ et fortunatissimum et principib⁹ Asie ducibusq; potētissimis quorum magnusdux esset iam euo nostro imperantē. vitaq; conuite feliciter ac victoriose. dei propiciante dextera regnaturum. habentem in seruitute domo et curia sua Regia Magnum et potentem Tartarie Trāstanaitane imperatorem Schiachmeth cum fratre iuniore Rozak Soltan. et nepote ex sorore Chalek Stolan ac duce Tartarie sue Transtanaitane Takztamysz. Alijsq; ducibus Tartaris eidem imperatori Schiachmeth subiectis.

Jagello

Kazimirus regnavit annis 45 ...

Qua regum Principumqꝫ polonie Arbore post Lech Szla
uonem ꝓuincialē. primaꝝ fundatorē polonie ducem. in altum exur
gente. ⁊ suā felicissimā Jmꝑatoriā crescētiā hn̄te. ab externis natio-
nibus Lechite dicimur. Nationēqꝫ nr̄am sub eorundem imperio
ducum Lech successoꝝ iuregētium a p̄mordio rectā p̄sumimꝰ. Sꝫ
Lechitis ducibꝰ nature cursu occidētibꝰ. Et successiue ꝓuincijs po
lonie Catholicis imꝑantibꝰ p̄ncipibꝰ. et tandē Regno eidē poloie
inclitissimo in felicitate pij Boleslai Chabri primi polonoꝝ Regis
Maiestate imperiali ꝑ imꝑatorē Ottonem Tertium al's Ruffum.
Gnezne dyademate regali donato Regibꝰ monarchiā regni ꝓuatis
legibꝰ moderātibus. Tametsi eraria regni publica velut antiqui-
tatum domicilia. monimenta cōtineat admiranda victoriosissima ⁊
gloriosissima. mundanā quāuis maiestatē superātia. iā in rebꝰ ip̄is
diuersoꝝ generꝝ p̄ciosissimis. iā etiā ī ꝓuilegijs ⁊ vetustissimis scp̄tꝫ
bullis aureis Metallinis ⁊ cereis signatis. Tamen tā ex illis qꝫ sa-
crarum edium testimonijs constat. nō alium qꝫ diuum olim Adal-
bertum rosensium Bohemie ⁊ polonie regni familiaꝝ maiorem. ⁊
dicti olim Jmꝑatoris ex sorore nepotem. de Bohemie pragensi in
Gueznen̄ metropolitanā Eccl'iaꝫ translatum. ⁊ tāqꝫ polonoꝝ apo
stolum. primā ꝟ diuinā Regibꝰ ⁊ nationi polonie sanctionē sꝟ vno
cātici cōtextu deigenitrix. quod vulgari polonico Bogarodzijcza
legitur edidisse. quod cāticum ipso olim sanctiēte p̄sule. Regibꝰ qꝫ
et vniuersis regni ꝓceribꝰ (ex p̄cepto et consuetudine laudabili) ap-
probātibus. initijs belloꝝ in Regno polonie preponi ꝯsueuit. Sic
qꝫ scimꝰ. ex ꝓuilegio veteri sꝟ eiꝰ cōcentu belloꝝ initijs signa dari
post illud nō reperi qcqꝫ ꝯstitutum publicitꝰ. vsqꝫ ad tp̄a duci Bo
leslai in Calissien̄ ducali sede. post dismēbratā Regni eiusdē mo nar
chiam ex cede sanctissimi p̄sulis Stanislai cōmissam. ducatum ter-
rarum Maioris polonie gerētis. cuiꝰ (suo loco) ꝓuilegium constitu-
tiones cōtinet. ad iustitiā inter Christianos ⁊ iudeos regnicolas ꝓ-
uidendā scriptum. Cuiusqꝫ ꝑuilegij autoritas. qm̄ ad ꝓuatum ter-
rarum Maioris polonie dominatum ⁊ nō ad vniuersas regni terras
refertur. eo qꝫ dux ip̄e toti monarchie polonie nōdum tunc imꝑaret
Jccirco ꝑ vnicum Regium instaurata monarchia succedētium vi-
delicet ꝑ magnum Kazimiꝝ regē cōfirmatum fuit. Apud alios vo
reges ac ab illustrissimo dn̄o nr̄o Alexādro qꝫuis ꝑ iudeos iterpone
retur ꝓmitteretur qꝫ auri vis magna tn̄ special' ꝯfirmatio minime ī
petrata Serenissimi pꝰ ꝟ polōie reges n̄ vniuersi

Sz tātummō infrascripti suas q̄libet dederunt Regno sanctiones.
Idē olim Magn⁹ Kazimirus scđs suas q̄ prima dicuntur Statuta
Deinde Lodouic⁹. al's Loÿsch Hungarie ꝛ polonie Rex suas Wla
disla⁹ Jagello rex polōie ꝛ Magnusdux Lithwanie condā gētilis
ḃ ipostulatiōe ad Regnuz baptisat⁹ suas Wladisla⁹ Jagellōis hun
garie ꝛ polonie Rex suas Kazimir⁹ Tertius Rex polonie ꝛ magn⁹
dux Lithwanie Wladisl ai Jagello filius suas. Joānesalbert⁹ ꝛ rex
polonie ꝛ Lithwanie supmusdux suas. Nostro vo tpe Serenissim⁹
et victoriosissim⁹ dn̄s nr̄ dn̄s Alexander Rex polonie ꝛ Magnus
dux Lithwanie Russie Prussie. ac terraꝝ Cracouie Sādomirie Si
radie Lancicie Cuiauie Ploczeñ. Culmeñ. Elbingeñ. Pomeranie
Samogithie dn̄s ꝛ heres suas speciales leges nob dederunt. Que
q̄dem leges hic memorate vetustiores. adeo suppresse fuere vt duo
vel tres. aut Barones aut patricij poloni omnino nō fuerint. tot cō
ditas Regni leges scientes. Neminē āt reuera offendi insil' collectas
hn̄tem. Quod cum plati Ecclesie ac barones primores et patricij.
necnō nobilitatum vniuersi mirabundi ppenderēt. et nōnunq̄ ī pub
licis pponerēt cōsilijs. Leges ipsas pculdubio fuisse. Sed vel per
bonoꝝ impotentiā neglectas. vel p maloꝝ temeritatē obliteratas.
Eas ac vniuersas alias ordinationes ppetuas ad felicitatē Status
publici regni polonie ptinētes. Aliquas etiā externas ī priuilegijs
Apostolicis ordinarijs Ecclasticis ꝛ imperialibus ad optimos tn̄
Christianoꝝ mores scriptas. ꝛ nōnullas p alijs principijs editas vt
sunt leges Ciuilis seu Juris Maijdemburgēsis. quod quidem ius
Maijdēburgeñ. etsi impiali maiestate Ottonis ruffi Cesaris cōsti-
tutum fuerit tn̄ qr illud Serenissim⁹ olim Kazimirus Magnus fa-
tetur ad vtilitatē et pfectum regnicolaꝝ Regis polonie acceptasse
illudq̄z reposuisse in thezauro regni cōi vt de ḃ priuilegium Juris
supremi castri Crac. pstringit cuius Juris ac legum Ciuilium ī opi
dis ꝛ villis Regni polonie ius Ciuile hn̄tibus. fit practica ꝛ obser-
uatio. Idcirco innata eiusdē Serenissimi principis ac dn̄i dn̄i Alex-
andri regis graciosissimi pietas. intelligēs iura ipa atq̄z leges Rei-
publice q̄z cōi ac priuate cuiusl ibet. Justitie vtiles ꝛ pnecessarias.
decreuit eas ordine infrascripto colligere. Ad cui⁹ Regie celsitudis
honorē sempiternāq̄z gloriā. insup collecte sunt approbate pseruā
doꝝ terminoꝝ atq̄z rei iudicate exequēde ꝛ iudicioꝝ cōsuetudines
put videbuntur post regestrum infrascriptum annotate.

Regestrū cōmunis totius priuilegij ꝛ omnium ḃ titulo eiusdē priuilegij In codice isto ptētoꝝ

Regestrum

p Rima omnium deuotissima ⁊ tanq̄ vates Regni polonie
Cancio seu cãticum Bogarodzijcza manib⁹ ⁊ oraculo sc̄ti
Adalbti scripta Cui⁹ ↄscriptio ē p̄mo dicta ad ↄserēda cum hostib⁹
certamina dedicata primum in isto Regestri ordine locū vēdicat.

b Ogarodzijcza dzijewijcza Bogeem Slawijona maria
¶ U thwego sijna gospodzijna matko swolona maria
¶ Zyiczij nam spusczijnam Kyrieleyzon
¶ Thwego sijna krczijczielija zboßnijczaß
¶ Uslijsch glossij napelnij misl ij czlowijeczee slijsch modlijthua
ijenßecze proßijmij.
¶ So dacz raczij ijegosch proßijmij daij na swijecze zboßnij po-
bith po zijwoczije Raijsku przebijth Kyrieleyzon
¶ Narodzijl ssija naß dla sijn bozij wtho wijerzi czlowijecze zbo-
znij ysch przeß trud bog swoij lijud odijal dijablu stroza.
¶ Przijdal nam zdrowija wijecznego starosthba skowal pkijel
nego smijercz podijal wspomijonal czlowijeka pijrwego
¶ Jēsche trud ij czijrpijal bezmijernije ijesczecz bijl nijeprzijspial
zawijernije alijsch sam bog smarthwijch wsthal
¶ Adamije thij boßij kmijeczv thij sedzijsch wboga wieczv do
nijeß naß swe dzijeczij gdzijesch kroluija angelij
¶ Tam Radoscz, tam mijloscz, tham vidzenije thworcza angel-
skije Beß koncza thucz sija nam wsijawijlo diablije potapijenije
¶ Nij srzebrem nij slothem naß dijablv odkupijl swa mocza za
stapijl czijebije dla czlowijecze dal bog pzelkocz sobije bog racze
nodze obije krew swiantha swa sbolku nasbawijenije thobije.
¶ Uijerzzije wtho czlowijecze ijsch iesu cristh prawij czijrpyal
zanaß ranij swa swiatha krew przelijal zanaß krzesczijanij.
¶ O duschij o grzeschney sam bog pijecza ijma dijablu ija odeij-
ma gdzesch tho sam przebijwa thv ija Ksobije przij ijma.
¶ Jusch nã czaß godzijna grzechow sija kaijaczij bogv chwala
daczij zewschemij ssijlamij boga mijlowaczij.
¶ Maria dzijewijcza proßij sijna thwego krola nijebijeskego a
bij naß wchowal odewschego slego
¶ Uschijthczij swijaczij proschczije naß grzeschnije wspomo-
schcze bijß mij swamij bijlij ihesucrista chwalilij.
¶ Thegosch nasch domijesczij ihesu christe mijlij bijßmij stboba
bijlij czdzije sa nam Raduija iusch nijebijeske ssijlij
¶ Amen amen amen Amē amē amē amē thako bog daij bijßmij
poschlij wsijthczij wraij gdzijesch krolvija Angelij

Registrum Summarium

Registrum Summarium

Itē puilegiū Uladislai Jagello cū magnoduce Witowdo ī Hrodlo īcorpantiū Magnumducatū Lithuanie Regnopolonie cū ꝯcessiōe armoꝝ seu insigniū nobilitatī ipīs Lithuanis ac domi
Itē puilegium pla (bꝰ ꝛ familijs regni pdicti Polonie.fo.Cxxv. toꝝ Lithuanie p qđ se r̄gno inscribunt ꝓmitteñ. ꝙ neminē vnꝙ̄ aliū assumēt in dñm ꝛ Magnumducē nisi r̄gē polie.fo. Cxxviij.
Itē puilegium Uladislai Jagellonis ꝯfirmās Sigismundo magnoduci fratri suo puilegia.folio.C.xxix.
Itē eiusdē Magniducatꝰ Lithuanie tpe Johānisalberti Regis Polonie incorporatio in regnum Polonie. Folio.C.xxx.
Itē pax ꝛ ꝯcordia inter Uladislaum Jagello Regē Polonie ꝛ Cōradum mgr̄m Prussie occasione granitieꝝ. Folio.C.xxxij.
Itē puilegium paci ꝛ ꝯcordie inter Uladislaum iij Jagellōis Regē Polonie ꝛ postea Hungarie ꝛ Paulū đ Rusdorff mgr̄m Prussie ptibus ab altera in Brzebczije Cuiauie. Folio.C.xxxiij.
Itē puilegiū mgr̄i Prussie p qđ ꝓmittit pacē suare cū regno Polonie ppetuā. Fo.cxlj.
Itē puilegiū paci ꝛ ꝯcordie ppetue inter Kazimirꝝ.iij. ꝛ mgr̄m Prussie Lodouicū vltimo Thorunie fcē (fo.c.xlij.
Itē loca ꝛ ordo ponēdoꝝ dignitarioꝝ regni polie ꝛ magniducatꝰ lithua.fo.c.xlj.
Itē puncta trāsumpta ex puilegio terrestri terrī prussie pꝰ eaꝝ r̄cupatōeꝫ ꝛ incorpatōeꝫ p Uladisl. Jagello dato qđ ptiet ad cōeꝫ incolaꝝ prussie iustitiā.fo.clij.ꝛ.clvj
Itē đ libero trāsitu oīm mercatoꝝ regni polie Lithuanie Samogithie Mazouie ꝛ Russie p terras prussie ꝛ lithuanie etiā vltra mare.fo.c.lviij
Itē inscꝑtio pacificate cū r̄gno ecclie Uarmieñ.ꝯtinens articulos obseruādę fidelitatis ꝛ subiectionis. Folio.c.lix.
Item forme diuersoꝝ iuramentorum. Folio.Clxj.
Item Statuta Judeorum p ducem Boleslaum maioris Polonie antiquitꝰ sanctita studiose in posteriori ordine scripta.fo. Clxiij.
Itē puilegium iurissupremi Arcis Cracouieñ. Per Kazimirū magnum Regno donatum in thezauro regni depositum. ꝛ tandē p Uladislaum Jagello: ꝛ p Uladislaum eius filium Reges polonie ꝯfirmatum. Cuiꝰ tribunal in arce Cracouieñ. Folio.C.lxvij.
Itē bulle Gregorij pape q̄sdā.xiiij.articlos iuri diuino ꝛ nāli ꝯtrios ibidē descꝑtos in maydenburgeñ.seu saxonico iure ꝯtētos corrigeñ.fo.clxxj.
Itē iuris Meydemburgeñ.libri duo. Fo.Clxxvj.
Item liber Juris feudalis.CC.xlvj.
Itē Raymundꝰ Parthnopeñ.al's Neapolitanus iuris vtriusꝙ̄ doctor emiñtissimꝰ ad libos suos scribit pulcerrime diffinitēs euētꝰ q̄ ī statu vtroꝙ̄ nōnunꝙ̄ fiunt scđꝫ numeꝝ đnuo inceptū pmo

Repertorium in cõmune Priuilegium Regni Polonie p Johannem de Lasko eiusdez regni Cancellarium ordine alphabetico incipit.

De. A.

De. B.

De C

Registrum.

Registrum.

De K

Regestrum.

Registrum.

Registrum

Registrum

De. Q

De R

De S

De T

De V

De Z

Instructio ad conseruationem terminorū ac ad processum executionis iudicatorum.

q Uamuis fere in vniuersis terris Regni Polonie diuersa obseruētur tpa celebrādoꝝ terminorum seu iudiciorum terrestrium: ꝓut in quibusdā: q̄ter in anno: videlicꝫ sup quelibꝫ quatuor tpa: in aliquibus vo crebrius iudicia fiunt. Tamen qualitercunqꝫ obseruetur differēter ꝯsuetudo ipa tpm: nihilominus Serenissimus dn̄s nr̄ Alexander Rex decreuit scribendā ꝯseruandoꝝ terminoꝝ: ꝛ totiꝰ ꝓcessus iudiciarij instructionē: p q̄m instructi eēnt iudices ad seruādum rectum ꝛ cōformem ordinem in terminis conseruandis. ꝛ processu iudiciario: ac circa executiones iudicatorum: sic vt infra sequitur.

¶ Primus terminus.

Differtur simplici infirmitate p citatum Et si in eodē primo termino: citatus nō cōpareret: extunc in primo termino condemnatur in pena cōtumacie: al's in pena non paritionis.

¶ Secundus terminus.

Differtur per citatum vera infirmitate Et in tercio termino cum duobus testibus: vera infirmitas iuramento ꝓbatur: sic vt nec iudex: neqꝫ actor dubitaret reum tē infirmuꝫ fuisse Fit etiā istō. q2 si scd̄o scd̄a citatione citatur: citatus tunc eādem dilationē: vere infirmitatis habet terminus ipe scd̄us.

¶ Tercius terminus.

Sepius āt ꝯtingit tercium terminum: alia vera infirmitate differri: sic q2 diceretur in termino: sic iacet: ita iacet: et adhuc nō ꝯualuit. Nihilominꝰ tn̄ in q̄rto termino cum duobꝰ testibꝰ iuramētuꝫ facē dꝫ: sic q2 tunc erat infirmus: ꝛ ex ipa infirmitate nō ꝯualescēs in ipa infirmitate tē infirmꝰ iacuit.

¶ Quartus terminus

Quartum terminum iudicia ꝯseruāt interduꝫ ꝓ maiori (qui quo ad dilationē fit vltimus) qui terminus pro maiori pōt differri: an̄ verā infirmitatē: aut post qd̄ q̄dē pro maiori ius cōe diffinit sic dum in alio iudicio terre cuiuscunqꝫ regni polonie eodē die ꝓ negocio maiori terminum h̄ret citatus. Tn̄ q̄ncunqꝫ terminus pro maiori recipitur: fit vltime dilatiōis Cuiꝰ etiā nā ꝛ ꝓprietas isto mō declarabitur Citatus terminumqꝫ ꝓ maiori reponēs: eodē die dꝫ h̄re corā alio iudice ter

minum. pro maiori summa. quã sit actio. occasione cuius fit dilatio maioris: et debet notari istud. in dilatione ꝓ maiori: videlicz vbi ẽ actio: cum q̊ ex nomine: ꝓ quãta summa: corã quo iudice. veniente eñ termino dilationis dz portare lr̃am ab illo iudicio vbi tunc se asserebat. ꝓ maiori actõnẽ habere sub sigillo illiꝰ iudicis: in qua lr̃a ꝯtineatur actio: cum quo: et ꝓ quãta summa. tunc causa maioris vertebatur. Quam testimonij litterã. sic ꝓducet citatus in termino. ꝑ dilationẽ sibi dato: et non succumbet in dilatione inquietus ꝓ maiori faciẽdo. Sz si lr̃am hmõi nõ portauerit. aut portatã in aliq̃ parte eoꝝ. q̃ debeãt ꝯtineri vt p̃fertur insufficiẽtẽ ꝓduxerit. tunc citatus. actionem suã Ammittit. et totaliter perdit.

Ad idem.

Non constat vero in Judicijs Terrestribus. et Regijs. Regni Polonie plures vnquã fieri terminoꝝ dilationes. itaqꝫ de terminorum obseruatione hactenus dictum.

Processus i re iudicata Que vulgari nostro in iudicijs et extra ea perlucra dicuntur

Tametsi cõstitutiones satis. superqꝫ doceãt nos. qualr̃ iure ꝓcessuri sumus. dum actiones incumbunt nobis. Tñ quia nonnunqꝫ. fiebant dubia in processu ipso etiã apud iuris doctos. practicã tamẽ eius non habẽtes. Quapropter Sacra Maiestas post descriptam terminoꝝ conseruationem. mandauit describi cõmunẽ in re iudicata. eiusqꝫ executione. practicam infrascriptam.

De re iudicata.

r Em iudicatam duobus modis scimus. Jure obtineri: aut enim fit. per sentẽtiam diffinitiuam: aut dum citatus. in termino peremptorio. in lucro condempnatur

Ad idem.

Si per sententiã diffinitiuã: tunc fit etiã dupliciter: aut fit p̃sens citatus. circa iudicium: aut fit absens. sed ꝑ ꝓcuratorẽ cum procuratorio sententiã diffinitiuã. contra se. iure decernente. scit reportari. Si presens erat citatus contra quẽ sententia diffinitiua promulgatur Tunc: aut satisfacit. vt iuris

ē.rei iudicate: aut rebellis a iudicio.absq3 paricione.recedit. Si satisfacturus: aut sentētie pariturus erit. faciet istud cō-mode: aut per caucionē fideiussorialē: aut per certam inscri-ptionis obligationē: aut per bonorum obligationem.

¶ Ad idem

Si autē rebelliter. a iure recedit. nulla satisfactione rei iudi-cate. aut paricione facta: extunc per actorē. ꝯdēpnatur in pe-na trium marcarum. que dicitur Pyathnodzestha parti: et alia pena simili iudicio. Propter quā rebellionē rei iudicate. ꝙ iure conuictus. non satisfecit. sed a iure rebellis recessit cō-dempnatur vno et eodē actu. Regie Maiestati in pena qua-tuordecim marcaꝝ. q̄ dr Szyedmodzestha. Et ministerialis datur de iudicio. ad pignorādum eundem conuictum in bo-nis suis: in perlucris et penis suprascriptis.

¶ Ad idem

Adueniente tandem. proxime futuroꝝ alioꝝ terminoꝝ tpe: actor corā iudicio. ministerialē statuet. et recepta a ministe-riali. recognitione: petit iterum dari ministerialem ad intro-missionem. Cui petenti datur idē ministerialis. in perlucris ad intromissionem in bona conuicti.

¶ Ad idem

In alijs proxime futuris. terminorum iudicijs. tanquā in vl-timo. et finali termino. si ministerialis corā iure recognoscet. q̄a intromissio ad quā fuerat. per iudicium aditus. denegata fuit: tunc primum datur. ad brachium Regale: et de illo iu-dicio. vbi causa agebatur. remittitur actor: et cōuictus cum suis perlucris. p lr̄as executoriales: ad loci Capitaneum. ad intromittendum eum. de brachio Regali

¶ Ad idem

Si āt citatus nō ē pn̄s. circa iudicium. sed suus procurator: cum ꝓcuratorio. dum sentētia diffinitiua. cōtra ip̄m ꝓmul-gatur: tunc insup. fit vnus terminus essentialis. videlicet cō-citatiōis Quē in aliquib⁹ Terris regni sic interp̄tantur vul-gari. vti latinum sonat. In alijs vero dicitur vulgari nostro Przyp̄porvyescionij. ad satisfaciēdum ꝓ re iudicata. seu plu-cratis. et iure acquisitis. ea ratione. q2 fortasse nollet scire cō-victus. in iudicio absens de re iudicata Ideo concitatio. ad h̄

Differentia processus in obseruatione terminorum et reiudicata.

est in terminos iudiciorum introducta, tanquam monicio, et auisatio (vt ille qui est conuictus, et contra quem absentem, sed per procuratorem suum comparentem, in sui absentia, sententia diffinitiua prolata fuit) pareret rei iudicate, et pro conuictis satisfaceret

¶ Ad idem

In quo concitationis termino, si comparet, decerni consueuit, vt rei iudicate satisfaciat: satisfacere autem debet sic vt prius est descriptum

¶ Ad idem

Et si rebellis recedit: extunc condemnetur vt prius, contra rebellem est descriptum. Et fit processus in Executione rei iudicate, vt supra scriptum est, ad brachium vsque Regium: de quo infra videbitur

Item processus fit aliomodo et in terminorum obseruatione et in reiudicata

In Terris nonnullis Regni Polonie, in quibus termini iudiciorum terrestrium, fiunt singulis quatuor septimanis, plures dilationes fiunt, processusque longior fit iuris. Sic quod duo termini, simplici infirmitate, per dilationem conceduntur. Sed expletis eisdem duobus terminis, simplici infirmitate prorogatis, alij termini, puta de vera infirmitate, et maiori, ceterisque, vt suprascriptum est, de terminorum conseruatione, vsque ad sententie diffinitiue prolationem, et prime pignorationis decretum, obseruantur. Attamen in eo fit iterum differens processus quod in illis terris, in quibus singulis quatuor septimanis termini iudicantur: ter datur de iudicio, ad pignorationem successiue. Similiter ter ad intromissionem datur: et postea remittitur ad brachium regale ad loci Capitaneum de quo infra

Qualiter Capitanei Locorum procedant, brachium Regale extensuri, in demandatione executionis rei iudicate, seu perlucrorum, pia Maiestas Serenissimi domini Alexandri Regis, ordine infrascripto docebit

i In primo processu Regalis brachij. Loci Capitaneus. sub cuius iurisditione. pars victa esset pro prima vice. cum parte victore rẽ iudicatã. seu plucra. in scripto sibi representati: aut cum suo ꝓcuratore. ministerialẽ. cum duobus nobilibus. ad bona ptis iure cõuicte. diriget. et presertim ad talia bona. sup: q̃bus plucra cẽsentur esse iure obtenta. seu vt in stilo iuris nr̃i. dici ꝯsueuit ꝑducta. et sup q̃bus ꝓcessus iudiciarius. videlicet pignoris: et intromissionis. cõtinuabatur. Qui quidẽ ministerialis. veniens ad bona hmõi Si in eisdẽ fuerit pñs dñs loci. videlicet iure ꝯuictus: aut suus officialis: vel zyladari⁹ illoꝝ bonoꝝ: et corã Kmethonibus. iuxta ꝯtinẽtiam: et exigẽtiã plucroꝝ. victorẽ in ipsius plucris. de brachio Regali auctoritate Capitanei loci. corã nobilibus intromittet: dabitq; ei intromissionem realẽ: et obedientiã Kmethonum ꝯsignabit: inhibendo iure cõuicto. q̄ nõ audeat victorẽ deceteroːin possessione: et intromissione. istomodo sibi data: impetere: et inuadere. q̃uis modo. sub vadio. M. M. quod vadium fit litterale. sb titulo loci Capitanei. summã fere similẽ plucroꝝ nõ excedẽs. In q̃bus intromissis bonis. victorẽ intromissum. iuxta ꝯsuetudinem relinquet: aut saltem eamipsam possessionem sibi tradet Que de brachio regali intromissio ꝓ p̃ima vice facta: et vadij interpositio. ex recognitione ministerial'. et Nobiliũ in actis Castreñ. debet modo: ⁊ ordine iuris recognosci. Als reponi et acticari sufficiẽter. vadium tandẽ illud. etiã si ꝓ scda vice interpositum esset. vbi Capitaneo nullã facit fatigã. parti debetur: nõ iudicio: neq; Regie Maiestati. ea ratione. q: pars ipa ministerialem: et nobiles in suffragium brachij Regalis impensis conducit priuatis.

¶ Si intromissio isto mõ data: esset aut adẽpta: aut impedita violenter.

p Osteaq; victor intromittitur. de brachio Regali. si casu q̃cunq; violẽto' eius intromissio: seu possessio. violatur vel irritatur. necessario victus ille. seu conuictus. ꝯ quẽ ꝓcessum erat. ad iudicium castrẽse citãdus erit ꝓ vadio. Et in vno ac primo termino: siue ꝯparuerit: siue nõ. in vadio ꝯdẽnetur oĩb⁹ dilatõib⁹ ⁊ sbter fugijs ꝑtermissis

De extēsiōe brachij regalis ꝑ Capitaneos.

Pro scđa vice intromissio đ brachio regali.

Si possessio: seu intromissio. sic vt sup̄ scriptum ē: vadio nō
obstāte: irritabitur: seu violabitur: tūc p̄missa ista citatiōe et
ꝯdēnatiōe ꝓ vadio p̄dicto: đ q̄ sup̄: iterū ministerial. scđa seu
altera vice: cū nobilib⁹ ⁊ actore. aut suo ꝓcuratore: ꝑ capit.
dē ad talia bona. mō p̄ori. ꝑ scđa vice mitti. et omnia ꝓut. in
p̄ma intromissiōe fuerāt. scđa vice faciet. hac ip̄a scđa vice. de
brachio regali: tā in plucris. q̄m in vadio. intromissiōē dādo
iuxta ꝯtinētiā vadij. ⁊ plucrorū: dataq; intromissiōe. duplica
bit vadiū vt. s. vadiū l̄rale. maiorē dupl̄r summā ꝯtinēs da
ret ⁊ r̄linq̄ret interpositū inter intromissū victorē ⁊ victū

Si intromissio ꝑ scđa vice data irritaretur.

In q̄ntum ip̄e iure cōuictus. adeo rebell: ꝓteruus: et viola
tor iuris cōis regni esset Sic ꝙ intromissionē: ꝑ p̄ma scđa vi
cibus đ brachio regali datā contēnēdo violare p̄sumeret. ex
tunc ꝓut pri⁹. ꝓ vadio ad castrū citetur. Et sil̄r p̄missis p̄mit
tendis vt sup̄ scriptum est absq; omni indulto: dilationū ex
cusationumq;. in p̄mo termino siue cōparuerit: siue nō in va
dio: peremptorie: et iudicialiter condemnetur.

Pro tercia vice ꝑsonal capit. executō finalis

Demum post p̄mā. ⁊ scđam vices p̄dictas. si iterū vict⁹ age
ret rebelliter: se manu: seu brachio opponēdo regali: moue
bitur capitaneus ꝑsonal̄r de sede regali (cui in officio capita
neatus p̄sidet) armatus ⁊ ꝓuisus. sic vt temeritatē violato
ris vinceret. ibit cum ministeriali: ⁊ cum victore. ad bōa hu
iusmōi cum plucris: sicq; victorē auctoritate brachij regal.
⁊ sui officij accitis. vt p̄ntes eēnt. Hij scz victor: aut factor:
aut villic⁹: ꝓut sup̄ corā q̄b⁹ mō sup̄dicto. ministerial p̄mis
vicibus intromittebat. ꝑ tercia vice real̄r intromittet victo
rē: in plucris. ⁊ in vadijs. ꝓ omnibus vicibus interpositis:
eiecto abinde manu potēti victo. Preterea ne Capitane⁹ fru
stretur impēsis. ꝑ eum ad id factis. immediate dabit. ⁊ relin
quet vadium l̄rale inter ꝑtes triplicatū qđ quidē ibidem re
linquet saltē Rmetonibus illud dando: ꝓ quo vadio si expe
diet. ꝓcessus fit: sic vt sup̄ ad cōdēnationē Executionē āt eā
vltimā Capitaneus eque bn̄ ꝑ aliū: vt ꝑ se faciet. si cōmode
pōt. sin aliter tunc ibit solus ip̄e officij debito. satisfactur⁹ ha
bebit tn̄ secum ministerialē. ⁊ nobiles Capitane⁹: siue per se

siue ꝑ alium. istā faceret executionē: ꝑ lucrorum in bonis in q̄bus perlucra sunt obtenta seu perducta faciendo. Cumq; daturus erit intromissionem huiusmodi: in perlucris: et in vadiis. si bona valorē. vadiorum et perlucroruz. ferre possunt. faciet intromissionem. dando vnum laneum possessionatum. d' quo vna marca annuatim proueniret. in quibus lib; decē marcis. Si autem lanei nō sunt possessionati seu censuales: tunc intromissio detur in agros. in quibus duodecim chori siliginis. seminari cōsueuerunt: aut seminari verisimiliter possent agros videlicet intelligendo. ꝓ marca census annui. Etsi tā possessiones: quā agri ⁊ alia huiusmodi in quib⁹ bona sunt ⁊ in quibus executio ꝑlucrorum faciēda esset deficiunt seu si ea victus nō haberet. tunc ipso iure. conuictus. ꝓpterea ꝙ iuris ꝓcessum ad hec vltima iuris puncta. temere sustinuit. capiatur in ꝑsona. sicq; eius captiuatio: relaxanda vel nō relaxanda. in voluntate victoris. vsq; ad satisfactionē: pro perlucris et pro vadijs faciendam.

Realis instructio ad possessionis assignationem circa executionem rei iudicate.

D Um hec fierent. in prima. scd'a. et tercia vicibus: vt sunt abunde sup̄scripta. Eam quisq; loci Capitane⁹ seruabit instructionez. circa suāipsam: aut sui vices gerentis: vel alterius nomine suo. de brachio regali missi executionem in loco hereditatis: seu ville: vl' bonoꝝ ꝑlucratorum: constitutus. ipse brachij regalis executor vocabit conuictum. si est pn̄s vocabit etiā Kmethones. p̄sertim illos. in quos ē intromissio dāda: q̄bus declarabit seu d'clarari faciet ꝑlucra: ⁊ vadia: al's notificabit ea. Sil'etiā lr̄as ꝑlucroruz seu executoriales. corā ministeriali. ⁊ nobilibus. eis ostēdet intimabit: ⁊ publicabit. Sic q̄z Capitaneus ꝑ se aut ali⁹ nomine capitanei. dicet: audi ea. attēde ministerial'. Ego capitaneus iuxta officium aut ali⁹ sic: Ego iuxta officium dn̄i. M. Capitanei de brachio regali Nobili. P. de G. in suis ꝑlucris ⁊ vadijs. trado intromissionē in istā villā B. vel ista bona P aut in istuz Kmetonē: seu laneuz vl' in istuz: aut istos agros

Instructio in possessiōe assignatiōis in executione reiiudicate.

dicitqꝫ Capitaneus (si per se intromittit) et interpono vadiuz C. marcarum: per istas litteras: aut alius nomine capitanei. vadium siue Regium siue Capitanei tenēs: dicit. Et istud vadium centum marcarum per Maiestatem regiam: vel per dominum capitaneum interpositum. in hijs litteris scriptum. tibi ministerialis do: ⁊ tu tandem iuxta officium tuum. istud vadium conuicto notifices. et sibi iuxta consuetudinem iuris illud des: vel in domo hic sua relinquas. quod tamen vadiuz sit triplicatum: vt supra scriptum est. Dices vero ꝙ ipse cōuictus se in bona ista. ad que victorem intromisi nec per se: nec per summissas personas intromittere debeat: neqꝫ intromittat in eisqꝫ victorem nullis molestationibus. seu turbationibus vel impedimentis. aggrediatur Uobis autem Kmetonibus vniuersis. istorum bonorum incolis. mando vt ipsum dominum P. de. G. pro vr̄o domino habeatis. sibiqꝫ obediatis tanq̄ꝫ vestro domino subditiqꝫ eius sitis: vsqꝫ ad totalem solutionem et satisfactionem omnium perlucrorum ⁊ vadiorum: et hec omnia coram te ministerialis. et coram vobis omnibus: qui estis presentes testificor. Eijciatqꝫ conuictum de bonis. et pace facta victori. in bonis perlucratis: exeat de bonis Capitaneus.

Ad idem

Nihilominus si non obstante isto processu: et intromissione tot vicibus data. ac vadijs tot vicibus interpositis: si iuri ⁊ brachio regali victus. non pareret: aut se defendēt et intromissionem. et pacificam possessionem. non admittendo: tunc Capitaneus seu vicesgerens eius. in hac parte non inferat vllam victo. aut Kmetonibus: vel seruitoribus eius. violentiam: nec sinat quenq̄ꝫ verberari: aut vulnerari: sed ipse vict⁹ cum familia. et coadiutoribus suis tanq̄ꝫ iuris: pacisqꝫ communis violator atqꝫ destructor. capiantur. suntqꝫ captiuandi infamisqꝫ. et infames. reputentur et censeantur: etiam in corpore: iuxta Maiestatis regie votum per maiestatem Regiā puniendi. Et si capiuntur teneantur: vsqꝫ quo satisfactio victori detur: pro perlucris ⁊ vadijs.

Ad idem.

Si idem iure conuictus ⁊ alij eius complices. nō possent ca

pi detineriq; tunc conuictus de bonis illis citandus erit: ad que in perlucris. non est data intromissio. pro vadio vltimo et finali: quod vadium plenarie cedit pro capitaneo: et ad vidēdum: et decernendum illum proscribi: et proscriptum. tanq; rebellem. et iuris regni transgressorem. et violatorem banniri Premissa vero bānitiōe: et ipse: et familiares cōplicesq; sui capiātur per Capitaneum vel per alium. eius nomine Quobre dabit maiestas regia lr̄as. cōtra tales patentes. vniuersis quibus expedit bannitionem publicando: et quibuslibet subditis mandādo. vt tales bannitos capiant. et locorum capitaneis dent

Ad idem.

Si vero non est possessionatus alijs bonis: tunc ipsa citatio per edictum. cōtra ipm. et cōtra suos complices possit expendi.

Ad idem

Et si comparuerit in termino primo. qui sibi. et omnibus talibus debet esse peremptorius. et finalis. nullam habens dilationem. Extunc in vadio sententietur. Et si habuerit bona aliqua in eodē vadio recipiantur. et pro rebellione teneantur Captiuētur āt si nō cōparuerit seu nō cōparuerint: tunc ipse: et sui cōplices: tāq; rebell' iurisq; Regni violator decernatur de regno banniendus. proscribendus et capiendus. Et solus ipse iudex proscribat sui decreti prolatione mediante: et ibidem statim proclametur: bannitus: et prescriptus capiendus Et non solum ipse: sed etiam sui familiares: ac alij dantes ei: auxilium: consilium et fauorem. et presertim in domibus eum conseruantes tales omnes sunt: proscripti: captiuandi: et infames: ideoq; capiendi cōtra quos littere dabuntur vniuersales patentes antedicte. per territoria. et ad alios Capitaneos regni porrigende.

In aliquibus terris fit sic ex consuetudine.

Primus terminus differtur simplici infirmitate. Secund' vera infirmitate et Terci' etiam infirmitate: in hec verba iacet sicut iacet. Et dum comparet ad respondendum in termino perēptorio: tunc citatus debet iurare q; vere fuit infirm'

Ad idem.

Et si citato nō recipitur terminus infirmitate: et neq̨ p se: neq̨ p procuratorē. cōparet in iudicio. tunc cōdēnatur in pena cōtumacie. et datur ministerial' in iure actori. ad auisandum reum: vt veniret ad alios terminos immediate celebrandos et diceret: quare sup terminum astare pmisit: qui si nō dixerit: itez tunc cōdēnatur p actorem in toto ſm citationē. Et iudicium decernit solutionē parti. sub penis iudicialibus: videlicz sub tribus marcis. actori in quatuor septimanis.

Ad idem

Item si nō fecerit solutionē in quatuor septimanis: tunc scribitur contra citatum. pena sex marcarum: vt supra dctm̄ est in communi terminorum conseruatione.

Ad idem.

Item similiter alia pena in quatuor septimanis: et in aliis q̄tuor septimanis similiter. ¶ Item si nō curat satisfacere: tūc concitatur ad satisfactionem: perlucris et penis. Et si in termino non comparuerit: et nullam per actorē. in processu cause commissam. allegauerit nullitatem. tunc datur ministerialis de iure. ad intromittendum in bona: in perlucris: et penis ad actorem pertinentibus. Et iudicium mittit ad pignorandum. pro medietate penarum. ad iudicium pertinentium. Et si nō admittit intromissionem reus. tunc Burgrabius vadit et intromittit receptis secum: duobus nobilibus. Et ministeriali. Si vero reus. non admittit possessionem bonorum. ex intromissione. tunc Capitaneus sua in psona: vadit: et dat intromissionem actori in bona: et imponit vadium: mandās reo. vt actorem. in possessione per eum assignata. non impediat sub vadio. per eum imposito. Et totiens quotiēs actor petit intromissionem. totiens ostendit litteras ad iudicatorias. sibi per iudicem. et sub iudicē datas. Et capitaneus intromissum. in possessione tueri tenetur. Si vero id non exequetur. tunc in eodem vadio. per eum in reo imposito. Et Maiestati Regie: et actori succumbet.

In aliis quibusdam terris: fit sic etiam: ex consuetudine priuata.

Per infirmitatẽ recipiuntur termini. ⁊ citat⁹ iurat solus sine testibus ꝙ fuit vere infirm⁹: ⁊ si termin⁹ nõ differtur sibi in firmitate: tunc actor cõdẽnat eum in ꝯtumacia. ꝓ primo. Et adcitatur lr̃ali adcitatiõe. ad citatiõꝫ originalẽ in adcitatiõe insertã: ⁊ in scd̃o termino. ex adcitatiõe: similiter ꝯdẽnatur reus. in pena cõtumacie Et adcitatur scd̃o adcitationeꝫ originalẽ. ⁊ ad adcitationẽ: ⁊ si nõ cõparet. tunc ꝯdẽnatur. ꝓ actorem in toto. ꝭm citationẽ. Et decernitur satisfactio. ꝓ rebus citatis. Et scribuntur pene. Et ꝓceditur ad finẽ. sic vt in ista immediate: seu ꝓxima consuetudine. est descriptum.

Ad idem.

Fit etiã terminus ꝓ maiori (qui nulli denegari debet) ⁊ ꝓ primo: ꝓ scd̃o: ⁊ tercio recipi põt: sed recipiens hm̃õi terminuꝫ ad alia iudicia iudicis. ⁊ subiudicis. illius iudicij. vbi dixit se ꝓ maiori hr̃e actionẽ. lr̃am ad iudicium portare debet cuꝫ descriptiõe sufficientis testimonij. de iudicio altero. in quo pro maiori habuit. ꝓut ꝺ hoc in communi supradicta terminoꝝ conseruatione. est informatio abundius exarata Si em̃ in littera testimoniali. non sufficienter descriptum esset. id ꝓ quo in alio egit iudicio. tẽ causam istã ꝑdet: ꝓut suꝑscriptum est.

Ad idem.

Et licet eadem maiestas Regia. aliquarum terrarum priuatas descripsit consuetudines. tamen sua maiestas per moduꝫ consilij. subditos hortatur vniuersos. vt eam teneant. ⁊ obseruent instructionem vbiqꝫ terrarum quã instructionem assumptam. euoqꝫ diuturniori continuatam approbabit lex. ac consuetudo. Et tm̃ maiestas eadem serenissima domini nostri regis. de terminorum conseruatione. ex iurisperitis. ⁊ vetustioribus regni priuilegijs asscripsit.

Alexander Rex Polonie congestor omnium regni cōstitutionū cōe scribit. priuilegiū

In nomie dñi. Amen. Ad rei memoriā sempiternā. Cum vniuersi principes: qui vl' monarchiarum: vel dominatuum quorumcunqꝫ gerunt gubernacula: admonēte eos-suscepti cura regiminis: vt populo sibi diuinitus subiecto, puideāt quatinus: ab iniurijs: et molestijs cōseruetur. Et nouitates euētuum: nouis moribus: nouis quoqꝫ institutis-ac legibus moderētur. Quiquidem euentus-in humano genere: totiēs fiunt-quotiēs illudipm genus-mortalitati subiectum-etaculaꝝ natis immutari: innouariqꝫ contigit-natura ipsa: sic vt antecessores: sic quoqꝫ posteros: in ortum: atqꝫ occasum (veluti in rota), pmouente sanctiones edere rationabiles: et suoꝝ mores fidelium. pcepto legali tpare: suaqꝫ ipsa precepta: leges: ꝛ instituta. lraꝝ munimine ꝛ publici ꝯsensus auctoritate phēnare ꝯsueuērt. Proinde nos Alexander dei grā Rex Polonie Magnꝰ dux Lithuanie Necnō terraꝝ Cracouie Sādomirie Siradie Lancicie Cuyauie Russie Prussie ac Culmeñ. ꝛ Elbingeñ. Pomeranieqꝫ dñs et heres ꝛc. Ad vniuersoꝝ pñtium ꝛ futuroꝝ nob Regnoqꝫ nr̄o p tpe sbiectoꝝ Ac qꝛcunqꝫ ē: intereritqꝫ in futuꝝ noticiā deducimꝰ: qa dei ꝛ saluatoris nr̄i grā. Regni p̄mi dominia ꝯscēdētes feliciter: tā et si ppēdamꝰ in regno ꝛ dominijs nr̄is: ad dei honorē ꝛ ad felix diuturnum regni nostri imperium: singula iure optimo-per diuos olim añcessores: ac Auum Patruuꝫ Genitorē ꝛ Germanum-nostros Reges polonie sic ordinata eē: vt leges haberētur regni-per eos codite vetustissime: quibus vniuersi regnicole ꝛ illudipm regnum: in euentibus: ꝛ in omni administratione: diuina ac tpali: hactenꝰ rectum esset prospere. Tamen cum non omnibus patuit: quod oēs cōcernit. Per quandā etem: vt dicamus disuetudinē. ac inaduertentiam: ꝛ priuilegia: et libri statutoꝝ. vel in thesauris publicis. vel in paucoꝝ manibus dumtaxat: cōclusa Cōmuni vo populo occlusa: ymo incognita hactenus erant. ¶ Itaqꝫ in hac cōuētione Radomieñ. generali ad quā de vniuersis regni ꝛ dominioꝝ nr̄oꝝ terris: Prelati Barones: terrarumqꝫ: ꝛ ciuitatum nuncij iussu nr̄o venerant petiti existentes publicitꝰ: vt

Probemiū Alexādri ad colligēdas leges regni nouas atqꝫ vetustas.

commune edamus toti Regno priuilegium. Statutoꝝ eius dem Regni legalium. ¶ Predictorum olim diuorum Prede cessorum. Ac Aui. Genitoris. Patrui. ⁊ olim Joannis Alberti Germani nostrorum: cum additione aliorum Statuto rum nostrorum. Illudqꝫ per vniuersa Capitaneatuum. et Ecclesiarum maiorum loca daremus originaliter. quatinus non obscura. Sed vulgaris eius et eorum esset cognitio.

Nos De innata nobis benignitate et iusticia: nolentes ab olim Predecessorum nostroꝝ degenerare virtutibus. qui sicut laudabiles consuetudines. et iura. Predecessorum Primorum approbabant. et sua scribebāt noua. Sic nos illorum laudabili innitentes ꝯsuetudini presens cōmune Statutorum priuilegium. Cui inseruimus antiqua. et addidimus noua nōnulla etiam externa. ad eruditionem fidelium subditorum nostroruꝫ annexuimus de consilio: sciētia: et vnanimi voluntate. omnium et singulorum. Prelatorum. Spiritualium. et Secularium Consiliariorum. et Baronum ac Nuncioꝝ terraꝝ et Ciuitatum. q̄ vniuersuꝫ corpus Regni Etiam nomine absentium. per litteras nostras. et proclamationes publicas. ad presentem Conuentionem vocatoꝝ: venientium: et non venientium indubitanter representarunt

¶ Toti Regno dandum Illudqꝫ in publicum Regni nostri Castri Craco. thesaurum vbi et Coronationis diademata. et alia Regni secreciora seruari consueuerunt. Tandēqꝫ in loca Capitularia maiorum Regni nostri Ecclesiarum. ac Capitaneatuum terrestrium vbiqꝫ terrarum inferēdum. In eisqꝫ vt omnibus prosit. et cognitum sit. quod ad omnium salutē. necessitatemqꝫ congestum esset. habendum. et omnium necessitatibus petentium cōmodandum decreuimus et decernimus

¶ Primum igitur erit Statutum Gloriosissimi olim Kazimiri Regis. qui a magnitudine gloriosoruꝫ memorabilium gestoꝝ magni denominationē habuit. post quod. Reliq̄. et alioꝝ Regum Antecessoꝝ nostroꝝ et nostra videbuntur ordinarie inferēdum duximus sic vt. Sequitur

☞ Meminit Alexander Rex Statutorum. awi. genitoris. fratris. et alioꝝ predecessorum.

☞ Alexander decernit dandum ad thesaurum regis et ad capitula Ecclesiarū petitum commune Statutorum priuilegium

☞ Accedit Alexander. ad Statuta Kazimiri Magni.

Statuta Magni Kazimiri Secundi.

Prohemium statutoꝝ Kazimiri magni.

n On debet sane. reprehensibile iudicari. Si scḋm varietatẽ tempoꝝ Cõsuetudines. ⁊ Statuta humana. qñq₃ variãtur. ꝑsertim cum ingens necessitas. vel euidẽs vtilitas. id exposcit. Et q₂ vel ꝑcipue quẽlibet hominẽ. virumq₃ integrum. ex instituto quodam deceat. Non mõ armoꝝ fortitudine esse decoratum S₃ etiã moribus. et legib⁹ armatum. Cum vnum alterius. plerumq₃ auxilio egeat Cu₃ itaq₃ hoc legu₃. ⁊ armoꝝ. ꝓgressu₃ diuos imꝑatores Reges: ceterosq₃ clarissimos viros Studiosissimos extitisse legim⁹. Diuum inꝑmis Julium. quẽ in maxima difficultate itineris. et in medijs belloꝝ estib⁹: scribentẽ libros: et legentẽ. sicq₃ dictitantẽ. et audiẽtẽ freqñter accepimus. Deinde augustum. diui Julij filium. tãto pr̃nis vestigijs studio inhesisse tradunt. vt grauissimis belloꝝ et imperij curis oppssus. et cõiuratoꝝ obsessus insidijs. horas et momẽta colligeret. ¶ S₃ vt reliq̃s obmittã. q̃d diui. et religiosissimi Imꝑatori Justiniani. ãplissima. et emẽdatissima volumina Exactissima diligẽtia. vigilia. ⁊ cura. Exercitatio deniq₃. ⁊ opa enixissima rei bellice. hinc etiã multi grauissimi ⁊ ꝑclarissimi Romanoꝝ ꝯsules Tribuni aut Cẽsores. ferẽdis legibus auctores fuere. Et a q̃bus leges denominate. vt Cõsulares. Tribunitie. Julie. Cornelie. Nã sb Octauiano Cesare suffecti. Cõsules papius ⁊ Pompeius leges tulere. q̃ a nominib⁹ eoꝝ appellãtur. Papija. ⁊ Pompeija. Sub eode₃ quoq₃ Imꝑatore. Falcidius Tribunus plebis legẽ fecit. Ex cuius nomine. lex erat falcidia. Aq̃lius q̃q₃ legẽ ꝯdidit q̃ hactenus aq̃lia nuncupatur. Sic Julia: sic Cornelia: sic Catonina Regula etiã legibus a Catone inserta. Quoꝝ nomẽ q̃q₃: adeo claꝝ: adeo celebre ẽ. vt nõ solum vrbẽ. s₃ orbẽ pene totum suis temporibus presentia. Postea vero memoria sua. Ac splendore illustrauit Ex eo nãq₃ accuratissima illa. Inuictissimi Kazimiri Sintagmata. et ordinationes efficacissime. Quibus Romanorum procerum exemplo. res suas. subditorumq₃ honestis moribus illustrare voluit. Legittimisq₃: Juris muneribus. et belli iuribus munire. quas limatas et pumicatas. cum hoc vel maxime Bibliope sibi persuasum

¶ Kazimirus adducit ad sue mẽtis propositum. conditores Legum vetustissimarum.

bn̄t. et curant: accipere: legere: volutare: et amplecti. Sepius atq3 iterum non sufficiat queso

Precepta Magni Kazimiri Regis

n Os itaq3 Kazimirus secundus dei gratia Rex Polonie necnon terrarum Craco. Sandomirie Siradie Lancicie Cuyauie Pomeranie Russieq3 domin⁹ et heres ꝛc. Unacum prelatis. Baronibus. ceterisq3 Nobilibus. et subditis nostris animaduertentes. et ꝑinde reuoluētes. ¶ Quia iuxta tēpoꝝ antiquitatē. In terris et dominio ditiōni nostre subiectis. Cause plerumq3 in Judicijs. nō vniformiter. S3 scđm animoꝝ et sensuum diuersitatem. hominum etiā excrescēte malicia. et improbitate. varie et diuersimode ventilātur: deciduntur: et diffiniuntur Ex q̄ varietate Actiones siue cause. nōnunquā. post multiplices vexatiōes altercatiōes. et cōtentiones. remanēt indecise. et quodāmō immortales. Quapropter ad laudē dei omnipotētis. beatissimeq3 Marie v̄ginis. totiusq3 celestis curie. Et ad ꝑfectum cōmodum. et vtilitatē nostroꝝ subditoꝝ decreuimus. dictorum Judiciorum seu causarum (potissimum in hijs que frequenter accidunt) decidere. et euellere. varietatē. ¶ Uolentes et Statuentes. Qđ deinceps ꝑpetuis tp̄ibus. Hec eadē Statuta et ꝯstitutiones. habeantur. exerceātur et obseruētur. Per omnes et singulos Judices. officiales. ac eoꝝ ministros. reliquosq3 nostros subditos. et Terraꝝ nostrarum inhabitatores. Nec quisquā audeat quouismodo temerarie contrauenire. Sub graui nostre indignationis aculeo

☞ Causas Rex describit. preceptorū scribendoꝝ suorum

☞ Preceptū Regis Kazimiri perpetuum ad inhabitatores Regni promulgatum.

De reo cittato. non comparente

c Um oēs constitutiones. et statuta legē imponant. reb⁹. et negotijs p̄ntibus. et futuris. et nō p̄teritis Uolumus. vt omnes nr̄e ꝯstitutiones. Edite nunc in colloquio gn̄ali. in viszlicza. nō respiciāt p̄terita. s3 tātum mō p̄ntia et futura. Un̄ si q̄s ad Judicium citat aliquē. ꝑ hereditate. aut pecunia obligata. ꝛ ip̄m ad Judicium euocauit Et si tunc reus. in termino pemptorio nō parebit. Actor lucrabitur nominatā pecuniā. aut hereditatem pecunia nihilominus reo restituta.

☞ Actori adiudicatur res obligata reo. pro reipsa citato non comparēte. pecunia tamen reo restituatur.

De fluuij aut Riuuli fluxu seu alueo nouo ꝛ antiquo al's Rzeczyszko hẽditates limitãte

☞ Fluuio inter villas seu hereditates existente si granicies nõ sunt de iure facte. fluuius limitabit idem fluuius naturaliter i nouum alueum auersus idez facit. Sed si qspiam in suum rus eum conuertit sua iactura erit. vt vicinus loci dominus in rure istius. et rippam habeat: et i rippa ac in fluuio limitem.

c

Rebra altercatione inter nostros subditos. Super limitibus in hereditatibus ipoꝝ distinguẽdis. graues suscitãtur questões: ex quibus augẽtur expẽse ꝛ labori nimio interdum supponuntur discordãtes. Et quia fluuij ꝛ fluuioꝝ Aluei vt plurimum. inter hereditates: possessiones: ꝛ villas. fluunt. ꝛ habẽtur. Unde si que ville: aut hereditates inuicẽ ꝯueniunt aliquo fluuio. vel Riuo mediãte. Si inter easdẽ hereditates non sunt limites de iure facti: tunc illa quelibꝫ hereditas. suã teneat rippã. illius fluminis seu riui ad ipam hereditatẽ ꝑtensam. Et idẽ fluui⁹ seu riuus pro limite semper sit habendus Qui fluuius seu riuus: si etiam obmisso primeuo alueo per alia loca suum diuertit meatum: seu defluxuꝫ sine ministerio hominis: ꝫ ꝓpria v̄tute naturali nihilominus eiusdẽ fluuij primeuus alueus: vbi ante decursus aque fuit verus limes hereditatum illaꝝ erit: in q̃ antiquo fluuio seu riuo: al's antiqui fluuij alueo. hões vtrãqꝫ villã: seu hereditatẽ illã inhabitãtes licite suas faciẽt piscaturas: prout faciebãt tunc cum aqua suum ꝑmeuum seu antiquum cursum in eodẽ antiquo alueo habuit. Sed si fluuius seu riuus hmõi ꝑ hominis industriã. auersus eẽt ab antiquo cursu. et alueo: vt in alium nouum influeret alueum tunc ille nouus alue⁹ hereditates limitabit dabit quoqꝫ sic. vt antiquus ille alueus. dare ꝯsueuit vnã rippam vni hereditati. alterã alteri. quã alluit Quo casu dum ꝑ hominis industriã. fit fluminis auersio. vna hereditatum ipsaꝝ: illa videlicet in qua remanet antiquus alueus. oẽm. ꝛ integrã habeat ꝓprietatem in alueo. ꝛ rippis antiq̃ fluminis seu riui.

De eo quod quilibet in bello sub certo vexillo se locare teneatur.

☞ Quilibꝫ in bello sub certo vexillo militare teneatur secus faciens per succamerariũ suũ: captiuatus regi detur. Equi vo sui eidẽ succamerario debebuntur.

i

Us militare admonet. vt attẽdam⁹ ꝛ sup id ꝯstituamus qꝫ quidã ex nr̃is baronibus. nobilibus. ceteris qꝫ subditis. cum in castris. cõtra hostes. positi fuerint. omni abiecto rubore. cum omni nobiliuꝫ strenuitate cõ

municātes. sub nullius vexillo: neq; alicuius dicione. nostri exercitus se locare presumunt aliquādo ad hunc presertim finem. vt machinaꝝ ꝛ ꝓpugnaculorum. ceterarumq; reꝝ bellicarum. aut ipiꝰ exercitus custodiā. vel vigiliam nocturnaȝ euitarent ꝛ defensionem quā ceteri cōmilitones. ꝛ fratres ipsorum sub certis vexillis locati: scḋm modum inter ipos ordinatum: facere ꝛ fuare ꝯsueuerunt negligēt Idcirco qm̄ turpis est pars que suo nō cōgruit vniuerso. Statuimus vt qlibet miles aut simplex sub certo vexillo erecto. cum sua statōne conquiescat vt ingruente necessitate belli: ꝛ dimicationis cum hostibus. sciat capere locum certuȝ magisq; animaduerteret. pro sui vexilli defensione. als volumus. qḋ si tales amplius in nostro exercitu huiusmodi fuerint inuenti per succamerarium terre. seu districtius in quo degunt: et militant capti: nobis presentabuntur. Equi vero eorum eidem succamerario. pro ipsa culpa. ꝛ delicto applicentur

De victis aut condemnatis in iudicio. Si illico nō satisfecerint et recesserint capiēdis

q Uia victus tenetur. victori satisfacere. de euictione et condemnatis. neq; ḋ iudicio prius recedat. nisi satisfaciat. de eo in quo est condemnatus. Quidam tamen r̄bellione. aut inobedientia ducti. nescitur quo animo. ḋ iudicio recedunt condemnati: pro debito nullaȝ satisfactionē aduersariis impendētes. Quapropter volumus qḋ tales inobedientes: de malicia ipsorum. commodum non reportent. postq; conuicti fuerint in iudicio. ad manus suorum aduersariorum ligati tradentur Et si in captiuitate manentes effugerint. a potestate ipsorum. sint liberi et absoluti ipso facto. et omni debito qḋ tenentur et obligantur. preter debitum furti: quod semper condemnati soluere tenebuntur.

Victi aut condēnati i iudicio. illico satisfaciāt. Si recedūt capiant. victoribus dandi. A quibus si fugiūt libertati dantur. nisi furtum esset iudicatū quod semper sit soluendum

De pigneribus ad iudices pertinentibus. nō distrahendis. sed per certa tpa seruādis.

v T in rapinis aut pigneribus nostroruȝ subditorum aliquis. Modus habeatur: et obseruetur. Cōsueue

Iudices aliqu ē pignorātes. fuabūt integrū pignꝰ. i estate p duas ebdomadas i hyeme p octo dies alioqn si distraxerit interim p̄ciū dabūt cum pena pijathua dzescza pignorato ꝑ aniali. Iuramēto valorem probanti.

runt hactenus auari iudices. et eorum officiales: vt postq̃m pro penis. aut mulctis in iudicio condemnatis. aliquos pauperes. aut nobiles. cuiusuis status impignerant. et obligãt statim pignera. et spolia diuidunt nullam gratiam. et beniuolentiam pignerato facientes ad succidendum itaq₃: ⁊ beniuolentiam. cum pignerato facientes ad succidendaʒ itaq₃: et amputandam. hanc consuetudinem perniciosaʒ. Eamq₃ obseruare amplius nolentes ac prohibentes. Statuimus. vt si quis iudex pallatinus. Castellanus: aut ipsorum officiales vel maleficiorum iudex: qui Oprawcza dicitur: aut alius q̃cunq₃ pro penis iudicialibus. per eos latis: aut alijs excessibus: aliquem nostrum terrigenam: diuitem: vel pauperem. Nobilem vel simplicem. impignerauerint. vel pignerare iusserint. pignera in equis: pecudibus: aut in alijs substantijs quibuscunq₃. sic recepta non distrahendo. vel minuendo. Si fuerit in estiuo tempore duabus septimanis integris Si autem hyemali tempore: octo diebus illibata. per recipientem debeat obseruari: siue iuste pignerati fuerint: vel indebite. rapina in eos commissa. Et si extunc per illum. vel illos: quoꝝ: vel cuius sunt pignora. pro cõmissis penis: nõ fuerit illis qui pignerauerunt. satisfactuʒ: vel suaʒ innocentiã: nõ ostenderint. Tandem licitum sit illis. qui pignera detinent. illa distrahere: diuidere: ⁊ pro libera ipsorum voluntate. cõuertere. Qz si tales iudices: aut alij superius nominati: eorum auaricie non parcentes. infra predicta. debita tempora. inter se diuiserint: aut dissipauerint. vel etiam alienauerint. vnum animal de predictis: damna passo. iuxta valorem animalis deperditi. quod suo comprobabit iuramento: cum pena pijatbnadzestha tenebuntur restituere: Hoc statutum salubre. propter nostrorum iudicum: ⁊ procuratorum rapinam enormem: quã sepius cõmittunt ad ipsos: ⁊ ad iudices eorum extendimus et promulgamus.

De filijs proprium sigillum. viuentibus patribus non habituris

Filij viuẽtibus patribus. sigillũ ꝓpriũ. habere: et portare prohibiti.

Quia filij cum patribus vna persona iurisfictione censentur. Ideoq₃ statuimus. Quod viuentibus patri-

bus filij dumtaxat sigillo paterno vtantur. et aliud portare. vel habere non presumant.

De Sculteis tam spiritualiu3 quā secularium personarum ad bellum ituris.

q Uia onus pſertim qꝫ omnes tangit inter plures. diuisum facilius deportatur. Quapropter statuimus qꝫ indifferenter omnes Sculteti tam spiritualium. quā etiā secularium personarum iuxta ipsorum facultates ad quālib3 expeditōnē nobiscu3 trāsire teneātur

Sculteti vniuersi ad bellu3. cum rege transituri.

De clericis bona hereditaria habentibus ad bellum ituris.

c Um iure suo. nullus debeat defraudari. Et quia pleriqꝫ clerici nostri regni bona patrimonialia tenentes et habentes de eisdē bonis sub vmbra clericali viuentes nobis et nostro regno seruicia debite facienda in expeditione subtrahere consueuerunt. Ideoqꝫ statuimus qꝫ idem clerici nostri Regni cuiuscunqꝫ status existant predicta patrimonialia bona tenentes. vel nobiscu3 ad q̄slibet expeditionem transire teneantur. iuxta predictorum bonorum facultates. vel eadem bona proximis suis fratribus laicis resignare. et dimittere. et eisdem renunciare. Qꝫ si prefati clerici neutrum illoru3. facere curauerint predicta bona decreuimus. et pn̄tium auctoritate decernimus. perpetuis temporibus nr̄o regno applicanda.

Clericus bona hereditaria possidens ad bellū sit obligatus: al's bōis cedat aut infiscabuntur

De dominabus et virginibus que citant aliquem aut citantur ab aliquo.

v T dominarum habitatio propter fragilitate3 sexus a cetibus virorum omnimode sit distincta. et ne ad causas vocate. premant se in turmis: et conuentibus masculorum Sāxit nostra auctoritas de presenti. vt si que domina. siue virgo citās. aut citata venerit ad

Domine aut virgines ad iudicia citate. i hospicijs commode. pcuratorē cōstituāt: et cause actiones Judice sup idvisorē et aduersarium dirigente: committent vel aduocato vel procuratori.

terminum sibi prefixum iudex presidēs iudicio officialē su um cū eiꝰ aduersario ad hospicium illiꝰ dn̄e mittere teneatur coram quo actionem siue defensionē sue cause aduocato vel suo procuratori cui placet in toto delegabit.

De aduocatis procuratoribus. et pro loquutoribus in iudicijs hn̄dis cui expedit.

Jure habendi sunt causarū. aduocati. procuratores. aut proloquutores. pro eos quibus expedit.

q Uia cuilibet sua defensio et tuitio (cū iuris sit naturalis) non est deneganda. Ideoq̄ʒ statuimus q̄ in iudicijs nostri regni. quilibet homo cuiuscunq̄ʒ sit status ⁊ conditionis. potest ⁊ debet. habere suū aduocatum procuratorem seu proloquutorem.

De iudicibus cuiuslibet terre ad curiam Regis venturis.

Judex et subiudex rege i terrā aduenie te teneantur i curia reg. iudicar. pro hēditate regi relatōnem facturi. per regē iudicanda vel baronibus committenda

q Uia ex multiplicitate iudicum: prout expientia nos edocuit. In causis super eodem facto. varie et diuersimode. plerumq̄ʒ sententie proferebātur Ideo volentes. certum numerum statuere iudicum. et occurrere varietati predicte. Statuimus q̄ vnus in Cracouiensi. ⁊ alter in Sandomirieñ. Terris. iudices nostri habeantur. Ita q̄ dum nos contigerit. alicuius terrarū earundem. limites subintrare. volumus. q̄ iudex. et subiudex. terre. infra cuiꝰ limites morabimur in curia nr̄a. d causis iudicare ⁊ cognoscere teneantur. declarantes potestatem eorundem iudicum. Q deinceps in quibuslibet causis magnis. etiam hereditarijs. Terminos vltra tres septimanas. non possint nec valeant assignare. Sed cum questio fuerit hereditaria iudex vel subiudex eandem questionem teneatur nobis referre cuius cognitionem in nostra baronumq̄ʒ nostrorum presentia volumus. et decernimꝰ pertractari. Et si aliquo impedimento. fuerimus prepediti: tunc sex. vel ad minus quatuor baronibus. per nos iudici. et subiudici adiungendis. ipse iudex cum subiudice. vna cum dictis baronibus ad eandem questionē seu cau-

sam hereditariam diffiniendi. et cognoscendi habeant plenam facultatem.

De iudicibus Pallatinorum.

Pallatini terrarum suos iudices Terrestres sunt habituri

I Tem. vt Pallatini certo numero suorum iudicum sint contenti. Statuimus q scdm tempora antiquiora Pallatinus Sandomirieñ. vno et pallatinus Cracouieñ. pariter vno suis iudicib9 contententur declarantes. q pro capite quolibet Castellanorum iudices quilibet in sua Castellania. iudicandi. et cognoscendi habeant facultatem.

De iudicijs dumtaxat a mane ad horam Nonam tractandis.

Judicia dumtaxat ante prādia celebrāda sint.

P Raua consuetudine noscitur esse obseruatum Qz sine temporum. et horarum differentia. et distinctōne. per iudices iudicia celebrabantur Et ita pleriqz. non aliter ad causas. veniebant. pertractādas: quā post prandium repleti. et inebriati. propter quod iudicium paruipendebatur et debilitabatur reuerentiaqz iudicis. minime obseruabatur. nec ad veritatē aliquis habebatur respectus. Jtaqz decernimus ⁊ volumus. vt certis temporibus: siue horis: et cum debita animi discretione iudicia pertractentur. et obseruentur: ⁊ q deinceps iudices. diebus terminorum. et ad presidendum consuetis a mane: vsqz ad horam nonam siue ad meridiem in quibuslibet causis debeant presidere: ⁊ causas pertractare Et si primo die terminorum ad horam meridiei: omnes litigantes in causis ⁊ litib9 ipsorum. non poterint expediri. volumus q absqz alicuius: cause vulneratione aut abreuiatione diebus ꝓxime sequentibus presidendo: dumtaxat ad horam pre

dictam omnes et singuli litigantes. debito modo. ꝑm ordinem infrascriptum expediantur.

Quis modus et ordo sit. seruādus in personis vocandis ad iudicium.

☞ In iudicijs nō cateruatim audiendi citati: sed ꝑ notarium pronunciati. audientiā habituri

e Et vt facilius: ꝛ sine clamore vel strepitu: causarum expeditio habeatur. Statuimus quod ad locum audientie: in quo iudices president: non scd̄m merita personarum: nec scd̄m maioritatem: vel minoritatem causarum: sed scd̄m ordinem litigantium. tantummodo actor. vel reus vocati accedentes: per iudices audiantur et expediantur. Ordinem autem in vocando ipsos litigantes ad presentiam ipsorum iudicum: taliter duximus describendum. Qz scriptor causarum: sub pena priuationis sui officij: non aliter quaz scd̄m ordinem citationum: litigantes: per ministerialē vocandos: pronunciabit seu nominabit. Ita ꝙ qui prius ad causam prouocauerit: prius nominetur: et expediatur Et sic deinceps: videlicet qui secundo loco: similiter loco sequenti. Et taliter: donec ad extremos procedatur. Qz si altera parcium vocata: se presidētibus nō exhibuerit: siue quouis casu fuerit impedita et tribus vicibus euocata. Tunc mox pars aduersa: que fuerat p̄ns de audientia remoueatur. Et alij litigantes: secundo loco inscripti nominentur: et ad audientiam euocentur. ¶ Et nihilominus pars que fuerat absens. ꝛ tribus vicibus euocata. Si circa extremam horam meridiei. iudice quasi surgere volenti. Iterum et secundo tribus vicibus euocata: non curauerit parere. extunc cōdemnetur ¶ Si quis autem eo tempore. quo iudices presideant: ad locum in quo president: preterquā ad petendam citationem: vel de speciali ipsorum iudicum licentia: ꝛ mandato quauis presumptione vl' temeritate: intrare presumpserit absq; aliqua remissione pena que dicitur pijathnadzyesczа: ꝑ iudices puniatur.

☞ Cōdemnatō nisi ĩ extrema diei hora: decernit̃ faciēda: ꝓclamatiōe ter ante meridiē: et ter pꝰ meridiem premissa

☞ Ad iudiciuz nemo accessurus: nisi ex causa iudicij vl' ꝓ citatione sub pena quinquaginta.

Quibus in locis: dñi iudicia celebrari.

q Uia plerumqꝫ hñtes iurisdictiōes a casu ꝛ ꝓ li bito sue voluntatꝭ cōsueuerīt ad iudiciuꝫ acceptare vl' eligere sibi loca q̄libet indeterminate Et iō vt q̄sqꝫ suis terminis sit ꝯtentus. Statuimus ꝙ Cracouieñ. castellan⁹ in trib⁹ dūtaxat locꝭ: vcꝫ in Cracouia in Andrzeiiorv, ꝛ in Wjeliczka sua dꝫ ꝛ tenetur iudicia ꝑtractare: al's tanqꝫ a non suo iudice: quicq̄d factum fuerit vel iudicatum: nullā habeat facultatē Idē de Castellano Sandomirieñ. ꝛ alijs fieri statuimus

In terra Cracouieñ. tribus in locis iudicia tenēda Cracouie. andrzeijow ꝛ in wieliczka

Quib⁹ mōis misteriales citare debeāt

q Uoniā ex mō citatiōs nōnulla grauamina: et oppressiōes ꝑ nr̄os iudices seu officiales: nr̄is subditis euenire cōsueuerunt. Et ideo eisdem ḡuaminib⁹ ꝛ oppssiōib⁹ volētes obuiare. Statuimus ꝙ ministeriales siue officiales: ꝑ nos seu quoslibꝫ iudices deputādos fore ꝛ eē: in hunc modum formādaꝫ vl' faciēdam citatōeꝫ: ꝙ ipe ministerial' cum suo solito baculo accedere dꝫ ad dñm ville, ꝑ quocunqꝫ etiam excessu fuerit citand⁹: ꝛ omissis eiusdē ville villanis in pace ꝛ trāq̄llitate illis relictis ad domuꝫ seu ad portā eiusdē dñi: suo baculo tangendo ꝛ clamādo eundē citet. Lr̄asqꝫ citationis porrigat. Exponendo nihilominus in dcā citatiōe contenta: de cui⁹ videlicet iudicis mandato: et ad cuius instantiā ꝛ ꝓpter quā causam fecit eandē citationē. ¶ Si autem eiusdē ville villani ꝛ ipse dñs ville fuerint simul culpabiles: volumus ꝙ eodem mō tāgēdo portā cuiuslibet villani seu Kmethonis clamādo faciat: similimō vt premissum est citationē. Qui villani si nō fuerint culpabiles in delicto sui dñi: volumus ꝛ ꝓhibemus omnino ꝙ ꝑ eandem citatōnē quomodolibꝫ nō grauentur nec fatigentur. ¶ Tamen plerumqꝫ in ꝯtemptum ꝛ odium dñi ville: ꝛ ex rācore cōsueuerunt aliq̄ villanos indebite fatigare ꝛ molestare. Quare huic morbo mederi volentes. Statuim⁹ ꝙ q̄cunqꝫ ipos

Misteriales cū baculo: citatiōes ad domos citatorū deferant. clament citādo et citationē porrigant.

Si villani citantur in cuiuslibet domo. portam tangat ministerialis

Si villani maliciose citanť: pena decernitur quindecim

villanos absq; iusta ꝛ legittima rōne citatos ꝛ vocatos eē ꝯstat. Qui ille extrahēs citationē: ꝛ q̄ hoc maliciose ꝓcurat puniatur pena q̄ dr̄ pijathnadzescha. Et eodēmō volumus fieri citationem predictam vbi sine delicto dn̄i ville ipsius fuerint villani: cōmuniter vel diuisim culpabiles vel delinquentes: ita ꝙ ad portā tangēdo quelibet ipsoꝝ citare teneatur. mō: ꝛ ordine supius expresso: cessante qualibet oppressione suprascripta

De hijs q̄ inopinate et ex iprouiso citāt in curia regis vel ad iudiciū euocantur.

℞ Inopinate aut i curia citatis debite causa exponatur: p iudicē seu actorē ꝛ in scripto detur.

Preterea cū in delibatōe ꝯsistat mater v̄tutū ipa discretio: cōtingit plerunq;: ꝙ aliq̄ nr̄i familiares vl' alij quomodolibet in curia nr̄a cōstituti: vel in iudicio arrestati inopinate ad nr̄am. vl' iudicis audiētiā euocātur. Et q̄ones de q̄bus minime cogitauerunt eisdē mouētur Jdō pti vtriq; ꝓuidere cupientes: ꝛ vt dicto mō citati cum bona deliberatōe ꝛ discretione: sup ꝓpositis r̄ndeant. Neue actores suis q̄stiomb⁹ siue causis frustrētur. Statuim⁹ ꝙ cum aliq̄s in nr̄a curia vl' in iudicio inuētus: ꝛ ad nr̄am vel nr̄i iudici p̄ntiā: fuerit mō p̄misso euocat⁹ actor seu ip̄e iudex questionē siue causam debite citato exponere: ꝛ in scriptis tradere. teneatur: ꝛ ad r̄ndendum eidē q̄stiōi: vt al's pz

℞ Propositiōi ꝓ hereditate quadraginta marcarū Terminus triū septimanarū ꝓ minori vl' ꝓ iniuria ad crastinū datur

¶ Si q̄stio fuerit hēditaria vl' ꝓ mag̃ pecunie summa. scȝ ꝓ q̄dragınta marcis: termin⁹ videlȝ trium septimanaꝝ: p iudicē eidē assignetur: al's si ꝓ minori debito: vl' ꝓ iniuria verbali. incrastinum terminus ꝓrogetur.

De citationibus ministerialium sine iussu iudicis.

Ministeriales sub pena priuationis officij et honorū nō citent. iudice irrequisito. al's cauterisationis penā formidēt

Flebili querela sepius recepimus: ꝙ ministeriales p terrā girantes ꝛ cursitātes: paupes villanos vel religiosorum villas aut paupes: milites ceterosq; subditos nr̄os. fatigandi. vel vexandi. modos exq̄sitos adinueneērt Jta ꝙ si alicuius ville paupes milites: aut villani religiosoꝝ: eos pro bn̄placito ipsoꝝ officialium: quibuslibet expensis. nō ꝯtractāt nec ꝓcurāt. Jdē ministeriales: ipos paupes: nobiles:

aut villanos sine culpa seu causa: et absq3 iudicis prece pto citant occasiōe vexatiōis faciende: terminos eis p libito sue voluntatis. assignātes Sicq3 idē paupes mi lites seu villani volentes redimere hmōi vexationes: et molestationes. sepissime decerta pecunie summa cu3 eisdē cōponunt vn̄ nos hmōi malicie: et machinationi obuiare volētes. Statuim⁹ q3 deinceps ministeriales sub pena priuatiōis sui ministeriat⁹ et puatiōe omniu3 suo2 bono2 absq3 speciali iudicis mandato. aliquā citationē. facere nō p̄sumāt. al's p̄missam penā. et in facie adustionē et notationē. nō immerito poterint formidar̄

De his qui cū strepitu: et impetu ad iudicium veniunt in amicorum causis.

Ad iudiciū cu3 clamore venietes et p assistētiā vincētes penam quindecim debeant regie came re applicandam.

p Lerunq3 fit q3 aliqui pter causas consanguineo2 vl' familiariu3 suo2 ad iudicia venietes p strepitum et importunā ipso2 acclamationē et infestationē sententiā seu victoriā causa2 reportare cō sueuerunt: vn̄ sup hoc puidere volentes. Statuimus q3 deinceps nemo cuiuscunq3 status vel cōditionis exi stat: pter cām ɔsanguinei: vel familiaris aut fuitoris ad iudicium venire tali mō nō seruata q̄dā reuerētia et discreta decētia p̄sumat Qz si q̄sq3 ɔ facē p̄sumpserit pe na q̄ dr̄ pijathnadzescha nr̄e camē applicāda puniatur

De hijs qui citati: se excusant per dominos referendo se ad illos tanquā p alterius crimine citarentur.

Quilib3 citatus existens rn̄dere p se debeat. nō referendo se ad p̄ceptorē cui⁹ iussu fecerit.

c Ontingit etiā q3 dum aliq̄ p quibusdā criminibus et delictis ad nostrā audientiā euocātur nominant dominos et quoslibet ipsorum superiores allegantes. Qz auctoritate et mandato suorum dominorum et superiorum. huiusmodi crimina et delicta commiserunt. Ueruntamen q̄uis aliquibus tēporibus: contra rationem fuerit obseruatum: quia huius modi malefactores p eandē nominationē a pena liberabātur: q̄ nominatio ɔtinet in se errorē intollerabilē Ex eo q3 directe contrariatur p̄cepto diuino: vn̄ nos atten

dentes: q peccata teneant: suos tantummodo actores et scdm canonicam equitatem nominatio in delictis nō vendicat sibi locum: nec liberat delinquentem: ostēsio auctoris delicti. Statuimus: q citati pro quibuslibet criminibus: et delictis in nostro iudicio: iudicentur: et respondere teneantur. Et conuicti: debita pena puniātur. Non obstante predicta qualibet nominatione. Etiam si super hoc priuilegijs nostris vel nostrorum pdecessorum essent communiti Que qntum ad hoc. vt perniciosa et erronea cassamus: irritamus: et reuocamus.

Citati et in iudicijs nominati si rñdere noluerint. et iurisdictionē regis declinarent p cōuictis decernuntur

¶ In hereditarijs vo: et alijs quibuslibet questionibus citati et in nostro iudicio nominati: tales si nostram iurisditionem declinare voluerint: nolentes easdē questiones in se recipere decernimus q extunc predicti citati: cuiuscunq status et conditionis existant habeantur pro conuictis.

Nullus debet citari: nisi per ministerialem: excepto vbi sit pro crimine recenti.

Per misterialez semp fit citatio. in recenti excessu fit etiaz per familiarem.

Possibilitas hoc dictat rōnis. q iudices in exercendis suis iudicijs hēant suos certos ministeriales seu officiales. Quapropter statuimus q penitus nullus iudex p aliquā aliā psonā quā p certum suum officialē seu ministerialē faciat et expediat suas citatōes Milites āt supiores p lrās Excepto hoc si aliqd crimen in iudicio. vel in curia iudicij recēter: et de nouo cōmittatur: tunc p huiusmodi crimine: per quemlibet familiarem contra tales: liceat fieri citationes.

De illo qui extrahit et pcurat cōtra aliquem citationem sine legittimo actore

Nulla citatō sit danda. vbi actor nō esset. qui aliter pcurat fieri. quindecim penam debeat.

Preterea qcunq psidentes aut ipoz officiales vel eoz familiares aliqs maliciose laborib9 et expēsis grauare volētes. Cupiētesq et elaborantes emungere et extorquere aliqd pecuniaz aut rerum ab innocētib9: p vexatiōe redimēda: qzuis penit9 nihil hēant cause: seu qstiōis aduersus eosdē faciunt et pcurant diuersas citatiōes: finguntq et dictāt causas Idcirco statuimus q siqs citauerit vel procurauerit:

aliquē sine legittimo actore vulgariter przes porvod takr citans vel ꝓcurans talem citationē penā pijathna dzeńscza: soluē citato teneatur: ꝓhibētes nihilominꝰ Castellanis: et quibuslibet iudicibus: ⁊ subiudicibus Ut deinceps sine certo actore: ⁊ causa expressa: non debent decernere: nec dare aliquas citationes

De illis: qui sunt in remotis partibus qualiter sunt citandi.

Parte aliq̄ citata existente ⁊ allegāte, q̄ ꝓpter absentiā coheredis in remotioribus agētis nō esset rñsurus, decernitur ille absens citandus in ꝑrochia

d Um aliquis pro hereditate citatur: et comparens in iudicio maliciose opponit. Ut Petrus vel Johannes in remotis partibus est constitutus. coheres eiusdem hereditatis: cum tamē forsan idem Petrus vel Johannes nihil iuris habeat ad eandem. Ideo ille citatus dicit se non teneri respondere: ꝓ eadem hereditate. Propterea q̄ Petrus et Johannes coheredes sui agerent in remotioribus. Quapropter statuimus q̄ taliter Petrus vel Johannes in iudicio nominatus de mandato iudicis: in aliquo eminenti loco: vel circa parrochiam: de qua parrochia: est hereditas: pro qua eadem questio mouetur: per ministerialē tribus vicibus publice proclamando: ad ꝓsequutionē seu defensionem cause ad certum locum. et terminum debebit citari. Quo non comparente ipsius contumacia: seu absentia non obstāte: ad decisionem seu diffinitionē cause: licite: per sententiā diffinitiuā procedatur.

De pignoratione quot boues sunt recipiendi pro contumacia.

In pignoratiōe ꝓ cōtumacia. a dominis duo boues a villanis ꝓ vnū recipiantur.

c Xpientia nos edocuit q̄ q̄nq̄ nō ꝯtumaces ꝓ ꝯtumacibꝰ vl' ipsi ꝯtumaces: etiā modū ⁊ illō

quod iustum et equum est excedendo. pro contumatia puniuntur. et grauantur: In eo videlicet. ꝙ dum in aliq̄ villa pignora recipiuntur: vbi sex boues fuerint recipiēdi. triginta. vel quadraginta recipiebantur. Et antequam ad locum debitum depellebantur. per moduꝫ rapine in non modicam pauperum destructionem. diuidebantur. et consumebantur. Ideoqꝫ ad subueniendum: huic morbo pestifero. Statuimus ⁊ ordinamus Certam quandam mensuram ⁊ obseruantiam videlicꝫ ꝙ pro prima contumatia punienda Ministerialis cum duobus famulis. iudicis ad villam accedens. sicut al's premissum est. Si dominus ville tantummodo fuerit culpabilis. in duobus bobus dumtaxat impingneretur. Si autem Kmethones aut villani extiterint culpabiles et citati contumaces. quilibet coꝝ tantummodo in vno boue pigneretur ¶ Et idem decernimus: ꝓ secunda contumatia. esse faciendum. et obseruandum.

Pro scd'a contumatia eadem fit que supra pignoratio

¶ Si autem tercio dominus cum villanis fuerint contumaces. decreuimus ꝙ contumax causaꝫ. pro qua dinoscitur esse citatus. perdat. et cedat ab ea per sententiam indicantis.

Tercio contumax causam perdit pro qua citatur.

¶ Declarantes nihilominus. ꝙ dicti boues pignoratici per ipsos iudices In estate duabus septimanis In hyeme v'o diebus octo absqꝫ aliqua distractione obseruentur. volentes deniqꝫ: ⁊ decernētes ꝙ dicti boues pignorati. sine pena cuiuslibet cōtumacie tantummodo nobis et iudici nostro applicentur.

Pena contumacie seu pignus in estate post duas septimanas ī hyeme p⁹ octo dies distrahēt

¶ Decernimus etiam et statuimus ꝙ si predicto ministeriali deputato ad eandem pignorationem cum familia ipsius iudicis villa pignoranda per dominum ville et villanos non permittatur pignorari. iuxta predictā seu premissam imitationem: vel si ipsa pignora habita per eosdem dominum aut villanos in villa vl' ante villam seu in via recipiantur violenter: dolum et rebellionem eorum puniendo volumus ꝙ penam pijathnadzesczÿja: que dr̄. xv. al's idē rebelles nobis et iudici soluē teneātur. Et nihilomin⁹ cuꝫ alia pena sÿedmaczÿesczÿja eadē pignora denegata vl' violēter ablata inteḡliter obs'uaē aut assignare teneātur. Qui si in dādis pi

Renitens pignorationē aut eam adimēs penā pijatnadzÿesczÿja. soluat. ⁊ nihilomin⁹ et pignora sit daturus. al's debetur camere pena sÿedmadzÿeschÿja.

gnoribus predictis et in satisfaciendo de penis predictis. fuerint dolosi ⁊ rebelles: ita ꝙ forte iudex. propter potẽtiam eorundem ad puniendum et pignorandum eosdẽ pauesceret volum⁹ ⁊ decernim⁹ ꝙ pena Szyemdzeszanth dicta nostre camere applicanda puniantur.

De pignoratione et modo pignorationis.

P Reterea quia per frequentem. et immoderatam pauperum pignorationem. pleriqꝫ ipsi plurima damna. et oppressiones multiplices. paciuntur. videlicet in eo. ꝙ cateruatim. et in turmis. non per modum iusticiarie potestatis. ad aliquam villam pignoratores accedentes. damnabiliter et interdum. absqꝫ iudicis mandato. et sine culpa domini ville vel villaꝝ. comittere plurimas presumunt rapinas. pretextu pignorationis. Quapropter super hoc prouidere volentes. Statuimus ꝙ deinceps iudex vel subiudex. ad impignorationem faciendam non plures quã duos familiares. cum ministeriali transmittat. Et ꝙ sine culpa. vel causa. aut non condemnatos: seu conuictos: aut in iudicio non confessos ipse iudex vel subiudex. non presumat. nec premittat pignorare. Qz si ipe iudex: vel aliqui alij: quauis auctoritate. vl' potius propria temeritate. vel presumptione. pignorare. vel potius rapinas. committere presumant. precipiendo decreuimus. ꝙ peccora vel quaslibet alias res. ratione impignorationis ablata. et recepta Judex domino ville. vel villanis ville eiusdem. afferentibus. se indebite. ⁊ cõtra iusticiam. esse pignoratos. remota et cessante qualibꝫ difficultate. eadem pignora integraliter ⁊ ex toto. premissa tamen: ⁊ recepta fideiussoria cautione. restituere teneantur. Termino eidem ville domino: aut villanis pignoratis. ad ostẽdẽdum suã innocẽtiã ⁊ iusticiã assignato Et nihilomin⁹ vt audacia ⁊ temeritas pignorãtium restringatur decernimus ꝙ dum premisso mõ patefctã fuerit eoꝝ innocẽtia Judex ⁊ sb iudex q̃ tenẽt iurisdictioẽ ab oĩb⁹ ⁊ singul' q̃ fuerint in dcã in pignoratiõe vl' potius rapina

13. Ad pignoratio nes duo familiares ⁊ ministerialis tercius dũtaxat mittendi attñ non cõdẽnatus nec cõfessus fit a pignoratiõe liber al's iudex ad fideiussoriaꝫ pignora reddat. ⁊ cognita innocentia restituat. pignoratores quoqꝫ q̃libet eorũ penã quindeciꝫ pignerato soluant.

qui vl' auxilium prestiterunt. Et a quolibet illorum in speciali recipiant penaʒ pÿadnadzesczba domino ville pignorato damnumq; passo. persoluendum.

De pena Szÿedmdzeszÿath q̄n do sit decernenda.

Decernenda ē pena septuaginta ꝓ incēdio ꝓ violatōe strate publice. ꝓ armis in iudicio extractis ꝓ non paritione iudicati: dū a iudicio recedit cōdēnatus.

Vt itaq; certa mensura. ⁊ regula de pena. que cōsueuit nostro fisco. siue nostre camere applicari. que Szÿedmdzeszÿath: dicitur habeatur. Statuimus q; tm̄ in quatuor casibus infrascriptis: et non in pluribus. nostre camere applicetur. Primus casus est ꝓ incendio: vt dum aliquis de incendio accusatus. iuxta formam iuris legittime se nō poterit expurgare. Secund⁹ casus. vbi aliquis de violentia. siue spolio publice strate. accusatus fuerit ⁊ defecerit in sui expurgatione. Tercius casus vbi aliquis iudicium nostrum paruipendens. corā iudicio cultellum vel gladiuʒ presumserit extrahere. Quartus casus cum aliquis iudicatus ⁊ condemnatus: iussusq; satisfacere vel sufficientem fideiussoriam cautionem facere contempserit. Et de iudicio per suam rebellionem discesserit. non prestita predicta cautione volum⁹ q; p̄dicta pena. in p̄missis quatuor casibus. nr̄e camere applicetur.

De contumatia actoris et rei.

Actore nō cōpente reus absoluitur.

Actor faciat. ⁊ procuret ad causam reum citari reo itaq; in termino comparente. actore totaliter se absentante decernimus ob contumatiam actoris que est maior quā rei ipsum reum causam obtinuisse. ¶ Si autem reus parere in termino sibi assignato non curauerit actore per se vl' suum nuncium comparente decernimus. quod pro huiusmodi contumacia reus duoruʒ boum pena mulctetur.

Reo nō compente boum duorū pena ꝓ ꝯtumacia decernitur.

De his qui pro hereditate. aut debitis citantur.

l Icet in pluribus casibus celeritas cōmendetur: tamen eadem celeritas in iudicijs et causis expediendis rationabiliter quandoqz non est obseruanda, sed potius amplianda, et dilatanda. Ex eo qꝫ iudicantem cuncta oportz rimari. Ideoqz statuimus Qꝫ si aliquis super capitali hereditaria questione, primo, secundo et tercio citatus non comparuerit, a iudicioqz se contumaciter in termino sibi assignato absentauerit: tunc ob contumaciam eiusdem citati: actor in termino tercio, ꝛ pēptorio: p iudicem admittatur sentētia diffinitiua mediāte: in verā eiusdem hereditatis possessionē et ab omni iure eiusdem hereditatis, et ipsius qualibet venditione, per iudicis sententiam reus decernatur, et pronuncietur cecidisse. ¶ Si autem questio erit personalis: puta pro pecunia debita, aut quibuscunqz rebus obligatis Et primo secundo et tercio termino citatus, contempserit, vel in termino, parere neglexerit sibi assignato, decernimꝰ quod tunc creditor quarumlibet rerūz obligatarūz sibi post certum terminum per sententiam iudicis prefixum distrahendi et alienandi auctoritate iudicis, plenam habeat facultatem. ¶ Ita tamēqꝫ si auctoritate pmissa res obligate distracte ꝛ alienate minoris valoris inueniantur et existant tempore alienationis quā fuerit pecunia obligata seu credita. Et ipse creditor pro summa pecunie per ipsum simpliciter: ꝛ sine aliqua cautiōe credita vadiūz receperit: sufficiat creditori vadium, qui nulli alteri quā sibipsi, qꝫ simpliciter vadium receperit imputabit. Sed si conditionem creditor apposuerit circa res obligatas maioris vel minoris q̄ntitatis Si pro minori pecunia res obligatas alienauerit, debitor per iudicem decernatur, credite pecunie summam adimplere. Si vero p maiori summa pecunie res alienauerit obligatas, residuum quicquid fuerit: vltra summā creditā debitori creditor restituē teneatur

> ☞ In causis p hereditatis pprietate motis fit ad tercias vicem citatō: sed in tercio termino contumax hereditatē ꝑdit ꝛ actori intromissio decernitur.

> In causis pecuniarū debitorū ꝛ aliarū rerū citato ad tercium terminū nō cōparente, distrahendas res, iudex decernet.

> ☞ Pignora dum distrahuntur iudice decernente, creditor obseruet non excedere cōditōnes et summas in obligatione nominatas

De accusato pro violentia.

p Reterea vt calumnijs via precludatur. Statuimus qꝫ si aliquis bone fame, in iudicium, pro quibuslibꝫ violentijs euocatur: actor teneatur quod asserit cōprobare: alˀs reus tantummodo, proprio iuramento se valeat expurgare.

> ☞ Pro violentia accusatus iuramento se purgabit si actor nō probauerit.

Cum aliquis de furto accusatur per aliquē de eodem districtu vel de vna parrochia.

Accusatꝰ pro furto fieri dꝫ infra annuꝫ. inter ꝑsonas de vna ꝓchia. aut distri ctu: āno decurso accusatus. ꝑ testes: se expurgabit.

s I aliqui fuerint eiusdem parrochie. seu districtus ꝛ de furto quarumlibet rerum vnus alium ad iudicium voluerit euocare. Statuimus quod infra annum tantummodo. ad hoc faciendum liberam habeat facultatem. Si vero secus facere voluerit. annoqꝫ elapso. eandem moueret questionem. tunc accusatus rationabiliter. per idoneos testes. teneatur et potest. se comprobare in facto esse innocentem.

De Ciuibus vel Mercatoribus aliquid in mutuum dantibus terrigenis.

Terrigena debitor existens ciui per testes vincitur ad debiti solutionem alīs negātē terrigenā iuramentū ab impetitione absoluet.

f Inē litibus imponē cupiētes. Statuimus vt si qs ciuis aut creditor ꝑānos aut alīs res. seu mercātias. alicui terrigene mutuo concesserit. preter litteraꝫ obligationis in qua constare posset. de debito suo. Ciuis agens probabit per testes talem ꝯtum initum secum. Et probans iudicialiter obtinebit: alīs reus negans debitum. per proprium iuramentum prestitum ab impetitiōe agētis absoluetur.

De Nobilitate inculpata.

Nobilitateꝫ ꝓbare volens sex testes ꝓducere debet duos de sua genelogia: et quatuor ab auis et matre.

n Obilitatis stirpes ex progēitoribus eorum ducunt originem semper Quorꝫ nati progressum de genelogia approbare eorum fideli testimonio cōsueuerunt Siquis itaqꝫ dicat se nobilem aut illustrē. Et ceteris nobilibus. hoc negantibus asserat se parem ad probandum sue genelogie nobilitatem. debet inducere sex nobiles viros seniores duos de sua stirpe genitos. et hij duo iurati. dicunt ꝙ sit eorum frater Et de domo. ac stirpe eorum paterna procreatus de scda et tercia genelogia etiā per duos testes producendo.

De eo qui vulnerat aliquem vitam suam defendendo.

Ccepimus qḋ Petrus insequēdo Joannē grauiter in platea vulnerauit. Et cum Joannes in iudi
a
cium deduxisset petr⁹ Licet ↄfiteatur. se Joannē vulnerasse Tamen asserebat se hoc fecisse necessitate cōpulsum. ꝑ ipsum Joannē. q̄ ab initio et antea. ipm Petrum vulnerauerat. quod idē Petrus offerebat se ꝓbaturꝫ. Nos itaqꝫ in tali casu decernimus ipsius Joānis ꝓbationem esse admittendā sup eo. ꝙ dum in platea Petrus ipm Joānē insequeretur vulnerauerit. Cuꝫ dict⁹ petr⁹ nō vitā ↄfendēdo ꝟ iniuriā sibi al's illatā vlciscēdo Joannē noscitur vulnerasse.

Qui ex initio alterius vulnerat vitam defendēdo hoc si poterit probabit Al's vulneratus ꝓprio iuramēto vulnera obtinebit

De illo qui accusatᷣ de furto apū ⁊ Mellium

p
Etrus traxit Joannē ad iudicium. asserens quod apes seu mellificia ipius tꝑe nocturno. furtiue ad domum ꝓpriā deportasset. quod se offerebat probaturum Joannes v̄o. negabat se h̄ fecisse. Sed dicebat: ꝓprium suum mel. vt decuit in domum suā ꝓpriam portasse. Tandē petrus ꝑ iudicē. pluries interrogatus. Si ꝑ eos qui vidissent apes. seu mellificia sua. ꝑ Joannem recipiet in suā domum deportari intentionē suā. posset ꝓbare Petrus respōdit. Quod tales testes de visu nullo modo posset habere. Nos itaqꝫ Statuēdo decreuim⁹. in tali casu iuramētum Joanni imponēdum. Si al's fuerit bone fame Et pro expurgatiōe asserēti. ꝙ ꝓpūm suum mel in domuꝫ ↄportabat.

Accusatus ꝙ Mel aut Apes furatus fuerit. si bone fame est. et asserit proprium. Mel suum tulisse Juramēto se expurgat. actore visum furtum. non ꝓbante

Qui inuadit domū alterius manu violēta et vulneratur. et alios vulnerat in domo

p
Etrus deposuit contra Joannē. qḋ sibi quatuor inflixisset vulnera Joānes vero fatetur. hoc se fecisse. ex eo. quia manu armata. domum ipsius inuasisset. et in eadē inuasione. matrē. aut sororem. vel vxorem. seu filiā. sibi. vulnerasset. Quod vulnus. refert ꝑ ministerialē. cōspectum. vel visum fuisse. obtulitqꝫ se probaturum. Tamen ministerialis interrogatus ꝑ iudicē. negauit se p̄dictum vulnus vidisse vel cōspexisse Et quia post negationem ipsius ministerialis. idē Joannes. mox predictum

Accusans aliquem pro vulnere. si accusatus fatetur se fecisse circa dom⁹ inuasionem in qua accusans nōnullos in domo vulnerat. Si Ministerial' nō fatebiᷣ visa vulnera vulneratoꝝ i domo accusato testes ad ꝓbandū iure danᷣ

vulnus. matri sue illatum. p alios idoneos testes. q̄ dictum vulnus viderunt. et cōspexerunt. se offerebat pbatuꝝ. Nos in tali et simili casu. decernimus eundē Joannem. ad pducendum testes. de calumnia fore admittendum

De vulneratis in discordia et de seipso vulnerato.

In contētione si fit calumniatio p vulnere affirmato. ꝙ alius seipsuꝫ vulnerauerit. datur pbatio. sed extra discordiā vulnus allegatū iuramēto vulnerati probabitur.

q Uerelam Petrus deposuit de Joanne. Qꝛ ipm vulnerasset Joannes vero constanter asserebat qd̄ Petrus seipsum vulnerasset. quod offerebat se legittime pbatuꝝ. Nos autē in tali casu duximus distinguendum. Qꝛ si in cōtentione et discordia Joānes asserit Petrum seipm vulnerasse tunc Joānis pbationes sunt admittēde. Si autez extra omnē ꝯtentionē. et discordiā Petrus esset vulneratus tunc vt ē moris dicim⁹ petri iuramētuꝫ fore ꝛ eē admittēdum

An testibus in causis pductis. obici possit excommunicatio.

Testibus p excōmunicationē obiectam iculpatis existentibus. daꝛ Jus alios testes producēduꝫ. si alios habere non possit. obtineatur primis absolutio p cautionē. aut promissionem si non esset cōcessa. censeanꝛ absoluti eē testimoniuꝫ veluti ydonei perhibituri

p Er experientiā didicimus. ꝙ sentētia excōmunicationis. in pducendis testibus. maliciose plerumqꝫ consueuit opponi. Ex qua oppositione pululabat. oppressio veritatis. vn̄ circa eandē exceptionē. sic duximus statuendum. Qꝛ cum aliquibus testibus pducēdis. fuerit obiecta exceptio excōmunicationis. pducēs testes eosdem. absqꝫ sue cause lesione. alios testes. si potest nominandi. et pducēdi plenā et liberam habeat facultatē. Si vo nō poterit alios testes nominare. vel habere. pter eos. q̄bus obijcitur sentētia excōmunicationis volumus qd̄ his. ad cuius instātiā fuerint excōmunicati. debito modo. scilicꝫ cum sufficiēti fideiussoria caucione. vel iuratoria depositione. cum reuerētia. aut satisfactione. reqratur. et petatur qd̄ eisdem testibus excōmunicatis ad phibēdum tantummodo testimonium. et subueniendum. veritati. ne veritas opprimatur. beneficium absolutionis impendat. Qꝛ si excōmunicatoꝛ. premisso modo petitus. p testimonio perhibendo. bn̄ficium denegaret absolutionis hmōi. postulātes. veniā ꝛ absolutionē. quātum ad deum censeātur obtinere. Uolumus et decernimus. ꝙ extunc absqꝫ vulneratione cause. testimonia eorundē testium. p iudicē recipiātur ꝛ

habeant ipsorum testimonia firmitatem

De testibus consanguineis ⁊ in ꝓbatione contractuum et venditionum

c Onradus a dñico domum vendicabat. Et ad suam intentionē ꝓbandā Conradus sex testes. iuxta iudicis mādatum ꝑduxit. Quoꝝ primus testis Jacob⁹ alter Petrus ipsius Conradi cōpater. et mediator. seu amicabilis cōpositor in eadē causa. quē ipse dominicus. cum testes in iudicio scdm consuetudinē nominarētur. neglexit impugnare. nec huiusmodi ꝯsanguineitatē. obijcere demuz circa testium iuramētum. opponēdo ꝑdictus dñicus. testimonium dicti Petri. ꝓpter prefatā cōsanguineitatē. ꝯstanter asseruit nō valere. et sic dicebat se causam eandē obtentuꝝ. Nos cōsiderantes. Qꝫ amicabiles cōpositores. seu mediatores. consanguinei esse cōsueuerunt. Declaramus in tali casu testimonium predicti Petri pro Conrado valiturum.

☞ In probatione bonorum vēditoꝝ consanguinei. q cōmuniter in cōtractibus mediant. licite testificabuntur

De Prescriptione hereditatis petende

c Um prescriptio. ꝓpter segniciem. et pigriciā dominorum sit instituta. Proinde statuimus. et decernimus. qꝫ si aliquis credit. vl' reputat se habere aliqḋ ius. ad aliquā hereditatē. quā aliquis presentialiter possidet Si infra tres annos. et tres menses. tpe pacis. et cōcordie sustinet. et patitur pacifice ipsum possessorē. possidere eandem hereditatē. ita tamē qḋ licet possit de facili. infra ꝑdictuz tps et spacium trium annoꝝ et mēsiuz. ad ipm possidentē venire vel corā iudice cōuenire eundē tñ immotā eandē reliquit questionem et passus est possidentē. extunc ab omni iure hereditatis. quomodolibet sibi cōpetente. censemus eundem post decursum trium annorum. et trium mensium cecidisse.

☞ Possessor triū annorum. et trium mensium. nllo iure vincit̄. nisi cōstaret. qꝫ interi. nō potuit aliquis iure aggredi possessorē pacis tempore

De prescriptione obligate hereditatis. redimende vel non redimende

ſ J vo aliqs dedit bona q̄dā hereditaria. in obligationem. seu pignorationē. volumus et decernimus qḋ idē sic obligās. aut eo deficiente eius consanguinei.

☞ Obligatā villā si vnq̄ redimere cupiat ānuatim ī parrochia aut ī iudicio notificet. Et obligationē et summā sic etiā p ānos triginta ius ꝓprietatis redimēde. nō ꝑdet. sꝫ ꝑ ꝯtinuos q̄ndecim ānos silēdo silētiū habitur⁹ erit ꝑpetuus pacis tpe.

aut proximiores in gradu. corā iudice nostro si saltē ipsius p̄sentiā habere poterit. vl'in parrochia illa. vbi impignorata illa hereditas. sitta ē. aut p̄sertim in colloquio generali. faciat fieri publice. semel adminus in anno vnam protestationem. et denunciationē. obligate illius hereditatis. nomēq3. et summam pecunie. pro qua impignorata extat. exprimere faciat. q̄ ꝓtestatione sic facta. et denunciatione dictus obligās. aut ꝓximiores eius. in gradu vt p̄missum ē. infra triginta annos redimendi et liberandi predictā. hereditatē. plenā et liberam habeant facultatē. Qz si nō curauerint. vel neglexerint. p continuos quindecim ānos. dictā facere ꝓtestationē ab omni iure hereditatis. sic obligate senciant se cecidisse.

Quā habitura est prescriptionem. Mulier Maritata. ad actiones per eam mouēdas pro hereditate

☞ Mulier Maritata. decem annoꝝ prescriptione gaudeat ad recuperationem per eā bonoꝝ pacis tempore

Mulier maritata. ad aliquā hereditatē. dicens et credens. ratione dotis. vel quolibet alio mō se ius h̄re. et ad eam ptinere. si infra decē annos non curauerit. vl'neglexerit. p eadē hereditate questionē intentare. ita quod infra idē tempus decem annoꝝ. tpe pacis. et concordie. paciatur possessorē pacifice. ⁊ q̄ete possidē. extunc d̄cernim⁹ Qz eadem mlr ab omni iure hereditatꝭ eiusdē se agnoscat cecidisse

Vidua quā habitura est. prescriptionem ad actiones per eam mouendas

☞ Mulier vidua sex annos p̄scriptionis habebit. sub eisdem iusticiam. p bonis petitura. alioquin nihil vnq̄ petitura. pacis tpe

Vidua eodē mō asserēs aliquā hereditatē. ratione dotis. vel quomodolib3 alio iure. ad se ptinere. quā hereditatem alius possidet. si infra sex annos. tpe pacis et cōcordie sustinuerit. vel passa fuerit possessorem ipsam hereditatem quiete possidere. decernim⁹ q vidua. senciat se ab omni iure illius hereditatis cecidisse ipsi vero possessori. rōne prescriptionis. in eadē hereditate. plenum ius sit acquisitum Volumus tñ et declaram⁹ Qz p̄misse p̄scriptiones. tpe pacis et ꝯcordie. vēdicent sibi locum. Tempore autē guerraꝝ. seu discordiaꝝ. nullaten⁹ sibi locum debeant vēdicare. S3 tunc oportebit. se salubri remedio eiusdē prescriptionis prouidere

iuxta discordiam. guerrarumqꝫ qualitatem. ¶ Sicut et captiuis. per tartaros. nullā volumus fieri prescriptionem

Seps quam prescriptionem est habitura.

Franciscus deposuit querelā. ꝯ egidium Qz in ipsius f hereditatē. et fundum posuit sepes. Et intra illos sepes. oēs fructus. q̄s fecit et facere poterat percepit Egidius autē r̄ndit ꝙ idē fr̄aciscus. in eadē villa. die ac nocte p̄ns ē et fuit cum ipso. Et p duos ānos tacuit Nec vnquā āmonuit ipsum Egidium vnico v̄bo. p sepibus p̄notatis ammouendis. Nos itaqꝫ attēdētes. desidiā seu pigriciā. ipsius frācisci. declaramus in hoc casu ipsi francisco. duoꝝ annoruꝫ obstare prescriptionem

Virgo seu orphana quam prescriptionem post desponsationem est habitura

Frācisc⁹ neptim suā Luciā in infantili etate ꝯstitutā f orphanā cum bonis Centum marcas valētib⁹. tuēdā et seruādā in suā accepit curā. tp̄e v̄o pcedēte. ipam dum adhuc esset minorēnis de viginti duntaxat marcis. dotatam marito tradidit. Deinde stādo cum Marito. post q̄tuor ānos. eadē lucia. p residuis bonis. hereditarijs restātib⁹. vltra predictas viginti marcas. frācisco suo auunculo. ꝛ tutori mouet q̄stionē Frāciscus āt r̄ndit. qꝺ lōgo tp̄e post ꝯtractuꝫ matrimonium. p q̄tuor ānos videlicet nunqꝫ fuit monit⁹. p rebus vel pro bonis p̄dictis. Nos itaqꝫ talibus volētes casibus pvidē declaramus et statuimus ꝙ p̄dicta Lucia. postqꝫ cum marito fuerit siue steterit. p tres ānos. et tres mēses. infra eosdē ad causam nō pvocādo. siue sit minor ānis. siue maior. De cetero nō poterit. nec debebit agere. p quibuscunqꝫ bonis. vel rebus residuis. obstāte sibi termino trium annoꝝ et trium mensium. taciturnitate et prescriptione.

In vēditione bonoꝝ seu hereditatum que prescriptio possessoribus data est

Franciscus vēdidit gregorio hereditatē. p centum f marcis. p q̄ ip̄e gregorius. statim q̄draginta marcas exoluit. residuā pecuniā pmittēs in certis terminis

☞ Per Tartaros raptis. nulla vnqꝫ prescriptio opponatur

☞ Seps in alieno iure posita. p duos annos. non impugnata biennij silentio perpetuabitur

☞ Virgo. aut orphana. post sui desponsationem. Iure donatur triū annoꝝ et trium mensiū p̄scriptione. ad petendam de ꝯsanguineis seu tutoribus iusticiam.

☞ Emens villam et maiorē partē nō soluēs. firmat triū annoꝝ. et triū mensium possessione. vt cogat vēditor. etiā nolens. et neglectā nō spernere solutionem. et contractū non reuocare.

p̄ annos solutuꝝ. Et sic idē gregorius p̄ q̄tuor ānos. pacifice et q̇ete. nō facta totali solutione tenuit et possedit. p̄dictā hereditatē. Demuȝ ꝓpe finem quarti anni. idē Gregorius emptor reliquā pecuniā offert se datuꝝ. et solutuꝝ Frācisco vēditori Frāciscus v̄o nititur et q̄rit q̄d possit rescindere. et reuocare eandē venditionē Cum p̄ tm̄ tp̄s. sibi total' solutio nō fuit facta nec subsecuta. Quapropter nos statuim⁹. et declaramus ꝓpter q̇etā et pacificā possessionē habitā p̄ tres ānos et tres mēses. vendicionē p̄dictā. perpetuā hr̄e firmitatē obstante tanti temporis taciturnitate et prescriptione

De p̄scriptione. petēde restitutōis frumēti

☞ In repetēdo frumento mutuato. q̄tuor anni p̄scriptionem donant et imponunt.

f Ranciscus Gregorio mutuauit. viginti mensuras tritici. quas pluries monitus nō restituit Gregori⁹ āt quesiuit ab ipso frācisco. qn̄ sibi p̄dictum triticum mutuasset. R̄ndit q̄tuor ānos eē elapsos Nos ipi frācisco imposuim⁹ silētiuȝ ꝓpter tāti tp̄is decursuȝ et suā taciturnitatē

De mēorialis. siue Pamijetbne. Solutōe

☞ Memoriale in causis hereditarijs vel nō hereditarijs magnis q̄tuor grossis. In minoribus causis duob⁹ grossis statuūt̄ soluendū

l Icet ꝓ redimēda paupeꝝ vexatione dudum solutio dicta vulgariter czeßne aut pamijetbne. q̄ cōsueuerat iudici p̄sidēti. seu aliquā cām diffiniēte. applicari fuerit sublata et extincta. Tamē eadē solutio exq̄sito colore. sb alio nomine quod d̄r pamijetbne dinoscitur esse innouata q̄ d̄r esse. ꝯ p̄dictā solutionē. et eā trāscēdere ꝓprobatur. Un̄ circa hoc modum imponere volētes decernim⁹ Qȝ in causis hereditarijs. vel nō hereditarijs. magnis iudex pretextu solutionis p̄dicte Pamijantbne vltra q̄tuor grossos. exigere ⁊ recipe nō presumat in minoribus v̄o causis. tm̄modo duos grossos exigēdi. facultatem habiturus

De Sētētia sup hereditatē. diuisoꝝ fratrū plata. Et de fratrib⁹ diuisis. sentētiā talē impugnātibus. Ac fratrē indiuisum citatum.

☞ Fratribus diuisis exn̄tib⁹. si alt' eorum citatur et p̄dit cām. nō poterit alij sui diuisi sentētiam impugnare ꝯmodo tn̄ agere pn̄t ꝓ sorte quēlibȝ ꝯtingēte. ex diuisione.

q Uamuis negocia mortua et finita. tāq̄ȝ et q̄si ꝯ naturā suscitare difficile est. ⁊ retractare Repertuntur tn̄ nonnulli. q̄ coloribus exq̄sitī mortua ⁊ finita negotia moliuntur

et conātur refricare. in hoc videlicet. Qz licet aliq̄ fratres. seu sorores cum fratre sint in bonis paternis. abinuicē sepati. et diuisi. Tamē si ɔtingat q̄d aliq̄s fratrum eorundē. in q̄stione hereditaria. recipiat ꝯ se sententiā diffinitiuā postmodum alter ipsoꝝ accedens ad presentiā iudicis. allegat se contēptum Et ad eandē questionē. tanquā illum cuius intererat nō vocatum postulās ex hoc debere eandē sententiā retractari. Et sic huiusmodi sentētia. per talē petitionē cōsueuit retractari. vñ nos volētes q̄d in huiusmodi litibus certus finis habeatur. Statuimus q̄ vbi fratres vel sorores fuerint abinuicē in bonis paternis diuisi et separati. Si contingat vnum ipsoꝝ. in hereditaria questione. cōtra se diffinitiuā sententiā reportare alteri ipsorum postmodum. sit penitus interdicta potestas. infirmandi seu redarguendi sententiā eādē. Sz ꝓ parte hereditaria dumtaxat ipsum cōtingente: mouendi questionē plenam habeat facultatem. ¶ Si vero huiusmod fratres. vl' sorores cum fratre. non fuerint in bonis paternis abinuicem. separati et diuisi. Si ad annos legittime etatis peruenerunt. et habentes plenam discretionē. Volum⁹ q̄ in hereditate. ꝓ qua questio agitatur. vel ventilari speratur per ministerialē vt in alia ɔstitutione docetur Terminus citationis iuxta edictum publice apponatur citando. vt si quis sit qui habet vel habere possit. aliquod ius in dicta hereditate. vel ad hereditatem. aut sua quomodolibet intersit. die protunc assignata veniat et compareat. ius suum ostensurus Al's si post talem citationem. eo cuius intererat. non cōparente. diffinitiua sententia super eandem hereditatem proferatur. cuilibet postmodum venienti. et volenti eandem sententiam. agere et refricare seu innouare. vt in casu precedenti. sit interdicta ptās Sed ipsam sententiam decernimus habere ꝑpetuum robur.

☞ De idiuisis pa-ri modo decernitur. fit tñ citatio p Mi-nisteriales. vt i p̄ori statuto. cōtra eum qui habet interesse videlicet contra ab-sentē fratrez indiui-sum. si non cōparet citatus ille idiuisus Sentētia cōtra eūz prolata ꝑpetuo de-cernitur valitura

De Fure. Utrum debeat insequi per Vicinos villanos. aut non

Nagoth deposuit querelam. contra suos vicinos Qz cum equus tempore nocturno fuisset sibi Subtractus. Idē Nagoth. cum instantia requisiuit. et petiuit suos vicinos villanos. vt ꝑ vestigia eundem furez sequi

☞ Vicini req̄siti. ad insequendum furem pro auxilio. si i-sequi nō uoluerunt. ad solutionem furti cō-dempnātur.

velint sibiq3 esse auxilio quo a fure. suum equum habere posset. villani vero furem insequi recusarunt. et ita Nagoth predictum furem cum equo ammisit. Nos itaq3 in tali casu declaramus. villanos ad soluendum equum. predicto Nagoth condēnandos.

De membrorum Mutilatione.

☞ Mutilato petenti iusticiam pro Mutilatione. si mutilator negat. et mutilatus post āni decursum petebat. decernitur iuramentū cū duobus mettertius prestandū qd ab illo accusato mutilationē haberet.

P Etrus conquestus est. de Joanne. q ipsum quatuor digitis in manu mutilasset Quod Joānes se fecisse negauit. Et quia idem Petrus pro eadem mutilatione. post annum elapsum. satisfactionem habere petebat. Nos itaq3 in tali casu eundem Petrum. mettertium. pronunciamus iuraturum. q predictam mutilationem digitorum quatuor habuit a Joanne

De illo. qui se asserit. iniuste condemnatū

☞ Sententia trāsit in rem iudicatā. a qua non fit appellatio. et qui iudicez post ea accusauit de sententia iniusta penam dabit p iudice statutam

P Etrus agebat cōtra Joannem iudicem. qd in causa. quam coram ipso habuit iniustam: et iniquam sententiam. contra ipsum promulgasset. a qua tamen sententia. quando ipsam. iudex idem tulit. Petrus non puocauit. nec appellauit: vulgariter Nijenaganijl. Nos itaq3 huiusmodi sententiam iudicis. que non fuit aliqua prouocatiōe suspensa. vulgariter Nijenaganijona. Declaramus. transiuisse in rem iudicatam. predictum Petrum ad penam debitā als pro iudicibus expressam. condēnantes

De Fratre seniore Citante et causam perdente. Junioreq3. litem eandem innouare. ac sententiam contra fratrem latam. impugnare volente.

☞ Seniore fratre cām pdente. absenti Juniori iura nō patrocinabunt vnq3. ad innouandū cām et impugnandā sententiam.

F Alco pro hereditate agebat. ptra Henricum. Henricus autem opposita longi temporis. prescriptione ac ipsam prescriptionem. vt debuit. pbauit. Judex

autem ipsum Henricum. absoluit ab eadē petitione. Silentium falconi imponendo. post hec veniens Nicolaus. iunior frater falconis. refricat. et innouat eandem questionem Nos itaqꝫ finem. litibus imponere cupiētes. declaramus eundem Nicolaum fratrem iuniorem. predicti falconis. non esse audiendum. et sententiam iudicis. transire in rem iudicatam.

De Fratribus vnum Molendinatorem habentibus.

f Ranciscus: falco: et Henricus. tres fratres habentes vnum molendinatorem Henricus tertius frater super quibusdam ipsius molendinatoris excessibus Coram iudice deputato. dato. vel electo debito modo. ipsum molendinatorem iudicare precepit. demum frater alter falco. veniens conqueritur de henrico. qꝫ ipsius molendinatorem. iudicasset et condemnasset Nos itaqꝫ attendentes. qꝫ licꝫ cuilibet. de iure prosequi suā iniuriam. declaramus ipsum Henricum. iuste et debite iudicasse

Fratribus aliquot vnum Molēdinatorē hn̄tibus. si vnus eoꝝ. contra Molendinatorem pro sua iniuria. aliquid decerni procurat. ratum erit.

De bonis derelictis. post mortem villanorum. vel Ciuium absqꝫ prole decedentium

a Busiua consuetudine. noscitur esse obseruatum Qꝫ cum aliqui Kmethones seu Rustici. vel alij ciuiles homines absqꝫ prole. de hac luce decedunt. ipsorum omnia bona. mobilia. et immobilia: nomine vulgariter. Pusczijsna dn̄i eorundē ꝯsueuerunt occupare. vn̄ nos eandē cōsuetudinem. vt veri contrariam et absurdam reputantes. Statuimus qꝫ de bonis eorundem decedentium. si tātum reperiatur in eisdē bonis. Calix pro Marca cum media Ecclesie parrochiali dandus comparetur Reliqua vero bona. ad proximos consanguineos. vel affines. Cessante quolibet impedimento. deuoluantur. prout equitas et iusticia suadent.

Ciuium et Rusticorum. absqꝫ ple morientium. hn̄tiū tn̄ consanguineos. dantur derelicta bona consanguineis. et calix pro marca. cū media. procbie assignetur

De equo in accōmodatione leso

℞ Equus accommodatus. et lesus. duabus seruetur quiete septimanis p ledentem. per quas. si nō conualuerit fiat cōpositio amicabilis pro eo. cum accommodante.

n Icolaus deposuit querelam. contra Mathiam. Quod licet sibi equum suum sanum. ad certam viam. tanq̄ amico accomodasset Tamē Mathias eundē equū sibi restituit claudicantem Mathias vero respondit bona fide eundem equum. tanq̄ proprium equitasse et seruasse. Nec sciret vnde sibi veniret talis lesura. Nos autem in tali casu declaram⁹ predictum equum. infra duas septimanas. quiete et absq̄ labore. per eundē Mathiā obseruandum. Qui equus si infra predictum tempus. nō conualuerit. Extunc pro eodem equo prout poterit. amicabiliter secum cōponere teneatur.

De Kmethone. seu rustico alium occidente et solutione pene capitis

℞ Pro Kmethone occiso soluantur decem marce quatuor Castellanio pro pena homicidij et sex consanguineis

l Icet antiquitus. fuerit obseruatum. Quod Kmetho. Kmethonē occidendo. solutis tribus marcis grossorum. a pena homicidij liberabatur. Tamen quia huiusmodi pena. non sufficiebat. ad debitā delicti correctionem vnde nos statuimus: Quod Kmetho occidens Kmethonem pro pena homicidij Castellanie. in qua homicidium fuerit cōmissum. vel ei in cuius iurisditione. delictum et homicidium hoc est perpetratum. quatuor marcas Consanguineis vero. siue amicis proximioribus interfecti sex marcas persoluat Qui si nō fuerit in soluendo. et captus fuerit pena capitali puniatur

Si plures de homicidio accusantur. Quis eorum pena homicidij puniendus.

℞ De homicidio accusat⁹. iuramēto actoris vincitur. reliqui cōplices. testibus expurgabūtur

i Tem si plures puta duo vel tres aut quatuor. de homicidio accusentur. Licet antiquitus. per iuramentum accusatoris. omnes pena homicidij. puniebantur. Nos tamen huiusmodi iuramentum restringētes. Statuimus quod vnus tantummodo. per iuramentum actoris. de homicidio condēnetur et puniatur. Consortes vero eiusdem accusati. per probos. et idoneos testes. de homicidio et vulneribus se teneantur expurgare. alias in expurgatione deficientes puniantur

De illis qui casu mortem incidunt

Tem quacunq̃ morte casuali.vl'inopinata ɔtigerit
i aliquē de hac migrare luce puta de arbore cadēdo vi
delicȝ vl'in aq̄ mergēdo.aut q̄uis alio mō Statuim⁹
vt ꝓ tali homine sic decedēte.penit⁹ nulla questio moueatur.
¶ Itē dum ignoratur quis commisit homicidij immanitatē
decernimus Vt Cestellania.de hoc aliquā nō moueat q̄stio-
nem.sed ɔsanguinei.et proximiores culpabilē inq̄rētes.cām
dum poterint prosequātur.iuxta iuris formam

☞ Pro homie casu vl'de arbore cadēdo vl'i aquis moriēte causa nō mouet homicidij

☞ Ignorato homicida.officiū ꝓ capite.neminē culpabit.ſȝ ɔsanguinei.inquirent.et culpent.

De Milite qui occidit Militem

T violētoꝝ audacia refrenetur. Statuim⁹ Vt duȝ
v miles parē sibi militē occiderit.ꝓ capite Sexaginta
ꝓ mutilatiōe mēbri cuiuslibet triginta.et ꝓ simplici
vulnere.quindecim marcas soluere teneatur

☞ Milite Militē occidēte caput sexaginta mēbri mutilatio triginta. Simplex vulnus.q̄ndecī marē solui debeat.

De illo qui occidit matrem alicui

Aurētius ɔqueritur de Martino. Vt sibi matrē in-
l terfecit Martin⁹ r̄ndit.q: laurētius nō fuit de legitti
mo p̄rimonio.siue thoro procreatus.et asserebat eum
esse filium.vagabunde mulieris Nos in tali ⁊ sili casu.caput
matris exoluendum.et obtinendum decernimus

☞ Filio etiā illegitimo.matris vagabunde caput est soluendū.

De Fratricidio: Patricidio. Sororicidio.

T licet Lex tā noui.q̄ȝ veteꝝ testamēti Fratricidiuȝ
e et alia seua crimina.grauiter puniat et dānet. Tñ q̄-
dam. velud hostes ꝓprij sanguinis. et honoris Le-
gis penā min⁹ formidātes fratricidium cōmittunt Sorores
etiā vel ꝓximos occidunt. vt ex eoꝝ morte. bona hereditaria
lucrētur. Volum⁹ itaq̄ȝ vt vñ bona hereditaria. et lucra hec
cupiunt. inde dānis afficiātur. aut puniātur in q̄ peccauerint
Ideo oēs regnicole.et nobiles Regni nr̄i Fratres aut ipsos
cōsanguineos interimētes in hereditaria succedē possessione
ñ valebunt nec vlluȝ ad eā accessuȝ optinebunt: q̄nimo sentē
ciamus ipos et ipsoꝝ filios ⁊ ꝓuam⁹ omni legittima.talium
hereditatuȝ portiōe in q̄bus bonis seu hereditatibus alij cō

☞ Iure sancitum est et seruari consueuit vt occidens consanguineum.licet Iure esset sibi successur⁹. si nō ipse occidisset illū tñ cum solus ipse casu quocunq̄ȝ occidit:successiōis iure priuatur.

sanguinei. licet remociores in linea obtinebunt successionem quos in aggrauatiōem culpe ipsoꝝ. ꝓpter immanitatē criminis. Omnes fratricidas et patricidas. infames pnunciamus et inabiles ad aliquos honores. promouendos

De Milite occiso. Itē de eodē Mutilato: aut vulnerato Item de pena sup io ꝯstituta Item de Kmethone occiso. Item de Kmethonis Mutilationibus.

☞ Militis caput trigita marcis mutillatio ī pede vl' naso qndecim. In pollice octo marcis In digito alio tribus marcis cum pena pȳethnadziesta soluenda.

Quamuis occidēs hominē. scd̄m legum sanctiones. foret capitali pena plectēdus. Nos tn̄ rigorē illum tēperātes Statuimus ꝙ occidēs militem triginta marcas: parētibus: pueris: vl' amicis Mutilās autē in pede manu: vel naso. quindecim marcas. In pollice vo mutilans octo marcas digituz vo quēlibz alium āputās tres marcas grossoꝝ. ipsi mutilato. vel in digito leso. vt supra dr̄. soluere teneatur. Pro q̄libz vo vulneratione. p̄dictoꝝ mēbroꝝ. vulnerato pena. q̄ dr̄ pȳathnodzestha ꝑsoluatur. ¶ Si vo quispiā Kmethonē occiderit. decē marcas soluē teneatur. Quarum sex vxori: seu pueris. si supstites fuerint. et residue quatuor marce. dn̄o occisi exoluantur. Si vo occisus fuerit dn̄orum duoꝝ. tunc dicte q̄tuor marce inter dn̄os sunt diuidēde vulnerās āt Kmethonē. eidē vulnerato vnā marcā domino aute ipius si vulnerās et vulneratus vnius dn̄i fuerint. vnā marcā integrā ip̄e vulnerās ꝓ pena soluere teneatur. Si vo vulnerās et vulneratus. duoꝝ dominoꝝ fuerint inter ipsos marca huiusmodi penalis diuidatur

☞ Occidens Kmethonez punitur in decem marcis: quarum sex cedūt vxori vel pueris. et q̄tuor marce domino occisi. Et si fuerit Kmetho duoꝝ dominorum. illi diuidāt illas q̄tuor marcas inter se. mutilās vo Kmethonem ī duabus puniē marcis

De vagātib⁹ hincide. ꝛ rapinas ꝯmittētib⁹

☞ Vagabundi raptores. Bonis et honore priuantur.

Sunt nōnulli. q̄ ꝑ indiscretionē. victum lōgi tp̄is breui hora ꝯsummunt. Tādēq3 assumunt sibi extra ꝓpria. occasionē vagādi. ꝛ tal'r vagātes. aliena rapē nō formidāt. vt igitur tl'es. a q̄libz occasiōe vagādi. ꝛ rapiēdi. saltē formidine pene ī̄trahātur Statuim⁹ ꝙ taliter vagātes et rapinas cōmittentes. q̄buslibet bonis ipoꝝ. q̄ hn̄t ipso facto. sunt p̄uandi. Et si ꝯtigerit. hmōi fugitiuos. nr̄e gratie recōciliari. volum⁹ nihilomin⁹. qd̄ inter suos pares. vt infames habeātur

De ministerialium ad conspiciendos occisos vocatorum.abolita cōsuetudine.vestiū recipiendorum.et de eorum salario

c Onsuetudine iniquissima ministerialium.extitit obseruatum.Qz dum ad aliquē in via.vl'alias occisum vocabātur ipsum vestibus.in q̄bus fuerat occisus iure ipsoꝝ.quod ipsi Krzvarzvne nominabāt.expoliabāt.vn̄ cum afflictis nō sit addēda afflictio.Eisdē ministerialibus.ꝓhibemus.q̄ꝫ de cetero q̄slibet occisos spoliare.seu exuere nō p̄sumāt.Sz tantummō vnico grosso ꝯtentētur.quē decernimus eis dādum.ꝓ labore.per eum q̄ ad aliquē occisuz ꝓcurauerit eosdem vocari.donec eadē homicidij questio totaliter fuerit diffinita

☞ Ministerialis.ad vidēdū occisuz vocat⁹.vno grosso cōtentādus exuuie vero occisoꝝ.illis iure prohibentur

De his q̄ alioꝝ semīa eoꝝ pecorib⁹ depascūt

v T quilibet de proximi indemnitate vigilet.dānisq̄ꝫ et iacturis diligenti⁹ curet.statuimus Qz si q̄s alterius semina iumētis.vel q̄buscunq̄ꝫ pecorib⁹ maioribus.depascat.q̄ꝺ ille cui⁹ esse pecora repta fuerint pro quolibet iumento.vel pecore.vnam quartam denariorum damnum passo soluere teneatur.

☞ A pecore quolibet in dāno pars quarta denariorum decernitur pro depastis seminibus soluenda.

De illo qui agit contra aliquem iure Theuthonico et reconuentione pariter

c Um actor foꝝ rei.vndiq̄ꝫ seq̄ debeat.volumus q̄ꝫ si q̄s.in iudicio iuris theuthonici ꝯ reuz suā dirigat actionē.vt ꝓponat ꝯ eundē Reus ibidē sup aliq̄ q̄stiōe sibi.vl'ineq̄li recōueniri nō poterit.Sz suā litē aut causam coram iudice cōpetenti cum voluerit agitabit

☞ De iure Ciuili seu Theuthonico.remissio decreta ad iudicem cōpetentē in reconuentione.

Jumenta damna inferētia qualiter sunt tenenda de damno abacta

a D euitandum autē quālibet altricationē.Decernimus.q̄ꝫ ad proximiorē Castellaniam.seu curiā castellanie:siue fuerit Regalis:siue alterius cuiuscunq̄ꝫ

☞ Jumenta in dānis auersata.seu abacta.nō domi seruēt ꝭ i curiā regis viciniorē pellēda.decernuntur

iudicis iumenta. dampnuz passus. depellēdi habeat facultatē Jta tamē. ꝙ sub testimonio vicinoꝝ in propria domo iumentis. siue pecoribus. per noctē seruatis. in crastino autem. ad proximiorē curiā Castellanie p̄dicta iumēta depelli teneātur.

De incendiarijs. et exustoribus

☞ Jncendarij domorum et horreaꝝ accusati de crimine incendij etiā ꝓ tutela ad ciuitates fugiētes extra forum ipsorum trahantur ⁊ iure Polonico sentencientur et puniātur

e

X lege imperiali. clara luce nobis constat. Qꝫ incendiarij. et exustores. domoꝝ horrearuz: aut quorumuis bonoꝝ. voluntarij. morte crudeli. et turpissima puniantur Quibus etiā inuentis. Si ad ecclesiā effugiāt patrocinium ex hoc nullum debeant obtinere ꝓpter Criminis damnati seuiciē Cōsueuerunt enim hactenus hmōi malefactores. vt manus iudicum iusticiā exequi volētium effugiāt vt plurimum in Ciuitatibus vel villis Theuthonicalibꝰ ꝑmanere. vt actionē ꝯtra illos ꝓpositā elidant ꝑ iuris Theuthonici defensionē. Et sic sepius talium malefactoꝝ crimina remanent impunita. vnde de nostroꝝ Baronuz. et ꝓcerum cōsilio. Statuimꝰ. ꝙ accusati de crimine incēdij. siue exustionis etiā inuenti in Ciuitatibus. aut villis theuthonicalibus. extra forum ipsorum trahātur et in iure polonico. coram iudice competenti. tenebuntur respondere. ac sentētiari seu puniri pena digna iuxta commissi criminis demeritum

De illis qui habentes ius Theuthonicum vtuntur Polonico

☞ Habentes priuilegia iuris Theuthonici. si illis sunt abusi. non poterint iure ipso quo abuti cōsueuerunt se tueri

c

Um scd̄m patrum sanctorum decreta. lex decernat. illos ammittere. priuilegij auctoritatē. qui concessa sibi. non vtuntur potestate. plures sunt nostri milites ius Theuthonicum habentes. in multis ipsoꝝ villis. ex nostra. aut nostroꝝ p̄decessoꝝ gratia eis facta. Et tamē iure Theuthonico ommisso ꝯm ius polonicuz. se regunt in q̄busdam Statuimꝰ. ꝙ si in aliqua villa abusi sunt iure theuthonico amplius contra agētes ꝑ ius theuthonicum. non poterint se defensare. Quapropter volumus ꝙ si crimen est commissum illo iure. quo villa eadē vsa fuerit. tenebitur iudicare simul et terminare.

De illo. qui citatur contra suum priuilegiū

Tatuimus Qz dum aliq̄s. cōtra suum priuilegium in qualicunq̧ causa citatur. et exibēdo suum p̄uilegium in iudicio. amittit Sexagenā quā iudex ab exibente ꝓ se tollit. Si actor iurare renuerit. quia nesciebat reuz quē Citauerat fuisse priuilegiatum. soluet reo Sexagenā. sic vti premittitur amissam. Sz idē actor si velit iurare se nesciuisse. reum fuisse p̄uilegiatuz et ꝓuisum isto tali p̄uilegio prestito hmōi iuramēto sexagenā illā n̄ soluet reo quē citauerat.

Priuilegiato. seu exempto. cōtra suum priuilegium. Citato ⁊ Sexagenā amittente. Actor si iurare noluerit q͛ nesciebat fuisse priuilegiatuz Sexagenam soluet.

De villanis inuito dn̄o alio se subiciētibus Itē in q̄bus casibus istud licebit illis

c Um ex separatione Subditoꝝ. bona dn̄oꝝ suoꝝ sepius ānihilātur. et desertātur nulla p̄settim legittima causa. ad hoc ꝑsuadente Ob id visum fuit nobis ac nostris baronibus huic periculo nō segniter obuiantibus cum quib⁹ vna statuimus Qz nō plures Kmetones. aut incole de vna villa. in sil'ad aliā villā possint recedere. nisi vnus aut duo preter dominum illius ville. in qua degunt voluntatē. ¶ Nisi in casibus hic exceptis. vt si dn̄s ville opprimat filiā aut vxorē sui Kmethonis: aut si pro excessu. seu culpa heredis ibidē. villani bonis ipsoꝝ depredātur: vel in sentētia excōmunicationis. per annum durāt. sui domini ex delicto. In talib⁹ casibus nō tm̄ tres. aut q̄tuor. ville eiusdē incole abire pn̄t. Sz et oēs ibidē habitātes recedant q̊ vnicuiq̧ placebit.

Kmethonib⁹ concessum q͛ vnus de villa tantūmodo aut duo mitti debeant anno quolibet.

Jure ꝓcessuz ē. Kmethonib⁹. q͛ se alibi de villa transferāt Si dn̄s vxorem aut filiam opp̄mat Si ꝓ culpa dn̄i predantur. Ac etiā per ānū si excōmunicāt ex delicto domini

De pueris annis discretionis carētibus iniuriam passis Si pro iniurijs sunt acturi in etatem perfectam venientes

i Nfantib⁹. presertim egenis. succurrere. et ꝓuidere volētes Statuimus. vt si aliquib⁹ patre mortuo. ꝑ quēpiā iniuria fuerit illata. veniētes ad ānos discretionis. possunt iuridice agere. cōtra iniuriātes. Et exceptio p̄scriptionis. eis opponi nō poterit nisi tunc. etate legittima in eis ꝯpleta. Et infra tp̄s debitum si agere neglexerint. ꝓ iniurijs olim eis illatis. tunc obstat eis exceptio prescriptionis. ꝓter negligentiam allegatam

Minorennes iniuria affecti. iure acturi erunt discretionem habentes pro iniuria prescriptiōe non obstante

De eo qui de Furto. aut alio crimine accusatur. qui tamen. alias bone fame extitit

Vir celebris et bone fame. nulla suspicione notat⁹ accusatus de crimine furti. vel latrocinij pprio se iuramēto purgabit.

v T viri famosi. et iuste viuētes. aliqua speciali prerogatiua. apud nos. inter ceteros nostros. fidedignos consolentur Statuimus de nostra Baronumqꝫ nostrorum voluntate. Ut si quis miles. vel alius vir nobilis. cui aliqua questio. de eo prius in iudicio. mota nō fuit de furti vel latrocinij crimine. acusetur. Phas sibi sit. pter bonam presumptionē. apud vicinos de ipso habitā. pprij iuramenti prestatione. a tali accusatione. se expurgare.

De eo qui aliena recipit. sine dñi voluntate

Dñi inuito domino. clam. vl' aperte res auferēs postea restituit. et si qd supplendum repetitur Juramento actoris debet stari.

e Gidius proposuit cum querela. Qz cum in via dormiuisset. falco superueniens. taliter dormienti gladium recepit. et perā in q̄ fuerunt. tres scotti grossorum. Et quāuis gladium. et perā sibi restituisset Tamē tres scottos nō restituit. ipsos p se vsurpādo. Falco vo reus. q̄uis de gladio. et pera cōfitetur. et se eadē restituisse fatetur. Tamen predictos tres scottos se habere negat. vnde nos attendentes. q nullus debet res alienas attractare. domino rerum inuito. predictum egidium actorem in tali casu. decernimus ad iuramentum fore admittendum.

De morsu canis. ex alicuius incitatione

Cane alicuius ledente aliquē in defectu probationis: lesi. stari debet iuramento: domino canis se expurgantis.

e Gidius cōquestus est Qz canis Falconis. ex incitatione. seu impulsione. ipsius falconis. taliter ipsum lesit et momordit qd ex illo morsu. ostendebat. et asserebat se claudicare. Falco vero eandē incitationē. seu canis impulsionez. negabat. Et quia egidius actor hoc nō poterat comprobare. Nos in tali casu declaramus quod falco per iuramentum proprium debet se expurgare

De extinctione cādele. ⁊ vulneris incussiōe

Vulnerato in extinctione luminis dans occasionē extinctionis ad solutionem vulneris tenebitur

q Uerelam egidius proposuit cōtra Falconē. qd dum in domo ipsius Egidij. facta fuisset in sero contentio quedam. ipse falco supueniēs Candelā suffocauit. ⁊

extinxit: qua extincta Egidius nescit: nec scire potest. per quē in illa contentione: et discordia fuerit vulneratus: Licet falcꝙ extinctionē candele confitetur. tn̄ ipsum Egidium. vulnerasse negat Nos itaqꝫ a predicto Egidio actore iuramēto recepto. ꝙ in predicta candele extinctione nescit. ꝑ quē vulneratus sit Ideo falconē predictum. qꝛ extinctione cādele vulneri prestitit occasionē. in vulnere duximus condēnandum

De pastore ouium.

Preterea de villanoꝝ pastore Egidius deposuit Qꝛ ouez ad gregē impulsam. et custodie pastoris commissam. de grege āmisit nec per pastorē sibi esse restitutam dicit. pastor v̉o asserebat se ouē ṕdictā. vna cum alijs ad villā reduxisse. Nos in tali casu decernimus. pastorē hoc videlicet ꝙ ouē cum ceteris. ad villam impulit. iuramēto firmare debere

Accusatore pastorem ꝓueniēte ꝓ oue ꝛ pastore affirmante eiꝰ reductionem stari debet iuramento pastoris

De ludo Taxillorum

Vt noxius ludus taxillorum abiciatur. per quē vt sepius iusti patres. ꝓpter filioꝝ excessum. de bonis eorum pelluntur Et absqꝫ ipsoꝝ demeritis. ad nimiā deducuntur paupertatē. Statuimus vt si filius quisqꝫ. vtrisqꝫ parētibus viuis et sanis Ludo āmiserit aliquam pecunie quantitatē. ṕdicti ludētis parētes nō tenebuntur ipsi victori pro ipsoꝝ filijs vl̉ filio ad pecunie perluse satisfactionē Idem dicimusqꝫ. de Judeis. si mutuaret pecuniā tali filio superstitibus dicti filij parentibus et sanis. Qꝛ videlicꝫ eius parētes non teneātur de mutuo. nec aliquo modo cōpelli debeāt. nec possunt sic etiam dicimus de omni cōtractu inito cum filiofamilias. ꝙ non valet cum sit in paterna potestate constitutus (iuuetur qꝫ senatus consulto macedoniano) propter quod nō habet alicuius rei dominium. vel aliquam possessionis traditionem.

Parētes nulla damna: ludoꝝ: vsurarum: aut mutuationū. seu ꝯtractuū exoluēt ꝓ filijs ī paterna potestate cōstitutis

De lusoribus Taxillorum

Ludēs taxillos ad prestam si vict⁹ fuerit. ad satisfactionem victori non tenetur. Nec ipm poterit admonē quod si fecerit pēa pyatb nadzijestza. puniat.

a Ob precludendum lusoribus taxilloꝝ malicie subtilitatem. qui consueuerunt. cum inebriatis aut ad iracundiam prouocatis et deductis. nouā taxilloꝝ ludi formā adinuenientes. sup credito aut obligandis rebus: etiaz et impignorandis quibusuis pecunijs: equis: bonis: et hereditatibus ludere. eosqꝫ sibi debitores taliter facere. spoliare bonis. et maliciose amouere. Qui tandē sic ludis exuti. et ad inopiam deducti. vt plurimum ad vicia deteriora labuntur. ꝓpter q̄ vlcio iudicialis. iuxta ipsoꝝ demerita: a nobis cōsueuit in talibus exerceri. Quare ad hoc malum euitandum. Et ꝑsertim nostri Nobiles rebus habundātes. strennuitate deditī. Pro defensione Regni fortius peruigilent. decernimus qꝫ deinceps nullus terrigena nr̄. cum alienigena cuiuscunqꝫ status. aut cōditionis existat. in Regno nostro ludat taxillos ad pstam. aut creditum. seu credētiā. Sz tm̄modo ꝓ pecunia parata. Et si quispiam contra hoc statutum venerit temerarie. ipso iure nō valeat creditum. nec ad aliquā solutionē. seu satisfactionē. victus victori tenebitur. nec fideiussor dat⁹ ab ipso vincēte. poterit ꝓ debito ꝯueniri. Si quis v̄o contra veniens statuto. proqꝫ pecunia sic credita acriter monuerit suum debitorē. cum v̄bis turpibus. vel eius fideiussorē. quocienscunqꝫ maledixerit. et improperauerit. ꝓ debito ꝑlibato. tociēs illi. ꝓ sua verecundia. penā Pyatbnadzeysthba soluet Et nostro iudicio nihilominus aliam similem penam. pro inobedientia assignabit.

De Terrigenis ad bellum transeuntibus. damna villanis inferentibus

Armigeri ad bellicā ꝓcedētes expeditionē. Stationes in cāpis faciēt sol' pabulis sint cōtenti. Nec edificia destruāt. Sz in vicinis siluis ligna cedant secus faciētes dāna soluāt scdꝫ iuramentū dn̄i loci et penam duplicem. Pyathnadzijescza. soluant

e Expedit Reipublice. vt subditi quiete viuant: et qꝫ nulli noceant: et in virtutibus conualescant. Quidā pretereuntes ista. veluti legis trāsgressores Et cuz per terras proprias pergunt. ad expeditionem bellicā. quasi hostes infinita damna pauperibus (etiaz plura qꝫ hostibus) inferre non verentur. per quod terre nostre maxime deuastātur. Volentes itaqꝫ huic periculo. de remedio oportuno prouidere. Statuimus Et quociēscunqꝫ ad bellicā expeditionē fit progressio. nullus in villis stationem faciat. sed in campo

nec rapinas: in equis: pecudibꝰ: pecoribus: vł in aliis rebus cōmittant. sed solummodo pabula recipiāt. moderate ꝓ suis equis nec stationes faciant. de lignis in siluis. Gaiis aut rubetis ꝓedificiis valētibus vt ex hoc edificia villaꝝ integra. et illesa ꝑmaneāt. Et si quis velut temerarius. huius statuti violator fecerit contrarium. domino illius ville. aut cui dampnum est illatum. dāna restituat iuxta suū Sacramētum cū restitutione ablatoꝝ sup ablati ꝑstitum. cū pena Pyathnadzyescza. ad hoc apposita. Et nihilominus alia similis pena. cedat nobis occasione violationis statuti. Per hoc tñ non negamus. quin pabulum moderatum equis. et victus ipsoꝝ sine quo transitus. al's haberi non possit. recipiatur.

De filiis. qui moriente matre. petūt a patre porcionē maternā: añq̄ scdam vxorē ducat

X cōmuni vsu. in Regno nostro extitit obseruatum e Qꝫ moriēte matre. pueri omnium bonoꝝ. a patre ipsorum tollunt medietatē. pro portione et hereditate materna. ꝓpter qḋ sepe cōtingit filios in teneris annis existētes. rebusq̄ suis consulere non valentes. Sic receptam hereditatem. inutiliter cōsumere: expēdere: et dissipare. cōsueuerunt. patri deniq̄ de pietate et beneficiis ingratitudinē exibētibus: impellunt plerunq̄ etiā eundē vergere ad inopiam. sicq̄ vicissim senciunt incomoda et iacturas Quare equū visum extitit nob. ⁊ nr̄e milicie vt matre moriēte. filii nō petāt bonoꝝ. ⁊ hereditati materne deuolute portōnē ⁊ successionē a pr̄e. donec ad scdas nupcias ꝯuolabit. nisi tunc velut fame sue ꝓdigus bona ⁊ hereditates illas cōes indebite dissiparet.

13 Pueri mr̄e moriente Bona materna. et patre non repetant. et in eo īgratitudinem patri nō demonstrent. añq̄ ad scdas nuptias. cōuolabit ip̄e pater

De profugis. et furta cōmittentibus

13 Si Nobiles patratis rapinis. et dissolutione sua e Regno fugierint tādez interuentu amicoꝝ i gratiā regiā fuerit assumpti r̄missa pena. Tenebūt tñ rn̄dere ꝯueniētibꝰ eos Et nihilominꝰ infames declarant

r Epius ꝯtingit. q̄ quidā de militari prosapia ꝓcedētes. veluti prodigi honoris et fame ipsoꝝ. furta siue latrocinia cōmittētes fiunt ꝓfugi nr̄i Regni ipoꝝ spōtanea voluntate. ⁊ sic occasionē q̄rentes. mala cōmittere nō formidāt. ꝑ q̄bus in irā nostre indignatiōis incidunt Tādem de cōmissis furtis. et ceteris actibus malis. penitētia du

cti, amicorum suorum intercessione mediante nostram cōsueuerunt implorare clemētiam. Et sic nostre gratie de nouo restaurantur. Volumus q licet nostra ira sit dimissa eis. et pena. nihilominus pro furtis. et damnis viris bonis. et iustis illatis. tenebuntur iudicialiter respondere. et satisfacere. iuxta diffinitionē per deputatum iudicē factam Et nihilominus tales infames reputamus neq aliis nobilibus. qui nunquā p fugi extiterunt in fama. et sublimitate honoris posse adeqri.

☞ Furibus pfugis: et prodigis. hospicia prebentes et portionem ac sortē cum eis habentes. cēsentur infames.

¶ Statuimus etiam illum qui occulte insidiando inhabitatoribus Regni nostri: fures et profugos: aut prodigos seruat. eis hospicium prebet: aut partitur cum eis rapta. et male conquisita. tales infames esse imparesq viris probis. et bonis reputari.

De vsuris Judeorum qualiter exigi debent

☞ Judei vsuras exigant septimanatim a marca grossum vnum. Si vero ad litteras obligatorias pecunias tribuerint et infra duos ānos nō expecierit ad vsuram nullā tenebitur mutuās.

c Um in vsurarum voragine. sit insaciabilis apetitus extorsionisq pecuniarum. quidam terminum nō imponentes Proinde statuit nostrorum Baronum. et Nobilium auctoritas Ut Judei (fidei nostre cristiane veri inimici) cristianis pecunias ipsorum mutuātes. non plus de vsura qualibz septimana. exigere debēt. nisi tantum vnam quartā. alias vnum grossum a marca. dn̄t et tenētur cum gratiarum actione recipere. Etsi aliqui Judei. per nouas deceptiones. ad lr̄as obligatorias. pecunias eorum mutuarēt. et p duos annos suum debitorē sustinerēt. pro vsura acrescente: et p summa principali. debitorē ad iudicium nō prouocātes. Extunc ipso facto. vsuram vltra duos annos acrescentē. ammittere debēt in sorteq principali. et summa capitali sola. et absq vllis vsuris. debent esse contēti. neq per eandē litteram obligationis obligantē poterint. ad maiorē summā cōpellere. neq obligatus tenetur stare. vel obseruare ipsis. suam obligationem vel promissum. vltra hoc se extendens

De his. qui in Siluis alienis dāna faciūt.

q Uidam de ipsorum audacia multum presumētes. intrantes siluam: vel Gaiium alicui9. pter domini vo-

luntatem. quercus et ligna. excidunt meliora. nullam penam ex hoc sequi pretendentes. Ideo statuimus. vt si quis inciderit quercum in bonis alicui⁹. domino inuito. ad axem valētem. vel de minoribus quercubus. vl' alijs lignis currum impleuerit. pena que dicitur Pijathnadzijescza. illi soluat in cuius dominio sunt incisa. Statuimus etiam. q pro qualibet arbore fructifera. seu pomifera excisa. duodeciz grossi dumtaxat passo damnum. cum pena Pyathnadzeyscza exoluantur

Qui i alienis siluis quercū axi aptā exciderit: aut de lignis cōmunib⁹. currum impleuerit. inuito domino penā Pijathnadzijescza. dño silue succūbat. Et si arborē fructiferam inciderit vltra dictā penā punitur i duodecim grossis.

De illis. qui nocte. alicuius Frumenta. in campo recipiunt.

Et licet Canonica sanctio. depopulationes agrorum magno odio habeat. Tamen temerarios. a malo nō reuocat. nisi addatur torques collo ipsorum. et temporali disciplina impie puniantur. ꝓpter q Statuimus. vt si alicuius: militis: prelati: Ciuis: aut alterius hominis simplicis familiaris. Frumenta de nocte Kmethonum. vl' quorumcunq; receperit licitum sit domino frumenti. aut suis seruis: vel amicis. ipsa defensare: equos rapientium: vel alias res ꝓ se libere tollere. Et si tunc quēpiam occiderint impunite volumus ipsum pertransire. dominum vero illum de cuius dominio tles exiuerunt depopulatores i penas nob Pyathnadzyescza. decernimus incidisse. Et si vulnerauerint vel occiderint frumentorum defensorem. soluat vulnera leso. vel caput pueris. aut amicis cum penis prenotatis.

Frumētoꝝ nocturni fures. deprehensi i crimine eciā et omnia que secuz vexerint perdūt. Et in resistentia pro occisis nullā penā occisor incurrit

De improperationibus. seu turpiloquio alicui illato

Cum omnis scurilitas verborum et turpiloquiuz homines ad rixas prouocans. apud vtuosos homines non immerito debeat euitari. atq; (nisi metu pene. qñq; aliq ꝓhibentur a talibus et refrenātur) nequeunt al's ꝓhiberi. vnde volumus. vt si quispiam linguam suam. non refrenans si Nobilis nobili improperauerit asserens eum esse filium meretricis. et statim non reuocat. aut negat qd dixit.

Si Nobilis nobilem infamia affecerit nec mox reuocans et non ꝓbans soluat vitupato penam sexaginta marcas simili pena puniendus asseuerās alicuius matrē meretricē. et cogēdus est ad reuocationē.

nec probat eum esse talem vt asserebat pro vituperio illius: quem sic vituperauit. ratione pene soluat Sexaginta marcas grossorum. veluti ipsum occidisset. Idem dicimus. si matrem ipsius meretricem nominauerit. nec probauerit qd asseruit in similem penam ipsum decernimus incidisse. et reuocando debet dicere. id quod sum locutus. mētitus sum sicut canis

De villani et Kmethonis vulneratione.

In vulneratiōe Kmethonis ad sanguinem. quicquid p vulneribus decretum fuerit. due partes leso. tertia vero iudici cedent.

v T penarum distinctio. et legittima diuisio habeatur si Kmetho vulneratur cum sanguinis effusione: aut percutitur enormiter. de omnibus penis pro vulneribus. aut percussionibus sentēciatis. duas partes leso. tertiam autē iudicio. vbi causa agitatur. dare demandamus.

De percussionibus: militum: nobilium et Kmethonum

Miles aut armiger vulnerat' p similem absq sanguinis effusione h3 penā pyathnadzyescza. Si aūt inferior tunc marcam dabit Kmethoni vero sex scottorum debet pena

i N percussionibus militum. et aliorum nostrorum subditorum. istum in penis modum exigendis. volum' obseruari. Si miles militi aut Nobilis nobili. plagam vel ictum dederit absq sanguinis effusione Nobili cui illata fuerit talis pcussio pena que dicitur pyathnadzeystha. per inferentem et ledentem debet assignari. Si autem illi inferatur. qui non habet ius militare. tunc marca grossorum. pro tali vulnere Kmethoni vero sesczgrzywyen. al's pena sex scotorum per inferentem debet solui.

Plantationes et insertiones pomerij destruentes et euellentes

In trāslatione domicilij pomeraria extirpans penā sex marcarū soluet.

s Tatuimus et decernimus Q si alique plantationes iā inserte et radicate euellentur. et extirpentur. etiam si fuerint proprie ipsius extirpantis qui debet medietatem illarum plantacionum dimittere in solo seu area pena sex marcarum teneatur.

De aliqua re violenter recepta

Tem si quis violenter mantellum suum. vel aliam
t rem propriam quamcunqꝫ.alicui auctoritate ꝓpria
receperit iure repetendo. cum pena sex marcarum.
eandem restituere teneatur

Recipiēs violēter rē ab aliquo tenebitur ad restitutionē.cum pena sex marcarum.

De cultura agri alieni

I quis excolens.vel seminans agros alicuius vio-
s lenter.semine careat in eisdem agris seminato. cum
pena Pyathnadzyestha

Seminator agri alieni. seminatis careat cum pena. Pijathnadzijescza.

De receptione boum per violentiam

Um alicui quatuor boues.fuerint recepti violēter.
c Et de huiusmodi violentia fecerit protestationē Volumus. Qꝫ pro huiusmodi negligentia boum. ꝛ laborum pro qualibet septimana.quatuor scottos damnum ꝛ iniuriam passo cuꝫ pena.pyathnadzyescza.et iudicio aliam similem penam soluere.illator iniurie teneatur.

Recipiens boues violēter.a quolibet boue septimanatim scottū soluet Insup soluat penā Pyathnadzyesczya. et aliam iudici

De feno violenter recepto

Tem pro curru feni violenter recepto. damnum in-
t ferens soluat huic cui abstulerit. tres scottos cum
pena pyathnadzyescza Et parimodo iudicio seu iudici predictam penam.in cuius iurisditione.hoc perpetratur idem perpetrans soluere teneatur.

Currus feni violenter recept⁹ tribus scottis soluit. cum duplici pena Pijathnadzijescza. iudici et pti altera

De pena ꝓ frumentoꝝ receptione soluēda

Tem pro vna cassula.cuiuscunqꝫ grani.in die rece-
t pta penam iudicio.sex marcarum et damnum passo quindecim als pyathnadeijscza recipiens soluere teneatur. Si autem tempore nocturno.id factum fuerit. tunc furtum esse decernimus et declaramus.

Cassulā cuiusuis grani in die recipiens. iudicio sex marcaꝝ penā ꝛ pti penā Pyathnadzyescna.soluet. In nocte autēꝫ recipiens fur iudicatur

De Solotis seruis dāna alicui faciētibus.

Tem si famulus alicui⁹ dictus Solota.aut als ob-
t lomeclz.vicino dñi sui.aut alieni alij dānum intulerit.aut iniuriat⁹ fuit dn̄s ipi⁹ ꝓ ipo satisfacē tēatur.

Dominus pro dāno. p seruū Solothaī illato. satisfacere teneatur.

De hoīe paupe diuitē ꝓ violētia citante.

Tem cum paup diuitē ꝓ violentia citat.diues per
t testes.debet et poterit se expurgare.als iuxta violē-
tie qualitatē.debita pena est multandus

Diues paupi violentiā inferens. aut testibus expurgetur.aut pēa mulctetur

De penis Castellanoꝝ Judicū. Notarioꝝ

Succamerariorum et Camerariorum eisdem per illos qui eorum sententias impertinenter redarguunt soluendis.

¶ Arguēs sententiaz quorumcunqz dignitariorū tenet ad penas iuxta q̄litatem personarum iudicantium

c Um aliquis arguit al's naganij sententiā Castellani Cracouieñ. Tunc pelliceaz hermellinā al's Gronostayorvij Castellanis autē Sādomirieñ et lublineñ pelliceas mustellinas. al's popyelicze. Cuilibet etiaz palatino pelliceas mustellinas Judicibus autē Cracouieñ et Sādomirieñ pelliceas mardurinas. Subiudicibus autē vulpinas Succamerarijs p sex marcas. Camerarijs autē istoꝝ ꝛ alioꝝ omnium nostroꝝ dignitariorum per sex scottos Judicibus Castellanoꝝ per mediam marcam Cuilibet notario terrestri pelliceas vulpinas Alijs vero Castellanis ꝛ Judicib⁹ (Cracouieñ Sandomirieñ et Lublineñ exceptis) p sex scottos marcas absqz omni contrradictione. Et antequā ad aliquā audiētiam admittatur. dare et satisfacere teneatur.

De filio nō emācipato Lusore. et quis modus in ludis seruandus sit

¶ Lusor filius perdens aliqd desalcatione sue sortis punit

¶ Ludēs cū filio nō emācipato p equis et alijs rebus nullū ius acquirit.

¶ Ludi tantūmodo conceduntur causa solacij.

f Ilius nōdum emācipatus. in paterna cōstitutus potestate. nec a fratribus diuisus vl' separatus Si globisando vel tasserisando. aut quēlibet alium ludum dānosum. ludēdo aut alia exercēdo aliqd pdiderit. Talia omnia et singula per ipsum deperdita. Volumus et decernimus Qz in ipsi⁹ partē seu sortē cōputētur. ¶ Nihilominus tamē decernētes Qz siue in taxillis: aut scacis: vel in quibuscunqz alijs ludis lucrosis ipsis ludētibus ad pecunias Equos aut al's res lucratas. seu in huiusmodi ludis acquisitas mutuos fideiussores interposuerit: monendi: requirendi: petēdi: seu vendicandi. nou obstante qualibet fideiussoria cautione. seu obligatione. penitus nullum ius ex predictis ludis sit acquisitum. ¶ Sed dumtaxat quoslibet ludos habere concedimus et volumus gratia temporis deducendi. ꝛ causa solacij et exercicij habendi

De villano militi aut nobili plagã inferẽte.

m Jliti ꝓ vna plaga vel pluribꝰ a Kmethone facta vl factis pena quindecim al's pijathnadzeyscza pcusso Et iudicio alia similis pena psolui teneatur. Si vo fuerit baculo cruẽtatum vulnꝰ illatum, sicut ꝓ gladiali vulnere declaramus satisfaciendum. Pro capite vero militi famoso. al's Schlachczye sexaginta marce Scartabello Triginta marce Militi ãt creato de sculteto vl' de Kmethone. q̃ndecim marce ꝓ capite. Item Militi Schlachczye ꝓ vulnere decẽ marce Scartabello vo q̃nq3 marce Sculteto vel Kmethoni factis militibus. tres marcas pro vulneribus Statuimus persoluẽdas

ℂ Kmeto pcuciẽs vna plaga militem deb3 penam pyathnadzyesczya et alterã iudicio ꝓ cruẽtato vo vulnere a baculo vti a gladio satisfactio debet impendi. ꝓ capite nobilis sexaginta marce et sic cõsequẽter pro inferiori milite

De falcastratione alicuius prati

b Artoldus deposuit querelã.ꝯ Andreã Q: pratu3 ipsius falcastrasset ⁊ gramina abscidit Andreas lic3 sit cõfessus p̃dictum pratum se falcastrasse. Tñ adiciendo ꝓposuit q̄ idẽ pratum ⁊vladarius Bartoldi ꝓ certa pecunia sibi falcastrãdum vẽdidisset. Et ꝓ eodẽ prato pecuniã idẽ ⁊vladarius recepisset. quẽ tñ mortuum asserebat. Nos aute3 considerantes confessionem predicti Andree. et mortẽ ipsius ⁊vladarij. in tali casu decernimus eundem Andream probare predictam prati emptionem et solutionem taliter vt premittitur esse factam

ℂ Accusato de falcastratione alicuius prati. et cõfitẽti se illud falcastrasse propter emptiõe3 factã apud wladariũ accusantis iã vita functum incumbit ꝓbatio accusato

De vulneratione alicuius in ludo.

i Tem Bartoldus deposuit. contra Andream Q: ipsum vulnerasset Andreas confessus est ipsum Bartoldum vulnerasse. dicens se inuitum. et nolentem fecisse. solacij q3 causa. ꝓut amici plerunq3 assolẽt facẽ iocãdo Nos igitur audita ipsius Andree ꝯfessione. attẽdẽtes q̄ ludus nõ d3 se extẽdere ad aliquã lesionẽ seu vulneris offensionem ip̄m Andreã in tali casu decernimꝰ bartoldo ad vulneris

ℂ Amicus amicu3 iocãdo seu ludendo vulnerans leso pro vulnere satisfaciet

satiffactionem condẽnandum

De fideiussoria cautione

☞ Fideiussor allegans solutionẽ creditori ꝑ debitorẽ factam. ꝓbabit allegationem

n Icolaus Mathie. mutuauit decem marcas pro quibus Mathias Laurentium dedit fideiussorem. Et post aliquot dies. idem Mathias debitor ipsi Nicolao creditori. in absentia Laurentij fideiussoris. eandem pecuniam exoluit. et vt debuit restituit: Tempore vero procedente. predictus Nicolaus creditor laurentium fideiussorem prefatum. traxit pro dicta pecunia ad iudicium. seu ad causam. Et q2 idẽ fideiussor in iudicio ꝯstitut⁹. asserebat ꝑdictã pecuniam. ꝑ Mathiã debitorẽ principa'ẽ fuisse ꝑsolutã Nos in ta tali casu decernimus probandam. factam fuisse solutionem.

De vxore et parafarnalibus. circa que debeat remanere. post mariti mortem.

☞ Vxor moriẽte marito circa dotem et pafernalia remanebit qua mortua. ad filios bona deuoluuntur

☞ Vidua virum alium ducẽte bona paterna ad filios deuoluuntur. vna cu3 sorte materna eos concernente.

s Tatuimus ꝙ marito mortuo. vxor circa donationẽ et dotem. et q̃libet parafernalia. In pecunijs: Gemmis: lapidibus: et vestibus superextantibus. Et remanentibus. debeat remanere. Ipsa autem mortua ad liberos si ipsos habuerit ꝑdicta omnia bona deuoluãtur ¶ Que mulier habendo pueros. si alium virum receperit vel recipe voluerit. decernimus ꝙ tantummodo ad eosdẽ pueros. omnia bona paternalia integraliter. cum alia parte ipsos in diuisione concernente quorumlibet bonorum maternalium. in q̃buscunq3 rebus consistant. absq3 aliqua contradictione deuoluantur. et cum alia residua suorum bonorum parte. maritum accipiat. iuxta suam voluntatem.

De Virginũ despõsatiõe ꝛ eaꝝ donatione

☞ Dos ĩ pecunijs virgini corã amicis assignãda. bona võ hereditaria coram Rege resignãda

☞ Filie mortuo pr̃e ꝑ fratres maritꝫ tradãt̃ dote assignata. deficiẽtibus filijs bõa hereditaria ad filias deuoluuntur

☞ Fr̃es patrueles bona obtinere volẽtes scdꝫ tarã bonoꝝ pecunias sororib⁹ ꝓ dote soluẽt. alr̃ infra ãnũ bona eadẽ sorores possidebũt

i Tem Statuimus Q2 cum aliqua dominicella maritatur: aut nuptui alicui traditur. dos seu donatio in pecunia parata sufficiat. que in presentia amicorum assignetur. bona vero hereditaria coram Regia maiestate debeant assignari ¶ Etiam Statuimus ꝙ si quis militum aut Nobilium. de hoc seculo migrauerit. habens filios. vl' filias tunc filie. per fratres maritis tradantur. Dote tamen eis more consueto assignata. Si autem filios non habuerit. sed filias. tunc filiabus omnes possessiones. cedant paterne. ¶ Et si fratres patrueles huiusmodi. hereditates obtinere. voluerint. Tunc milites scdm ipsorum conscientiam predictas

hereditates taxabunt Et a die taxationis huiusmodi dicti fratres patrueles, sororibus infra annum parata pecunia (scʒ qd fuerint taxate hereditates) persoluere tenebuntur. Etsi in tempore vnius anni neglexerint soluere, tunc filie hereditates, perpetue possidebunt

De expurgatiõe furti ĩ via publica cõmissi.

Martinus conqueritur de Nicolao Or die forensi, in via publica sibi de pera octo scothos violẽter recepisset Nicolaus vero negabat iniusteqʒ se ab eo accusari asserebat, cum eandem pecuniam non ãmisisset, nec sibi recepta fuisset. Volẽs se tñ sex testibus de hoc expurgare Nos in tali casu decernimus, cum duodecim testibus fidedignis, ꝛ non paucioribus fieri huiusmodi expurgationem

☞ Duodecim testibus expurgatur accusatus de spolio ĩ via publica die forensi cõmisso

De inuentione alicuius rei, et expurgatiõe eiusdem inuentionis.

Item Martinus deposuit ꝯtra Nicolaum Or dum agros coluisset proprios, bursa eidem cecidisset, in qua fuissent tres scotti Nicolaus vero seminãs bursam inuenit eandem cum eisdem tribus scottis, et eos monitus restituere non curauit Nicolaus autem negauit, se predictam bursam inuenisse vel pecuniam habuisse. Nos itaqʒ in tali casu indiximus eidem Nicolao, proprio se iuramento expurgare, ꝙ non inuenit, nec habuit pecuniam eandem

☞ De inuentione alicuius rei accusatus, quã se negat inuenisse, ꝓprio iuramento expurgatur.

De iculpatione ꝛ vladarij, ꝑ ipsius dominũ.

Preterea cum dominus cõtra suum ꝛ vladarium, aut contra alium familiarem, pro aliquibus rebus, vel iniurijs mouerit questionem. Tunc ipse ꝛ vladarius aut familiaris domino suo non deferendo iuramẽtum, teneatur se cum sex testibus expurgare.

☞ Vladarius seu familiaris ꝑ dominũ de aliquibus rebus iculpato sex testibus se expurgat.

De Sculteçie emptione et venditione

℔ Nullus potencior emat Sculteci as preter volūtatē domini loci

c Um officium Scultetorum. semper existat seruile. et ad nutum dominorum suorum stare. et facere iure teneantur indecens est vt maiores: aut potentiores persone in sculteciass aliquas. preter dominorum voluntatē assumantur. Iccirco fuit visum nostris Baronibus. vt nullus Miles. aut alius quicunqꝫ illustris emat aut acquirat sibi in aliqua villa sculteciam. p̄ter illius ville possessoris siue domini. siue patroni voluntatem. factam autē emptionem cōtra hoc statutum. decernimus irritam. et inanem

De diuisione facta. coram amicis. cum prescriptione triennali

℔ Diuisio p amicos. inter fratres facta. licꝫ ad presentiā Judicij non fuerit. deducta. tū triū annorum. et triū mensium p̄scriptione p̄ hennatur.

c Um omnis dissensionis et discordie. sit mater ipa cōmunio in qua etiam fratres. et quidam germani. existentes ad odia. et lites non modicas. sepius prouocantur. ad quas euitandas ne in periculum vite vtrinqꝫ incidant. consueuerunt plerumqꝫ homines viuere. et stare in domibus proprijs seperatim. de parte bonoꝝ. siue hereditatuꝫ que ipsos concernit. habita diuisione abinuicem. interuentu ipsorum amicorum: et licet ad principem noticia ipsius diuisionis. non fuerit deducta. tamen quia sepe contingit. q̄ ex aliquorum vita actiua. et bona ꝓcuratione. negligentes. et in ratione dissoluti domos proprias. Et bona hereditaria. reformare. non curantes domos reformatas et hereditates. ad vtilitatem deductas. iure pro se ipsis obtinere nituntur. fratres aut amicos ipsorum. ad iudicia protrahentes. et sic quilibet paterfamilias timore isto et ab vsu perculsus. a reparatione bonorum se subtrahit ⁊ domorum erectione. Quare vt a tali torpore. et pigricia. tales retrahamus. et excitemus. vt qꝫ bene laborantes. ⁊ procurantes aliqd̄ commodum inde reportent. Statuimus nostra auctoritate vt quicunqꝫ fratres vel amici consanguinei. aut remoti. sexus vtriusqꝫ. abinuicē separati fuerint. vel diuisi: et in hac separatione vł diuisione steterint p tres ānos. ⁊ p tres mēses. ī taciturnitate: ad iudicium nō ꝓuocātes (nisi cā legittima assignetur vł allegetur. ꝑter quā p̄scriptio legittima impeditur) a repeticione seu vendi

catione partis hereditatis.fratris sui.vel amici prescriptione obiecta:legittime excludentur

De Furto et latrocinio

> ☞ Accusatus de Furto ꝛc. Si ẽ ĩ eadem villa aut parrochia cũ accusatore. habet ãnualẽ ꝓscriptionem cõtra agẽtem Alioquin triennalis ꝓscriptio conceditur distãtibus abinuicem.

c Um furta et latrocinia.ꝓpter criminis immanitatẽ.et inflictionem.seu formidinẽ pene.pro delicto commisso opponente per maleficos interdum plurimuz occultantur.Itaqȝ noticia criminis in breui.non potest propalari ꝛ manifestari.Et sic furta qñqȝ remanent impunita.et cum contra tales actio proponitur aut opponitur.tunc ꝑ exceptionem prescriptionis ãnualis volunt.ꝛ nituntur se tueri In detestationẽ itaqȝ criminis.ꝛ maleficiorum decernimus.vt si quis de furto.aut latrocinio.in iudicio accusetur.Si accusans cum accusante.sunt simul in vna villa vel in vna parrochia.audiẽtes simul diuina.tunc obiectio et exceptio ãnualis prescriptionis procedat et habeat locum contra agentẽ de furto.Si autẽ actor.et reus sunt abinuicẽ distantes nec taliter vt premissum ẽ.vicinitate coniuncti.nõ alia ꝓscriptio.vl' exceptio.agentẽ de furto repellit.nisi tantum triennalis.Et imputẽt etiã sue pigriciei omnes desides ꝛ lenti.qui in sui dãni recuperatione minime curauerint vigilare

De Pueris legittima etate carentibus ad Iudicia sup hereditaria q̃stione euocatis.

> ☞ Minorẽnes litem contestari non pñt sed obtinẽt iure dilationem ad respondendum ĩ etate ꝑfecta.ĩ qua tandem respondent

s I impuberes cuiuscunqȝ pueri añ legittimaz etatẽ ad iudicia trahantur.sup hereditaria questione.aut alia quacunqȝ controuersia.et ob defectum etatis.cum actore litem contestari seqȝ tueri nequeunt.ꝓpter qđ et plerunqȝ infantilis etas.ꝛ puericia consueuit offendi.Quare statuimus.vt ex interlocutione iudicis eadem litis contestatio vsqȝ ad etatem debitam.illorum puerorum prorogetur ꝛ dilatione pendente aliquot anni efluere cõsueuerunt deinde pueris legittimam attingentibus etatem.Si questio eadem ipsis innouatur. Idem pueri contra se agentibus.exceptionem prescriptionis.aut tante taciturnitatis illorum annorum.quibus iudicati non fuerunt obicere ꝛ opponere

minime valebunt. Sed tantum vtantur istius temporis prescriptione si qua fuit apud ipsos. vel eorum progenitores. anteq̄ʒ fuissent primo ad iudicium tracti. super eadem causa. et euocati.

De viduis. et maritatis. et eaꝝ p̄scriptione

Prescriptio virorum triū annorū viduaꝝ sex. Maritata decem

c Um realis distinctio personaꝝ habeatur inter quas quedā p̄sone sunt libere. vt viroꝝ. alie āt vt mulierum q̄ minꝰ libe agē pn̄t in iudicio sup rebꝰ: ꝛ hereditatibꝰ ipsis debitis. et obligatis. Propter qꝫ statuimus vt viri tm̄ et masculis prescriptio triennalis currat. viduis vͦo sex ānoꝝ p̄scriptio. ꝓpter fragilitatē sexus apponatur. mulieri autem maritate. cum nō habeat suiipsius potestatē liberam ꝓpter maritum. decē annorum opponatur p̄scriptio

De illis. qui calūniose. de crimie homicidij accusantur

Prescriptio petendi capitis trium annorum

v T calumnijs malorum hominum. via precludatur. Consueuerunt em̄ quidā homines litigiosi. Calumniose viros innocētes de crimine homicidij cōmissi. añ multos ānos querulose accusare. Cuius probatio vel expurgatio. ꝓpter facti vetustatē. haberi non pōt. vnde statuimus. vt si quis de crimine homicidij. vult accusare vel agere contra aliquē penā pro capite. sibi cupiēs vēdicare. ꝛ obtinē añq̄ʒ tres āni elabētur. a die criminis cōmissi. hoc in iudiciuʒ deducat. al's tribus annis elapsis. petēti ꝛ agēti pro pena capitis. obstabit p̄scriptio. ꝛ exceptio p̄scriptionis.

De sentētia iniq̄ p iudicē lata ꝛ impugnata

Judici ꝓ iiusta sentētia culpato. pro culpās tres marcas et tres pelles Mardurinas datura erit sed iudex sit restituturus. si vincetur ꝓ iniusticia

c Um in causaꝝ ꝓcessibꝰ. apud iustos iudices. nil habeat odiuʒ vēdicare: vl' fauor vsurpare: timor p̄ualere: aut p̄mium iusticiā euertē. sed gestāt staterā in manibꝰ. eq̄ libramine lāces appēdētes. vt i ꝯcipiēdis. et ferēdis sententijs solum deuʒ pre oculis habētes. ne velut fame

sue, pdigi. et psecutores honoris contra eoꝝ consciētiā. ⁊ iusticiam per gratiā aut p sortes. quicqꝫ faciāt partis in grauamen Propter qḋ statuimus. vt si aliquis deinceps iudex ordinarius vl' delegatus. timore dei postposito vtiqꝫ sententiauerit. contra aliquē cliētulum alteri parti ipsum ꝯdemnādo. sup hereditate aut alia re certa in iudicium deducta. Et ꝑpter hoc pars dānata ad superiorē appellet. Et qꝛ moris ē in iudicio polonicali: ꝙ iudex a quo ꝓuocatur. et cuius sentētia per partē impugnatur. nō prius teneatur suā defensare sentētiā. nisi prius p partē tres marce. aut pelles mardurine sibi assignentur. vt parilitas in penis habeatur. Et si idē iudex vincatur partē cōdēnatā. eidē pelles. aut tres marcas receptas cuꝫ pena Pijathnadzijescza. suffusus rubore suo aduersario restituat. q̄ ad supiorē in falsa ꝓnunciatione euocauit.

Quando Judex non potest redargui

Insuper statuimus. ꝙ in nostra presentia. vel coram nostro Capitaneo. vl' qn̄ generales termini tenērur palatinis vel Baronibus pn̄tibus. iudex iudicans. nō possit de malo iudicio redargui. cum non ipe sol⁹ sꝫ ceteri. et plures iudicant supradicta.

Judex in pn̄tia Regia Palatini. vel Capitanei. vel i terminis generalibus nō potest redargui.

De obliuione iudicate sententie

Diciētes ꝙ qn̄ sup iudicato dubitabatur et ad iudicem recipiatur al's ⁊ vsteczꝫ ꝙ si ille in memoria teneat qualiter iudicauit statim dicere vel in crastinum differre teneatur.

Judex partibus interrogantibus de oblita sentētia mor rn̄debit si memor fuerit vel i crastinum differat

De pignoribus faciendis. et pecoribus depellendis Ministerialiūqꝫ Constitutione.

Item vbi curie nostre sunt remote. terrigene nr̄i pn̄t pignora recepta. ad curiā Cāstellani. aut Palatini in terra illa cōmorātis propellere. ¶ Hoc etiā specialiter ꝺclaram⁹ ꝙ officiales. vl' ministeriales al's Sluzebnij līj null⁹ nisi palatini instituere. ⁊ eos iudicare. proqꝫ afflictione

Pecora in pignerib⁹ recepta sunt ad curiā palatini vl' Castellani pellenda

Ministerialem palatinus aut iudicium creabit.

aut vulneribus. vel capite eorundē penas exigēdi. vl'leuādi: omnimodam habeant potestatem

De illo qui sententiam iudicis redarguit.

☞ Iudex de senten tia redargut⁹. si col legas iudicātes ha buerit probabit q2 iuste iudicauit vel ꝛdarguēs tres mar cas soluēs aut pel les dans probet sex testibus iudici i di gnitate similib⁹ in iuste iudicatum

s Tatuimus insup Qꝫ si litigator dixerit in nostra no strorumqꝫ Baronuꝫ presentia. vl'absentia iudicātē in causa sua inique et pperam ꝓcessisse. vel iudicasse iudex p suas collegas. qui secum p̄siderunt in iudicio eodem statim ꝓbare debebit. quia iuste ꝛ legittime iudicauit Sin āt arguēs de falso sententiā suā ꝓbare voluerit. ipsum iudicem vt premittitur inique sentētiam ꝓtulisse. id ꝓbare teneatur per sex testes similis dignitatis. cuius noscitur eē iudex. Isqꝫ redarguēs sentētiā iudicis. vt ē dictum nullatenus audiatur donec iudici tres marcas vl'pelles dederit mardurinas. quas idem iudex pro se: iudicialiter obtinebit.

De redargutione subiudicis

☞ Redarguens. sententiam Subiu dicis nō est audien dus nisi tres ferto nes. aut tres pelles vulpinas Subiudi ci reponat. Et idem intelligi debꝫ de Ca stellanis. et de iudi cibus eorū. valore penaꝝ seruato.

s Imiliter redarguens sentētiam subiudicis. nō debꝫ audiri nisi prius illi tres fertones. vel pelles vulpi nas curauerit assignare. que eidē subiudici cedunt. si se iuste cōprobauerit iudicasse. Et id qđ de iudice premisimus et Castellano etiā censuimus senciēdum. Si vero iudicibus Castellanoꝝ obiciet aliqs falsitatē sentētie. audiri minime te neatur donec eis pelles agnelline fuerint presentate. quas ꝓ se obtinebunt. Si silr' suum iudicium ostēderint fore iustum

De Moneta in Regno currente.

In omnib⁹ re gni Polonie terris sicut vn⁹ Rex ꝛ do minus. Ita vnū ius et vna Moneta de bet esse

c Um sub vno principe. et capite eadem gens iura di uersa habere nō debeat. ne sit tanqꝫ monstrum. di uersa hñs capita expedit reipublice. vt vno et eqli ture. tam Cracouieñ qꝫ etiā Maiorispolonie inhabitatores. Et cetere Regni nostri terre vtantur et iudicentur. Et ex quo vnus princeps ē. omnium ꝛ dominus Statuimus de cōsilio et assensu nostroꝝ Baronum. et ꝓcerum. Qꝫ vna moneta in toto Regno nostro debeat haberi. que debet esse perpetua et

bona in valore ꝛ pōdē: vt ꝑ hoc ceteris sit ḡtioꝛ ꝛ acceptioꝛ.

Milites et nobiles ad expeditionem bellicam sunt obligati et dn̄t seruire armati.

s Ed quia inarmata militia honoꝛ regis. ꝛ defensio totius regni dependet. Tenetur igitur quilibet miles scd̄z q̄ntitatē ꝛ possessionē suoꝝ bonoꝝ ꝛ redituum ad rēpublicā. certis armat. hominib⁹ seruire. ꝛ ꝓdesse: dummodo bona ip̄oꝝ sunt libera: ꝛ d̄ iure militari instituta ꝛ absq; omni vexatione ꝯseruantur. Decernimus etiā ꝙ barones et nobiles nr̄i terrarum Polonie nobis ꝛ nr̄is successoribus in regno nr̄o Polonie: q̄nto melius ꝛ efficatius poterint teneātur militare ꝛ armis se instruere ꝛ seruire: Sz extra r̄gni metas nobis seruire nō sunt obligati: nisi ip̄is satis cōpetēs satisfactio. per nos impendatur: vel per nos specialiter fuerint petiti. et rogati ad hoc.

☞ Nobiles tenentur facere iuxta quātitatē bonoꝝ expeditionez bellicā itra limites regni extra: regnū militantibus stipēdiū dandum

De p̄scriptiōe hereditatū contra ementem:

d E cetero statuimus Qꝛ cum aliq̄s emens hereditatē: ꝛ ip̄am tenēs tribus annis ꝛ tribus mensib⁹ pacifice: ꝛ q̄ete Etsi ip̄am aliq̄s cōsanguine⁹ vel affinis post p̄dictos annos impediat. volēs ip̄m ab eadē emptione. ꝑ ꝓximitatē videlz repellere. Statuimus ꝙ ex quo idem ꝓximioꝛ tacuit tribus annis ꝛ tribus mensibus p̄notatis: vt a mō nō sit ei licitum p̄dictam acq̄rere: hoc modo hereditatē ¶ Hoc etiam volumus intelligi ꝙ si aliq̄s debitoꝛ. diceret hec hereditas est mihi ꝓpinquioꝛ quā tu tenes: qꝛ vēditoꝛ ipsius fuit mihi prius debitus. an̄q; ipsam cōparasti. Si talis cuiuscunq; ꝯditiōis fuerit christian⁹ vel iudeus: ꝛ tacuit tribus annis. ꝛ tribus mēsibus silentium sibi ꝑpetuum pro eadem hereditate imponatur.

☞ Tribus annis ꝛ tribus mensib⁹ ꝓ ꝓpinquitate silēs sileat ꝑpetuo. hoc idē intelligitur in debitore post triennium repetente hereditatem ab emptore.

De tutoribus puerorum ꝙ non possunt hereditatem ipsorum vendere.

c Um pater decesserit pueris relictis ip̄is ad annos legittimos nondum educatis. Tutoꝛ ip̄oꝝ nō pōt hereditatē ip̄soꝝ vendere nec gades limitare nec ip̄am hereditatē aliquomō ꝑdere: qꝛ si secus fieret: pueri ad annos

☞ Actoꝛ nihil perpetuū de hereditate puerorū dispōēt: Nec ipsi minorennes citati r̄ndēt Iudex tn̄ eorū ānos cōputabit. In tribus tn̄ casibus minorennes citantur.

discretionis puenientes hereditatē suā a possessore viceuersa hēre ꝛ lucrari possint: nec ipis aliqua pscriptio allegari possit ¶ Citati etiā rn̄dere nō tenētur: sz p iudicē anni etati coꝝ cōputētur. Tn̄ in casib⁹ infrascriptis iuridice reqsiti cōparere tenentur Primo si aliqs pn̄ ipoꝝ hēditatē aliquā suā obligasset: ꝛ ipam a pueris redimere vellet: tē pueri pecuniā obligatā recipe tenētur p eadē hereditate qꝫuis annos legitimos n̄ hrent. Itē si qs p pte ipoꝝ cautionē incideret fideiussoriā. et viuēte pr̄e ad iudicium fuerit puocat⁹: tunc pueri rn̄dere vel soluere tenētur. fideiussorē liberādo nō expectādo annos etatis. Tercio si pater p aliq hereditate citatus fuisset adhuc viuens: etiā pueri respōdere teneantur p eadem hereditate.

De tutoribus orphanorum.

Tutor orphāis solū de censib⁹ ꝛ iumētis ratōnē faciet

m Ultotiens ptingit q pueris in orphanitate pstitutis aliq qsi eisdē ppatiētes ipos nomine tutorio in curā recipiunt ꝛ tutelā Tādē ipis ad etatē legittimā venientibus a tutore solent exigere rōnē de bonis ꝛ rebus mobilibus ꝛ immobilib⁹ quibuscunqꝫ: vn̄ de psilio baronum nostroꝝ statuim⁹ q tutor pactis tpib⁹ de nullo rōnē facere tenetur nisi d censibus ꝛ iumentis indomitis.

De filia viuente patre dotata.

Filia p patrē dotata eo moriēte nō petat plus a frībus

Baronis filia mortuo patre indotata centū marcis p fratres dotet̄. aut bōis estimatis sors ei detur equa pecūiaria. pro dote. Qꝫ etiā intelligit̄ pcedere in filiabus inferiorū nobilium.

s Tatuimus etiā q postqꝫ aliqs nr̄oꝝ nobilium filiā suā viuēs nuptui tradiderit ꝛ dotē sibi assiguerit cōpetentē: ipso tandē defuncto. eadē. plura a fratrib⁹ repetere nō poterit. ¶ Si vo pr̄e mortuo filia vel filius r̄mā serint solute neqꝫ p patrē dotate Si filia fuerit palatini ꝛ possessiōes fuerint multe: eidē. C. marce p dote. p fr̄es assignentur: vbi vo possessiōes pauce ꝛ filie multe vl' vna hēditas fiat estimatio in valore: ꝛ ps ptingens cuilibꝫ sorori p fr̄em noīe dotis: pecunia psoluatur. Et idē sentim⁹ de filiab⁹ inferiorūꝫ nobilium a palatino q cuꝫ eas in vita tradiderint marit: dote eisdē: sil'r assigta ppeteti qbus d hac luce sublatis fratribus qstionē: p maiori hereditate mouē nō poterint: fr̄es vo vterini cuilibꝫ sorori qdraginta marcas soluē teneātur si possessiones sunt multe vt pfertur. Si vo pauce fiat extimatio: vt sup. Et ps ptingens cuilibet sorori in pecunia p fratres exol-

uatur: fratribus vo vterinis nō existētibus: idē volum⁹ de patruelibus eē intelligēdum. ¶ Et patruelibus nō existentibus: tunc quilibȝ de eisdē armis ⁊ signis ꝯsanguinitate salte ꝓximior in bonis hereditarijs seu patrimonialibus succedere poterit sororibus dotatis: vt supius est descriptum. Et interim ꝙ sorores nō fuerint matrimonialr̄ copulate. hereditates patrimoniales. quocunqȝ mō vocitētur p̄dicti fratres possidebunt: quousqȝ eas nuptui tradēt ⁊ dotent mō p̄misso hoc specialr̄ declarando: ꝓut etiā supius premisimus: ꝙ cuȝ pr̄ in vita sua aliquā nuptui tradiderit. Ex hoc debeat ꝯtentari. qd̄ sibi pr̄ assignauerat: dum adhuc viuēt in humanis: nec fratribus ꝓ dote aliquā poterit mouere q̄stionē Sed ꝯtentari debet de eo qd̄ parentes ipsius viuentes ⁊ sui ꝯpotes exn̄tes sunt largiti: adijcientes ꝙ fratribus seu mortuis seu existētibus filie hereditatibus nō succedant: sed ꝯtentētur dote eis tradita: vt superius continetur.

Parentib⁹ vita functis frēs dotatis sororibus possidēt hereditates. Si cōsanguinei nō superstiterint. ex tūc d̄ eisdeȝ armis saltē ꝯsanguineitate ꝓximiores eas dotabunt

De violationibus virginum et oppressionibus viduarum vel maritatarum.

q Vicunqȝ vo v̄gini seu vidue vl̄ cōiugate in campo: silua: domo aut vbicunqȝ opprimēdo violentiā fecerit: ⁊ virgo seu mulier euadēs violentiā oppressoris. Et si infra triduum ad villā viciniorē veniēs seu in villa existens ad villanos clamauerit: plorando vl̄ lacrimādo narrando sibi violentiā esse illatā: ⁊ signa opp̄ssionis in ea apparuerint manifesta: ⁊ subseq̄nter iurauerit in gr̄a nr̄a amicoꝝ ꝙ eius idem oppressor existat Et hoc si de eius clamore dicti villani fuerint ꝓtestati. ¶ Si vo v̄go d̄ opp̄ssiōe aliquē accusauerit calumniose ⁊ in ea signa nō apparuerint opp̄ssiōis Extunc si is quē accusauit cum sex sue cōditionis hominibus se expurgabit. Extunc ipsa calumniatrix cuiuscunqȝ stat⁹ et cōditionis existat. pena debita castigetur.

Virgines ⁊ mulieres opprimentiū vita in gratia principis erit. sed mulier aut virgo istud calumniās puniatur.

De illo qui tribus vicibus de furto fuerit accusatus.

s Tatuēdo declaramus ꝙ si q̄s tribus vicibus de furto vel spolio in iudicio ꝯuictus extiterit etiā si rē furtiuā seu oblatā prestituerit. is infamis remaneat p-

Cōuictus trib⁹ vicib⁹ de furto. etiaȝ si restituerit infamis erit ꝑpetuo

Accusat⁹ de furto se expurgādo si in vno teste defecerit. Infamis nō habeat̄ sed restituere teneatur.

petuo: nec eidē porte. pateāt dignitatum. nullaq3 donaria in vestibus: aut alijs rebus penitus cōsequatur. ¶ Q si accusato de furto sed nō cuicto adhibito certo numero testiu3 fuerit indicta purgatio. Et is si vnius testis testimonio defecerit: pter hoc infamis: nullo mō hēatur: sed passo damnum satisfacere teneatur.

De illo qui interficit iumētum alicuius indomitum.

Pro vulneratis seu interemptis iumētis aut palledris pene certe statuunt in statuto pecuniarie.

Statuimus insup: q interficiēs iumentum indomitum cuiuscunq3 quatuor marcas. poledru3 vo interficiens tres marcas. Et vbi iumētum ictu vl' plaga culpa alicu⁹ lesum fuerit ad dorsum marcā cum dimidia. Et p poledro secundi anni. quinq3 marcas. hmōi ictu3 vl' plagā inferens. soluere teneatur: vbi vo tercij quarti vel quinti anni poledru3. vulgariter zrebcza occiderit: iuxta quod passus damnum. super existimatione eiusdem poledri occisi iuramēto suo firmauerit satisfacere teneatur.

De incidētibus Siluas vel Gaija vel Borras alienas.

In alterius silua arbores incidentes p prima vice securim pro scda tunicā: p tercia iumētū perdent.

Statuim⁹ etiā q quicunq3 hn̄s cum aliquo limites vel terminos: transgrediendo ligna vel vtensibilia in alicuius silua vel Gaijo inciderit: is cu⁹ silua fuerit incidentē prius in securi. Scdo pallio vel tunica. Tercio in bobus vel equis. seu in vno equo impignerare poterit. sine pena. Sed si impigneraverit in duobus bobus vel equis vnum p se obtinebit. et alium bouē vel equum sup fideiussoriā cautionē dimittat. Et signum in arbore vbi impigneravit facere et incidere teneatur. ¶ Si vo quis in Gaijo alterius. furtiue vnā vel duas quercus inciderit: p qualibet qrcu sex scotos. Si vo tres inciderit: tres fertones. illi in cuius gaijo fecit cum tribus marcis. p pena. Et iudicio al's tres marcas soluere teneatur. Et si tm̄ ppagines vel plantas minutas exciderit quatuor scotos ipm incidētem soluere optebit. Et idē volumus esse tenendum d quercubus siluarum seu in siluis aquaticis: circa quas libet aquas. ¶ De quercubus vo mericaru: vulgariter dābro: va. duos scotos quilibet ipam inci

Excidens quercus furtiue alienas fertones p qualib3 soluat cū pena triū marcarū. plātas minores excidēs q̄ttuor scotos soluet

A quercubus mericarū duo scoti soluantur.

dens psoluat. Si autē ꝓpagines seu ramos inciderit solummodo pignora: ab eo recipiētur. ¶ Si quis autē arborē cū apibus succiderit. passo damnum marcam ꝛ iudicio alteram Qui vo sine apibus. tamen ad apes aptatam. arborem succiderit passo dampnum marcā mediā. et iudicio pariter mediam conuictus exoluat.

☞ Arborē cū apibus succidens marcam. dānū passo alterā iudicio soluere ꝓ arbore. vo sine apibus reparatā. tñ ad apes mediā marcam soluet.

De iumentis indomitis pascendis sub custodia.

s Tatuimus ꝙ omnes habentes iumenta indomita: a vigilia sancti Adalberti vsqꝫ ad festum sancti Michaelis illa sub custodia pascere teneātur: al's qui secus fecerit extimatione damni conuictus iudicio: ꝛ damnū passo cum pena vnius marce ad soluendum sit astrictus. Sz deniqꝫ ipsa iumenta. damnum patiens ad suam domum propriam. pellere non presumat.

☞ Pena vni⁹ marce puniat̄ cū solutōne damni. cuius iumēta tpe estatis inferunt dāna in segetibus.

De porcis siue Scrophis ꝛ eorum pascuis siluestribus.

s Tatuimus etiā ꝙ quicunqꝫ Scrophas ꝓprias ad glandes silue alteri⁹ depulerit hic cuius silua fuerit ꝓ pma vice porcū vnū. scda vice si inuenerit duos porcos mactare poterit ꝛ valeat. ꝛ tercia vice si inuēerit oēs scrophas pellere poterit ad curiam nostrā: magis vicinā. easdem nobiscum. p medium diuisurus. Ita tñ ꝙ vbicunqꝫ predictos porcos infra suos limites mactauerit. signū in arbore facere teneatur. Et si pars aduersa damnum ibidē illatū esse negauerit: tunc impignerans. tenetur signum in arborē inscissum ꝛ factum exhibere. Et hoc ꝓprio suo iuramento firmare: videlicet ibidem porcos esse inuentos.

☞ Inueniens porcos in glandinibus suis prima vice vnū ꝓ scda duos mactabit: tcia vice eos ad curiā regie maiestatis viciniorē depellet p medium cum rege diuidēdos vbicunqꝫ autē mactati fuerint porcicidia signabitur arbor.

De illis qui porcos precio ad siluam conducunt.

s Tatuimus ꝙ quando aliquis hñs siluā vel mericā a se distantē porcos suos: vel scrophas p bona alterius inter media ꝛ vicina voluerit ducere seu pellere ad eandē siluā. id facere nō poterit. p bona alteri⁹. nisi p viam que ducit ad siluam suam. Et idem dicimus esse. p omnia

Porcos seu schrophas ad glādies pellēs nō p bona alicuius: sꝫ per viam debet pellere.

¶ Dñs merice trī-
ginta vlnis a via re-
mouebit glādines.

obseruandum: de eo qui ꝑ suis scrophis vl' porcis: ꝓ precio
ꝑduxerit. siluā glandibus habundantē vel fagis: ⁊ bona al-
terius sunt inter media inter siluā hmōi vel mericā. ¶ Is er
go ꝑ cuius bona. pecudes hmōi domini. merice. vel silue con
ductoris. pelli debebunt. Ex vtraqꝫ parte vie ad triginta vl-
nas. glandes ꝓprias prius colligat seu depascat: vt sic predi
ctus conductor merice vel silue. predictas scrophas. vl' por-
cos absqꝫ suo dāno. seu offensa poterit pellere ad eandem.

De treugis pacis seu saluo condu- ctu dandis de regno fugientibus.

¶ De aliquo crimīe
accusato ⁊ profugo
Eṗs aut Palatinus
dabit saluū condu-
ctum ad duos men
ses vt gratiaʒ regis
querat possit admit
ti ad iustificandum
al's palatin⁹ euʒ ad
metas regni condu
cet extra regnum ꝑ
annum mansitans
⁊ gratiam absqꝫ in-
famia queritabit

Statuimus ꝙ si aliquid corā nobis vel nostro capi-
8 taneo de aliquo crimine vl' maleficio fuerit accusat⁹
⁊ ad ostendendum suam innocentiā ꝑ nos vel nostꝝ
capitaneum nō fuerit admissus. ⁊ ob hoc ipsum fugere ꝯtin-
gat. ⁊ ne hmōi fuga ad infamiā reputetur. Idē fugiens corā
reuereñ. in xp̄o pr̄e ep̄o Cracouieñ. aut Palatino Cracouieñ.
aut Sādomirieñ. ꝓstabitur. ꝙ nos aut Capitane⁹ nr̄ ad ex
purgandum ipm̄ admittere noluimus ⁊ tales prenotati: aut
Palatinus noster: illius terre profugo. treugas duorū mē
sium dare poterit. ⁊ ipsum ꝓfugum seruare: infra qd̄ tēpus
idem Palatinus apud nos. vel nostros successores. eidem ꝓ
fugo. querat gratiam ⁊ fauorem. vt ipsum ad iusticiā admit
tamus. Que si predictus Palatinus non poterit obtinere ꝙ
eundem videlicet. ad expurgandum suā innocentiam. admit
tere nollemus. extunc palatinus. ad metas terre sue. illū cō
ducere tenebitur. Qui a tempore conductus Palatini. infra
annum. terre regno: ⁊ terrigenis nocumenta inferre non de-
bebit. vxore sua. in bonis suis. pacifice infra annum ꝑdictuʒ
dimissa inquiete. quo anno euoluto. infra quem gratiam no
stram. semper querere debeat. Et si ipsam inuenire non pote
rit. ⁊ prefatus profugus. aliqua nocumenta. regno. vel ter-
rigenis intulerit: ꝓpter hoc infamis non debet reputari. nec
ipm̄ per terrigenas captum. ad mortem nobis aut nostro ca-
pitaneo dare tenebuntur: nec propter hoc indignationē. aut
offensaʒ nostraʒ. incurrāt terrigene supradicti. ¶ Si vo ma

¶ Bona ma'iciose
de regno fugientis.
⁊ facientis dāna cō
fiscant' dotalicio vx
oris Saluo.

liciose: et absqꝫ culpa contigerit aliquem profugere. et iuri
parere noluerit. et profugendo nocumēta regno aut terrige-

nis intulerit: bona ipsius immobilia preter dotalitium vxoris camere nostre perpetue applicētur. Mobilia vo inter nos et barones nostros per medium diuidantur. Et si captus fuerit per quempiam in gratia nostra consistat: nec propter captiuitatem eius. per amicos debet aliqua indignatio vel inimicitia occulta vel manifesta suboriri vxor vo sua in dotalicio suo remanebit: prout superius est notatum. vel ipsum vēdere liberam habeat facultatem

De Kmethone a domino suo fugiente.

Preterea declarādo statuimus. q̄ cuz a nob sive a quocunq̧ alio dn̄o nob subdito Kmetho effugerit absq̧ culpa sui dn̄i. idē Kmetho fugiens nullum ius acquirat tamdiu. donec domino suo: de mansione ipsius non constabit. Secus si domino suo de mansiōe ipsius constiterit. et infra annum ipsum iure nō repecierit: extunc post annum si ipsum repetere voluerit. minime sibi hoc facere licebit: qui profugus si propter austeritatem. seu rancorem domini sui redire timens: etiam iure conuictus noluerit: extunc decernimus. q̄ idem fugiens domino suo tres marcas pro pena et censum annualem integre. quez al's soluebat soluere tenebitur: et per hoc a domino suo fugitiuus liberabitur antedictus: hoc tamen in iure terrestri non teuthonico intelligi volumus. ¶ Quando vo in iure teuthonico Kmetho residet. idem fugere seu recedere non potest nisi hereditate vendita vel loco sui Kmethonem eque diuitem collocet. aut agris ex toto extirpatis: hiemalibusq̧ et estiualibus seminatis domino resignādo. recedere poterit ꝓ libito. ¶ Adiicientes Qz si Kmetho huiusmodi in noctis tempore recesserit fugitiue. res quascunq̧ in domo dimiserit fugiendo dominus ipsius pro se potestatem habeat retinendi. Et nihilominus dominus qui Kmethonem hunc fugitiuum. secum retinere presumpserit. priori domino. restituere tenetur. cuz omnibus rebus quascunq̧ attulit ad eundem. et cum pena que dicitur pijethnadzijestha. ¶ Culpe vo ꝓpter q̄s a domino suo fugere licitum sit Kmethoni sunt iste. Prima quando dominus propter suum excommunicatur delictum. et ob hoc

Kmetho ꝓfugus d' cuius mora cōstat. post annū nō restituitur tres tū marcas. p pena et cēsum retentū dn̄o priori soluet

Kmetho agro nō vendito fugiens cū pena quindecim restituitur.

Kmethones libere recedent ꝓpter excōmunicationē oppssionē mulierū et pignorationes occasione domini.

Kmethones ecclesiastica priuātur sepultura. Item secunda quando dominus ville: in quocunqꝫ loco. suam villanaz oppresserit violenter. Et cum primum de hoc cōstiterit. Nedū parentes oppresse verumetiā omnes villani. vbi hoc scelus commissum fuerit quacunqꝫ hora. recedendi liberam habeant facultatem: nec oppressor huiusmodi. seu dominus ville ipsos detinere audeat. seu in aliquo molestare. Idem liceat ipsis Kmetonibus facere. cum ob culpam sui domini. pignora ꝺ eis fuerint recepta. tunc absqꝫ quolibꝫ impedimēto possunt fugere ab eodē. ¶ Sed premissis culpis. non existentibus. Kmetho nequaqꝫ recedat. a domino suo nisi domo bona relicta. ⁊ decenter septa: solū in necessitate domini. iuxta consuetudinē hactenus obseruatā. ¶ Et si antea libertatem habebat tot annis domino suo seruiat (ab ipso minime recedendo) quot annorum libertate gaudebat: et hoc quando in iure polonico sedet Kmetho. ¶ Quando vō Kmetho iure teuthonico est locat⁹. Idem nequeat recedere vllo modo: nisi tot annis censum exoluat: quot annis habuit libertatem. Nec tunc hoc sibi liceat. nisi eque diuitem loco sui Kmethonem constituat. Et agris suis in toto excultis seu extirpatis. et seminatꝭ hyemalib⁹ et estiualib⁹ tunc recedere pmittatur

☞ Kmetho septe ⁊ domo reformata recedat

☞ Kmetho ꝓ tribus annis libertatꝭ totidem seruiet.

☞ Kmetho iuris teuthonici tot census soluat qt annis liber erat. et locet ꝓ se aliū aut agros seminet.

De Mutatione pecuniarum per iudeos.

Pro cum iudaice prauitatis intentio: super hoc versetur. vt cristianorum bona. ⁊ diuitias semper deprimant ⁊ euellant. Conuenit igitur non immerito statuere: vt nullus iudeus amplius alicui christiano in regno nostro amodo constituto suas pecunias super litteras obligationis. prestet. aut mutuet Sed tantū ad pignus sufficiens. prestare valebit: ꝺm consuetudinē antiquitus reseruatam.

☞ Judeis pecunias sup lr̄as obligationis xp̄iano dare nō lꝫ pter pignus

De Salarijs officialium in iudicio existentium Notariorum ministerialium Succamerariorum ⁊c̄.

Statuim⁹ q̄ scriptores iudiciorū de testibus producendis, si scribere, et signare eorū dicta oportebit, recipiant tres grossos. vbi vero terminos perēptorios scribunt: de nota et signatura, in grosso medio contententur. ¶ Item volumus q̄ officiales ḋ vno producente testes habeant quattuor scottos, a pena v̄o que dicitur pijethna dzijestha, bouem. Et quando pro furto pignerat, bouem mediocrem. ¶ Sed de limitatione hereditatum, etiam si pro vna die duas, vel tres hereditates inter eosdē duos succamerarius limitauerit et consumauerit, recipiat mediam marcam. Sed a pluribus diebus, siue plures limitauerit hereditates siue vnā limitauerit tres marcas et duas secures, cum duobus fossorijs iure suo tollat ¶ Itē si officialis al's Woznij, aliter formam iuramenti testibus dixerit, quā est mandatum, et de hoc conuictus, iudicio fuerit, perpetuo de officio deponatur.

Notarij pro testium depositionibus tres grossos pro signaturis terminorum, medium grossum habeant.

Officiales a producente testes quatuor scotos pro pena que dicitur quindecim bouem pro furto pignoris etiam bouem mediocrem tollant.

Succamerarius pro vna die duas vel tres hereditates limitans mediam marcam. Si vero pluribus dieb⁹ vnā vel plures limitauerit tres marcas, duas secures et duo fossoria tollat.

Officialis formam iuramenti testibus mutans, et cōuictus perpetuo ab officio deponitur.

De causis criminalibus in absentia actoris Rex vel capitaneus cognoscere nō dz.

Statuimus qd in causis criminalibus in absentia accusantis, seu actoris cuius interest, nos vel nostri successores, aut Capitanei nostri cognoscere non debemus: nec aliquem hominem condemnare

Nemo absente accusatore, nisi confessus et conuictus de crimine in iudicio condemnandus.

nisi conuictum iudicio. et confessum.

De citationibus fiendis. per literas et ministeriales.

☞ Capitaneus palatin⁹ iudex subiudex officialis ministerialem ad citandū dādi facultatē habent

Decernimus etiam declarādo q̄ nos vel capitaneus noster: vel Pallatin⁹. vel iudex. vł subiudex. vel officialis: qui dicitur Woznij. habeant facultatem dandi ministerialem ad citandum. ¶ Ita q̄ qui habent ius non citētur nisi per litteras nostras vł nostri capitanei illiq̄ per literas dumtaxat citentur. ¶ Sed curia nostra presente: vel iudicio nostro generali existente: poterit officialis ad mandatum nostrum vel nostri Capitanei seu iudicis sine litera citare in hospicio aut in foro. ¶ Extra curiam nostram vł iudicium nostrum: si quis citari debuerit non in domo militis: sed apud vladarium siue scultetum edictum citatorium proponatur actore presente vel eius nuncio: ei cōtra quem actio fuerit dirigenda. causa citationis: per quē citatur exposita: et assignato sibi certo termino comparendi. ¶ Et si citatus comparere non curauerit vel cōtempserit ꝑ quolibet termino videlicet primo et secundo octo scottos ꝑ pena soluere teneatur: et in tercio termino si nō comparuerit causam perdat ⁊ ab actione cadat cum pena. ¶ Si vō actor in primo termino: nec per se nec per alium suum nuncium paruerit ab actione sua cadat: cum pena septem marcarum.

☞ Qui ius habēt ⁊ absentes nō nisi ꝑ literas citentur.

☞ Curia p̄nte vel iudicio regali presidente. pōt quis sine litera citari.

☞ Cuꝫ q̄s citatur extra curiā regiā vel extra iudicium non in domo militis fiat ꝫ vladarij siū scul teti cū p̄fixiōe termini certi ⁊ expositione cause.

☞ Citatus nō cōparēs pro quolibet termino p̄mo scꝫ et secūdo octo scotos soluat In tercio cāꝫ perdit cum pena.

☞ Actor in primo termino nō cōparēs ab actiōe cadit cum pena septē marcaꝝ.

De debito pecuniario.

☞ Debitori inducie decemocto septimanarū ad soluēdū conceduntur

Cum graui debito rixe plerūq̄ꝫ: vtpote sexaginta tricentarum: aut plurium marcaruꝫ suscitentur. Tātum debitum breui tempore: prouideri ac inopinate: ⁊ subito. solui non potest. Ex gratia conferēdum Statuimus vt decem et octo septimanis. terminus inclusiu⁹ ad soluēduꝫ statuatur ⁊ obfuetur ꝑ p̄mo termino sex septimane: pro scdo alie sex: pro tercio: vltime sex septimane ¶ Hunc etiā terminuꝫ duꝫ q̄s extra terrā sit: ⁊ citatur ꝑ termino pemptorio eidē ad iudicium prefigendum declaramus

☞ Extra terrā agēti citato termin⁹ decēocto septianaꝝ cōcedit. al's iudex ad sētentiā ꝑcedat. citati ꝯtūatia nō obstāte.

als iudex ad diffinitiuam: procedat sententia: huiusmodi cō tumatia citati non obstante.

De fideiussoria cautione.

P Reterea statuimus q quilibet fideiussor illo negante. pro quo fideiussu: fuerit. si debitum fuerit viginti marcarum solus. Si vo fuerit quadraginta: met secundus. In maiori vo pecunie quantitate. met tercius. ipsum debitum pro quo fideiussu: fuerat: fideiussor et duo alij firmabunt proprijs iuramentis. ¶ Etiam decernimus q nullus fideiussor. pro illo. pro quo fideiussit in iudicio equum et bouem obliget: als si obligauerit ad restauratōnem damnorum. principalis debitor procedet. Si presertim processerit. de eius voluntate.

Principali debitu: negante fideiussor: si vigiti erāt marce sol9. Si. xl. met scōs maiori qtitate met tercius iurabit.

¶ Fideiussor equu: vel bouē sui principalis obligare phibetur als ad damni resartiōem ppellit.

De obligationibus.

Q Uia ex facilitate obligatiōis ad magna damna: plerumq homines deueniunt iure tenendum est Q si qs fideiussit pro aliquo suo amico. pro certa pecunie qtitate. alicui ciui. vl alteri cuicunq. cuiuscunq stat9 vl cōditionis existat. Illo tunc non soluente. in termino aduenie te. et statuto. fideiussor non debet propter hoc ad hospicium in obstagium subintrare. aut aliqua damna facere. nō soluētis in destructionem. ¶ Sed si est paruum debitum. detur ei pignus. & distrahatur. Si autem magnum possessio debitoris: pro valore debiti. per fideiussorem apprehēdatur. tradatq illi: cui debitum dare tenetur.

¶ Principali debitū nō soluen. p termino. fideiussor nō dz damnū sustinere

¶ Debitū puum si fuerit pignus ad distrahendū. Si magnum possessio principalis per fideiussorē creditori conce datur.

De occupato in iudicio qui crimen mandato alterius se fecisse proponit.

Q Uociescunq in iudicio. in causis criminalibus seu quibuscunq alijs. magnis. & paruis. quispiam conuentus fuerit. qui dominum aut criminis auctorem nominauerit: aut sociu: eiusq mandato se fecisse affirmauerit. Et ille tc principal veniēs ad iudiciu: ipm liberabit asserēs ipm id fecisse suo mādato Statuim9 q ille citat9 libere a iudicio discedere poterit. actioq hmōi dirigi debebit ꝯ dnm. et

¶ Euincens aliquē in aliquo crimine p eo respondebit. als principalis respondere compellitur.

criminis auctorem. qui ptinus et ex continenti. respōdere te-
netur. als primus ille. qui citatus est. respondere cōpellatur.

De donationibus

Donatio militib⁹ i bello facta. morte do natoris et donatarij cōfirmat etiam abs qz litteris.

h Oc statuto perpetuo declaramus obseruandum q donationes fixe et firme debeant pmanere: etiam si p-
uilegium. super eisdem donationibus. concessuz nō
fuerit: dummodo saltem morte donatoris vel eius cui dona-
tio facta fuerit. cōfirmetur pſertim his qui nobiscum seu no-
stris successoribus viriliter in bello pugnantes fuerint inter
fecti: donatio recipiat perpetuam firmitatem.

De prescriptione pecorum vel pecudum.

Passus dānum fur to in pecoribus infra annū. In eqs āt et iumentis infra biennium ad iudiciū euocet. als cuz testibus ad agendū admittitur.

s Tatuimus insuper q passus damna p furtum: vel
spolium in pecoribus vel pecudibus vel rebus mi-
nutis infra annum tm̄modo euocandi ad iudicium.
quem voluerit habeat facultatem. Sed in iumentis et equis
violenter vel furtiue ablatis. infra duos annos: post annos
vero supradictos ad agēdum nō nisi cum testibus admittatur.

De furto piscinarum vel lacuum.

Fur in lacu. piscina. feno. frumēto. cāpo dānū cū pēa soluat

p Reterea statuim⁹ q si quis in alterius villa vl' pos-
sessione. in lacu. piscina. in aqua fluēti. in feno. in fru
mento aut in campis furtum fecerit. iudicio conuictus
damnum passo satisfacere. et domino ville. in qua hmōi fur-
tum cōmissum est: ipse fur penā soluere teneatur. ¶ Depa-

Depascenti aut incidēti gramina cuz falce tunica recipienda.

scētes vero et incidētes gr̄mina cuz falce in tunica vl' pallio im-
pignorentur.

De famulis in contentiōe dominum iuuantibus.

Famulus aliquem pro dn̄o vulnerans non inculpatur.

i Tem statuimus q quotiēscunqz aliquos: cuiuscun
qz conditionis vel status existant. contendere cōtin
gerit et famulus. dominum suum iuuādo. exempto
gladio vel cultello: aliquē vulnerauerit. pro eo indignatiōez
vulnerati. vel amicorum ipsius nullatenus incurrat.

De eo qui aliquem in iudicio vel corā iudicio vulnerauerit.

Tatuimus etiā. q̄ si aliquis in iudicio cultellum extraxerit. neq̄ꝫ aliquem vulnerauerit vt talis deniq̄ꝫ in gratia nostra consistat. ¶ Si vo gladium vl' cultellum extraxerit ꝛ vulnerauerit aliquem: pena que dicitur Sijethmadzijescha puniatur. Et illi quem dehonestauerit. penam pijethnadzijescha soluere teneatur.

s

☞ In iudicio cultellū extrahēs ī gratia erit regis. Vulnerās aliquē penas Szijedmadzijesta luat: ꝛ leso .xv. soluat

De eo qui coram Regia maiestate aliqueꝫ vulnerauerit vel gladiū extraxerit.

Asup statuimus Si quispiā corā nobis gladium vl' cultelluꝫ extraxerit. et aliquē vulnerauerit sine gratia puniatur. Si vo extraxerit ꝛ nō vulnerauerit in grā nrā consistat. Et ideꝫ si corā capitaneo nostro hoc factuꝫ fuerit decernimus obseruandum. ¶ Si vo corā dn̄o archiepiscopo gladium vel cultellum extraxerit siue vulnerauerit. siue nō pena Sijethmadzijescha puniatur. eidē dn̄o archiepiscopo applicanda. ¶ Si q̄s vo turpia corā eo ꝓtulerit: penam eidē domino archiep̄o pijethnadzijescha psoluat ¶ Si vero in curia nostra vel alicuius militis minutas quascunq̄ꝫ res. quis subtraxerit auris piculo ꝛ priuationi sit subiectus. ¶ Ubi vo corā milite. quis gladium vel cultellum extraxerit neminem tn̄ vulnerādo. sit in gratia militis. Si autē vulnus intulerit decernim⁹: vt man⁹ sua pforari poterit et deat

i

☞ Vulnerans aliquē in pn̄tia regis l' capitanei sin̄ gratia punit̄. In pn̄tia vo archiep̄i pena Szyed madzijesta eidē applicanda pcellatur.

☞ Subtrahēs in curia regis vel militis res. auris priuationi subijcitur

☞ Vulnerās in psentia militis man⁹ pforatiōe puniatur

De violētijs fiēdis in pabulorū vēditione.

Um itaq̄ꝫ omnis violētia nō immerito varijs iuris sanctōib⁹ ꝓhibeatur ꝛ coherceatur maiestas igitur regia equum cēsuit subditoꝝ ꝯmoda: in his psertiꝫ ꝓuidere. Statuim⁹ ideo vt trāseuntes: p viā ad dn̄os ipsoꝝ vl' in ꝓprijs etiā negotijs ꝓcurādis: siue sint principes milites aut alterius status: et cuiuscunq̄ꝫ conditionis homines existant ꝓ se expensas: aut pabula equoꝝ. in villis. tabernis aut locis solitarijs non recipiant: aut aliquā vim inferant vēdere nolentibus: aut a venditione se retrahentibus. Sed vnusquisq̄ꝫ libere vtatur re sua ꝓlibito sue voluntatis.

c

☞ Nulli pabula p equis in via violenter recipiēdo admittuntur.

De eo ꝙ villanus non debet impignorari pro pena domini sui.

☞ Subditus ꝓ debito dn̄i sui non est grauandus seu pignorandus.

e

X iure diuino debet obseruari ꝙ iniquitas vni⁹ alteri nō debꝫ obesse. Hoc statuto igitur ordinamus ꝙ pro pena obligatiōe aut fideiussoria cautiōe militis aut superioris: alteriusqꝫ cuiuscunqꝫ Kmetho vel subditus nō debet impignorari vel quouismō astringi. Sed si miles. aut quiuis alius aliquo: ⁊ quocunqꝫ debito aut obligatione vl' fideiussiōe sit astrict⁹ ⁊ obligat⁹: ille de suis ꝓprijs bonis. ⁊ rebus: prout equum est soluat et satisfaciat

De eo ꝙ pater non tenetur ferre iniquitatem filij et econuerso.

☞ Pater ꝓ excessu filij: et ecōtra (nisi sit ꝑticeps criminis) nō est puniendus

c

Um dicit scriptura. ꝙ filius nō portabit iniquitatē patris: nec ecōuerso. Ideo statuimus ꝙ pater ꝓ nequā filio. ⁊ econuerso. minime coherceatur vl' puniatur. Et idē de fratribus germanis. vel quibuscunqꝫ consanguineis declaramus. fore seruandum. nisi pater de culpa filij vel filius de culpa patris. aut frater de culpa fratris. participando in crimine. delatus vel accusatus. se nequierit expurgare: qꝛ tunc ꝑm exigentiā culpe puniendum esse crimē decernimus. ¶ Sed cōmittens crimen ꝑm magnitudinē eiusdem ꝓcellatur: ⁊ puniatur in bonis nobilib⁹ seu in ꝑte hereditati, sibi cōtingente nobis et nostre curie applicanda.

☞ Cōmittens crimen scdm quātitatem criminis in bonis suis ē punied⁹.

¶ Finis Constitutionum Magni Kazimiri Vislicie confirmatarum et approbatarum.

¶ Priuilegium Ludouici regis: cōfirmās omnes litteras Jura ꝛ libertates: per antecessores eius indigenis Regni Polonie cōcessas: per quod nouas exemptiones suas regno dedit pulcras et perutiles; vt priuilegium continet.

In nomine domini. Amē. Cū gesta principum debeant inuiolabiliter: futurorum memorie enodari: ꝛ confirmationes: libertates: emunitates: priuilegia: instrumenta: ratificatiōes perpetuis: temporibus perhennari. Proinde Nos Ludouicus dei gratia Hungarie Polonie Dalmacie ꝛc̄. Rex ad vniuersorum: tā presentium q̄ȝ futurorum noticiam: volum⁹ deuenire Qꝛ ex puro animo ꝛ sinceris affectibus Regnum nostrum Polonie in bono statu ꝛ robore permanere anhelañ. licet alias nostris ꝓmissionibus Instrumentoꝝ seu priuilegiorum Nobilibus ipsius regni polonie fuissem⁹ obligati. ¶ Qꝛ decedētib⁹ nobis d̄ hac luce masculinā prolem nostram tm̄ ꝛ nō femineā deberēt habere ꝛ sibi recipere nostrum in heredē: et successorem regni polonie: demum: baronum: Militum Nobilium: ꝛ aliorum omnium cōsensu ꝛ voluntate accedente: filias nostras. nō extante ꝓle masculina sibi in dominos: ꝛ heredes Regni predicti acceptarunt quas fieri nostros successores: et coronam regni polonie ipsas volunt: ꝛ voluerunt obtinere. Tamen in eo casu quo filium vel filias diuina nobis prouidente clementia: habuerimus vnum ex eisdem masculis illis deficientib⁹ vnā ex nr̄is filiabus nunc natis ꝛ extantib⁹ ac in futuꝝ nascituris: quē vel quā: nos vl' excellentissima dn̄a regina: mater et ꝯsors nostra charissima. ipsis assignabim⁹ ꝛ assignabunt illum vel illā habeāt ꝓ herede ꝛ successore nostro. ꝛ ipsi regnicole assumere teneātur ꝛ hr̄e ꝓut eisdē p barones: nobiles ꝓceres Ciuitateñ. ꝛ singulos inhabitatores Regnum Polonie fit ꝛ facta est. de nr̄a voluntate obligatio omagialis et ꝓmissio fit ꝛ facta est exnunc ꝓut extunc: ꝛ extunc ꝓut exnunc

Ludowici filij in regno polonie regnaturi. si nō essent filie hereditabunt.

recipient in principem heredē ꝛ legittimum successorē. Et de inde vel ab inde successores eorundē vl' earundē locum regiminis habeant obtinere in regno polonie prenotato.

☞ Ludowic⁹ rex ꝓmittit nō alienare t'ras regni polonie.

¶ Sꝫ qꝛ corona regni predicti ꝑ has successiōes possꝫ aliquomodo diuidi rumpi. vel quouis mō violari. ꝓmittimus bona fide: absqꝫ omni dolo cuiuslibet fraudis sub sacramento fidei nr̄e ipsam coronā regni Polonie semꝑ saluā ꝛ integrā ac illibatā ꝯseruare. Et nullas terras vel partes eaꝝ ab ipsa alienare vl' minuere: sꝫ eā augere et recupare velut in coronatiōe nr̄a sumus ꝛ fuimus obligati nr̄is munimentis. Et qꝛ predicti nr̄i nobiles affectum ad nos hn̄tes specialē: ꝙ etiam ꝓlē nostrā femineā veluti masculum eis in principem ꝛ dn̄m: vt dr̄ acceptarunt.

☞ Ludowicus liberat Polonos ab omnibus datijs laboribus seruitijs

¶ Ideo ob merita fideliaqꝫ seruitia facta: ꝛ voluntates vniuersitatis ipsoꝝ que nobis ꝛ nostris pueris vtriusqꝫ sexus: facto fideli omagio prestiterīt ꝛ imposteꝝ loco ꝛ tēpore fidelia seruitia: sunt parati dante dn̄o exhibere eos speciali fauore ꝓsequendo Ciuitates Castra: possessiōes oppida ꝛ villas incolas villaꝝ totius regni Polonie inhabitantes: ipsoꝝ baronum ꝛ nobilium omnium absoluimus liberam⁹ ꝛ eximim⁹ ab omnibus ꝛ singulis collectis donatōibus siue tributis: tā generalibus q̄ꝫ specialib⁹: quocunqꝫ nomine cēseantur: ꝛ ab omnibus seruitijs: laboribus vexationib⁹: angarijs: preangarijs: in rebus ꝛ ꝑsonis cōmittendum: pure ꝛ simpliciter solutos ꝛ absolutos esse volumus ac exemptos.

☞ Ludowic⁹ duos grossos de laneo mēse regali reseruat ꝓ festo scti martini

¶ Sed his tantuꝫ volumus esse cōtenti: ꝙ duo grossi vsualis monete: in dicto regno currētis: quoꝝ quadragintaocto marcā faciunt polonicalē: de quolibet manso vel sorte locatis vel possessis singulis annis nobis ꝛ nr̄is successoribus in festo beati martini confessoris in signum summi dominij: et recognitionē Corone Regni Polonie exoluantur. Eo expresso: ꝙ si insultus hostium in dictum regnum inualesceret: tē Nobiles ipsius regni ad repellendum eoꝝ seuiciam occurrāt cum omnimoda eorum potestate.

Promittit rex frigenis in bello damna passis aut captis de indemnitate.

¶ Demum si nr̄o et nr̄oꝝ successoꝝ regiminis tp̄e ꝓ aliqua expeditiōe faciēda vltra fines ipsius Regni ꝓcedere nos expediat vel eosdē nobiscum cum inimicis quibuscunqꝫ: in eadem expeditione cōflictum seu bellum facere ꝛ inire ꝯtigerit: et aliqui ex ipsis in eodem ꝯflictu: si capti vl' detēti fuerint dānaqꝫ pua vl' magna ꝑceperint in rebus ꝛ ꝑsonis ipis plenariā satisfactionē impēdem⁹.

¶ Item si aliquod Castrum vetus. repatione indigeat. tunc tpe pacis Burgrabius seu possessor. et cōseruator illius Castri tenebitur reparare. Oriente autē guerra. et discordia Castra nostra. in confinib⁹ Regni nostri Polonie sitta. et existē cia. homines illoꝝ districtuum vbi ipsa Castra sitta existunt adiuuare ad reparationē. reformationemq; teneātur. ¶ Itē si aliquod Castrum. pro defensione et vtilitate ipsius Regni. cum consilio. et consensu eorundē Baronum. cōstruere voluerimus. tunc ad eius constructionē. idem Regni proceres. tenentur adiuuare. Si vero sine scitu et consensu eorundē Nobilium et procerum. edificare voluerimus. tunc ad eius constructionē nostris sumptibus. et expēsis faciemus. ¶ Item promittimus. Quod tales honores. et dignitates. vtpote palatinatus Castellanatus. Judicia et Succamerariatus officia. et his similia qui vel que. vsq; ad vitam conseruari consueuerunt. Alijs quibuspiam hominibus extraneis hospitib⁹. nō conferemus. nisi talibus qui sint Regnicole terrarum eiusdē Regni. in quibus huiusmodi dignitates. vel honores consistunt. quas etiā dignitates. et omnia officia ac singula volumus. in eorum Juribus prout fuerunt. tpe Serenissimorum principum dominorum Wladislai aui. et Kazimiri auunculi nroꝝ regum Polonie cōseruare plenarie ¶ Promittimus quod nullum Baronem Militem seu Nobilem vel alium quemcunq; cuiuscunq; conditionis existat extraneum hospitē. seu alienigenam preterquam natione polonum. in Capitaneum preficere debemus nisi talē q sub eadē Corona de gente polonica sit oriundus. dummō nō descendit de stirpe ducali. ¶ Ceteꝝ promittimus. Quod nullum Castrum seu fortalicium Regni polonie alicui duci vel principi aut descēdenti de genere ducali. regendum et tenendum committemus. ꝓ tempore vl in euum ¶ Deinde spondemus Castra et Ciuitates. sepedicti Regni de quibus honores et Judiciales sedes procedunt hec videlicet Cracouia Byecz Sandecz Wislicia Woynycz in terra Cracouieñ Sandomirieñ Zawichosth Lublyn Szyeczyechow Lukow Radom. in terra Sandomirieñ ac Castrum Lancicieñ. in terra Lancicieñ i terra Siradieñ et pyothrkow Item in terra Cuyauie Brzesczye Cruszwycza Wladislauia. Itē in polonia maiori Poznania Myedzyrzecz Sbanschyn Calysch Nakyel Conyn. et pysdri nuncupata nulli alteri nisi

f

Lodowicus decernit. castra p se tpore pacis. sed tpe guerre per districtꝰ reparanda

Lodowici decreto Nobiles consenciētes ad Castri reparationē tenentur adiuuare. alīs Rex suis impensis construet

De Lodowici decreto. dignitates et officia. nulli extraneo hospiti danda.

Lodowici decreto nullus nisi natione polonus in Capitaneū eligendus non tamē de stirpe ducali.

Lodowici decreto nulli duci castra regis cōmittantur.

Lodowicꝰ enumerat loca Capitaneatuum nō nisi terrigenis regni conferenda.

Lodowicus Castra nō enumerata cū iā dict⁹ pferēda p̄stituit qbus vellet

Lodowici decreto. Castroꝝ tenutarij corā Capitaneis et Judicibus rñsuri

Lodowicus sibi reseruat actionē sanguinis de Capitaneis seu tenutarijs

Lodowicus pro se. et p̄ successorib⁹ p̄mittēs stationes apud Nobiles nō faciet

Lodowic⁹ p̄mittit omnes incolas Regni cuiuscunqꝫ cōditionis fuerit i libertatibus coꝝ cōseruare

Lodowicus Rex cassat lrās de non elīgēda femella i successorem

terrigenis. seu Capitaneis in eodem Regno consistētibus cōferemus. ¶ Alia autē Castra quecunqꝫ hospitibus. vl' alijs quibuscunqꝫ voluerimus. nos et nostri successores habebimus. ꝛ habebunt liberā conferēdi facultatem. ¶ Decernen̄ q ipsi Burgrabij. seu Rectores Castrorum. et homines ipsorum. coram Capitaneis Judicibus Subiudicibus Regni predicti. qui pro tempore fuerint citati. cōpareant. et respondeant de se querulantibus prout ceteri Nobiles. et homines quicunqꝫ Regni predicti. ¶ Dummodo causa vlcionis sanguinem nō requirat. cuius cognitionē p̄ nobis et nostris successoribus reseruamus specialiter. ¶ Preterea. si p Regnuꝫ illud. quocunqꝫ tp̄e. nos et successores nostros. p̄cedere cōtigerit. descensus sup Barones Nobiles Milites. ipsorumqꝫ populum Kmethones. seu Juagiones. nō faciemus contra ipsoꝝ voluntatē. nec aliquid occasione dicti descēsus exigi faciemus ab eisdē. Qꝫ si al's pro faciēdo descensu. diuertere non possemus. extunc p̄ nostris sumptibus. et pecunia. nos p̄curari in victualibus et alijs necessarijs faciemus. ¶ Insuper omnes Barones Magnates Nobiles Ciuitatēs. Oppida Villas. possessiones eorundē populum. et Kmethones in eorum libertatibus. pollicemur et spondemus conseruare. nec eos contra illas intendimus aggrauare. vl' per quenpiā faciemus aggrauari. ¶ Omnes autē al's litteras. ordinationes. pacta instrumenta et munimenta data et concessa per nos. ꝛ successores nostros parte ex vna ac p̄dictos Barones. ꝛ nobiles Regni predicti. parte ex altera. que successionem filiaꝝ nostrarum ducem vel inducem in dicto Regno. fieri excludebant de consensu eorundē Baronum Militum et Nobilium dicti Regni polonie. cassamus. vacuamus. annullamus. cassas. vanas. vacuas. ꝛ irritas nunciamus. volentes ipsas carere omni robore firmitatis. p̄ntibus solummodo perpetuis tp̄ibus valituris. In quoꝝ omnium. euidens testimonium firmitatemqꝫ perpetuam presentes concessimus lrās nostras pendēti ꝛ euidenti sigilli nostri simplicis munimine roboratas. Datum et actum Caschouie decimaseptima mensis septembris. Anno domini. Millesimotricētesimoseptuagesimo quarto

Finis Priuilegij Loysch Regis

¶ Statuta Uladislai Jagello Regis Polonie. Supremi ducis Lithwanie primum Cracouie. Anno. M.cccc.xx. collecta Tandem in Cōuentione generali totius Regni i oppido wartha. ꝓ festo Simonis ⁊ Jude Anno dñi. M.cccc.xxiij. edita ⁊ ꝓmulgata

De Antiqua cōsuetudine. in transpositione terminorum seruata

P Eruersa consuetudo. in terminoꝝ trāspositione. colloquij generalis. ⁊ terminoꝝ particularium. a nostris subditis. hactenꝰ obseruata extitit. vñ diuersa iuramenta: ⁊ periuria oriebantur. ac infirmitates fictiue allegabātur. Un̄ talibus obuiare volētes et iniquitati viam precludere. de vnanimi consensu prelatoꝝ et baronum ac nobilium nostroꝝ talem ordinē in predictoꝝ transpositione terminorum. volumus a nostris subditis fore obseruandum. vt predictis periurijs obuietur illiciteqꝫ dilationes amputentur. ¶ Decernimus igitur ꝙ termini colloquij generalis taliter in iudicijs terrarum nostrarum imposterum transponi et obseruari debeant. videlicꝫ qđ primum terminum per simplicem infirmitatem prorogent. Scđm vero per veram infirmitatē absqꝫ confessione ⁊ allegatione capellani transponant. pro qua infirmitate in tertio termino si superuenerit iuramentum corporaliter prestare teneatur. ꝙ tunc vera infirmitate fuerat innodatus. ¶ Si autē in eadē infirmitate casualiter ꝑduret. tunc tertio poterit. iteruꝫ facere prorogare eundē terminum. quia prout iacebat in ipsa infirmitate. hucusqꝫ non conualuit Et nihilominus in colloquio. quarto generali parē studeat. aut procuratorē certuꝫ trāsmittere nō postponat alioquin causam ammittat. ¶ Item volumus de terminis obseruare particularibus. ꝙ primum et scđm terminos. per simplicem infirmitatem subditi nostri trāsponere valeant. Tertium vero terminum absqꝫ allegatione capellani. per veram infirmitatē possunt ⁊ debent prorogare. ¶ Et in quarto finaliter corporale iuramētum prestare debebit ꝙ

☞ In colloquio generali. Primꝰ terminus simplici. Secūdus vera infirmitate ꝓrogant. pro q̄ i tertio termino iurabit transponens.

☞ Durante infirmitate poterit tcio terminus egroto ꝓrogari procurator tamen cōpareat alis causam āmittet.

☞ In terminis ꝑticularibus. Primꝰ et scđus terminus. simplici infirmitate Tertiꝰ vo vera prorogatur.

☞ In q̄rto termio iuramentuꝫ indicitꝰ prorogant

non fictiue. tunc infirmabatur si superuenerit. Sin āt eum. q̄ terminum ꝓcurat prolongare contigerit in eadē infirmitate morari. et diutius perseuerare. Tunc quarto iterū ꝓlongari. poterit prout superius de prolongationibus colloquij generalis. ē expressum hoc tamē de reo et citato intelligē volum⁹ ¶ Sed actor terminum colloquij generalis alr̄ transponere nequeat. nisi primum per veram infirmitatem. ꝛ in terminis particularibus. semel per simplicē infirmitatē

Actor non nisi primū terminū vā infirmitate trāsponere pōt In termis aūt particularibus simplici infirmitate excusatur

De vxore. in sede viduali constituta

Vxor marito mortuo. i bonis dotis. et dotalicij tātū ꝑmanebit. Reliqua bona pueris et propinqs resignatura.

a Ꝺ abolendam dānosam' consuetudinē. q̄ hactenus inter subditos nostros. solum ex cōmuni vsu seruabatur. ꝙ vxor marito mortuo. in sede viduali ꝯ quādam ancessoris nostri institutionē. que incipit Statuim⁹ ꝛc̄ remanēs omnia bona possidebat. ꝓpter ꝙ nōnulla bona pueris vel proximioribus ꝑ in aduertentiā ꝛ malā ipsoꝝ ꝓcurationem ambilabātur et desolabātur. vñ talibus obuiare volentes. Statuimus de cetero. ꝙ vxor marito mortuo. tātum dotē et dotalicium habeat alia vo bona in q̄bus dotē ꝛ dotalicium nō habuerit. pueris vl̄ ꝓximioribus. tenebitur resigr̄e.

Supra I[...] stitutiōe [...] ilmiri [...] gni. fo. xx[...]

Kazimiri Magni [...] fo. xxv

In quibus Vidua succedere possit

¶ Vxor post mortem viri circa parafernalia remaneat. pecunijs ꝛ argento equis magnis et armis. ad pueros ꝛ ꝓpinquos deuolutis

l Icet etiā antiquitus. ꝑ antecessores nostros. in quodam capitulo statutum sit. Ꝙ marito mortuo. vxor donationē et dotē. et quelibet parafernalia videlicet in gēmis argento vestibus et pecunijs. habeat et teneat Tñ qꝛ nō modica dāna ꝑ hoc pueris euenire solebāt. Qua ꝓpter de cōsilio et consensu Prelatorum et Baronum nostroꝝ omnimode Statuimus Ꝙ vxor marito mortuo. solum circa parafernalia domestica remaneat Thesauro videlicz pecunijs ꝛ argento. equis magnis cum omnibus armis (equiteis exceptis) que omnia ad pueros deuoluātur ¶ Declarātes insup ꝙ talis mulier. circa omnia pecora. et quevis alia. que in dote sua et dotalicio fuerint. vnacum equis vectigalibus. q̄b⁹ tpe mariti sui vehebatur remaneat. demptis vestibus. ꝛ eq̄s paruis. in valore trium marcarum mariti defuncti. que inequalē sortem seu portionē. domine cum pueris cedere debebunt. et diuidi cum effectu.

Per Kazimirū magnū supra folio xxv

Supra I[...] stitutiōe [...] ilmiri [...] gni. fo. xx[...]

Vestes mariti equi parui inter viduam et pueros diuidantur habitura vidua equos q̄bus viuente marito vsa fuit.

De orphanis qui iudicio vexantur

Orphanitati puerorum nostrorum subditorum consulere graciose cupientes qui interdum per patres ipsis ad annos pubertatis minime educatis.casu mortis relinquuntur Et sic multotiēs p nōnullos in iudicium euocātur et vexantur qui etate et discretione.carētes litē contestari nequeunt.neqꝫ causas acticare.neqꝫ defendere.Et quāqꝫ antea Hoc ad certam etatē sit restrictum.vt videlicet masculus ad q̄ntumdecimumannum.femella vero ad duodecimuꝫ ꝑpelli nō possint neqꝫ alicui infra h̄ teneantur rn̄dere ¶ Tum alijs diuersis grauaminibus multotiēs opprimuntur.quare statuimus Q pater viuens possit et valeat pueris suis.ꝛ vxori si ipsa affectauerit.cōstituere certos tutores quos voluerit.de quibusqꝫ maior sibi fides et ꝯfidētia apparuerit.qui tueri et curare eosdē poterint.vsqꝫ ad annos supius allegatos nec eosdem tutores.post mortē constituētis ꝓximiores a tutela poterint remouere.

Supra i cō. stitutiōe Kazimiri Magni.fo.xxj.

Etas masculi anni quindecim Etas femelle anni duodecim

Pater viuēs ꝓ pueris et vxori.tutores.cōstituere qs etiam proximiores a tutela nequeūt remouere

De pueris matre orbatis habētibus patrē et bona maternalia.

In quadam cōstitutione nostri ꝑdecessoris decretuꝫ extitit videlicꝫ in capitulo Ex cōmuni vsu.ꝛcē Q moriente matre puerorum patre cum alia contrahere volente.pueri a patre petere valeant.portionē maternā Et ideo cōsiderantes in eadē cōstitutione.q ꝓpter ingratitudinē p̄ri factā per filios.ꝛ depressionē status sui quē a filijs nōnunqꝫ.in tante partis bonorum receptione.ꝛ priuatione paciebatur.Et quia multotiēs filij ad inopiam vergētes.ad patrē ꝯuolabant et recurrebant.qui superiora aduertēs eisdē succurrere.nō curabat nec volebat.vnde inter vtrāqꝫ partē rancor ꝛ displicentia oriebatur.Quibus incōmodis.obuiare cupientes exnunc statuimus Q pater h̄n̄s filios.dum post mortem genitricis eorum ad scd̄as nuptias cōuolauerit.nō tenebitur.nisi forte velit sponte.predictis filijs suis.portionē hereditariam assignare.dummodo dissipator bonorum non existat.ſꝫ vsqꝫ ad mortē suā.in bonis hereditarijs quibuscunqꝫ dn̄ari.ꝛ manere valebit.ꝛ poterit assignata dumtaxat ꝑdictis filijs suis

Supra i cōstitutiōe Kazimiri Magni.fo.xxvi

Pater ad scd̄as nuptias conuolās in bonis suis remanet.filijs prime vxoris.portione quam post eam tulit assignata

portione quā post matrē ipsoꝝ ratione dotis. seu nuptiarum tulit ꝛ recepit

De eo qui filios habuerit. superduxeritq̄ scđam vxorem. ꝛ filias propagauerit

☞ Filij prime vxoris. mortuo patre. sorores et scđa vxore maritabr̄. assigta eis dote ꝯpetēti. bonis maternis. dumtaxat exceptis

d Eclarātes statum⁹ Q si ꝯtingerit prēm cum scđa vxore filios nō hr̄e. sꝫ filias Et cum pma habuerit filios. extunc patre mortuo pueroꝝ p̄dictoꝝ. pars aliqua scđe vxoris. filios nō ꝯtinget. sꝫ filij siue fili⁹ p̄me vxoris supstites sorores suas. iuxta ꝯsuetudinē terre maritabunt assignata ipsis in pecunijs dote cōpetēti. bonis maternis dumtaxat exceptis si ip̄e p̄dicte sorores. habuerint q̄ p ipsis debēt remanere. ¶ Cum vo pueri. prime vxoris. portionē suā eq̄lē a prē eis sponte. ex diuisione ppetua oblatā obtinuerint tunc portio scđe vxori. filijs aut filiabus eiusdē cedē dꝫ integralr̄

☞ Pueris prime vxoris. diuisis a patre. et portionē suā tenētibus. Portio pueris scđe vxoris integra debetur

De filiabus carētibus fratrib⁹ germanis.

☞ Filiabus carentibus germanis patre mortuo. debetur successio hereditaria. nō obstante pacto de nō petēdo cū eaꝝ maritis facto

v T viā dubijs p̄cludam⁹ interduꝫ ꝯtingit filias post obitum pr̄is. carētes fratrib⁹ germanis in bonis hereditarijs remanere q̄s solēt patrui vel amici proximiores. nomine tutorio obseruare in hunc finē Q ipas q̄buscunq̄ ꝯditionibus. siue pactis de hereditatibus excludāt volentes ipsis pecuniā. cuꝫ maritātur assignare. Eisdē igitur de nr̄a clemētia. puidē cupiētes. Statuimus deinceps Q si mariti eaꝝ. taliter pecunijs a pr̄ibus vel amicis aut tutorib⁹ receptis. ex pacto de nō receptione bonoꝝ ipsas concernētium astrinxerint qualitercunq̄. siue p fideiussoriā cautionē vl̄ alio quocunq̄ mō tale pactum interuenerit. aut aliquis fuerit astrictus: illud decernimus irritum fore. ꝛ mane vtq̄ p̄fate filie redeāt. ad eaꝝ hereditarias portiones. nō obstātibus pactis. aut cautionib⁹ q̄buscunq̄. sꝫ sponte p̄fate filie bona sua hereditaria si ip̄is placet. vendēdi vt anteą habeāt facultatē et omnimodam potestatem

De tutoribus Uirginum

☞ Virgines nubiles quas tutor negligit maritare pnt sibi de maritis cum cōsilio tamen amicorum seu patruoꝝ prouidere.

a Stucie. et volositati hominum peruersoꝝ q̄ omnia in peius ꝯuertere et interpretari nō formidāt. viā p̄cludere cupiētes. Sanctim⁹ q̄ q̄cunq̄ nomine tutorio aliquā. vel aliq̄s. puellā. vel puellas iure affinitatis. cum bonis hereditarijs. ipas ex successione paterna ꝯtingētibus seu ꝯcernētibus. iā puberes. atq̄ nubiles ad desponsandum

seruant eas nolentes maritari. in hunc finem q bona ipsaruz diutius valeant obtinere seu possidere. Decernimus q tles virgines. sic vt premittitur adulte. poterint et valeant de maritis sibipsis prouidere. sine eiusdē patrui seu tutoris voluntate et assensu. Tamen cum consensu. et consilio aliorum amicorum aut patruorum. aut auunculorum. nec in bonis ipsaꝝ priuari poterunt. vel fraudari. non obstante quadam constitutione nr̄i antecessoris. q̄ incipit Quicunq3 vero virginē ɽc. vt supra de violationibus virginum

Fo. xxiiij.

De prescriptione possessionum.

Quamuis prescriptio possessionis siue hereditatis in pecunijs obligate. seu impignerate. in quibusdam litteris nostris ad decemocto annos seruabatur. et currebat quibus transactis eadem possessio. per mutuatorez pecunie. solebat perpetuo obtineri. visum fuit nobis et nostre milicie. equum consonumq3 rationi. Quia talis breuis p̄scriptio. non sine pacto fuit obseruata. vnde exnunc Statuimus in prefatis obligationibus. prescriptionem triginta annorum esse obseruandam quib9 infra quinquennium aut decennium vel cum sibi placuerit coram iudicio in actis suā obligationem poterit innouare.

Prescriptio triginta annoꝝ. in obligatione hereditatis concedit si infra q̄nquēnium aut decēnium in actis Judicij innouetur

In constitutiōe Kazimiri. Magni. incipien. Si vero aliquis Diile fo. xvij.

De amputādis calumnijs. et possessore ad probationem admittendo.

Ad precludendam viam calumnijs per nos prouisum est. Qz si quis vellet quempiam. pro hereditate impetere. dicendo possessorem eandem in obligatione. aut pigneratione. possidere et tenere. quā fortassis legittime et libere possidet. Qz tunc possessor. actore repulso. ad probationem testium admittatur Et maxime vbi vtraq3 pars. litteratoria et legittima testimonia super huiusmodi possessionē. nō habuerit In tali itaq3 casu possessoris ꝓbatio admittatur.

Possessori alicuius hereditatis. ꝓ eiusmodi hereditate citato. incūbit ꝓbatio actore a ꝓbatione repulso.

De limitibus. et terminis fiendis

☞ Notabiliora signa limitū ostēdēs admittit ad pbandum. deficientibus aūt signis. et vtraqꝫ parte. actori cum testibus defertur probatio.

d E limitibus autem nostrorum Nobilium. taliter duximus prouidendum. Quod si contigerit. aliquem litigantem pro limitibus. docere vel ostendere Scopulosos dictos Copcze ad minus tres. aut alia signa notabilia in campis. vulgariter zwyasdy In siluis vero signa. ad instar Crucis facta. vt est moris Extunc Succamerarius noster. illum. qui meliora et notabiliora signa seu scopulos ostēderit discernens sub honore et ꝯscientia. debebit. et tenebitur: mittere ad pbādum. Ubi autē vtraqꝫ pars. signis notabilibus inter hereditates caret. extunc actor. ad probationē limitum cum testibus. prout de Jure est admittatur.

De venditore hereditatis

☞ Vendens hereditatem p Ministerialem debꝫ vicinos vocare ad ostēdēdū illius hereditatis granicies emptori qui alias possidens per tres annos et tres menses possidebit perpetuo

e X consuetudine. et Jure ātiquo seruabatur. Quod vendens hereditatem. emptorem per tres annos. et tres Menses. ab impetitione q̄cunqꝫ. adinterueniēdum et liberandum eundem sit astrictus. Sed quia multotiēs cōtingit. Quod vicini illius vendite hereditatis. quorum limites etiam ipsam contingunt. infra prefatos tres annos. et tres menses. emptorem vexare postponunt. donec venditor. et intercessor. prescriptione emptionis euadat. qua elapsa primo emptorem. pro limitibus inquietare non formidant. licet vēditioni presentes extiterint Ea ppter volumus et statuimus Quod cum aliqua hereditas. emptori per venditorem ostēditur vicini illius hereditatis. per emptorem. cum ministeriali euocentur. quod illi ostensioni intersint. Qui si venire noluerint. sic per ministerialem vocati. et infra tres annos. et tres menses possessori questionem pro limitibus non moueant. tunc possessor. ad probationē sue emptionis. cum testibus admittatur. prescriptioneqꝫ tanti tpis iuuabitur

Simile i constitutiōe Kazimiri Magni. icipiē. Cū prescriptio. et c. fo. xviij.

De clausura et reseruatione. actorum Judicialium. seu libri Terrestris

☞ Liber actorum terrestriū sub trib' clausuris habeatur scilicet Judicis Subiudicis. et Notarij terrestris

e T quia Barones terrarum nostrarum. in Judicijs colloquiorum generalium. psonam nostram representant coram quibus cause hereditarie. et alie maiores agitantur. et tractantur. Et sententie per eosdem late robur accipiunt firmitatis. acsi nostra in presentia agerentur

Coram quibus etiam resignationes bonorum magnoꝝ peraguntur ⁊ alie cause ꝑ eosdem diffinite in speciali libro cōscribuntur. Unde cum maiori alicuius pondere. debeāt diligentius. et cauti⁹ obseruari. Volumus q̄ liber p̄notat⁹ seu acta colloquij generalis. sub clausura trium clauium. ammodo conseruetur. Quarum vnam Judex. aliā Subiudex. Tertiā vero Notarius terrestris. habeant et conseruent. Nec liceat vni sine alijs. clausuram predictam apperire. Et quia ex actis predictis. seu in libro nonnulli litteras habere et extrahere. tempore debito cupiunt. Quapropter prouidendum est. Quod Judex debeat per ministerialem publice. quando opus viderit. facere proclamare. q̄ in tali districtu. loco et die tali. liber seu acta ad extrahendum litteras aperientur. vtq̄ʒ eas habere volentibus. seu affectantibus pateant.

De terminis particularibus celebrandis.

D E terminis autē particularibus simplicibus. Quia vexationi. et turbationi nostroꝝ pauperum Militum sumus cōpacientes. Taliter duximus prouidendum Quod p̄fati termini ꝑticulares. non pluries. nisi semel infra mensem. in q̄libʒ districtu seu Jurisditōe. al's porvyath fieri debebunt. in q̄bus Camerarij Judicum ⁊ Subiudicum Alij duo Camerarij videlicet Palatini. et Succamerarij eligendi per eosdem ad illos adiungendi. sine quibus Judex. et Subiudex. et Camerarij eorum non habeant iudicandi facultatem. ¶ Predicti etiā Camerarij seu officiales iudicij. sic locandi. non debebunt alias causas. nisi proprias procurare. vl' ad ꝓcurādum se de iudicio leuare. ¶ Ac bonum et cōsultum videtur. q̄ Judex vl' Subiudex. ꝑticularib⁹ terminis ꝑsonal'r cum possint presideant. sicut et in Maiori polonia ē ꝯsuetum

Termini particulares semel īfra mensem in quolibʒ districtu habeātur. in quibus Judex cū Subiudice et Camerarijs palatini ꝑsideant. Nec vllius causas. procurent. assurgētes. ꝓprias tamē agere poterīt

De memoriali al's Pamijanthne

O Fficiales. aut Camerarij seu Subiudices. terminoꝝ particularium. nō debebunt a causis minoribus. q̄s vsq̄ʒ ad extimationē Triginta Marcaꝝ. ⁊ infra cōputamus ꝓ Memoriali al's Pamyanthne siue alio nomine Przybyanthne plus q̄ʒ duos grossos recipe a maiorib⁹ autē causis que vltra Triginta Marcas se extendunt. quatuor grossos recipiendi habeant facultatem.

In terminis ꝑticularibus a summis infra Triginta marcas duo grossi a Maioribus quatuor recipiēdi ꝓ memoriali

De vna questione. al's Zaloba. plures personas contingente

☞ In ꝑpositione vna a pluribus personis vnũ memoriale dandum.

p Rouisum est insuper. Quod postquam vnamquamque questionem coram iudicio expositam dictam Zaloba aliquis edixerit. Etiam si plures persone sint. pro parte quarum questio agitatur tãtum vnum Memoriale exigatur.

De causis. quas soli Capitanei Judicare possunt.

☞ Capitanei iudicant. violationẽ domorum. viarum. feminarum. Et incendium

r Elatum est nobis. Quod Capitanei nostrarum terrarum communiter causas quascunque. que minime ad eos dinoscuntur pertinere. iudicant sentẽtiant. et discernunt. Volentes igitur imponere modum Judicãdi. decernimus quod Capitanei terrarum nostrarum non debeant al's causas preter infrascriptos articulos iudicare scilicet pro violentia feminarum. pro depredatione strate publice. pro incendio et immissione ignis. pro violẽtia domicilij. inuasione alicuius. aliarum autẽ causarum. minime iudicandi habeãt facultatẽ

De Notarijs Terrestribus. et Salarijs eorum

☞ Notarij maioris polonie. ꝑ vna inscriptione ad finem cause. vnũ grossum vt in Craco. terra habituri

t Errestres Notarij. in omnibus terris Regni nostri videlicet Maiori Polonia Siradia Lãcicia Cuyauia Dobrzyn. etc pro notis equaliter accipiãt sua Jura secundum quod Notarij Cracouieñ. et Sandomirieñ terrarum recipiunt videlicet pro vna inscriptione vsque ad finẽ cause vnum grossum. aut in principio medium. et in fine medium grossum

Simile constitutione Kazimiri Magni. icipit Statuimus quod scriptor fo. xxvij

De Judeis et eorum pecunie accõmodatione

☞ Judei nõ daturi pecunias super literas. et inscriptiões. sub amissione pecunie.

p Eruersa Judaica perfidia. cum semper sit. et ẽ Christianis contraria et inimica. et non solum in fide. nec in corpore. verumetiam in direptione bonorum et facultatum attractione quam studiosissime intendit. Quamuis in Constitutione eiusdem Capituli. quod incipit Porro. etc sit eis prohibitum. quod dare non debeant hominibus cuiuscunque status. aut conditionis. existant pecunias sup. litteras. et inscriptiones. Sed tantum super vadia et pignera. tamen hoc ipsi minime aduertẽtes. pecunias sup literas. et inscriptiones. dare non cessant. etiam contra Jura. et Canonica. et Ciuilia que

Supra constitutione Kazimiri Magni. fo. xxvij

Artissime h' ꝓhibēt. Ideo volētes nr̄is s dditis terraꝝ nr̄aꝝ subuenire graciose. ꝑut ex Religione christiana tenemur. ꝛ debemus. Decetero ꝓhibemus. ne Judei sup lr̄as. ꝛ inscriptiones pecunias mutuēt. sꝫ solum sup pignera. vt superius in eodē Caplo est expressum. ¶ Si q̄s igitur Judeoꝝ tales literas decetero. aut inscriptiones exhibuerit. aut sup easdem pecunias dederit extunc tales lr̄e aut Inscriptiones. dn̄t esse nullius valoris. vel robori. nec recipiēs pecunias hmōi tenebitur ꝓcedere ad earumdem solutionem

fo. xxvj.

De vituperatione vnius Nobilis palium.

Simile I cō stitutiōe Kasimiri. Magni. icipieñ. Cū omnis. fo. xxvij

Nobilis ignobilitatem obiciens ꝛ negans iurabit se non dixisse

f Jq̄s Nobilis aut asserēs se de nobili genere ꝓcreatum dicat. ꝙ aliq̄s sibi impar. exn̄s in generatione. vituperosa v̄ba intulisset. ꝙ tunc ille reus. eidē eq̄lis nō existēs ꝛ negās se improperatiōeꝫ fecisse, ꝓprio Juramēto ab increpatione. eius absoluatur.

De vituperatiōe Nobili illata a Kmethone

Siīl I cōstitutione Kasimiri Magni incipieñ Cum om̄is fo. xxvij

Kmetho nō p̄t nocere vitupio nobilitati alicuius nisi dū sit increpatione audiss̄ꝫ aliquē eque nobilē eū vitupasse et nō expurgatū sed in ciuitate residētes expurgaturi sūt obiectum

k Kmetho v̄o nō poterit alicui Nobili. vel ꝑ nobili se gerēte Nobilitatē eius increpare. nisi forte idē Kmetho audierit p alium Nobilē. Ipsum increpasse Et ipse se de hmōi improperio minime expurgauit. Hoc tn̄ volumus intelligi de illis Nobilib⁹. q̄ ad expeditionē seruiunt. et iudicijs terrestribus subsunt. nō āt de illis Nobilibus qui in Ciuitatib⁹ residētes. ceruisiā ꝓpināt. aut forte alij sunt vagi in terra nihil hn̄tes cum tales teneantur se expurgare

De libertate alicui Kmethoni p dn̄m ꝯcessa

Kmeto in siluā vbi villa locanda ē. libertatē accipiens recedere nō poterit nisi agro extirpato

q Uia libertas ad h' p sapiētes ē inuēta. vt silue. ꝛ Nemora. vbi modice sunt vtilitates. vel ꝓueniunt extirpentur. et ad ām̄pliores vtilitates reducātur Uñ si q̄s Kmetho in silua vbi villa locari debeat libertatē accipiat nō poterit de suo agro nisi illum extirpauerit. se mouere. q̄ extirpato facere poterit. ꝙ Jus terrestre: aut illius hereditatis exquirit ꝛ deposcit circa suam motionem.

Sup̄ in ꝯstitutione Kasimiri Magni. icipieñ Preterea declarando. fo. xxvj.

De Sculteto vel Kmethone a dn̄o fugiēte.

Profugorum a bonis ad. quartam vicē iudicialr̄ vocatorum et nō redeuntium. bōa p dn̄m loci vsurpantur

c Um autē Scultetus vel Kmeto de agro seu hereditate sua. absqꝫ culpa dn̄i fugerit talis ꝓfugus debet p dominum in Judicio maiori. et bannito ter et ex superhabundanti quarto: vt ad suā redeat hereditatē: euocari. Qui si nō redierit taliter vocatus dn̄s ville cum ꝓrestatione

poterit suā hereditatē p alium locare. Contumacia illius non obstāte. ¶ Et si is ꝓfugus minas incusserit possessoribus agrorum qualescunqꝫ tenebitur dn̄s sub q̄ degerit requisitus Jus polonicale poscētibus. cum eo ministrare al's ille sb quo fuerit contradicēs. penā Pyathnadzyesczya incurret. totiēs quotiēs cōtra hāc ꝯstitutionē fecerit quoquomodo

ꝟ Loci dn̄s ꝑ pfugo Jus polonicale nō ministrans incurrit penam quindecim

De sculteto inutili. aut rebelli

¶ Scultetus inutilis seu rebellis sculteciam vendat. al's dn̄s sculteciā soluet taxatam p psonas de iudicio terrestri datas

I Nutilem Sculretum dn̄s in hereditate h̄ns. aut rebellem: dn̄s pōt recipere Sculteciā suā ⁊ vendere. Qui si emptorē nō habuerit. nec habē poterit Tunc ille heres cum dicto Sculteto debebunt. et tenentur accedē ad iudicium terrestre. ⁊ recipē duas eligēdo psonas sagaces neutri partium suspectas. q̄ valorē Scultecie ad summā taxantes vnā eidē dn̄o. seu heredi. soluē nunciabunt ⁊ sic dn̄s. soluta taxa illa pecuniali. ꝑ se sculteciā obtinebit

De apprehensione alicui⁹. ligna in alterius silua excidentis

¶ Arbores singulares. et magni valoris vti taxus incidēs deprehensus. debet ad caucionem dari. q2 non sufficit pignerari talem. Similie intelligit͛ si inuētus fuerit i gaijs vbi pauce silue fuerint

P Rimeua cōstitutione in Caplo Statuim⁹ ⁊c̄. noscitur eē obseruatum. Qz cuz aliq̄s Kmethonē. vl' quēpiam ī sua Silua arestauerit. eundē. ꝑ pma impigneratione in securi tm̄. pignerabit. ꝑut ē in eodem Capitulo est descriptum. Et q2 diuerse sunt silue. inter q̄s aliq̄ reperiuntur in q̄bus sunt arbores magni valoris ⁊ precij vt ē taxus vulgariter Czyss. et alie: his igitur attētis q2 pignora dn̄t pcellē in valore. res ꝑ q̄bus impigneratur equuz visuz ē nobis. et n̄ris Baronibus Qz si aliq̄s siluā intrās. tales arbores. vel his siles inciderit poterit p heredē. ⁊ dn̄m silue capi. ⁊ ad fideiussoriam cautionē petētibus assignari. Nō em̄ videtur ꝯsonum ⁊ sufficiēs. ꝑ tā notabili dāno silue pignus recipi vl' solum in pignere puniri Et silr̄ de Gaijs. vbi pauce sunt Silue obseruetur.

De Kmethonibus habentibus mellificia aut apū examina. in nemoribus alteri⁹ dn̄i.

ꝟ Kmetho in alieno nemore habēs mellificia tributa soluet dn̄o nemoris

M Ellificia in nemoribus. seu Borreis alteri⁹ domini. Kmethones tenentes. aut iure hereditario possidētes. Et sb alio degētes de tributis. al's dan̄ij seu melle respondere tenentur. domino nemoris. in quo huiusmodi

mellificia habētur. q̄ si in solutione tardi fuerint. Tunc dn̄s poterit pro tributo suo iudicare et impignerare. ⁊ domin⁹ sb̄ quo deget. nō debebit eum defensare sed cum eodē iusticiam petēti tenebitur ministrare. vt de cōmuni molēdinatore. etiā in libro priori ē prenotatum

Sup in p̄stitutione Kazimiri incipien. Franciscus falco. fo. xxi.

De aruipirio ⁊ incendio siluarum

Incendarij Borre. siluaꝶ et Gajoꝶ q̄z uis infames non efficiunť. tn̄ iure polonico cōuicti. vitā redimant

f Requēter solz euenire Qz nobiles seu plebei. borra Siluā aut Gayum dictum zapustha cuiuscunq̄z ex industria intrātes aut casu Caumathe al's pozarem succendunt. Si de hoc per dominum ville fuerint inculpati. Tales nō alio iure. nisi iure polonico sic̄ incēdarij debēt iudicari. Et licz honori ipsorum per hoc minime derogetur. nihilominus tn̄ cōuicti. si fuerit Kmetho. ⁊ nō habet vnde soluat. redimat saltē vitam. decē marcis sicut pro capite plebei. dare est cōsuetum

Supra i cōstitutōe Kazimiri Magni incipien. Licet antiq̄tus. fo. xxj

De venationibus Leporum.

In alterius hereditate venationem exercens tp̄e segetū tres marcas soluat

c Um āt lepores venātes solēt paupibus hominibus nō modica inferre nocumēta bona eoꝶ. ⁊ fruges. cōculcando eapropter. statuēdo inhibemus Qz a festo sancti Adalberti. vsq̄z ad cōgregationē omnium frugnz hyemalium ⁊ estiualium de cāpis in bonis alterius. absq̄z voluntate eiusdē. venari nō presumant Al's passo dānum tres marcas. pro pena talis nouerit se incursurum

De cane. aut fera aliena. per aliquē recepta

Feram. aut canē alterius aliquis recipiens. ꝑ pena tres marcas et al's tres marcas ei cui⁹ fuerit soluere tenetur

n Onnulle displicētie. seu Controuersie inter nr̄os sb̄ditos. ⁊ Nobiles in venacionib⁹ oriuntur. eo q̄ aliqui feras agitatas. aut canes alterius. recipe nō formidant nec verētur. Vn̄ statuim⁹. vt si q̄s imposteꝶ Ceruuz aut aprum onagruz alteri⁹ agitatuz vl' captum vi aut oculte. an̄ Canes alienos ceperit aut rapuerit et ꝑ se vsurpauerit. talis vsurpās ꝑ ferinis siue canib⁹ tres marcas. ꝑ pena. ⁊ al's tres marcas illi cuius fera fuit soluere sit astrictus

De seruis. aut āncillis illiberis. euadētibus aut fugientibus

Seruos illiberos fugiētes retinēs et eos in curia Regis viciniori nō manifestās ei cuꝰ sunt cū pena quindecim restituat

Ji lege Imperiali ꝯtinetur Qꝛ serui illiberi. aut an-
i cille. non possint nec valeant. de manibus dn̄orum
suoꝝ liberari nisi ꝑ eosdē fuerint manumissi. et liber-
tati donate. Sꝫ qꝛ multotiēs tales illiberi. manꝰ suoꝝ dn̄oꝝ
subterfugiētes et euadē volētes. apud alienos Terrigenas
⁊ vicinos latitāt. et obseruātur Et sic tl'i mō dn̄os suos post-
ponētes ⁊ euadētes ad ꝓpria ṝuertuntur Ex q̊ꝝ fuga. dn̄i nō
modica damna percipiunt. ac si hereditatem perderent cum
seruos illiberos dominus vbi vult locare potest acquirendo
hereditatē nouam per ipsos erigendam. Unde si apud aliquē
tales de cetero latitabunt. aut seruabuntur. Idē debet eosdē
retinere. et in curia proximiori domini Regis protestari. Qꝛ
tales habent retentos et seruant Qd̄ si ille facere ommiserit
et dominus seruorum. per testes approbauerit contra ipsum
illiberum domino cuius fuerit soluere tenebitur. cum pena.
Pyantbnadzyescza.

De fraternitatibus Ciuitatum. et rebus ꝑ Palatinum. et Capitaneum Statuendis

Palatini et Capitanei locoꝝ cum ceteris dignitarijs. singulis annis mē-suras. et valorē reꝝ vendibilium imponant. Et mechanici cōtrauenīētes constitutioni. penam. Septuaginta camere regie soluant

Ad precludendam viā fraternitatibus. quas mecha-
a nici Ciuitatum obseruāt Statuimus Qꝛ Palatinus
et Capitaneus cum alijs dignitarijs terre illius sin-
gulis annis. in certa die mensuras. tam frumentorum. q̄ꝫ pā-
norum et aliarum rerum terrestrium que ad forum per Kme-
tones adducuntur. Et que in Regno inueniuntur. precio in-
dicere et corrigere debeant iuxta consuetudinem diutius ob-
seruatam. vt circa easdē Mensuras et precia fraudes non cō-
mittantur Et si amplius contra hanc nostram constitutionē
dicte Fraternitates in quibuscunqꝫ Ciuitatibꝰ inter Mecha-
nicos inueniantur. seu reperiantur Tunc illi Mechanici. in-
ter quos talis fraternitas fuerit reperta. pena Septuaginta
marcaruꝫ. al's Szyedmdyessantb. Camere nostre applicādā
nouerint se incursuros.

Finiunt Statuta ꝛvartensia Vladislai Jagellonis Regis. ⁊c̄

Uladislai Jagello prope Czirzvinſzko ꝯfirmatio

Confirmatio Priuilegiorum et aliorum. Jurium cum additione aliquorum articulorum per Uladiſlaum Jagello Regē ipis Regnicolis in loco Campeſtri prope Czirzvinſzko. De anno domini. M.cccc.xxij. cōceſſorum.

In nomine domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. nō debēt res humane vſqꝫ quaqꝫ deficē in robore et viribus eueruari a quopiā quos ſolida principum firmauit auctoritas. ꝑfectio plantauit lr̄arum et fides plena teſtimonij perfecit Proinde Nos Uladiſlaus dei grā Rex Polonie Necnō terraꝝ Cracouieñ Sādomirie Siradie Lancicie Cuyauie ꝑnceps qꝫ ſupm̄us Lithzvanie Pomeranie Ruſſieqꝫ dn̄s et heres. ꝛc̄ Significamus tenore preſentium q̄b⁹ expedit vniuerſis tā pn̄tib⁹ q̄ꝫ futurꝛ pn̄tium noticiā habituris quō ad fidē eximiā et obſequia ſemꝑ fideli cōtinuata. ſtudio attendeñ quibus Prelati Barones Proceres Nobiles ac vniuerſa Regni noſtri Milicia nunc ſuis nos dirigēdo cōſilijs nunc in bellis nunc in alijs caſibus et cōtingētijs noſtris infatigabili virtute nobis adherendo gratos ſe nobis reddiderunt et quottidie reddunt inceſſanter et aucta fidelitatis ſue preſtantia adhuc magis reddere poterint in futurum ꝓpter que regalis munificētie noſtre dona merentur a nobis recipere. ¶ Horum intuitu volētes ipſos gratiaꝝ noſtraꝝ fauoribus preuenire. et eorum profectibus quos ſemper cuꝫ ꝓprijs computamus intēdere. quatinus ſic ad noſtra ſeruicia valeant feruencioribus animis conuolare. Ad inſtantes peticiones ipſorum nobis cum humilitate oblatas et maxime ad p̄ces interuentus et ſuaſum Sereniſſimi fratris noſtri Chariſſimi dn̄i Alexandri al's zvytorvdi Magniducis Litzvanie ſpeciales infraſcripta iura libertates et exēptiones velut ipis accomoda et neceſſaria ꝑpetuis tꝑib⁹ ipis ꝯcedim⁹ duratura

☞ Cōmendat Regia Maieſtas Regnicolas ſuos. recēſendo v̄tutes eoꝝ q̄ꝫ multiplices

☞ Exp̄mit Regia Maieſtas affectuꝫ quem habet ad ſubditos ſuos.

Sūmariū — Wladislai Jagello prope Czirwinszko.

☞ Rex nō dꝫ cudere monetā absq̄ cōmuni suoꝝ regnicolarum ꝯsensu et decreto cudēs al's monetam clam pena legis ē puniendus.

¶ Inprimis pollicemur quodāmodo et in antea nunq̄ absq̄ consilio suasu et consensu et ānuentia speciali prelatoꝝ et Baronum Regni nostri monetā nunc currentē in regno nr̄o vel aliā extraneā aut de nouo inuētam cudere faciemꝰ aut cudi permittemus ⁊ cudētes iuxta ipsorum demerita penis legis afligemus vt per hoc dāna et importabilis subditoꝝ nostrorum penuria per cuiꝰ abusum hec vbiq̄ in regno nostro habundarunt tempore nostri Regiminis feliciter auferatur.

☞ Meminit statutoꝝ Kazimiri magni Wislicie editoꝝ

¶ Queādmodum diue memorie dn̄s Kazimirus olim Rex Polonie antecessor noster hoc ipsis concesserat et in libro terrestri quē cū prelatis et Baronibus suis quondam Wislicie in Conuentione generali edidit et pro memoria sempiterna dereliquit. ¶ Itē vt gratia vberiori cōsolētur a nobis etiā nos fide et seruicijs amplioribus prosequantur promittimus qđ exnunc et decetero nunq̄ alicuius subditi regni nostri cuiuscunq̄ dignitatis eminētie status aut gradus fuerit bona hereditaria recipiemꝰ ꝯfiscabimus recipi vel confiscari faciemꝰ

☞ Rex promittit nulli Regnicolarū recipere bona pro q̄cunq̄ excessu nisi quis fuerit iure cōuictus

¶ Nec se de eis ꝑ nos vel officiales nostros vel alios quoscunq̄ homines intromittemus vel intromitti faciemus pro quibuscunq̄ excessibus aut culpis nisi prius suꝑ hoc p̄cedat iudicium nostroꝝ quos ad hoc deputauerimus cum nostris Prelatis Baronibus matura cognitio et sentētia sequatur.

☞ De granicieb' per regē faciēdis

¶ Item nolumus a modo nec debemus alicui petēti nostrā Maiestatē granicies limitum seu graniciēꝝ huiusmodi cum bonis villis et hereditatibus nostris distinctionē denegare. vel differre dummō ꝑ vim et violētiam nō exigatur a nobis.

☞ Nullus Judex pōt effici capitaneꝰ illius terre cuiꝰ est iudex.

¶ Item cum ex hoc non modica subditis nostris cōtingant dispendia si Judices in terris in quibus presunt iudicijs in Capitaneos preficimus ꝓpterea exnunc et in antea. Nolumꝰ aliquē Judicē illum terre illi in Capitaneum p̄ponere in quo iudicio presidet et Judicij obtinet potestatē.

☞ Penas in subditis suis Rex nemini debet cōferre

¶ Preterea vt inter Nobiles regni nostri et alios subditos iurgia cōtentiones discidia strages et homicidia submoueantur que possent verisimiliter suboriri dum penas nostras que nobis de Judicijs nostris proueniunt familiaribus vel alijs subditis nr̄is ad eoꝝ importunas peticiones ab illis concedimus exigēdas qui ad illas nobis condēnantur Proinde presenti scripto pollicemur nunq̄ alicui hmōi penas in subditis nostris dare assignare et deputare, ex quacunq̄ causa vel ratione sed eas per

officiales nr̄os ꝓ nobis faciemus exigere: aut eas illis q̄ nobis ad eas sunt obnoxij pia mā̄suetudine indulgere: vl' al's ꝯ exactis disponere iuxta nr̄am regiā voluntatē. Ceterū cuꝫ oībus terris quas regni nostri ambit⁹ comprehendit velut vnicus princeps ⁊ dn̄s equaliter dominemur nō ē equum vt varijs modis iudicandi populus nob̄ subiectus: ⁊ sub nr̄o exn̄s regimine in varios rit⁹ iudicioꝝ dilabatur. ¶ Preterea ꝑpetuo edicto statuim⁹ vt oēs ⁊ singuli homines regni nr̄i cui⁹cunqꝫ ꝯditiōis status dignitatis aut grad⁹ fuerint cās in iudicijs nr̄is terrestribus ꝓponeñ. vel ꝓponere volētes singulariter singuli ⁊ gn̄al'r vniuersi eodē iure mōis ꝯsuetudinib⁹ ⁊ rittibus nobilib⁹ ꝑ regnum nr̄m potiātur nec audeāt. Iudices sedib⁹ ⁊ tribunalib⁹ iudicioꝝ nr̄oꝝ p̄sidētes alios modos rittus ⁊ ꝯsuetudines circa terminos ⁊ sentētias obseruare: nisi illos quos p̄fati dn̄i Kazimiri p̄dictus liber ⁊ ꝯsuetudines doceāt ⁊ informēt ad quē semꝑ recurrant. Quicq̄d āt ꝑ ipos aliter fuerit iudicatum ⁊ sententiatum irritum: remaneat et nullius roboris vel momenti. ¶ Insuper licꝫ collectores nr̄i ꝑ terras nr̄as Craco. ⁊ Sādomirieñ. ꝓ exactiōib⁹ nostris vulgariter Krolesthwo nuncupatis in signum subiectōis: ⁊ veri dn̄ij nobis solui ibidē in moneta currenti ꝯsuetis grossis prageñ. a Kmetonibus receperint ⁊ nr̄o infiscauerint. Thezauro ne tn̄ hoc valeat imposteruꝫ dictis terris parare aliq̄d detrimentum: vel iuribus eorundē derogare decernim⁹: ⁊ edicto ꝑpetuo statuimus: vt amodo in dictī terrī Cracouieñ. ⁊ Sandomirieñ. nō alia nisi currēs ⁊ cōmunis in regno moneta: ꝓ hmōi exactiōibus nostris exigatur. hoc ꝓuiso q̄ si aliqui subditi nostri in dictis terris a suis Kmethonibus ꝓ ipsoꝝ censibus grossos prageñ. receperint vl' recipere voluerint: illi etiā Kmethones: ad solueñ. nobis similes grossos pragenſ ꝓ exactōibus nostris per nr̄os collectores arceātur. ¶ Postremo vt subditi ⁊ indigene regni nostri tā spirituales quā seculares absqꝫ vlla ambiguitate viribus et ꝑuilegijs que nobis dudum a nr̄is predecessoribus diue memorie regibus polonie ⁊ a nobis sunt ꝯcessa securius vti possent ⁊ potiri: nec aliqua circa eoꝝ continentiā hesitatione suspendi: omnia ⁊ singula priuilegia iura libertates ⁊ cōcessiones nr̄as: ⁊ nostroꝝ predecessorum predictorum quas obtinent sub quacunqꝫ forma verboꝝ in omnibus punctis conditionibus articulis sententijs et clausulis presentibus in-

☞ In omnib⁹ terris regno Polonie subiectis vnuꝫ ius. vna cōsuetudo iudicij debeat obseruari

☞ Exactio dicta Krolesthwo. q̄ al's duorum grossoruꝫ seu poradlne nūcupatur cōi moneta ⁊ pragensibus grossis debet solui.

☞ Confirmat oīa priuilegia et libertates vniuersis regnicolis.

nouamus ratificamus approbamus. et robur perpetuuꝫ apponimus et addimus eisdem. In quorum omnium et singulorum premissoꝝ testimonium sigillum nr̄m p̄ntibus ē appensum. Actum in Colo Cāpestri stationum Exercituum nr̄oꝝ. vltra Vislam ppe monasterium Cirzwinszko dioci. plocen̄. in Crastino scte̅ Marie Magdalene electe. Anno dn̄i. M.cccc. xxij. presentibus p̄fato Serenissimo fratre nr̄o dn̄o Alexandro al's Witowdo Magnoduce Lituanie etc̄. Carissimo consensum et ꝯsilium ad omnia p̄missa prestante et prebente. necnon Reueren̄. in xp̄o patribus ac magnificis et nobilibus viris dn̄is Nicolao archiep̄o Gneß. Jacobo episcopo plocen̄. Eccliaꝝ Joanne de Tarnow Craco. Sandiuogio de Ostrorog Poznanien̄. Nicolao de Michalow Sandomirien̄. Nicolao d̄ oporow Lācicien̄ Pallatinis Martino d̄ Kalijnowa Siradien̄. Boblzone d̄ Olesznijcza woijnijcien̄ Martino de Rithwanij Zawijchostien̄. Castellanis Paulo de Bogumijlowice Cracouien̄. Petro de Widawa Siradien̄. Pradota Sarnowski Lancicien̄. Judicibus et alijs pluribus Baronibus et militibus nostris fidelibus dilectis Datum p manus reuerendi in christo p̄rs dn̄i Alberti episcopi Cracouien̄ regni Polonie Cancellarij supremi: et venerabilis Joannis decani Cracouien̄. vicecancellarij nobis sincere dilectoꝝ.

Ad mandatum p̄sonale ipsius dn̄i nr̄i regis p̄nte et p̄mouente illustrissimo p̄ncipe dn̄o Alexandro: al's witowdo Magnoduce Litwanie p me Albertum ep̄m et Cancellarium sup̄scriptum.

¶ Wladislai Jagello Statuta de libertatibus Regnicolarum tã spiritualium ꝙ̃ secularium in Jedlna concessum priuilegiũ: tamen datum erat Cracouie Rege ex Jedlna illic veniente: ⁊ sic in thezauro ꝯtinet̃ scriptũ

V Ladislaus dei gratia Rex Polonie: necnõ terrarum Cracouie Sandomirie Siradie: Lancitie: Cuyauie Lituanieq₃ p̃nceps: Pomeranie: Russieq₃ dñs ⁊ heres ⁊c. Significamus tenore p̃sentium quibus expedit vniuersis. Quomodo libramine vere ratiõis pensantes intemerate fidei ⁊ insupabil' v̈tutis ꝯstantiã: q̃bus incole regni nr̃i Polonie in bell' ⁊ certaminib⁹ q̃ cum ꝓsperi auspice dño nr̃oꝝ triumphoꝝ successib⁹ sepe sepiusq₃ ꝓ defensiõe nr̃a: ⁊ r̃gni eius de hostium sustinẽdo. insult⁹ suscepim⁹ placẽ nob̃ meruer̃t. ⁊ voti nr̃is obsecundatõe fidli nõ absq₃ varijs ꝑicul' corpm ⁊ extenuatõe reꝝ deuota sbiectõe vbiq₃ ⁊ sp̃ ꝑuer̃t. Hoꝝ intuitu ⁊ alioꝝ ꝯtẽplatõe meritoꝝ q̃ excelsa dona nr̃e municẽtie nõ indigne ꝓmerẽtur. Volẽtes etiã vt beniuolẽtia eoꝝ fidei affect⁹ q̃s cum tãta sinceritate ⁊ in filios nr̃os: p̃claros p̃ncipes vladislauz ⁊ Kazimiꝝ direxer̃t q̊ꝝ vnum quẽ aptiorẽ ad regimẽ regni cognouerint: quẽ nr̃is req̃sitiõib⁹ admoniti: sibi expleta vite nr̃e ꝑiodo ꝓ r̃ge p̃ncipe dño ⁊ herede regni h⁹. Polonie ⁊ terraꝝ Lituanie ⁊ Russie: q̃s p̃clar⁹ princeps dñs Sigismund⁹ Kerstuthi magn⁹ dux Lituanie: frater nr̃ caris sim⁹: ꝓut in p̃ntiaꝝ possidet ⁊ dꝫ ad tp̃a vite sue possidere: ⁊ p⁹ obitum eius ad nos: ⁊ filios nr̃os p̃dictos ac coronã v̈a ⁊ hẽditaria successiõe deuolui. sic̃ patẽtib⁹ lr̃is ad h̃ ꝯfecti ẽ firmatuꝫ deuote ⁊ humil'r susceper̃t: ⁊ corõa regni sceptrisq₃ regalib⁹ cuꝫ solẽnitate cerimoniaꝝ debita: ꝓmiser̃t tãq₃ veꝝ ⁊ legittimuꝫ successorẽ: p⁹ q₃ etatẽ legittimã habuerit insignire: dignis ꝓ g̃ta vicissitudine regie celsitudinis munerib⁹ cõpẽsentur. ¶ Oĩa iura ⁊ ipoꝝ p̃uilegia q̃ dudum: circa coronationẽ nr̃am ⁊ alijs p⁹ moduꝫ momẽtis ⁊ tp̃ib⁹ ip̃is: ꝯcessimus vl' q̃ eis alij r̃ges ⁊ p̃ncipes veri hẽdes regni Polonie p̃decessores nr̃i ab ãtiq̃s tp̃ib⁹ ꝯcesser̃t: patrocinio p̃nti p̃uilegij nr̃i ratificam⁹: approbam⁹ renouam⁹ ⁊ ꝯfirmam⁹ sub in-

Wladislaus cõfirmat p̃uilegia ⁊ iura ꝑ predecessores sui s is icolis. R. P. data interpretãdo obscura.

trascriptoꝝ moderamine articloꝝ. q̊ꝝ reglatiōe: si q̄ obscura tēoꝛ p̄dictoꝝ ꝑuilegioꝝ ꝯphēdit sēsuꝫ r̄cipiēt clarioꝛē: ⁊ ābigua oīm dubietate carebunt: ꝑ q̄ intellectꝰ ꝯfundi ⁊ nasci errores ꝯsueuer̄t.

☞ Eccl'ie om̄es in suis libertatibus et emunitatibꝰ conseruantur quibus tp̄e Kazimiri s̄cdi ⁊ Ludowici regum vtebantur.

❡ Primo q̄dē ꝙ vniuersas edes sacras seu eccl'ias in om̄ibꝰ eoꝝ viribꝰ eumnitatibꝰ ⁊ libtatibꝰ ac metiˀ ⁊ distinctōibꝰ antiq̄s q̄bꝰ tp̄ibꝰ duoꝝ p̄decessoꝝ nr̄oꝝ polonie r̄guꝫ ⁊ ducum fruebātur volumꝰ om̄imode ꝯẜuare: dignitates āt eccl'iasticas ⁊ secl'ares r̄gni polonie: eq̊ mō circa iura ⁊ ꝯsuetudines ac libtates ip̄oꝝ: q̄ ⁊ q̄s tp̄ibꝰ serenissimoꝝ p̄ncipum dn̄oꝝ Kazimiri Ludouici ⁊ alioꝝ reguꝫ ac ducum hē duꝫ regni polonie obtinebāt dimittimꝰ ꝑsistere et ꝑmanere.

☞ Dignitates in aliqua terra vacañ. nōnisi nobilibus et terrigenis illius terre benemeritis sunt conferende.

❡ Quasq̄dē digĩtates cuꝫ eas vacare ꝯtigerit nll'i extraneo terrigene nisi nobili bñmerito. ⁊ in fama laudabil'r ꝯẜuato illiꝰ t̄re. in q̄ dignitas hm̄ōi l' honoꝛ vacau̇ēit terre vicꝫt Craci. terrigenā craci. Sādom̄. t̄rigenā Sādom̄. ⁊ ĩ maioꝛi poloñ. t̄rigenā polonie maioꝛi: ⁊ sic ꝺ singul'terri regni polonie dabimꝰ. l' q̄modolibꝫ ꝯferemꝰ

☞ Sup bñficiis ⁊ dignitatibus scl'aribus vacaturis littere expectatiue nō sīt dande nec ꝓuentus minuendi.

❡ Sup q̄bꝰ etiā dignitatibꝰ ecclīastici ⁊ secl'aribꝰ l'ras expectatiuas: nll'i ꝑsone dabimꝰ in futuꝝ: et ꝙ p̄dictas dignitates tā eccl'iasticas q̄ꝫ secl'ares nō debemꝰ minuē nec ēt suffocare. et possessiōes ceẜꝰ: ā salaria. ad eos ꝑtinētia. absq̄ꝫ iuri debito examine ñ auferre

☞ Nulli alienigene seu extraneo Castra vel ciuitates ad regēdū cōmittatur.

❡ Itē q꜡ ꝑ tenutarios castroꝝ ⁊ fortalicioꝝ aliene gēti ⁊ extranee nationis r̄gnuꝫ in se: ⁊ ĩ suis ꝑtibꝰ crebriꝰ ꝑiclitari ꝯtingit. Pro eo ⁊ ex eo nll'i ducum: ⁊ ꝺ ducali gñe descēdēti seu extraneo alienigene cuipiā aliq̊ꝺ castꝝ fortaliciuꝫ ā cĩtatē ad r̄gēdū ꝓ tp̄e vl' in euum dabimꝰ assig̃bimꝰ ā q̄mōlibꝫ ꝯferemꝰ: nec etiā aliquē taliuꝫ ĩ capitaneuꝫ aut tenutariuꝫ terre alicuiꝰ ā terraꝝ r̄gni nr̄i p̄dicti p̄ficē volumꝰ: nec etiā surrogare.

☞ Nobilibꝰ extra metas regni ad propulsandos hostes: ꝓficiscentibꝰ indēnitatē rex ꝓmittit.

❡ Itē ꝓmittimꝰ insuꝑ ⁊ spōdemꝰ ꝙ duꝫ ad req̊sitionē nr̄am nobiles nr̄i regni extra metas eiusdē regni nr̄i. ad repellēdā hostiuꝫ seuiciā trāsferre ꝯtigerit. ip̄is satisfactionē ꝯdignā ꝓ captiuitate ceterisq̄ꝫ dānis nōbilibꝰ faciemꝰ.

☞ Nobiles ab incursu hostiū ꝓp̄riis sumptibꝰ metas regni. tueri debent

❡ Metas v̊o seu ḡnicies sepedicti regni mēoꝛati nobiles. ab insultu. ⁊ incursu emuloꝝ ⁊ hostiuꝫ ꝓp̄riis sumptibꝰ tueri dn̄t ⁊ omnimode teneātur.

☞ Captis in cōflictu inter metas regni. de captiuitate dūtaxat. extra metas vero tam de captiuitatē q̄ꝫ de damnis: Rex satisfaciat.

❡ In casu v̊o q̊ aliq̊s emulꝰ regni nr̄i: q̊cunq̄ꝫ mō r̄gnuꝫ nr̄ꝫ intrauerit: ⁊ cuꝫ eodē ꝯflictuꝫ intra metas eiusdē regni terrigenas nr̄os facē ꝯtigerit. eisdē terrigenis ꝓ captiuitate dumtaxat Si v̊o extra metas. idip̄m fieri ꝯtigerit: tē ⁊ ꝓ dānis si q̄ qꝺ̊ absit incurrerint: ⁊ ꝓ captiuitate satisfactiōem ꝯdignā impēdē.

❡ Et si q̊s ex nr̄is baronibꝰ: nobilibꝰ. ꝓceribꝰ. seu

terrigenis aliquē. vł aliq̄s captiuū. vł captiuos cuiuscunq̄
statꝰ ꝯditōis. aut eminētie. captiuauerit. illi. vł illꝭ ꝓmittimꝰ
a q̄libȝ hmōi captiuo. dare ꝛ soluē. vnā sexagenā monete in
regno nr̄o currētꝭ. ꝛ recipe ꝓ nob̄ captiuum depactādum Ex
ceptꝭ ciuibꝰ. ꝛ plebeis. q̄s ille. vł illi depactēt. q̄ eos duxerit.
seu duxerint. captiuādos ꝓ libito sue voluntatꝭ ¶ Itē ꝙ q̄n
p̄fatꝭ nr̄is terrigenis. extra metas regni nr̄i. expeditōnalr̄ exi
re. seu se trāsferre mādabimꝰ. seu mādaremus q̄nq̄ marcas.
suꝑ qualibȝ bastā. dare. soluē. ꝛ distribuē. ꝓmittimꝰ in ciui-
tate notabiliori. cuiuslibȝ districtꝰ. seu añq̄ metas regni nr̄i
exiuerint p̄dicti. ¶ Casu vō. seu successu tp̄is se offerēte. duȝ
īfra spaciuȝ duoꝝ āno ꝝ pꝰ distributōeȝ pecuniaꝝ sicvt p̄mit
titur factā ad expeditione n̄ ꝓcesserimꝰ Extc̄ idē terrigene ab
hmōi pecunijs. et ꝟuitijs rōne p̄dictaꝝ pecuniaꝝ faciendis.
erunt soluti penitꝰ. ꝛ exēpti ¶ Si autē infra decursum eoꝝ-
dē duoꝝ annoꝝ. ad expeditonē cum eisdē terrigenis nr̄is trā
situm faceremꝰ. ꝛ extra metas regni nr̄i. cuȝ expeditiōe ꝓces
serimꝰ. Extc̄ p̄dicti terrigene. ab eisdē pecunijs: ꝛ ꝟuitijs p̄te
xtu eaꝝdē. silr̄ sint absoluti. ¶ Itē ꝓmittimꝰ ꝓ inclitis filijs
nr̄is p̄dictꝭ ꝙ postq̄ dāte dn̄o vnꝰ illoꝝ ī regē electꝰ. sceptra
regni polonie āplectetur monetā. ex q̄cunq̄ gn̄e metalli. abs
q̄ ꝯsensu ꝛ ꝯsilio spāli. p̄latoꝝ: ꝛ baronuȝ. in r̄gno Polonie
cudē: nō ꝑmittet: queādmoduȝ nos: sin̄ ipoꝝ ꝯsensu: ꝛ ꝯsilio
hmōi monetā cudē noluimꝰ nec cussimꝰ ¶ Absoluimꝰ insuꝑ
ꝛ ꝑpetuo libamꝰ oēs. ꝛ singłos oīm nr̄oꝝ terrigenaꝝ Kme
thones: ab omibꝰ solutōibꝰ: ꝯtributōibꝰ: ꝛ exactiōibꝰ: ve
cturis: laboribꝰ eq̄taturꝭ: podvodis: dictꝭ angarijs ḡuami
nibꝰ: frumētoꝝ datiōibꝰ: dictꝭ Szep. vulgariter p̄terq̄ du-
os gł. monete vsualꝭ polonicalꝭ. ꝛ in regno polonie. cōiter de-
currētꝭ Quosq̄dē duos gł. q̄libȝ Kmetho p̄dictoꝝ trigenaꝝ
d q̄libȝ laneo possesso soluet etiā si illuȝ p̄les ꝑsone possideāt
¶ Sculteti eoꝝ ꝛ ꝟuitoribꝰ: q̄s ab hmōi solutōe: duoꝝ gł.
volumꝰ eē libos. ꝛ exēptos. necnō molēdinatoribꝰ. tabnato
ribus: ꝛ ortulanis nō h̄ntibꝰ: nec colētibꝰ agros. h̄ ē māsos
seu laneos integros: vł medios. dumtaxat exceptꝭ. atq̄ dem
ptis: singułānis in futuꝝ: in festo sancti michaelꝭ archāgeli.
vsq̄ ad diē sancti Nicolai soluē: sit astrictꝰ. Si āt p̄dictorum
molēdinatoꝝ. siue tabnatoꝝ. aut ortulanoꝝ: aliq̄s integruȝ
laneum agroꝝ. coluerit: tunc ad solutiōeȝ duoꝝ grossoruȝ.
Si vō medium laneum ad soluēdum vnum gł. silr̄ monete p̄-

Nobilis nobi-
lē in bello capiēs re
gi deportādū tradȝ
sexagena recepta. ci-
uē vel plebeū per se
depactaturus.

Terrigēis extra
metas ad bellū. r̄ge
mandāte ꝓgrediēti
bꝰ. q̄nq̄ marcꝭ ꝓ q̄-
libȝ basta ꝑ regē dē
tur.

Terrigene rece-
ptis pecunijs si re-
gē ad bellū ꝓgredi.
nō cōtingat infra bi
enniū a ꝟuitijs ꝛ pe
cunijs liberi ꝛ exem
pti erunt.

Rege ad expedi
tionē extra metas. ī
fra bieniū ꝓgredien
te. terrigene a pecu-
nijs absoluuntur.

¶ Sine consensu p̄-
latorū. ꝛ baronum.
moneta nō est cudē
da.

¶ Kmetōes vniuer
si in regno ab oībus
exactiōibꝰ et solutō
nibus frumētarijs
et pecuniarijs. Et a
laboribꝰ et poduo-
dis absoluuntur ad
solutionē duorū gł.
obligantur.

¶ Sculteti ꝛ seruito
res. necnō molendi
natores. tabernato
res. ortulani agros
nō colētes a solutio
ne. duoꝝ gł. excipiū
tur.

¶ Solutō duorum grossoꝝ Ludowico regi hungarie ꝛ poloniȩ p r̄gnicolas ē libere concessa.
¶ Villa ex actionez non soluēte ꝓ festo scti nicolai.p exactorem in vno boue īfra.xiiij.dies sequē. in duobus bobus. sine spe restitutiōis pignoratur
¶ Exactoꝛ pretextu not: al's napijsznije go.a Kmetonibus nihil exigat.ꝛ soluētes quitet.
¶ Ciuis in ciuitate residēs nō tenet̄ ad poradlne. Si extra citatē morā habuerit soluat.

☞ Justicionarius in nulla terra. R. p est instituēdus seu p regē surrogādus.
¶ Priuilegia regūz antiquorū.ecclesijs ꝛ ciuitatibus ꝯcessa in omnibus suis articulis ꝛ punctis inuiolabiliter sunt tenenda.

☞ Rege p regnum eūte statiōes ei non dentur in bonis nobiliuz.sed pro pecunijs comparet

☞ Nullus terrigena possessionat⁹. p aliq̄ excessu.nisi iure ꝯuictus captiuād⁹ sit.

dicte nob̄ sint astricti. ¶ Ad q̄sq̄dē duos gr.monete p̄scp̄te. al's serenissimo p̄ncipi.dn̄o Ludouico hungarie ꝛ polonie regi.soluere libē.se submiser̄t. ¶ Qꝫ si infra p̄fixum terminuz nob̄ aliq̄ villa.pecuniā hmōi.soluē neglexerit. Extc̄ exactoꝛ nr̄ quē ꝓ tollēda.eadē exactōe. duxerim⁹ deputādum. In eadē villa.vnuz bouē.rōne nō solutōis.absq̄ꝫ spe restitutiōis hēbit recipiēdi.omnimodā facltatē. Si vō infra q̄tuordecim dies.p⁹ eiusdē bouis r̄ceptōez.eadē villa ꝛ q̄uis alia dictā pecuniā nō soluerit. Extunc exactoꝛ nr̄.duos boues ꝯsili mō.sine spe restitutiōis.recipiat.atq̄ꝫ tollat. ¶ Mēoratus etiā exactoꝛ pecuniaꝝ predictaꝝ.p̄textu note q̄ napijsnije dr̄.nihil exigat.atq̄ꝫ tollat.ꝛ nihilomin⁹ lr̄is suis: Kmetones q̄ttet d̄ solutī. ¶ De ciuitatib⁹ āt antiq̄s ꝛ nouis: tpe r̄giminis nr̄i locatī Sic statuim⁹: q̄ ille ciuis: seu opidanus q̄ ciuitatē: cum vxore: filijs: ꝛ familia inhabitat.ꝛ agꝝ sol⁹: vl' p suum ortulanum: aut agricolā colit: nō tenetur ad p̄dictā poradlne pēsionē. Sꝫ si an̄ opiduz vl' ciuitatē residēt soluat p̄fatā poradlne pēsionē: ac si in villa residēt: nō obstāte: q̄ ad ius.ꝛ iurisdictionē: eiusdē opidi seu ciuitatī ptinē.vl' cum eis onera sufferre ꝓhibeatur ¶ Itē spōdem⁹ q̄ in nll'a terra toti⁹ r̄gni polonie iusticionariuz ꝯstituē volum⁹: vl' q̄modolibꝫ surrogar̄ ¶ Preterea ꝓmittim⁹ singulos articl'os ꝛ clausulas ī p̄uilegijs: nll'o vicio falsitatī: dep̄uatī serenissimoꝝ p̄ncipum dn̄orum Kazimiri ꝛ Ludouici.ac oīm alioꝝ regum ducuz.ex vā successiōe heredum ātiq̄ꝝ regni polonie ecclesijs terrigenis. ꝛ ciuitatib⁹ ꝯcessis nr̄oꝝ p̄decessoꝝ ꝯtētas.p̄btim ꝯmodum ꝛ ꝓfectum nr̄m: regniq̄ꝫ polonie sepefati: ꝛ ipi⁹ incolaꝝ ꝯcernētes firmiter ꝛ inuiolabilr̄.obſuare ꝑpetuis tpib⁹ ꝛ tenere ¶ Itē pollicemur q̄ nll'as statiōes seu ꝓcuratoes.vl' descēsus ī ciuitatib⁹ vill'.ꝛ hēditatib⁹.curijs.ac p̄dijs.ecclīaꝝ Nobiliuz ꝛ terrigenaꝝ nr̄oꝝ.faciem⁹ Si vō casualr̄ opportunitate ꝛ necessitate.nos cogen̄.statiōꝫ ī bōis: ciuitatib⁹: castrī aut curijs.ecclīaꝝ nobilium nos facē ꝯtigerit. Extunc.nil vi vl' potētia recipe faciem⁹: vl' q̄modolibꝫ facē.recipi ꝑmittē⁹ imo q̄ꝫ nccāria.nr̄is pecunijs ꝓprijs volum⁹ cōpare ¶ Ceterum ꝓmittim⁹ ꝛ spodem⁹ Qꝫ nll'm terrigenā possessionatuz ꝓ aliq̄ excessu.seu culpa: capiem⁹ seu capi mādabim⁹: nec aliquā vindictā in ipo faciem⁹: nisi iudicio rōnabilr̄: fuerit cōuictus: ꝛ ad man⁹ nr̄as vl' nr̄oꝝ capitaneoꝝ: p iudices eiusdeꝫ terre.in q̄ idē terrigena.residet p̄sentat⁹. ¶ Illo tn̄ homine:

qui in furto, vel in publico maleficio, vtpote incendio, homicidio voluntario, raptu vginum et mlierum, villarum depopulati omib, et spolijs deprehēdētur. Silr illi, q de se nollet, debitā facere cautiōes, vl dare: iuxta qtitatē excessus, vl delicti dumtaxat excepti ¶ Nulli āt bōa, seu possessiōes, recipiemus nisi fuerit iudicialr, p iudices cpetētes, vl barōes nros nob cdēnatus. ¶ Itē, pmittimus: q omnib terrigēis, cum bōis et hēditatib nris: granicies postulātib, ac petētib, nō denegabimus. ¶ Itē pollicemur q oms terras nras, regni polonie: etiā terrā Russie includēdo (saluis tn auene ctributioib, d q bus nob ad tpa vite nre: sola Russia rndebit) ad vnum ius, et vnā legē cōem: omnib terris reducemus Reducimus qz adunanus, et vnim tenore pntium mediāte ¶ Itē attēdētes q dicti regni nri incole et inhabitatores in fauorem nre maiestatis pulegijs ipis, p nos et nros pdecessores cessis qnqz derogarunt eadē ipor puilegia nra, et pdecessor nror Regum, ac ducum, et heredum legittimor, et veror regni polonie pdci ad statum pori reducimus: reintegramus, restauramus, ac pnti scripti patrocinio, cfirmamus: ratificamus: et declaramus Ipaqz robur obtinē, ppetue firmitatis. ¶ Itē si q terrigene, aut quis alij incole regni polonie pdicti, pēdēte lite in iudicijs, p qbuscunqz caus ccordare voluerint: a penis nris, ac iudicum, et subiudicum: palatinor, et Castellanor: eosdē libos facimus: et solutos. ¶ Itē, pmittimus q nlli penas sup nobilib ad qs nob iudicialr fuerint cdēnati, exigēdas donabimus, s eas per nos, aut nros capitaneos, seu officiales: exigemus et exactas iuxta bnplacitum vrm cuertemus. ¶ Itē oēs incole terrar, Cuiauien, et dobrinen, de auena solita quā nob soluē csueuerunt, ad decē annos dumtaxat nob rndere sint astricti, qbus reuoluti ab hmōi auena: libi sint et exēpti. ¶ Itē notarij terrestres ad offim notariatus pmoti sp soli iudicijs: et nō p alios vl subscribas: vl surrogādos resideāt vbi cōmode potuerint als liceret hre eis substitutos, qs baronib, iudicib terrar in qb officium hmōi possidēt, substituendos pntare teneantur. Et q tales, sint bone fame, et a dicti baronib et iudicib ad officium hmōi approbati. ¶ Als nob ctinuo, s ipor officium, alijs abiliorib, et magis assiduis est cōferendum, nulla autē leuis causa, nisi ardua absentiā notarior, poterit excusare. Har qbus sigillum nre maiestatis appensum est testimo

Sūmariū

☞ Fur latro. incendarius. homicida. raptor virginū. villarū depopulator: vbi qz detinētur. Silr q de se debitā cautōes facere nollent. iuxta delicti quantitatem

☞ Bona non nisi conuicti. et iudicialit cdēnati sit cfiscāda.

¶ Granicies int bona regia et terrigene petēti dent cōmissarij

☞ Oēs terre toti regni ad vnū ius cōmune reducuntur

☞ Priuilegia ab initio ccessa. qbus derogatū ē. quoquō ad statū porē reducuntur et cōfirmant in suo robore pmāsura.

☞ Lite pendēte cōcordiā tētātes a penis. quibuslis ab solu vntur.

☞ Pene in qbus aliquis succubuerit nulli sūt donāde. sz p capitaneos vel officiales regs exigende.

¶ Ad decēniū icole trar Cuyauien. et dobrinen. ad soluēdum auenā sint astricti

☞ Notarij terrestres. p se in iudicijs resideant. als ex causa rōnabili. substitutos ad arbitriū iudicum. et alior nobilium habere possunt

¶ Notarius negligēs priuat officio. et alius in locū substituitur

1433

nio litterarum. Datum in Cracouia feria sexta infra octãs Epiphanie dñi. Anno eiusdẽ Millesimoquadringentesimotricesimotercio Presentibus reuerendis in xp̃o pr̃ibus, magnificis, et nobilibus, Alberto sctẽ Gneznñ. ecclie archiep̃o, et primati, Sbigneo Cracouieñ. Johãne Uladislauieñ. Johãne Chelmneñ. ep̃is. Nicolao de Michalow Castellano et Capitaneo Cracouieñ. Petro Schaffraniyecz. Sãdomirieñ. Martino de Calijnoua Siradiensi. Johanne de Lichin Bresteñ. Jarãdo de Grabiye Uladislauieñ. Palatinis Petro de Gniyno Gneznñ. Laurentio Zarãba Siradieñ. Alberto Malski Lancziczieñ. Bobeslao de Oleschniycza voiyniyczeñ. Cristino de Coziyglowiy. Sandeczeñ. Domarato de Cobiylaniy. Biyeceñ. Cristino Brescheñ. Johãne de Krethkow dobrin. Uarschio de Sãborzecz Zawichosteñ. Paulo Slodcziy malogostheñ. Stanislao Gãrath Polaneczeñ. Paskone de Goslawicze Conarieñ. Stanislao de Gosdna Brzesceñ. Castellanis. Johãne de Oleschniycza regni nr̃i Polonie marschalco. Petro de Piyeschkowa Skala Cracouieñ. Petro Corczbog poznanieñ. Stanislao Biyelawski Lancziczieñ. Stanislao Sczkowski Uladislauieñ. Andree de Lubliyn. Dobrineñ. regni nr̃i Polonie Thesaurariy. Succamerariys Paulo de Bogumilowicze Cracouieñ. Johãne de Sprowa Sandomirieñ. Abrahe de Sbaschiyn Poznanieñ. Petro de Uidawa Siradieñ. Nicolao Slup Dobrineñ. Judicib9. Stanislao de Charbniyowicze Sandomirieñ. Zegothe de Moiykowicze Siradieñ. Alexio Dobrineñ. Nicolao de Cosczyeliyecz Bidgosthieñ. verilliferis. Petro Striynkowski pincerna Lancziczieñ. Sigismundo Bobowski Cracouieñ. zauissio de Oleschniycza Sãdomirieñ. Subiudicib9 et aliys militibus. in generali parlamento seu conuentione constituta. Datum per manus predicti reuerendi patris domini Johannis episcopi Uladislauieñ. Regni Polonie Cancellariy. et venerabilis Uladislai de Opporow. decretorum doctoris decani Cracouieñ. sedis apostolice prothonotariy: eiusdẽ regni vicecancellariy.

¶ Finit Statutum Uladislai in Jedlna sanccitum Cracouie vo datum

Arbitratio Jaroslai archiepi Gneznñ.

¶ Ad differentiam inter Kazimirum magnum ⁊ incolas regni. ex vna. et Bodzanthã episcopũ Cracouiensem partibus. ex altera super decimatione: super interdicto tenẽdo raptu decimarũ presbytericidijs. locatione decimarum: decimis ex ortis: decima canapi. interdicto triduano Jaroslaus archiepiscopus Gneznñ. qui Boguria cognominatur arbitratus est. Et datum priuilegium. per Regem ⁊ archiepiscopũ infrascriptum.

In nomine dñi Amen. Cũ scriptura testante. omnis etas. ab adolescẽtia. sit promptior ad malum: ⁊ omnis creatura consistat sub vicio. naturaqꝫ humana facilius labitur ad delicta: sic etiaꝫ ꝙ vicia imitetur. Quãuis enĩ domino disponente sibi subditi debeant fore: pudici: modesti: iusti: ac pacifici. effrenata tamẽ cupiditas. nisi iusticie conatus subuerteret: tunc ꝓfecto: ꝯcordia: ⁊ pax inter homines deperiret. Summum autẽ bonum in hac vita ẽ iusticiã colere. ⁊ vnicuiqꝫ qđ suum est tribuere Et ꝓpter hoc cõditur statutuꝫ. seu ꝯstitutio: vt humana coerceatur audatia ⁊ inter improbos innocentia: securitate letetur.

¶ Ad idem rex scribit.

k Azimirus dei grã Rex Polonie. Significamꝰ tenore presentiuꝫ: quõ cupiẽtes: vt subditi nr̃i: in regno nostro degentes presertim in regno Polonie: ⁊ terris-cuiuscunqꝫ status ⁊ ꝯditionis existant: honeste viuant: alter alteꝝ nõ ledat. ⁊ ius vnicuiqꝫ tribuatur Preterea de cõsilio venerabilis in xp̃o patris ⁊ dñi Jaroslai. sancte Gneznñ ecclesie archiepiscopi. necnon prelatorum: palatinorum. baronum et vniuersorum nobilium nostrorum. de terra Polo-

nie. ad perpetuam rei memoriam. statuta edidimus infrascripta: volentes. vt ipsa statuta in p̄dicta terra Polonie. ab omnibus obseruentur. sicut nostram indignationē: et penas cōtentas in illis volunt. et cupiunt euitare. Req̄rit enī plerumq̄. audacia ꝑuersoꝝ. vt non simus: sola delictorum ꝓhibitōne ꝯtenti Sed etiā penā delinquentibus imponamus:

Rex assidens arbitranti Archiep̄o Gnezn̄. secum vna statuit sic: vt archiepiscopi scribuntur decreta infrascripta.

Ad idē archiep̄us scribit. suū arbitrariū processum.

Archieps aggreditur ꝓlationē sui arbitramenti.

Nos itaq̄ Jaroslaus diuina prouidentia. sctē Gneznensis ecclesie archiepiscopus. in Cracouiensi diocesi. in officio visitationis ꝯstitutus vniuersis. ad q̄s presentes peruenerint. volumus fore notum. Qr per serenissimum principem. dominum Kazimirum. dei gratia Regem Polonie. et patronum nostrum ex vna. et dominum Bodzātham. partibus ex altera. fratrem nostrum charissimum episcopum Cracouiensem Quedā dubitatio. sup̄ decimis. et aliis articulis inferius contentis. fuisset hincinde suborta. Demum eedem partes. volentes ad calculum ꝯcordie. sine scrupulo conscientie peruenire: in nos voluntarie: ex certa scientia non p̄ errorem. nec aliquo dolo. vel fraude. circumuēti. super infrascriptis articulis. pro se. omnibusq̄ successoribꝰ suis. ꝯcorditer ꝯsentientes. cōpromiserint tanq̄ in arbitrium cōpromissariorum. arbitratorem: et laudatorem diffinitorē. seu amicabilē cōpositorem dantes et concedentes nobis liberam. et omnimodam potestatem. et facultatem. vt possimus de plano. et sine strepitu. et figura iudicij. sup̄ dictis articulis ꝓnunciare. laudare. diffinire. arbitrari. et ordinare. etiā iuris ordine conseruato qualitercunq̄. ꝓut nobis melius videbitur expedire.

Archieps decernit arbitrando.

¶ Nos itaq̄ dei nomine inuocato et ꝯsilio sapientum cōmunicato nobiscum. etiā habita deliberatōe sufficienti. pro bono pacis. et vtilitate ecclesie Cracouiēsis. ex vigore cōpromissi p̄dicti laudamus. atq̄ ordinamus. et diffiniēdo arbitramur. inter dn̄m regē. et episcopum predictos.

De raptura decime predialis.

p Ro raptu decime predialis. alicuius Nobilis: vel p causa qualicunqꝫ rationabili. talis raptor. vel malefactor monitione premissa excōmunicetur ¶ Si vero in excommunicatione. p sex menses pstiterit: extunc incole in eadem villa degentes: qui tunc tenebātur decimare. excommunicentur. cum raptore decime eiusdē. ¶ Ubi autem vxor alicuius nobilis viro absente. decimaꝫ rapuerit: p censurā ecclesiasticam huiusmodi ad satisfactionē condignam. cōtra ipsam procedatur. Si autem p sex mēses: in eadē excōmunicatione pstiterit. animo indurato: tunc Kmethones in eadē villa vbi decima fuit rapta cum eadem excommunicetur.

¶ Raptor decime monitione premissa excommunicetur ¶ Excōicationē per sex mēses. raptor tolerāte. incole ville illius. vna cū eo excōm nicentur.
¶ Vxor nobilis absente marito decimā rapiēs. cēsura ecclesiastica. ad satisfactionem est cōpellēda

De presbytericidio et clericidio.

p Reterea vbi clericus ordinatus. vel presbyter esset occisus. captus vulneratus. vel detētus. illius loci ecclesia vel ecclesie si fuerint plures. a iure sint interdicte. ¶ Et ideo in eisdē diuinum officium nō debet celebrari: quousqꝫ malefactor. domino episcopo tradatur: qui si cōprehendi non poterit: tunc habitatores eiusdem loci. prestabunt iuramentum. qꝫ malefactorem deprehendere nō potuerunt: nec occasionē effugendi dederunt Extunc ordinari⁹ tollet interdictum. a iure statutum. ¶ Et nihilominus malefactor. sit pscriptus: ꝛ p quencunqꝫ rapi poterit. domino ordinario tradatur: ꝛ omnino excommunicetur.

¶ Ecclesia vbi sacerdos. occisus: capt⁹. vel vulnerat⁹ fuerit: interdicto suppōit̃.
¶ Interdictum nō tollitur donec malefactor epō pn̄tetur. Alioqn iurabūt incole. qꝫ eū cōprehendere nō potuerunt
¶ Sublato interdicto malefactor manebit pscriptus et excommunicatus.

De tempore decime forisande.

i Tē Quicunqꝫ dn̄s ville. in ipsa villa sua. decimam emere voluerit. an̄ festum beati Jacobi. cuꝫ dn̄o decime forisare. pcuret Alioqn̄ dn̄s decime decimā vēdet libere: impedimēto cessante domini ville illius:

¶ Decimam emere cupiens an̄ festū sci Jacobi. forū faciat Alioqn dn̄s decime illā libere cui voluerit vendet.

De decimis seminatorum in ortis.

v Bicunqꝫ aratro in orti aratuꝫ: vl' in cāpis fuerit: decima plenarie exoluatur exceptī rappis papauē caulib⁹ cepis: allio: ꝛ q̄ sunt his similia ¶ In orti si q̄s ligonisando plantauerit: decima ab eo nullatenus recipiatur

¶ Vbi aratro arat̃. decima plenarie soluit̃. dēptis caulibus rappis ꝛ sic de alijs
¶ Ligonisando plātās non tenet̃ ad decimam.

Jaroslaus Gneznen̄. archiepiscopus

De decima Canapi.

Arans integro aratro quattuor ligaturas canapi pati dabit medio aratro duas ligaturas

p Ro decima Canapi. taliter statuimus ꝙ quicunqꝫ Kmetho arat cum integro aratro. q̄tcunqꝫ boues habuerit seu eq̄s det q̄ttuor ligaturas canapi pati. iuxta ꝯsuetudinē terre antiquā. Quicunqꝫ cum medio duas ligaturas dare teneatur. Qui autē non arat. a decima canapi: debet esse liber. et solutus.

De interdicto seruando

Cracouia interdicto supposita Kazimiriam excludit et econuerso

s Up interdicto seruando. taliter decreuimus Qr cuꝫ ex casu. qualicunqꝫ euenerit in Ciuitate Cracouien̄. interdictum ecclesiasticum teneri. et obseruari Ciuitas Kazimiria: iuxta flumen Wisla. eidem interdicto non debet subiacere: et econuerso.

De cessatione a diuinis. ꝑpter excōicatum

Excōmunicato p̄nte: cessatur a diuinis: sed recedēte diuina resumuntur.

s Tatuimus insuper ꝙ vbicunqꝫ vel ad quācunqꝫ excommunicatus a iure: vel Ecclesiam: seu Ciuitatem ingressus fuerit: tūc cessetur a diuinis. ipo tn̄ d̄ eccl'ia aut cimiterio recedente: diuina licite reseruētur et resumētur

De interdicto triduano non tenendo.

Propter aduētuꝫ excōicati eccl'a triduano interdicto non est supponenda.

Interdictū a se. ap. ꝓmlgatū iuxta formā rescripti diligenter est seruandum

i Nter cetera decernimus. et statuimus expresse: ꝙ interdictum triduanum: q̄d al's seruatur: ꝑ omnes Ecclesias. ꝑpter aduentum alicuius excōmunicati. extunc ꝑ quempiaꝫ. et ex nunc. nullatenus debeat teneri. et obs̄uari: ne pluralitas plebis deuote: ꝑpter crimen vnius obstinati: salutaribus diuinis officijs priuetur: et sua orbetur deuotione. ¶ Ubi autē sententia sedis apostolice fuit: cui nos legem dictare nō possumus: volumus ꝙ forma mandati in rescripto posita. diligenter seruetur et exequatur Clausula d̄ interdicto superius triduano premisso non obstante.

Finit arbitrarium decretum Jaroslaus Gneznen̄. Archiepiscopus.

c Um excitata erāt odia mlta. ꝛ differētie iter spūales ꝛ seclares psonas dños. dioc. Craco. tādē cōpactata erant. ꝑgesta inter eos in cōuētione ꝑ Regē Kazimirum magnum. et in sinodo ꝑ Bodzantham epm Cracouieñ. ꝑ vno tpe Craco. q̄rta mensis Junij. Anno Millesimotricentesimosexagesimonono habitis. quibus intererat Jaroslaus Gnezñ. archiepiscopus Boguria dictus: tunc ex cā illi⁹ differētie auctoritate Metropolitica ac p̄maciali visitans dioc. Cracouieñ. Sūnt autem compactata infrascripta. sup decimarum librate. rapitu tpe decimandi. forisandi. ꝑ dños locoꝝ eas emendi. ex aratro percipieñ. noualium locatiōe. eaꝝ ꝑgressione ꝛc. Columbatiōibus. visitatione archidiaconoꝝ. sup expeditiōe ad bellum clericoꝝ secularium ad ius spirituale citandoꝝ: Fabrica ecclesie. decima canapi. super interdicto triduano: et simplici super cessatione a diuinis. salarijs tabellionum. Item de ecclesijs in bonis nobilium erigendis: vt infra sequitur. 1369

i N nomine domi. Amen. Nouerint vniuersi p̄sentium noticiam habituri. q̄ nos Bodzantha diuina ꝛ apostolice sedis ꝑuidentia. Episcopus Cracouiensis Attendeñ. q̄ terre Lublinenses Sieczijechoweñ. et Lucouieñ. nostre diocesis. per insultum infidelium Thartarorum et Lithuanorum. peccatis exigentib⁹ sint plurimum desolate. ¶ Volentes itaq;: vt ad possidendum easdem populus christianus. feruentius imitetur. Ad petitionem instantem serenissimi principis. domini nostri domini Kazimiri dei gratia Regis Polonie illustris de voluntate. et consensu fratrum nostrorum Capituli Cracouiensis. ¶ Omnibus et singulis. qui in terris predictis se locauerint. aut hactenus sunt locati. in villis predictis. et possessionibus: in quibus ad mensam nostram episcopalem: decime ꝑtinebant. a solutione decime triginta annorum spacio a data presentium plenam et omnimodam concedimus libertatem

Terrarū lublin. ꝛ Lukouieñ. vastatarum meminit.

Bodzātha eps ad petitiōes regl de liberat constituere.

¶ Libertas decimarum terris vastatis donata

☞ Conditiones libertatis.

☞ Excipiūtur decime aliorū non episcopales.

¶ Ita tū q si libertate durante dn̄s prefat⁹ rex aut ꝓcuratores sui vel nobilis q̄cunq; in bonis suis sitti in terris predictis, decimā a suis colonis receperit: vl' ꝓ suis vsib⁹ vsurpare voluerit: ext̄c libtate. nō obstāte decima bonoꝝ eorundez ad mēsam nr̄am sine ꝯdictiōe aliq̄ revertatur. ¶ In alijs āt bonis, in q̄b⁹ decima recepta nō fuerit. libtas ꝑmaneat sicut ꝯcessa ꝑ h̄c q̄ āt libtatē nr̄am monachis ꝛ clericis etiā secularibus q̄buscunq;. q̄ in terri ꝑdictis. rōne suoꝝ monasterioꝝ ac alioꝝ beneficioꝝ ecclīasticoꝝ. decimas possideret: aut possidēt. nullum volum⁹ preiudicium generari. Sed ipsoꝝ quilibet circa ius suum permaneat. sicut prius.

Decime sicut ex antiquo d̄ quibusuis locis dabantur sic dande erunt perpetuo. Et d̄ decimis Sculketorum ꝛc.

¶ Vbicūq; in dioc̄ Cracouien̄ decime manipulares tollebant̄ adhuc ī posterum tollantur.

Et eꝝ mādam⁹ annuente dn̄o nr̄o dn̄o rege predicto vt vbicunq; ꝑ totā nr̄am dioc̄. in ciuitatib⁹ castris opidis. vill'. predijs ꝛ possessiōib⁹. decime manipulatim: in cāpis hacten⁹ tollebātur: ibi adhuc eodē mō. eedez decime imposteꝝ tolli dn̄t: ꝯdictiōe cuiusl ibz nō obstante.

¶ Sculteti de quolibet māso quattuor scotos g'. pragen̄. occasione decime. ꝑ festo sancti Martini dare tenebuntur

☞ Si sculteti plres māsos coluerint decimā manipularem more vicinorū soluent.

¶ Veꝝ sculteti vel aduocati. ciuitatuz oppidoꝝ seu villaꝝ in q̄b⁹ decime manipulatim ꝑsoluuntur de quattuor mansis aduocatie seu scultecie sue q̄s coluerint ꝓprijs laborib⁹: ꝛ expēsis d̄ q̄lib; māsoꝝ ꝑdictoꝝ: in festo beati martini: d̄ mense nouēbris q̄tuor scotos grossorum pragen̄. ꝓ decima nob̄ soluēt. ¶ Sz si plures māsos colere voluerint: quā q̄ttuor aut dictos q̄ttuor vēdiderint. locauerint aut tradiderint ad colēdum de ipsis dn̄t decimā manipularez dare in cāpo: ꝓut alij incole quorum vicini sunt consueuerunt soluere.

De tempore decimandi.

¶ Decimatore tēpestiue ad decimāduz nō venien̄. hoies suas segetes cōducent relict: q̄nq; māipul' de qualib; quinq̄gena in campo.

Et ne labores hoim̄ ꝓpter decimatorum desidiam retardētur. Decernimus vt q̄lib; in octā beati iacobi ad recolligēduz suā decimā vl' ꝑ se vl' ꝑ nuncium idoneum sit patus al's depositis ꝛ relictis in cāpo quinq; manipulis de q̄libet q̄nquagena frumēta hoim̄: libere ꝯducantur

De decimis noualium.

In noualib⁹ autē exortis: vltra Vislā ⁊ citra metas
i Russie. Hungarie. progressiue vsq3 ad limites ter-
re. in qb⁹ hucusq3 nob manipulatim decima non da
batur. libtate expleta: de q̊lib3 māso puo siue magno locato
siue locādo. ferto grossoꝝ prageñ. in festo sancti martini p̄di
cto ānis singul' nob. ꝓ decima solui dn̄t p̄diali. ¶ Aduocati
vo ⁊ sculteti noualium p̄dictoꝝ de q̄tuor māsis aduocatie vl'
sculltecie seu q̊s coluerint ꝓprijs laborib⁹ vt p̄fertur: d̄ q̊lib3
mansoꝝ p̄dictoꝝ: tres scotos gr̄ soluatur illi eccl'ie ꝓ decima
vbi audiunt diuina ac pcipiunt eccl'iastica sacr̄a. Sz si pl'es q̄3
q̄tuor coluer̄t. aut aliq̄s ipoꝝ aliqd̄ alijs: vēdiderint locaue-
rint: seu tradiderint. ad colēdum de q̊lib3 ipoꝝ vnu3 fertonē
gr̄. sic̄ et rustici in festo p̄notato nob ꝓ decima soluant. ¶ Et
insup ꝓ gr̄a: quā eis facim⁹ in solutōe decime: vt p̄fertur idē
sculteti vel aduocati fertones nr̄os decimales: in festo beati
Martini supius notato: sub iuramēto fidelitatis ipoꝝ rusti-
coꝝ exigere. nobisq3 vel nr̄o ꝓcuratori infra quindecim dies
añ festa immediate seq̄ntes p̄ntare fidel'r ⁊ ītegral'r tenebun
tur. ¶ Sz tn̄ vbi in p̄dictis noualibus nob añ decima mani
pulatim soluebatur: adhuc futuris temporibus ppetuo sol-
ui debēt: nec ipam ꝓpter hoc. remittimus ad fertones.

De decimis agrorum sterilium circa dlzvgijepolije: Czorsthijn versus Mijslijmijcze.

Ex q2 in distinctiōib⁹ circa dlzvgijepolije czorsthē
v sb ea limitatiōe: viczt inter viā q̄ currit ad mijslijmi
cze v̄sus thzvardoschino ⁊ inter Slonagora versus
mōtē q̄ dr̄ obsdorv in dunaijecz. et vt intelleximus q̄ sunt agri
steriles ⁊ frigora grādia diuti⁹ terrā p̄munt Ita q̄ pauco tē
pore anni inibi laboratur: volētes gr̄tiosi⁹ cu3 incol' districtu
um p̄dictoꝝ ordinare. Statuimu⁹ q̄ incole p̄dicti q̊ iā ibi lo-
cati sunt vl' in posteꝝ locabuntur in festo sancti martini p̄dic
ti ꝓ decima p̄diali: de māso q̊lib3 tres scotos grossoꝝ pragē.
annis singul' nob psoluāt ¶ Quā pecuniā sculteti locoꝝ p̄di
ctoꝝ colligēt nobisq3 vl' ꝓcuratori nr̄o p̄ntabunt ꝓut in cāu
finali supi⁹ ē exp̄ssu3: hāc āt solā limitatiōe3 d̄ solutiōe ferto
num ꝓ decima in loci supi⁹ ita exp̄ssis total'r cu3 dn̄o Kazimi
ro rege p̄dicto ordinario pmanē. q̄ deinceps ad ciuitates vil
las oppida p̄dia possessiōes q̄scunq3 toti⁹ nr̄e dioceß. vbi ma
nipulati3 decima soluitur ab antiq̊: nunq̄3 vllo tp̄e extēdatur

Ferto gr̄. pragñ. ꝓ festo scti martini ꝓ decima prediali. epō dari debet.

Sculteti de quolib3 manso tres scotos ecclesie sue. pro decima soluturi Qz si plures q̄3 quattuor coluerūt vnū fertonem gr̄. dare sunt astricti.

Sculteti fertōes a kmetonibus colligant ⁊ epō vel suo ꝓcuratori infra. xv. dies fideli'r reptent.

Vbi decīa manipularū de noualibus soluebat' semp soluēda erit in futurum.

Agrorum sterilium cultores occasione dcime tres scotos gr̄. prageñ. pro festo Scti Martini episcopo soluturi.

Quā pecuniam Sculteti ꝓ decimis colligunt. ⁊ epō aut ꝓcuratori suo repsentent.

De decimis per nobiles cultis arendatis. aut a kmetonibus habitis.

☞ Tenēs bona alterius in obligatōe decimā more solito soluat. si dn̄s agros kmethonū semiat. decimā de eis soluere tenetur.

i Tem decreuimus: ꝙ vbicunqȝ aliquis nobilis alteri nobili. sibi equali. necessitate cogente hereditatē suam obligauerit ꝛ creditor agros coluerit in ea decimā frugum d̾ agris suis soluat. illi eccl'ie cui is q̄ obligauit soluē ꝯsueuerat ab ātiq̄. sȝ si forte laboēs suos dict⁹ creditor voluerit ampliare. repellēdo Kmethones. et excoleñ. agros eoꝝ. d̾ agris Kmetonuȝ q̊s colit decimā in Gonijtꝛvā soluē tenetur etiā si nobil' Kmethoni. vl' alteri. silr̄ hēditatē obligauerit idē ignobil'. decimā illiberā. cui de iure debuerit d̾ agris quos colit dare sit astrictus. ¶ Preterea ne ꝓpter causaȝ decimalē iudicē ecclesiasticum de nobilitate. nobilē iudicare cōtingat. Statuim⁹ ꝙ vbi quis clericus petens decimā illiberam ab aliquo qui se dicit nobilem ipm̄qȝ ꝓpter hoc ad iudicium eccl'ie reuocaret: volumus vt cā nobilitatis eius vl' nob. vel officiali nostro. p ipm̄ ꝓposita clipeoqȝ suo. ꝛ parētela nominatis p nos vel officialē nr̄m. nullatenus iudicetur: sed remittiatur ad iudicium seculare: vt ibi nobilitatis questione primitus expedita doceatur eccl'ia. quo iure talis decima ꝯferri debet circa solutionem decime predialis:

☞ Causa nobilitatis non nisi iudicio seculari diffinit̄ qua cognita ecclesia p decime solutione procedat.

De decimis per progressum habendis.

☞ De agris extirpatis totaliter decima soluenda est

d Emum statuimus ꝛ ordinauim⁹ voluntate ꝛ ꝯsensu dn̄i nr̄i regis predicti ad hoc spāl'r accedēte. Qꝛ vbicunqȝ ab ātiquis agris. ꝓgressiue quispiā. siluas. rubeta. vl' mericas extirpauit. ille decimā pcipiat de noualibus amodo: ad quē antiquoꝝ agroꝝ decima primitus ptinebat. veꝝ si a dextris vel sinistris ab antiquis agris aliq̄ incole fuerint collocati extirpaueritqȝ siluas. rubeta vl' nemora vl' mericas predicti incole: de agris ipsoꝝ totaliter extirpatis nob ꝛ nostris successoribus decimam soluere tenentur.

De columbatione

☞ Oblatū sponte in colūbatiōe gratāter est suscipiendū.

i Nsup volumus ꝙ columbatō illibere p rectores ecclesiaꝝ a suis prochianis nō exigatur d̾ cetero Sed q̄d quisqȝ sponte petenti dare voluerit cum gratiaꝝ actionibus tolli debet.

De visitatione per Archidiaconos.

p Rohibemus etiā. Archidyaconis. ppositis. et alijs platis nr̄e dioc. iurisditionē habētibus. vt visitādo ñ excedāt euectionuz numez a iure diuti⁹ institutuz nēq3 in tpe visitationis. pecuniā exigāt a sbiectis. ¶ Rectores quoq3 eccliaz. p sacramētis Ecclesiasticis. q̄ gratis ministranda sunt nil exigāt. al's ipsos grauiter puniemus.

☞ Archidiaconus visitās numez euectionum a Jure statutum nō excedat. nec pecunias a subditis exigat.

☞ Curati p sacramētis pecunias nō exigāt al's puniēdi.

De expeditione ad bellum clericorū

Siĉ huius habetur i cō stitutionib⁹ kazimiri. magni. incipieñ Cū iure suo. sup. fo. x.

c Lerici vo. cuiuscunq3 gradus status vl' cōditionis existāt. bona pr̄imonialia possidētes ad expeditionē cum dn̄o Rege trāseāt. de eisdē. iuxta eius omnimodam facultatem

☞ Clerici de bonis paternis ad expeditionem bellicam cū Rege ire tenentur iuxta suā facultatē

De erigēdis Ecclesijs. ad vota Nobilium.

e T vt diuinus cultus. nr̄is tpibus augeatur. Promittimus. q vbicunq3 nobiles. cōtinuā sustentationem. presbitero assignare curauerint. eidē ecclesiam in bonis suis. fundabimus indilate

☞ Ecclesia per patronum in puentibus puisa. p Episcopuz ē pfirmāda.

De Secularibus non citandis ad iudicium Ecclesiasticum

p Reterea volum⁹. Q laici deinceps. p debitis. et in alijs causis ciuilib⁹. p clericos. ad foz ecclesiasticuz nō trahātur. nisi forte sit causa spiritualis. vel spirituali annexa. aut debitum fuerit decimale

☞ Laici in causis Ciuilib⁹ ad ius spirituale. per clericos nō sunt euocandi.

De fabrica Ecclesie Cracouieñ

q Uod etiā p fabrica Ecclesie nr̄e Cathedralis. medietas reddituum. p̄mum a clericis exigi fuerat psuetuz h eis tenore p̄ntium. exnunc sit indultuz et remissuz

☞ Contributio p fabrica ecclesie pri⁹ cōsueta remittitur.

De Raptu decime.

i Tem circa premissa. inter sepedictum dn̄m Regē et nos Statuimus et ordinamus Q p raptu decime p̄dialis. alicuius Nobilis. vel p causa q̄licunq3 rōnabili. talis raptor. vl' malefactor monitione p̄missa excōmuni-

☞ Hoc caplm̄ superius ē. Summatum i cōstitutionibus dn̄i Archiepi. in cōstitutione incipieñ. Pro raptu decime. fo. liiij.

cetur ¶ In q̄ excōmunicatiōe infra sex mēses. si perstiterit ꝛ tunc incole in eadē villa degētes. cum decimare teneātur. excōmunicētur cum raptore decime eiusdē. ¶ Ubi āt vxor alicuius nobilis viro absente. decimā rapuerit p cēsurā ecclīasticam. vsq ad satisfactionē ꝯdignā, ꝯ ipam ,pcedatur Si vō infra sex mēses in eadē excōmunicatōe pstiterit animo indurato tunc Kmetohnes in eadē villa. vbi decima sit rapta cuz eadē domina excōmunicentur

De Presbytericidio

Preterea vbi Clericus ordinat⁹. vl' pſbiter esset occisus. vulneratus. captus. vel detētus fuerit. illi⁹ ecclesia. vl' ecclīe si sunt plures. iure sunt interdicte. Et ideo in eis diuinum officiuz. nō celebretur. q̄usq malefactor dn̄o epō tradatur. ¶ Qui si dep̄hēdi. nō poterit. tunc habitatores illi⁹ loci pſtabunt iuramētum. q̄ malefactorē detinere nequeruint. nec occasionē affugēdi dederunt ¶ Demuz ordinarius tollet interdictum. a iure statutum. ¶ Cum tn̄ nihilomin⁹ malefactor sit p̄script⁹ ꝛ p quēcunq rapi potuerit dn̄o ordinario ipemet tradatur. ꝛ excōmunicetur

> Suprius ē hoc caplm Sūmatum in constitutionib⁹ dn̄i archiepi in constitutione incipien. Preterea vbi. folio. liiij.

De decima i loco ville Nobilibus vendēda

Item q̄cunq dn̄s ville in ipsa villa suā decimā emēre voluerit. octo dieb⁹ an̄ festuz Beati Jacobi. ꝛ octo dieb⁹ post ea. cum dn̄o decime forisare ,pcuret. alioquin dn̄s decime libere decimā vēdat. impedimēto a domino ville cessante

> Hoc caplm antea ē summatū sup̄ i cōstitutionib⁹ dn̄i. archiepiscopi in cōstitutione incipien Itē quicunq dn̄s. fo. liiij.

De decima aratri

Item vbicunq aratro in ortis. vel in cāpis aratum fuerit. decima plēarie exoluatur exceptis. rappis papauere. caulibus raphano. ꝛ allio. ꝛ alijs similibus ¶ Que in ortis suis. ligonisando aliq̄s plātat. decima ab eo de predictis nullomodo repetatur.

> Summatū est supra i constitutionibus dn̄i archiepi in ꝯstitutione incipien. Vbicūq aratro. supra. fo. liiij.

De decima Canapi

De decima vō Canapi Statuim⁹ q̄ q̄cunq Kmetho arat cum integro aratro. quotcunq eq̄s siue boues habuerit det q̄tuor ligaturas Canapi. iuxta ꝯsuetudinē terre antiquā Qui āt cum medio aratro arat tunc duas ligaturas dare teneatur. q̄ āt nō arat a decima canapi dz eē lib ꝛ solut⁹.

> De aratris decimis Canapum. Et summatur supra in cōstitutionibus domini archiepi in cōstitutione incipien Pro decima Canapi. fo. liiij

De interdicto seruando

i Tem sup interdicto seruādo. tal'r decreuim⁹ Q cuʒ ex casu q̄licunq3 euenerit. in Ciuitate Crac. interdictum Ecclīasticum teneri ꝛ obseruari. ciuitas Kazimiria q̄ ē q̄si cōtigua vltra fluuium vvissla. eidē interdicto. nō debet subiacere. et econuerso

Kazimiria a Crac. tpe iterdicti. discernit. Et sumatur latius supra in cōstitutionib⁹ dñi. archiep̄i ꝯstitutiōe incipien̄. Super interdicto. fo. liiij.

De cessatione a diuinis. ꝓpter excōicatum

s Tatuimus insup. Q vbicunq3 vl' ad quēcunq3 locum excōmunicatus a iure. vl' ab homine venerit ad Eccl'iam: vl' ciuitatē ingressus fuerit. tunc cesseretur a diuinis. ipo tñ de Eccl'ia. vl' ciuitate iā recedente. diuina licite resumantur.

Exeunte excommunicato statim fit cōtinuatio diuinorum. Et summatuʒ est prius supra in Constitutionibus. dñi archiep̄i. constitutiōe icipien̄ Statuim⁹ insup. fo. liiij

De triduano interdicto

i Nter cetera decreuimus. et statuim⁹ exp̄sse Q interdictum triduanum. qđ al's seruabatur. p oēs eccl'ias ꝓpter aduētum alicui⁹ excōmunicati. Exnunc p quē p̄tā. nullaten⁹ teneri deb3. nec obseruari. ne pl'itas plebis deuote. ꝓpter crimē vnius obstinati. salutaribus officijs diuinis. et sua deuotione orbetur.

Interdictū triduanum sublatum Etiā summatum iā in constitutionib⁹. dñi archiepiscopi i constitutione incipien̄ Inter cetera supra. fo. liiij

De excōmunicato in Parrochia

i Tem etiā volum⁹ Q ꝓpter excōmunicatum vnum q venerit ad locuʒ quēcunq3. pochiani ñ debeāt carē diuinis: papali dumtaxat excōmunicationis sententia. ꝛ interdicti obstante.

Propter vnum excōmunicatū parrochiani nō ligantur

De Salario Tabellionum

s Tatuimus. ꝛ p̄ntibus statuēdo ordinamus. ne q̄s Notarius publicus. aut p̄uatus. Curie nr̄e Ep̄alis. aut dioč Crac p̄dicte. p libertate. sup q̄cunq3 re ꝯficienda. seu p̄uilegio sup ea ꝯscribēda. vltra sex grossos p̄genses. exigēdo nō recipiat. ab indigēte. q̄cunq3 colore q̄sito. p q̄buscunq3 citationibus vo. vnum grossum pragen̄ Iteꝝ. p sentētia ꝯtumacie. duos grossos. Et p agrauaminib⁹ subseq̄ndis. nullaten⁹ vltra sex grossos. dictoꝝ pragen̄. ab indigen̄. et predicta petētibus exigātur. sb pena excōmunicatōis

Tabellones p priuilegio libertatis vltra sex grossos p̄g: n̄ ab indigēte nō exigāt. p citationibus vnū grossum. pragen̄. p cōtumacia duos grossos. p agrauationibus nō plus q̄3 sex grossos pragen̄. sub pena excōmunicationis.

quā ipsos qui pñti statuto. et ordinationibus pmissis. cōtrarium fecerint. subiacere volumus ipso facto. Ut autē pdicta nostra constitutio. ordinatio. seu decretum tpibus ppetuis. inuiolabiliter perseueret. ipsam cōscribi iussimus. Nostriqꝫ. ac Capituli supradicti. Ecclesie nostre Cracouieñ. Sigillorū appēsione muniri. Actum et datum Crac. quartadecima die mensis Junij. Anno dñi. Millesimotricētesimosexagesimo nono. presentibus et ordinātibus. Venerabili in christo pre. et dño. domino Jaroslao sancte Gneznen Ecclie archiepo. et honorabilib⁹ viris dominis Othone. pposito Gneznen Joanne decano Floriano pposito Nicolao custode Crac. Gryeslao Visliceñ. et Nicolao Scarbimirieñ ppositis Canonicis Ecclesie Cathedralis Crac. pdicte. Necno zwylkone Sandomirieñ. Joanne voynicziex. Zarvyscha Sandeczeñ Castellanis. Andrea Succamerario. et petro tribuno Crac. et alijs fidedignis

Finit Statuta. sua Bodzanta.

¶ Statutum Luthkonis Episcopi Crac. ad tempora anni gratie

13 Quid beneficiatus: successori relinquere debeat quocūqꝫ tpe anni moriat in pūetibus ex beneficio

Statutum domini Joānis Luthkonis Episcopi. Crac. est Qz quilibet. prelatus Canonicus. altarista. plebanus. vicari⁹. et ex quocunqꝫ titulo beneficiatus. curatus. et non curatus. in vniuersa dioc. Crac. si moritur in tribus primis mensibus anni. incipieñ a Circumcisione domini habent quartam partem omnium introituum. iuxta verum valorem. suorum beneficiorū Sed successori frumenta estiualia relinquat. ad seminandum predium. Si in tribus scdis mensibus. habet medietatē. Si in tertijs tribus mensibus. habet tertiā partem de frumentis hyemalibus. ad quātitatem predij non seminati. successori relictis. Sed in residuis mensibus habet totum

Bonifatius papa cōfirmat Carolinam cōstitutionem pro Ecclesiastica libertate

Sūmariū

¶ Confirmatio Frederici et Caroline constitutionis in fauorē Ecclesiastice libertatis. per Bonifatiū Papam facta.

Onifatius Episcopus. seruus seruorum dei. Dilectis filijs. beate Marie Erffordensi. Et sancti Martini bingelstadensi. Maguntineñ dioc. ac beate Marie

b ad gradus Maguntinensis. Ecclesiaruz decanis. Salutem. rc. Iustis et honestis supplicum votis libenter annuim⁹. illaqz prosequimur fauoribus oportunis. ¶ Dudum siquidem felicis recordationis Honorius papa Tertius. predecessor noster attente considerans. Qz clare memorie Fredericus impator Romanorum. semper augustus. ad laudem Romane Ecclesie. Et sacri decus imperij cupiens vt expurgatis quorundā erroribus. iniquis statutis penitus destitutis De cetero Ecclesia. r Ecclesiastice persone. plena vigeant quiete. et secura libertate gauderent. ¶ Ac pie. et iuste attendens. qꝛ quorundam peruersorum iniquitas. adeo abundaret. vt non dubitarent. contra ecclesiasticam disciplinam. et sacros Canones statuta sua confingere aduersus ecclesiasticas personas. et ecclesiasticam libertatem edita tali lege hmōi statuta. iniqua irritauerat. et preceperat irrita nunciari. ¶ Et omnia statuta et consuetudines. que Ciuitates. et loca. Potestates vel consules. aut quecunqz alie persone. Contra libertatem Ecclesie vł personas ecclesiasticas huiusmodi edere. aut obseruare tēptarent. Contra Canonicas. vel imperiales sanctiones de ipsorum capitularibus. infra duos menses post ipsius legis publicationem penitus aboleri facerent Et si de cetero. talia attemptarēt. illa ipso iure. decreuit esse nulla. Et eos sua iurisditione priuatos. ¶ Necnon locum. vbi talia deinceps. presumpta fuissent Banno mille marcarum auri Fisco impiali pceperat subiacere ¶ Potestates vero. Consules statutarij

☞ Bonifacius papa inherēdo vestigijs Honorij tertij sui predecessoris confirmat

☞ Honorius papa tertius ɔfirmat Fredericus imperator legē constituit

☞ De his q̄ cōtra Ecclesiasticā disciplinā r sacros Canones confingunt.

☞ Ciuitates. loca. ptātes. ɔsules. r alie psone ɔ̄ libertatem ecclīe statuta facieñ nisi infra duos mēses post legis imperialis publicationē penitus abolita fuerint. illa ipso iure eē nulla decernunt. r irrita et Statutarij talium. sua iurisditiōe priuantur

☞ Loca vbi talia statuta teneñ bāno mille marcaꝝ auri. fisco ipiali sbiaceāt.

☞ Cōsules Statutarij Scriptores talium statutoꝝ. et iudicātes scđ᷒ea. ipo iure infames efficiūt

☞ Bona coꝝ qui imperialē ꝯstitutionem ꝯtemnūt post annū. ab omnibus impune occupant. penis alijs Saluis

☞ Ecclesie et ecclesiastice ꝑsone nō sūt exactionāde. nec collectis grauande

☞ Inuadēs bona ecclesie. triplū refundat. ⁊ banno imperiali subiaceat

☞ Cōmunitas ꝑ annū i excōmunicatione. ꝓpter libertatem eccl'ie violatā ꝑsistens. banno imperiali subiaceat

☞ Nullus i causa criminali. ꝑsonā Ecclesiasticā. ad iudicium seculare trahere presumat. al's actor ab agēdo cadit. ⁊ iudex auctoritate iudicandi. priuatur

☞ Iudex tpalis. q clericis. iusticiā denegat. tertio reqsit⁹ suā iurisditionē ammittit.

☞ Honorius tertius ꝑdecessor Bonifatij de ꝯsensu cardinaliū Carolinam constitutionem approbat

et scriptores statutorum predictorum. Necnon consiliarij locorum ipsorum. qui scđm statuta. et cōsetudines memoratas iudicarent. Extunc essent ipso iure infames. quoꝝ sententias et actus legittimos statuerint aliq̄liter non tenere. ❡ Quod si per annum prefatarum constitutionuꝫ. inuenti forent contemptores. bona eorum per totum suum imperium Mandauit impune. ab omnibus occupari. Saluis nihilominus alijs penis. Contra tales. in eisdem generalibus concilijs promulgatis. ❡ Et insuper voluit Idem tunc imperator. q̄ nulla cōmunitas. vel persona publica. seu priuata Collectas. seu exactiones. angarias. vel ꝑangarias. Ecclesijs vel alijs pijs locis. aut ecclesiasticis personis huiusmodi imponere. seu inuadere Ecclastica bona ꝑsument. ❡ Quod si secus faceret. et requisita ab ecclesia. vel imperio huiusmodi. emendare contemꝑneret triplum refunderet. Et nihilomin⁹ Banno imperiali subiaceret. quod sine satisfactione debita. nullatenus remitteretur. ❡ Statuerat insuper Quod quecunq̄ communitas. vel persona. per annum in Excōmunicatione ꝓpter libertatem ecclesie violatam. persisteret. ipso iure. similiter dicto Banno imperiali. subiaceret a quo nullaten⁹ extraheretur nisi prius ab Ecclesia beneficio absolutionis obtento. ❡ Et insuper ordinauerat. vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali. questione. vel ciuili. ad iudicium seculare. trahere presumat. Contra easdem canonicas sanctiones. Et constitutiones imperiales. q̄ si secus faceret. actor a suo iure caderet. Et iudicatum non teneret. Et iudex foret extunc iudicandi auctoritate priuatus. ❡ Quod iudices temporales. qui Clericis ⁊ ꝑsonis Ecclesiasticis. iusticiam denegare presumerent tertio requisiti suam iurisditionem ammitteret. prout in dicta imperiali cōstitutione. plenius continetur. ❡ Dictus inquā predecessor constitutionem ipsam. Etiam de consilio fratrum suoꝝ. Sancte Romane Ecclesie Cardinalium. qui tunc erāt. auctoritate appostolica approbans. ⁊ confirmās. ipsam mandauit inuiolabiliter obseruari. Necnon statutarios. ⁊ scriptores. ac violatores predictos excommunicatos. Eadem auctoritate nunciari. ❡ Et deinde ad audientiā diue memorie Karoli quarti. etiam Romani imperatoris semper augusti. deducto Quod nō nulle seculares persone. in potestatibus. ⁊ officijs publicis

constitute. videlicet duces. marchiones. comites Barones Et alij domini temporales. Necnon consules. Ciuitatum. villarum. et Oppidorum. et locorum Rectores. in diuersis prouincijs eiusdem imperij constituti. dei timore postposito. statuta singularia et iniquas ordinationes. motu ꝓprio. ⁊ de facto. contra ipsas personas Ecclesiasticas. et ecclesiarum libertates. ac eorum priuilegia condiderant illisqꝫ de facto. et publice vtebantur. Contra canonicas. et legittimas sanctiones. ¶ Utpote. Qd nulla bona temporalia. in potestatem Ecclesiarum transferentur. ¶ Et ne clerici in sacris ordinibus constituti. ad agendum. et testificandum in ciuilibus. Et maxime in pijs causis aliquatenus admitterentur ¶ Neqꝫ excommunicati layci. et publice denunciati in Ciuili. Foro minime repellerentur. ¶ Et insuper predicti domini temporales. Consules. et Rectores. p secularem potestatem. res ⁊ bona Clericorum. occuparent. arrestarent. Et oblationes christifidelium minuerent. atqꝫ restringerent. ¶ Exactiones. ⁊ tallias indebitas. de bonis et redditibus Ecclesiarum exigerent. et extorquerent Possessiones ecclesiarum. et personarum earundem deuastarent incendijs. et rapinis. ¶ Cōtractus inter Clericos. et laijcos factos legittime. ad libros ciuitatum. villarum. et locorum predictorum inscribere. Et sigillare recusarent. ¶ Donataqꝫ et legata ad fabricas et Ecclesiarum structuras. Contra prelatorum voluntatem. et aliorum quorum intererat. Contra iusticiam tenere. et vsurpare presumerent. in fraudem et odium clericorum. ¶ De bonis etiam. ⁊ rebus eorundem Clericorum. que non causa negotiationum. Sꝫ p pijs eorundem vsibus. per eorum terras ducebant. seu duci faciebant Theloneum exigere. et recipere non verebantur. ¶ Et confugientes ad Ecclesias. et earum Cimiteria inde extrahere. contra Canonicas. et imperiales sanctiones huiusmodi presumpserant. et presumebant. idem Karolus tanquā imperator Christianissimusqꝫ princeps. Uolens in premissis prouidere remedio salutari Etiam de principum. Ducum Comitum. Baronum. fideliumqꝫ aliorum Sacri imperij cōsilio Et auctoritate imperiali. quecunqꝫ statuta. et consuetudines predictas tanquam. per Canonicas. Et ciuiles sanctiones expresse reprobata. cassauit. irritauit. et annullauit. ac cassa. et

Cōstitutio Carolina ꝯ violatores emunitatis seu libertatis Eccl'iastice. p quā reuocat seu irritat oīa statuta. ꝯ psonas eccl'iasticas. facta. cōtra Canonicas et legittīas sanctiones

Clerici ad agendum ⁊ testificandū in ciuilibus et pijs causis admittātur.

Laycus excommunicatus in ciuili foro. ab agendo repellitur.

Dn̄is tpalibus res eccl'ie occupare ⁊ oblationes minuere. non licet.

Idem habet in cōstitutione Frederici paulo supius in eādē ꝯstitutione

Cōtract⁹ inter Clericos ⁊ laycos factos ad libros ciuiles inscribantur

¶ legata ad fabricā eccl'ie ⁊ pijas causas nō sunt p aliquē retinenda. seu vsurpāda

Clerici de rebus q̄s nō negociādi cā sꝫ p eoꝝ vsu p t'ras ducūt. theloneū soluere nō tenentur

Confugien̄ ad Ecclesias. vl' cimiteria. nulli licꝫ extrahē

☞ Mandat imperator vt Statuta in p̄iudiciū libertatis eccl'iastice facta. omnino reuocarentur.

irrita nulliusq; esse roboris penitus voluit vel momenti. ¶ Precipiens sub indignatione imperialis Banni. Vniuersis et singulis Principibus. ac dominis temporalibus. Consulibus potestatibus. et aliis in officiis publicis constitutis quatinus. extunc ipsorum statuta. et ordinationes que in preiudicium Ecclesiastice libertatis edita fuerant omnino reuocarent. et de luce tollerent. quodq; scd̄m ea non iudicarēt amplius. nec sententias dictarent. aut eisdem in iudicio. vl' extra iudicium quomodolibet pro se Et contra ecclesiasticam libertatem. potirentur. ¶ Pronunciauit insuper. et eadem imperiali decreuit auctoritate Q quicunq; laycus. cuiuscunq; status. vel conditionis existeret. ausu sacrilego. et proprie temeritatis. audacia sacerdotem vel clericum Secularem. vel religiosum diffidaret proscriberet. captiuaret. spoliaret. occideret. mutilaret. aut in carcē detineret. ac huiusmodi maleficia perpetrantes scienter acceptaret. vel fauorem illis prestaret preter penas a sacris Canonibus. et Legalibus sanctionibus eis inflictas. Eoipso redderetur infamis. ac omni honore priuatus. Nec ad placita. vel consilia nobilium admitteretur quouismodo. ¶ Hortans insuper et requirēs in domino prelatos. in illis partibus Constitutos vt legem imperialem huiusmodi: per eorum Ecclesias. et Sinodos publicarent. Ne transgressores huiusmodi. per simulatam ignorantiam. suas valerent malicias excusare. put in edita tali lege. predicta plenius continetur. ¶ Cum autem sint exibita nobis. nuper pro parte dilectorum filiorum Prepositi decani et Capituli. Ac clericorum ppetuorum Beneficiorum in Ecclesia sancti Petri Figlarien̄ Maguntinensis diocesis. Et p̄latorum tam secularium q; regularum. ac Cleri cōsistentium infra limites prepositure eiusdem ecclesie. petitio continebat adeo quorundam Laycorum. et dominorum temporalium in oppido Figlarien̄ dicte diocesis. infra eosdē limites. ac etiā Figlarien̄. loci circumuicinis malicia inoleuerit. Q huiusmodi imperiales sanctiones transgredi non verentur. et ecclesiasticas libertates violare p̄summunt. pro parte Prepositi decani Capituli. prelatorum. et Cleri predictoꝝ Nobis fuit humilitr supplicatum. vt eis. puidere super p̄missis. de opportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur vestigiis prefati

☞ Laycꝰ. diffidās seu captiuās. spoliās vulnerās. vl' occidēs Clericū vel religiosum. &c p̄ter penas a sacris canonibus & legibus inflictas infamis efficit̄ & oī honore priuatur.

☞ Hortat̄ Karolus p̄latos vt legē imperialem. p Eccl'ias & Sinodos publicarent

☞ Postulatio cleri Maguntinen̄ p cōfirmatiōe ↄstitutionis Caroline

predecessoris nostri inherentes. huiusmodi suplicationibus inclinati. Discretioni vestre. per appostolica scripta. Mandamus. quatinus vos vel duo. aut vnus vestrum. per vos vel alium seu alios. Constitutiones predictas in dicto oppido. et in alijs locis circumuicinis Auctoritate nostra faciatis inuiolabiliter obseruari Transgressores vero. ac violatores. ⁊ cõtemptores. ac sacrilegos predictos. Necnon contradictores quoslibet. et rebelles per Censuram ecclesiasticam. appellatione postposita compescendo. inuocato ad hoc si fuerit opus auxilio Brachij secularis. non obstante si aliquibus communiter vel diuisim. A sede appostolica sit indultum. qđ interdici. suspendi. vel excommunicari non possint. per litteras appostolicas. non faciendo plenam et expressam ac de verbo ad verbum. de indulto huiusmodi mentionem. Datum. ⁊c.

Sũmariũ

☞ Papa mandat has cõstitutiones imperiales. obseruari inuiolabiliter. sub pena excõmunicationis.

Finit Bonifatius Carolinam et suam Bullas.

☞ Joānes papa. Olomunceñ Luto- misleñ. et Miseneñ. epis scribit inherē- do vestigijs Hono rij tertij. sui ꝑdeces- soris. instante epo et prelatis Ecclesie Wratl

i

Oannes Episcopus Seruus
seruorum dei. Venerabilibus
fratribus Olomucensi et Lu-
thomislen̄. ac Miseneñ. Epi-
scopis salutem. et appostolicā
benedictionem. Justis ⁊ hone
stis suplicum votis. libenter annuimus. il-
lacꝫ fauoribus prosequimur opportunis.
Dudum siquidē Honorius papa Tertius
predecessor noster. attente considerans. ꝙ
Clare memorie Fredericus scdus Roma-
norum imperator semper Augustus. Ad
laudem Romane ecclesie. Et sacri dec⁹ im-
perij. Cupiens vt expurgatis quorundam erroribus. et ini-
quis statutis. penitus destitutis. De cetero ecclesie Et eccle-
siastice persone. plena quiete vigerēt. Et secura libertate gau
derent. ac pie et iuste attendens ꝙ quorundam. peruersorum
iniquitates adeo abundauerant. vt non dubitarent. Contra
Ecclesiasticam disciplinam. et sacros Canones Statuta con
fingere. aduersus Ecclesiasticas personas. et Ecclesiasticam
liberrarem edita tali lege. huiusmodi statuta iniqua irritaue-
tar. et preceperat irrita nunciari. Ac omnia statuta. et consue
tudines. que Ciuitates. et loca potestates vel Consules. aut
quecunqꝫ alie persone. Contra libertatem ecclesie. vel ꝑsonas
Ecclesiasticas edere vel seruare temptarent. Contra Canoni-
cas. vel imperiales sanctiones. de ipsorum Capitularibus.
infra duos Menses. post ipsius legis publicationem. peni-
tus aboleri facerent. Et si de cetero similia attemptarent. ipo
iure decreuerat esse nulla. Et eos sua iurisditione priuādos
Necnon locum. vbi deinceps. talia presumpta fuissent ban-
no Mille marcarum. auri. preceperat subiacere. Potestates
vo. ꝯsules Statutarios. et scriptores statutoꝝ ꝑdictoꝝ. nec
nō Consiliarios locorum ipsoꝝ et qui scdm statuta. ⁊ ꝯsuetu

☞ Hec confirma tio concordet per omnia cū ꝑcedenti. Ideo h nō summat

dines memorata iudicarent. Extunc essent ipso iure infames quorum sententias. et actus legittimos. statuerat aliquatenus non teneri. Quodque si per annum prefate Constitutionis. inuenti fuissent contemptores. Bona eorum. per totum suum imperium mãdauit impune ab omnibus occupari. Saluis nihilominus alijs penis. Contra tales. in Concilio generali, promulgatis. Et insuper voluerat idem imperator. quod nulla communitas. vel persona publica. seu priuata Collectas. siue exactiones. angarias. vel per angarias ecclesijs. vel alijs pijs locis. aut ecclesiasticis personis. imponerent. Aut inuadere Ecclesiastica bona. presumerent. Quod si secus facerẽt. triplum refunderent. Et nihilominus Banno imperiali subiacerent. quod absque satisfactione debita. nullatenus remitteretur. Statuerat insuper. quod quecunque communitas. Uel persona. per annum in excommunicatione. propter libertatem Ecclesie violatam persisteret. ipso iure imperiali Banno subiaceret. a quo nullatenus extraheretur. nisi prius ab ecclesia beneficio absolutionis obtento. Et insuper ordinauerat. Quod nullus ecclesiasticam personam. in criminali questione. vel Ciuili trahere. ad iudicium seculare presumeret. Contra canonicas sanctiones. et constitutiones imperiales. Quod si secus faceret. actor a iure suo caderet. iudicatum non teneret. etiam iudex foret. extunc iudicandi auctoritate priuatus. Quodque iudices temporales. qui clericis. vel ecclesiasticis personis. iusticiam denegare presumerent Tertio requisiti. suam iurisditionem ammitterent Prout in dicta imperiali Cõstitutione. plenius continetur. Dictus inquam predecessor. constitutionem ipsam. De consilio etiam fratrum suorum Sancte Romane ecclesie Cardinalium appostolica auctoritate aprobans. et confirmans. ipsam mãdauit inuiolabiliter obseruari. Necnon statutarios. scriptores. et violatores predictos. excommunicatos. auctoritate appostolica predicta publice nunciari Et deinde ad audientiam. diue memorie Karoli quarti. etiam Romani imperatoris semper Augusti. deducto Quod nulli. seculares in potestatibus. et officijs publicis constituti. videlicet Duces comites Barones et alij domini temporales Necnon Consules ciuitatum. Oppidorum. villarum. et locorum Rectores in nonnullis prouincijs constituti dei timore postposito. statuta singularia et iniquas

Joannes papa Carolinā cōstitutionē

ordinationes. motu proprio de facto. Contra personas eccle siasticas Ecclesiarum libertates. ⁊ earum priuilegia condide rant eisq̧ de facto. et publice insistere presumpserant. Contra Canonicas ⁊ legittimas sanctiones. Utpote ꝙ nulla bona temporalia in potestatem Ecclesiasticam transferentur. Neve Clerici in sacris constituti. ad agendum ⁊ testificādum in Ciuilibus. ⁊ maxime in pijs causis. aliquatenus admitterētur Neq̧ excōmunicati laici. et publice denunciati in Ciuili foro minime repellerentur. Et insuper cum predicti domini temporales. Consules ⁊ Rectores. per secularem potestatē res ⁊ bona Clericorum occuparent. ⁊ arestarent. ac oblationes Christifidelium diminuerent. ⁊ restringerent Exactiones ⁊ tallias indebitas de bonis. ⁊ redditibus eccleiarum exigerent. ⁊ extorquerent. Possessiones ecclesiaꝝ. ⁊ personarum earundem deuastarent. incendijs. ⁊ rapinis Contractus inter Clericos ⁊ laicos factos legittime. ad libros ciuitatum villarum. ⁊ locorum predictorum. inscribē. ⁊ sigillare recusarent. donata ⁊ legata. ad fabricas. ⁊ Ecclesiarum structuras Contra prelatorum voluntatem. Et aliorum quorumcunq̧ intererat. Contra iusticiam vsurpare presumerent. ⁊ in fraudem. ⁊ odium clericorum De bonis etiam. ⁊ rebus clericoꝝ. que non causa negotiationis. sed pro eorum vsibus ꝓprijs per eorum terras. ducebant. seu duci faciebant theloneum exigere. ⁊ recipere non verebantur. Et ꝯfugiētes ad eccl'ias. ⁊ eoꝝ Cimiteria inde extrahē. Cōtra sanctiones imꝑiales presumebāt Idē Karolus imꝑator tāquā Cristianissim⁹ ꝑnceps Volēs in ꝑmissis ꝓuidere remedio salutari. Etiā de principꝫ Ducum Comitum. ⁊ Baronuꝫ Fideliumq̧ alioꝝ: sacri imperij ꝯsilio. Et auctoritate imꝑiali. q̄cunq̧ statuta. ⁊ ꝯsuetudines Predicta. tāquā ꝑ Canonicas. ⁊ Ciuiles sanctiones expresse reprobata. Cassouie irritauit. ⁊ annullauit. ac cassa. et irrita. nulliusq̧ esse robori penit⁹ voluit. vł momēti Precipiens sꝫ indignatione imꝑialis Banni. Uniuersis. ⁊ singl'is ꝑncipib⁹. ⁊ tꝑalib⁹ dn̄is. Cōsulib⁹ ꝑtātibus. ⁊ alijs ī officijs publicī ꝯstitutī. q̄tin⁹. extunc ipsoꝝ statuta. ⁊ ordinationes q̄ sunt in ꝑiudiciuꝫ eccl'ie libertatis edite. omnino reuocarent. Et de luce tollerent. Neq̧ secundum ea non iudicarent amplius. Nec sententias dictarent. aut eisdem in iudicio. vel

extra iudicium. quolibet ꝑ se. ⁊ ꝯ Eccliasticā libertatē. poti-
rentur Pronunctiauit insup. ⁊ eadē imperiali decreuit aucto
ritate Vt quicunqꝫ laicus cuiuscunqꝫ status: vl' conditionis
existat Ausu sacrilego. ⁊ ꝓpria temeritatꝫ audacia sacerdotē.
vel Clericum secl'arē: vl' religiosum diffidaret. ꝓscriberet. dif
famaret. captiuaret. spoliaret. occideret. mutilaret. aut in car
cere detineret Ac hmōi maleficia ꝑpetrātes. sciēter receptaret
vel fauorē eis pstaret. pter penas. a sacris Canonib⁹ ⁊ legali
bus sanctionibus eis inflictas. eo ipo redderetur infamis Et
omni honore puat⁹. nec ad placita. vel cōsilia Nobilium ad-
mitteretur quīsmō Hortās insup. et in dn̄o reqrēs plátos in
illis ptibus ꝯstitutos. vt legē impialē hmōi ꝑ ipsoꝝ ecclias.
et Sinodos publicarēt. ne trāsgressores hmōi. ꝑ simulatam
ignorātiā. suas valerēt malicias excusare. ꝓut in edita tali le-
ge pdicta. pleni⁹ ꝯtinetur Cum āt sicut exibita nob nuꝑ ꝓ pte
Venerabilis fratris nr̄i Episcopi wratislauien̄. Et dilectoꝝ
filioꝝ Cleri Ciuitatꝫ. et dioc̄ Vratislauien̄ petitio ꝯtinebat a-
deo ꝑuersoꝝ. qrundā. laicoꝝ ī Ciuitate. ⁊ dioc̄ Vratislauien̄
⁊ alijs locꝫ circumuicinis habitātium malicia inoleuerit. ꝙ
hmōi impiales Cōstitutiones. trāsgredi nō veretur ⁊ Eccl'ia
sticas libertates violare psumunt. ꝓ pte eorundē Epi ⁊ Cleri
nob fuit humil'r suplicatum. vt ꝓuidere eis suꝑ pmissis opor
tuno remedio dignaremur. Nos igitur vestigijs dicti pdeces
soris nr̄i inherētes. hmōi suplicationib⁹ inclinati Fraternita
ti vr̄e. ꝑ applica scripta. Mādam⁹. qtinus vos duo. aut vnus
vr̄m. ꝑ vos vl' alium. seu alios Cōstitutiones pdictas in pfa-
tis ciuitate. ⁊ diocesi wratislauien̄. et alijs locꝫ circumuicinis
auctoritate nr̄a. Faciatis inuiolabiliter obseruari. Necnō sta-
tutarios Scriptores. ⁊ violatores pdictos excōmunicatos.
publice nunciari ⁊ ab omnib⁹ alijs arctius euitari. Applica
auctoritate. faciatis: trāsgressores ac violatores. ⁊ ꝯteptores
ac sacrilegos pdictos. Necnō ꝯdictores qslibet. ⁊ rebelles ꝑ
censurā eccl'iasticā appellatione postposita ꝯpescēdo. inuoca
to ad h etiā. si opus fuerit auxilio brachij. secl'aris nō obstāte
si aliqbus cōmuniter. vl' diuisim a sede applica sit indultum.
ꝙ interdici. suspēdi. vl' excōmunicari nō possint. ꝑ l'ras appli
cas. nō facien̄ plenā. ⁊ expssam. ac de vbo ad vbum. de indul
to hmōi mētionē. Datum Rome apud sanctum Petruꝫ. xiij
Kalendas Martij. pontificatus nostri Anno tertio.

¶ Wladislaus Jagello Rex polonie. confirmat Statutū Kazimiri Magni. et penam decernit. cōtra eos. q̄ ad bellū eundo. dāna inferunt in bonis Spiritualiū. et monasteriorum. et secularium

Quanquā felicis recordationis Kazimirus Rex polonie. Predecessor noster. cū nōnullis p̄ncipib⁹ terraꝝ Regno et maiestati sue contrariantibus. per multa tempora bella ⁊ expeditiones habuerit. fecerit. tenuerit. ⁊ exercuerit. nunq̄ȝ tamen tempore felicis sui regiminis regni: per bellatores. tot ⁊ grauia damna. pericula sacrilegia. effractiones. Ecclesiarum. ⁊ deuastationes bonoꝝ Ecclesie. ⁊ Monasteriorum. ac alioꝝ bonoꝝ fuerunt. nec sunt tot. ⁊ tā grauia vti felici tp̄e nr̄i regiminis Regni (quod ꝯdolētes referim⁹) ꝑpetrata. ac cōmissa. ¶ Statuerat em̄ et ordinauerat. laudabil̄r p̄fat⁹ p̄decessor nr̄. cum prelatis. ⁊ dn̄is regni sui. Qr oēs. et singuli regnicole. ad expeditionē euntes. q̄cunq̄ȝ nomine censeretur. nunq̄ȝ in Ciuitatib⁹. oppidis. villis. allodijs ⁊ alijs bonis tam Ecclesiaꝝ. ⁊ monasterioꝝ. ⁊ secl̄arium. q̄ edificia hn̄t. ȝ in cāpis. vel rubetꝫ stationē facē: nullasq̄ȝ rapinas. bonorum quorumcunq̄ȝ et violentias cuiq̄ȝ inferre debuissent.

☞ Ad bellū eūtes nō i ciuitatib⁹. opidis. villis. vel allodijs Spūaliū vel seculariū. faciāt stationem. ȝ in cāpis.

¶ Item. Statuerat cum prelatis et dominis predictis. leui ori comparatione expensarum ad expeditionem trāseuntium et vtilitate regni pensatis. Qr euntes ad expeditionem. pro expensis suis comparandis: bouem pro media marca. vaccam pro octo scottis. pro fertone porcum Mutonem pro duob⁹ grossis. duas aucas pro grosso vno Sex pullos pro grosso. Capetam tritici. pro duobus grossis Capetam siliginis. pro grosso. et Capeta auene pro grosso similiter emere debuissent Quod statutum per longam consuetudinem terrigenarum nostrorum. fuit et est tētum ⁊ laudabiliter obseruatum. Sȝ tempore felicis nostri regiminis regni. quorundam incolaꝝ regni nr̄i detestanda ꝑuersitas. nesciens abstinere a vetitis.

☞ Eūtes ad bellū bouē media marca vaccā octo scottis. porcum fert. Mutonem duob⁹ grossis. duas aucas vno grosso. Sex pullos vno grosso. Capetam tritici duobus grossis Siliginis vno grosso Capetā auene grosso comparabunt.

nec debito mō. gaudē ꝯcessis tā laudabile statutū. ī abusū
dampnabilem. deducētes. nō tātum p̄missa. ſ multo plura. ⁊
maiora mala q̄ diuine maiestatis offensam Regniq̄ nr̄i deso
lationem. inducē̄ videtur. ferociter ꝑpetrādo ꝯmisit. ꝓut ex
subditoꝝ nr̄oꝝ q̄relis. ⁊ q̄rulosis clamorib⁹. ꝑcepim⁹: et nos
ipsi. certa experiētia. ꝓbauim⁹ Ex q̄bus in regno nr̄o. multa
scādala. magna pericula et grauia incōmoda. necnon destru-
ctiones Eccl̄iaꝝ. ⁊ monasterioꝝ sunt secuta Et āpliora sequi
(nisi celeri remedio succurratur) verisile ē ī futuꝝ. ¶ Nos igi
tur p̄missis. ⁊ alijs malis occurrere. ⁊ in demnitati⁹ Regni
nr̄i. ⁊ eccl̄iaꝝ monasterioꝝq̄. ꝓuida circumspectione ꝓuidē
cupiētes Tā laudabile statutum. p̄dicti p̄decessoris nr̄i. de cō
silio pariter ⁊ assensu. p̄latoꝝ ⁊ dn̄oꝝ Regni nr̄i approbātes
illud auctoritate nr̄a Regia ꝯfirmam⁹. nr̄is vob̄ dātes in mā
datis. q̄tin⁹. tam laudabile statutum in Ciuitatib⁹. ⁊ opidis
nr̄i Regni. ac ipius ꝯfirmationē. ⁊ approbationē publicare.
et ꝓclamare faciatis: illudq̄ ab omnib⁹ regnicolis nr̄is. sub
obtētu gr̄e nr̄e obseruari p̄cipiati. Trāsgressores vo ipius no
bis ⁊ illis q̄bus dāna intulerint penā Syedmnadzyescza. al's
xiiij marcas vel maiorē penā illi⁹ terre. ꝑ cuius Terrigenas p̄
dicto statuto ꝯtrauētum fuerit. vna cum illatis dānis. ⁊ iniu
rijs. soluere tenebuntur. ¶ Que dāna ⁊ iniurie p illi⁹ solius
iuramētum. cui illata sunt. q̄cunq̄ ille sit corā nob̄ ꝓbari dn̄t
Excepti pōtificib⁹. q̄ cum sepius ex diuersis. in remoti ꝑtib⁹
cās agē̄ hn̄t. ꝓcuratores ipsoꝝ. discretos et ydoneos Spiri
tuales vel nobiles seclares Nob̄ istud p̄stent ¶ Vobis nihi
lominus hmōi trāsgressores statuti p̄ntis. nr̄a approbatione
et ꝯfirmatiōe. iudicādi ꝯdēnādi. ad satisfactionē ꝯpellēdi. et
puniēdi. omnib⁹ dilatoib⁹ remoti. omnimodā dam⁹ ⁊ ꝯmit
timus facultatē ¶ Mandātes vob̄. omninoq̄ hr̄e volētes
Qꝛ p̄ntes nr̄as approbationis. ⁊ ꝯfirmationis. hmōi lr̄as.
in libro terrestri. de v̄bo ad v̄bum. ad ꝑpetuā memoriā scribi
⁊ inferri faciatis Nos igitur ⁊ vladislaus dei gratia Rex polo
nie. ⁊c̄ Hoc laudabile statutum sup̄ius notatum Serenissi-
mi p̄ncipis ⁊ dn̄i Kazimiri dei gr̄a Regis olim polonie. p̄de-
cessoris nr̄i. renouan̄. ꝯfirmamus ⁊ ad librum iuri terrestris
scribi. ⁊ notari iussim⁹. ꝓut antea in statuti eiusdē dn̄i Regis
Kazimiri ꝯtinetur. ac in omnib⁹ prius enarratis. obseruari.
et [illegible]eri. fecimus. de cōsilio prelatoꝝ. ac dn̄oꝝ nostrorum.

☞ Vladislaus rex cōfirmat statutum Kazimiri. et mādat illud publicari Trās gressores statuti pena. xiiij. marcaꝝ vna cum illatis dānis ꝑ cellendos.

☞ Dāna iuramento solius. cui illata sunt. ꝓbari debent. pontificibus in remotis agētib⁹ exceptis. q̄ p. ꝓcuratores ydoneos. tā sp̄uales q̄ seculares nobiles istud prestabunt.

☞ Dat Rex auctoritatem Judicibus trāsgressores. iudicandi. cōdemnandi puniēdi. et ad satisfaciendū cōpellēdi.

☞ Ad ꝑpetuā rei memoriā. Rex mādat. hanc confirmationem. in librū terrestrē scribi ⁊ īserri de v̄bo ad verbum

¶ Constitutio Kazimiri Regis Tertij filij Wladislai Jagellonis. de pfectione bellica et pro damnis in profectione illa cōmissis in cōuentione Piotrkouiensi generali Sabbato post festum sancti Andree appostoli. Anno domini Millesimoquadringentesimoquinquagesimoseptimo edita per quaz datur arbitrium. damna passis. excōmunicandi Judices pro iniustitia

Ista cōstitutio Kazimiri eadē ē i forma cum constitutione Wladislai sui pgenitoris preter paragraphū illum Q2 si vos autaliquis vestrum

K Azimirus dei gratia Rex polonie. Magnusdux Lithwanie Russie prussieqz dñs. et heres. Uniuersis et singulis. Capitaneis Regni nr̄i tā generalib⁹. q̄z particularibus. quibuscunqz terris. et districtibus presidentibus. Gratiam et beniuolentiam Regalē Magnifici Generosi. et Nobiles fideles nr̄i dilecti. Quāqz felicis recordationis Kazimirus Rex polonie predecessor noster. cum pluribus hostibus Regni sui. per tpa multa. bella. expeditiones. habuerit fecerit tenuerit. et egerit. nunq̄z tñ tpe felicis sui regiminis Regni. p bellatores. tot et tam grauia damna pericula. sacrilegia. effractiones bonorum. ecclesie et monasterio2. fuerunt et sunt cōmissa. quod et quam grauia tpe nostri felicis regiminis regni. q2 dolenter referimus fuerunt. et sunt cōmissa. et perpetrata. Statuerat eñ et laudabiliter ordinauerat. prefatus p̄decessor noster. cum prelatis. et consiliarijs regni nostri. Q2 omnes. et singuli regnicole. quocunqz nomine censeātur. ad expeditionem euntes nunq̄z in Ciuitatibus. oppidis. villis. allodijs et alijs bonis tam Ecclesiarum. et monasteriorum. q̄z secularium que edificia habent. sed in campis. vel rubetis stationem facere Nullasqz rapinas. bonorum quorumcunqz cōmittere et violentias inferre cuicunqz debuissent ¶ Item statuerat cum prelatis et consiliarijs predictis. p leuiori cōparatione expensa2. ad expeditionē transeuntium. comoda. et vtilitate regni pensatis Q2 euntes ad expeditionē. p expēn

Supra i con stitutiōe incipit. Ego dit reipublice. fo. xxv.

ſis ſuis cōparandis bouē ꝓ media marca. vaccā ꝓ octo ſcott
porcum ꝓ fertone. mutonē ꝓ duob⁹ groſſis: duas aucas ꝓ
gr. caſſulā tritici ꝓ duobus gr. Caſſulā ſiliginis ꝓ gr. ⁊ caſſu-
lā auene. ꝓ gr emere debuiſſent. Qđ ſtatutum ꝑ lōgā ꝯſuetu
dinē terrigenaꝝ nr̄oꝝ. fuit ⁊ ē tentum ⁊ laudabil'r obſuatū
Sed tpe nr̄i felicis regiminis quorundā regnicolaꝝ nr̄oꝝ de
teſtanda ꝑuerſitas. neſciēs abſtinē a vetitis: neqꝫ debito mō
gaudere ꝯceſſis tā laudabile ſtatutum. in abuſum dānabilē
deducēs: nō eī̄ p̄miſſa. ſꝫ multo plura. ac maiora mala. q̄ ma-
ieſtatis diuine offenſam: ⁊ regni nr̄i deſolationē inducē vidē
turærociter ꝑpetrādo ꝯmiſit: ꝓut ex ſubditoꝝ nr̄oꝝ clamori
bus q̄rulosis. ꝑcepimus. ⁊ nosipſi certa expientia ꝓbauim⁹.
Ex q̄bus in regno nr̄o, multa ſcādala. mag̃ ꝑicula. ⁊ ḡuia in-
cōmoda. necnō deſtructōes eccl'iaꝝ ⁊ monaſterioꝝ ſunt ſecu
ta ⁊ ampliora ſeq̄ (niſi celeri remedio ſuccurratur) veriſil'r p̄ſu
mitur in futuꝝ. Nos igitur p̄miſſis. ⁊ alijs malis occurrere.
⁊ indēnitatibus regni nr̄i. ac eccl'iaꝝ ⁊ monaſterioꝝ vtilitati
bus ꝓuida circumſpectōe. ꝓuidere cupiētes. tā laudabile ſta
tutum p̄deceſſoꝝ nr̄oꝝ. pariter ⁊ aſſenſu p̄latoꝝ. cōſiliarioꝝ
regni nr̄i approbātes. illđ auctoritate nr̄a regia ꝯfirmauim⁹
Vob. ⁊ cuilibet vr̄m dātes in mādatꝭ: q̄tin⁹ tā laudabile ſta
tutum. ac ipius approbationē. ⁊ ꝯfirmationē. in ciuitatibus
⁊ oppidis. regni n i. publicari. ⁊ ꝓclamare faciatis Illud q̄ꝫ
ab omnib⁹ regnicol' nr̄is. ſub obtētu gr̄e nr̄e obſuare p̄cipia
tis. trāſgreſſores vo ipi⁹ nob. ⁊ illis q̄b⁹ dāna intulerint. pe-
na Sijethmadzijeſcha. vl' maiorē penā terre illius. ꝑ cui⁹ ter
rigenas p̄dicto ſtatuto ꝯtrauentuꝫ fuerit. vna cuꝫ illatꝭ dam
nis. ⁊ iniurijs ſoluere tenebuntur. q̄ dāna. ⁊ iniurie ꝑ illi⁹ ſo-
lius iuramētum. cui illata fuerint. q̄cunqꝫ ille ſit. corā nob ꝓ
bari dꝫ. Exceptis pōtificib⁹: q̄ cum ſepi⁹ ex diuerſ cauſ. in re
motis ꝑtibus agere hn̄t. ꝑ ꝓcuratores eoꝝ diſcretos: ⁊ ido-
neos ſpirituales vl' nobiles ſecl'ares corā nob illud p̄ſtēt Vo
bis nihilominus. ⁊ vr̄m cuilibet. hmōi trāſgreſſores ſtatuti
p̄n̄ti nr̄a approbatiōe. ⁊ ꝯfirmatiōe iudicādum. et ꝯdēnāduꝫ
ſatiſfacere cōpellēdum. puniendum. omnibus dilatiōib⁹ re-
motis omnimodā dam⁹ ⁊ cōmittim⁹ tenore p̄n̄tium facl'tatē
¶ Qđ ſi vos aut aliq̄s vr̄m. in exhibēda iuſticia. iniurias aut
dāna paſſis: poſtq̄ꝫ ꝑ eos req̄ſiti fueritꝭ: negligētes: ac remiſ
ſi fueritꝭ: poterint ꝑſone eccl'iaſtice ꝯ vos: ⁊ quēlibꝫ vr̄m pro

☞ Judices ſecula-
res. iuſticiā facere ne
gligeñ. dāna paſſis
poſtq̄ꝫ fuerint requi
ſiti. p̄n̄t ꝑ ꝑſonas ec
cleſiaſticas cēſurari
et compelli.

☞ In optiōe et arbitrio ē. passi damnum. an ad iudicez spiritualē vel secularem voluērit p iusticia recurrere

1457

huiusmodi negligētia: vti iure spirituali ꝛ p iudices ecclasti
cos: cēsuris eccliastici ꝯpellere: qbus vos subiicim⁹. ¶ Volumus tñ esse in optiōe. ꝛ arbitrio iniuriā. aut dānum passi:
ꝙ possit ꝛ valeat sup dānis ꝛ iniurijs. sibi illatis. ad eccliasti
cum vł secularē iudicē p iusticia recurrere. ¶ Mandam⁹ vo
bis ꝛ cuilibz vrm omnino hr̄e volētes: ꝙ pntes nr̄as hmōi
approbatōis ꝛ ꝯfirmatiōis lr̄as in libro terrestri ď vbo ad v
bum. ad ppetuā rei mēoriā scribi. ꝛ inseri faciatis: in testimo
nium futuroꝝ: secus nr̄e grē. sub obtentu nō facturi Actum
ꝛ datum pijotrkorvie. in ꝯuētione gñali Sabbo post festuz
sancti Andree apli. Anno dñi Millesimoqdringentesimoqn
quagesimoseptimo: nr̄o sub sigillo pn̄tibus sub appenso ꝛ ē
Pn̄tibus ibidē reuerendissimo reuerēdisqꝫ in xp̄o prib⁹ dñis
Jobe in scē ecclie Gnesneñ. archiepo. ꝛ pmati: thoma Crac
Jobe Vladislavieñ. cācellario Andrea posnanieñ. epis vene
rabiliqꝫ Jobe Luthkonis ď Brzeszije. vtriusqꝫ iuris docto
re archidiacono Gnesneñ. Vicecancellario rgni polonie. nec
nō magnificis. generoß. strennuis. ꝛ nobilib⁹ Jobe de czijs
sorv Castellano ꝛ capitaneo Cracovieñ. Stanislao ď Ostro
rog Calissieñ. Derslao de Rijthrvijanij Siradieñ. Petro de
Oppororv Lācicieñ. Nicolao ď Cosczijelecz. Vladislavieñ.
palatinis. Andrea de sprorva Palatino ꝛ Capitaneo Leopo
liēsi. petro ď schamothuli Posnanieñ. Petro de Gaij Calisiē
si. Dijncza de Rogorv Siradieñ. ꝛ regni Polonie Vicethe
saurario Creslao ď Curozrvijālri Lubliñ. Johanne ď borek
brezensi. Petro ď mosczijna Dobrineñ. Petro ď Strijkorv.
Vladislavieñ. Stanislao de Schijdlokrvijecz Zarnovieñ.
Castellanis Creslao voijschijk de Voijcza Cracovieñ. San
dirvogio ď Lāzenicza Sandomirieñ. ꝛ capitaneo Lublineñ.
Floriano de Paczanorv Crac. Cristino de Smolsko Juni
rvladislavieñ dapiferi. Jobe Kraska de Lubnijcza Calisieñ
Jacobo de Damno Cracovieñ. pincernis. Et alijsqꝫ plurib⁹
fidedignis: circa pmissa. Datum p man⁹ pfati Reuereñ. pa
tris dñi Johānis Epi Vladislavieñ. Cancellarij. ꝛ venerabi
lis Johannis Luthkonis ď Brzezije: vtriusqꝫ iuris doctori
archidiacono Gnesneñ. R. P. vicecācellarij sincere noß dile
ctis. Sub sigillo nr̄o pn̄tib⁹ appenso. in fidem pmissoꝝ: Ad
relationem eiusdem reuereñ. pris. domini Johannis episco
pi Vladislavieñ. Regni Polonie cancellarij.

Kazimirus tercius confirmando statutū Wladislai Jagellonis contra sustinētes excōicationum sententias constituit.

Sūmariū

¶ Confirmatio priuilegij: Wladislai Jagellonis. contra eos. qui excōmunicatiōis sententias. vltra annum sustinent. per Kazimirum tercium eiusdem Jagellonis filium. Pijothrkouie. Feria quarta post festū sācti Georgij proxima. Anno domini. Millesimoquadringentesimoquinquagesimooctauo cū insertione eiusmodi priuilegij.

IN noīe domini. Amen. Nos Kazimirus dei gratia Rex Polonie. Magnus dux Lituanie ⁊c̄. Ad perpetuam rei memoriam significamus ꝑ presentes ⁊c̄. Et si regni nostri subditis: clementie nostre ⁊ regalis ꝓuisionis. in augēdis cōmodis: ac iuribus. immunitatibus: ac libertatibus cōseruandis sinum extendimus. Quātomagis ecclesijs (Unde laus: et honor: altissimo Jesu cristo: omnium creatori: salus ꝗ ꝓuenit animaꝝ Necnō ꝑsonis et mēbris eccl'iasticis) id facere et impendere cōuenit. ¶ Proinde felicis memorie: serenissimus princeps. dominus Wladislaus Rex Polonie ⁊c̄. ꝓgenitor nr̄ charissimus. et p̄decessor: iniq̄tati hominum occurrendo. ⁊ ecclesiastice libertati. eiusq̧ membris ⁊ personis ecclesiasticis ⁊ secularibus paci et indemnitati sui regiminis ꝯsultius ꝓuidendo: suas certas. ⁊ patentes lr̄as. statuti fec̄ ⁊ ꝯdidit hmōi sub tenore. ¶ In nomine dn̄i amen. Wladislaus dei grā Rex Polonie: necnon terraꝝ Cracouie Sādomirie: Siradie: Cuyauie: Lancicie: Lithuanieq̧ p̄nceps supmꝰ Pomeranie Russieq̧ dn̄s ⁊ heres Ad ꝑpetuā rei mēoriā etsi subditoꝝ nr̄oꝝ secularium ꝯmodis. de benignitate Regia. libenter intēdimus Juraq̧ et libertates ipoꝝ: ꝯtra detestandam malignoꝝ. prauitatē. Ditionis nr̄e p̄sidio. cōfouemus: multomagis tn̄ regis pacifici. dominatoris vniuersoꝝ exem

¶ Kazimirus tercꝰ exordiēdo ꝯfirmationē meminit cōstitutōnum. sui patris Wladislai Jagello ꝓ libertate eccl'iastica ⁊ personis ecclesiasticis editarum

¶ Wladislaꝰ Jagello. priuilegiū. originale: de lib̄tate eccl'ie ⁊ ꝑsonis eccl'iastice incipit.

Sūmariū

Uladislaus Jagello Cracouie ↄtra ex cōi

plo. ꝑ quē reges regnāt: ⁊ ꝑncipes dn̄antur. Eccl'iam suā sā-
ctā ⁊ ꝑsonas spirituales. ⁊ seculares: sibi subiectas in iurib⁹
⁊ lib'tatib⁹ ac statutis. a sanctꝭ p̄rib⁹ editꝭ. ↄseruare ⁊ tueri ↄ
uenit. ⁊ ip̄as ab omni imp̄ssionum incursu p̄seruare. Noscat
igitur. tā p̄ns etas: q̄ꝫ posteritas futuroꝝ. Qꝫ quāqꝫ sacris
canonibus: salubriter sanccitum. ⁊ lege humana. vtiliter sit
ꝓuisum Qꝫ q̄cunqꝫ ꝑnceps: seu capitane⁹. baro. aut nobilis
miles aut vasallus. Et general'r queuis alia ꝑsona spiritual'
aut secularis. cuiuscunqꝫ status: dignitatꝭ: gradus ⁊ ↄditio
nis existat.

¶ Deus velut vniuersalis dn̄ator decimas sibi dari iussit.

¶ Decimas q̄s sibi deus in signum vniuersalis
dominij: ꝓ alimēto seruiētium reddi censuit. Necnō: domos.
tributa: castra: villas munitiōes: possessiōes: ⁊ queuis bōa
ac alias res: mobiles ⁊ immobiles: ad eccl'ias et pija opa: ac
religiosa loca. ꝑsonasqꝫ eccl'iasticas spectātes: ac etiā paupe
rum hominum. in ipsoꝝ bonis degētium. rapuerit. inuaserit
occupauerit aut illicite detinuerit exactionauerit: tallias: seu
collectas imposuerit. seu iniuste impignorauerit: aut occasio
ne pignoris. aliq̄d extorserit. vel quouis q̄sito colore graua-
uerit. vel rapi. inuadi. occupari. detineri. impignorari. seu ex-
actionari. mādauerit. ordinauerit. seu ratuꝫ habuerit. aut ra
ptorē. inuasorē: occupatorē: ⁊ detētorē illicituꝫ. cuꝫ re rapta
inuasa occupata ⁊ detēta ↄseruauerit: seu in defensionē: susce
perit aut ī bonis eiusdē. notoriuꝫ dānum vl' māifestā offensā
intulerit.

¶ Raptor inuasor ⁊ occupator detentorqꝫ bonoꝝ eccl'iasticoꝝ: ⁊ quilibꝫ dās occasionē: talia exercendi penis. ⁊ censuris eccl'iasticis debet subiacere.

¶ Nisi omnia. ⁊ singula. rapta. inuasa. occupata.
seu pignerata restituerit. Necnō de iniurijs ⁊ dānis illatis.
ac manifesta offensa cōdignā emendam. ⁊ satisfactionē impē
derit: cum ipsoꝝ cōplicib⁹: penis ⁊ cēsuris eccl'iasticis debet
subiacere.

¶ De his q̄ vltra vnum annū cēsuras sustinēt ecclasticas

¶ Tn̄ qꝛ nōnullaꝝ ꝑsonaꝝ secularium. regni nr̄i
adeo irrepsit ⁊ inoleuit iniquitas. Qꝫ penas. ⁊ censuras in et
ↄtra tales. tā a canone q̄ꝫ ab homine ꝓmulgatas in sensum
dati reprobum. vltra annum animo indurato in contēptum
clauium sancte matris ecclesie animarumqꝫ suaꝝ periculum
Statutorumqꝫ predictorum vilipendium. ⁊ scandalum cri-
stifidelium plurimoꝝ. sustinere non formidant. ꝓpter quoꝝ
culpam. diuine vltionis gladius sepius perimit innocentes.
vnde etiam pullulant hereses. variaqꝫ insurgunt. animaruꝫ
pericula.

¶ Meminit wladislaus ↄstitutionū ꝑ suos p̄decessores ꝓ libertate ecclesiastica sanccitarum.

¶ Nos igitur Uladislaus qui intensis desiderijs.
p̄decessoꝝ nr̄oꝝ exemplo. tanq̄ꝫ tutor. ⁊ conseruator iurium.
libertatum. et priuilegiorum in ecclesia. personarūqꝫ sibi sub

sectarum ꝓpagationem.libertatis ecclesiastice:ex debito af-
fectamus:ad executionē debitā statutoꝝ hmōi procedere cu
pientes:cum frustra conderentur leges:nisi executioni debi
te demādarentur. ¶ Ex quo etiam quos timor dei et mucro
spiritualis.a malo nō reuocat pena temporalis:debet coher
cere presenti nostro regio decreto.de consilio ꝛ vnanimi pre-
latorum ꝛ baronum nostrorum voto.scientia ꝛ assensu:vo-
lumus decernim⁹ ꝛ firmissime ac irrefregabiliter ꝑpetuo ob
seruari pollicemur. Statuimusq; ꝛ ordinamus ꝑ p̄ntes: vt
dum aliq̄s indigena regni nostri.cuiuscunq; status ꝛ cōditi-
onis existat.ꝓpter raptum decimaꝝ vel aliarum reꝝ ecclesia
sticaꝝ occupationē:aut rōe excessuu; quorumcunq; siue etiā
in ꝯtumaciam:de nō parendo iuri ꝛ mādatis sancte ecclesie.

¶Quos mucro spi ritualis a malo non reuocat pena tpalis debet cohercere.

¶ Sententia excōicationis iuste fuerit innodatus.ipsamq;
vltra annum legalem ꝑtinaciter sustinuerit nec curauerit ad
gremiu; sancte matris ecclesie redire.ꝛ.ꝑ excessu debitā emē
dā exhibere. Extunc anno huiusmodi elapso omīa bona eius-
dem excōmunicati mobilia ꝛ immobilia:q̄ tunc possederit de
bent recipi ꝑ locoꝝ capitaneos quibus subiacent ꝛ apprehē
di.tenenda ꝛ possidenda:tādiu ꝑ Capitaneos hmōi quousq;
ꝑ eosdē excōmunicatos vl' capitaneos memoratos.de huius
modi bonis.damna vel valor rei ipsis lesis vel iniuriam pas
sis plenarie exoluantur. ¶ Quibus solutis bona prelibata.
prefatis excōmmunicatis nō nisi absolutis.decernimus vice
uersa restituenda ꝑ capitaneos prenotatos. ¶ Mandamus
igitur omnibus ꝛ singulis regni nostri Capitaneis ꝛ vicesge
rentibus eorundem.quatinus ad compescendam.talium ex
communicatorum pertinatiam duriciam ꝛ temeritatem.pre
missa nostra saluberrima decreta executioni debite debeāt de
mandari perpetue et in euum.totiens quotiens.ꝑ prelatos.
aliasq; ꝑsonas tam ecclesiasticas q̄; seculares.super hoc fue-
rint requisiti ꝛ moniti.

☞ Cuiuslibet excō municati vltra an- nū legalē excōicatōs ꝑ quocunq; excessu sustinētis oīa bona mobilia vl' imobilia dn̄t ꝑ loci capitane um apprehēdi ꝛ tā- diu teneri.quousq; de eis ꝑ excōicatum vel eūdē capitaneu; satisfactō ꝑsone lese impendatur.

☞ Solutiōe facta iniuriā passis et ab solutiōe obtēta.bo- na ꝑdicta.raptori ꝑ capitaneū restituat

☞ Mādatū regis ad capitaneos.

¶ Qd si prefati capitanei.Tenutarij-
q; nostri aut loca tenentes eorundē pro tempore existētes in
executiōe premissorum:tardi fuerint vel negligētes. Extunc
ipsos omnes.ꝑ huiusmodi negligētia per loci ordinarios:ia
culo anathematis indulgemus feriendos:harum quibus si
gillum nostrum est appensum testimonio litterarum. Actu;
Cracouie Sabbatho.primo ante festum Purificationis ma
rie virginis. Anno domini. Millesimoquadringentesimotri

☞ Capitanei remis si in executiōe ꝑmis- soꝝ ecclesiasticis cen- suris sunt feriendi

cesimotercio presentibus Reverēn in christo patribus dominis Sbigneo Cracovieñ. et Joāne Chelmeñ. epis. Necnō magnificis. et Nobilib9 Nicolao de Michalow Castellano Cracovieñ. Petro de Pijes krowasskala Palatino Crac. Joanne. Glowacz de Oleschnycza Marsalco Regni polonie. et Joanne de Conijeczpolije. Ac alijs q̄plurib9 militibus nostris dilectis. Datum per manus venerabilis Stanislai de oppo- row. decretorumdoctoris. decani Cracoviensis Sedisaplice protonotarij regni nostri predicti Vicecancellarij. nobis sincere dilecti ad Relationem Magnifici Joannis de Conijecz- polije. ¶ Nos itaqz vestigia ꝓgenitoris. et predecessoris nr̄i prelibati charissimi: toto mentis nostre conatu insequi et amplecti satagentes: lr̄as huiusmodi statutuz laudabile in se cō tinentes cum eorum toto tenore de ꝯsensu et voluntate prelatorum et baronum ac consiliarioꝝ regni nostri: approbam9. innovamus: ratificamus: et confirmamus tenore presentiuz mediante. Quo circa omnibus et singulis pn̄tibus et futuris regni nostri capitaneis tenutarijs et eoꝝ vicesgerentib9 Mādamus quatinus p̄dictas nr̄i progenitoris statuti lr̄as in omnibus clausulis. punctis. et conditionibus teneant: et ad unguem ꝑpetuo: et inviolabiliter observent. Aliosqz in suis capitaneatibus tenutis et districtibus ipsis quomodolibet subiectos suppositos cuiuscunqz p̄eminentie gradus: aut ꝯditōnis existant. arceant: et cōpellant iuxta vim et formam p̄dictarum ꝓgenitoris nostri litteraꝝ quotiens tā ꝑ p̄latos: quam al's ꝑsonas ecclīasticas et seculares fuerint sup hoc requisiti. et postulati. ¶ Quod si ipsi capitanei et tenutarij seu ipsoꝝ loca tenentes. ꝑ tp̄e existētes in premissoꝝ executione se remissos et negligentes: aut al's quomodocunqz difficiles reddiderint extunc ipsos et eoꝝ quēlibet ꝓpter hmōi incuriā et cōtēptum mādatoꝝ nr̄oꝝ excoicationum sentētijs et censuris ecclīastici in eos ꝑ locoꝝ ordinarios: eorumqz vicarios et officiales generales fulminandos et ꝓmulgandos subdimus et subicim9 ac perpetuo subiacere decernimus et obligamus tādiu ꝑcedendum: quousqz ad ipsaꝝ executionem lr̄aꝝ curaverint ꝓcedere cum effectu. Harum quibus sigillum nr̄m est appensum testimonio lr̄aꝝ Actum in ꝯvētione generali pȳothrkoviensi. ꝓ festo sancti Adalberti celebrata feria quarta post festum sancti Georgij ꝓxima. xxvj. mensis Aprilis Anno dn̄i

Kazimir9 terci9 statu. & i paternū cōfirmans Mādat omibus capitaneis et eoꝝvicesgerentibus hāc cōstitutionē tenere in omibus suis punctis. Aliosqz sbiectos. ad tenenduz compellendos fore

¶ Subijcit R. M. Capitaneos negligentes. sentētijs excōicationū per loci ordinarios contra eos fulminandis.

Millesimoq̄drīgētesimoq̄nq̄gesimooctauo p̄ntib⁹ ibidē re 1458
uerēdissimo reuerēdisq̄ꝫ ĩ xp̄o p̄rib⁹ dñis Johē sctē Gnesneñ.
eccl'ie archiep̄o ꝛ p̄mate Thoma Crac. Johē Uladislauieñ.
ꝛ regni Polonie cācellario: ac Andrea posnanieñ. eccl'iarum
ep̄is: venerabiliq̄ꝫ Johē Luthkonis d' Brzezije vtriusq̄ꝫ iu-
ris doctori archidiacono Gnesneñ. ꝛ vicecācellario regni po-
lonie. Necnō magnificis generosis nobilib⁹ ꝛ strennuis Jo-
hāne de Czijzow Castellano. Johē de Thanczijn Palatino
Crac. Luca de Gorka Posnanieñ. Stanislao de Ostrorog
Calischieñ. Derslao de Rijthwanij Sādomirieñ. Petro de
Opporow lancicieñ. Nicolao de Cosczelecz Bresteñ. Pala
tinis. Andrea odrowansch de Sprowa: Palatino ꝛ capita
neo Leopolieñ. Johē de Pijlcza. Hijncza de Rogow Sira-
dieñ. ꝛ regni Polonie vicethezaurario. Petro de Thurow.
Sandomirieñ. Petro d' Strijkow Uladislauieñ. Stanislao
Schijdlowijecz. zarnowieñ. castellanis Creslao v oijschijk
d' voijcza Crac. Sādiuogio de Lāczenicze Sādomirieñ. Jo
hāne Curothpathwa d' laczuchow lublineñ. Succamerari
is. Nicolao d' brzezije regni polonie Marsalco Johē craska
de Lubnijcza Calischieñ. Johē de Sczekoczijnij Dapifero.
Sandomirieñ. Nicolao Lublineñ. Nicolao Pijenijaschecki
de Uijthwicze Crac. capitaneo. Johē de Melsthijn. Johā-
ne de Tharnow. Jacobo de Dampno Pincerna. Nicolao d'
Chrzansthow tribuno Cracouieñ. ac venerabilibus. Jaco-
bo de Sijenno Gnesneñ. ꝛ Cracouieñ. Jacobo Loth d' dāp-
no decano Cracouieñ Johāne de Pnijow decretoꝝ doctore.
Archidiacono Johē Uoijschijk de Uoijcza Custode Crac.
Petro Spinek de Banthkow Gnesneñ. ꝛ Cracouieñ. Ca-
nonico. Et alijs q̄ꝫpluribus fidedignis circa p̄missa. Datum
per manus prefatoꝝ Reuereñ. patris. domini Johānis Epi:
Uladislauieñ. ꝛ Cancellarij: ac venerabilis Johannis luth
konis de Brzezije vtriusq̄ꝫ iurisdoctoris archidiaconi Gnes
neñ. ꝛ vicecancellarij Regni Polonie sincere nobis dilecto-
rum Ad relationem prefati venerabil' Luthkonis d' brzezije
doctoris vtriusq̄ꝫ iuri archidiaconi Gnesneñ. Uicecācellarij

Sūmariū

Kazimirus tercius in opatorviecz statuit

¶ Kazimirus tercius Wladislai Jagellonis filius in oppathorvijecz sanxit Statuta de raptoribus et inuasoribus bonorum ecclesie que edidit i Nouaciuitate sub data infrascripta.

k

Azimirus dei gratia Rex Polonie. Magnusdux Lituanie. Russie Prussieqȝ dn̄s ꝛ heres ꝛc. Uniuersis ꝛ singul' Capitaneis Signanter tn̄ Cracouien̄. Sādomirien̄. nouecíuitatis Radomien̄. Lublinen̄. ꝛ alijs vbilibet cōsistentibus presentibus requiren̄. sincere ꝛ fidelibꝰ dilectis. Gratiam nostrā cum fauore Magnifici ꝛ generosi sincere: ꝛ fideles nostri dilecti. Nō sine graui animi molestia: ac diuine vltionis metu quotidianas spiritualium regni nostri querelas, lacrimis etiam permixtas audimus. Quomodo ipsi per terrigenas belligeros. qui ad expeditionem generalem proxime preteritam procedebant in bonis ecclesiasistis preter morem terrestrem: dānificati sunt. Uolentes itaqȝ vltionem diuinam intercipere: nr̄aqȝ animaduersione preuenire Cum omnibus consiliarijs nostris in oppatorvijecz exercitualiter congregatis talē modum inuenimus statuimusqȝ: per quem ipsi spirituales dampna sua per viam iuris repetent breuiorem. ¶ Qz quilibet, ꝑ dampnis suis: possit coram capitaneo loci: cui damnificator ipse subiacet eum conuenire quē ipse capitaneus ꝓ dampnis illatis nō secus qꝫ pro articulo castrensi. vno ex quattuor iure descripto iudicare debebit. ¶ Et admittere probationē actori: sicut violētia domestica: aut si actor id egerit: quod arbitrio eius deferimus purgatione iuramenti more castri reus iudicetur. ¶ Si vo capitaneus in longa distantia fuerit: coram quo reus deberet trahi in causam: poterit actor spiritualis opportunitate capta: dum ipsi in partibus Cracouiēsis ꝛ non maiorispolonie essemus constituti: ad nostri presentiam reum citare: quem nulla districtus euocatione volumus excipi: sed more bellico actori iusticiam ministrare: que omnia descripta de spiritualibus bene possessionatis terrestri domi

☞ Inferens alicui spūali dānū coram capit. cui subest est cōueniēdus ꝛ nō secus quā ꝓ articulo castrēsi vno ex quatuor ꝑ eū iudicādus
¶ Actori sup dāno illato incūbit ꝓbatio: als reus iurabit se esse immunem a damno illato
☞ Capitaneo a loco lōge distante ꝑt. Actor reū corā rege in terra Crac. agēte cōuenire. sine districtus exceptione.

 Sūmariū

nio siue hereditario intelligere volumus. ¶ De alijs vo spiritualibus inferioris conditionis: qui propter eorum egestatem in iudicijs terrestribus: maxime sic remotis non sufficient impendere. Extunc poterint in iure eoruz ecclesiastico dānificatores suos conuenire: in quo quandocunq3 iuste conuicti fuerint: et censuras vltra annum sustinuerint volumus q3 rigidissime. constitutio d talibus edita. obseruetur. et q3 turri mancipentur. hanc volumus. a iudicibus spiritualibus. et actoribus seueritatez moderari: vt nec illi in petendo. siue existimando damna sua: nec isti in decernendo modum excedāt rationabilis equitatis. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum presentibus est sub appensum. Datum in Nouaciuitate Corczijn: feria sexta proxima ante dominicam Oculi. Anno domini. Millesimoquadringentesimoseptuagesimoquarto. Ad mandatum domini regis.

¶ Spiritualib9 inferioribus. nō habētibus impensas in iure terrestri. conceditur facultas cōueniendi suos damnificatores in iure spirituali. qui si cōuicti cēsuras vltra annuz sustinuerint in turrī inijciaantur.

1474

Finit kazimirus tercius statutū contra raptores bonoruz eccl'ie.

Sūmariū

Interdicta ⁊ excōicatiōes. ꝓ iniurijs eccl'ie

¶ Ut āt tollātur dubia de Interdictis et excōicatis: iuxta statutū ꝓuīcie Gnesneñ. pro raptu ⁊ iuasiōe bonoꝝ ⁊ ꝑsonaꝝ eccl'ie Nos Alexāder Rex ad informatiōẓ subditoꝝ nostroꝝ spiritualiū et seculariū. iura diuina nō callētiū decisiōẓ ď corpe iuris ⁊ ď libris eccl'ie doctoꝝ sup statuto ꝓuīciali Gnesneñ. scriptā. ꝑ venerabilē Nicolaū Cottfijcz Archidiaconū Posnanieñ. et Canonicū Gnesneñ. iuris pontificij ac legū doctorē collectā congestis per nos priuilegijs Regni communibus ascripsimus sub ordine infrascripto

☞ Inuasor bonorum ecclesie est excōmunicandus

Statutū ꝓuincie Gnesneñ. positum sb ti. de rap. disponit ⁊ statuit. Qr hij q̄ decimas. possessiōes tributa ac bona mo-
s bilia ad ecclesias personasq̧ eccl'iasticas: ac eorum subditos spectantia: rapiunt. inuadunt: occupant: exactionant: iniuste pignorant: extorquent: vel quouis sumpto colore grauāt: aut in bonis eisdem. notorium damnum seu manifestā offensam inferunt. post tres dies (nisi satisfecerint) Excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto.

Circa qđ statutū. Noto primo. id qđ notat panormitan⁹ in rubri. de sagitt. Qr hic rubꝝ est generali⁹ nigro. Rubrica em̄ loq̄tur solum de raptorib⁹. Text⁹ vo etiā ď illis q̄ alioquin dānum: grauamen aut offensam faciunt: absq̧ eo ꝙ aliq̄d rapiant auferant ⁊ exportent

☞ Damnum proprie in rebus

Pro clariori tn̄ statuti intelligētia: p̄mitto p̄muẓ: ꝙ h̄ vbuẓ dānuẓ ꝓp̄e ꝑtinet ad res ⁊ ē q̄dā destructio seu deteriatio reꝝ ī bōis nr̄is ꝯsistētiuẓ: vt in. l. iij. ff. de dāp. infec. vbi iuriscōsult⁹ dānum vocat p̄rimonij diminutionē.

☞ Offensa ꝑtinet ad personā ꝓprie.

¶ Uerbum vo offensa ꝓprie ꝑtinet ad ꝑsonā: et ē q̄dā iniuria facta ꝑsone seu in ꝑsonā: q̄ hominē ad iustā turbationē induč vt dič bar. in. l. cum filium. ff. ď here. insti. Tn̄ large sumēdo

vocabula aliqn offensam psone vocam⁹ dānum: vn̄ dt alex. in.l.iusurādum.ff.d iureiurā.p.l.si in duob⁹.ff.d reg.iur. q dānum fame pfertur dāno pecuniario. Et ecō dānum rex vocam⁹ offensam psone. vn̄ dic tex.insti.d iureiu. q si cui⁹ bōa q̄si debitori cum tn̄ nihil debeat: possessa sint iniuriā admitti manifestum ē: et sic large dānum et offensa: vnum p alio possunt poni ¶ Hoc pmisso q̄ro: qualr in h statuto capiātur he dcōnes dānum seu offensa vtr stricte et pp̄e an vo large: ita q vnuz capiatur p alio et vnuz intelligatur in alio. Et rn̄deo q capiuntur stricte et pprie: nō em̄ op⁹ ē: vnuz sub alio intelligere: vbi singla ponuntur expsse: q: incerti nō i incerti ē locus subauditōi: l.ptinuam⁹.ff.d v.obli. fac regla in penis li.vi.ex q̄ em̄ statutum est penale deb3 fieri stricta interptatio.

Scdo pnoto q damnū seu offensa habēt se ad rapinā inuasionē occupatiōz et executiōz iniustā pignatiōz extorsionē: sic gen⁹ ad spes: pdicātur em̄ d q̄lib3 ipoz et valz psequētia rapina ē: g dānu3 seu offēsa ē et nō ecō: et sic d singul Capio tn̄ h gen⁹ nō ita pp̄e vt capitur a dyaletici: h̄ bm legistas p eo q ptinet sub se plura: vt not.panor.in.c.pastoral. §.qm̄ de rescptis. ¶ Hoc pmisso q̄ro: an istud statutu3 hēat locum in aliis casib⁹ sub istis vbis gn̄alib⁹.s.dānum seu offensa tacite cōphēsis: vltra casus q̄ sunt spālr enumerati. sez rapina etc. Et rn̄deo q sic p ea q̄ nōt panor.in.c.sedes d rescripris. In scdo nō. et in q̄nta colump. vbi dr̄ q quotiens enumeratis speciebus subiungitur genus sub nomine adiectiuo licet illud genus restringitur: vt non comprehendat nisi species pares expressis Non tamen restringitur ad species expssas tantum: sed ymmo comprehendit omnes alias species tacite sub eodem genere comprehensas: que sunt pares expssis ¶ Cum autem hic enumeratis speciebus: scilicet rapina inuasione etc. Subiunguntur dictiōes generales: scilicet damnum: seu offensa: quibus dictionib⁹ generalibus adiunguntur nomina adiectiua. Nā huic dictioni dammum adiungitur hoc adiectm̄ notum huic dcōni offensa adiungitur hoc adiectiuum manifesta. Dico q h statutum: h3 locum etiā in aliis casibus tacite sub eisdem verbis generalibus comprehensis ¶ S3 q̄ro q̄ sunt isti casus: tacite sub eisdē vbis gn̄alib⁹ cōphesi: dico q sub vbo dānum infert cōphēduntur illi. q̄ incendunt edificia q̄ sunt in bōis ecclie. et q̄ mutilāt aut necāt peco-

☞ Large vnum p reliquo ponitur.

☞ Hic tamen pprie sunt accipiēda.

☞ In penis stricta intptatio faciēda

☞ Damnū et offensa ad rapinā inuasionem etc. sicut gen⁹ ad speciē se habent.

☞ Genus comphēdit species suas.

☞ Statutum puinciale h3 locum in casibus sub verbis generalib⁹ cōphēsis

☞ Hoc notabile declarat precedens

ra ⁊ pecudes. Isti em̄ lȝ nihil rapiāt nihil extorquat ⁊c̄. Tn̄ qꝛ dāt dānuȝ incidunt in penā h⁹ statuti. Sb v̄bo v̄o offensā infert. ꝯp̄hēduntur illi q̄ in bona eccl̄ie veniētes ꝑcutiunt homines familiā aut ſbditos eccl̄ie. Isti em̄ q̄uis nihil rapiunt ⁊ nll̄m dānum faciunt: qꝛ tn̄ offendunt incidunt in penā hui⁹ statuti. ¶ Et qꝛ dr̄ in tex. q̊uis sumpto colore ḡuēt: q̄ro quō possint colorari ḡuamina: d̄ q̄b⁹ in tex. Rn̄deo ⁊ pono exemplū in rapina. ꝑ. c. clericos. d̄ immu. eccl̄. li. vj. siq̄s rapiēdo ꝓtestatur se id nōie doni mutui. aut ꝯmodati accipe. l' pōno exemplum d̄ ill' q̄ veniunt ad bona eccl̄iaꝝ: ⁊ exigunt victualia ⁊ statōes sub colore hospitalitatꝪ asserētes clericos ꝑtinē ad hospitalitatē: vt s̄. d̄ immu. eccle. ī statuto ꝙ incipit Itē cuȝ ad aures Clerici em̄ nō tenētur ad hospitalitatē: nobiliuȝ: diuitum aut stipendarioꝝ: gl'. in. l. j. ⁊. l. omnia. C. de ep̄is ⁊ cl. Sȝ solum ad illam que ꝯtinet offm̄ pietatꝪ. xlij. di. §. j. c. ij. d̄ sup. neg. prel. ⁊ ꝑ dec. in. c. d̄ monachis d̄ p̄ben. ⁊ ꝑ bar. in. c. j. de empt. ⁊ vēdi. ¶ Et qꝛ in tex. dcōnes adiectiue adiuncte v̄bis generalib⁹ q̄lificāt ipa. Nā v̄bo dānum adijcitur qualitas notorij. v̄bo offensa adijcitur q̄litas manifesti ¶ Quero an iste q̄litates notorij ⁊ manifesti debeant referri ad cas⁹ specialiter enumeratos: ⁊ ita q̄lificēt easdē spēs sic̄ q̄lificāt gen⁹ vl' an vnum v̄bum gn̄ale: q̄litatē suā ꝯiceret alteri v̄bo gn̄ali ⁊ eꝯ. ⁊ rn̄deo ꝙ sic. Moueoꝛ ꝑ ea q̄ notat bar. in. l. doli. ff. d̄ ser. coꝛ. vbi dr̄. ꝙ q̄tiēs in aliq̊ statuto enumerātur pl'a delicta: si circa vltimuȝ adijcitur aliq̄ q̄litas. illa refertur etiā ad delicta pri⁹ enumerata ⁊c̄. fac̄ ꝙ nōt panoꝛ. in. c. inq̄sitionē. de appel. dicēs ꝙ q̄litas in fi. dispōnis posita nō r̄stringetur tm̄ ad immediate p̄cedētia: s; ꝯcernit omnia in dispōne ꝯtēta. maxime vt dic̄ phil. in. c. ij. req̄ris. e. ti. ex q̊ nō ē dare d̄ nām. q̄re magi' ad vnuȝ: quā ad aliuȝ r̄feratur ꝑ leges ibidē allegatas. Facit ꝙ nōt idē bar. in. l. p̄toꝛ. §. en ideꝫ. ff. vi. bo. rap. in illa. q. an dicta in p̄cedētib⁹ intelligātur repetita in sequeñ, ꝑ q̄ dico ꝙ ista qualitas notorij: addita v̄bo dānum. Et q̄litas manifesti addita verbo offensa referenda est ad singula tā spāl'r expressa: quam tacite in verbis generalibus comprehensa. ¶ Deinde q̄ro Quō h̄ dcō manifesta. posita in statuto dȝ accipi. ⁊ an̄q̄ȝ rn̄deā. p̄mitto. ꝙ h̄ dcō manifestum. in iure aliqn̄ capitur impꝛop̄e, ꝑ notorio: vt in. c. manifesta. ij. q. j. ⁊. c. qm̄ d̄ filijs p̄sbi. ⁊. c. ex ꝑte. cum. c. seq̄n. d̄ v. sig. aliqn̄ v̄o capitur

Margin notes:

☞ Quō dāna possunt colorari vl' grauamina.

☞ Quō clerici ad hospitalitatē teneātur.

☞ Notoriū ⁊ manifestuȝ ad quid referenda sunt.

¶ Manifestū aliqn̄ ꝓprie: aliqn̄ impꝛoprie accipitur

etiā in ꝯsti tutiōib⁹ p uincialib ... ti. de immu nitate eccle siaꝝ. Cū ... cū ad aure

ꝓprie. ꝑut ē q̄dā spēs de ꝑ se. differēs a notorio. ⁊ hn̄s se ī mi
nus q̄m notorium. ⁊ est illud qđ ꝓcedit ex certo autore. ⁊ p̄t
ꝓbari. xj. q. iij. eoꝝ. ⁊ notatur in. c. cum olim. đ v̄. sig. c. vene
rabilibꝰ. v̄. senes autē de sen. exco. li. vj. ⁊ in. c. vr̄a. de coba.
cle. ⁊ mu. ꝑ glo. ⁊ dec. ¶ Hoc p̄misso: rn̄deo ad quesituꝫ. ꝙ

¶ Verba statuti debent ꝓprie interpretari.

dictio manifesto: h̄ dꝫ accipi ꝓprie: ꝑ nō notorio. Moueor p̄
mo: qꝛ v̄ba statuti sꝑ dn̄t potiꝰ ꝓprie: q̄m impropꝛ̄e exponi: et
interp̄tari. Si tal' interp̄tatio nō ē ꝯ̄ria iuri cōi: s̄m bar. in. l. p̄
toꝛ ait: vt. ff. de dāp. infect. ⁊ panoꝛ. c. cuꝫ dilectꝰ đ ꝯsue. Sꝫ
certuꝫ ē: ꝙ h̄ expositio ꝓp̄a hꝰ v̄bi māifesta nō ē ꝯ̄ria: ymmo
ꝯsona iuri cōi. ¶ Nā s̄m ius cōe: ille q̄ trāsgreditur legeꝫ in

¶ Trāsgressoꝛ occl'tus nō minꝰ incidit penam legis quam publicus.

occulto: nōminus incidit in penā legi: q̄m ille q̄ trāsgreditur
in publico. vn̄ dicit glo. nō in cle. de here. in v̄. eoip̄o ¶ Ciꝛ il
le q̄ ꝑcutit clericum in occulto nō minꝰ cadit in sentētiā cano

¶ Percussoꝛ clerici in occulto incidit sētētiā sicut ī publico

nis: q̄m ille q̄ ꝑcutit in publico. Et nō minꝰ dꝫ declarari excōi
catus dummō hmōi ꝑcussio occulta. i. nō notoria: possit ꝓba
ri. ¶ Scđo moueoꝛ ꝑ ea q̄ notat panoꝛ. in d. c. Cum olim: de
v̄. sig. vbi dic̄ ꝙ sꝑ h̄ dictō manifesta: dꝫ accipi ꝓprie: si mate

¶ Manifestum debet accipi proprie.

ria subiecta h̄ patitur. Cꝛ āt materia subiecta hꝰ nr̄i statuti:
h̄ patiatur. ymmo req̄rat ꝓp̄t mētē statuētiuꝫ. ¶ Probatur
ꝑ argm̄: ab absurdo: seu incōueniēti: qđ est in iure validum.

¶ Argumentuꝫ ab incōuenienti est ī iure validum.

vt dic̄ glo. in. c. dudum: de p̄ben. li. vj. Si em̄ debēt accipi ꝓ
notorio: ⁊ sic ꝑ ꝯn̄s h̄ statutum: debēt tm̄ in casu notorio in
telligi: Sequeretur hoc incōueniēs ꝙ aliqn̄ ille: q̄ pauca ra
peret: eēt excōicatꝰ vigore hꝰ statuti. Ille v̄o q̄ ml't̄a raperet
aliqn̄ nō eēt excōicatꝰ. ¶ Exēplum: ille q̄ dum dies est: veni
ret ad villā ⁊ vicinis cernentibꝰ. rapet vnum equum: esset ex

¶ De raptoꝛe notorio ⁊ nō notorio exemplum.

cōicatus. Ille v̄o q̄ veniret de nocte: ⁊ aliis vicinis dormiēti
bus: aggrederetur vnā domum (⁊ frustra repugnāte hospi
te) recipet ml't̄os equos: oues boues ⁊c̄. nō eēt excōicatꝰ: ꝓ
pterea: qꝛ s̄cm̄ nō eēt notorium. Sil'r ille: q̄ solo pastore pre
sente: et repugnante gregem: totius ville: qui ibat in pascu
is abigeret. nō esset excōicatus: qꝛ non posset dici notorium:
ꝙ vnus tātum vidit. Sed hoc esset inconueniens: ⁊ contra
mentem statuētium: qui voluerunt ꝑ hoc statutum ꝓuidere
ne bona eccl'iaꝝ ⁊ paupm̄ hoim̄ in eis degētium siue occl'te si
ue notorie rapētur ⁊ dānificarētur ymmo forte ex mēte statu
entium possit argui ꝙ h̄ v̄ba notorium dānuꝫ seu manifesta
offensa. nō eēnt in h̄ statuto posita ad d̄riam occulti dāni seu

offense clādestine. Sz poti⁹ ad d̄riam modici dāni ⁊ psone of fense: vt sit sensus dānum notorium id ē notabile. Et offensa manifesta id ē nō puula. ¶ Quia modic⁹ excess⁹ nō eēt curā dus. ƀm glo. in. c. reuera. de ꝯse. di. ij. ꝟ. mortui Et lz pro hac expōne fac. tex. ī. c. ex pte ade. d̄ īsti. vbi raptores ꝓpter noto rietatē famosos vocat nōbiles: tñ qꝛ alibi nō repio h⁹ exposi tiōis fundamētum nō sequor eum: sz sequor p̄mā expositōez ⁊ capio h̄ vbiꝫ manifesta ꝓprie: ꝓ nō notorio qꝫ ꝓbari potest Et ꝯcludo qꝫ h̄ statutum hꝫ locuꝫ tā in raptu. dāno. offensa. notorijs. qꝫ in nō notorijs ¶ Quāuis āt vigore h⁹ statuti tā notorius quā manifest⁹ id ē nō notori⁹: raptor incidit in excō cationē: tñ aliť ꝓcedetur ꝯ notorium. ⁊ aliť ꝯ nō notorium. vt ĩ. subijciā. ¶ Oppono tādē ꝯ istud statutum ⁊ arguo illud nō eē validum p̄mo ex eo qꝫ in ipo. nō p̄missa monitōe. fertur excōicatōis sentētia. ipo fctō. qđ ē ꝯ. c. sacro. d̄ sen. exco. c. Ro mana. §. sꝫ nec in spē. e. ti. li. vj. ¶ Rñdeo p̄mo qꝫ ex diuersꝭ nō infertur. l. popinian⁹. ff. d̄ mino. sꝫ dc̄m. c. sacro: in alio ca su loquitur. s. d̄ excōica. q̄ fertur ab homine. nō nisi ꝓ ꝯtuma tia. vt dic̄ glo. xj. q. iij. c. epi. A iure tñ seu statuto: fertur etiā ex delicto: vt in. c. si qs. xvij. q. iiij. Scd̄o respondeo qꝫ imo in hoc statuto: saltē tacite excōicatōez p̄cedit monitō Nā vt dic̄ Jo. an. in. c. ij. ne cle. vľ mo. in nouella. sup gl. ij. qñcunqꝫ in si nodo aliq̄d mādatur vľ ꝓhibetur sub pēa: illđ mādatum seu ꝓhibitio hꝫ loco monitōis: ita qꝫ ꝯ faciēs: incurrit penā. abs qꝫ alia monitiōe. qꝫ dc̄m Jo. an. allegat ⁊ seq̄tur rota. sub ti. d̄ dolo ⁊ cō. in nouis deci. incipieñ. Itē extra rotā. ¶ Hoc idē voluit panoꝛ. ī c. j. d̄ rap. ij. nō. dicēs qꝫ iō ꝑ sinodāle statutuꝫ excōicatio p̄t fieri ꝓ delicto absqꝫ monitōe: qꝛ statutum taci te admonet. ¶ Circa hāc scđam solutionē possit dubitari. de rōne differentie: quare supra in statuto prouinciali sub titu lo de inmu. eccle. §. qui cum administrorum: quasi in eisdem terminis fertur excommunicationis sententia ipso facto: ⁊ ta men ibi cauetur: vt p̄mittatur monitio p̄usqꝫ incidat in eādē In statuto vo isto: nihil cauetur. de hmōi monitōe p̄mitteñ. ¶ Respōdetur qꝫ licet ꝯditores legis. aut statuti possint fer re excōmunicationis sententiā ipo facto: monitione non pre missa: nō tñ tenentur: imo possunt etiā p̄figere terminum ad satisfaciendum. ¶ Ita vt delinquēs. nō incidat eandē sente tiam: nisi tunc factus fuerit ꝯtumax. vt in. c. iij. de rap. ij. rñso

¶ Modic⁹ excessus nō est curandus.

¶ Aliter ꝓcedit̄ cōtra raptorē notoriū aliter ꝯ nō notoriū.

¶ Oppositio cōtra istud statutum.

¶ Solutio oppositionis duplex.

¶ Per sinodale statutum excōicatio p̄t fieri ꝓ delicto absqꝫ monitione.

¶ Dubitatur de rōne differentie

¶ Rñsio ad dubiū.

¶ Delinquens non incidit ĩ iaꝫ nisi cuꝫ fact⁹ fuerit ꝯtumax

Quare tñ cōditores legis: aut statuti: hoc aliqñ faciunt aliquando non: nō semp pōt dari ratio. l. nō omnium. ff. ď legi. ¶ Ver quo ad hoc statutum nostrum ⁊ illď qď est positū sub ti. de immu. eccle. credo possit dari hec ratio differētie Cum illud de immu. eccle. aliud habet fundamentū. quia eñ in turba vel exercitu: nō facile pōt sciri priuata persona: que cōmittit raptum: vnde ne ꝓpter hoc: impune spoliarentur bona ecclesie illud statutum fecit ꝓuisione: ⁊ voluit puniri illum: q̄ est principalis in exercitu: ⁊ qui habet potestatē ducēdi ⁊ locandi exercitum: vbi vult ⁊ ponunt nō ꝓprie ꝓ damno: ħ ꝭm c. fi. de imu. ideo qꝛ dat occasionē damni faciendo stationē in bonis ecclesie: que vtiq; sine damno fieri nō potest. Unde qꝛ facere stationem: nō est culpa que ipso suo genere esset pctm̄ voluit dictum statutum: nō excedere terminos. c. reprehensibilis: de appel. sed voluit eum prius moneri antequā incideret In hmoi sentētiā ipso facto ꝓlatā. ¶ Sec⁹ in ħ nr̄o statuto quia eñ raptus est pctm̄ ip̄o sui genere grauissimum ⁊ iure diuino p decalogum ꝓhibitum: ergo merito in ipso seuerius ꝓcedendum. ¶ Oppono secundo contra hoc statutum. ⁊ arguo illud esse insufficiens. ex eo ꝙ in ipso nihil cauetur: vt saltem iudex premittat citationem contra raptorem: antequā sententialiter declaret eum incidisse: in dictam excommunicationum sententiam. quod videtur esse ꝯtra. c. caueāt iij. q. ix. contra. l. j. §. item cum. ff. que sen. sine appel. ⁊ insti. de pen. temere liti. §. omnium autem. ¶ Pro solutione sciendum est ꝙ panor. in. c. ꝑuenit. primo de appel. ponit hāc questionem: an ille qui pro aliquo delicto: incidit in sententiā excommunicationis a canone: aut statuto latum: ipso facto debeat necessario citari: ad vidēdum declarari se incidisse in eādē. ¶ Et dat hāc distinctionē: ꝙ aut delictū nō ē notoriū ⁊ dz necēario citari: aut ē notorium: ⁊ tūc nō oportet eum citari. ¶ Quo ad p̄mā partem scȝ qñ delictum nō est notorium dicit ibidem panor. ꝙ tunc citanda est pars: ⁊ recipiēde sunt probatiōes. super facto ⁊ deinde ꝯstito de facto: ꝓcedēdum est ad declarationē: ꝓ ħ allegat. c. cum scđm leges: de here. li. vj. ⁊ tres glo. in hac materia valde nō. videlicet in cle. pñti. ⁊ de censi. in v̄. ꝯstiterit. cle. j. de pen. in v̄. ꝯmode: ⁊ in. c. sacro. ď sen. ex cō. in v̄. ꝯstiterit Et in hac p̄ma pte. h⁹ distinctiōis puto fundatā decisionē rote. sꝫ ti. ď lit. ꝯtestatio. vij. in

Rapt⁹ est pctm̄ suo gn̄e gūissimum

¶ Scđa oppositio contra statutum

Solđ ad ꝑdicta

In notorio nō ē citatio ꝑmittēda.

In nō notorio citanda est pars. et probatio recipiēda.

ordine in nouis. deci. que dicit. q̄ priusq̄ d̄claretur aliquis in
cidisse in canonem. Si quis suadente: deb3 p̄us vocari. ꝛ de
bet cognitio summaria p̄mitti. Loquitur em̄ in casu nō noto
rio: prout ex iuribus. ꝛ glo. in ea allegatis potest cognosci.

☞ Qn̄ delictū ē no-
torium fieri potest
declaratio.

¶ Quo ad sc̄dam ꝑtem distinctiōis: sc3 quando delictu3 est
notorium dicit panor. vbi s̄. q̄ poterit fieri declaratio. Nō p̄
missa aliqua citatiōe allegat. c. rep̄hēsibil. de appel. vbi h̄ idē
tenet hosti. allegat etiā. c. qm̄ de fi. p̄sbi. facit. ca. bone. titu. d̄
elec. c. cum sit romana. de appel. c. euidentia. de accu. cum si:
hoc tn̄ deb3 intelligi de notorio qd̄ est notorium: ita vt ꝯstet
delinquēti: nullā defensionē cōpetere. Nā dicit idē panor. in
c. cum olim de re iudi. post glo. ꝛ in. c. v̄ra. de coha. cle. ꝓpe fi
nē. Et iura q̄ dicunt q̄ in notorijs nō est opus citatiōe debēt
intelligi: de tali notorio in quo constat absenti nullā defensio
nem competere. Alioquin vbi esset dubium. an absenti com
petit aliqua defensio vel excusatio opus est p̄mittere citatio
nem: vt p3 glo. in. c. que lotharius. ij. q. j. allegās. §. quādo
ea. cau. ꝛ questione. ¶ Soluēdo ergo argumētu3: dico hoc

☞ Solō ad argm̄.

statutum nō posse redargui: de insufficientia q̄ in eo nihil di
catur de premittenda vel nō premittenda citatiōe. Expressio
enim eoru3 que de iure tacite insunt nihil operatur. l. nō recte
C. d̄ fideius. In h̄ em̄ recipit tacite supplemētum a iure cōmu
ni. Scd̄m glo. in. l. scimus. §. in cōputatione v̄. sed hec. C. de
iure deli. Sup̄ qua glo. dicit Bal. q̄ si statutum loquitur in
definite de hereditatibus nō distinguēdo: si fecit inuentariu3
vel nō: aut si hereditas sit soluen̄. vel nō Tamē intelligetur
ꝛ fiet distinctio scd̄m ius cōmune. Sic ergo. ꝛ statutum nr̄m
quāuis nihil dicat d̄ citatione p̄mittēda vel nō. distinguetur
tn̄ scd̄3 ius cōe: ita vt aliter in notorio ꝛ alr̄ in nō notorio ꝓce

¶ Mouetur q̄stio

datur scd̄m p̄fatā distinctionē ¶ Ultimo q̄ro q̄s iudex possit
ā debeat adiri: super executione hui⁹ statuti. Et qualiter hoc
statutum debeat practicari Si ille qui raptum ꝯmisit nō mo
ratur in diocesi in qua deliquit. Et dico q̄ tam iudex domicilij
sub quo moratur: quā iudex delicti: vt in. l. j. ꝛ in auten̄. qua
in ꝓuincia. C. vbi de tri. agri. opor. ¶ Nā rōne delicti q̄s sor

¶ Rōne delicti sor-
tit̄ q̄s foꝝ. sicut ꝛ rō
ne domicilij.

titur foꝝ: sicut ꝛ rōne domicilij. iij. q. vj. c. j. ꝛ de for. cō. c. fi.
Est ḡ in optiōe dānum passi. vtꝝ malit. adire iudicē sub quo
delictum ē ꝯmissum: an v̄o iudicē: ad quē se delinq̄ns trāstu
lit. ¶ S3 si ḡ accedit iudicē delicti: ꝛ delictum ē ita notoriu3

¶ In notorijs rap-
tore nō citato. p̄t ad
declarationē ꝓcedi
p̄ iudicem delicti

vt appareat delinquēti. nullā excusationē. seu defensionē cōpetere. vt ſ dictum ē. Tunc raptore nō citato. poterit corā iudice delicti inducē testes. de tali notorietate. videlicȝ ꝙ in oppido. aut villa in qua raptus hmōi est comissus vicinia tota. scit vt in. c. cum delictis de pur. ca. vel illius vicinie ad minus decē homines scđm panoꝛ. in. c. vestra. de cohabi. cle. et mu. Et probatur hoc per testes fidedignos. adminus duos scđm glo. in. c. deus. §. quando. ij. q. j. Deinde ꝓbata notorietate raptore similiter non citato poterit eum obtinere declarari incidisse. in Excommunicationum sententiam. a statuto ꝓlatā. ¶ Demum si voluerit vt raptoꝛ in loco. in quo agit domicilium habeatur pro excommunicato. summarie probabit (vt dicit textus statuti) corā iudice domicilij huiusmodi declarationem. Hec autem probatio summaria. poterit fieri per litteras declarationis emanatas a iudice qui declarauit Nam ꝛ si per testes etiam probari posset sicut et alia sententia. Tutiꝰ tamen. et facilius probatur per litteras vt pulcre decidit rota de reiudi. in nouis deci. incipieñ. Item fuit dubitatum. et est. xix. eo. ti. ¶ Et sic probata huiusmodi declaratione. Judex domicilij. faciet raptorem denunciari et vitari vt in statuto dꝛ ¶ Si vo delictum. non est notorium tunc aut raptorē. priusꝙ se trāstulit. de loco delicti apprehendit citatio scđm. c. proposuisti de foro. com. Tunc postea contra absentem. poterit procedi. etiam ad excommunicationem. vt nōt. panoꝛ. in di. c fi. de foro com. ¶ Tamen ad vidēdum iurare testes. et ad alios actus. fiet citatio in audiētia. alꝰ per edictum. Nam ex quo semel fuit apprehensus personaliter sufficit postea citare per edictum ꝓut colligitur. ex deci. rote. de sen. exco. ī no. incipieñ Item si pronuncietur circa medium. Aut citatio nō preuenit raptorem in loco suo in quo deliquit. Et tunc est questio inter doctores an iudex delicti possit eum verbaliter. alꝰ per litteras citare ī alia diocesi. Et quidam legiste sicut Tij. tenet ꝙ sic. quia executio citationis non est actus iurisditionalis et ideo potest fieri scđm eum vbicunqꝫ. Et ad cle. pastoralis de reiudi. que facit in cōtrarium Respondet ꝙ ibi errauerunt Canoniste Sed bar. in. l. prima. ff. de requi. reis saluat illā cleꝰ et dicit eam habere locum in territorijs. in quibus sunt iurisditiones distincte. quarum vna non pendet ex alia. vl' dato ꝙ pendeat nihilominus habet locum. si minoꝛ vult citari in ter

Probatio Sūmaria potest fieri ꝑ lr̄as emanatas a iudice qui declarauit.

Judex domicilij potest raptorē. denunclare ꝓbata declaratione

Cōtra raptorē citatū ꝛ ꝯtumacem ad excōmunicationem ē procedendū.

Apprehensus semel personaliter. postea per edictum citatur

ritorio maioris. cui subest. quia tunc non potest ꝓpter maio-
ris reuerentiam quem debet potius requirere vt ipse citet.
Jo. an. in addi. specu. in ti. de com. iudi. ade. §. j. vsi. Sed quo
modo. in glo. que incipit An ratiōe delicti. videtur sentire cō
tra dictam cle. Qꝫ videlicet vnus iudex. possit citare. in terri-
torio alterius. vbi hoc per aliquod statutum particulare non
esset ꝓhibitum. Alij canoniste in dicta cle. et in dic. c. fi. de fo.
com. Et ibi panor. tenēt ꝙ non potest citare. quo ad distrin-
gendum seu excommunicandum ꝑsonā. quos sequitur rota.
in ti. de iudi. in nouis. deci. incipieñ. Si queritur vtrum. vbi
determinat et declarat. ¶ Qꝫ etiā si crimē sit leue. in quo scꝫ.
non habet locum remissio Tamen iudex delicti non poterit ci-
tare delinquentem extra Territorium ꝯstitutum. sed scribet
ad iudicem domicilij qui ad hanc requisitionem citabit eum.
vt cōpareat corā iudice delicti. Et illa citatio artabit eum Ita
ꝙ postea valebit sententia ꝯtra absentem lata. sic̄ s̄ dictuꝫ ē.
Itaqꝫ ꝓpter opiniones premissas videretur bene consultum
esse. Qꝫ ex statuto saltem prouinciali Episcopus qui habet iu-
risditionem delicti. possit etiam citare in diocesi alterius. etiā
comprouincialis ¶ Si vero dampnum passus eliget adire po-
tius iudicem sub quo delinquens habet domicilium citabit
coram ipso delinquentem Et eo negante delictum. quia iudex
domicilij non pōt cogere testes qui sunt in alia dioc̄. c. vt ani-
marum de consti. li. vj. nisi hoc haberet cōsuetudo. l. iij. ff. de
testi. Et item quia difficile foret. dampnum passo testes ab eo-
rum negotijs euocare. et sumptuosum in aliam diocesim de-
ducere. c. Cōstitutus de fideius. ¶ Scribet ergo iudex domi-
cilij. ad iudicem delicti. vt testes examinet et depositiones eo-
rum notet denunciabitqꝫ delinquenti. vt vadat pro termino
pro quo iurare debebunt. et deponere vt legitur et notatur.
in dicto. c. cōstitutus. de fideius. Et apud spe. in ti. de testi. §
qualiter. v. scribet autem. Et ibi si erit delictum notorium suf-
ficiet testes inducere super notorio. si vero non notorium op-
portet inducere super facto. ¶ Judex ergo delicti receptis at-
testationibus transmittet eas iudici domicilij. ¶ Et iudex do-
micilij receptis attestationibus ad sententiam declarationis
procedet delinquēte citato vel nō citato. sicut supra dictum ē
¶ Nō obstat lex iudices ꝛ auteñ. apō eloquētissimū. C. de fi.
instru. ꝛ glo. in. c. testes. iij. q. ix. in v. presentes vbi dicitur ꝙ

¶ Judex delicti nō potest citare delinquentem extra territorium s; scribet ad iudicem domicilij ꝛ illa citatio artabit eum

¶ Delinquēs pōt citari coram iudice domicilij

¶ Testes examinentur ꝑ iudicē delicti ꝑñte delinquēte

¶ De attestationibus mittendis ad iudicē domicilij

¶ De sñia ferenda

¶ In causis criminalibus requiritur presentia testium

Interdicta ⁊ Excōmunicationes ferri

Sūmariū

in causis criminalib⁹ requiritur presentia testium nec potest iudex eorum absentius examinationem alteri cōmittere Hoc eñ intelligitur in causis criminaliter intentatis. in quibus agitur ad penam ordinariam presertim corporalem. in quā aliquando opus est testes torquere. l. edictum. ff. de questi. Et ideo opus est eorum presentia ¶ Sed in causis ciuilibus nō facile itur ad questiōes. vt l. l. diu⁹. ff. eo. ti. ⁊ in. l. i. C. eo. ti. ¶ Cum autem per hoc statutum. agatur non ad penam ordinariam. Sed ad satisfactionem damni illati. Et si sit causa criminalis. quia tamen ciuiliter intentatur requiratur ius ciuile. c. tue de procu. et notat car. in cle. ij. §. denique de reiudi. ¶ Preterea bal. in dicta auteñ. apud eloquentissimum. dicit quosdam doctores tenere. ꝙ etiam in causa criminali. possit fieri commissio receptionis testium ꝓpter necessitatem imminentē Et exemplificat si testes sunt forenses. ⁊ nolunt venire ¶ Alioquin si nec solus iudex possit testes cogere nec alteri cōmittere eorum examinatioem. adimeretur facultas puniendi nocentes. et sic publica vtilitas negligeretur in eo ꝙ crimina. remanerent impunita ꝯtra. l. ita vulnerat⁹. ff. ad. l. aquil. Et. c. vt fame. de sen. excommunicationis

In ciuilib⁹ nō facile itur ad q̄stiones.

In causis criminalibus ciuiliter intentatis requiritur ius ciuile

Propter necessitatē imminentē in cā criminali pōt fieri testiū ꝯmissio receptionis

¶ Crimina nō dñt remanē impunita

Finit summariam decisionem doctor Nicolaus ad mandatum dñi. Regis Alexandri

¶ Conuentus Monasterij Lubieneñ. pollicetur electum. al's futurum quemlibet abbatem Regi polonie representare. tanꝙ patrono. Uotum et consensum ab eo peteñ.

In nomine domini Amen. Nos Albertus abbas paciētia diuina Joannes prior Wenceslaus ꝓpositus in antiqua Gosthin. Martinus custos. et Joannes de Crobija ¶ Fratres Conuentus Monasterij in Lubin. Posnanieñ. dioc. nostro et totius dicti nostri Conuentus nominibus. significamus

Abbas et conuentus fratrū Monasterij in Lubin. pollicet̄ abbatē canonice electū representare regi ꝓ adipiscendo ꝯsensu regio

Sūmariū

Monasteriū Lubieneñ. represen-tabit electum abbatem Regi

tenore p̄ntium q̄bus expedit. Uniuersis, tā p̄ntibꝰ q̄ꝫ futuris harꝫ noticiā habituri. Qꝛ quāq̄ꝫ de iure ꝛ ꝯsuetudine post ces sum vel decessum abbati cuiuslibet. p̄fati monasterij nr̄i Lu-bineñ. ad nos nr̄mq̄ꝫ Cōuētum futuri abbatis. Canonica ele ctio spectat ꝛ ꝑtinet. post vō canonicā ꝛ legittimā electionē. ꝑ nos nr̄mq̄ꝫ ꝯuētum. in fratrē ꝯuentꝰ nr̄i Canonice factā an cōfirmationē, ꝓuisionē ve. ꝛ ꝯsecrationē. ꝓut ex debito tene-mur eundē fratrē electum ꝑ se. vel ꝑ alium fratrē. cōuentꝰ no stri. Serenissimo p̄ncipi et dn̄o. dn̄o Kazimiro dei gr̄a Regi Magnoduci Lithwanie. Russie Prussieq̄ꝫ. dn̄o ꝛ heredi. ꝛc̄ et eius successoribꝰ debitum honorē exhibētes tāq̄ꝫ patrono et dn̄o gratiosissimo rep̄ntare Necnō hmōi electione abbatis futuri intimare. et notificare spondemꝰ ꝛ p̄ntibꝰ pollicemur. ac etiā a sua serenitate. et successoribꝰ legittimis. humil'r vo-tum petē ꝛ cōsensum gratiosum postulare ꝛ impetrare. ꝓut ad h̄ de iure. et ꝯsuetudine tenemur. in quē sua serenitas beni gna pietate p̄bebit Uotū ꝫ g̃tiosum et ꝯsensuꝫ. Ad cuiusq̄ dē electi nr̄i ꝓuisionē ꝯfirmatōnē ve. ꝛ ꝯsecratōnē absq̄ꝫ ꝯsensu p̄fati serenissimi dn̄i Regis. vel suorꝫ successorꝫ null'omō ꝓce-demus. nec ꝓcedere volumꝰ. donec prius desuꝑ ꝯsensus Re-gius. fuerit nob̄ benigniter datꝰ. ¶ In q̊rꝫ omniuꝫ. ꝛ singu lorum fidē ꝛ testimonium p̄missorꝫ. p̄ntes l'ras ꝑ nunciuꝫ pu blicum scribi ꝓcurauimꝰ. sigillisq̄ꝫ abbaciatus. ꝛ ꝯuentꝰ nr̄i fecimꝰ cōmuniri. Actum et datum poznanie. die Mercurij. nona mēsis Julij. Anno dn̄i Millesimoq̄drin̄gētesimosexa-gesimo. Inditione octaua. pontificatus sanctissimi in christo p̄ris. dn̄i nr̄i Pij papa scd̄i. Anno scd̄o. in castro in sala suꝑio-ri Castri p̄fati poznanieñ. hora vesperorꝫ p̄ntibus ibidē. Re-uereñ. magnificis. ꝛ generosis dn̄is Andrea dei gr̄a episcopo poznanieñ, Joanne de brzesije Utriusq̄ꝫ iuris doctore. sacri pallatij applici causarꝫ auditore. Archidiacono Gnezñ. et regni polonie vicecācellario Stanislao de Ostrorog pozna nieñ. palatino Joāne de Czarnkow Gnezñ. Petro de Gaij. Calissieñ. Castellanis. Stiborio de ponijecz Succamerario Pozñ. et Capitaneo Maioris polonie generali. Sādiwogio de lazizanice Succamerario Sādomirieñ. Nicolao Tomicz ki Uexilifero poznanieñ. et petro Bunijn de Prawkonicze Marsalko. Curie serenissimi dn̄i Kazimiri Regis polonie. ꝛ alijs q̄pluribus testibus circa premissa.

¶ Muniuntur l're sigillo abbatis ꝛ cō uentus totius.

LXXV

Episcopus Poznanieñ absq3 cõsensu Regis abbatem non consecrabit.

Episcopus Poznanieñ. promittit non procedere. ad cõsecrationẽ futuri abbatis Monasterij Lubieneñ. nisi cõsensus Regis polonie. ad itidem accesserit

Andreas Episcopus Pozñ. signifi-
a camus tenore p̃sentium. q̃bus expedit Uniuersis. Quõ volẽtes Regiam Maiestatẽ. ad futura tp̃a. put tenemur ex debito honorare. pmittim⁹ p̃ntibus. ⁊ spõdem⁹. q̃ exnunc et in antea ad nullius electi in futurꝝ abbatẽ Monasterij Lubieneñ. dı̃j oc̃. nr̃e q̃ p fratres cõuentus illius Canonice electus fuerit puisionẽ. ꝯsecrationẽ. ac etiã ꝯfirmationẽ pcedem⁹. nisi p̃us p Capl̃m Cõuentus sui post electionẽ Canonicã de eo factã. serenissimo dño nr̃o gratiosissimo Kazimiro. aut suo sucessori dei gratia Regi polonie Magnoduci Lithwanie Russie Prussieq3. dño ⁊ heredi p̃ntatus fuerit. et in ip̃m serenitas sua ꝯsenserit. Harꝝ q̃bus sigillum nr̃m. p̃ntibus ẽ subappẽsum testimonio lr̃arꝝ. Datum pozñ feria q̃nta post octãs Uisitatiõis gloriosissime virginis Marie prima. Anno dñi Millesimoq̃dringẽtesimosexagesimo. p̃ntib⁹ ibidẽ Reuerẽdissimo in christo pr̃e. dño Joanne. dei gr̃a Ep̃o Uladislauieñ. ⁊ Regni polonie Cãcellario Necnõ Magnifici ⁊ Generosis dñis Luca de Gorka poznanieñ. Stanislao de Ostrorog Calissieñ. palatinis Petro de Samj Callissieñ. Joãne de Czarnkow Gnezñ. Castellanis. et Petro de Ponijecz Succamerario Poznañ. ⁊ Capitaneo Maioris polonie generali testibus circa premissa

Uladislaus Jagello cõtra hereticos ⁊ fautores eorum in vijelun constituit 1424

Ladislaus dei gratia Rex polonie
zv Necnõ terrarꝝ Cracouie Sãdomirie Siradie Lãcicie Cuijauie. p̃nceps sup̃mus Lithwanie pomeranie. Russieq3 dñs ⁊ heres. ⁊c̃. Significamus

Sūmariū

Wladislaus Jagello cōtra hereticos et fautores eorum in vijelun constituit

tenore pñtium q̄bus expedit. vniuersis pñtib⁹ ꝛ futuꝛ. haꝝ noticiā habituris Qꝛ cum sub dissimulatione pterire non debemus ymmo arceamur diuine legis ppetuis institutis: pestiferos hereticoꝝ errores. q̄s ī dei ptemptum et ī christiane fidei detrimētuꝫ et eneruationē polliciecꝫ iacturā: iniq̄ puersorum corda pflauerunt. Etiā q̄cunqꝫ oportēt nos subire picula a finibus nr̄is ppulsare: ꝛ ī gladio deijcere: vt q̄ cēsura ecclie nō terretūr: humana seueritate mulctetur. maturo ꝯsilio platoꝝ pncipuꝫ ꝛ Baronū nr̄oꝝ habito ꝛ ꝯsensu. ꝛ etī de certa ipoꝝ et nr̄a sciētia pñtibus decernim⁹. ꝛ p firmo. ꝯstāti at qꝫ irrefregabili edicto teneri pcipim⁹. ¶ Et q̄cunqꝫ in Regno nr̄o Polonie ꝛ terris nobis sbiectis. hereticus aut heresi infectus vel suspect⁹ de eadē. fautor eoꝝ vl' director reptus fuerit: p nr̄os Capitaneos Cōsules Ciuitatum: ꝛ alios officiales ac q̄slibet sbditos nr̄os siue ī officijs. siue extra viuētes velut Regie Maiestati offensor capiatur. ꝛ iuxta exigētiā excessus sui puniatur. Et q̄cunqꝫ venerint de Bohemia ꝛ intrāt Regnum nr̄m ordinarioꝝ suoꝝ examini aut mgr̄oꝝ heretice prauitatis ad h̄ a sede applica deputatoꝝ vl' deputādoꝝ sbdētur cōprehēsi. ¶ Si q̄s āt incolaꝝ Regni nr̄i cuiuscunqꝫ status dignitatis. gdus aut ꝯditionis fuerit. hinc et festum Ascensionis dn̄i pximum redire de Bohemia neglexerit. noluerit. vl' ꝯtēserit p ꝯuicto heretico cēseatur et penis subiaceat. que heretici infligi ꝯsueuerunt. Nec āplius ad regnuꝫ nr̄m reuertatur moratur⁹. ¶ Et nihilomin⁹ omnia bona ipoꝝ mobilia ꝛ immobilia. ī q̄buscunqꝫ reb⁹ ꝯsistētia publicētur thezauro nr̄o ꝯfiscāda. plesqꝫ eoꝝ tā masculina: qꝫ feminea omni careat successione ppetuo et honore. Nec vnq̄ꝫ ad aliq̄s assumatur dignitates vl' honores. ſꝫ cum pr̄ibus ꝛ pgenitorib⁹ suis sp maneat infamis. Nec de cetero gaudeat aliq̄ puilegio nobilitatis vl' decore. ¶ Inhibem⁹ etiā sb eisdē penis: omnib⁹ mercatorib⁹ et alijs hominib⁹ cuiuscunqꝫ ꝯditionis fuerint. vt āmō ꝛ in posteꝝ nullās res venales. psertim plumbiꝫ arma esculēta et poculēta ad Bohemiā ducere psumāt vl' portare. ¶ Quocirca vob omnibus ꝛ singlis Capitaneis. Burgrabijs pcuratorib⁹ Mgr̄iscivium Cōsulib⁹. ꝛ alijs Regni nr̄i officialib⁹ ꝛ sbditis q̄buslibꝫ ad q̄s pñtes puenerint Mādamus q̄tinus pñs edictum nr̄m custodire fideliter ꝛ firmiter

☞ Hereticus ꝛ de heresi suspectus ac fautor hereticorum capiat' ac puniatur

☞ Qui de Bohemia veniūt p inquisitores heretice prauitatis debent examinari

☞ Omnia bona heretici thezauro regio confiscantur

☞ Proles hereticorum ppetuo infamis efficitur

☞ Nō dēt mercatores ad Bohemiā ducere res venales

Confederatio procerum Regni in cōtumaces et hereticos in noua Ciuitate i Coczin facta

Summariū

debeat et vbilibet in Ciuitatib⁹. villis et alijs q̄buslibet locis publicis et p̄uatis. et specialr vbi tractabuntur iudicia. et vbicunq; ptigerit aliquā multitudinē hominū pfluere palā vocibus p̄conum faciat. pclamare vt nullus valeat p̄tēdere ignorantiā p̄missorum. In quorum q̄bus sigillum nr̄m appēsum ē testimonio lrarum. Datum in vy̆elun die dn̄ica Judica me deus Anno dn̄i. Millesimoquadringentesimovigesimoquarto

Cōfederatio p̄ncipū tā Sp̄ualiū q̄ seclariū Baronū. pcerū. militū et Nobiliū. etc Regni polonie p̄ regnicolas iobediētes Juri ptumaces. et hereticos eorumq; fautores.

n Os p̄ncipes Sp̄uales. et seculares Barones Comites. proceres. Milites Nobiles Ciuitates. totaq; Cōmunitas regni polonie Singulatiter singli. et vliter vniuersi. eodē animo. eadem voluntate. sciētia psensu. et ratihabitiōe omnes vnanimiter. Significam⁹ tenore p̄ntium. q̄bus expedit vniuersis p̄ntibus et futuri noticiā p̄ntium habituris. Quō psideratis nōnullis disordinationib⁹. q̄ in ipo Regno polonie sboriri inceperāt. Visis lr̄is p̄decessorum nr̄orum. poznanie Piy̆othrkouie et in Sedlna facti. circa easdē lras. et eorum articulos (sub q̄cunq; forma vborum extāt pfecti) remanē volum⁹. vsq; q̄q; et spodem⁹ et p̄cipue circa hunc articlm. ¶ Qr q̄cunq; extis indigena regni polonie. hn̄s in ipo Regno polonie bona. Vellet aliq̄s in obediētias. p̄ ius terrestre cōe. aut etiā guerras nob. et eidem Regno polonie dānosas alicui mouē sine licētia dn̄i nr̄i regis Ctiosissimi. et psily̆ sui. et i iure terrestri cōmuni nollet ptētari ¶ Aut etiā hereticales errores facē. vl' pmouē vellet p̄ talē seu tles cuiuscunq; stat⁹. g̃dus pditiōis. et p̄eminētie fuerint siue spirituales. siue seclares. et in eorum destructionē psurgere volumus et pmittimus. sb fide et honore nr̄is. absq; dolo et fraude. nec ipis auxilio psilio vl' fauore p̄ocmari volum⁹ sub fide et honore nr̄is. etiā si sāguine affinitate. et q̄cunq; ppinq̄tate. forēt nob. aut alicui nr̄m piuncti. nec p eis loq̄ volum⁹ aliqō vbuz. s eos et eorum talē quēlibet punire volum⁹ et pro-

De his q̄ nolūt in Jure terrestri cōtentari sed violēter procedere.

De hereticis vl' eorum fautoribus puniendis.

mittimus. ¶ Jura tñ nr̄a ducalia. ꝛ terrestria. in nullo per h̄ violādo. nec ab eisdē receden̄. In q̄꞉ quibus sigilla nr̄a. cū sub scriptionē nominatim nominum nr̄oꝝ. in pēdulis Sigilloꝝ. sunt appensa testimonio lr̄aꝝ. Scriptum ꝛ datū in Noua ciuitate Corczijn. feria sexta ip̄o die sc̄ti Marci appl̄i. ꝛ euāgeliste generali tunc parlamēto celebrato. Anno dn̄i Millesimo quadringentesimo Tricesimooctauo.

☞ Protestatio q̄ ꝑpter inflictionem penaꝝ nolunt a iuribus ducatuū ꝛ terrestrium recedere et illa violare.

1438

Cōfirmatio statutoꝝ de zuppis salinaꝝ p̄ diuum olim sc̄dm Kazimiꝝ magnū editoꝝ p̄ serenissimū Kazimirum tertium facta

1 In noīe dn̄i. Amen. Ad ꝑpetuā rei memoriā. ne error obliuionis gestis s̄b t̄pe v̄santibus pariat detrimētū. alta Regum. ꝛ p̄ncipū decreuerunt ꝯsilia. ea lr̄aꝝ apicibꝫ ꝛ testium annotatione ꝑhēnari. Proinde nos Kazimirus dei gr̄a Rex polonie. necnō terraꝝ Cracouie Sādomirie Siradie Lācicie Cuijauie Magnꝫ dux Lithwāie Pomerāie russie prussieqꝫ dn̄s et heres. Significamꝫ tenore p̄ntiū q̄bꝫ expedit vniuersis. p̄ntibꝫ ꝛ futuri haꝝ noticiā habituri. Q꞉ etsi ex d̄bito r̄galium nificētie. ad omniū s̄bditoꝝ cōmodum. ꝛ ꝑfectū. oc̄lo ꝯsiderationis intēdē habeamꝫ. ꝑpēsior tñ solertia circūspectōis ad augmētum thezauroꝝ. ꝛ ꝓuētuū Regni nr̄i incumbit ex q̄bus regni. ꝛ s̄bditoꝝ nr̄oꝝ cōmodis debite valeamꝫ ꝓuidē. ¶ Cum igitur zuppe nr̄e Bochnen̄. ꝛ vijelijczen̄. ꝑs nobilis ꝓuētuum. ꝛ thezauri Regni existit q̄ hactenꝫ ꝑpter nimiā. ꝛ cōtinuā nobilium. ꝛ diuersaꝝ ꝑsonaꝝ frequētationē. et salis elaborationē in nobili sui ꝑte desolationē. ꝛ iacturā suscepert ex q̄ neqꝫ zuppar̄. neqꝫ sui officiales regiminī laboribꝫ intēdē valuer̄t. hospitum cure ꝓcuratōi intēti. ꝛ nisi eis tēpestiue s̄buenia tur verēdum ē ne ruinā. ꝛ iacturā totalē subeāt ꝛ paciātur. ¶ Volētes igitur h̄mōi ruine ꝛ iacture subuenire. vt circumspecti p̄ncipis ē. ex p̄teriti h̄re memoriā ꝛ intēte ꝯsiderationis oc̄lm ad futura. ꝛ tādē ad sinḡla salubri dispōne ꝓcedē dū oī a ꝓspexerit sapiēter Jmitādo igitur vestigia p̄decessori nr̄i. diue mēorie dn̄i Kazimiri Regis polonie. q̄ p̄fatum thezauꝝ zuppaꝝ in capite ꝛ in mēbris. ac omnibꝫ ꝓuētibꝫ ordine. dispone. ꝛ terminis. ordinauit. statuit. ꝛ regulauit. atqꝫ ꝑpetuis t̄pibus. h̄mōi ordinationē. ꝛ reḡlationē. tenēdum ser-

☞ Zuppe et bochnen̄. ꝛ vijelijczen̄. sūt ꝑtes notabiles. thezauri regni polonie

☞ Prouidet Rex ruinis et iacturis zupparum.

Per Razimir Tertiū q̄ Zuppis constituit **Sūmariū**

uādum. custodiēdum. ſb pēis in eiſ ɔtētis. ſtatuit ꝛ diffiniuit Ne igitur nos. aut quēpiā ſbditoꝝ nr̄oꝝ ab hmōi ordinatiōe ꝛ diſpōe recedē. aut eidē p ignorātiā ɔuenire ɔtingat ¶ Statuimus. ꝛ pn̄ti edicto in robur maiori firmitati declaram⁹ ipius dn̄i Razimiri regi p̄fati ſtatuta et ordinatiōes q̄ in nr̄o hucuſq; ſeruata ſunt Thezauro. in omnib⁹ ꝛ p omnia. ſcōꝫ regulationē. ordinationē. ꝛ diſpōnem ſuā debē teneri. ꝛ obſeruari ppetuis tpibus duraturi. q̄ꝝ ꝛ noſ tenorē ɔſtitutionum ꝛ articuloꝝ ex certa ſcientia. et maturo ɔſilio. ſup h̄ cōmunicato. in omnib⁹ ſuis puncti. articlis ɔditionib⁹ ꝛ clauſulis ratificamus ɔ̄tificam⁹. approbam⁹ ꝛ ɔfirmam⁹. ¶ Hoc ſpecialr̄ addito. ꝛ exp̄ſſo q̄ omnia ſalaria ꝛ cēſus. tā eccl'iaſtici. q̄ ſeclaribus pſonis. p pdeceſſores nr̄os imppetuūꝫ. ad tp̄s vl' ad vitā inſcripti ac ab ātiquo. p zupparios p tpe ſolui ſoliti. ꝛ lr̄e iuſte ꝛ legittime quolibꝫ emanate. in ſuo dn̄t pſiſtere robore. ꝛ firmitate. ¶ Ne āt ſucceſſu tpis. q̄cunq; colore arte. vl' ingenio Statuta ꝛ ordinatiōes p̄dictas ɔtingat a q̄cunq; in dubium reuocari. ꝛ de haꝝ ɔtinētia ꝛ tenore ɔcipe heſitationē. ipſas pn̄tibus inſerēdas duxim⁹ et inſerim⁹. q̄ꝝ tenor ſeq̄tur ꝛ ē tal's. In nomine dn̄i Amen. Nota q̄ ſub āno incarnationis dn̄i. Milleſimotricēteſimoſexageſimooctauo. Iſtud pn̄s Regeſtꝝ ē ɔſcriptum. feria ſexta poſt Cōductum paſce ī Caſtro Crac̄. ad ppetuā rei mēoriā. ob reuerētiā dei oī potēti necnō beate v̄ginis Marie. ei⁹ genitrici glioſe. necnō ob merita omnium ſcoꝝ. atq; ſanctaꝝ. et ad mādatuꝫ Illuſtriſſimi p̄ncipis. ac dn̄i dn̄i Razimiri dei gr̄a Regis polonie Sādomirie Cracouie Siradie Lācicie Cuiauie Pomeranieq; heredis cōſcriptuꝫ. p man⁹ nōrij dn̄i dijmetrij. ptunc vicethezaurarij ¶ Itē ob iſtā cām. iſtō regeſtꝝ ē ɔpilatuꝫ. ꝓpter malā ɔſuetudinē. ppetuis tpibus euitādā. ꝛ vt cōſuetudo zuppaꝝ dn̄i regi Razimiri. ac ſui toti⁹ ɔſilij p ſuos legittimos ſucceſſoreſ ppetuis tpib⁹ teneatur Nā idē dn̄s Rex Razimir⁹ nihil fecit in regeſtro addē ſiue minuere. h̄ fecit Regeſtꝝ ɔſcribē. ꝛ oēs cōſuetudineſ diligēter ātiq̄s. ppetue nōre. put ātiq̄ zupparij Prim⁹ porin⁹ gallic⁹ albert⁹ q̄ mēſurā minuti ſalis minorauerunt petr⁹ vijnric⁹ Gotfrid⁹ gallic⁹. dn̄s Adā p̄ſbiter Nicolaus zuppari⁹ tenuerunt. ¶ Et h̄ ꝓpterea fuit factum. q̄ꝛ ī emptiōe zuppar̄ Trucla benſel. buta leſzo iude⁹. Barthlzo mōetari⁹. arnold⁹ vellzijer ꝓpter remanētias ſal' ī reſignatiōe zuppar̄ ac aliaꝝ reꝝ ibidē ſcꝫ ī zuppi exn̄tiū viciſſiꝫ. fortiſſime

☞ Razimirus tertius vult vt ſtatuta zupparum per Razimirꝫ ſcōm edita et hucuſq; tēta. aduc in poſterum teneāt perpetue ex matura deliberatione regis ꝛ conſiliarioꝝ ſuoꝝ

☞ Speciale quid adiungit̄ vltra ſtatutū Razimiri ſcōi in hoc ſtatuto

☞ Propter tollendam heſitationem et dubiū de prefato Statuto Razimiri ſcōi. illud idē hic p Razimirū tertiū inſeritur in eū vt ſeq̄t modum.

☞ Cauſa compilationis regeſtri zupparum

☞ Alia cauſa compilatiōis hmōi regeſtri

litigauerunt. qꝛ nesciuerunt in zuppis. modum formam. siue cōsuetudinē ⁊ ob hāc cām fuerunt vocati. ꝓtunc ātiq̃ zupparij. videlicʒ Petrꝰ vÿnricus. dn̄s Adā p̄sbiter Gotfridꝰ Nicolaus zupparꝰ. q̄ rexerunt zuppas. tp̄e dn̄i regis Kazimiri vt modus regiminis zuppaꝝ. sb iuramēto eoꝝ. ꝑpetuis tpibus teneatur. ¶ Itē in ꝯpilatione huiꝰ Regestri. fuit vocatum ꝯsilium dn̄i Regis. videlicʒ Spirituale et tp̄ale. cui fuit data plenimoda ptās dn̄i Regis vt q̄liter pn̄s Regestruʒ cōscriberetur. ꝓpter verā bonā ātiquā ꝯsuetudinē ꝯseruādā. ac ꝓpter vtilitates thezauri dicti Regis. ac suoꝝ legittimorum successoꝝ. ac totius Regni ꝑpetuis tpibus debeat cōseruari.

☞ In cōpilatione hmōi regestri zupparum interfuit cōsilium Regis. et spirituale. et seculare.

Nomina dominorum Spiritualiū hoc cōpilantium Regestrum sunt hec

☞ Enumerantur nomina eorum qui interfuerunt cōpilationi regestri Et primo dn̄oꝝ spūaliū.

¶ Primus dn̄s Florianꝰ Ep̄s Cracouien̄. Itē dn̄s wilhꝰ Cācellarꝰ Crac̄. Itē Zauischa Archidyaconꝰ Crac̄. Itē Jāko frater Simkonis vicecācellarꝰ. Itē Bodzatha ꝓcur̄ generalis. Itē dn̄s Michalko Canonicus Crac̄. ꝓthonōrius dn̄i Regis. Itē Sÿmko Nōrius dn̄i Regis. Itē Joānes Jelith kouit. q̄ tenuit ꝑtē monetā ad fideles manꝰ. cuʒ leskone iudo

Nomina dominorum tp̄alium sunt hec.

☞ Nomina dn̄orum secularium.

¶ Primus dn̄s Joānes de Melsthÿn Castellanꝰ Crac̄. Itē dn̄s Neorza palatinꝰ Crac̄. Itē dn̄s zwafroslki iudex Crac̄ Itē Msczÿzvÿzvs de q̄lina succamerarꝰ. Itē dn̄s Otto de pÿlcza Itē Szvÿathoslaꝰ vicethezaurarꝰ Itē dÿmetrꝰ thezau. Itē Malocha ātiquꝰ ꝓcur̄. Itē Sczepāko Mḡr muroꝝ

Nomina antiquorum Zuppariorum. Magistrorum. Montium. Stigariorum. ⁊c̄

☞ Enumerantur nomina antiquoꝝ officialiū zupparū.

¶ Primus Czÿndel stigarꝰ de mōtibꝰ Cuthnis Itē Thÿczcracz de Thanczÿn. Itē Bernardus stigarius de hungaria. Itē stigarꝰ Kazimirien̄. Itē antiq̃ zupparij videlicʒ petrus vÿnrici. Itē Gotfridꝰ gallicus. Itē dn̄s Adā p̄sbiter. Item Nicolaus zupparꝰ. Itē antiq̃ zupparij rexerunt zuppas ad manꝰ fideles eis ꝯmissas. tp̄e dn̄i Regis Kazimiri. ⁊ illic sub iuramēto. oēm ꝯsuetudinē ꝑ eos traditā. dn̄s Rex Kazimirꝰ cum toto suo cōsilio. videlicet Spirituali ac tp̄ali. perpetuis tpibus seruandum confirmauerunt.

¶ Itē ad Regestrum per dn̄m Regem. ac suum ꝯsilium fue

runt vocati moderni zupparij ↄfirmādum Primo Trita Itē lesslzo iudeus. Item henselburg. Itē Barthlzo monetari⁹. Itē Arnoldus vellzijer.
¶ Itē ad Regestꝝ formādum fuerunt vocati vicezupparij. Magistri montium. stigarij ambaꝝ zuppaꝝ q̄ omnes ↄsuetudines zupparum regēdas sciuerunt. Primus fuit Albert⁹ magister pontium frater hanlzonis de Myjenselmicz. Item Joannes paulini vicezupparius de vijelijczlza Itē Rorezelz Carpētarius mōtium. Itē Gijslzo stigarius de vijelijczlza. Itē Nicola⁹ stigarius de vijelijczlza. Itē Czandicz de oppauia vicezupparius de vijelijczlza. Itē penacus mgr̄ mōtium de Bochnija Itē dn̄s Joānes p̄bēdarius de zuppa bochnen̄ Item Czlzv funf carpentarius montium de Bochnija Item Bulleijn magister montium de Bochnija. Item Joannes prolzendorff stigarius de Bochnija. Item Kutha magister montium de Bochnija. Item Petrus verusch stigarius de Bochnija ¶ Itē primo et principalr̄. et maxime sup omnia dn̄s Rex Kazimirus. cum toto cōsilio prius nominatā ↄsuetudinē Regestri ↄfirmauerunt. ꝙ nullus dn̄oꝝ. siue sit magnus siue paruus siue Castellanus siue Capitaneus. p̄sumat zuppas visitare Causaꝫ assignauerunt. qꝛ venerat dominus Neorza palatinus an̄ zuppā. et mādauit sibi dari p̄libationē. extunc dn̄s Rex resciēs irascebatur sibi. plusq̄ȝ ad duos menses. ita ꝙ vix venia per dominos fuit impetrata Et sic domin⁹ Rex sub pena colli. ac bonoꝝ demādat. Qꝛ nullus dominoꝝ per amplius presummat zuppas attentare. Nam qn̄ nobiles ad zuppas veniunt. tunc zuppaꝝ vtilitates dn̄i Regis nō pōt tā diligēter aspicere. ꝓpter impedimentum dn̄oꝝ zuppas visitātium. Ideo statutum ē. ꝙ nobiles nunq̄ȝ debeāt zuppas visitare nisi sit prius de maxima gratia domini Regis.
¶ Item statutum ē. Qꝛ nullus zuppariorum. sub pena colli ac bonoꝝ suorum. aliquē equum nobilium siue dominorum. ad zuppas presumserit acceptare. et ipsum pabulare. exceptis equis regalibus. Rationem assignauerunt quia pecunie. domini Regis. in rōnibus zuppaꝝ q̄ proueniunt. minoraretur.
¶ Itē statutum ē Qꝛ qn̄ zuppe p dn̄m Regē dātur ad fideles man⁹. ꝙ null⁹ zuppar̄. q̄ tenet zuppas ad man⁹ fideles. p̄summat absq̄ȝ licētia dn̄i Regis. aliquē dn̄oꝝ ad zuppas intromittere. et ei necessaria cum suis eq̄s ⁊ familia ministrare.

☞ Pro cōfirmatione Regestri fuerūt vocati moderni zupparij quoꝝ nomina exprimuntur

☞ Pro formatiōe Regestri fuerūt vocati officiales zupparum quorum nomina hic narrātur.

☞ Nullus dn̄oꝝ sub pena colli et priuatione bonoꝝ audeat sine speciali regis ↄsensu zuppas visitare. Stationē̄ habiturus in eisdē.

☞ Equi Nobiliū ceterq̄ȝ Regis) in zuppis nō statuant̄ seu pabulentur

☞ Zupparius ad fideles man⁹ zuppas tenēs sine ↄsensu regis. nemini necessaria ministrari expēsis

¶ Item statutum est Qz nullus zuppariorū qui tenet zuppas ad manus fideles. non soluat bancum salis. p sectores in cisum nisi per tres gr. Tragarijs vero non cōputatis
¶ Itē statutum ē. Qz zuppari⁹ qui tenet zuppas ad fideles manus. bācum p dn̄m Regē donatū principibus nobilibus siue quibuscunqz personis cōputatis. nō debet aliter domino regi ad rationē ponere in zuppa Wyeliczyeñ. nisi p qnqz gr. In zuppa vo bochneñ. p sex gr. Tragarijs cum notarijs ɀ sectoribus inclusis. ¶ Itē. Si dn̄s Rex aliquē nobilē donauerit cū sale cētenariato ac tbinis. tunc zuppar̄ q̄ tenet zuppas ad manus fideles. omnes cētenarios debet cōscribere et eos rationistis in ratione enodare. ¶ Itē. Si dn̄s Rex aliquem principē vel nobilē. vel claustralē. cū minuto sale donauerit tunc zuppar̄ qui tenet zuppas ad fideles manus. nō dz aliter mensurā cōputare. nisi per quattuor gr. in ratione. ¶ Item sal quod datur nobilibus. siue claustralibus p dn̄m Regem in Tbinis. Zupparius qui tenet zuppas ad manus fideles. nō dz dn̄o Regi computare ad rationem. quia non est de iure
¶ Itē statutum est. Qz nullus zupparius debz solus sal vēdere in depositorio Cracoč. neqz aliquis famulus zupparij. sz zupparius debet sal vendere mercatorib⁹ salsatoribus. tam de Cracouia et mercatoribus id est ciuibus de Wyeliczka et illi ciues de Wyeliczka debent habere plenimodā potestatē sal vēdendi in depositorio Cracouieñ. ¶ Itē statutum ē. Qz Bochneñ Mercatores salis. habeant plenimodā potestatē. sal mundum deducere. ad partes alienas. videlicet Mazouiā Russiā et Slesiā. necnon Lithwaniā. necnō versus Lublijn.
¶ Item statuimus. Qz Ciues Bochneñ. siue mercatores salis debent habere plenimodā potestatem sal cōmune ducere ad depositorium Cracouieñ. ꝓpter pistores panum. et etiam propter vectores. de alienis partibus venientes
¶ Itē statuimus ex mandato dn̄i Regis Kazimiri. qz sal ad hungariā. nō dz altomō dari. nisi q̄libet cētenarius p q̄ttuor grossis in flor̄ aureis. ɀ floreni altomō nō dn̄t recipi. nisi p septem scottos grossoꝝ Causa ē ista. qz hungari ꝯcutitur vn⁹ bācus salis. q̄ vz duas marcas. postea qn̄ cōcussus fuerit vix soluet vnum flor̄ cum medio ad hungariā. ɀ illō ē dānū zupparum. ɀ illud tāgit zuppā wyelijczeñ. ¶ Itē statuimus Qz sal qd̄ datur de zuppa bochneñ ad Czijpsēsem terrā. q̄libz cē-

¶ Ab icisione bāci salis nō nisi tres gr. sectorib⁹ sunt dadi tragarijs n̄ ꝯputatis
¶ Bācus donat⁹ p regē i zuppa bochneñ. p sex. i wijeliczeñ vo p qnqz gr. ē per zuppariū i rōne ponēdus. Nōrijs. tragarijs. ɀ sectoribus inclusis
¶ De centenarijs donatis in zuppis.
¶ Mēsura salis minuti cuicūqz donata. dūtaxat q̄ttuor gr. ē i rōne taxanda
¶ Sal i Tbinis donatum nō ē in rōne cōputādum.
¶ De depositorio Crač
¶ De bochneñsibus mercatoribus.
¶ Ciuib⁹ bochneñ cōcedit sal cōmune ꝓpter pistores. ɀc. ad depositorium. Crač ducendum
¶ Cētenarius salis ad hungariā q̄ttuor gr. dēr floren⁹ āt nō nisi p septē scottos grossoꝝ recipiatur.
¶ Cētenari⁹ salis p iiij. gr. ad terrā Czipsensem. dēr floren⁹ p octo scottis gr.

tenarius dʒ dari. ꝑ q̄ttuor gl in flor̄ aureis. Et q̄libet flor̄ dʒ recipi ꝑ octo scottos grossoꝝ ¶ Itē si ferꝝ adducetur de hungaria ad zuppas. ꝓ sale cētenariato tunc statutum ē. ꝙ q̄libʒ cētenarius ferri ꝑ zupparium nō dʒ aliomō recipi. nisi ꝑ septē scottos. ¶ Itē Statuim⁹. Qꝫ homines q̄ recipiunt ad hungar̄. in zuppa vijelijczeñ sal cētenariatum et si illō sal. ad hungar̄ nō deduxerunt. ſ; in graniciebus illud sal vēdiderint. Extunc eq̄s cum sale vbi repti fuerint. ꝑdere dn̄t omni occasione postergata ¶ Itē statuim⁹ Qꝫ si homines ad terrā Czijpsensem. sal de zuppa bochneñ receperint. ⁊ si in Sandecz. vel in alijs graniciebus vēdiderint. eādem penā debeāt tollerare. ¶ Itē statuimus qn̄ eq̄ dn̄i Regis mittūtur ad zuppā. tunc zuppar̄ assumpti eq̄s. ꝓ q̄libʒ eq̄ dʒ dare vnum coretum auene dietim. et de feno et straminib⁹ oēm necessitatē et numerꝝ equoꝝ. fidelr̄ ꝯscribere. ¶ Itē statuimus. Qꝫ qn̄ accipiunt eq̄s regales ad zuppā. tunc zuppar̄ tenetur ad q̄ttuor eq̄s seruare vnum subagazonē bn̄ valentē. et eidē omnia necessaria in victu et amictu ministrare. ⁊ illa fideliter cōscribē. ꝯscripta rationistis enodare. vt illi ꝯsiderēt. q̄ summa pecunie regalis deuenit. ¶ Itē statuim⁹. Qꝫ paupes elemosinarij. q̄ sunt in numero sex. in zuppa vijelijczieñ. ⁊ totidē in zuppa bochneñ cum pane q̄ datur omni die paupibus. post missaꝝ solemnia nō dn̄t poni ad rōnem. Illud eñi ē ꝯfirmatum. ꝓpter animas patris ac matris. dn̄i regis Kazimiri necnō alioꝝ suoꝝ ꝓgenitoꝝ. et eisdē paupib⁹. dʒ annuatim tribui. ꝯueniēs amict⁹.

Sequitur venditio Zupparum

¶ Itē statuim⁹. Qꝫ si fuerint zuppe vēdite. ꝑ dn̄m Regē. ac suum ꝯsilium. tunc ille q̄ zuppas emerit dʒ sal. q̄tq̄t inuētum fuerit. diligēter cōscribē. et illud ꝯscriptum iuxta statuta consilij acceptare ¶ Itē statuim⁹ Quēlibʒ bācum nō alr̄ a dn̄o Rege acceptare in zuppa vijelijczeñ omnib⁹ ꝯputatis videlicet capisterijs cordis canapeijs suberinis nō alr̄ nisi ꝑ q̄nqꝫ gl. In bochnija vō nisi ꝑ sex gl. ¶ Itē statuim⁹. Sepi quotquot lapides inuēti fuerint. nō dn̄t alio mō ꝯputari. ꝓ parata pecunia. nisi scd̄m exigentiā fori. In minuto vero sale q̄libet lapis. per sex gl.
¶ Itē statuim⁹. Qꝫ ratio laminaꝝ ferreaꝝ dʒ ꝯputari q̄libʒ

☞ Cētenari⁹ ferri. hūgarici. in zuppis nō nisi ꝑ septē scottos ē soluendus

☞ Vectores salis Vijelijczyeñ. ad hūgariā ducētes. ⁊ sal in metis vendeñ. eq̄s quos cū sale ꝑdant

☞ Sal ꝓ t̄ra Czijpseñ. emptum si in Szandecz. ⁊ vendit̄ sal ⁊ equi āmittāt

¶ Pro q̄libʒ equo Regio vn⁹ coretus auene dietim. cū feno ⁊ straminib⁹ sufficiētibus dari debʒ.

☞ Pro q̄ttuor eq̄s Regijs vn⁹ eq̄so valēs. ꝑ zupparīū ē tenendus.

☞ Elemosinarij in zuppis. nō sunt ad rationē ꝑ zupparīū ponendi

☞ Emēs zuppes sal inuētū ꝯscribat et iuxta statuta consilij acceptet.

¶ Bācus salis ī bochnija ꝑ sex gl. ꝑ d. Regē acceptat̄. In vijelijczka. ꝑ quinqꝫ gl. oībus ꝯputatis scꝫ Capisterijs cordis. canapeijs suberinis

¶ Lapis sepi nō dʒ alr̄ ꝯputari. ꝓ pata pecunia q̄ꝫ ī foro. in minuto vō sale q̄libet lapis ꝑ sex gl.

Sexagena.p vnā marcā.in minuto sale. ¶ Itē statuim⁹. Qꝛ

> ¶ Cunei ferrei.ī zuppis repti. nō nisi. p mediū g. cōputādi

Cunei ferrei q̊tq̊t in zuppis repti fuerint.nō dn̄t aliomō ↄputari.nisi q̊libet p medium grossum. ¶ Itē statuim⁹.ꝙ corde suberine.aliomō nō dn̄t ↄputari.nisi q̊libet p octo scottos. ¶ Itē statu. Qꝛ corde canapee.alio° n̄ dn̄t ↄputari.nisi q̊libꝫ lapis.p sex grossos. ¶ Itē statuim⁹. Qꝛ q̊libet zupparius q̊

> ¶ Zuppas emēs tm̄ reddat salis.sepi.ferri.ꝛ aliaꝝ reꝝ.quātū pcepit Als tenet.d. Regi pecunia pata soluere omnia.

emerit zuppas a dn̄o Rege.tenetur tm̄ reddere de pceptis salis.in numero sepi.ac aliaꝝ omnium reꝝ.quātuꝫ assumsit.et si post resignatiouē zuppaꝝ sui regiminis.tm̄ sic pcepit.non dimiserit.extunc omnia dꝫ soluē dn̄o regi.cum pata pecunia ꝓut in sale bācato.ac minuto.ac aliaꝝ reꝝ extitit enodatum. ¶ Itē statuim⁹.ꝙ q̊ emerit zuppas a dn̄o Rege.nō dꝫ fouē nobiles.ac dn̄os ꝓut ꝰus ē ↄscriptuꝫ.Causa ne mala ↄsuetudo ex eo cōmittatur. ¶ Itē statuim⁹.ꝙ q̊libꝫ zupparius qui emerit zuppas a dn̄o rege.nō dꝫ alr̄ dare bācum salis.de sex cētenarijs.nisi p alterā dimidiā marcā ¶ Itē statuimus. Qꝛ

> ¶ Bancus salis de octo cētenarijs nō nisi p duas marcas Regnicolis detur.

Bancum salis de octo cētenarijs zuppari⁹ suis mercatorib⁹ salis.vtputa regnicolis.n̄ dꝫ aliomō dare nisi p duas marcas ¶ Itē statuim⁹.ꝙ zupparius extraneis hominib⁹.videlicꝫ de terris alienis.sup dicas vnum bācum salis de octo cētenarijs.nō dꝫ in cariori foro dare.nisi p duas sexagenas. ¶ Itē

> ¶ Bancus salis de octo cētenarijs nō nisi p duas sexagenas extraneis dꝫ dari itē Sex mēsure sal minuti faciūt vnā marcā iuxta statuta

statuim⁹.ꝙ q̊libꝫ marca iuxta statuta facit ī dict sex mēsuras minuti salis.ꝛ h̄ fecim⁹ statutum salubre fideliter ↄtaxatum vt emptores salis.habeāt incremētum Rex vo plenummodam vtilitatē. ¶ Itē Statuim⁹ ex mandato antiq̊ dn̄i nr̄i Regis Kazimiri Qꝛ si dn̄s Rex aliquē pncipē. Nobilē. claustralem

> ¶ Bācus salis alicui donat⁹.nō nisi p mediā marcā. mēsura salis minuti p q̊tuor g. Cētenari⁹ ī Wyelijczka p sex g. In bochnia p octo g. Thima ī vtraqꝫ zuppa per fertō dn̄o regi ī roēs ↄputādi.

cum aliq̊ bāco salis donauerit.zupparius nō dꝫ alr̄ cōputare bācum.dn̄o Regi.nisi p mediā marcā.mēsurā minuti salis p q̊ttuor grossos Cētenarium in Wyelijczka p sex gr.ī bochnia p octo. vnā Thimā in vtraqꝫ zuppa p fertonē ¶ Itē statuimus. Qꝛ q̊libet bācus salis.q̊ exciditur in Bochnija.aliomō

> ¶ In resignatione zuppaꝝ.bācus salis ī bochnia nō nisi p sex g. dn̄o Regi est cōputandus

nō dꝫ ↄputari dn̄o Regi.in resignatione zuppaꝝ.nisi p sex gr omnib⁹ ↄputatis. ¶ Itē statuim⁹. Qꝛ q̊libet zupparius. q̊ zuppas emit a dn̄o Rege.in resignatione sui regiminis. non dꝫ.nec tenetur.de sale bācato.plus deducē nisi tricētos bancos ad depositorium cōmune.id ē foꝝ Cracouien̄.si āt plus deduxerit vbicunqꝫ reptum fuerit.siue in domib⁹.siue in cauernis siue in stabulis. Illud sal totum debet recipi.pro Camera domini Regis.et zupparius debet omnibus bonis priuari.

> ¶ Zupparius ī resignatōe sui regimis nō nisi tricētos bancos ad foꝝ Crac. deducere pt. Als sale.ꝛ oībus bonis.p regem priuandus

nisi excepto ꝙ zupparius haberet de mãdato dñi Regis

¶ Itē statuimꝰ. Qꝛ q̃libꝫ zupparius. siue sit ille: q̃ ad fideles manꝰ tenet zuppas. siue sit emptoꝛ zuppaꝝ. nō dꝫ dño Regi bancum ꝯputare. nisi ꝑ q̃nqꝫ gℓ in vijelijczka. ī Bochnija vo ꝑ sex sepo. et omnibus alijs rebus largo modo computatis.

¶ Itē statuimus. Qꝛ elemosinarij ꝑ dñm regē Kazimirum stabiliti ꝑ zuppariuꝫ q̃ emerit zuppas. ñ sunt in rōe ꝯputādi.

¶ Item statuimꝰ Qꝛ zupparius q̃ emit zuppas. nō tenetur plures equos regales. ad zuppas recipere nisi quãtum in cōuentione zupparum ē expressatum. et ad illos equos q̃ sunt in emptione exp̄ssi. ad q̃ttuoꝛ eq̃s vnum famulum realē ꝯseruare. et eidē famulo victum ⁊ amictum ordinare. et illa nō debent poni ad rationem regalē

¶ Itē Statuimꝰ. si plures eq̃ regales ad zuppã adducti fuerint. quã exp̄ssatum ē in vēditione zuppaꝝ. Extunc ꝓ q̃libet eq̃. dꝫ dari vnꝰ coretꝰ auene ꝑ dierium cuꝫ feno ⁊ straminibꝰ et illud ꝯputari sicⁱ ī foro emptum fuerit. ¶ Et ꝓ q̃ttuoꝛ eq̃s vnꝰ famulꝰ. ⁊ famlo expēsas tribuere et illas ꝯputare. septimanatim per sex gℓ ⁊ illa dñt poni ad rationem.

¶ Itē Statuimꝰ ꝑpetuis tꝑibus Qꝛ q̃libet zupparꝰ q̃ emerit zuppas. dꝫ dño regi dare necessaria omnia. ⁊ dñe regine et toti familie. ⁊ pabulare eq̃s et alia necessaria dare. semel in ãno. in vtraqꝫ zuppa. Et zupparꝰ tenetur donare dñm regē cum cētum floꝛ aureis. et dñam reginã cum quinquaginta. ⁊ illa non debent poni. ad rationem zupparum.

¶ Item Statuimꝰ. Qꝛ zuppe nō dñt remissius vēdi. nisi ꝓ decem ⁊ octo milibꝰ marcꝫ. medietas grossoꝝ. medietas q̃rtensium siue vsualis monete. sic sunt vēdite ꝓprio oꝛe. ꝑ dñm regē Kazimiriꝝ Trutloni. leskoni iudeo. hēselburg. Barthkoni monetario. ⁊ Arnoldo Vellkijer. q̃a in vna septimana fuerat q̃druplex mutatio. zupparioꝝ qꝛ vnꝰ aliuꝫ in pecunia superauit

Sequuntur iura officialium

¶ Item Statuimus iura Officialium. primo vicezuppario datur media marca. qualibet septimana. Item Stigario in Bochnija. vnus ferto. Item Stigario in vijelijczka. septem gℓ. Item pensatori septem grossi in vijelijczka. et tertia pars pense. Itē pēsatori in Bochnija sex grossi et quarta

☞ Zupparius in vijelijczka bancum nō nisi ꝑ quinqꝫ gℓ In Bochnija vero ꝑ sex gℓ. d. Regi ꝯputabit sepo et alijs large cōputatis

☞ Elemosinarij ꝑ Regē stabiliti. non sunt ī rōne ꝑ zupparium emptorē cōputandi

☞ Emēs zuppas nō plures eq̃s ꝙ in contractu expressuꝫ ē. tenet̃ recipe. ⁊ pro q̃ttuoꝛ eq̃s famulū realem tenere

☞ Eq̃s ꝑter ꝯtētū dieriū dandū ꝓ q̃libet vnus coretus auene. fenū ⁊ stramina iuxta foꝝ in rōne cōputanda

☞ Pro q̃ttuoꝛ eq̃s famulus deputetur cui expēse ꝑ sex gℓ. septimanatim sunt cōputandi

☞ Statio Regi et Regie. ꝑ zuppariū in vtraqꝫ zuppa annuatim danda et regi. centum. Regine q̃nquaginta floreni donandi.

☞ Zuppe non remissius. q̃ꝫ ꝓ. xviij. milibus marcaꝝ vendi debent

☞ Salaria cuilibꝫ officiali septimanatim danda enumerantur

pars karbariatus. Item in Wieliczka karbario septem gr. Item pcuratori in Vyelyczka septē grossi. et omnes paruc cutes. Itē pcuratori in Bochnya sex gr. Itē pincerne duos grossos. Itē viceprocuratori duos grossos. Item cuilibz sagitario quatuor gr. Item coco quatuor grossos. Itē sbcoco duos grossos. Item illi qui lauat scutellas. duos gr. Item portulano duos grossos. Itē Camerario qui sal furatum tēptat q̄tuor grossos. Itē vicethezaurario qui cisticulā portat duos grossos. Item calefactori duos grossos. Item illi qui tegit mensas duos gr. Item illi q̄ siluas custodit quatuor gr.

℞ Duplitis vestimenta scz estiualia. et hyemalia officialibus danda

¶ Item Statuimus. omnibus predictis officialibus annuatim dari. duplicia vestimenta. videlicz estiualia. et hyemalia et quolibet mense. vnicuiqz sotulares.

℞ Quittātie salis dūtaxat p zupparium sunt expediēte

¶ Itē statuimus. Q quittationes principum. nobilium. dominoruz presbyterorum et cuiuscunqz cōditionis extiterint Zuppario nō debent presentari. exceptis quittationibus salis. qz tunc illas quittationes salis zupparius tenetur expedire

Quittātie pecuniarie p vicethezaurarium sunt expediēde

¶ Itē statuimus. Q dimetrius vicethezaurarius. omnes q̄ttationes principum. Nobilium dn̄orum. ac cuiuscunqz cōditionis extiterint. in pecunijs debet expedire. et pecuniā a zuppario recipere. et ab omnibus capitaneis procuratoribus totius regni polonie. et illam ad thesaurum deponere. et eam distribuere. put sibi dominus Rex cōmiserit et demandabit.

¶ Sequūtur iura dominorum in Zuppis. que non debent poni ad rationem

℞ Centū marce p Caplo Cracouien.

¶ Item Capitituluni Crac. debet habere centum marcas.

℞ Cētū marce p Capto Gneznen.

¶ Item Capitulum Gneznen. debet habere cētum marcas

¶ Prebēdari' zuppe bochnen. quolibet quartali anni duas marcas habeat. ⁊ vnū vestimētū in anno. cū famulo

¶ Item Prebendario in Zuppa Bochnen. videlicet sancti Stanislai. quibuslibet quatuor tpibus dantur due marce. et nō plus et debet habere vnum famuluz in mōtibus. ⁊ vnuz famulum ad altare ministrantē. Qui prebendarius. ⁊ famulus debent habere vestimētum a zuppario. vnum in anno. ⁊ nullum equum in zuppis seruare debet

¶ Pleban' Bochnensis septimanatim vnā marcā habebit

¶ Item Plebano in Bochnya. datur omni septimana vna marca.

¶ Pleban' in wijeliczka. vnū coretus salis minuti habet

¶ Item plebano in Vyelyczka. datur omni septimana. vn' coretus minuti salis.

¶ Itē plebano ď collo celarij. dantur quinq3 marce. cum oc to vlnis panni breuis de thuna
¶ Itē plebano in Nijepolomicze dātur annuatim quattuor lapides sepi: ⁊ totidem cere.
¶ Itē vicarijs ecclesie capituli Cracouieñ. dātur annuatim sexagintasex mensure salis minuti.
¶ Itē hankoni dicto Steberim de Vijeliczka ⁊ suis veris ⁊ legittimis heredibus ⁊ successoribus: iure hereditario suo ꝓ magisterio ibidē in Vijelij czka sup carbaria: dam⁹ triginta marcas singul' annis: temporibus ꝑpetuis duraturis: et ista non debent ad rationem poni
¶ Itē sal bancatum qđ datur monialibus Vratislauiam.
¶ Itē Sal ad Castra dñi Regis. siue baucatum siue minutum ista omnia non debent ad rationem poni.
¶ Itē in presentia totius ꝯsilij dñs Johānes castellan⁹ cracouieñ. cum fratre suo domino Raphaele herede ď Tarnorv monstrauerunt quasdā lr̄as magistratus montium in Bochnia: videlicet sup montē Cracouieñ. in quibus lr̄is cōtinebātur ꝙ deberent habere septimanatim vnam sexagenam grossorum: que lr̄e per dñm regem Kazimirum. ac totuz cōsiliuz omnimode fuerunt anullate. Et ideo p̄cepit dñs Rex ꝙ ꝑpetuis tꝑibus nullus dominoꝝ. debet aliquem censum habere in zuppis: nisi illi qui sunt in registro conscripti. ⁊ finaliter ꝑ consilium confirmati. Nam illi qui secus fecerint: collo ⁊ bonis debent omnimode priuari.

Sūmariū
¶ Plebano de collō celarij qnq3 marce. cū octo vlnis pāni. et vna thuna dant.
¶ Pleban⁹ i nijepolomijcze q̄tuor lapides cere et totidē sepi annuatim habet
¶ Vicarij eccl'ie cracouieñ. cathedralis lxvi. mēsuras sal' minuti annuatim.
¶ Hankoni cū suis successoribus ꝓ magistro i vijeliczka sup carbaria. xxx. marce. perpetuo dantur annuatim.
¶ Sal bancatum ꝓ monialib⁹ Vrat.
¶ Sal bnacatū ⁊ minutū ꝓ castr. R. m. nō ponēdū i ratiōe.
☞ Nullus dñorū habitur⁹ cēsuz i zuppis preterꝙ in r̄gistro scripti. al's collo. ⁊ bōis priuādus

Sequuntur iura succamerarij.

¶ Item statuimus Quod succamerarius qñ zupparium intronisat ad zuppas: tunc zupparius ratione sui officij tenetur sibi dare vnum stamē Machliceñ. Si vo zuppari⁹ stamen nō habuerit: tunc loco staminis: debet sibi dare decem marcas.
¶ Item statuimus Quod succamerarius nō debet intrare zuppas: ne ipsas impediar: sed debet descendere ad hospicium ⁊ necessaria sibi per seniores sectores: videlicet vna mensura auene. octo pulli: sexagena panis: medium quartale carnium bouinaꝝ cum potu debeant ministrari: qua hoc statutum ē vt zuppa ꝑ eum non impediatur.
¶ Item statuimus Quod succamerarius nullum hominem in

☞ Zupparius rōne itrouisatiōis succamerario dz vnum stamē pāni machliceñ. al's decē marcas dare.
☞ Succamerarius nō ad zuppas sȝ hospiciū descēdat necessarijs hic descriptis ꝓuidendus.
☞ Succamerari⁹ nō iudicet boīez in zuppis manentem

zuppa permanentem. presumpserit iudicare.

¶ Equū i zuppa suc camerari⁹ nō stabiliat. p̄ter equū sui falli ð tribus marc: quo deficiente zuppari⁹ aliū loco ei⁹ ordinz

¶ Et nullum equum in zuppis stabilire nisi equuz sui famuli camerarij: de tribus marcis. si idem equus seruicijs zupparum defecerit. extunc zuppari⁹ loco illi⁹ eq̄ dz aliuz ordinare

☞ Succamerarius ꝓ festo scti io. bapt. ꝯsules in vijelizka z senioēs sectoēs. In Bochnija vo ꝓ festo circūcisionis domini eligat.

¶ Item statuimus. Qz idem succamerarius ad festum sancti iohannis baptiste: debet eligere consules in Wijelijczka Et seniores sectores In Bochnija vo in festo Circumcisiōis domini. Et illos iuxta iura eorum iudicare.

☞ Nullus zuppas impediat: nec intret p̄ter vicethezaurarium. qui in quatuor eq̄s ꝓ pecunijs veniens pōt intrare sb pena bonoꝝ z colli

¶ Item statuimus: ꝙ nullus. siue sit magnus siue paruus presumat zuppas impedire ac eas intrare: nisi tantummodo dijmetrius vicethezaurarius. cum quattuor equis dum venerit pro peccunijs a zuppario assumendis. sub pena colli: et omnium bonorum.

Sequuntur iura zupparij.

☞ Supparius nō nisi corā rege de anulo suo citatus respondeat.

¶ Item statuimus. ꝙ nullus zuppariorum de se querulanti: debet respondere: nisi coram domino rege. dum per ipsius ānulum fuerit euocatus.

☞ Familia zuppe. dumtaxat p zupparium iudicanda.

¶ Item statuimus ꝙ nullus viuentium debet iudicare familiam zuppe: nisi solus zupparius.

Sequuntur iura sectorum.

☞ Sexaginta sectores al's stolnijczi in vtraqz zuppa laboribus deputantur

¶ Item statuimus sic volentes. ꝙ in vtraqz zuppa. videlicet Wijelicieñ. z Bochneñ tm̄modo debent laborare sexaginta sectores: qui nominantur in vulgari Stolniczi: famul' hospitalibus inclusis z non plus Causa est ista: ꝙ si plures laborarent montes sale citius euacuarentur

☞ Inicium laboꝝ a festo sci Martiad festū penthecostes Necitate iminente a festo tādē michaelis ad festū p̄nōtuz

¶ Itē statuimus ꝙ idē sectores debent laborare cōtinue. a festo sancti Martini vsqz ad festum penthecostes. Si autem necessitas fuerit. tunc debent laborare a festo sancti Michaelis vsqz ad festum prenotatum. Et idem sectores debent obedire zuppario z stigario quotiens fuerit opportunum.

☞ Sector sal ðstruens p stigarium puniendus.

¶ Item statuimus Si aliquis sectorum rebellisando. sal suum destruxerit. extunc stigarius debet eum punire. sibi montes abnegando tamdiu: quousqz a zuppario. et stigario veniam impetrabit.

¶ Tragarius negligens vel rebellis p stigariū puniendus

¶ Item statuimus ꝙ om̄es tragarios rebelles. quotiēscunqz crimen ꝯmiserint: seu laborare noluerint. Extunc idem stigarius debet eos de laboribus destituere: et alius loco ipso-

rum ad labores ordinare.

Sequuntur iura magistrorum montium.

¶ Item statuimus Qꝫ magister montium. nō debet aliquē censum hr̄e de zuppis: neqꝫ septimanalem neqꝫ annualē nisi tm̄mō famulos: quos ab antiquo in mōtibus habuit: ꝛ eos ꝓprijs pecunijs salariare ſm cōsuetudinē mōtium pecunijs. quas ꝛ de bipenne acquisiuit. ¶ Et carpentario montium loco ipsius qui ꝓprijs manibus laborat in montibus: debꝫ dari septimanatim vnus ferto. cum victu ꝛ amictu prout ceteris officialibus.

¶ Magr̄ montium nullū censum de zuppis habiturus.

¶ Carpētario septimanatim. j. fert'. cū victu ꝛ amictu debetur.

¶ Item statuimus Qꝫ in quolibet monte dn̄t poni duo fornatores ꝑ sale querendo. ꝛ illud qđ ꝑ fornatore in omnib⁹ q̄tuor angulis acquisitum fuerit. debet obseruari cuꝫ optimis parietib⁹ salis. ¶ Et qñ sectores. ꝓprijs laboribus fecerint. tunc zupparius vna cum magistro montium debet eis fornaces cum parietibus largiri ꝛ nulla munera ab eisdeꝫ acceptare: qꝛ illud est donum dei ꝛ nō magistri montium.

¶ Duo fornatoēs in quolibet mōte ꝑ sale q̄rēdo ponendi

¶ Sectoribus ꝓpriis laborib⁹ deferētibus zupparius cuꝫ magr̄o montiuꝫ debet eis fornaces cuꝫ parietibus largiri

¶ Ad idem.

¶ Harum testimonio litterarum quibus sigillum nostrum est sub appensum.

¶ Ad idem.

¶ Nos vo Sbigneus miseratione diuina sancte Romane ecclesie tituli sancte Prisce. presbr̄. cardinalis et episcop⁹ Cracouieñ. Uladislaus dī gratia sancte ecclesie Gnesneñ. Archiepiscopus ꝛ primas. Johannes eadem gratia Uladislauieñ. Andreas simili gratia Posnanieñ. episcopi ecclesiarum. Johannes de Czijzorv. Castellanus ꝛ Capitaneus. Johānes de Tanczijn Palatin⁹ Cracouieñ. Lucas de Gorka Posnanieñ Johannes de Olessnicza Sandomirieñ. Albertus de Male Lancicieñ. Johānes đ Krethkorv Brzesteñ. Palatini. Johannes de Conijeczpolije Regni Polonie Cācellario Predborius đ ibidem Castellanus Sandomiriensis. Creslaus de Czvrozrvijālz. Lublineñ. Laurentius Zaramba Siradieñ. Petrus Skora de Gaij Calissieñ. Stanislaus đ Ostrorog Gneznēsis. Nicolaus de Ossolijn Uoijnicēsis. Nicolaus de Uurzijmorv Bresteñ. Petr⁹ đ Czvrorv Sādeceñ. Hijncza

¶ Consiliarij regni polonie approbāt statuta ꝑ kazimirus terciū cōfirmata Sigillorū appensione.

đ Rogorv Rosperieñ. ⁊ regni Polonie vicethezaurari⁹. Ni colaus de Vijrbijaslro Dobrinensis. Gregorius de Grani cze Radomiensis. Johannes de Bntijn Mijedzijrzecensis. Nicolaus de Visnijcze Leopolieñ. Nicolaus de Zalrerzorv Visliceñ. Stephanus de oppororv Brzezinēsis. Petrus đ Strijlrorv Junivladislauieñ. Johãnes đ Bobrlra Beczñ. Albertus de Mijchorv Zarvichosteñ. Nicolaus de Proch nijcze Premisliēsis: Johãnes đ Kvrhabnijzet Haliciensis. Borlro de Officzno Nalrleñ. Castellani. Nicolaus đ Brze zije Regni Polonie Marsalcus Johannes de Pijlcza Bar thossius Obulecz de Bora Cracouiensis. Nicolaus de Vis smuthorv Sandomiriensis. Thomas de Sobotha Lanci ciensis iudices. Petrus Schaffranijecz. Cracouiensis. Jo hannes de Czarnlrorv Posnaniensis. Nicolaus Porvala đ Magnuschorv Sandomiriensis. Petrus de Brudzorv Ca lissiensis. Johannes Krvropathrva đ Laczrvchorv Lubli nensis. Michael de Lassothlri dobrinensis. Nicolaus Bola Junivladislauiensis Succamerarij. Johannes Bijezad đ Morslro Cracouiensis. Nicolaus de ibidem Sandomirieñ. Nicolaus de Noijlrorv Sandocensis Vexilliferi: Nicolaus subiudex Sandomiriensis. Ceteriq̃ prelati ⁊ Barones dig nitarij Nobiles ⁊ proceres in hac Conuentione gñali Pijotr krouiensi congregati. Innitentes approbationi confirmatio niq̃ prefati Serenissimi Domini nostri Regis statutorum supradictorum serenissimi Domini diue memorie Regis Ka zimiri eadem statuta. velut hic habentur inserta. per omnia approbantes in omnibus punctis. articulis. et clausulis fir miter attendemus. custodiemus. ⁊ seruabimus. ⁊ nunq̃ il lis verbo aut facto contraueniemus. Unde et sigilla nostra. presentibus iussimus appendi. in robur firmitatis: ⁊ testimo nium omnium. ⁊ singulorum premissorum. Actum in cōuē tione Pijotrkrouie. Feria quinta infra octauas festi Penthe costes. Anno domini. Millesimoquadringentesimoquinq̃ gesimoprimo. Presentibus dominis supradictis. Datum ꝑ manus Magnificorum Johannis de Conijeczpolije Regni Polonie Cancellarij predicti Petri de Sczelroczijn eiusdem regni vicecancellarij nobis sincere dilectorum.

¶ Finis confirmationis Statutorum super Zuppas

Alia confirmatio statutorum zupparum.

¶ Ista cōfirmatio statutoꝝ Salis pcedēs eadē est cū seqnti: sed illa cum insertōne originalis diffusior: hec vero compendiosior.

In noie dñi. Amen Ad ppetuā rei memoriā. Ne error obliuionis gestis sub tempore versantibus pariat detrimētum: alta regum. et principum decreuerunt cōsilia ea litteraꝝ apicibus et testium annotatione perhennare. Proinde Nos Kazimirus dei gratia Rex Polonie: necnō terraꝝ Cracouie Sandomirie. Siradie. Lancicie. Cuiauie. Magnus dux Lithuanie Pomeranie. Russieqꝫ dominus et heres Significamus tenore presentium q̃bus expedit vniuersis pñtibus ꝛ futuris pñtiuꝫ noticiā habituris. Et si ex debito regal' munificētie ad om̄ subditoꝝ: cōmodum ꝛ pfectum. oculo cōsiderationis intendere habeamus: propensior tamen solertia circumspectionis. ad augmentum thezaurorum. et prouentuum regni nostri incumbit. ex quibus regni ꝛ subditoꝝ nostrorum comodis debite valeamus prouidere. Cum igitur zuppe nostre Bochneñ. ꝛ Wyelicieñ. pars notabilis. prouentuum. et thezauri regni nostri existit. que hactenus pter nimiam. et continuam notabilium et diuersarum personarum frequentationem. ꝛ salis elaborationem in notabili sui parte. desolationem. ꝛ iacturam susceperunt. Quia neqꝫ zupparius. neqꝫ sui officiales. regimini ꝛ laboribus intendere valuerunt. hospitum voluntati intenti Et nisi eis tempestiue subueniatur: verendum est. ne in ruinā. et iacturā ponantur. Volētes igitur huiusmodi ruine. et iacture subuenire. vt circumspecti pncipis est. ex preteritis habere memoriam ꝛ intente considerationis oculum ad futura. et tandem ad singula salubri dispositione procedere. dum omnia prospexerit sapienter imitātes vestigia predecessoris nostri diue memorie domini Kazimiri Regis polonie. qui prefatum thezaurum zupparum in capite. ꝛ in membris. ac in omnibus prouētibus. ordine. dispositione. et terminis ordinauit et regulauit. atqꝫ perpetuis tēporibus huiusmodi ordinationem. tenendā. seruandam. ꝛ custodiendam statuit ꝛ diffiniuit. Ne igitur nos. aut quenqꝫ subditoꝝ nostroꝝ ab huiusmodi sui ordinatione. ꝛ dispositione

☞ Nomina omnium ⁊ singlorũ regni platorũ dignitariorũ ⁊ officialium supra. scripta Statuta zup parũ approbantiũ

recedere. aut eidem per ignorantiam cõtrauenire contingat. Statuimus et presenti edicto. in robur maioris firmitatis declaramus. ipsius domini Kazimiri regis statuta. et ordinatões. que in nostro regali seruantur Thezauro in omnibus ⁊ per omnia ſm regulationem. ⁊ ordinationem suam debeant teneri perpetuis temporibus duraturis. Et quequidem statuta hic habentes pro insertis. in omnibus suis. punctis. articulis. conditionibꝰ. ⁊ clausulis. ratificamus. approbamus ⁊ confirmamꝰ Nax testimonio litterarum. quibus sigillum nostrum est subappensum ¶ Nos vo Uladislaus dei grã: sancte Gneznen. Archiepiscopus et primas Johannes eadẽ gratia Uladislauiensis. ⁊ Andreas simili gratia poznanien. episcopi. Necnõ Johannes de Czijzorv castellanus ⁊ capitaneus Cracouiensis. Lucas de Gorlza Poznaniensis. Johannes de Olesnicza Sandomiriensis. Albertus de Male lanciciensis. Johãnes de Crethlzorv Brzesteñ. Hriczlzo de Pomorzanij podolie palatini. Johannes de Conijeczpolije Regni polonie Cancellarius. Predborius de ibidem Sandomiriensis. Johannes de pijlcza. Stanislaus de Ostrorog gneznensis. Nicolaus de Borzijmorv Brestensis. Petrus Slzora Callissieñ. Laurentius Zaramba Siradiẽsis Creslaus de Curoszrvijanlzi. Lublinensis Nicolaus de Ossolijn Uoijniciẽsis. Petrus de curorv. Sandecensis. Nicolaus d' Uijrbijslzo Dobrinensis. Gregorius de Branijcze Radomieñ. Johannes de Bnijn Mijedzijrzeczeñ. Nicolaus de Uijsnicze Leopoliensis. Nicolaus de Zalzrzorv. Uislicіensis. Stephanus de Oppororv. Brzezinẽsis Petrus de Strijlzorv. Junivladislauiensis. Johannes de Hobrlza Bijeczeñ. Albertus de Michrv Zauichostensis. Nicolaus d' Prochnijlz przemisliensis: Johannes d' Knijabnijcze Halicieñ. Bozlzo de. U. Nalzleñ. Castellani. Bartossius Obulecz de Gora: Cracouiensis. Nicolaus de Uijssmuthorv. Sandomirienſ. Thomas de Sobotha Lanciciensis Judices. Johannes de Czarnlzorv Poznaniensis. Petrus d' Oppororv Lancicieñ. Petrus de Brrvdzorv Calissiensis: Johannes Crvropathrva de Laczuchorv Lublinensis. Michael de Lassothlzi Dobrinensis Nicolaꝰ Kola Junivladislauiẽsis Succamerarij Johãnes Brzijzath de Molzrslzo Cracouiensis. Nicolaus de ibidem Sandomiriensis. Nicolaus de Moijslzorv. Sira-

dieñ. Vexillifeī. Nicolaus de Panlzorv. Subiudex Sando mirienſis. Ceteriq; prelati Barones. Dignitarij. Nobiles & proceres. in hac Conuentione generali Pijothrkouieñ. congregati Innitentes approbationi confirmationi prefati ſereniſſimi domini Regis Statutorum ſupradictorum ſereniſſimi diue memorie dñi Regi Kazimiri Eadem ſtatuta velut hic habentur inſerta per omnia approbantes: in omnibus punctis articulis & clauſulis firmiter. attendemus. cuſtodiemus & ſeruabimus. & nunq̄ illis verbo aut facto contrauenien⁹. Vnde & ſigilla noſtra preſentibus iuſſim⁹ ſubappendi. in robur firmitatis & teſtimonium. omnium & ſingulorum p̄miſſorum. Actum in conuentione Pijtrkouieñ. Feria quinta infra octauas Pēthecoſtes. Anno domini Milleſimoquadringenteſimoquinquaſimoprimo. Preſentibus dominis ſupradictis. Datum per manus magnificorum Johannis de Coniyeczpolije Regni polonie Cancellarij. & Petri de Sczelroczijn eiuſdē vicecancellarij. nobis ſincere dilectorum.

¶ Vladiſlaus Rex Polonie. et electus hungarie promittit bona ad procurationem generalem Cracouieñ. ſpectātia nō obligare.

¶ De bonis regalibus ad Crac. ꝓcurationē ſpectantib⁹ nō obligandis.

V Ladiſlaus dei gratia Rex polonie Lithuanieq; princeps ſupremus dominus & heres Ruſſie &c. ac electus regni Hungarie &c. Significamus tenore preſentium. quibus expedit vniuerſis Quomodo debita animaduerſioē huius regni noſtri dicti Polonie beneficia in quo. et educati et Regij honoꝛ culmine inſigniti ſumus. in animo reuolneñ Volenteſq; ipſa beneficia. de ipſo regno ſuſcepta. omni cura ipſi Regno & corone Polonie. ſtatum & ſtabilimentum ꝓcurañ refundere. quod maxime tunc videmur agere. cum ipſius regni bona et poſſiones in libero. et nobligato ordine. & ſtatu. vt poſſumus preſeruamus. Igitur ꝓmiſimus. ſpopondimus. ac in verbo noſtro Regio promittimus. ſpondemus. et preſentis noſtri patrocinio ſcripti. Nos obligam⁹ omnia bona. poſſeſſiones. Ciuitates. Caſtra. oppida. Villas. Molēdi-

na piscinas. lacus. et alia bona: quibuscunqꝫ specialibus vocitentur nominibus seu vocabulis. que ad presens. et hactenus: ad procurationem Cracouieñ generalē spectant. et pertinent. propter Regni nostri sepefati polonie necessitatem. et firmum ipsius stabilimentum in libera conseruantia et inobligata: seruare stare tenere. et habere volumus. Ita q nulli hominum cuiuscunqꝫ status. et conditionis. aut preeminentie fuerit dicta bona. vel eoruꝫ aliquod: ad procurationē Cracouieñ. generalem ad hactenus pertinent. ita vt prefertur inobligata: conseruabimus. et libera pro huius reipublice. et Regni Polonie statu: profectu conseruañ stare ꝓmittimus. Harum quibus sigillum nostrum est subappensum testimonio litterarum. Datuꝫ Cracouie sabbato proximo ante dominicam Judica. Anno domini. Millesimoquadringentesimoquadragesimo.

Primus rex post patrem kazmiri erat Johannes albertus [illegible] nomina habuit / Secundus Alexander Tercius Sigismundus et quartus qui erat senior in ter omnes wladislaus qui erat rex vngarie et bohemie iste ante alios ut sup erat omnes [illegible] reges polonie

Lr̄a obligatoria in q̄ dn̄s Rex polonie p̄mit tit terrā Sandom̄. se nūq̄ cuipiā obligatur

☞ Joannes d' Rijthwijanij pa'atinꝰ Cracꝰ. ⁊ derslaus castellanꝰ resignāt terram Sandomirieñ regi kazimiro tercio

k Azimirus dei grā Rex polonie. Magnus dux lithuanie Russie Prussieqꝫ dñs ⁊ heres ⁊c. Significamus tenore p̄ntium q̄bus expedit vniuersꝭ: tā p̄ntibus q̄ȝ futuris Quō attendeñ fidei ꝯstañ. ⁊ eximie affectiōis in nos ⁊ rēpublicā regni nr̄i deuotionē ꝑ magnificum Johānē de Rijthvijanij Palatinum Cracꝰ. militē. ⁊ ꝯsiliariuȝ nr̄m syncē dilectuȝ: rara ⁊ singulari libalitate monstratā. ꝑ quā Jobes ipe palatinꝰ. ⁊ voluntatē germani. sui olim Derslai Castellani Cracꝰ ⁊ capitanei Sādomirieñ. impleturꝰ ⁊ beniuolētiā ꝓpriā. erga nr̄am ꝑsonā p̄mum: deinde erga rēpublicā regni nr̄i. ⁊ zelum singularē ꝯsurus Terraȝ Sandomirieñ. cuȝ castro. ciuitate. ceterisqꝫ oppidis. ⁊ villis. theloneis. p̄otalibꝰ ⁊ vniuersꝭ cēsibꝰ. ꝓuētibꝰ. ⁊ introitibus ad illā quoquō ꝑtineñ relaxādo. ⁊ dimitteñ simpl'r ⁊ nude notabiles pecuniaꝝ summas. q̄s a nobꝭ ⁊ germano nr̄o dño vladislao hungarie ⁊ polonie r̄ge in dctā terra Sādom̄. castro ciuitate. oppidis ⁊ vill' vterqꝫ eoꝝ hēbat obligatas ⁊ insc̄ptas lr̄as q̄ȝ diuersas nr̄as. ⁊ p̄fati germani nr̄i dñi Vladislai regꝭ in q̄bꝰ insc̄ptio ⁊ obligatio p̄fataꝝ summaꝝ cuȝ causꝭ ⁊ respectibꝰ denotata ⁊ exp̄ssa ad liq̄duȝ ꝯtinebatur in ꝑtātē nostrā

☞ De resignatione Castri ⁊ terre Sādomirieñ Regi facta ꝑ manus venerabilis dñi Stanislai d' Lwroszwijaki. R. Pol. Vicecancellarij.

¶ Per manꝰ venerabil' Stanislai de Curoszvijalzi regni nr̄i vicecācellarij. r̄stituit d' terra q̄ȝ p̄dicta Sādomirieñ castro ciuitate. oppidis ⁊ vill' effectual'r. ⁊ ad integꝝ nihil sibi. ā successoribꝰ suis iuri ꝓprietati ⁊ dñij. in eisdē relinqueñ. excesserit. spōtanea. vltronea. ⁊ mera sua voluntate. ꝓ regni sui augm̄to ⁊ ꝑfectu.

☞ Promittit Rex terrā Sandomirieñ nō amplius se obligaturum.

¶ Ne itaqꝫ casu aliq̄ sinistro qd' d's auferat l' euētu voluntatē suā optimā ī augm̄tuȝ r̄gni nr̄i ⁊ reipublice ordinatā ꝯtingat q̄quō infringi vl' deformari. tenore p̄ntiuȝ ī v̄bo nr̄o regio. ꝓmittimꝰ. pollicemur. ⁊ nos fide bōa astringimꝰ. inscribimꝰ ⁊ obligamꝰ. q̄ p̄fatā terrā Sādomir̄. castꝝ. ciuitatē. oppida ⁊ villas in toto. vl' in ꝑte. ꝑ ipm̄ Jobem palatinuȝ nobꝭ resigtā ⁊ donatā nll'i hoim̄ cuiuscunqꝫ ꝯditōis statꝰ vl' eminētie. in q̄cunqꝫ nr̄a. ⁊ regni nr̄i ncēitate. euētu. vl' successu cāu infeudabimꝰ. inscribēꝰ. vēdemꝰ. donabimꝰ. obligabimꝰ. locabimꝰ. ad tp̄s ⁊ ad vitā in ꝑpetuum: vl' al's q̄quō: nec aliq̄ȝ summaȝ pecuniaꝝ. ꝑuam aut magnaȝ. etiaȝ ad extenuationē arendationē vel locationē. aut sub nomine extenuatiōis arende. vel locatōis ī eadē terra. ⁊ castro. ciuitate oppidis ⁊ vill'. ā aliquoꝝ p̄missoꝝ in ꝑte. vel in toto inscribemꝰ vel inscribi cōsentiemꝰ. sciēter vel ignoranter. directe vl' indirecte. vel q̄uis

exquisita causa. occasione. vel colore. omēs tamen occasiōes colores. artes. causas. calliditates. fraudes. ingenia. quacunꝙ subtilitate excogitatas. scriptas vel interpositas. nulli hominum cuiuscunꝙ ꝯditōis. status sexꝰ. vl' pemīnentie existat qui ꝯtra presentem nr̄am ordinationem. in toto vl' in parte excesserit: aut illi ꝯtrauenerit. aut illā violauerit: nolumus in aliquo suffragari: aut in excusatiōem. ⁊ purgationem sui sceleris sueꝙ ꝑuaricatiōis pene. ⁊ reatus trahi Si autem presēti nostre. promissiōi: pollicitatiōi: astrictiōi: inscriptiōi: vl' obligatiōi. cōtrauenerimus. ⁊ eā violauerimus. in toto. vl' in ꝑte. ⁊ aliquā infeodationem. inscriptiōem. donationem. venditionē ⁊ obligationem. de dicta terra Sandomirieñ. eiusꝙ castro Ciuitate oppidis. ⁊ villis cēsibus Theloneis ⁊ q̄buscunꝙ eius redditibus fecerimus. Extunc talem infeodationē volumus. ⁊ decernimus esse cassam ⁊ irritā. nec vllū vnq̄ posse ⁊ obtinere robur velut eam. que in damnum reipublice regni nostri procederet lesionem ⁊ offensam ¶ Sed ⁊ personā cuiuscunꝙ status. ⁊ cōditionis existeret. q̄ue inscriptionem. ⁊ infeodationē suꝑ dicta terra Sandom̄. Castro Ciuitate. oppidis ⁊ vill'. a nob' vel successoribus nr̄is susciperet lese maiestatis. leseꝙ reipublice: reā eē decernimꝰ. Nostrꝙ ac regni nr̄i polonie. publicum hostē ⁊ fraudatorē declaramus. habebimusꝙ facultatem Nos ⁊ successores nostri. habebunt quoꝙ consiliarij regni nostri hominē. tā impium ⁊ ābitiosum a ꝑfata terra Sādom̄. castro. ciuitate. oppidis. ⁊ vill'. ā ꝑtē earꝝ q̄cunꝙ occupauerit. absꝙ omni iure et strepitu iudicij amouēdi. ⁊ expellēdi. tāꝙ cōis boni hostē ⁊ ꝑturbatorē. In cuiꝰ rei testimoniū sigillum nr̄m p̄ntibꝰ ē appēsū. Actū in ꝯuētiōe gn̄ali Piotrkowieñ. fer. q̄nta an̄ dn̄icā Esto mihi. Anno dn̄i. M. cccc. lxxviij. P̄ntibꝰ reuerēdissimo ⁊ reuereñ. i xp̄o p̄ribꝰ dn̄is Jacobo scte Gnezñ. eccl'ie archiep̄o ⁊ p̄mate Sbigneo vladislavieñ. ⁊ ādrea varmieñ ep̄is Nec nō magnifici ⁊ generos. mathia d' Bnijn poznañ. Jacobo d' dambno Sandom̄. Nicolao d' Cuthno lancicieñ. palatinꝰ. Johāne de ostrorog. poznañ. Bartholomeo d' Iwanowicze Calissieñ. Petro duniin de Prawkowicze. Siradieñ. Castellanis. Ceterisꝙ dignitarijs. officialibꝰ. regni nr̄i ⁊ Curieñ q̄ pluribus datum per manus venerabilis Stanislai de Curozwanki. Regni Polonie Vicecancellarij.

¶ De eo qui pecunias ad terrā Sandomirieñ. dederit. q' debet tāq̄ patrie destructor reputari.

¶ De pecunia braccata. et penis ex illis extorqueñ. qui falsam pecuniam haberent: et apud quos falsa pecunia fuerit inuenta: taꝫ in regno polonie quã ducatibus Mazouie.

k

Kazimirus dei gratia Rex polonie. Magnusdux Lituanie. heres Russie ⁊c̄. Significamus tenore p̄sentium. quibꝰ expedit vniuersis. Quomodo agentibꝰ nobis hic in P̄ijotrkorv ꝑ republica r̄gni nostri Conuentionem generalē inter ceteras huius conuentionis ordinationes. suꝑ differentia. que inter prelatos. ⁊ barones terrarum totius regni. vnanimiter ordinatum est. et conclusuꝫ innitendo ordinationibus. ⁊ conclusionibus aliarum conuētionum. etiã generalium. ⁊ ab eis non recedendo

☞ Decernit ⁊ in regno ⁊ in Mazouia. braccatã minutã pecuniã recipi.

¶ Qꝫ pecunia minuta braccata. indifferenter per totum regnum nostꝝ polonie. ⁊ ducatus Mazouie. tam pro nostris q̄ꝫ etiaꝫ prelatorum. principum. baronum. nobilium. ⁊ cuiuslibꝫ statꝰ hominum. ꝓuentibus vtpote theloneis. exactionibus. contributionibus. censibus. decimis. necnon penis memorialibus arris seu notis notarioꝝ resignationibus. Item mercibus ⁊ singulis rebus venalibus sine ꝯtradictione. tã ꝑ nos. seu nostros officiales. q̄ꝫ etiã p̄latos. p̄ncipes. barones. capitaneos nobiles. ⁊ quoslibꝫ regni polonie ⁊ ducatuuꝫ Mazouie incolas ⁊ subditos. mō duduꝫ statuto: vicꝫt nouē denarios ꝓ q̊libet medio grosso lato ꝯputãdo recipiatur ⁊ exigatur.

☞ Excipit vbi ex foro aut de iure lati gr. debent exigi.

¶ Nisi forte aliq̄s. d̄ iure ꝓ cēsibꝰ ⁊ decimis fertonalibꝰ debeat exigere latos grossos monete prageñ. q̄ꝝ q̊libꝫ ꝓ eisdē latis gr pecuniã minutã braccatã. iuxta cursum coem. inter mercatores currētē. dꝫ recipe seu exigē. ⁊ tenetur sb penis infrascptr.

¶ De penis pecuniam braccatã recipere nolētium tã spiritualiũ q̄ꝫ seculariũ.

¶ Quicunq̄ꝫ r̄gni nr̄i. ã ducatuuꝫ mazouie cuiuscunq̄ꝫ statꝰ incola. ⁊ subditꝰ. ip̄am braccatam pecuniã minutã. recipe noluerit. aut cōtēpserit. Si p̄latus aut spiritual' p̄sona fuerit. q̄ ꝓ decimis eãdē pecuniã minutã. recipe noluerit. decimam ꝓ qua forisfauit perdet. que ꝑ capitaneum. aut officiales nr̄os. pro bonis recipietur. ⁊ ꝓ nostra vtilitate conuertetur.

¶ Si autē fuerit nobil', ꝑ primo excessu decē marcas, ꝑ scdo simil' decē: et ꝑ tercio al's decē, ꝑ quarto vo triginta marcas, ꝑ fisco nostro soluat, ꝑ quib⁹ capitaneus in bona sua se intromittat, et teneat eadem ad persolutionē triginta marcarum.

¶ De penis nobilium.

¶ Si vo in ciuitate aliqua pecunia minuta braccata, ꝑ q̄buscunq; reb⁹ venalibus, siue in hospicijs siue in foro, nō recipetur, extunc ipa ciuitas, ꝑ trib⁹ p̄mis excessibus, ꝑ quolibz excessu seorsum soluat decē marcas, ꝑ quarto vo excessu soluat triginta marcas ꝑ thezauro nr̄o Regio conuertendas.

¶ De penis ciuium

¶ Qd̄ si mercator ꝑ mercibus suis q̄buscunq; et cuiuscunq; gn̄is aut speciei, eandē pecuniā minutā braccatā, recipere noluerit, in valore p̄dicto: videlz ꝑ medio grosso lato nouez denarios computando, aut plures in minuta pecunia q̄z ī mediantibus, ꝑ mercibus suis exigere, voluerit pecunias, extūc omnes ipe res et merces eidem recipiantur, et pro thezauro nostro conuertantur.

De penis mercatorum.

¶ Item Kmetones, pro rebus suis, pecuniam minutam recipere recusantes, et nolentes: ꝑ quolibet excessu in fertone puniantur, irremissibiliter ab eisdem exigendo.

De penis kmetonū

¶ Item tabernatores in villis q̄ ꝑ reb⁹ suis: videlicet victualibus, et pabulis recipere noluerint minutaz braccatā pecuniam: ꝑ quolibet excessu, quilibet in media marca puniatur, irremissibiliter ab eodem exigeñ.

¶ De penis tabernatorum.

¶ Volētes insup reipublice prouidere, ne habeant malefactores, occasionem importādi falsam monetaz in regnuz nostrum, Statuimus et ordinamus de vnanimi predictoruz nostrorum consiliariorum voluntate, Qz apud quemcunq; cuiuscunq; status hominem in vna marca, duo grossi falsi fuerint reperti, ipse cuius marca fuerit, marcam perdet, apd̄ quē sex grossi false monete, in vna marca inuenti fuerint, talis iuxta priores conclusiones puniatur.

¶ De penis falsariorum.

¶ Inter creditores vo, habentes inscriptiones super mediantes, taliter ē statutum Qz quilibet talium pecuniā sibi: ante hanc dispositionem inscriptam: iuxta continentiam litterarum suarum, libere exigat, in moneta in ipa insc̄ptiōe exp̄ssa.

¶ De moneta obligata ilr̄is soluēda añ cōstitutionē.

¶ Deinceps vo, nō nisi minuta pecunia vl' simpl'r marce monete et numeri polonicalium, inter creditores inscribātur, et ī minuta pecunia, q̄uis debita exigātur et soluātur, dumtaxat nouem denarijs, ꝑ medio lato grosso computatis

¶ De minuta pecunia post cōstitutionem recipienda.

Sũmariũ

Kazimiri tercij Jagellonis filij statuta in Nouaciuitate Corczyn in conuẽtiõe gñali.

¶ De negligentibus capitaneis per regiã M. puniẽdis

¶ Statutum est insup. omni vnanimi voluntate: q capitanei nri quorumlibz locoꝝ facẽ exactã diligẽtiã tenẽtur vt p̃dicta minuta pecunia recipiatur. ꝛ puniãt mõ p̃misso: oms ꝛ singl'os dispositõis p̃dicte ↄtẽptores. al's capitanei ipi nri p̃dictã dispõnẽ introducẽ. ꝛ inobedientes cohercere. ꝛ punire negligẽtes. p nos tanq̃ rebelles. ꝛ mãdatoꝝ regalium cõtẽptores. puniãtur: datum in pijtrkoꝛv. feria q̃nta. pxima post festum pẽthecostñ. Anno dñi. M. quadringẽtesimoq̃nquagesimoprimo Sigillo nostro presentibus sub appenso

¶ Ad idem.

Nos vo p̃lati barones maioꝛispolonie. Siradieñ. Lanciciẽñ. Cuiauie. ꝛ dobrineñ. terraꝝ in euidẽtiã ↄsensus ꝛ voluntati oim̃ p̃missoꝝ. Sigilla nr̃a. p̃ntibus etiã fecimus sub appendi

De violentia in iudicio commissa.

¶ Violans iudicium. iuxta penaz statutã punit. ꝛ. xij. septimanis i carcerib'. recluditur.

Vt violẽtie ꝛ inuasiões in iudicijs secludantur et vie calumniatoribus amputentur decernim' Si q̃s ausu temerario iudicium inuaserit ꝛ violentiã ↄmiserit in cã sua quã corã iudice habz vl' habiturus erit: ſm penã statutã punietur: ꝛ duodecim septimanis mãcipetur. ꝛ carceribus recludetur

Sup in ... tutõib' K... miri ma... stitutõ... te plerin... folio ...

De iudice inculpato existente qualiter alie cause iudicabuntur necne.

¶ Inculpãs iudicez p aliq̃ cã. illa dũtaxat suspensa. alie omnes iudicantur.

¶ Itẽ si q̃s ↄ iudicẽ quicq̃ attẽptauerit. eumq̃ inculpauerit al's ruschij. extunc solummõ illa cã in qua iudici derogauerat non debet iudicari. alie oẽs cause corã eodem iudice vertentes: eo non obstante iudicẽtur

De iudicijs quater in anno celebrandis.

¶ Iudicia terrestria quater in anno tm̃. iuxta poꝛẽ ↄcessiõez expẽsis pcendo celebrentur.

¶ Itẽ volum' ꝛ decernim' q iudicia terrestria q̃ter in anno iuxta prioꝛem concessionem et admissionem ad euitãdum inanes expensas. et fatigas celebrentur

De reclamatione terminoꝛum

¶ Reclamatio terminoꝛ nõ ẽ deĩceps necessaria. ſz t̃mĩnuz partibus assignatis iudicabũtur.

¶ Item volumus. q reclamatio terminoꝝ: nõ debet esse deinceps. nec sit necessaria Sz termini ꝛ colloquia partibus assignatis iudicabuntur: qz termini ꝛ colloquia erunt pemptoria. pro partibus constitutis celebrandi.

Sũmariũ

De terminorum dilatione per infirmitatẽ.

¶ Item decernimus. Qꝫ omnes terminoruꝫ repositões seu dilationes inutiles cassentur et minorentur. Nam repositio et dilatio terminorum. Si fieri debet. aliter nõ fiat. nisi vera infirmitate allegata Et ille cuius nomine proposita extitit iurabit cum testibus mettercius cum testibus et littera iudicii more terrestri probabit. Qꝫ pro illo tempore ⁊ die habuit actionem vel terminum pro maiori.

¶ Terminoꝝ dilatõ nõ nisi vera infirmitate allegata pmittitur iuramẽto ei⁹ cuius noĩe ꝓposita est cum duobus testibus accepto.

De iudicibus ꝑsonaliter iudicaturis ꝓ summis q̃ nõ maiores sint quã trigita marcaꝝ.

¶ Item decernimus Qꝫ iudices ⁊ subiudices proprijs in ꝑsonis ⁊ nõ ꝑ camerarios iudicijs tenebuntur ꝑ̄sidere ꝓ summis centum marcarum triginta marcis extendentibus nullo pacto iudicabunt.

☞ Iudex ⁊ subiudex nõ ꝑ camerarios sꝫ per se iudicijs ꝑ̄sideant. summã triginta marcarũ excedẽtem nllo pacto iudicaturi.

De colloquijs iudicãdis non obstãte absentia aliquorum.

¶ Itẽ colloquia assignata vbilibꝫ ⁊ celebrabuntur ⁊ mors infirmitas aut absentia vni⁹: aut duoꝝ dignitarioꝝ ad sedẽ colloq̃lẽ spectantium celebratõnẽ colloquij nõ debebunt impedire: defectu vo aliquo ex his imminẽte hẽbunt plenã facltatẽ ⁊ ptãtẽ: alij dignitarij colloquio ꝑ̄sidentes in loco absẽtium ⁊ deficientium: alios terrigenas: viros idoneos legales ⁊ possessionatos cuꝫ plena potestate surrogãdi qui habebunt plenã ptãtẽ iudicãdi: tãdiu quousqꝫ d̃ defectib⁹: ⁊ d̃ absentia dignitariorum prouisum fuerit.

☞ Colloquia celebrãda morte infirmitate vel absentia. vnius aut duorum dignitarioꝝ nõ obstãte iudicant loco. quoꝝ alij surrogantur: dõec de alijs fuerit prouisuꝫ.

De inhibitionibus ad iudicia dari solitis.

¶ Itẽ decernim⁹: ꝙ ammõ ⁊ deinceps lr̃e ius ⁊ iusticiã ꝓhibẽtes in ꝑ̄uamen ⁊ ꝑiudicium. iusticiã q̃rẽtib⁹. nõ dabuntur nec ꝯcedẽtur. nisi illꝭ q̃ bello fuerint: aut reb⁹ ⁊ negocijs Rei publice intendunt: tpe medio quo hmõi onera pretulerunt.

¶ Lr̃e ius ⁊ iusticiã impedientes. nõ sũt dande ꝑ̄terq̃ꝫ illis q̃ in bello fuerĩt vl rei publice negotijs intendunt.

De notis nõ soluendis ab exactione regia.

¶ Itẽ volum⁹ ⁊ decernimus ne pecunia siue inscriptionales ab exactione nostra regia deinceps recipiantur ⁊ exigantur.

¶ Pecunia ⁊ inscriptionales ab exactõe regia nullatenus exigantur.

De iudicio kmetonis fugitiui

¶ Pro kmetonibus fugitiuis vł vi receptis in iudicio castrē si corā capit̄ pcedat

¶ Item volumus ⁊ decernimus vt cause ꝑ kmetonibꝰ fugitiuis: in iudicio castrensi. coram capitaneis experiantur sicut illorum qui recepti fuerint violenter.

De falsarijs citationum puniēdis.

¶ Falsarij citationū p dignitarios iudicijs p̄sidentes sunt puniendi.

¶ Item volumus ⁊ decernimus Qꝫ calumniatores ⁊ false citatiōes ac inordinate. locum in iudicijs non habebunt. pro quibus iuxta qualitatem excessus dignitarij iudicio presidētes: habebunt facultatem eosdem calumniatores ⁊ falsas ac inordinatas citationes offerentes puniendi: corrigendi ⁊ mutilādi.

De precio per palatinos rebus imponēdo.

¶ Palatinus cuiuslibet terre hꝫ facultatem vēditionē moderandi. ne nobiles grauētur in emēdo.

Item plerunqꝫ ciuitatenses et oppidani mercatores ⁊ artifices. nobiles et aduenas. per inordinatam venditionem cōsueuerunt ḡuare et opprimē. ideo statuimus ꝙ Palatinꝰ cuiuslibet terre habeat facultatem huiusmodi immoderatam venditionē moderandi: ⁊ ad bonum ordinē ponendi ⁊ ꝯstituēdi

De puniendis decreto palatinorum renittentibus.

¶ Renitentes ordinationi. p palatinū ꝓm cōsuetudinē antiquā sunt puniēdi.

Item si Ciuitatēses. et oppidani aliquo decreto in statuto palatini. ꝯtrarios ⁊ inobediētes se exhibuerint. huiusmodi palatinus habebit facultatem renitentem suo statuto ⁊ ordinationi puniendi. mutilandi. iuxta antiquam ꝯsuetudinē.

¶ Finis constitutionum Noueciuitatis.

¶ In conuentione Pȷ̃otrkouieñ. statuta hec per serenissimum principem dominum Kazimirum tercium Regem Polonie edita Anno domini Millesimoquadringentesimoquadragesimoseptimo.

Kazimirus Jagello. Piothrkouie ꝯstituit

Sūmariū

k Azimirus Tertius. dei gratia
Rex polonie Magnusdux Lithwanie. et
heres Russie. Ad perpetuā rei memoriam
ad hoc nos omnipotēs deus auctor iusticie
dispensator equitatis. et reipublice ꝓ sua
voluntate directores regni fastigio licȝ im
meritos voluit sublimare vt ipsam ꝓsequamur iusticiā. equi
tatem sectemur. et in regno ipso rempublicam dirigamus.
¶ Sollicitudine igitur nobis diuinitus cōcessa. attendētes
Serenissimos dños principes. dominos Kazimirum scdm.
et Wladislaum scdm genitorē nostrum charissimum Reges
polonie. diuos ꝑdecessores nostros. iura et cōstitutiones di-
uinam et humanā pariter iusticiā redolētes. q̊bus totum Re
gnum polonie in colloquiorum et iudiciorum ꝓcessu regulatur. or
dinatur et regitur cōdidisse. nec tñ per illa sufficiēter. omnibus
q̄ in republica diriguntur ꝓuidisse. nouas cōstitutiones et iu
ra edita in generali Piothrkouieñ. ꝯuentione. ꝓ festo sancti
Bartholomei appli. Anno dñi Millesimoquadringētesimo
quadragesimoseptimo celebrata. p̄nti matura deliberatione
prehabita. laudātibus. approbātibus. et cōsentiētibus pre-
latis. principibus Baronibus. et nobilibus regni nostri con
didimus. edidimus et ꝓmulgauimus. ¶ Quas per vniuer-
sum regnum nostrum polonie. et colloquijs. terminisqȝ ge-
neralibus particularibus et quibuscunqȝ iudicijs terrestribus
de cetero volumus et precipimus obseruari et practicari quarum
tenor sequitur et est talis

☞ Rex Kazimirus more ꝑdecessorum sua decernit statuta facienda.

1447

☞ Rex decernit sua presentia statuta ꝓ iure teneri

De prole relicta post mortē parentum.

Inprimis siquidem attendentes. Quod plures filij
i primogeniti. vel seniores parentibus defunctis
licenter et sine aliquo metu. vel respectu substan-
tiam paternā. sumptu prodigo effundunt. et que
in splendorē. et augmentum. domus eorum parentum virtu
tibus. obsequijs. vel meritis collecta fuere mutuo ī incōtinē
tia diminuunt taliterqȝ fratres. in puerili etate positi. bonis
paternis. quorum eis equa debetur portio fraudātur. ¶ Quo-
circa perpetuo statuimus et decernimus edicto. et inuiolabili
prohibemus decreto. ne filius senior aut primogenitus possit

☞ Filius senior nō ꝑt bona fratrū minorum ꝓpter portionē eū ꝯcernētē obligare. vēdere distrahere vel quouismō alienare

☞ Debita parētū de bonis vēditis cū consilio amicorum sunt soluēda.

☞ Debita parua de censuum et ꝓuentuum pecunijs. sūt ꝓsoluēda Residua pecunia iter fratres equaliter diuidēda reseruata

☞ Factū ꝯ statutum. fit irritū ⁊ iane

et valeat bona fratrum suoꝝ sub quocunqꝫ colore arte vl' ingenio vltra portionem eum tangētem indebitare. vēdere obligare. alienare. dare. distrahere. ¶ Nisi forte debitoꝝ onus per parētes ꝯtractum. illud exigeret. et exposceret. Sꝫ nec ꝑ solutione huiusmodi debitoꝝ licebit sibi aliquid vendere. obligare: aut distrahere. Nisi ad id senioꝝ domus sue. accesserit cōsilium consensus et voluntas. et pecunia ex vēditione prouenīens summam debitorum nō excedat. ¶ Ubi vero parua aut nulla parētuꝫ. extiterint debita. tenebitur frater senioꝛ deductis suis cōgruis oneribus. īpēsis et expēsis. censum et prouētus. ex bonis prouenīētibus fideliter ad soluēdum huiusmodi parua debita cōuertere et omnia residua cōseruare inter ceteros fratres equaliter partiēda. ¶ Si quid autē in contrarium. huic decreto nostro factum fuerit. totum id irritum decernimus. et inane. Sic enī equitatis libra seruabitur si auxilium largimur imparibus et metum legum pro paruulis insolentibus imponemus.

De hijs qui furti. aut spolij crimīe infamantur. quomodo se purgent.

☞ Infamatus de furto nūero testiuꝫ tacsi nobilitatē probatur⁹ esset, se purgabit alioquin pro fure reputat⁹ puniī

Licet cuncta iure detestemur scelera. et omne ꝗ iniquum ē: regius horreat auditus: sꝫ ea maxime que spoliatorum et furum aguntur. in republica dolo. arte vel violentia incommoda nostram contra se incitare rigidiorem hactenus quo multiplicata ēst eoꝝ nequicia censuram. Et ꝓpterea firmamus edicto vt quilibet cuiuscunqꝫ conditionis existat. notatus inculpatus. infamatus. de furto vel spolio. teneatur suam innocētiam equali ordine vel grauitate et testium numero. acsi nobilitatem suam probaturus esset. clarificare. et purgare. et demonstrare. al's volumus eum tanqꝫ furem puniendum ¶ Illi autē tantummodo volumus prodesse purgationis beneficium qui semel aut bis. et ad maximum ter de furti aut spolij. fuerit notatus vel culpatus scelere. Eum autem qui quarta vice culpat⁹ fuerit relinquimus legibus plectendum. ¶ Purgatione autem huiusmodi facturus. sine turba aut tumultu. cum purgatoribus dumtaxat veniat. Si qui vero vltra cōpurgatores suos venire presumpserint. omnes decernimus honore priuatos.

☞ Culpatus ꝗrta vice de furto. legib⁹ relinquit̄ plectēdus.

☞ Purgādus nō cū turba sꝫ cū ꝯpurgātibus veniat alioquin. oēs honore priuantur

Sūmariū

¶ Omnium autē de furto vel spolio culpatorum. et contumaciter in primo scdo tertio. et quarto termino. cōparere nolentium. bona thezauro nostro infiscamus regio. mandātes omnibus Capitaneis. vt de illis se. nostro nomine intromittant. et illorum realem apprehendant possessionem.

Bona culpatoꝝ. ꝛ se primo scdo. tertio et q̄rto ꝯtumaciter absentātiū Thezauro Regio infiscant.

De libertate in fluuijs Regijs.

¶ Fluuij enumerāt i statuto q̄ liberi eē debēt ad nauigādū.

1 Inter ceteras reipublice curas. sollicitat mentem nostram vehemētius. vt singulas e regno nostro damnosas obseruantias et abusus euellamus. et que incrementum reipublice adijciunt plantemꝰ. Sane etsi flumina nostra Regni nostri polonie. Wysla Nepr Styr Narew Wartha Drwanyecz. Wyssloka Bug. Drwlzi zwyeprz Thyßmyenycza. et San nida. prossna. et quecunqꝫ alia in regno nostro consistentia. cum suis alueis regia nostra sunt. nec possit illa quisq̄ꝫ iure priuato vēdicare: plures tamē numero obstaculis. et sepibus clauserint mercatoribus per illa transitum. pluris estimantes capturā piscium q̄ꝫ bonum publicum et abundantiam rerum necessariaꝝ. Unde solemni deliberatione prehabita. decreuimꝰ flumina predicta. et eoꝝ alueos alunde transeuntibus. infra et sursum. cum quibuscunqꝫ nominibus rerum venalium esse debere libera. ¶ Et ꝓterea omnes homines cuiuscunqꝫ conditionis existant. ꝑ prefata flumina facientes ascēsum vel descensum. cum rebus eorum et mercibus cuiuscunqꝫ speciei generis. vel maneriej existant. prohibemus occasione qualicunqꝫ et signanter ruptionis obstaculorum ad solutionem Thelonei. vel damni cogi. Cum nō sepibus. sed retibus piscandum sit. ¶ Ubi tñ aliquē obstaculi delectat vtilitas. portas cum illo latas faciat. que transeuntibus liberum prebeant nauigium. ¶ Si quis autem huius nostre constitutionis saluberrime. temerarius violator extiterit et aliqua a trāseuntibus. quocunqꝫ colore vel arte. aut ingenio exigere presumpserit. iubemus ablata ad integrum restitui et transgressorem. sine quauis dilatione. in primo termino cōuētum. pena que dicitur polonico. Sẏethmnadzyescha ꝑ Capitaneum loci volumus mulctari ¶ Iura autem hec premissa. ꝛ obstacula nostra regia. in quibuscunqꝫ locis consistant. volumus reseruare in hanc constitutionem. a nostris obstaculis inchoari regalibus. vt nulla

¶ Mercatores cū suis mercibus. per flumina descensum: vel ascēsum facietes nō tenētur ad thelonei solutionē ꝓpter obstacloꝝ rupturā.

¶ Obstacula faciēs i flumine portas latas i eis relinquat ☞ Exactor pecunie i obstaculis ad restitutionē itegrā. compellit. alis pena xiiij. marcarū mulctatur.

¶ Obstacula regia huic constitutioni subduntur

sit grauis iussio, que constringit et principem

De Cassatione Theloneorum.

¶ Thelonea post mortẽ wladislai cõcessa. penitus sunt anullanda

t Helonea insuper omnia, post mortem domini Wladislai genitoris nostri sub quacunq; verbo⁊ forma qualicunq; occasione in terris, aut aquis cõcessa, tãq; rempublicam grauiter ledẽtia, cassamus, anullamus, ⁊ illorum exactionem, districte de cetero ꝓhibemus

De hijs qui pertinẽt ad colloquia. vt intersint hic mandatur

¶ Palatini Castellani. Capitanei. Judices. et reliqui officiales Colloqo generali interesse tenentur. nisi graui infirmitate. vł in Rei pub. legatione fuerint impediti

¶ Egritudine vel legatione oneratis admittit̃ substitut⁹ ydoneus

¶ Absens a colloquio teneť ad dãni solutionẽ. illi cui iusticia ob hoc ẽ derelicta et neglecta

a Ssidua colloquiorum, siue terminorum generalium celebratio, pacis cõmunis conseruatio et cuiuslibet discidij infectiui exclusio est, ad cuius palatini Castellani Capitanei iudices, ceteriq; dignitarij et officiales Regni nostri, tenentur tanto diligentius intendere practicam, quanto ad id sunt, ex onere dignitatum et officiorum suorum strictius obligati. Quocirca presenti edicto, et auctoritate regia, omnibus Palatinis Castellanis Capitaneis Judicibus Subiudicibus, districte precipimus et mãdamus vt colloquia, et terminos iuxta vires suas, ⁊ tẽpora in omnibus terris et districtibus Regni nostri polonie sine aliqua interruptione celebrent, et illis personaliter (nisi forte aliquẽ grauis lãguor corporalis, aut in rebus publicis regni ardua legatio excusauerit) intersint, nec aliquem nisi in duobus casibus predictis, de absentia volumus excusari.

¶ In q̃bus nihilominus casibus precipimus omnibus egritudine grauatis, aut legatõe regni oneratis, vt locum suum possint, teneantur et debeant, per ydoneam personam aliam supplere, ⁊ illi vices suas, ꝑ litteras cõmittere. Colloquium integrum esse censemus, proinde acsi principalis interesset.

¶ Si quis autẽ colloquio et terminis generalibus interesse aut in locum suum surrogare personam ydoneam neglexerit conueniri eum per illum vel illos, quibus ꝓpter absentiam suam administratio iusticie delata est coram nobis iubemus vt nostra sentẽtia et decreto, ad soluendum omnia damna, q̃ actores ex defectu colloquij, aut terminorum generalium cõ-

traxerint cōdemnetur

Mercatores non alijs. nisi antiquis transeant vijs

Item prohibemus omnibus mercatoribus. ne cum rebus. et mercimonijs suis audeāt per nouas vias. et loca trāsire. sed iuxta cōstitutionem diue memorie domini Kazimiri scdi nostri predecessoris. antiquas stratas obseruēt. als omnes decreto huic cōtrauenieñ. permittimus et decernimus Capitaneo nostro capi. et bona eorum omnia et singula nostro infiscari thezauro

¶ Mercatores cū mercibus non per nouas. s3 veteres vias trāseant. Alioquin bona eorum fisco Regio. per capitaneum applicāt

De hijs qui cum extraneis faciūt guerras. in dānum regni. sine Regio consensu.

Nonnullorum improba temeritas et audacia. suas passiones et iniurias vlcisci volentium. guerras execrabiles. sepenumero Regno nr̄o excitant. et dāna procurāt immensa. Propter q̄ prohibemus presenti edicto. ne aliquis cuiuscunq3 status. aut cōditionis existat. quacunq3 lacessitus offensa. aut iniuria vel dāno audeat sine nostro consensu belligerare. aut guerras personis extraneis. aut intraneis mouere. Si quis autē prium facere presumpserit. ad damnoꝝ omnium que nos. aut nostri subditi ꝓpterea contraherent. eum decernimus cōuictum cogi debere solutionem. Si autem plenaria solutio. aut partialis damnoꝝ. ꝓpter eius inchoationem guerre. Regno aut personis irrogatorum. nō sufficeret. mulctādum decernimus in corpore

¶ Dans occasionē dāni p guerrā tenetur ad damni resartionem Regno cōmissi. Als in corpe puniatur

De hijs qui Thelonea absq3 concessione Regum exiguut

Item de hijs. qui Thelonea per terram recipiunt depositum est. Qz iura eorum coram Regia Maiestate requisiti producāt. super talibus theloneis si q̄ hn̄t et si quis talium Thelonea exigētium inuētus fuerit. ius aliqd nō habere. sed propria temeritate ductus. exigebat talia.

☞ Theloneū exigens sine iure bona i qbus exigebat amittit. p Rege confiscanda et nihilominus Rex contra eū iudicialiter. procedet

Extunc per presentis conuentus decretum bona sua. vbi talia exigebat thelonea āmittere debet merito. pro Regia Maiestate cōfiscanda. Contra quos nihilominus. dn̄s Rex iudicium locabit. ⁊ presidētes illi. sententiā ferre debeāt. iuxta dispositionem articuli presentis.

De pecunia bracata q̄ vbiq̄ȝ ī regno capiat̄.

d E minuta pecunia bracata Statuimus. vt per vniuersum regnum capiatur cōmode. Or. p medio lato grosso nouem denarij minute. et bracate pecunie recipiantur. Ad latos autē grossos pragenses qui eos in suis obtinent censibus fiant additiones. scd̄m cursum cōmunem. inter mercatores currentē. ¶ Si āt aliquis prefatā pecuniā minutā recipere recusauerit. si nobilis fuerit. pignoretur per Capitaneum in pecoribus. quotiēs excesserit. Si vero Ciuis aut mercator. p suis mercibus recipere renuerit: merces amittere debet fisco nostro Regio ꝯfiscandas. Si Kmetho captiuetur et turri imponatur. ¶ Uerumtamē si ī ipsa pecunia minuta duo grossi falsi apud quēpiā in vna marca reperti fuerint talis marcā ipso facto āmittat. Si vero in vna marca sex grossi d̄ falsa vt p̄fertur mōeta fuerint inuēti capite puniatur.

Statutū insuper est. vt Capitanei vbicūq̄ȝ locorum exactā. et diligētem habeāt curā. vt p̄fata pecunia minuta recipiatur. Et contrariantes modo p̄misso puniātur. Negligētes Capitaneos dominus Rex puniet. tanq̄ȝ ꝯtemptores laudi prefati et decreti.

Finis Statuti Pijotbrkouiensis Kazimiri Tertij.

¶ Alberti regis priuilegiū oīm p eū ꝑpetuo sanctitor. Qui suo eidē priuilegio paterne olim Maiestatis ꝑuilegiū Nyeschouiēsia et in Oppolri. Statuta cōtinēs inseruit sic vt infra videbitur.

In noīe dn̄i Amen. Ad ꝑpetuā rei
i memoriā Tron⁹ splēdor ⁊ potētia Regalis. ⁊ cuiuslibet ꝑncipātis maiestat̄ tunc dinoscitur inter fideles suos: nō soluȝ tutissime roborari: verum

¶ Pecunia minuta bracata in Regno recipiat̄. sic q̄ nouē halenses p mediāte den̄. lati āt g̃. iuxta mercatorū cursum teneantur

¶ Nobilis pecuniam minutā nolēs recipere. p Capitaneum pignoret̄ Ciuis mercator merces āmittit. p Rege cōfiscādas Kmetho vo turri recludatur

¶ Si duo g̃. ī marca falsi repti fuerint Marca ip̄a āmittit̄ Si sex g̃. in alicuius marca de falsa moneta reperiunt̄. ille capite puniatur.

¶ Contrauenientes Statutis p Capitaneum. loci Capitanei āt negligētes p regem puniuntur.

Joānesalbertus Rex Polonie constituit.

etiā velut radijs naturalissimis ,pminētib⁹ eis splendē dum pure fidei ⁊ beniuolētie sbditoꝝ meminit dumqꝫ acumē cunctarum lucubrationum ⁊ meditationum suaꝝ ,p eorundē fidelium suoꝝ.q̄ete.trāq̄llitate.eq̄tate.⁊ iusticia defigit. q̄ fit pcipue dum,p fide.⁊ beniuolētia ī regiā excellētiā efferēdā sblimandāqꝫ collata digna remunerationis brauia suisipis tribuet fidelib⁹ nō solum in libertatib⁹ iurib⁹ ⁊ ꝯstitutionibus largiēdis instituēdisqꝫ nouis: verꝫetiā alijs p alios Reges ⁊ pncipes pia ꝯsideratiōe institutꝫ ꝯfouēdis ⁊ ꝯfirmādis: neqꝫ ib errat sblimis regum.⁊ pncipuꝫ meditatio Etem̄ obseruātia fidei: sui trahēs originē ex augmēto grām iurium ⁊ libertatum: rōnis ⁊ nature ipius legib⁹ stabilioꝛ pseuerat. cuꝫ fauoꝛ ⁊ benignitas pncipis in suos ostensa sbiectos sic ꝯmodari.exhiberiqꝫ ꝯspicitur.vti eoꝝ necessitas honestas ac euētuū comunium vis creditur ,p tpe.⁊ in futuꝝ exposcere Jpa tādē maiestas.q̄cq̄d vnq̄ꝫ ,ꝑpterea decreuerit.aut instituerit.id ne labētibus seclis obliuionis ꝯfundatur erroꝛib⁹ ꝯuenit lr̄aꝝ apicib⁹ ꝯmēdare euiterne pinde ac viuaciter memorādum et duratuꝝ. ¶ Exinde Nos Joānesalbert⁹ dei grā Rex polonie. Necnō terraꝝ Cracouie Sādomirie Siradie Lancicie Cuiauie. Suppmus dux Lithrvanie Russie Prussie ac Culmēsis Elbingēsis Pomeranieqꝫ dn̄s ⁊ heres.⁊c̄ Memorie ꝯmēdatiuis tenoꝛe pn̄tium notificātes vniuersis pn̄s ꝯtinet etas cōtinebitqꝫ futura. Quō supioꝛi tpe diuino munē ⁊ cōi atqꝫ ꝯcordi platoꝝ Baronuꝫ Cōsiliarioꝝ ⁊ oī m regnicolaꝝ Regni nr̄i polonie fauore ad regnāduꝫ in h inclito regno nr̄o polonie tunc p mortē diui olim Kazimiri genitoꝛ nr̄i vacāte assumti exn̄tes licꝫ p alias lr̄as nr̄as tunc vniuersis terris limitatibus ⁊ subditꝫ regni nr̄i ꝯcessas vniuersa iura.pꝛiuilegia libertates.et ꝑrogatiuas p serenissimos illustrissimosqꝫ Reges.et pncipes regni polonie eundēqꝫ olim genitorē nr̄m eis cōcessas atqꝫ ꝯcessa cōfirmauerim⁹ cum sacramēto iuramēti in felici Coronatione nr̄a p nos corpalr̄ pstiti Jbi q̄ꝫ licet censeātur vniuersa pꝛiuilegia inclusa eē successiue regno concessa Tn̄ cum in pn̄ti cōuētione ,pduceretur in medium pꝛiuilegium originalr̄ ꝯtinēs ꝯstitutiones multas nob ⁊ reipublice regni nr̄i vtiles in Nijeschorva p olim genitorē nr̄m datum illud ad vota platoꝝ.⁊ vniuersoꝝ Regnicolaꝝ specialr̄ ꝯfirmaturi decreuimus pn̄tibus inserendum tenore infrascripto

Statutũ Kazimiri i Nyeschowa ⁊ oppokij

In nomine domini Amen. Cum in Regum constitutionibus salus reipublice cõsistat pacisqꝫ suauitas conseruetur. proinde Nos Kazimirus dei gratia Rex polonie. Necnõ terrarum Cracouie Sandomirie Siradie Lãcicie Cuiauie Magnus dux Lithwanie Russie Prussie ac Culmensis Elbingensis Kunigsbergeñ. et Pomeranie dñs et heres. ⁊c. Attẽdentes cõstitutiones p̃decessoꝝ nostroꝝ quasdã in obliuionẽ deductas al's reformatione et innouatione et al's additione egere: ad instantiã omnium nobilium regnicolaꝝ nr̃oꝝ corã nobis cõstitutoꝝ de consilio Baronum ⁊ Cõsiliarioꝝ nostroꝝ cõstitutiones terraꝝ prefati Regni nostri duximus p̃ntibus innouãdas emẽdandas et reformãdas in melius ceterisqꝫ aliquid adijciendum censuimus vt iudices terraꝝ Regni nostri ipsis innixi et ex ipsis eruditione sumpta in iudicando cõseruent stateram equitatis

Confirmatio Jurium

Promittit Regnicolas in iuribus conseruare

Imprimis igitur pollicemur verbo nr̃o Regio oẽs regni nostri incolas in iuribus quibuscuis ipsis a predecessoribus nostris datis integraliter conseruare. ¶ Nullisqꝫ bona recipi mãdabimus: aut captiuari faciemus nisi prius fuerit iure conuictus

Promittit non recipẽ bona nec captiuare nisi cõuictũ iure

Ad bellum euntibus p̃missio facta stipẽdij

Extra fines Regni eũtibus qnqꝫ marcas sup hastã inscribit

Pro captiuitate ⁊ dãnis in bello passis p̃mittit satisfactionem

Item pollicemur qꝫ dum. et qñ nos extra fines regni expeditionaliter p̃ficisci ꝯtigerit. omnib⁹ terrigenis nr̃is. nobiscum euntib⁹. exoluem⁹ iura terrestria videlicet sup quãlibꝫ hastã qnqꝫ marcas p̃ dãnis etc ⁊ captiuitate ipsis satisfaciemus iuxta qꝫ ipsis a nr̃is p̃decessorib⁹ ẽ ꝯcessum

In Capitaneos nõ cõstituẽtur dignitarij.

Palatini ⁊ Castellani i capitãeos non constituẽdi p̃ter Crac.

Item cum singula officia suis sint actibus deputata pollicemur qꝫ i nullis terris Regni nr̃i palatinũ aut Castellanum in Capitaneum p̃ficiem⁹. p̃ter capitaneũ Crac

Dignitates et officia quibus danda

Dignitates et officia indigenis et hereditaria bõa habentibus in terris danda

Item cum indigene p̃ suis meritis et v̄tutibus forẽsibus sint merito p̃ferẽdi. pollicemur p̃ p̃ntes qꝫ dignitates Castellanat⁹ ⁊ officia i terris vniuersis regni nr̃i p̃sonis bñmeritis. etate intellectu ⁊ prudẽtia. bñ vigẽtib⁹ ⁊ indi-

Et in Oppoki constituit.

Sūmariū

genis distribuem⁹ dabimusq̄ dignitatē illi psone q̄ illi⁹ terre indigena fuerit. i q̄ dignitas ipa vacabit. habueritq̄ hereditaria ibidē bona vt viā murmuri. et displicētijs pcludamus.

Cācellarij vicecācellarij marscalci de quibus sint terris

I Tem pollicemur q̄ Cācellariatū vicecācellariatū marscalcatū ꝛ alia officia curie distribuem⁹ indistincte viri ydoneis siue fuerint de terri maioris polonie siue crac.

Cancellariatus vicecancellariatus Marsalcat⁹ et alia officia de quibus sint terris danda

De nō obligādis tris ꝛ castris pncipalibus

Sile ē in priuilegio. Lodowici fo. xi. ti pui. Wladislai iagello inis. incipieñ Wladislaus dei gra. fo. i.

I Tem cū bona ꝛ possessiones mēse nr̄e regal. nedū p psona nr̄a s ꝛ. p tuitione ac pseruatiōe regni totius sint a pncipio ordinata. pollicemur q̄ nō ponem⁹ in obligationē p pecunijs. castra ꝛ terras pncipales. seu capitales. in q̄bus Capitaneatus psistunt. Et si q̄s a nob hmōi Terras aut castra sic ī obligationē receperit pecunias p eū datas eoipso ammittat

Ammittit pecunias dās sup terras et capitaneatus principales.

De nō expetēdis cōtributionib⁹ a subditis

Sile supra in priuilegio Lodowici fo. ii. et Wladislai iagello in a incipieñ. Wladislaus. fo. i.

I Tem pollicemur. Q̄ ammō nō expetem⁹. aliq̄s solutiones. aut ptributōes. fertonum. aut sex grossoꝝ a terrigēis. vl' eoꝝ hominib⁹. s in solutiōe duoꝝ grossoꝝ de q̄lib3 laneo debem⁹ eē ptēti. iuxta veterē cōsuetudinē.

Abrenūciat rer fertones sex grossos et de duob⁹ grossis contentus fit.

Granicies bonoꝝ Regaliū qualr faciende

Sile ē i priui legio Wladislai iagello fo. i. et i alio priuilegio eiusdem. fo. iij.

P Reterea pollicemur. Q̄ oībus petētib⁹ a nob limitationē seu distinctionē limitum. inter bona mense nr̄e regal. ꝛ bōa petētiū pseciem⁹ ꝛ dabim⁹ duos dignitarios seu officiales ꝛ Succamerarium. q̄ nomine nr̄o ptātem habebant limites faciendi

Duo dignitarij et tertius succamerarius ad granicies dandi.

De inhibitione iudiciorum

Cōtrariū huius ē i con. Kasi. magni incipieñ. Statuimus. fo. iiij. Sile in co. Kasi. iagello. leis. Ite decemimus folio. xiiij.

I Tem pollicemur. Q̄ nō dabim⁹ l'ras phibitorias iustitie. aut has p q̄s posset impediri aut differri iudicium. in pūdicium alicuius ptis actori aut rei. Q̄ si aliq̄n hmōi l'ras de Cācellaria nr̄a. p importunā alicui⁹ instantiam. aut q̄uis mō emanare ptigerit sint eoipo nulle iudicesq̄ p hmōi l'ras. minime iudicare sint astricti.

Inhibitiones ad iudicia dāte sint nulle.

De differētia Spiritualium et Seculariū.

I Tem pmittimus q̄ q̄cito deo dāte de expeditōe in terras nr̄as nos reuerti ptingat oēs differētias inter spirituales et secl'ares exortas in Conuētione generali sopiem⁹.

Promittit cōponere differētias. inter spūales. ꝛ seculares subditos.

Judicia Capitanei ꝓ tempore et loco tenēt

¶ Capitāei iudicia in sex Ebdomadis celebrāda. et vna septimana ante proclamanda

i Tem statuim⁹. ꝙ Capitāei nr̄i iudicia sua nō iudicēt ī artiori tpe nisi in sex Ebdomadis. Q̄ꝫ añ hac ipoꝝ iudicia hmōi. añ vnā septimanā ꝑconisentur ꝛ ꝓclamētur. locusq̄ꝫ hmōi iudicio talismōi ꝓclamatione publice designetur

Sille supra De terminis aūt fo. xlv. Et sup capitaneis Quia plerumq̄ꝫ. fo. iij.

Quattuor articulos Capitanei iudicaturi.

¶ Quattuor articulos videlicꝫ violētiā incendium domus violatōeꝫ ꝯtaminationem mulieꝝ Capitanei iudicaturi

i Tem statuimus Q̄ꝫ Capitanei nr̄i nō iudicēt indistincte ꝑterq̄ꝫ quattuor articulos. ꝓ cōcussione vie regie vbi mercatorib⁹ violētia infertur. ꝓ incēdio. ꝓ inuasione domus violēta manu. et oppressione feminarum.

Sille supra con. Wladislai Jagello incipien. Violatum ē [illegible] fo. xlv.

De iusticia ꝑ Regē in ingressu terre facieñ.

¶ Rex terras igredieñ. iusticiā cū Capitaneo expediri faciet ī districtu q̄libꝫ

i Tem pollicemur. Q̄ꝫ sꝑ in aduētu nr̄o ī terras q̄scunq̄ꝫ nr̄as in q̄libet districtu quē feliciter ingressi fuerimus omnib⁹ petētib⁹ iustitiā fieri cum Capitaneis nr̄is. ipsam expedire faciemus

Simile supra fo. x. capitulo Quia et multiplicitate.

De terminis generalibus seu ꝑemptorijs.

¶ Termini generales seu peremptorij ter in anno futuri.

i Tem statuimus. Q̄ꝫ iudicia ꝑemptoria seu termini generales fiāt trib⁹ vicib⁹ in āno in terris singulis.

Sille supra Itē volumus fo. lxxxvj

¶ Qui dignitarij debent interesse qualr̄ ꝛ q̄ a se sbstituēt ad iudicia terminoꝝ.

¶ Oēsq̄ꝫ officiales q̄ iudicijs ꝑsidē ꝯsueuerunt ꝑsonaliter eis intereē tenebuntur ꝛ sint astricti except. palatino. ꝛ Capitaneo q̄ dum ꝯuētionib⁹ aut negotijs Regijs fuerint impediti poterint. vice sua surrogare terrigēas possessinatos ꝛ prudētes seu iurisperitos. ¶ Ceteri vō ꝑsidētes in iudicijs vt iudex subiudex vexillifer sꝑ ꝑsonalr̄ intereē debebunt. preterq̄ꝫ si aliq̄s eoꝝ infirm⁹ esset aut legatione Regia seu regni fungēs alicubi mitteretur. nā tunc ꝓ vno semel poterit aliuꝫ in iudicio ponē vice sua. al's sꝑ extra casus istos interessē personaliter sint astricti

¶ Judex Subiudex vexillifer terminis ꝑsidebunt nisi essent infirmi aut legatiōe fungētes tunc pro vna vice surrogabunt tantum

Sille supra constitutionibus Wladislai Jagello incipien. De terminis. fo. xlv.

De libro Judiciorum

¶ Liber iudicioꝝ sit vnus in quolibꝫ districtu terre

i Tem statuimus. Q̄ꝫ ꝓ iudicijs iuste expediēdis. ꝛ negotijs in iudicium deductis scribēdis fidelr̄. fiat vn⁹ lib iudicioꝝ seu actoꝝ. in q̄libet districtu ¶ Et duꝫ in aliq̄ cā in iudicium deducta. sup aliq̄ articlo audita, ꝑpōne ꝛ rñsione fuerit in iudicio sentētiatum. ꝙ illa sentētia in librum actoꝝ inscribatur. vt postea sup eodē articulo. vel ei silī: silis sententia ꝓferatur.

¶ Sententie inscribantur libris iudiciorum. vt ī futurū pari mō casus tl'es iudicentur.

Sille supra in constitutione Wladislai Jagello icipien. Et q̄a barones. fo. xliiij

Judicia scd̄m Statuta tenenda

De qbus patuit supra in varijs locis.

Et in Oppolzi constituit.

h Huiusmodi ãt iudicia iudicẽtur ex libro statutoꝝ Regis Kazimiri diue memorie. Et ex statutis i Wartha cõfectis. ¶ Qꝫ in hmõi iudicijs nõ recipiãtur dilationes termini pterqꝫ infirmitate de q̃ primum p iuramẽtuꝫ cõstare debebit. in scdo ãt termino in terminis cparẽ ꝛ rñdere debebit.

vt s sil'e i cõ. Wladislai iagello icipien. Peruersa cõsuetudo fo. xlij

Note Notariorum et lectura.

i Item statuimus vt Notarij terrestres in iudicijs nõ exigãt a notis pterqꝫ in pmo termino medium grossum. ꝛ in vltimo tãtundẽ: aut a notis totius cause recipiãt vnum grossum. p lectura vo quam fecerint in iudicijs nihil penitus exigere debebunt

Sil'e s in cõ. Kazi. magni icipien. Statuimus. fo. xxvij. Et i cõ. Wladislai incipien. Terrestres notarij fo. xlv

Notarius qualiter instituendus cũ vacat.

v Vacante ãt notariatu terraꝝ. in q̃libꝫ terra terrigene illius terre vbi notariatus vacat. in Cõuentione terrestri nominabunt q̃ttuor psonas ydoneas pro eodẽ officio. put de iudicibus et sbiudicibꝰ seruari solitum ẽ. Ex q̃bus q̃ttuor sic nominatis psonis vni illoꝝ cferemus Notariatum ad placitum nostrum.

Liber qualiter seruandus sit.

s. fo. xliiij

i Item statuimus. vt libri terrestres actoꝝ iudicaliuꝫ seruẽtur iuxta statuta Warthensia sb tribꝰ clauibus quaꝝ vnã palatinꝰ habeat altã Judex et tertiã nõriꝰ ¶ Cõpleto iudicio remanere debebit in loco. vbi factum ẽ iudicium tribꝰ diebus p dãdis copijs actoꝝ petẽtibus eas

De Controuersijs et Responsis.

i Item statuimus. Qꝫ i iudicijs terrestribꝰ ꝛ Capitaneoꝝ ctrouersie. al's zwspori pñt fieri añ rñsionẽ. al's przedodeprza p reum factã. ¶ Post rñsionẽ vo rei sup ppõne actoris. iudex amputatis ctrouersijs et altercationibus supfluis. vnicuiqꝫ partium faciat iustitiã expeditam.

Vulnera qualiter probanda et iudicanda.

Argumentũ p hoc in cõ. Kazi magni incipien. Petrus deposuit fo. xvij

i Item statuimꝰ. Qꝫ si q̃s cittabit seu euocabit aliquẽ ad iudicium p vulneribꝰ. ministerial' ad instãtiã vulnerati vulnera cspiciat debite q̃ sup ministerialis recognitionẽ vulneꝝ suoꝝ corã iudicio dꝫ edocẽ testibꝰ totalibus sup vulnera sua. ¶ Qui si docere nõ poterit. extunc idẽ vulneratus luet iudicio regalem penã dictã septuaginta. al's Syedmnadzyesczya. ꝛ parti aduerse penã dictã q̃nquaginta al's Pyatdnadzyesczya.

Sũmariũ

☞ Judicia fm statuta Kazimiri ꝛ varthensia iudicentur.

☞ Terminoꝝ dilatio nõnisi ifirmitate cõcedẽda: prima in scda tñ p iuramẽtũ probanda

☞ Notarius pro notis grossum recepturus. p lecturis. nihil penitꝰ exacturus.

☞ Ad Notariũ instituendũ q̃ttuor eligẽdi de quibus vnũ quem vult cstituet Maiestas Regia

☞ Liber tribꝰ clauibus palatini. iudicis et Notarij claudendus.

☞ Peracto iudicio liber tribꝰ diebꝰ in loco iudicij aperiendus.

☞ Cõtrouersie añ rñsionem admisse.

☞ Altricatio supflua in iudicijs prohibita.

¶ Vulnera ministerialis cõspiciat. Et insup pbenẽ p totales testes

¶ Vulneratus luet penã vulnera nõ pbando pro quibus cittat

De calumnia obiecta. de calumnia tore. et calumniato.

Calumniato se purganti. penā luet calumniator trium marcarū et totidem iudicio

i Tem cum omnis iuris Regula viam precludat Calumnijs statuendum cēsuimus. Qz si cupiam obijci cōtigerit calumnia calumniatorqz ab antiquo nuncupetur. quia videlicet procurauit aut pcurat causam calumniosam. luet calumniato se purganti penam trium marcaruz et iudicio trium. ¶ Talis autem purgatio ipsis Calumniatoribus duntaxat tribus vicibus est indicēda. Si vero quarta vice quis inculpatus fuerit. de opere calumnie āplius. ad purgationem admitti nō debet. sed pro suo scelere nares sibi precidi debent. ad instar equi castrati. Et eoipso sit honore priuatus. nec iure nobilium peramplius. aut eodem aliquatenus se tueri potest

Facit ad hoc cōstitutio Kazimiri magni incipiē. Cū ois scurrilitas fo. xxvij

Calumniato tribus vicibus purgatio ē cōcessa pro quarta cēseatur infamis ignobilis. et nares precisas habeat

De eo qui procuratore caret aut pponere nescit

Qui suā causaz nescit exponere aut procuratore caret. iudex ex officio ei pcuratorem daturus erit

s I quis vero in iudicio constitutus. rem debite suam proponere nesciuerit. aut in lingua impeditus fuerit. nec amicum pro eo loqui volētem poterit habere iudicium ibi sedens ex suo officio. sibi petenti procuratorem ydoneum deputare debebit

Facit p hoc cō. Kazimiri magni incipiē. Quia cuilibet fo. x

De piguorationibus.

Pignorācō quo locorū Capitanei recepturi sunt

i Tem statuimus. Qz quotienscunqz per Capitaneos nostros. aut eorum vicesgerētes. impignorationes fieri cōtingat ex decreto iuris terrestris. aut pro exactionibus regalibus. vt nō exigāt ipi Capitanei plus qz illud qd pro pignore recipitur qd pro suis pignoratoribus. aut ministeriali consueuerunt. ipsi pignoratores facere qd omnino fieri prohibemus

Facit p hoc Supra capitulo. Vtrius pinis. fo. x Et caplo. Experiētia nos fo. xiiij. Et c. icipien. Preterea. fo. xv

Si tenutarij bonorū regaliū cuipiā iiuriant

Tenutarij bonorum Regalium qualiter p iniurijs sint cōueniēdi iure.

i Tem statuim9. vt tenutarij bonorū mēse nre Regie . si vicinis aut alijs hoib9 iniuriati fuerint teneantur stare iudicio terrestri. post qz fuerint p iniuriā passos euocati.

Si(m)ile i priuilegio Loconici Regis. fo. xl. ¶ Decernēs. fo. xli

Et in Oppolzi constituit.

Sūmariū

¶ Tenutarij pecora de segetib9 aut gāniciebus abacta sup cautionū liba mittant alioqn i penis more terrigenarum succumbent.

¶ Etsi pellant pecora aut pecudes ad domos aut curias Regales occasione differētie granicierum aut ratione destructionis seminatorum tenebuntur dare ad cautionem fideiussoriā super decretum dominorum iuxta cōsuetudinē terre diutius obseruatam. q̄ si secus fecerint luent penas sicut alij nobiles que pene poterint peti et exigi ab eis etiā in pecunijs si quas habuerit in bonis regalibus inscriptas.

Spissne abrogatur.

¶ Spissne p Capitaneū burgrabios exactores nō exigendum. al's cum pena triū marcarū illud reddāt

Item statuimus. Quod Burgrabij aut exactores Regales seu Capitanei nostri non exigant spissne de hominibus tam Nobilium q̄ Spiritualium. Quod si secus fecerint nec possessionati fuerint in hospitijs eorum per Burgrabium loci. aut precōsulē arrestētur. donec acceptum restituāt. penā triū marcarū luāt ei a q̄ hm̄oi spissne exegerint

In foro publico non sint prohibitiones

¶ Forum i ciuitatibus et oppidis cuilibet sit liberum i quo nulla signa ciues ꝑponē presumant.

Item quoniam in exemptionibus et venditionibus rerum est equalitas seruāda. ¶ Statuimus vt Ciuitates nostre et omnes alie nō faciant prohibitiones in foris pro vtilitate sua et incōmodo aliorum aliqua signa in foro prohibitionem designantia extēdendo Sed vnicuiq̄ venienti ad forum. liberum sit vendere et emere rē suam ad placitum suum. ¶ Quod si ipsi Ciues ꝯtrarium fecerint habeat Capitaneus noster ipsos puniēdi i pena triū marcarū facultatē.

¶ Capitaneus triū marcarū penā habiturus de Ciuibus signa i foro ponentibus.

De profugis restituendis

Item statuimus. vt tenutarij bonorum nostrorum. Ciues Ciuitatum nostrarum. et terrigene ac etiā spirituales homines profugos illis a quibus fugierint requisiti restituant. et ad eorum restitutionem teneātur scd̄m iuris terrestris cōsuetudinem Quod si requisiti nō fecerint nec ꝓfugos restituere curauerint extunc luant penam trium marcarum ꝓfugos petēti et iudicio trium. et nihilominus soluta pena huiusmodi profugos restituere sint astricti

☞ Homines ꝓfugi p tenutarios et ciues sub pena triū marcarū restituēdi.

Vulneratorum et occisorum villanorum i ciuitatib9

Cives iusticiā villanis i civitatib[9] aut vulneratis aut occisis iure poloni co ministraturi.

Item statuimus Qz Cives civitatum nostrarum nobilium et Spiritualium pro vulnerib[9] et homicidio ius polonicum hominibus villarum nostrarum spiritualium et Nobilium ministrare tenebuntur.

De filijs pro patre aut fratribus indivisis ad bellum ituris

Filius nō emācipatus p pre z fratre cū sint idivisi ad bellū pt expediri

Item statuimus. Qz si quis ex terrigenis nostris habuerit filium adultum indivisum. aut frater fratrem potētē ferre arma. poterit ipm (etiā absqz licētia Regia) ad expeditionem vice sua mittē. qui supplebit locum eius tanqz solus personaliter interesset. sic tamē qz ipm comodo expediat. sicut ipsemet iturus esset

Facit p hoc co. Ka. magni incip. Si qui i armata. fo. xxxiij

De rebus venalibus p palatinos taxandis

Palatini terrarū rebus venalib[9] i Civitatibus pcia constituēt sb pena magna Regia singlis annis.

Item volumus. ut quilibet palatinus in suo palatinatu habeat potestatem in singulis Civitatibus. artificibus quibuscunqz etiam pincernis. certam mensuram et modum vendendi res suoz artificiorum cōstituere ne terrigene nostri et eorum homines. eorum vēditionibus aggravmentur. Qzqz prefatus palatinus annis singulis tenebitur facere sub pena magna regali in terris singulis ɔsueta contra nō faciētes per nos statueñ.

Silēs i co. Wladislai incipien. Volumus ducēdā va fo. xlvij.

De bello et constitutionibus decernendis.

Bellū et cōstitutiones nō alibi qz i Cōventione generali decernātur

Item pollicemur. Qz nullas novas cōstitutiones faciemus neqz terrigenis ad belluz moveri mādabim[9] absqz ɔvētione cōmuni in singlis terris instituēda.

De Judeis et eorundem Juribus pscriptionibus et obligationibus.

Judei triū ānoz prescriptione gaudeant in obligationibus et inscriptionibus.

Judei nihil daturi sup obligatiōes bonoz aut iscriptōnes lraz sb āmissione pecunie date

Item cum infideles nō debeāt amplioři prerogativa gaudere qz Christi dei cultores. nec servi debent esse melioris conditionis qz filij. Statuimus. qz Judei pociantur iuribus iuxta constitutiones Warthen. prout alij Nobiles terrarum nostrarum quātum ad prescriptiones ut videlicet utantur prescriptione trium annorum in obligationibus et inscriptionibus ipsorum. ¶ Nec poterint dare aliquam summam pecunie super obligationem ali-

S. fo. xlv.

De qbus etiā co. Kazimiri magni. folio xviij.

Joānesalbert⁹ Rex Piotrkouie decernit — Sūmariū

Sills i con. Kazi. magni fo. xvij. Et icō. Vladis lai Jagello. fo. xlv.

quoꝝ bonoꝝ. aut super littera inscriptionum. Qz si dederint contra huiusmodi prohibitionem statuti. eo ipso pecuniam perdant. obligatioqz ⁊ inscriptio huiusmodi. eo ipso sint nulle.

¶ Litteras etiam quascunqz sup libertate ipsis iudeis in Regno nostro degentibus. per nos post diem Coronationis nostre concessas. et iuri diuino ac cōstitutionibus terrestribus contrarias penitus reuocamus. abolemus. easqz nolumus fieri alicuius roboris vel momenti. quā reuocationē et obligationem eorum in Regno nostro per pclamationē publicā. omnibus innotescere faciemus. hec omnia rata. grataqz hr̄e promittimus. et inuiolabiliter obseruare. ac ab alijs obseruari faciemus. presentium nostrorum. quibus sigillum nostruꝫ appensum est testimonio litterarum. Actum in Nyeschowa die sabbato proximo post festum sancte Elizabeth. Anno domini. Millesimoquadringentesimoquinquagesimoquarto. Presentibus magnificis Joanne de Czikow Castellano ⁊ capitaneo Joanne de Tanczyn palatino Cracouieñ. Joanne de Oleschnicza Sādomirieñ. Stanislao de ostrorog Calisiēsi palatinis. Hincza de rogow Castellāo Sādomirieñ. r̄gni polonie vicethezaurario. Ceterisqz q̄pluribus ad premissa. Datum per manus Magnifici Joannis de Coniyeczpole Cācellarij. et Thome de Strzampino Magistri in Theologia decretorum doctoris. vicecancellarij Regni nostri polonie. sincere nobis dilectorum

Libertates iudeorum iuri diuino cōtrarie penitus reuocate

Facit p̄ hi cō. Kazimiri incip. Sig i armata xxiij

Sills i con. Vladislai incipien. Ex cludendo fo. xlviij.

Kazimiri Statuta Nyeschouieñ ⁊ i opolri. Joannesalbertus Rex confirmat.

Joānesalbert⁹ Rex cōfirmat statuta. Nyeschouieñ. et in Oppokij.

Quodquidē priuilegium in omnibus punctis conditionibus. passibus et articulis de certa scientia benignitate. et virtute nr̄a innata preclarorumqz Baronum. ac nunccioꝝ de singulis terris hic congressorum vniuersorum cōsilio et voluntate ꝯfirmādum duximus et ꝯfirmam⁹ ppetuo tenēdum obseruandumqz. Et insuper q̄ꝫ tā ipse olim genitor noster. q̄ꝫ ceteri ex ordine predecessores nostri consideratis morib⁹ et cōsuetudinibus adolescentum et hominum vniuersoꝝ presertim huic inclito Regno subiectoꝝ quadā effrenata sensualitate ductoꝝ. ⁊ ād malum declinantium per q̄ moꝝ et iusticie subuersio in populo

s. fo. ... De quibus i cō. Kazimiri magni fo. xvij.

frequēter obrepit. tam eas in preinserto priuilegio descriptas q̄ʒ multas al's in suffragium bonorum morum. et in ministerium equitatis cōmunis cōstitutiones fecerint. Tamen q2 iurium quātecunqʒ sanctiones. etiā ppēsiorum cōgeste cōsilio ad humane nature varietatē. machinationes inopinabiles. sepenumero nō sufficiunt. simul quoqʒ ad decisionē lucidā nodose ambiguitatis. plerunqʒ contingen̄. nō attingunt quādoquidem vt constat e sacrorum Canonum decretis. et vetustissimarum legum preceptis quorum quarumqʒ additiones ꝛ declaratiōes fiunt noue. vix aliquid adeo certum. clarumqʒ cōstituitur. q̄n ex causis. passionibus ac casibus emergētibus nouis q̄s iura antea posita mederi non possunt in dubium reuocetur

Joānes albert⁹ Rex. decernit sta statuta addenda priꝰ statutis.

Jccirco Nos Joannesalbertus dei gratia Rex polonie. Cōmuni et diuturna consultatione p̄missa. cum prelatis Baronibus. nobilib⁹ Terrarumqʒ nuncijs. ac subditis vniuersis nostris spiritualibus et secularibus. in hac cōuentione generali Piotrkouien̄. exn̄tibus corpus eiusdem Regni. cum plena facultate absentium representātibus. nonnihil ɔmendātes a statutis preinsertis. et alijs diutius sancitis. nōnihil vero denuo. p casuum emergētium nouitate decernēs. statuta et cōstitutiones nostras infrascriptas decreuimus per nos edendas et cōstituendas. edimusqʒ et cōstituimus. perpetuis temporibus duraturas et obseruādas

Fac̄ pboc stitutiōe Kazimiri magni lio. xiiij

De q̄b⁹ sup in cōstitutio kazimiri ter folio. lxxvij Et in cōstitu ne kazimiri. lio. xcvj.

Judicia quater in anno tenenda. ꝛ qui illis debeant interesse.

De q̄supra codem. C. ... omnib⁹

1 Imprimis quoniā crebriuscule ɔtingit iudicia nō teneri terrestria, pter absentias eorum e quorum auctoritatibus generalis depēdet āministratio iusticie Jccirco statuēdum putauim⁹ et statuimus vt in singulis terris Regni nostri iudicia terrestria quater in anno celebrentur quibus iudiciorum terminis intersint ꝛ eis p̄sideāt illi qui ad iudicia celebrāda rōne dignitatis aut officij ptinent ¶ Si vo nō interessent neqʒ alium a se sbstituerēt. nihilominus Judex cum subiudice terminos et iudicia iudicabunt nō obstante absentia illius. et illorum qui interesse debuit et debuerant. et similiter Camerarij sui Camerariorum eorundem.

Jdicia terrestria seu termī quater in anno celebrabuntur

Judex cū subiudice et notario terminos iudicabunt aliorū nō obstante absentia

Sille supra i cōstitutione Kazimiri ter tij. fo. lxxvij. Et i cōstitutione Vladislai iagello fo. clv. Et in cōstitutione Kazimiri. fo. xciij.

 Sūmariū

¶ Tamen ad minus iudicijs et terminis eisdem iudex cum subiudice et notario interesse teneantur: pro quibus si aliquis eorundem trium officialium terrestrium nō venerit: aut omnes nō venirent: extunc puniendus puniendique erunt quattuordecim marcarum pena fisco Regio irremissibiliter applicāda vera infirmitate et reipublice negocijs exceptis. si eis impediti ad iudicia venire nō possent vel eisdem nō interessent

¶ Iudex subiudex et notarius sub pena quatuordecim marcarū sint in iudicijs.

De euocatis ad alienum districtum.

Fac. pro hoc in constitutiōe Kazimiri magni folio. xxiiij

a Ad que iudicia seu terminos. si aliquis de proprio districtu in alium se euocatum quereretur. extunc euocās decernatur puniendus sex marcarum pena. per medium et iuditio et parti euocate soluēda. Et insuper euocatus cum adiudicatione pene ad proprium remittatur districtum.

¶ Euocās aliū de suo in aliū districtū penā sex marcarum soluet et nihilominus euocatus remittatur ad suum districtū.

De notarij et camerariorum in absentia iudicis auctoritate.

De quibus supra in constitutione kasimiri tercij. folio. lxxviij Et in constitutiōne kasimiri. folio. lxvi.

t Terminos vo ac eorum iudicia statuimus in terris et districtibus singul: sic vt cōsueuerunt teneri celebrari que At vbi pro aliqua vice celebrari non possent: pro quo celebranda erant: nihilominus pro eisdē die et loco. prout in quibus iudicia esse cōsueuerit. volumus et decernimus: vt toties quociens iudicia celebranda erāt ad minus ¶ Notarius terrestris personaliter: sub eadem pena per eum si secussecerit soluēda que ad iudicem et subiudicem absentes cōstituimus: vna cum camerarijs si ceteri officiales venire nō possent constituatur cum libris iudiciorum corā quibus notario et camerarijs homines ad librum venietes. inscriptiōes faciet in libro aut describāt prout cuilibet inscribēdi vel describendi necessitas incumbet

De quibus supra fo. eodem. Et Trāsumptus

¶ Termini iuxta cōsuetudinē celebrent

¶ Terminis ad minus notarius cū camerarijs presidebit cū libris propter necessitatē communem.

De locis iudiciorum capitaneorum et quattuor articulis iudicandis

i Item ad tollendum nōnullorum capitaneorum abusus: dum videlicet relictis Capitaneatum locis cōsuetis in quibus iudicia exercere consueuerunt: nunque tribunalia iudiciorum suorum in locis: officio ipsorum alienis cōstituunt decernimus et statuimus: vt ipsi capitanei terrā ac districtuum

¶ Capitanei nō in priuatis sed cōsuetis publicis locis iudicabūt articulos quattuor vt in statuto Wijeschouien. sub pena nullitatis. vt infra.

n

nō in aliȷs iudicent loci. q̄ capitaneatuum ꝓpriȷs alias in q̄b⁹ iudicia esse cōsueuerunt. articulos tamen quattuor dumtaxat in priuilegio preinserto descriptos. supra fo. xciii.

De iudicijs capitaneorum quot vicibus celebrabuntur.

¶ Capitanei in sex septimanis iudicabunt iudicia et possessionatos iudices substituant, p se sub priuatione officij.

h Ec āt iudicia celebrabunt in sex septimanis q̄b⁹ psonaliter intersint. ꝛ quotiēs nō interessent ɔstituent iudicē nobilē possessionatum in eodē capitaneatu domicilium hn̄tē. causasq; ꝛ iudicia discernere sciētē qd̄ faciant sub ꝑuatiōe capitaneat⁹ Cui pene subijcientur q̄ciēscunq; cā quacunq; ꝑuata impediti iudicijs nō interessent. excepto qd̄ ꝓpt̄ ncc̄itates aut actōes reipublice vl̄ nr̄as intereē n̄ valeret

De nullitate iudicij capitaneorum.

¶ Irritū sit si vltra quattuor articulos iudicare et ɔ̄p̄sentia statuta capitanei iudicarent.

e T nihilomin⁹ si q̄d vltra articulos quattuor aut in aliȷs temporibus ꝛ locis inconsuetis iudicarent: id irritum. ꝛ inane esse volumus ꝛ decernimus. De q̄bus supra fo. xlv. et folio xcj.

De inscriptionibus castreñ. ad terrestrem librum transferendis.

¶ Inscriptōes in librum castreñ. facte infra vnū annuȝ ad terrestrē libruȝ sunt trāsferēde sub pena nullitatis.

i N quorꝫ libris ꝛ iudicijs si q̄ inscribētur insc̄ptiones aut ex cā aut ncc̄itate hoīm ille ad librum terrestrem transferantur ante anni decursum vnius q̄ decursu nlli⁹ robori cēseātur esse in libro castreñ. sine trāslatōe relicte

De liberis nauigationibus et fluminibus ex nomine liberis.

¶ Flumina in Regno que esse debeant nauigantibus libera

i Tē approbātes ɔstitutionē p̄rnā sup nauigatōe fluuiorꝫ sanctitā decreuimus: ei⁹ statutum p̄nti nr̄o sup fluitatiōibus innouādum: sic videlꝫ q ꝛ si flumina regni nr̄i. vicȝt Wisla Nijepr Stir. ꝛ varez v Wartha. dunaijecz. Wisloka. bug. Wijeprz. Tyśmijenicza Saij. Drwancza Brda Nijda Prośnija Notek. ꝛ alia in regno nostro exn̄tia. cum alueis eorꝫ nr̄a fuerint non possitq; q̄spiā illa iure ꝑuato vēdicare. tn̄ cum vt a nuncijs terrarꝫ accepim⁹ ꝑ nonnullos. De q̄ supra folio xc.

mltopluri estimātes capturā pisciuz q̄ꜫ vsuz publicuz ⁊ abundātiā reꝝ necessariaꝝ: sb̄ditos nr̄os quoꝝ bōa supꝛa rippas fluuioꝝ situantur p̄dictoꝝ adeo fuerint clausa obstacul' multis ⁊ sepib⁹: vt mercatores nauigātes illa fluitare nō posset Jccirco ad tollēdum erroꝛē ⁊ impedimēta circa fluitationes fluuioꝝ p̄dictoꝝ libas cōmitti solitum atqꜫ solita supplicib⁹ subditoꝝ oīm petitis satisfaciētes: statuto p̄nti decreuim⁹ et decernimus fluitationes ⁊ nauigatōes in fluuijs p̄scriptis. ⁊ in ceteris alijs regni nr̄i: alueisqꜫ eoꝛuz sursum ⁊ infra: cuz rebus quibuscunqꜫ venalibus cuiuscunqꜫ/generis speciei differentie ⁊ maneriei fuerint: quōcunqꜫ nominati vl' nominandis nauigantib⁹ nauigaturisqꜫ. ip̄a q̄z flumina ⁊ alueos debere eē libera atqꜫ liberos oēs ⁊ singulos homines cuiuscunqꜫ cōditiōis existētes bisdē fluminib⁹ ascēsum aut descēsum facientes cum rebus eoꝝ vniuersis p̄dicti. ¶ Prohibētes p̄senti decreto nr̄o occasiōe q̄uis. ⁊ p̄sertim ruptiōis obstaclorum. ad solutiōes aut theloneoꝝ. aut dāni cogēdos: p̄sertim cum nō sepibus. sꜫ retibus piscādum sit. vt tenet vsus. Ubi autē quēpiā h̄ndi obstaculi delectat vtilitas. in et de illo laci oꝛa hostia solito cōstituat. v q̄ pateat tutius ⁊ liberi⁹ nauigium nauigare volētibus. ¶ Cui⁹ nr̄e cōstitutitiōis. si quispiam temerari⁹ violatoꝛ fuerit. aut de nauigātib⁹ solutōes aliquas colore. arte. aut ingenio quocunqꜫ exigerit eas iubem⁹ ⁊ decernim⁹ integre restitui trāsgressoꝛēqꜫ q̄libꜫ excusatōne ⁊ dilatiōe cessāte coꝛā loci capitaneo ꝯuctum pena sẏedmnadzẏesczẏa. p eum ip̄m capitaneum puniri ¶ Quā cōstitutione etiā in nr̄a obstacula volumus extendi. ⁊ ab illis p̄muꜫ executionē eius inchoari: vt exinde validioꝛ. videatur eē iussio que constringat et pꝛincipem.

De obstaculis al's Jazi in fluuijs nauigabilibus

Pena decernit' cōtra eos qui depa ctarent nauigantes in fluuijs.

De obstaculis i fluuijs bonoꝛuz regalium.

De fluuijs ad nauigandū apperiēdis pꝛesertim circa Thoꝛūniā

Et quia frustra esset iura condere que non essent executiōi demādata. Jccirco p̄mittim⁹ statutuꜫ p̄ns nostrum ex nūc p̄mouē. ad effectuꜫ celeri⁹ cōseq̄nduꜫ. ⁊ efficere auctoꝛitate nostra: vt fluuij purgentur: et illis regnicole nostri libere fluitabunt.

Nauigatio decernitur libera etiā circa thoꝛun vsus Gdanum.

De thorunē impedimēto in nauigatione

¶ Rex albert' pollicetur purgare fluitationē ab impedimē to Thorunēn.

q Uodqꝫ thorunē nō impediāt. neqꝫ arrestent. aut retineāt nauigātes. illisqꝫ violentias vllas facē nō ꝑsumāt a q̄b' eos tueri pollicemur. sic vt Gedanum q̄sqꝫ libē atqꝫ secure fluitet: ꝑ thorunēses minime ꝓhibit' aut ꝓhibendus.

De kmethonū missione.

¶ Cōsuetudo vbiqꝫ teneat ꝑut teneri ꝯsueuit ꝑmittendis kmethonibus vbiqꝫ locorum.

t Cē ō missiōe Kmethonum ꝑ q̄ diuersi diuersimode ꝛ q̄sqꝫ ꝑ sue terre cōsuetudine optabat ꝑ nos diffiniri volum' ꝛ decernim' ꝯsuetudines submittēdis eis obseruatas nō eē immutandas. sed obseruādas vbiqꝫ. De q̄ supra institutione Kazimiri magni folio. [illegible]

De fugitiuis Kmethonibus

¶ Pro fugitis kmethonibus ad iudicia terrestria citandum erit.

p Ro fugitiuis tñ tāetsi videatur sat supqꝫ diffinitū in statuto magni Kazimiri qd̄ teneri decernim': tñ qꝛ nō videtur q̄cq̄ꝫ descriptum eē qualr̄ in citādo ꝑcedēdum eēt. Jccirco statuim' vt ꝑ Kmethonib' fugiētibus a die date p̄ntium in futuꝝ cittentur q̄ cittandi sunt ad iudicia terraꝝ. supra fo. [illegible]

¶ Pro fugitis kmethonib' prim' termin' sit ꝑemptoꝛ.

¶ Jn q̄b' iudicijs terrestrib' in p̄mo termino. tanq̄ꝫ peremptorio comparere ꝛ respondere cittati tenebuntur. Et si termini non celebrarentur. tunc cum terminus ipse pendēt partibus nihilominus: non obstante absentia iudicis subiudicis. ꝛ alioꝝ dignitariorum officialiumqꝫ iudicijs presidere solitorum.

¶ Notarius cū camerarijs ꝑ fugitiō. iudicabunt ꝛ sentenctiabunt.

¶ Notarius et camerarij q̄ interessent positioni libri. fugitiui iudicium iudicabunt sententiabuntqꝫ. Sic supra folio [illegible] tercio. Termi nus vo.

De auctoritate notarij et camerariorum absente iudice.

¶ Notarius et Camerarij causas pro exemptione bonoꝝ iudicabūt in absentia iudicis ꝛ subiudicis cum facultate iudicandi plena.

e Andem auctoritatem in absentia iudicis et subiudicis habituri in causis. citationumqꝫ terminis ꝑ bonorum exemptōibus prefixis. sic vt reempturus bona pecunias corā notario ꝛ camerarijs reponet quā nōri' ipse cuꝫ camerarijs. decernat recipiēdas. ꝛ exēptione faciendam. quoꝝ decreto si fortasse reniteretur exemēd'. ꝛ de obligatōe cedē nollet: nihilomin' ipsi cum libro iudicio presidentes. pecunijs iuxta tenorē obligatiōis recepti ad cācellariāqꝫ terre

rem reposite. decernant exemptionem factam. Ita quoqȝ exē pti possessionem assignandam. eamqȝ iuxta formam iuris assi gnabunt parti pecunias reponenti.

De filijs kmethonum.

1 Tem prouidentes licentiositati tam adolescentum plebeorum qȝ desertationi bonorum cum adolescen tibus de villis a proprijs parentibus exeuntibus vil le desertantur ꝓpter defectum laboratorum in agris locan dorum. ⁊ insuper aliqui sub colore artificiorum discendoruȝ a patribus euntes. ad stipendia ⁊ societates malas se confe runt. sic quoqȝ furantur predantur: ⁊ in moribus deprauan tur. Statuimus ꝙ tantummodo vnus filius ď villa a patre recedere possit ad seruicia. et presertim ad studia. aut littera rum. aut artificiorum. reliqui maneant. in hereditate cum pa tribus. Cum vero recessurus esset. licentiam et litteras testi moniales a dominis locorum accipiat. cuȝ quibus tanqȝ emā cipatus iret ad artificia vel seruicia. ¶ Istđ quoqȝ statutuȝ decernimus ad bona mense nostre regalis ac spiritualium et secularium personarum nullis exceptis. sic ꝙ capitanei tenu tarijqȝ bonorum nostrorum. licentiam ⁊ litteras testimonia les. dent recedenti. in alijs vero bonis domini locorum istud faciant. Et si vnicus fuerit. ille in hereditate maneat. et labo ret in domo cum parentibus. vel in eadem hereditate quā pa rentes incolunt. aut domicilium. aut seruicium. aut victum acquirat. ¶ Qȝ si aliquis adolescens villan⁹. preter istud de cretum. fugiens repertus fuerit. siue in ciuitatibus ⁊ oppidis siue alibi vbicunqȝ. ille domini loci illius a quo fugit. sine iu ris strepitu restituatur. sub pena quatuordecim marcarum. Et nihilominus illi qui eum retinuerint. pena totiens quoti ens secus fecerint soluta: ad restitutionem sint astricti.

☞ Filij kmethonũ ad studia aut seruitia q̃liter de vill' mittẽ.

☞ Filijs kmethonum de villis ciuitatibus et oppidis litere testimoniales dande.

☞ Filij kmethonũ ꝓ statutũ facietes sine iuris strepitu reddẽdi ⁊ puniẽdi erũt pena. xiiij. marcarũ.

De laicis dieti horathim aut septimanatim non annuati: seruientibus in ciuitatibus

1 Tem quoniam ꝓpter laicos propria domicilia. non habentes: qui septimanatim seruire. et salaria septi-

☞ Serui aut laici ꝓhibent' foueri qui non hñt aut seruitia ad annũ cōducta. aut officia. vel q̄ venirẽt ad loca absq̄ lrarũ testimonio

manalia habere consueuerunt. fit defectus seruitorum in vil lis. ꝛ predijs bonorum. tam Maiestatis regie. spiritualium. ꝛ secularium personarum. quicqȝ in ciuitatibus ꝛ oppidis fo uentur inconsiderate non aduertendo quibus officijs victuȝ querant. qui exinde certis temporibus predatum. certis ve ro temporibus seruituȝ exeunt. in villis messis tempore sala ria exigentes grauia. Statuimus vt sub penis quattuorde cim marcaꝝ. totiens quotiens secusfactum esset soluendis. Ciues et oppidani nostri. et quorumlibet subditorum nostro rum. cuiuscunqȝ status ꝛ conditionis existentium non foue ant in Ciuitatibus. ꝛ oppidis homines tales. qui ad annum integrum: seruicium non haberent. aut officium aliquot non gerēnt. de quo victum colligerent. et similiter illos qui absqȝ litteris testimonialibus a dominis locorum recipiendis. il luc se conferant. ¶ Et licet officia quedaȝ sint inter illos que ipsi ciues pro eorum victu habere gerereqȝ consueuerunt. ꝑ labores ꝛ suffragia septimanaliuȝ seruitorum. pro illis septi manalibus seruitijs inquilini domoruȝ assumantur. ꝑ quos suppleatur defectus apud illos. qui non diutius qȝ pro cer tis diebus seruitores cōueniunt.

☞ Inquilini depu tantur ad seruitia se ptimanalia

De kmethonum debitis apud ci ues contractis.

Tem propter deordinationem Kmethonuȝ. dñȝ vi
1 delicet tāqȝ nulla lege astricti. quidā eoꝝ in superbi as efferuntur: preciosis vestiuntur. expensasqȝ sum ptuosas. et alia faciunt. q̄ illoꝝ conditōni minime cōueniunt sicqȝ debita inter Ciues cōtrahunt. excedentia bona Kmetho nalia. pro quiqus tandē debitis ciues cōsueuerunt Kmetho nes in ciuitatibus ꝛ oppidis arrestare detinere aut cittare iu re illo ommisso. ad quod Kmetho pertinet. domicilij ratiōne Statuimus ad precludendam debitoꝝ Kmethonaliuȝ viaȝ vt ciues pro debitis quibuslibet quacunqȝ ratione contractꝭ etiam in libro Ciuili inscriptis. vel non inscriptis Kmetho nes cittare arrestare. detinereqȝ non debeant. neqȝ possint in ciuitatibus et oppidis predictis. sȝ pro eisdē decernim⁹ Kme thonē. in iure hereditatis quā incolit conueniēduȝ. iuxta for

☞ Kmethones ꝑ debitꝭ in ciuitatib⁹ cōtractis: nō in ciui tatibus arrestentur sed in loco domicilij in villis iusticia pro illis petenda decer nitur.

mam iuris. ¶ Et si dñs loci iusticiã ministrare differret. essetq; occasio ciui ɔtra dominum pro iusticia ɔquerẽdi: tunc ciuis dominum loci conueniat ꝓ iusticia iure. ad qđ domin⁹ loci illius hereditatis ratione videbitur pertinere. ¶ Sub pena sex marcarum in ciue secusfaciente exigẽda. pro qua ciues ad loci capitaneos cittabuntur ꝑ medium. ꝛ parti ꝛ iudicio soluẽda atq; iure terrestri repetenda. ꝛ nihilominus Ciuis ad damnorum solutionem ꝛ rerum cuз Kmethone receptorum restitutionẽ ville illius domino. vnde Kmetho fuerit. sit iure presentis cõstitutionis obligatus. quo in casu locorum capitanei habeãt facultatẽ iudicandi. nõ obstante. q; ĩ pinserto p̄uilegio q̄ttuor duntaxat articl'os sunt cognituri

supra fo. xcvij. et folio. xlv.

Summariũ

¶ Si dominus loci iusticiã de Kmethone ministrare nollet iure impetẽdus sit.

¶ Pena sex marcaꝝ in ciues secusfacientes decernit̃. ꝑ capitaneos vti ꝓ quatuor articul' iudicãdi.

De libertate nobiliũ in theloneis.

Item licet nobiles per alios p̄decessores nostros reges polonie ꝛ eorum priuilegia atq; statuta. liberati fuerint. vt thelonea vel de sale. vel de reb⁹ omnibus in domos aut de domibus eorum ductis non essent soluturi. sub penis certis contra theloneatores. statutis atq; in priuilegijs descriptis: quia tamẽ inoleuit preiudicialis cõsuetudo. vt theloneatores premissis nõ attẽtis. thelonea de nobilibus exigere nõ verentur. contra quos ꝓ penis nõ diffinituз erat. q̄liter nobilis theloneis. grauatus. iniuriatusq; acturus esset. Iccirco extendẽtes libertates in hac parte nobilium. Statuimus vt tam đ sale q̄; rebus alijs cuiuscunq; generis fuerint: aut in domos nobilium ductis vbiq; in regno nostro thelonea minime exigantur. ¶ Alioquin theloneatores secusfacientes: tam pro pena in priuilegijs prioribus descripta. q̄; pro damnis nobili in hac parte illatis iure terrestri ad quod pertinent ratione possessionum. quas videbuntur obtinere. possidereq;. quotiens necessitas exposcet conueniantur. Ipsi vo si impossessionati fuerint personaliter cittabuntur. ꝛ citati in iure eodem terrestri comparere respondereq; tenebuntur. contra quos sic agendum. procedẽdumq; erit vt fieri consueuit iudicium cum in possessionati. obtentis tandem per lucris illa capitanei locorũ exequãtur iuxta iuris formam et antiquã consuetudinem libertatibus ꝛ exemptionibus theloneatorib⁹ dari cõsuetis minime eos aut excipientibus. aut tutantibus in premissis.

De qua sup̄ fo. iij. iiij. ꝛ quĩto

¶ Nobilitas à theloneis liberalissime exẽpta ꝛ theloneatores secus facientes. ꝛ de bonis ꝛ ꝑsonaliter. decernũtur cit-tandi vt infra

¶ Theloneatoẽs secusfaciẽtes ꝛ possessionati ꝛ impossessionati qualiter citabũtur in statuto decernitur.

De saluoconductu his qui de regno fugiunt dando.

☞ Extra regnuz si quispiā ꝓpter insecuritatē vite in regno habitam se transferret dādus sit saluus cōductus. vt sub eo se expurgarent. aut iusticiam peterent

Item quoniā contingit sepius regnicolis casu con
i tingeñ. al's ꝓpter insecuritatē vite. extra regnuz ne
cessario egredi. Jccirco ne dignitas regia per iniu-
sticie culpā ꝓfanetur. volumus. statuim⁹: ꝛ decernimus vt
regnicolis nobilibus. vel plebeis cuiuscunqꝫ status ꝛ cōdi
tionis existētibus. sexus vtriusqꝫ in securitate ꝑsone. casu q̊
cunqꝫ eis contingente. ꝛ istud exigēte. extra regnum se con-
ferētib⁹ saluuscōductus. ꝛ affidatio ꝑ nos. ꝛ successores no
stros dari debeat petētib⁹: vt sub libertate publica. vl' se ex
purgarēt: vl' iusticiā peterēt. eāqꝫ ex se redderent accusati.

Facit ꝓ hoc sꝰ pra in ꝯstituti one Kazimiri magni īcipień Statuim⁹ fol. xxxv. ꝛ fo. xxv

De plebeis ad maiores ecclesias non recipiendis. de non reseruandis beneficijs: et de pensionibus prohibitis.

Item q̄uis ꝑ diuos olim reges polonie predeces-
i sores nostros. ex antiquo fuerit cōstitutum. et ali-
quanto tempore inuiolabiliter obseruatum. vt ꝓ-
pter defensionem ecclesiaꝝ. ac bonoꝝ ecclesiasticoꝝ. in pñ-
cipalib⁹. videlicet Gnezneñ. Cracouieñ. Vladislaueñ. poz
nanieñ. ꝛ ploceñ. ecclesijs. non susciperentur. ꝓut non susci-
piebantur. ad dignitates. ꝑsonatus ꝛ officia ac Canonicat⁹
ꝛ prebendas ignobiles plebeeqꝫ persone que ad defensiōes
ecclesiarum in regno nostro pernecessarias. presertim ꝓpter
homines licentiosos. ꝛ crebras expeditiones bellicas. paꝝ
aut nihil prodesse possunt ecclesijs. sed duntaxat recipiendi.
erant barones generosi ꝛ nobiles. e quibus prompta ꝛ fa-
cilis ecclesiarum defensio esset. Tamen cum per dissimulati
onem quandam. in obseruando statuto. ꝛ priuilegio veteri
habitam. q̄plures ignobiles ad ecclesias predictas. his tē-
poribus sumerentur. Jta quoqꝫ ecclesiarum bona. cernerē
tur omni defensione destituta. exindeqꝫ magna in parte. va-
stata. ꝛ destructa esse. et in nonnullis locis. adeo annichila-
ta. vt non extant domus in possessionibus ecclesie. habitato
ribus commode. ignobilibus illa minime defendentibus.

Sũmariũ

¶ Simul etiam animaduertẽtes grauissima, neduz cleri verumetiam regni nostri ac reipublice incommoda, que ex reseruatione beneficiorum, viuente possessore nuper ad inuentam. ¶ Ac etiã ex pensionibus personis extra regnum nostrum Polonie genitis et habitantibus: vt quottidianis experimur effectibus euenire consueuerunt, per quas cultus diuinus minuitur, defensio ecclesiastice libertatis adimitur et abstrahitur, facultas personis ydoneis reipublice christiane, regnoque nostro prodesse volentibus. Scandalaque exinde a clero in plebem nobis subiectam oriuntur. Protanto nos indemnitati non minus reipublice, quam ecclesiaruz regni nostri in hac parte prouidere (vti tenemur) cupiẽtes ¶ Statuimus, vt in singulis capitulis ecclesiarum suprascriptarum, ad dignitates, personatus, et officia, ac canonicatus et prebẽdas, recipiantur persone tantummodo regni polonie indigene Nobiles ex vtraque parente, quorum nobilitatem, sic constaret probabilem esse, vti in iure regni nostri cõmuni, Nobilitas irreprehensibilis probari consueuit.

Reseruatio bñficiorum viuẽte possessore, et eo inuito prohibetur: vt infra

Pensiones prohibetur sub vno cõtextu.

Nobilis recipiendus sic probabiliter vt in iure regni probari consueuit

Dequo fo. xvi.

¶ De numero plebeorum ad ecclesias recipiendorum.

V Erum ne quid in ea re actum videretur esse in odiuz plebeorum quorum conditio perinde ac vt consueuit prerogatiuis gaudet specialibus in regno nostro. Idcirco tametsi nobilium nati videantur eque docti, et plerunque doctiores plebeorum natis, nõ fueritque capitulum quod doctos ac doctissimos prelatos et Canonicos Nobiles, haud contineret, non minus necessitati quam etiam honori et decori ecclesiarum sufficientes, consulereque scientes atque solitos, tamen vltra eosdem doctores natorum nobilium in capitulis existentium. ¶ Decernimus admittendos plebei generis doctores numero et ordine infrascriptis, videlicet, quod in ecclesijs predictis in quibus habentur doctores, aut lectores iuris ac theologie ex antiquo, siue etiam nouiter fundati, aut vbi habendi sunt per nouã fundationẽ fiendã ad eos datos, vnus in theologie, vnus in iure canonico, et vnus in medicine facultatibus promoti. ¶ In eisdem vero ecclesijs, vbi non habẽtur fundati doctores predicti, decernimus

¶ Ad fundatos doctores plebeos vnus canonista vnus theologus et vnus phisicus recipiendi.

¶ In ecclesijs fundatos doctores nõ habentibus duo theologi duo canonistae et vnus phisicus recipiendi.

¶ Qualr doctoratu digni censeantur.

non plures q̃ duos in theologie. duos in iuriscanonici. et
quintum in medicine facultatib⁹ promotos. ¶ Qui tamen
non aliter suscipiātur per capitula q̃ quos lociordinarij ido
neos. ꝛ in facultatibus ipsis doctoratu dignos approbaue
rint. ac vt tales censuerint sub eodem numero recipiendos.

¶ Pena ꝯ impetrantes in vita. ꝛ ꝯ pēsiones hn̄tes ꝓuatiōis ꝛ ꝯfiscatōis bonorū ꝛ bānitiōis a regno

¶ Necq̃ nullus subditorum nostrorum aut al's vndecunq̃
fuerit. cuiuscunq̃ status. gradus. ordinis conditōnis. ꝛ pre
eminentie existat. ac quacunq̃ prefulgeat dignitate. benefi-
cium ecclesiasticum quodcunq̃ regni nostri Polonie. vel ꝑ
impetratam in vita possessoris reseruationē. nuperrime ad
inuentam. vel sub aliqua pensione annua. etiam si tale bene
ficium. sibi motu proprio. ꝛ ex certa scientia daretur aut pro
uideretur. acceptare seu sibi de eodem. sub ipsa pensione. vl'
al's ex cessione iuris. aut resignatione cuiuscunq̃ extranee ꝑ
sone. que fortasse possessionem beneficij ipsius non habeat.
vt sub eo pallio pensiones ipse celarentur prouideri facere.
vel procurare audeat aut presumat. Sinautem aliquis aut
aliqui plebeorum in contrarium presentis. ꝛ antiqui priuile
gij. ꝛ consuetudinis regni Polonie. Beneficia in ecclesijs ꝛ
Capitulis predictis acceptare. aut se recipi procurare petere
q̃ presumpserint. Demum etiam si aliquis subditorum no-
strorum. aut vndecunq̃ fuerit. cuiuscunq̃ status. gradus.
ordinis. conditionis. et preeminentie existens. beneficiū vl'
beneficia ecclesiastica in regno nostro: vel per viam reserua
tionis predicte in vita. vel sub pensione vt horum memini-

¶ Qui bn̄ficia iurispatronat⁹ regij impetrāt eadē pena cō fiscatiōis ꝛ bannitō nis animaduertēdi decernuntur

mus acceptauerit. ¶ Et similiter si quispiam beneficia iuris
patronatus nostri Regij. aut subditorum nostrorum. in pre
iudicium. et derogatus iurispatronatus nostri. et subditoꝝ
eorundem nostrorum ex causa quacunq̃ impetrauerit. Sta
tuimus. decernimus et mandamus. omni bonorum suorū
communium ꝛ priuatorum. mobilium ꝛ immobilium secu-
larium. erario seu fisco vel mense nostre applicandorum pri
uatione. Ecclesiasticorum vo arresto. confiscatione. et extra
Regnum nostrum bannitione immediate puniēdos ¶ Ve

☞ Qui ꝯ pn̄tia statuta fauorē darent. aut lr̄as ꝯrias illis exequerent ꝑlati clerici. ꝛ tabelliones eadē ipsa pena decernūtur puniendi

rum ne quispiā constitutionibus ꝛ ordinationibus pn̄tibus
nr̄is ꝑ media aliaꝝ ꝑsonaꝝ cōtrauenire tētaret. Statuim⁹ ꝛ
decernimus. simili mulcte subiacere ꝛ esse puniēdos. oēs ꝛ
singulos ꝑlatos spirituales ꝛ seculares. ac capitula. canoni
cos. plebanos. vicarios. bn̄ficiatos q̃scunq̃. ꝛ presbyteros
oīm ecclia ꝝ Necnō tabelliōes: ꝛ nōrios regni nr̄i polonie ꝛ

alꝫ vndecunqꝫ existentes. qui litteras quascunqꝫ suprascriptis ordinationibus nostris contrarias. personis extraneis. siue indigenis. ꝛ alijs quibusuis. cuiuscunqꝫ status. gradus conditionis. et preeminentie existant et quacunqꝫ prefulgeāt dignitate ignobilium prouisiones. predictas quoqꝫ in vita reseruationes. cum pensioīb⁹. prouisiones. ꝛ processus desuper. fortasse obtentos. portarent. afferrent. ꝛ publicarēt. palam aut priuatim. vel qui pensiones huiusmodi celando. illas summarie pecunijs redimerent. et p̄dictas cessiones. seu resignatiōes susciperent. vel acceptarent. seu qui monitoria. censuras. priuationes ꝛ sequestra ob non solutionem pensionuꝫ etiam motu proprio impositarum in se continentes. quarum ꝗ auctoritate datis vel concessis. admitterent aut exequerentur. vel ea et eas. admitti. exequi. prosequi foueri. vel promoueri. procurare presumerent. vel auderēt. seu aliquis eorꝫ p̄sumeret vel auderet Mandantes p̄sentium per tenorē. atqꝫ decreti presentis publicitus ꝓmulgati vigore. cōstitutiones ordinatiōes. ꝛ decreta p̄ntia ab omnib⁹ prelatis. capitulis. ꝛ vniuerso clero regni nostri Polonie incocusse teneri obseruari. easqꝫ in ecclesijs publicari suprascriptis. tandem earum et eorum vel originalia vel transumpta. in capitulis haberi. ne de premissis q̄spiam ignorantiam allegaret in futurum.

De sale forensi et aduectitio statutum innouatum.

Tē licet genitor nr̄ statuerit certi tenore p̄uilegij super sal forense scp̄ti. ꝙ terrꝫ infertur. q̄bus nō eēt inferendum. qualiter videlꝫ arrestandum q̄literqꝫ ī arrestatiōe agēdum esset Tn̄ cum modernis tp̄ib⁹ officiales excedere viderentur. limites sui officij. ac ꝯstitutiōis ꝛ p̄uilegij illi⁹. nōnihil committētes temere ꝛ iniuriose etiā ꝯ tenorē priuilegij. Jccirco statutuꝫ illud. tāꝗ officiosuꝫ. ꝛ rōnabile his nr̄is. de v̄bo ad v̄bum decernimus necessario inserenduꝫ. sic videlicꝫ. ¶ Quia ꝯsiderātes thezaurꝫ regni nr̄i cōem in zuppis Cracouien̄. ꝯtinuo decrescē ꝛ minui. ꝓpter sal forn̄. ꝛ aduēticij ī regnuꝫ nr̄m. ꝛ p̄serti ī ptes maiorꝫ polonie licētiosaꝫ introductōeꝫ. ꝙ incol' illaꝝ ptiuꝫ passim ꝛ libere. p̄ter veterē ordinationē. ad vsum eorum cōmunem ꝓinabatur in detrimētum reipublice ꝛ zupparum Vielicien̄. ꝛ Bocbnensis de

☞ Hic insertum ē de sale statutum. vt cōtinetur in statuto Kazimiri.

structionem. Igitur cum consilio communi consiliariorum.
omnium nostrorum. ad infrascriptam deuenimus sententiã.
et ordinationem. vt sal Wijelicien. et Bochnen. Zupparuz.
per omnes regni nostri incolas. cuiuscunq; status existant.
edatur et propinetur. ¶ Nec quispiam extraneum sal in do-
mo vel hereditate sua. audeat habere. comedere. vel conser-
uare sub pena quattuordecim marcarum. totiens quotiẽs re-
pertum fuerit irremissibiliter persoluenda. terras duntaxat.
Russie (vbi sal proprium est) ab hac obligatione & statuto vo-
lumus esse exceptas. ¶ Que quidem pene per Capitaneos
locorum. pignoratione mediante exigantur more consueto:
vsq; ad intromissionem in ea bona. in quibus sal forense rep-
tum esset. que intromissio teneri debet. vsq; ad integram sa-
tisfactionem penarum et damnorum ¶ Quod si apud quen-
cunq; nobilem spiritualem vel secularem. cuiuscunq; status
& conditionis fuerit. quotienscunq; prefatum sal prohibituz
in domo vel in curia repertum fuerit. ille totiens irremissibili-
ter. dicta pena regali. quattuordecim marcarum puniatur. et
ad solutionem eius. modo quo supra compellatur. ¶ Si vo
apud Kmethonem inuentum fuerit. totiens quotiens id fe-
cerit. idem Kmetho pari pena puniatur. Ubi vo mediante pi-
gnoratione penam soluere non curauerit. extunc heredis con-
tradictiõe non obstãte (qui taliter subditos suos tenere debz.
vt non sint penales) bona dicti Kmethonis per capitaneum.
poterint et debent confiscari ad pene valorem extimanda. re-
siduum vero quod superesset. in bonis relinquatur pro Kme-
thone. Ubi vero bona Kmethonis non sufficerent pro pena
soluenda. Extunc idem Kmetho debet mancipari. & vincu-
lis detineri. vsq; ad debitam pene exolutionem. ¶ Casu vo
quo in ciuitatibus. vel oppidis. apud quascunq; personas.
Sal tale compertum fuerit habitum comestum vel propina-
tum & conseruatum. Consules dictarum ciuitatum in simi-
li quattuordecim marcarum pena puniãtur. que ciuitates et
oppida cum eorum incolis eum inter se ordinem seruent: vt
extraneum sal in detrimentum reipublice Regni nostri apud
eos nõ habeatur. propinetur. vel cõseruetur clam vel aperte

¶ Quapropter nos Joannesalbertus Rex

decernimus: Ut eoipso ordine decreti paterni statutum. de
sale obseruetur euiterne. Etsi illi qui ad recipiendum. alias

☞ Sal aduecticiũ sub pena quatuordecim marcaꝝ. ꝓhibitum terris russie exceptis.

☞ Pene salis qualiter exigẽde per capitaneos.

☞ Pena quattuordecim marcaꝝ in eũ apud quẽ sal reptuz esset.

☞ Pena ꝯ Kmetonem ꝓ sale apud eũ reperto.

☞ In ciuitatib⁹ et oppidis. si sal reptũ eẽt. eãdẽ dẽant penã

☞ Arrestatores salis si excedẽnt ꝯ statutũ arrestãdo ꝑ palatinos terre illi⁹ iudicabũt & detinebũtur vsq; ad pene solutionem.

arrestādum sal pro tempore deputantur. aliter in reperiēdo: arrestandoq; sale. et transgressores puniendo processerint. extunc decernimus secusfaciētes pena quattuordecim marcarum puniendos: pro qua coram palatino terre lociq; illius cōparere. respondereq;. et iuxta decretum eius. illā palatino solue re debeant. more terrestris iuris exigendum: et si impossessionati forēt. habebit: et habeat palatinus ipse. facultatē eos capriuandi detinendiq; tanq; iuris. equitatisq; communis violatores. non mittendo eosdem donec aut penam illam soluerint: aut cautionem pro se dederint ad soluendum.

De floreni valore.

Tem cum cerneremus varietates cōmitti multas ī valore auri florenorum: cum quilibet prout vnicuiq; libet illos pro priuato extimat iudicio. interdum minorem. interdum maiorem extimando. qd fit nō absq; reipublice incōmodo. Itaq; ordinare cupiētes ne ī futurum pro et sup valorē ipso florenorum. errores committātur. Statuimus et decernimus vt in regno nr̄o vbiq;: valor floreni certus: videlz medie sexagene habeatur. ouseruetur q; euiterne. penam constituen̄ triginta florenorum hungaricalium. ab illis q̄ per alium valorem aut vendere. aut emere florenos viderentur. per locorum capitaneos irremissibiliter sub priuatione capitaneatuum exigendam. nostro inferendam erario. pro auro argentoq;. ad monetariam nostram comparandis.

¶ floreni valor ad mediam sexagenam pstitutus et pena cō minatur. xxx. floren̄. p capitaneos exigē dorum

De laicis messis tpe exire d̄ regno pħibitis

Quoniā q̄plures laici et mulieres de terris mazouie. et alijs terris Regni polonie Slesiā et prussiā messis tpe se trāsferre ɔsueuer̄t. q̄ fit vt in terris Polonie laboratores et fruitores hr̄i nō pn̄t faciliter. Itaq; statuimus: vt oēs tales de terris polonie et Mazouie extra regnum laboratum euntes p capitaneos tenutarios atq; nobiles. et locorum dominos officialesq; impune retineantur. retentiq; laboribus regnicolarum applicentur.

¶ Qui messis tpe extra regnum exirēt capriuen̄ p capitaneum et laboribus applicentur regnicolarū impune.

Kmethones quot ānuatim d̄ villa mittēdi.

Tē inhitendo cōstitutioni magni Kazimiri Regis. predecessoris nostri statuimus: vt quemadmodum ex cōsuetudne fieri consueuit. sic etiā perpetuo obser-

Kmetho vnus tm̄mō de vna villa in aliam transferri potest anno quolibet.

supra fo. xiiij. incipien̄. Cum de separatiōe etc.

uetur. q̄ nō plēs: q̄z vnᵘ Kmetho annis singul'se de vna vil la. in aliā trāsferre poterit iure atq̄z licite. vbi vo q̄spiā Kmethonem vnum p̄dictum mittere nollet. in pena succumbet cō sueta. que antiquitus in terris singulis in hac parte contra se cuffacientes decerni consueuit.

De laicis seu mendicis mendicatū eūtibus

1 Itē cum viderētur in h̄ inclito regno nr̄o mēdicātes laici et femine i tāta mltitudine eē vt dari nō possit regnum (iudicio eoꝝ: q̄ multas orbis ptes pagrarunt) freq̄ntiā ꝯtinēs mendicantium tantā. inter quos plēs cōstat laicos et feminas bonaꝝ virium esse. posseq̄z cōpetenter manuū n labore victum querere: dummō illos et illas lex super id itringeret nō voluntas p quā. seu vt verius loquamur desidiā q̄ndā vt p̄mum in eis barbe a mento depēdēnt et cani videntur pili postpositis domiciliis in elemosinaꝝ suffragiis ac impetratōibᵘ residuum vite ponunt: scādala nōnunq̄z committētes: nōnunq̄z vo vbi p̄ce nō i petrāt dol'obtinēt ¶ Quapter instar legum optimaꝝ municipaliuz in plerisq̄z xp̄ianis dominiis sanctitaꝝ. Statuimᵘ vt in ciuitatibᵘ oppidis et vill' regni nr̄i nō plēs mēdici hēantur q̄z q̄t cōitates et dn̄i locoruz decernāt b̄ndos. q̄bᵘ in locis ciuitatibᵘ et oppidis cōsulatᵘ. p tpe exn̄s. in vill' vo plebani sub quoꝝ prochiis ville ꝯsistunt et locoꝝ dn̄i signa imponant sub illis ad designandum numerum eoruz quos habendos duxerint mendicaturos. ¶ Qui vo absq̄z signis repientur decernimus ad seruitia capiendos. aut in manᵘ capitaneoꝝ nr̄oꝝ tradēdos: a q̄bus illos p laboribᵘ castroꝝ nr̄oꝝ Turcis et tartaris cōmetaneoꝝ: fossataꝝ q̄z successiue recepturi sumus. ¶ Poterint tn̄ et valeant dn̄i locoꝝ his quos emeritos. ac ad nulla iuris officia valētes cognouerint. suas ad pegrinādum illis testimoniales lr̄as ꝯcedere: sub quarum emunitate etiam signa non habentes: admitti debeant vbiq̄z elemosinas petituri.

Margin notes:
- In ciuitatibᵘ et villis sb̄ certo nūero medici b̄ndi sub signo plebanorum aut cōsulū mendicaturi.
- Absq̄z signis mēdicātes captiuētur ad laborē castroꝝ
- Dn̄i locoꝝ mendicatur' lr̄as dabūt

De succamerariorum salariis.

1 Itē ō salariis camerarioꝝ terrestrium vnā atq̄z cōem terr' omībᵘ ꝯstitutōez faciēdā decreuimᵘ et statuimᵘ. vt in omnibᵘ terr' regni nr̄i succamerarii terraꝝ. vna cuz camerariis ipoꝝ nō plᵘ q̄z trium marcaꝝ arrā seu notam pro graniciebus limitatis accipiant vbiq̄z

Margin note:
- Succamerarii et corū camerarii tres marcas a granicie bᵘ recepturi.

De salis libera ductura venditione. Item de cistis salis abolitis.

1 Item crebris moti q̄relis subditoꝝ nostroꝝ sup cari-stia salis in terris maioris polonie ꝛ Cuiauie sepius contingen. tametsi certi vectores ad certa loca cum sale minuto ire illudq̧ in cisti opidoꝝ deponere cōsueuerunt Tn̄ abolentes cistaꝝ earundē depositoria statuimus: vt vectores salis vbiq̧ sine arestis ꝛ ꝓhibitionib⁹ sale ducto eāt illudq̧ vel in cistis deponendo vel nō deponendo: aut in curribus ipsis tenendo. vbi eis videbitur faciendum dieb⁹ ꝛ horis consuetis iusto precio in ciuitatibus oppidis atq̧ villis. vendant ementibus vbiq̧ adeo libere: vt in nullis locis ad ponenduꝫ cogi possint. Saluis tamen foralium solutionibus penā certaꝫ quattuordecim marcaꝝ cōstituen. ab illis q̄ aut vecturā. aut venditionē ipam ꝓhibere niterētur. per nos nostrosq̧ capitaneos exigendam.

In terris maioris polonie ꝛ Cuiauie vectores sal libere ducturi et vendituri: nō cōpellen. ad deponēdum in cistas sub pena quattuordecim marcarum.

De exactione regali seu duoꝝ grossorum: qualiter soluenda sit.

Vide huius in priuilegio Wladislai. Jagelo. fol. ltr. et in alio priuilegio. folio. lj.

1 Item statuimus vt moneta in regno communis currēs: vicꝫ medioꝝ gl. in exactōib⁹ duoꝝ gl. q̄ a nonnull' regalia ac poraldne. a nōnull' vo podiumne dici ꝯsueuerīt recipiatur vbiq̧: quaꝝ lꝫ q̄ditas ipa nominis significet atq̧ indicet solutōis ꝯsuetudinē. Tn̄ cum intellexissem⁹ i aliq̄b⁹ loci introduci q̄sdā ꝑuatas ꝯsuetudines i exactōibus hmōi q̄ fortasse in aliq̄b⁹ loci d laneo p fertonē in aliq̄b⁹ vo p̄ fertim in halicien terra nō absq̧ ꝑiudicio ꝛ g̅uamine sb̄ditoꝝ nroꝝ de q̄libꝫ agri pte tm̄ q̄tum exactorib⁹ placuit recipiebātur ꝛ soluebātur. Idcirco tāetsi certi ꝑdecessoꝝ nroꝝ priuilegijs ac eoꝝ ꝛ regni statuti ꝛ cōsuetudinib⁹ cōstitutuꝫ approbatumq̧ fuerit: qꝫ p duos gl dēant solui tn̄ nos spāl'r ꝓpt succrescētes eos errores pimēdos. Statuim⁹ qꝫ exactiones ipe duoꝝ gl. nō ꝯfuse l' d domib⁹ vl' d agri ptib⁹. sꝫ de q̄libꝫ agri laneo seu māso integro p duos gl moneta nr̄a regia in regno cōiter recipi solita: sicq̧ ꝛ non aliter solui debeant in euum in omnibus terris districtibus ꝛ locis terraꝝ nostraꝝ.

Exactio similiter seu poradlne nō aliquā de integro agri laneo p duos tātūmō gl. in moneta regia cōiter curren. et nō de domibus aut parte lanei vbiq̧ soluendo.

De libertatibus per exactores tenendis

☞ Libertate a censibus p dños locorum ꝯcessis durante exactores nihil pro exactionibus exigere ausuri.

1 Item in exigendis ceteris exactiōibus antiq̄s. aut ꝑ tpe laudatis. volumus ꝛ statuimus exactores: adeo rōnabiles atq̧ discretos eē: vt de hominibus cāq̄cunq̧ ꝓcedēte a censibus annuis liberatis: interim donec libtas nō videbitur expirata esse. actiōes ipsas laudatas. laudādasq̧. exigere nō presumant neq̧ possint

¶ De libertate nobilibus et spiritualibus a theloneis ꝛ foralibus concessa. ¶ Item de idulto liquoꝝ quoꝝlibꝫ i villis ꝓpinādoꝝ.

☞ Capitanei aut locoꝝ dñi nulla thelonea ac foralia exigent a nobilib⁹ ꝛ spiritualibus. ꝛ similit̄ a kmetonib⁹: vt īfra

De foralib9

1 Item fit fortasse sepius Qꝫ capitanei locoꝝ. aut quia aduene aut qꝛ nouicij vl' impossessionati existētes tā q̄ iurium ꝛ ꝯsuetudinū localiuꝫ ignari nouas introducunt ꝯsuetudines. introitus statuētes ꝛ exigentes inconsuetos: ꝛ in nōnullis capitaneatibus stringentes subditos nostros spirituales secularesq̧ ad recipiendas in domos ꝛ tabernas. ceruisias oppidoꝝ nostroꝝ in capitaneatibus ꝯsistētium. quo plurimum artari videtur libertas cōmunis. vnde necessario statuimus qꝫ vbilibet locoꝝ noua ꝛ incōsueta thelonea foraliaq̧ ꝑ Capitaneos aliosq̧ dignitarios ꝛ officiales nostros a subditis nostris cuiuscunq̧ status ꝛ cōditionis existentibus. ꝓsertim vo a nobilibus ad fora nō ꝓpter mercaturam: sed in priuatis actiōibus venientibus. ¶ Ac etiā kmethonibus pecora ꝛ pecudes res quoq̧ al's priuatas cuiuslibet generis domestica cura cōparatas: ducentibus: vendentibusq̧. aut ꝓ vsu domestico ementibus exigi nō debeant: ꝑ ꝑñti statuto exigenda ꝓhibem⁹. ¶ Et abusum illum quo ad recipiendas in villas de ciuitatibus ꝛ oppidis nostris ceruisias. quaꝝ spirituales ꝛ seculares subditi nostri. specialr̄ in brestensi Junivladislavieñ. ꝛ Radziieovieñ. terri alijs quoq̧ terris ꝛ districtib⁹ cōpellātur. tollim⁹ ꝛ abolem⁹ ꝑpetuo decernentes. statuētesq̧ illos ꝛ alios vbiq̧ locoꝝ in Regno nostro constitutos subditos nostros villaꝝ dños eoꝝq̧ subditos in hac libertate cōseruandos. vt liceat cuiq̧ ceruisias ꝛ liquores alios: vndecunq̧ recipere sumere in villisq̧. ꝛ locis alijs ditiōis eoꝝ braxare ꝛ braxari facere ac vndecunq̧ ma-

☞ Kmetones a pecoribus ꝛ rebus domesticis in foro nec thelonea nec foralia soluant d̄ cetero

☞ Indultū spiritualibus ꝛ secularibus regnicol' in villis ceruisias vndecūq̧ recipere, ꝓpinatū. easq̧ braxare ꝛ alios habere liquores ad vsū domesticū cōmunē

luerint aut voluerint summere habere propinare et vtifrui libere absq3 omni nostri et Capitaneorum nostrorum prohibitonis arresti ac pene formidine

De locis Conuētionum ante expeditionē bellicam premittendarum.

Expeditiões bellicas precedant Cōuētiones terrestres ī locis infra scriptis.

i Tem quoniā cōuenimus simul cum vniuersis sbditis nostris: vt quālibet expeditionem bellicam generalē Cōuentiones particulares in locis consuetis sm cōsuetudines ex antiquo seruatas pcederent. Itaq3 statuimus Qr nos successoresq3 nri qtiescunq3 expeditionē bellicā vellemus indicere seu vellent necessitate quacunq3 exposcēte totiens Conuētiones particulares instituere debebimus et debebunt. ¶ Videlicet terrigenis Cracouieñ. terre ī Proschorvicze Sādeceñ. et bijeceñ. ī Czchorv Sādomirieñ in Nouemijasto Maiorispolonie z zvschoueñ. in Srzoda Siradieñ. et zvijeluneñ. Siradie Lancicie Cuijauieñ z Bresteñ. ī Brzesczije Dobrineñ. ī Ripijn Gostineñ. et Sochaczoueñ. in Ripijn Raneñ. in Rarva Lublineñ. et Lukoueñ. in vrzandorv Chelm in Rubijeschorv Belzeñ. in Busskro premislieñ. in mosczisk a podolie in Camijenijecz. Sanoceñ. ī Sanok Leopolieñ. ī zvisnija halicieñ. ī Treborvla ad cōsulēdum necessitati tunc fortasse nobis et Reipublice Regni nostri imminenti

Cracouie
In Proschowice.
Sandecz
Byjecz
Czchow
Sandomirie
Nouemijastho
Polonie
Vschowa
Srzoda
Siradie
Lancicie
Brzesczije
Ripijn
Gambijn
Rarva
Russie
Vrzandow
Rubijeschow
Bussko
Mosczisska
Camijenijecz
Sanok
Visnija trebowla.

De iudice Terrestri in terra mansuro

Iudices in suis terris residē teneāt alās anno post non residentiam decurso nouus eligatur.

facit pro hoc supra in cō. Kazi. magni icipieñ. Itē vt Palatini fo. xj. et ī alia in cip. Quia plerumq3. fo. xij

i Tem cum nōnulli sbditi nri aut domicilia ppria aut seruiciorum suorum officia terris in alijs obtinētes Judicatus terrarum in qbus nō resident occupare et officij ministeria negligere sepenumero viderētur Nos super h cōsultationem habētes generalē cum platis et Baronib9 vniuersis: decreuimus statuendum vt in singulis terris iudices terrarum residere et iusticiā petentibus ministrare per se et personaliter teneantur. Alioquin si interim iudicijs nō preessent nec in terra residerēt extunc Anno decurso iudex nouus p nobilitatē terre illi9 eligatur iuxta ɔsuetudinē ātiqtus institutā

De Palatinis pcia et mēsuras rebus vena

libus imposituris. Itē de Fraternitatibus

Palatini terrarum reb⁹ terrestribus. seu in Regno natis ac laboratis precia et mensuras īponant ascitis sibi Capitāeis. et dignitarijs aliquibus

iTem quēadmodum Rex Wladislaus p̄decessor noster in Conuētione Warthensi recensendo artis Mechanice homines. venditione reꝝ nō ex equo vtētes legem desup̄ instituit singularē. Sic nos sciētes rationabilr̄ atq; cōsulto. factam ꝯstitutionem illam decreuimus approbandā et ratificandam. approbamusq; et ratificamus. Statuētes ꝙ palatini terraꝝ in singulis palatinatuum suoꝝ terris ascitis sibi Capitaneis locoꝝ et dignitarijs. quos ꝯmode habere poterint. singulis annis et certis diebus. tam frumētorum q; pannorum. et aliarum rerum terrestrium. q̄ ad fora per Kmethones ducuntur. ⁊ que in Regno nostro inueniuntur. precia atq; mensuras indicere. instituere. moderari. et erigere debeant s̄m consuetudinem antiquā. puidendo ne circa easdē mensuras ⁊ pretia. fraudes ꝯmittantur. ¶ Necq; iuxta illud mechanicorum Kazimiri statutum fraternitates destruantur. ¶ Si tandē Palatinus ipse aut aliqui palatinoꝝ nr̄orum illius antiqui atq; presentis statuti nostri executionē. facere postposuerint et in videndis instituendisq; eisdē precijs negligētes. aut incurabiles fuerint. seu aliquis eorum fuerit. Extunc talis negligens palatinus. pro pena sue huiusdē negligētie. equum ambulatorē nobis dare debeat et tenebitur totiens quotiens negligētiam in premissis cōmiserit. eadem pena per nos successoresq; nostros puniendus.

Supra folio xlvij. incipien. Ad pcludendam viā et in ꝯstitutionē Kazimiri nijescbo... fo.

Fraternitates destruende iuxta statuta Kazimiri

Palatini precia rebus nō īponētes equū Regi p̄ pena debituri pro omni vice negligētie.

De eq̄ sup ... ctum ... fo. xcv.

De Ciuibus et plebeis oppida. ⁊ bona alia in Jure terrestri. non possessuris

Ciues et plebei nulla bōa terrestria possidebunt etsi resignarētur illis sit resignatio irrita et inanis.

iTem statuimus. Qz Ciuibus ⁊ plebeis vndecunq; existentibus. oppida. villas. predia. et bona alia iuri terrestri supposita. emere. tenere. possidereq;. perpetuo vel obligatorio modo. liceat minime. ex eo ꝙ in p̄fectionibus bellicis et aciebus ordinatis. locum inter Nobiles cōpetentem nō haberēt. Necq; illi bonis talibus habitis. occasiones querere cōsueuerunt a bellicis expeditionibus liberādi. et insuper cum ipsi domos et bona in iure Ciuili sitta Nobilibus no admittāt resignari eadē vicissitudine. ⁊ illis bonorum in iure tertestri sittorum exemptio videtur esse non abre

ꝓhibenda. Orq3 iudices terrestres et Castreñ. inscriptiones hmōi. in fauore et ꝑsonas Ciuium fiendas nō admittāt admittereq3 nō presumant. etsi secusfecerint. extunc quicq̄d inscriptum fuerit ꝯ ꝯstitutionē hmōi: id irritum nullzu et inane decernatur esse. statuto pñti mediāte. ¶ Et q̄ illi q̄ iā in effectu bona terrestria vsurparunt illa hinc ad decursum tp̄is. q̄ cōmode istud facere possent. vendē teneātur. sub penis q̄s ex ill' secusfaciētibus. iuxta arbitrium nostrum. et palatini terre. in quo illa cōsistunt exacturi sumus irremisibiliter.

☞ Plebei bona in iure terrestri possideñ. vendē teneāt sub penis q̄s Maiestas Regia ex illis iuxta suū et palatini arbitriū exactura ē

De armis ad domū iudicij nō inferendis.

Facit ꝓ hoc supra i con. Kazi. magni icipieñ. Plerunq3. fo. xiij Et i cō. Kazi. tertij icipieñ. Vt violētie. fo. lxxvij.

Post premissa instituta nr̄a cum reuoluissemus puncta statutoꝝ in Cōuentione proxime preterita. i qua p̄mum post felicē Coronationē nr̄am. h̄ cum s̄bditis nr̄is ꝯsultationes habuimus publicit⁹ p nos sancitoꝝ. qm̄ tunc tp̄al'r facta ad pñtem dietā reseruata erāt interpretanda Iccirco de ꝯsensu ꝛ ꝯsultatione cōi āputatꝛ alijs q̄ videbātur aut onerosa multum. aut supsticiosa. aut equitati nō q̄drātia de illis infrascriptas duntaxat cōstitutiones approbauim⁹ ꝛ approbamus ꝑpetuo duraturas In p̄mis cuz iudicioꝝ tribunalia ad dicēdā ꝛ discernēdā iustitiā. dextere excelsi. ꝓprijssime diuinitus fuerint reseruata. Nobis tandē mortalib⁹ q̄ vicesserimus solicitudinum mundanaꝝ cōmodata. Nos cum in nomine iustitie veritatē: in vitate deum dictum implicite credamus. Statuim⁹ vt ob reuerētiā iustitie ꝛ tribunalis: Qd̄ ex parte dei iudicantib⁹ ꝯceditur nob. nullus in domuz vbi iudicia terrestria celebrātur. cum armis q̄buscunq3. vel cōmunibus. vel excogitatis intrare audeat. secusfaciēs pena q̄ttuordecim marcaꝝ p iudicium puniatur Cuius arma Capitaneus vel Burgrabius terrestris. si iudicio p̄sidet. aut officiales iudicio p̄sidētes. p se tollēt ¶ Etsi q̄s ausu temerario in iudicio gladium vel cultrum vl' lanceā exerere. vibrareq3 p̄sumeret. sexaginta marcas pecuniaꝝ i terra currētium iudicio exoluat ¶ Qz si aliquē vulnerauerit collo priuetur. Tales q3 violatores p loci Capitaneum vl' Burgrabium detineātur incarcerandi. vsq3 ad satisfactionē et solutionē penaꝝ suprascriptaꝝ

☞ Nemo i domū vbi iudicia celebrāt cū armis intrare audeat s̄b pena q̄ttuordecim marcaꝝ. Arma vo Capitaneus aut official' iudicio presidens tollet.

Facit ꝓ hoc supi cō. Kazimiri mag. icipieñ. Statuimus. fo. xiiij. Et i alia incipieñ. In sup Statuimus eo folio

☞ Vibrās gladiū i iudicio sexaginta marc iudicio soluat Et tales p Capitaneum aut Burgrabium detineant aut incarcerent vsq3 ad satisfactionem

☞ Vulnerās aliquē circa iudicium pena capitis puniat

De termino cittationum ad Conuentionem generalem prefigendo

☞ Jn cittatiōe ad Cōuentionē generalem scripta termin⁹ sp sit sexti diei post ingressum Secus facie̅s succūbet i pena trium marcarū

Tem quoniā nōnunq̄ꝫ terminus cittationum ꝯfuse
i scribebatur. ad Cōuentionē generalē. aut certa diei
specificatione nō limitatus. aut prolixi⁹ assignatus.
vñ cōtingebat pauperes nōnullos nō expectato termino defectu expēsaꝝ. de Conuētione recedē. sicqꝫ in iustitia negligi Hac igitur ratione moti statuimus. ꝙ cittatio ex pte actoris sup reum. q̄ dꝫ fore ad Cōuētionē generalē ꝯtineat sp terminum seu diē sextā. post ingressum nr̄m ad locum Cōuētionis. sb pena trium marcaꝝ. Et h̄ ꝑterea. vt lapsa vna septimana post ingressum nr̄m in locum Cōuentiōis. ꝯdemnationes et iudicia exerceātur. ne expēsis ꝛ impēsis magnis homines grauarentur

De domus violatione et i ea violēta vulneratione ac homicidio et complicibus eius.

☞ Violator libertatis et quietis domestice vita priuandus sex testium et actoris iuramento conuictus

Tem Cum frequētius violatores domoꝝ suas de-
i fensiones iudiciarias deponerēt in multitudine cau-
telaꝝ. p q̄s nōnunq̄ꝫ rei absoluebātur ab instantijs actoꝝ. Vñ statuimus. Qꝫ si q̄s intrās domum alicuius manu violēta hospitē aut vxorē vel filiuꝫ aut familiarē ipius interfecerit. aut etiā enormiter vulnerauerit. talis si cittat⁹ fuerit ad iudicium Castreñ. nō aliter ꝯuinci debeat. nisi testibus decemocto nominatis e quib⁹ electis sex nobilibus bone fame. et possessionati illius districtus aut palatinat⁹. vbi tl'e crimē fuerit patratum. actor cum eisdē p̄stito iuramēto actionē obtinebit. et reus vti violator securitati domestice vita priuabitur. ❡ Cōplices v̊o antiquā retineāt ꝯstitutiōis iurisditionē animaduersionēqꝫ. ❡ Cum tñ q̊spiā psonā iustā ꝛ innocentē ꝑ tali aut alio crimine calumniose inculpauerit Exindeqꝫ cuꝫ inculpat⁹ deputaretur turri recludēdus in tali casu nos ꝛ successores nr̄i. ꝑusqꝫ ad deputādum in turrim festinauerimus. Scrutabimur ꝛ scrutabuntur scireqꝫ debebim⁹ ꝛ debebunt verā positionē rei culpe et calumniatori. q̊ i calumnia ꝯperto Nos vt talē ex debito auctoritati nr̄e infamē ꝓnunciabimus et insup i facie cauterisari demādabim⁹. ❡ Sꝫ si violator ipe patrato crimine de Regno fugierit. Jpso facto infamis pronuncietur et habeatur. in collo si eius copia esset puniēdus.

Facit p ho[...] i cōstitutiō[...] Razi. ma[...] icipien. p[...] trus depo[...] fuit. fo. [...]

☞ Cōplices violationis domestice antiquo iure vincendi

☞ Calumniator violationis domestice infamis et cauterisandus pronunciandus

☞ Violator domestice libertatis extra Regnū fugiens infamis ē ꝛ occidēdus

De eo qui inculpatur ꝙ familiaris suus domum violauerit

Sile p hoc supra in cō. Kazi. magni incipien. Cōtingit etiam fo. iiij Eo fo.

Pyotrkouie constituit.

Sūmariū

Um vo aliqs hō cuiuscunqz status exnis inculpatus fuerit Qz ipius familiari. violentiā domesticā fecerit vt s descriptuz ē. hospitē. vxorē. filios. aut familiarē eius inuadēs manu violēta. ī domo eadē interfecerit ī eo casu illum violatorē. apd suum dnm. p Nobiles ꝛ ministerialē ar restari decernim⁹. cum q tliter inculpato. dns suus ius mini-strare tenebitur. etsi psonalr requisitus. ius ministrare dene-gauerit. extunc. p eo rndebit dns sm iurisordinē.

Seruitor cuiuspiam violās domū arrestandus apud dnm decernit et dominus iustitiā ministraturus de eo vl p eo rndeat solus ipe

De seruitore violatore domus fugiente qd cum domino faciendum.

facit p sup fo. iiij. et fo. vj. Icipien. Preterea

Alis āt familiaris si aufugerit. p Nobilesqz arrestatus nō fuerit. dns su⁹. p ipo cittatus. non alr se innoxium de crimine tali expurgabit. nisi iuramēto p euz cum duob⁹ testib⁹ sil pstito qd videlicet nec suo scitu. nec cōsensu neqz mādato aut voluntate crimē id. ē ꝯmissum neqz de dit aufugiendi occasionē seruitori

Dominus seruitoris post violatione ꝯmissam domus fugiētis cū testibus duob⁹ terti⁹ iuramēto se purgabit de nō pstita occisione

De homicidio ꝛ Capite Nobiliū soluēdis.

Fac ad hoc sī cō. Kazi. mag. icipien. Licet antiq. tus. fo. iij. et in alia icip. vt violētorꝫ fo. iiij. Et in alia icipien. Quāuis occidēs. fo. iiij

Tem de homicidio Nobilum casuali qz a diuersis di uersimode refertur casualr ppetratum. Statuimus Qz homicide hmōi. p capite soluāt Centum viginti marcas ꝛ p vnum ānum ꝛ sex septimanas ꝯuicti iure ī turrim deputētur. Nec turris correctionē vllomō euadāt. Etiā si cū amici occisi ꝯcordiā inierint. ¶ Si vo talis homicida timens turris correctionē de Regno fugierit. siue possessionat⁹ siue nō: infamis ipo facto ppetuo. pnuncietur p ministeriales. p cla mationibus mediātibus publicādus

Homicida nobilium cētū viginti marcas datur⁹ et p annū ac sex Ebdomadas ī turri sessurus etiā ꝯcordādo fugiens sit infamis

¶ Sile s. c. Siue non. nulli. fo. iiij.

De homicidio ī sui defensione casu psertim in via commisso

Quodāmodo sile icon. Kazi. magni incipien. Ac cepimus qz per⁹. fo. xvij

Erunquia ꝯtingit sepenumero casualē homicidam minime esse reum homicidij qz vim vi repellēdo euenit Jccirco specialr declaram⁹ statuētes ad eosipsos Nobiles et nobilium homicidas. vt cum qspiā aut viam aut trāsitum alteri⁹ obsidēs occideretur. per illum cui⁹ trāsitum aut voluit ppedire. aut euntē molestare. Jn tli homicidio cit tato homicide sex testes sufficiāt se expurgāti ꝛ ꝯuict⁹ ñ plus q̄ sexaginta marcas. cōmunes. p Capite soluet sine turri

Vie ppeditorē aut insidiatorē interimens sex testibus se purgabit. Conuictus vo. p Capite Marcas soluet sexaginta absqz turri

De homicidio in via publica facto

☞ In via publica interimens nobilē ꝛ solutionem et turrim sustinebit

Ed idē aut vie aut trāsitus publici ꝑpeditor aliuꝫ sb tutela cōis securitatis vie euntē temere interficiēs cētum et viginti marcas cōmuniter currētes exoluet punitionēqꝫ turris sustinebit ordine ꝑtacto.

In eodē ti. aliter diffinit Kasi. mag. concipien. Ut itaqꝫ certo fo. lv.

De homicidio in defensione bonorū. aut subditorum cōmisso

☞ Qui bona aut suos defendens nobilem interimit. solutionem nihilominus ac turris pēas debeat.

p Reterea tā etsi de casuali homicida in itinere se tuēti. sic vt ꝫ diffinium⁹. Tū insuꝑ statuim⁹ vt ali⁹ homicida casualis aut bona: aut suos defendēs. si ꝯmittet homicidium licꝫ nō voluntarium Nihilomin⁹ vict⁹ iure pēa carceri nō ꝑpessa. cētum et viginti marcas cōes ꝓ occiso exoluere teneatur

Facit quo ammodo ꝑ hoc in con. Kazi. magni incip. Quicrelam per fo. lvij.

De raptu virginum ac feminarum

☞ Raptor virginum aut mulierum honore priuandus ipa vo se rapi ꝯsentiens perdat dotem et bona.

i Tem de raptorib⁹ virginum et feminaꝝ ita volum⁹ esse obseruāduꝫ. vt tl'is raptor v̄ginis. si iure ꝯuict⁹ fuerit ꝺm āttquiora statuta honore. et femina rapi se cōsentiēs bonis omnib⁹ hereditariꝭ ꝛ q̄buscunqꝫ aliꝭ ipaꝫ cōcernētibus reb⁹. doteqꝫ ꝑpetua priuētur ꝑpetuis ꝑibus

De quibus supra i con. Kazi. magni incip. Quicunqꝫ vo fo. lxxiiij.

De granicierum limitatione inter bona regalia. et Terrigenarum. ꝛ numero commissariorum. ac modo iudicandi.

☞ Ad granicierū limitationem cum bonis Regalibus Cōmissarij qnqꝫ decernuntur. granicies vel ex seruū cōcordi testimonio. vl'et voto plurium inter se limitaturi. cōditiōe tenutariorum non obstante

i Tem cum inter bona nr̄a inscripta. vl'nō inscripta. ꝛ sbditoꝝ nr̄oꝝ. nr̄is ꝯuicinātium. nōnunqꝫ iniurie et oppssiones nōnunqꝫ etiā cedes ꝯmitterētur. ꝛ fierēt difficultates plurime. ꝓ limitatione ḡnicieꝝ nr̄is. aut Capitaneis aut Tenutariꝭ. sb vmbra Regij nominis nr̄i. bonoꝝqꝫ nr̄oꝝ. sbditosqꝫ nr̄os vicinos. aut opprimētib⁹. aut limitationem ḡnicieꝝ difficultātib⁹. Iccirco ex innata nob v̄tute. ꝛ benignitate Regia. ꝑpter oēm sbditoꝝ nr̄oꝝ iustitiā. et pacē ex hac pte hn̄dam. ꝓmittim⁹. qꝫ q̄buslibet sbditꝭ nr̄is. cuiuslibꝫ stat⁹ et ꝯditionis exn̄tibus. ḡnicies ex pte bonoꝝ nr̄oꝝ petentibus. Nos et successores nr̄i. ꝺm statuta antiq̄ ad discernendum eq̄tatē. cōmissarios illi⁹ terre et district⁹. in q̄bus bōa limitanda ꝯsistunt. videlicet duos dignitarios. et duos officiales. cum suo Camerario deputabim⁹. ꝛ deputare debeāt Capitaneoqꝫ seu Tenutario bonoꝝ nr̄oꝝ mādabim⁹. vt pariter cum cōmissariꝭ eisdē. ad limitāduꝫ bona eadē exeat: descēdat et cōmissarios expēsis ꝓuideat. in hꝭ ꝑsertim bonis q̄ habe

Facit ꝓ hoc supra in priuilegio Wladislai Jagello incipien. In noie dni fo. xlviij.

De quibus supra in codicillo Wladislai Jagello incip. Delumine aute fo. xlvi.

Sūmariū

mus libera.et sine obligatione. Quiq̄dē cōmissarij. postq̄
exiuerint: dn̄t ex vtraq̄ pte.senes aduocare a q̄bus recepto iu
ramēto iuxta eoꝝ recognitionē et testimoniuz.ad limitatōnē
ꝓcedēt. Si vō ipsi senes discordes fuerint. Extunc cōmissar ij
iuxta suas ꝯsciētias ꝯcordādo discordias senum.scd̄m eoꝝ ꝓ
uatum iudicium.limitationē ip̄az ꝓsequētur.⁊ terminabunt
vbi āt et ip̄i cōmissarij discordarēt.volumus ꝙ ex ip̄oꝝ sentē
tia.q̄ plures in voce ꝯcordes fuerint.auctoritas atq̄ ptās de
pendeat diffinita terminādi.nr̄oꝝ officialium videlicet Capi-
tanei.aut Tenutarij cōtradictione nō obstāte

De Kmethone fugitiuo repetendo tam de Regalibus q̄ non regalibus bonis.

Supra fo. c[?]j.

De quo s in cō. Ka. mag. fo. xx. iiij. Et xxxvj. Et i cō stitutiōe vladislai. fo. xlvj

Tem licet iā de iudicijs Kmethonum missis vel nō
missis nōnihil diffiniuerimꝰ. Tn̄ q2 restat diffiniēdū
de fugitiuis. Jccirco decernimus ⁊ statuimus. Qꝫ si
Kmetho cuiuspiā sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ. Spiritualium ⁊ seclarium
fuge medio.se trāstulerit in bona alteriꝰ.siue etiā nr̄a Nos ꝑ
eum aut eiꝰ nomine.cuiꝰ Kmetho erat req̄siti exn̄tes. demā-
daturi sumus Capitaneo Burgrabio.aut Tenutario nr̄o.ad
quēcunq̄ Kmetho ꝓfugit Kmethonē restitui iure mediāte
Quodq̄dē ministrari volumꝰ polonicuz s̄m statuta āntiq̄ora
et sub penis in eis ad id descript.eo q̄z mō ac scd̄m idē statu-
tum sb̄ penisq̄ illis statuti antiq̄ q̄libet Regni indigena.cui-
uscunq̄ status et ꝯditionis existat ꝓfugum Kmethonē resti
tuere teneatur videlicz iure polonico locato.⁊ scd̄z illud eum
ip̄m Kmethonē repetēti iustitiā ministrādo sine dilatōe. Etsi
ꝓ eodē ꝓfugo Kmethone cittari ꝯtingat quēpiā nobilē. aut
alium sb̄ditum nr̄m cuiuscunq̄ p̄eminētie dignitat ꝯditiōisq̄
exn̄tem.cittatꝰ in p̄mo termino tāq̄ ꝑemptorio r̄nsurus ē
Cui dilationis inducie aliter ꝯcedi nō debeāt nisi q̄s eiꝰ nomi
ne vera infirmitate exposcēte eas ꝯcedi flagitare. ¶ Cui etiā
legi atz iuri Capitanei nr̄i sb̄iacebunt: sic ꝙ iure ꝯuicti vti ter
rigene penis in antiq̄s statut ꝯtētis ꝓ Kmethone ꝓfugo pu
niantur nō mittēdi a loco iudicij.nisi ꝑus ꝓ penis cautione p̄
stiterint seu statuerint sufficiēte Si vō a iudicio recesserint pe
nis nō fideiussis decernimus pena maiori nr̄a quattuordecim
marcaꝝ punien̄. Ad cuiꝰ solutionē nos illum ꝯpellemus im
pendendam sil̄ cum Kmethonis restitutione realr̄ facienda.

☞ Kmetho fugiēs vbiq̄ iure polonico mediāte restituatur sine dilatione ꝓ quo cittati i primo termino vti peremptorio respondebūt nisi vera infirmitas excusaret cittatos

☞ Capitanei regij eodē statuto iudicādi ꝓ Kmethone restituen̄. sb̄ penis aut solutis aut fideiussis circa iudiciū al's maiorem penā debeāt.

De nõ transponẽdis graniciebus per Succamerarios

☞ Succamerarij terrarũ gnicies absq̃ consensu partiũ nõ trãspositurj sub pena qttuordecim. marcarum

Tem cum plerunq̃ Succamerarij. aut eorũ Camerarij. trãsponerẽt limitationes granicierũ aut fauore
i qdam. aut ptis vni⁹ necessitate accedẽte. altera nolẽte: exindeq̃ cum negligẽtia p dilationes fauorabiles in limitatione granicierũ omittẽtur. Nos huic errori puidẽtes. decreuimus et decernim⁹ ppetuo obseruañ. Qz a mõ Succamerarij omnium terrarũ totius Regni: terminos graniciales: p semetipsos p suo velle. õ iurisordinẽ trãsponẽ nõ debeãt. sub penis qttuordecim marcarũ. in eo q̃ aliter fecerit p nos exigendis. Excepto q̃ esset osensus partiũ. aut causa interueniret legittima.

De dotibus non inscriptis.

☞ Dotes non inscripte nisi decernũtur esse

Tem pcidere cupiẽtes osuetudinẽ nõ quidẽ cõem. sed
i in certis terris seruatã. p dotib⁹ feminarũ nõ inscriptis. qs dotes nõnulle psone. post feminas steriles iure expetebãt. p testium tãtummodo pbationẽ. nulla inscriptione alias reformatione in actis habita. Statuimus Qz a modo. dos q̃ nõ fuerit corã nob. aut in libris seu actis inscripta. al's iuxta iurisordinẽ trãsponere nõ debeãt. et ãtiquã cõsuetudinẽ reformata. nullius dz esse valoris ⁊ momenti.

Sil'r quod modo supra in cõstitu. Kazi. magni incipien. Statuimus fo. xxix

De inhibitionibus Eccl'iasticis ad iudicia

☞ Cassacio decernitur. inhibitionuz Ecclesiasticarũ. ad iudicia secularia. nisi cause mere spũales essent

Tem viã discordiarũ. inter statum Spiritualẽ. ⁊ se-
i cularem. occasione inhibitionum. qs p̃lati spirituales. in iure secl'ari ipor lr̃is. et interdicti facẽ osueuerunt. freqntius exortarũ exoriundarũq̃ pcludẽ volẽtes. Statuimus Qz deinceps p̃lati Spirituales. a t'libus inhibitionibus faciẽdis penit⁹ cessent. p̃sertim p causis. ad ius Secl'are ptinẽtibus. exceptis causis iuri spirituali subiectis. de q̃bus se nullaten⁹. iudicium terrestre debeat ingerere

Facit p hoc supra in cõ. bodzãc Crac. incip. Preterea volumus. folio lviij

De Stipendarijs damna aut iniurias committentibus

Piotrkouie constituit

Dis̃e supra i p̃uilegio vladislai iagello fo.l. facit p̃ boc i cõ. kazimiri magni. fo.xv

Item ɔsiderãtes dãna plurima. opp̃ssiones. rapinas ꝛ violẽtias in bonis. ꝛ hominibꝰ spiritualium subditoꝝ nr̃oꝝ. p̱ Stipẽdarios cõmitti solita. atq̃ʒ solitas. nulla satisfactione. aut mulcta ɔpẽsari. Statuimꝰ vt ĩ futurum stipẽdarij vndecunq̃ʒ. et q̃cunq̃ʒ necessitate in Regno nr̃o ꝓ tp̱e exñtes. ꝓ singlis dãnis opp̃ssionibꝰ. et rapinis. violentijs. et iniurijs satisfactionẽ debeãt omnimodã. p̱ Capitaneos aut locoꝝ. aut gẽtiuʒ. cñ ea q̃ decʒ seueritate ad impẽdeñ eã ɔpellẽdi. Et insup̱ Mḡri cõmittiuaꝝ de q̃bus tł'es rep̱ientur opp̃ssores. tãq̃ʒ criminum conscij. ac illoꝝ duces improuidi. ĩ turrim deijciãtur. vsq̃ʒ ad plenariã satisfactionẽ detinẽdi

Summariũ

Stipẽdarij dãna aut ĩiurias ɔmittẽtes. p̱ Capitaneos ad satisfactionẽ cõpellẽdi Cõmittiuarum vo magistri. incarcerandi decernũt

De Solutione ab intromissionibus bonorum abrogata.

Item q̃m subditi nr̃is. vł ex re iudicata. siue aľs pluries. vti iudicialr̃ dici cõsueuit. siue p̱ emptionẽ. aut resignationẽ. donationẽ. deuolutionẽ. aut alia rõne bonoꝝ intromissiones petentibus. officiales nostri videlicʒ locoꝝ Capitanei. Vicecapitanei et Burgrabij eorundem. cõsueuerant. a qualibet intromissione solutiones extorsisse insolitas. Cum videlicet pro parte Capitanei decem Marce. et ꝓ parte Burgrabij vna sexagena polonicalis. p̱ eos qui intromittebantur iussis Capitãneoꝝ dari ɔsueuerãt. Nos cerneñ. istud introductum esse sine iure. q̃n ymmo cum grauamine subditorum nr̃oꝝ. decreuimus et statuimus. vt cum Capitanei nostri salarijs. et introitibus specialibus ac in certis locis de mensa nostra. ꝓuentibus regalibus fuerint prout sunt dotati vbiq̃ʒ. quorum ratione. sicut ad exercenda debita eis annexa officia. sic ad omne iustitie ministerium eis incumbẽs. et dandas eas intromissiones obligantur. ꝓpter q̃d a modo in p̱petuum predicti Capitanei. et Burgrabij eorundem. in vniuersis Regni nostri terris pro tempore existentes. aut predicta. aut alia forsan exquisita vel exquirenda salaria vel munera ꝓ intromissionibꝰ a subditis nostris. exigere. extorquereq̃ʒ nõ debeant. a quorum solutione eosdẽ subditos nostros in hac parte. de speciali nostre benignitatis gratia. absoluimus eternẽ: Tamen volumus vt circa easdem intromissiones debita ministerialium salaria soluantur iuxta solitum

Nec̃s in cõ. Kasi. magni inter salaria officialiũ salarium boc enumeratur fo.xxxvij

Hec q̃ etiã s fo.xxxvij

Capitanei ꝛ eorum Burgrabij ab intromissione bonorum. nec solutiones. neq̃ʒ munera recipere ausuri ministeriales duntaxat salarijs gaudebũt circa id consuetis

De p̄scriptione libro℞ terrestriū ⁊ Castreñ.

☞ Libri iudicio℞ prescriptionē habeant antiquitus itroductam. Sȝ Castrēses tantummō ad vnū annū vt supra de iudicio Capitāei

Item dubia declarātes sup libro℞ terrestrium ⁊ Castreñ. p̄scriptionib⁹. Statuimus Q₂ libri terrestres p̄scriptiones habeāt sic vt statuta ātiq̄ora Kazimiri magni et alio℞ successo℞ ei⁹ ɔtinēt. de Castri vo p̄scriptione meminim⁹ sat₂ sup̄ dictum circa tribunalia Capitaneo℞ loca sic vt ibidē specialr̄ colligitur q̄ȝdiu inscriptiones in eis ɔtēte sunt valiture

De seruandis libris Capitaneorom

☞ Libri Castrensium iudicio℞ i pretorijs sub clauibus Palatini iudic₂ terrestris et Capitāeorum seruandi

Erunquia in nōnullis Capitaneo℞ nr̄o℞ loc₂. ⁊ p̄sertim Capitaneatu maiorispolonie ɔsueuerunt inferri libris Castreñ. inscriptōes indifferēter vniuerse Huiusq̄ȝ libri p successores Capitaneo℞ in p̄uata loca deferri. q̄bus sbditi nr̄i inscriptiones ⁊ lr̄as. nōnisi cum difficultatib⁹. ⁊ nōnunq̄ȝ grādi p̄cio coguntur extrahē. nōnunq̄ȝ vo p̄pter nimiā depactationē nō obtinere. qd̄ fit ɔ̄ oēm iur₂ iustitie. ⁊ eq̄tatis cōis rōem. Quapropter statuim⁹ ppetuo obseruādum. vt in omnib⁹ terris Regni nr̄i vacationib⁹ Capitaneatuum generalium et p̄ticularium p cessum aut decessum ɔtingētib⁹. libri Castreñ. eorundē cedētium et decedētium Capitaneo℞ de locis Capitaneatuum vacātium q̄q̄ȝ minime deferātur. Sed sub testimonio reponātur in p̄torijs. in cistis ad h̄ specialr̄ deputādis. q̄ clauibus Palatini ⁊ iudic₂ terre illi⁹ ī q̄ Capitaneatus ɔsistit. ⁊ capitanei p tp̄e exn̄tis claudi ⁊ apiri debeāt

De antiquis Capitanei libris

☞ Antiquos Castreñ. libros. per errores forsan i terras al's deportatos vbicunq̄ȝ esset Rex albertus p̄mittit retrahere. ⁊ i pretoriū reponē. p̄sertim ad p̄oznanieñ. Capitanei scriptum

Uoniā āt ad hāc ipa₂ ɔstitutionē mouebamur iacturis et iniurijs subdit₂ nr̄is ob carētiā libro℞ eorundē ānis supiorib⁹ ɔtingētib⁹ Jccirco lic₂ omnis ɔstitutio cōiter ad futura r̄feratur. Tñ q₂ libri Capitāeo℞ p̄terito℞ cōtinēt. vt verisile ē nō p̄uatā successo℞ Capitāeo℞ illo℞ p̄teritorum. h̄ cōem necessitatē. Jccirco p̄mittim⁹ volum⁹ ⁊ debemus. oēs ⁊ singl'os libros et₂ vetustiores q̄scunq̄ȝ vbicunq̄ȝ apud q̄slibet subditos nr̄os Spirituales ⁊ secl'ares. cuiuscunq̄ȝ stat⁹ ⁊ ɔditionis exn̄tes intellexerim⁹ eē auctoritate regia nr̄a rehabere mādareq̄ȝ ⁊ efficere eosdē p̄terio℞ Capitaneo℞ tā cedētium et decedentium. q̄ȝ alio℞ viuētium reponi ī cista vel cistis specialibus. q̄ cum eisdē libris in p̄torijs Ciuitatu₂ obseruabuntur fideliter. sub tribus clauibus p̄dictis videli-

cet Palatini et iudicis terre illius. ac Capitanei ,p tpe exn̄tis. Que tādē ciste et libri. apperiātur in terminis iudicioꝝ terrestrium. et lr̄e ex eisdē sb̄ titulo et sigillo eiusdē ,p tpe exn̄tis capitanei: qbuslibȝ petētibꝫ extradātur. ¶ Pro qbꝫ p̄teritoꝝ Capitanei lr̄is. ipi ,p tpe exn̄tes. nō aliter salaria p̄sumāt exigē q̄ȝ exigi ꝯsueuerunt ,p actibꝫ corā eis gestis atȝ scripti. ¶ Jd āt et q̄cq̄d p̄ntibus et alijs hijs insertis ⁊ nō insertis Regni statutis sanctitum ē ad futuros volumꝫ euētus referri

Capitanei salaria a lr̄is p̄decessorum Capitanei exigāt ꝯsueta. nō onerātia cōem populū

Statuta Alberti Regis scribūtur et referūt ad futura

Albertus Rex cōfirmationem suam scribit. et priuilegium dedit sup omnibus institutis Regni

p

Ostremo vo vt p̄ntium institutoꝝ ꝯfirmatōisq̄ȝ ⁊ successionis nr̄oꝝ series robur obtineat ꝑpetue firmitatis. nec vllo vnq̄ȝ tpe. ꝑ nos ⁊ successores nr̄os in aliq̄ sui ꝑte quolibet valeat in irritum irreuocari. tā p̄ntia instituta nr̄a ꝯfirmationē antiq̊ꝝ ꝯtinētia. q̄ȝ alia antiq̊ora vniuersa. ꝑ diuos olim p̄decessores nr̄os Reges Polonie successiue edita. p̄ntibus etiā nō inserta. in omnibus passibꝫ. capitulis. articlis. punctī. et clausulis approbamus nr̄a p̄ntia. decernen̄. ꝑpetuo valitura. Jlla vo vniuersa antiq̊ora. cōfirman̄. roboran̄. ⁊ ratificātes q̄tinus ꝑhēnis firmitatis vim obtineāt. ¶ Sup q̊bus tā nouis p̄ntibus nr̄is. q̄ȝ antiquioribus ꝯfirmatī nr̄as p̄uilegiales p̄ntes lr̄as pēdētis retrorsum a dorso Sigilli nr̄i munimine roboratas de certa sciētia nostra dedimꝫ et cōcessimꝫ ꝑ manꝫ Reuerēdi in cristo p̄ris dn̄i Cresl ai de Crvrozrvijanlri Ep̄i Wladislauien̄. ⁊ Cācellarij Regni nr̄i nob sincere dilecti Pijothrkouie ī Cōuētione generali. Anno dn̄i. Millesimoquadringētesimononagesimo sexto feria q̄rta ,prima post festum sancti Vrbani ꝑ nos ⁊ vniuersos Prelatos Barones Regnicolas ⁊ terraꝝ nunctios: celebrata. Jllustrissimo p̄ncipe Reuerēdissimisq̄ȝ ⁊ Reueren̄ in christo p̄ribus dn̄is Frederico Miseratione diuina Sacro sc̄te Romane Eccl̄ie Tituli sc̄te Lucie ī septēsolijs presbitero Cardinali Archiep̄o Gneznen̄. ⁊ p̄mate ac Ep̄o Crac̄. andrea Roza Archiep̄o Leopolien̄. Prefato Creslao Wladislauien̄. ⁊ Regni nr̄i Cācellario Vriele poznanien̄. Petro ploczen̄. et Nicolao Przemislien̄. Eccliaꝝ Ep̄is. ac Magnifici Generosis Strēnuis spectabilibꝫ nobilibꝫ ⁊ venerabilibꝫ spitblrone

Albertus Rex decernit sua statuta et confirmationem sb̄ data Millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto

de Jaroslaw Cracouieñ. Joãne Swidwa poznanieñ. Sã
diwogio Czarnkowski Calissieñ. Ambrosio Pãpowski.
Siradieñ. Mathia de Sluzow Brzesteñ. Joanne de
Pÿlcza Russie generali Nicolao de ostrow Lublineñ. Ni
colao de Tanczÿn Belzeñ. Palatinis Joãne de ostrorog po
znanieñ. Petro de Cwrozwÿanki Sãdomirieñ. et Thezau
rario Regni nr̃i Raphaele de lesno Gnezneñ. et Marscalco
Curie nr̃e Andrea de Tanczÿn voÿniczieñ. Nicolao de strze
zow visliczieñ. Petro miskowski Rosperieñ. Dobrogostio
de ostrorog Mÿedzÿrzeczeñ. Stanislao de Chodecz Leopo
lieñ. et Capitaneo Camieneczeñ. Nicolao Gardzÿna de Lud
brancz Lãdeñ. Stãislao Kmÿtha de wÿsnicze Przemislieñ
Andrea de Lubÿen Bresteñ. andrea de Cuthno Gostineñ Jo
anne de oleskro Malogostieñ. Jacobo de drzeuicza Zarno
wieñ. Narcissio de wroczimouicze polaneczeñ. Joãne Ja
rand de Brwdzow Spiczimirieñ. Nicolao de Cosczÿelecz.
Crwswiczieñ. Nicolao de Crethkow Ripineñ. Nicolao de
Crossnÿa ploczeñ. Niuognÿewo de Kriskro visneñ. Janis
sio de Cwnradzecz Raczÿansieñ. Castellãis Petro Kmÿtha
de wÿsnicze Marscalco Regni nostri ac Scepusieñ. et San
deczeñ Capitaneo: Joanne de Tarnow Crac̃. Petro spoth
Sandomirieñ vexilliferis. Joanne de Lassotki poznanieñ.
Caspar de lessno. Calissieñ. Vincẽtio de Charthlupÿa Sira
dieñ. Jauissio Roza de Borzÿschowÿcze Chelmeñ. et Cu
rie nr̃e Joanne Voznÿczki Lanciciieñ. Jacobo de laschewo.
ploczeñ. Succamerariÿs Joãne decretorumdoctore p̃posito
poznanieñ. Bernardo canonico Crac̃. de Ludbrãcz Mathia
de drzeuicza cantore Sandomirieñ. Secretariÿs Petro de
opalenicza poznanieñ. Joãne de Zakrzow Cracouieñ Mar
tino de Scothnÿki Sãdomirieñ. Petro de Bachczÿcze Si
radieñ. iudicibus Petro de paczanow Subdapifero Crac.
Mathia de Glouaczenicze Zuppario Cracouieñ. et Capita
neo Jaroslao de laskro Tribuno Siradieñ. Alexandro de
Tarnow Joanne Zaramba de Calinowa Joanne de Cho
decz Capitaneo haliczieñ. Jacobo et Cristofero de Schidlo
wÿecz dwnÿn de wÿasd Jacobo de Bothurzÿn Militibus
et Curieñ. nr̃is. Tunc p̃fatis Prelatis Sp̃ualibus et seclaribus
ac Baronibus rõe dignitatum officiorumqȝ. q̃ obtinẽt consiliÿs
p̃ceptis atqȝ decretis Regni nr̃i (nobis illud feliciter regentibus)
p̃sidẽtibus Reliqȝs vero supscriptis et aliÿs fidedignis regnicolis

Prelatorum Piothrkouie

subditis nostris publicitus in Conuētione p̄senti, p cōmuni reipublice bono equitateq̄ decerneñ. agentibus interessentibusq̄ premissis omnibus.

¶ Statuta herum Regni Piothrkouie edita maiestate Regia i Lythwania exn̄te

¶ Alexander cōtinuat processum i statutis nouis et antiquis.

Nos Alexander Rex post felicem Coronationem nostram. Republica Lithwania tunc exposcēte cum ad Magnumducatum Lithwanie cōtuleramus nos. hijs vero Regni terris nobis in ducatu ipso agētibus. dum Conuentionē indixeramus generalē. fuit per vniuersos Regni nostri prelatos spirituales et seculares. ac terraꝝ nunctios vniuersum corpus Regni. etiā absentium nomine. per litteras nostras. et per p̄clamationes publicas vocatorum. venientium et nō venientium representātes. Celebrata cōuentio generalis. in loco regni nostri ad id consueto Piothrkouie die dn̄ica Reminiscē et prorogationē habuit vsq̄ post dn̄icam Judica me deus. ⁊c. Anno dn̄i Millesimoquingentesimotertio. cui Illustrissimo et Reuerendissimo olim dn̄o Frederico Cardinali ⁊c. germano nostro ad gubernandum Regnum in nostri absentia per nos olim. constituto in lecto vltime egritudinis decumbēte presidebant Reuerendissimus et Reuerendi in christo patres dn̄i ac Magnifici Andreas Roza Archiepiscopus Leopolieñ et Episcopus Premislieñ. de Borzijschenijcze ac Episcopi ecclesiaꝝ Creslaus Uladislauieñ. et Regni nostri Cancellarius de Curozwijanki Joannes poznanieñ. de Ludbrancz Uincentius ploczeñ. de Przeramb Necnō Magnifici Spijthko de Jaroslaw Castellanus et Petrus Kmijtha de wijsnicze. Palatinus Cracouienses cum reliquis ex ordine Reipublice prelatis vtriusq̄ status consiliarijs nostris per quos. et vniuersos alios consiliarios. ac Terraꝝ nunctios statuta edita sunt per nos ad vota eorum approbata infrascripta

1503

De dignitatibus et officijs per Maiestatem Regiam conferendis.

Dignitates et officia. Incolis terrarū possessionatis cōferātur alioquin nō pareat iuestito et Rex cōtra iuramētū faceret.

Vnanimi dominorum Spiritualium et secularium ac nunctiorum terrestrium in hac Conuentione Pijothrkouień. cōgregatorum decreto cōmuni constitutum est antiquo statuto innitendo. Quod dignitates et officia terrestria per Maiestatem Regiā incolis tantummodo terrarum possessionatis et ydoneis cōferātur secus factum nō seruetur nec ille cui dignitas vel officium cōtra premissa collata fuerit. eadem dignitate seu officio vti permittatur. neqꝫ ei vlla prestetur obedientia. Regia autē maiestas tanqꝫ contra iuramentum prestitum secus faciēs rei et priuilegio cōmuni iniuriam intulisse censeatur.

De quo simile in priuilegio Wladislai i Iagello. fo. l. et i cō. kazimiri i nijeschoua fo. xcij.

De officio Palatinorum ad p̄cia rebus imponenda

Palatini precia rebus imponāt quorum cōstitutiōes capitanei exequātur sub pena amissiōis officij et cētū marcarum

Dignitarij et officiales. sua noscant officia. si vero quibus incognita sunt a Regia Maiestate et dominis doceantur. Eadēqꝫ tam domi quā in bello debite exerceantur. ne per quēpiam cōmodo suo fraudentur Regnicoleqꝫ defectu ordinis. grauaminibus mechanicorum. et monopolijs mercatorum. grauētur. Et quicquid palatini ex officio cōstituerint. presertim in Ciuitatibus. id Capitanei ex officio exequantur. sub pena āmissionis officij. Si autem obligatorius esset. centum marcas de inscriptis summis āmittat. totiens quotiens negligens conuictus esset

Simile sup. in cō. Wladislai incipiēti Ad concludendā fo. xlvij. et in con. Ioānis alberti folio cv.

De filijs Kmethonum

Filij kmethonū vt in statuto Ioānis alberti in bonis paternis mansuri

Item Quod Kmethonum filij similiter non poterint de hereditate in qua patres eorum morantur sine scitu et consensu domini sui recedere nisi qui studendi gratia litterarum anno quocunqꝫ ante duodecimum sue etatis annum vel anno quocunqꝫ etatis causa artificiorum exire voluerint. qui etiam dominis suis requisitis id facere dn̄t. Et qui exiuerint dn̄is nesciētibus vel inuitis perdant sortē patrimonij sui et deniqꝫ restitui dn̄t.

Simile ī con. Ioānis alberti incipien. Pro publicis fo. xcix.

Prelatorum Pijothrkouie finit.

Sūmariū

De Rusticis extra Regnū laboratum non mittendis

Simile sup i constitutiōe Joānis alberti, incipieñ. Statuim⁹ q̄ plures fo.cxij

Tem ne Rustici extra Regnum exire possent pro iuuandis aliarum prouinciarꝫ laboribus per Capitaneos vbiqꝫ ꝓhibeantur. Et alijs quibuscunqꝫ erit licitum eos impune retinere. et ad vsus suos etiā sine mercede ad vnuz mēsem redigē. ita tñ q̄ mēse exacto ad ꝓꝓa reuertātur

☞ Rustici de regno nō exeāt pro iuuandis aliorum laboribus

Finis Statutorū heroum Regni Pijothrkouie editorum

¶ Statuta Alexandri Regis Pijothrkouie sanctita

Alexander Rex continuat processum in statutis nouis per eum conditis. vt sequitur.

Os item Alexāder Rex posteaq̄ de magnoducatu Lithwanie redijmus feliciter. indicta Conuētione generali quā Pijothrkouie pro festo sancte Agnetis. Anno domini Millesimoquingentesimoquarto celebrauim⁹ et ꝯtinuauimus vsqꝫ ad feriam quartā ante dominicā Letare anni eiusdē Millesimi quingentesimiquarti cōstitutiones certas decreuimus cum cōsilio et assensu cōmuni prelatorum. et cōsiliariorꝫ infrascriptorum. ac nunciorum Terrestrium iuxta Regni ꝯsuetudinē vocatorꝫ noīe absentium post vocationē lr̄alē nr̄am atqꝫ edicta publica ad eādē Cōuētionē veniētiū ī eaqꝫ constitutorꝫ et aliorꝫ nō ꝯstitutorꝫ corpus Regni repn̄tātium ꝑsertim vo de vnanimi voluntate et laudo cōmuni Reuerēdissimi ⁊ reuerēdorum in christo patrum dñorꝫ. ac Magnificorꝫ Generosorꝫ venerabilium et nobilium ꝑsonaliter Cōuentioni interessentium Andree Roza Archiepi Gneznen̄. Joānis Cracouien̄. Vincentij Wladislauien̄. Joanis poznanien̄. Erasmi ploczen̄. Mathie Chelmen̄. Eccliarꝫ epōrꝫ Spitkonis de Jaroslaw Castellani Cracouien̄. Petri Kmijtha de vijssnijcze palatini

Cracouieñ. et Marschalci Regni nostri ac Scepusieñ. ꝛ san deczeñ. Capitanei Joannis de Tarnow Sandomirieñ. Nicolai Gardzijna de Ludbrancz Calissieñ. Ambrosij pāpowski Siradieñ. et Capitanei Maioris polonie generalis Petri Mijschkowski de mirow Lanczicieñ. Nicolai de Cosczijeliecz Bresteñ. Nicolai de Cretkow Juni Wladislauieñ Joannis de Tarnow Russie generalis Nicolai de Curozwāki Lublineñ. Pauli cola de Balijenow podolie et Stanislai Kmijtha de Wijsnijcze Belzeñ. palatinoꝝ ac dobrogostij de ostrorog poznanieñ. Joannis Jaranth de Brudzow Calissieñ. Joānis de przeramb Siradieñ. Janussij Latbaski Gnezneñ. Joannis de Slupcza Sandeczeñ. et Martini skrothnijczki de Boguria Zauichostheñ Castellanoꝝ Joannis de Lassko Gnezneñ. et Regni nostri Cancellarij Mathie de Brzezwicza prepositi Skarmirieñ. Vicecācellarij eiusdē Regni nr̄i Alberti Gorski Scolastici Wladislauieñ. Secretarij nostri. Et itē in presentia vniversoꝝ nunciorum de singulis terris missorum et consentientium Aliorumqꝫ q̄plurimoꝝ subditorum nostroꝝ in eadem Conuētione existētium ꝛ publicitus cōsultantium quib⁹ cum omnibus ibidē pijotrkouie easipas vt prefertur costitutiones nostras scripsimus et condidimus infrascriptas

De officijs Regni et Curie et presertim Marscalcorum

Marschalci Regni ac Curie quā. et in Cōsilijs. ꝛ in curia auctoritatem ac officiū habituri sūt ex p̄uilegio videlicet administrāde curie percipiendoꝝ solaliū. et precij rebus venalibus iponēdi

Officia Regni et curie et presertim. Marschalcoꝝ hactenus tenta erant cum de cōsuetudine quadā Licet em̄ quodlibet eoꝝ suum singulare sciat on⁹ ac debitum. Tamen quia vel ꝓpter concurreñ. in vno duos officiales. vł q2 descriptum ñ fuerat. quid eoꝝ quilibet attentare debuit. comittebantur errores. ꝛ negligentie in his. que officialibus illis videnda. agēdaqꝫ incumbunt. ac inter eosipsos dissensiones mutue. quapropter rationabiliter censendum est. Q2 officium Marschalci Regni ꝛ marschalci Curie. siue vterqꝫ. siue alter eorum esset in Curia. debꝫ eē omnium cerimoniarum. et curieñ magister. quorum et vtriusqꝫ istorum hoc erit officium. vt Curieñ. conscribant. soluant. regestra teneāt: ꝛ sciāt diligētes ꝛ negligētes. malos ꝛ bo

nos. ꝛ nō obseq̄ntes. nō sināt in curia foueri. ſꝫ ꝓmoneāt. vt tales a curie seruicio alienētur. semꝑ hospites ꝛ cōsiliarios regni excipiāt. ꝛ attendāt vt debitus cuiq; honor. ex pte maiestatis regie. iuxta meritum ꝑsone impēdatur. vtq; scandala ꝛ excessus. aut moderētur. aut eliminēt. aut emedēt. animaduersiōe iuxta meritum aut demeritum adhibita. Sicq; omnia. constituant. prouideāt. ꝛ dirigāt. tam in aula Curia domibus. cameris. ꝛ mēsis regijs q̄ʒ alijs officijs. ꝛ officialibus ad equestrē ordinez maiestatis regie pertinētibus. ad qd tribuitur ei facultas plena. instituēdi. destituēdi. ꝛ oīa cum meliori cōditiōe. ac cum ꝯsensu ꝛ auctoritate maiestati regie faciēdi. Et licet marschalcus regni eam habere auctoritatē cōsueuerit. vt eo pn̄te marschalcus curie. de nulla administratiōe incumbētis officij se intromittat. ¶ Tamē q̄a marschalcus regni sepi⁹ abesse ꝯsueuit a curia. vt igitur absente eo sciret marschalcus curie prosequi aut exequi Id qd bono ordine p marschalcum regni rectum erat ī curia Cōstituimus q̄ ista officia aut inuicem debito officij indifferentia Sic videlicʒ quotiēs marschalcus regni esset in curia semꝑ ad omne officij exercitium ꝛ actionē vocare dʒ marschalcuz curie. eo sciēte oīa factur⁹ offitio marschalcat⁹ incumbētia

¶ Abn̄te marschalco r̄gni administrabit marschalc⁹ curie

¶ Recedēs vo ď curia tradet regestra. ꝛ administratōz officij marschalco curie. in q̄ marschalco regni auctoritas summa sit ad oīa susceꝑta eo vo abn̄te in ꝑsona minori sit eadē nec minor auctoritas. q̄ʒ eā regni marschalcus in curia ꝑsonaliter existēs habere cōsueuit. Cuiquidē marschalco magistratum curie dirigeñ. et in ea ꝑsonalr existēte Ratione administrationis ascribitur ꝑceptio foralium. ꝛ auctoritas imponendi p̄cij rez venalium ad necessitatē curie importatarum.

¶ Recedēs de Curia marschalc⁹ r̄gni tradat miori officiū

¶ Ea autē foralia ꝑcipiat moderati⁹ q̄ʒ facere ꝯsueuit ꝛ nō aliter. q̄ʒ cōmuni iure ꝛ cōsuetudine. ī ciuitatibus ꝛ oppidis illis ad que ventum esset. ꝑcipi cōsueuerunt. ¶ De foro tamē campestri reseruatur hec facltas ad campiductorem generalem. vt cōmuni cōsilio precium rebus tribueretur. ꝛ tā domi q̄ʒ foris domos agente rege quicquid vel marschalc⁹. vel cāpiductor ad precia rez. aut coem ordinationē s̄uandaʒ cōstituet debebit cōstitutionē per publicationem intimare.

¶ Foralia marschalcus hitur⁹ talia q̄lia in oppidis sunt solita dari.

¶ Foro cāpestri Cāpiductor imperabit

¶ Si vo marschalcus in precio rerum. ꝛ foralium excederet modum habeant facultatem cōsiliarij in curia presentes

¶ In p̄cio rez ꝛ foralibus excedente marschalco ꝯsiliarij pn̄tes diffinitores constituti.

illud moderãdi sibi quoqꝫ precipiẽdi. q̃b⁹ si marschalc⁹ pare re noluerit. extunc tanqꝫ inobediẽs. ad cõem auctoritatẽ cõ silij generalis proxime futuram deferatur.

De cãcellariatus ⁊ vicecãcellariat⁹ officijs.

Cancellarij ⁊ vicecancellarij auctoritas copulatur.

c Ancellarij autem. ⁊ vicecãcellarij offitia amodo officij autoritate. executiõe. expeditiõe. ⁊ ꝯsuetudine sic ordinabuntur. ꝙ censeantur inuicem copulata esse ¶ Qui expectantes ẽrt primi: archiepiscopatuuꝫ. ⁊ Episcopatuum. p̃laturaꝝ. ⁊ aliaꝝ dignitatum. ⁊ bñficioꝝ primeac p̃me vacaturoꝝ. ¶ Ipsiqꝫ litteris lr̃as ꝯ̃rias. alter ꝯtra alteꝝ. ac ꝯ̃ ius regni cõe nõ extradãt. vt lr̃as sup donationibus. et inscriptionibus bonoꝝ nemini dent. aliter q̃ꝫ ꝯstitutiones regni ꝯtinent. ¶ Littere autẽ iure ꝯ̃rie intelligantur inhibitiones ad iudicia. q̃ emanant absqꝫ necessitate reipublice. Itẽ cõmissiões inter p̃sonas: nisi graniciẽꝝ diuisiõis vl̃ õ ꝯsensu ptium eẽnt. Itẽ liberatiões ab expeditiõe bellica.

Expectãtes sint archiepiscopatuũ ⁊ dignitatum.

Lr̃as cõtrarias ⁊ cõtra ius ac cõstitutiones non dent.

Littere q̃ iuri contrarie intelligende

De quibus supra fo. ...

De officijs cãcellarie. cuꝫ episcopatibus ⁊ parimodo de officijs secl'aribus copulatiue non tenẽdis.

i Tẽ Cãcellarius ⁊ vicecãcellari⁹. p⁹ pacificã assecutionẽ cuiuscunqꝫ Gnezneñ. Cracouieñ. vladislauieñ. poznañ. varmieñ. aut ploczeñ. eccl'iaꝝ ep̃atum: tenebitur offm̃ resignare. Et parimõ de secularib⁹ istud officialib⁹ intelligatur. vt ⁊ ipi palatinatu. aut castellanatu assecuto. officio cedãt. ¶ Illudqꝫ rex de cetero ꝯferre debeat cum consilio consiliariorum in conuentione generali.

Gneżñ. Craco. Vladislauieñ. poznanieñ. warmieñ. ⁊ ploczeñ. eccl'e cuꝫ officijs sigilloꝝ incõpatibiles.

Officia sigilloruꝫ ⁊ alia in ꝯuẽtiõe generali sunt de cetero ꝯ̃ferenda.

De maiori secretario et p̃rogatiuis eius.

p Ropter mł'tiplicationẽ secretarioꝝ cuꝫ q̃libꝫ notariorum ac etiã cubicularioꝝ intrãs regi camerã secretarij nomine se appellat. statutum ẽ cõi maiestati regie p̃latoꝝ. ⁊ baronum cõsensu. ꝙ vn⁹ sit sp̃ secretari⁹ sciens secretas expeditões publicas. q̃ etiã ad ea intromittetur secreta. q̃ cãcellario ⁊ vicecãcellario regni pãdẽtur. q̃ etiã sit expectãs p̃m⁹ p̃laturaꝝ. dignitatum. bñficioꝝqꝫ immediate. cãcellario r̃gni ⁊ vicecãcellario. ĩ talib⁹ ⁊ officijs successur⁹

Secretari⁹ vn⁹ sit maior. ĩ expectatione beneficiorum cancellario ⁊ vicecãcellario succedens

Sūmariū

De thezaurario regni et vicethezaurio curie

a Ntiquis regni cōstitutionib⁹ introductum ē rōnabiliter et necessario. vt thezaurarius regni et vicethezaurari⁹ curie. spe ēent, put hac tēpestate vsqʒ ī pn̄s istō fieri cōsueuit. vez qz nulla fuit vnqʒ cōstitutōe ordinatum. qd cuilibet incumbere debeat ex officio. itaqʒ statutum ē qp thezaurari⁹ regni. queadmodum coronas et thezauros regni. q̄ summa sunt oim rez maximaz: cōseruat. sic fungi dbeat cōsulari auctoritate. Ipse qʒ thezaurarius ex sua tanqʒ puilegiata auctoritate expeditōes cōdictamina et rōnes faciet stipedariorꝫ curiēsium et oim̄ qb⁹ rōne fuitutis. aut reipublice. aut maiestatis rgie aliq̄d debebitur. ¶ Ipse etiā thezaurari⁹ regni sit vn⁹ magr̄ monetaꝫ. p tēpe cudēdaꝫ. q̄ satis supqʒ est dotatus. censibus zuppaꝫ. Ipse hēat oēm monete curā. habeat qʒ pbatores. sculptores suos. quos ipse salariet. et ipse salarietur q̄ttuor marcis septimanatim. qp salarium ex medio floreni incussiōe accresceti pcipiat. et ex eodē medio floreno. reliqs monetarie officine opariјs. et vniuersa alia necessaria ad monetariā ptinētia. soluet. cōpabit. Et q̄cq̄d ex eodez medio floreno resultauerit solutis salariјs et impensis. p cudendis monetis. id totum ad vtilitatē regie maiestatis ac rei publice tribuatur. ¶ In curia vo vicethezaurari⁹ tāqʒ thezauroꝫ curie secretarius. sit vir pbus. modest⁹. et discretus q̄ p maiestatē regiā p tpe cōstituetur et tenebitur. a curia nunquā remouēdus. q̄ absente regni thezaurario oēs pecunias reddituum regalium. et al's vndecunqʒ ad maiestatē regiam datas. in thezauꝫ recipiat. et illas cum cōsilio officialium et cōsiliarioꝫ curie dispēsabit mādāte maiestate regia. Et omnia alia faciet cuz curiēsib⁹ et stipēdariјs q̄ thezaurario rgni incumbunt. ¶ Eo tn̄ thezaurario regni pn̄te vicethezaurarius curie. nihil eoꝫ attentabit. qō ad thezaurarium regni ptinet. Sz cum sciētia et cōsilio thezaurariј regni dispēsabit et faciet q̄cq̄d debet. ¶ Sit autē iurat⁹. et idone⁹. ad rōnes publicas terrestres qʒ puatas regias: sicvt omnib⁹ rōnib⁹. absente regni thezaurario ac etiā pn̄te intereēt. et eaꝫ regestra puaret. dispensatores institueret vtiles. et inutiles destruēt faceretqʒ cum illis rōnes. vt maiestas regia. et q̄libet eum intelligat diligenter attendisse. ne pecunie maiestatis regie inaniter. infideliter. aut pdige dispensentur.

¶ Thezaurarius regni et vicethezaurari⁹ curie q̄ officia qō debitum habituri.

¶ Thezaurari⁹ magister monetarū sit.

¶ Vicethezaurari⁹ absente thezaurario surrogat: ad thezaurariј officia.

¶ Presente thezaurario regni vicethezaurari⁹ supsedebit ab executiōe officiј.
¶ Vicethezaurarius sit iuratus.

De Theloneis in Terra et Aqua soluendis et non soluendis.

☞ Thelonea et nauigia soluētes iurabūt ꝙ deferunt res nō lucrosas sed domesticas sicq̨ thelonea nō soluent.

c Um frumentis ꝛ struibus. vel alio mercature genere nauigantes. non minus soluere debeant thelonea vt ea soluunt terrestri itinere negociantes. ꝛ tam isti ꝙ̄ illi iuramenta prestabunt in locis theloneorum. ꝙ res ꝛ merces non sunt empte lucri gratia. sed per eos ď ꝓprijs collecte. a quibus ꝓprijs sit liber ꝗlibet spiritualis ꝛ secularis. siue terra siue aqua merces ꝓprias sui laborꝛ. seu domesticas duceret. Cōstitutōnes eīn theloneoꝝ. tā noue ꝙ̄ antique ad mercatores tm̄mō siue nobiles siue ignobiles. spirituales ꝛ seculares referuntur. hec autē iuramenta. factores curruū seu nauigiorū vl̕ struum ꝛ scaphaꝝ prestituri erunt: in absentia patronorum. seu dominorum suoꝝ.

De modo bonorum regalium inscribendorum.

Bona regalia nō alibi ꝙ̄ ī Conuētōe gn̄ali inscribēda sꝑ vo cū extenuatione alioquī honoris et pecunie amissionis penam se cussaciens perpessurus.

q Uoniā de bonis mēse regalis status regius etiā specialem habere cōsueuit ꝓuisionē. ꝛ illis nō habiti necessario status maiestatis regie publicis auxilijs: deberet sustentari. tot vo onera in regno ꝯtingunt ferenda vt etiam publicis auxilijs impossibile esset satisfacere. ꝛ ꝓuidē do statui regio. ꝛ necessitatibus occurrētibus: vt igitur successiue euinci valeant bona mense regie. Statutum est. et ꝑ maiestatē regiā approbatū esse debeat. ꝙ bōa regalia dū eximentur. vl̕ si quopiā mō. deuoluentur ad regiā maiestatē amplius nō impignorabuntur neq̨ donabuntur ꝑ maiestatē regiā. nisi in generali ꝯuentione ꝓ republice necessitate. cōsiliarij ꝯsentirent. obliganda. donanda. vel inscribenda. propter qd̕ regia maiestas nemini amplius ad summas priorēs in bonis regalibus ascribet quicq̨ Et si inscriptionē fieri cōtingat. etiā in generali ꝯuentiōe dominis ꝯsiliarijs ꝯsentientibus. Nihilominus ꝑpetuo obseruandum decretum sit. ꝙ nemini aliqua bona mense regalis maiestas Regia deberet inscribere absq̨ cōditione extenuationis. Qui vo contra ꝑsens statutum pecuniam super bona regalia dederit. ille perdet et honorem et pecuniam quā habet inscriptam.

Sūmariū

De litteris super bona regalia Ammissis innouandis.

q Ui lr̄as ad bona regalia ammissas diceret. ac de ammissis infra annum. a perditione lr̄az cōputandum. euidēs ac legittimuz testimoniuz seu ꝓtestationē nō fecerit. quā ꝓtestationē corā capitaneo. ⁊ palatino sue terre faciat. ille anno post ammissas lr̄as decurso. nō obtinebit renouationē. neq꞉ ꝓbationis viam habiturus erit perpetuo. Probationē vo ammissaz lr̄az. faciet corā regia maiestate.

Lr̄as sup bona regalia āmittētes corā palatino. Et capitaneo de amissis ꝓtestabūt infra annū q̄ decurso nisi ꝓtestabitur carebit innouatione.

¶ Finit statuta sua Alexander Rex. que Piyetrkouie anno ⁊ die suꝑscriptis decreuerat. presentibus prelatis spiritualibus ⁊ secularibus in titulo eorundem statutoruz suprascriptis.

¶ Continuat processum suum Alexander Rex in communi statutorū priuilegio Sic ergo inscribit hic sua: Radomieñ cōuentionis: decreta que sic incipiunt.

Radomiensem autez conuentionē

r Nos Alexander rex. Anno domini Millesimoquingentesimoquinto habuimus. ⁊ celebrauimus que eoipso. Anno ꝓ dominica Conductus Pasce per nos indicta. ꝓpter consiliarios Lithuanie ac Prussie terrarum expectatos in testimonio p̄ntiuz scriptos Aliosq꞉ magne importantie euentus. vsq꞉ ad diez sabbati post octauas sacratissimi Corporis christi continuata fuit. In eaq꞉ Reuerendissimis ⁊ reuerendis in christo patribus. ac Magnificis venerabilibus Generosis ⁊ Nobilibus prelatis ⁊ Baronibus consiliarijs nostris. ac terraruz nuncijs In fine priuilegij istius communis scriptis moderātibꝰ ⁊ ꝯsentientibꝰ nr̄as scripsimꝰ ꝯstitutiōes infrascriptas

De nō faciendis cōstitutiōibus sine ꝯsensu consiliariorum et nuncioꝝ terrestrium.

☞ Rex noui nihil cōstituturus in iure cōi absqꝫ cōi cōsilio.

q Uoniam iura cōia ꝛ ꝯstitutōes publice. nō vnuꝫ. ſ꞉ cōem populum afficiunt. Itaqꝫ in hac Radomieñ ꝯuentiōe cum vniuersis regni nr̄i p̄latis. cōsiliariis. baronibus ꝛ nuncijs terraꝝ. equum ꝛ rōnabile censuimus. ac etiā statuimus: vt deinceps futuris tꝑibus ꝑpetuis. nihil noui ꝯstitui debeat ꝑ nos. ꝛ successores nr̄os sine cōi cōsiliariorum ꝛ nuncioꝝ terrestrium consensu qd̄ fieret in preiudicium ḡuamēqꝫ reipublice. ꝛ dānum atqꝫ incōmodum cuiuſlibetpriuatum: ad innouationemqꝫ iuris communis et puplice libertatis.

De constitutionibus nouis ꝑ proclamationes publicandis.

☞ Cōstitutiones noue neminē afficient donec primū publicate essent.

n E ꝑ ignoratā cōstitutionem nouā. quispiā colludi videatur. dum q̄cqꝫ fieret ꝯ ꝯstitutionē. q ad cognitionē nō esset deducta cōem. Jccirco in ꝯstitutiōib⁹ nostris plane procedere cupientes decernimus Q2 nullus obligatus erit ad nouam cōstitutionem seruandam. nisi ipsa primum per proclamationem in regno publicetur.

sup̄ de offi. marschalcoꝝ. folio xxiij. vlti. paragrapho.

De suspectis in crimine. qui bone fame sunt censendi. ꝛ d̄ nō captiuandis bone fame nobilibus.

☞ Ter in regestris reptus. vti male fame captiuandus decernitur.

q Uanqꝫ ꝓpter deprauatā adolescentum nobiliuꝫ multitudinē. quoꝝ hac tēpestate adeo aucta fuerit licentia: vt etiaꝫ tanqꝫ ꝓdigiose istud cōmissum esset. Q2 non posset eorum coherceri temeritas. constitutionibus antiquis decernentib⁹. nullum captiuandum fore. nisi iure victus eēt Quapropter innitēdo veteri p̄decessoꝝ nostrorum instituto decernimus nullum nobileꝫ captiuandum. q̄ bone esset fame. nisi iure prius fuerit conuictus. non cēsebitur vo bone fame esse quilibet. ter in regestris maleficorum descriptus. Js ergo vt male fame. absqꝫ iuris processu. presentis duntaxat statuti patrocinio capi. detineriqꝫ poterit.

sup̄ fo. xxviij. ꝛ folio. xlvij.

Facit ꝑ hac ꝯ in ꝯstit. kazimiri regni incipien. nagoth. ffo.

Sūmariū

De seruis maleficos insequuturis

Facit p hoc sn pra in pstī. Ka simiri mag. in cip. Vlagoth. fo. ix.

c Um hac tēpestate familiares vbiqz se excusarent. q̄a dn̄is eoꝝ ad inseq̄ndos fures maleficos aut hostes n̄ euntib⁹. ipi q̄z eosdē maleficos inseq̄ nollēt. q̄ nō mediocre dabatur patrocinium. neq̄z hominib⁹. man⁹ euadentibus eoꝝ. p q̄s cōmode poterāt detineri. Quapropter statuim⁹ vt q̄cunqz fuoꝝ siue famulātium iubētibus dn̄is. fures ꝛ malefactores quoscunqz inseq̄ et apprehendere noluerint recusauerintqz. ꝑpetuo sint infames. q̄ antē fures insequentibus et apprehendentibus infamiam obijcerent. eandem penam infamie incidant eo facto.

Serui qui iubētibus domis maleficos nō insequerēt Infames futuri: et eodē decreto. illi qui inseq̄ntibus ifamie obicerent culpam.

De tempore seruorum. sub indicto tempore belli licenciandorum.

q Uicunqz fuiētium siue famulātium. sub expeditiōe bellica. aut aliq̄ alia nc̄citate iusta ꝛ legittima. licētiā a fuitio apd̄ dn̄m suum pecierit. ꝛ ab eo recesserit. ꝑpetuo etiā sint infames. hēbit āt q̄lib3 an̄ bellicā expeditio3 ante nc̄citatē dn̄i sui. sex septimanaꝝ tp̄us Infra qd̄. ꝛ nō celerius a domino suo. licētiā a seruitio petet ꝛ postulabit.

Serui sex septimanis āte bellū. licētiā a domis petituri et non aliter sub infamie pena.

Sup de offi. mar schalcoꝝ. folio cxiij. vlti. paragrapho.

De primo termino iudicij Capitaneorum.

i N maiori polonia ad vota illaꝝ terraꝝ incolaꝝ sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ decernim⁹. ꝛ statuim⁹ vt coram quolib3 capitaneo. nō sit termin⁹ ꝑemptorius. in p̄mo termino ne maiori auctoritati eē putetur capitane⁹ q̄z rex corā q̄ nō ē tmin⁹ ꝑēptori⁹ i p̄mo termino. nisi q̄s ad h̄ se spōte sumittat

In iudicio capitanei cuiuslibet terminus p̄mus nūq̄z sit peremptorius.

De salario capitaneoꝝ ab intromissione

Fo. c. x. c. iij

c Apitanei introligātes in bona ō brachio regali nō recipiant decē marcas. Silr burgrabij sexagenam al's iuxta statututum Jo. bis alberti reg. q̄ istō ēt cauetur

Capitanei et burgrabij. ab intromissiōn salariū habituri iuxta statutū. Alberti regis.

Sup fo. xxvij. folio. ꝑm

De citatiōibus capitaneoꝝ ad querelam.

Facit p hoc su pra in pstī. ka simi. mag. inci piēs. possibili tas hoc. fo. viij

q Uerebātur subditi nr̄i maiori polonie. ꝑsertim de capitaneatu poznanieñ. citatōib⁹ capitanei se vehemēter ḡuari. Q̄obrē decernim⁹ q̄ capitane⁹ cittari non d3 ad q̄relā nisi ꝑ expulsiōe dn̄e dotalitial'. ꝛ ꝑ rc̄eti crimine tēpus autē recētis criminis sit annus. ꝛ sex hebdomade.

Capitane⁹ ad q̄relā pro expulsiōe dotalicij et ꝑ receti crimie tm̄modo cittabit.

Facit p hac. pstit. kazimi incipien. Vlagoth. fo.

De titulo ad cittatiōes terrestres i Capitaneatu Poznanieñ.

Sūmariū

☞ In capitaneatu maiorispolonie sint cittatiões terrestris iudicij sub titulo regio vt in ceterl regni terris.

Alexander Rex.

c Informare cupientes terras capitaneatus maiorispolonie. terris aliorum capitaneatuum regni nostri Statuim⁹ q̄ in maiori Polonia cittatiões iudicij terrestris. deinceps non emanabunt. sub titulo capitanei. s3 sb titulo nostro. ⁊ successorum nostrorum. et sigillo terrestri. super iudicijs autem capitaneatus sub titulo ⁊ sigillo Capitanei emanare ⁊ dari debebunt

De saluiscōductibus per. Capitaneos non dandis Kmetonibus terrigenarum.

☞ Capitanei locorum nulli kmethonū terrigenarū. Saluoscōduct⁹ daturi

Debuiusmōi saluis cōductibus. etiā di salt pra i pſti. kali. mag. incipiēti statuimus. folio. xxv.

c Conquerentibus prelatis ⁊ proceribus maiorispolonie. Q: cum quodam despectu ⁊ leuitate eoru3 hactenus capitanei Poznanieñ. Saluoscōduct⁹ Kmethonibus illorum ⁊ terrigenarum. dare consueuerant. Statuimus communi consensu. q̄ de cetero prelatorum Baronu3 Procerum ⁊ terrigenarum nostrorum. subditis Kmethonibus. ciuibus oppidanis, aut seruis. Capitanei locoru3. saluosconductus dare nō debeant. sed ad ius commune in euētibus recurrendum decernimus Kmethonibus talibus Et q̄buslib3 ꝯq̄rētib⁹. sic vt cuiq3 iuris patrociniu3 debebitur

De numero plebeoru3 ad ecclesias Cathedrales suscipiendorum.

Ad ecclias cathedrales ex vtroq3 parente. more nobiliū educati recipiendi

☞ Pēa exilij asscripta plebeis ꝯtra statutum ascendentib⁹

Sitle b⁹ in ꝯsti. Johānis alber. folio. c. x. c. j.

a Ad ecclesias Cathedrales in regno nostro. non suscipiantur in episcopos. prelatos ⁊ canonicos. nisi nobiles ex vtroq3 parēte. et more nobilium educati. vtq3 plebeoꝝ certus sit numerus circa easdē ecclas. ¶ Et q̄ ex eis ad epat⁹ ⁊ p̄laturas euecti sunt. q̄ nō essent ex vtroq3 parente ꝓgeniti ⁊ educati more nobilium. ad altiora nō ascendant. sub pena ꝑpetui exilij. ⁊ ꝯfiscationis bonoꝝ parentu3 ⁊ ꝯsanguineoꝝ eoꝝ. qui niterentur venire. contra hmōi ordinationem. sub pretextu auctoritatis cuiuscunq3. Quapropter. presens. et infrascriptum Statutum super hoc publicitus editum. nostris presentibus. ⁊ alijs per nos approbatis predecessorum nostrorum statutl. ac priuilegijs ꝑpetuis ascribimus. huiusmodi sub tenore

Presule, domino, Carnkowie, Duce atq forensi
Regina aflata heu, talia iura petit

In Radom constituit.

Sūmariū

¶ Statutū ecclesiarū. seu de plebeis ad vota Serenissime p̄ncipis domie Elizabeth dei grā Regine Polonie genitricis nostre sanccitum ɔtinēs qui ⁊ qualiter ad Episcopatus ⁊ dignitates ecclesiarum recipiendi. ac qualiter Nobilitas talium ꝓbetur in futurum

Volētes tp̄e nr̄i felicī regiminis obuiare tēpestiue piculꝰ dissensionuꝫ ⁊ seditionum intestinarꝫ q̄ oī externo bello sunt ḡuiores quarꝫ dissensionum nōnll'a iudicia iā pullulāt. ex eo ꝙ dignitates ⁊ loca ecclia꞉ nr̄i regni cathedralium inferiorī statꝰ hōies. sepe p ābitionē q̄rere ɔsueuerīt. Cuꝫ piculo manifesto earundē eccliarꝫ ⁊ dignitatum. ⁊ cuꝫ p̄iudicio nr̄e nobilitatis q̄ ab antiq̄s tp̄ibꝰ. laborꝫ ⁊ v̄tutuꝫ suarꝫ offō. eis dē dignitatibꝰ eccliastic̄. sp p̄ficiebatur. Cum ꝙ eadē nobilitas suis ꝓprijs ceruicibꝰ. a casibꝰ bellicī. regnuꝫ ip̄m defendere ɔsueuit ⁊ astricta ē. tuꝫ etiā eidē eccl'e. ꝓpter genꝰ ⁊ assistētiā suipiꝰ inuicē sb̄ pace ⁊ defēsiōe debita existebāt qd̄ esse neq̄q̄ possꝫ. si p eos regerētur. q̄ eadē assistentia. ⁊ ceterī adminiculꝰ ptegēdi ipas: carēt ¶ Proinde d' cōi oīm ɔsiliariorꝫ nr̄orꝫ ɔsilio ⁊ assensu. atꝫ eiui dē vniuerse nobilitatī expostulatiōe. h̄ p̄nti statuto ⁊ decreto ppetuis tp̄ibꝰ duraturo: sanximꝰ: ɔstituimꝰ ⁊ irreuocabilr̄ decreuimꝰ. vt d' cetero ad cathedrales eccl'as ī ep̄os: ⁊ in eisdē ecclesijs in p̄latos. In collegiatī v̄o ecclesijs. ad p̄ncipales dignitates hoīes tm̄mō d' corpe eiusdē nobilitatī possint ꝓmoueri. inhibētes strictissime sub pena ppetui exilij ⁊ ɔfiscatōis bonorꝫ oīm ¶ Cui pene tā eos q̄ p̄nti ɔstitutōi. q̄q̄mō vl' aliq̄ colore aliq̄n audēnt ɔuenire: ambiēdo vbiuis locorꝫ susceptas dignitates: vel etiā oblatas acceptādo: q̄ eorꝫ pentes ꝓpinq̄s ac ꝓmotoref adiutoresq̄ clādestinos. ac etiā māifestos. subiacē volumꝰ Ita vt cumpmum huic decreto aliq̄s. q̄cunq̄ titulo insignitus nō exn̄s nobil' inuētꝰ fuerit ɔuenisse. ip̄o facto p̄dicte pene sit subiectꝰ cuꝫ eisdē pentibꝰ ⁊ ꝓpinq̄s suis. ¶ In canonicatibꝰ v̄o earundē cathedralium eccliarꝫ p alios q̄ nobiles obtinēdis s̄uari volumꝰ p̄uilegium ⁊ decretum al's p p̄decessores nr̄os editū ¶ Adijciētes h̄ etiā. ne quisq̄ cuiuscunq̄ generis vel conditionis existat. audeat beneficium qd̄cunq̄ nostri iurispatronatꝰ quoquomodo impetrare vel oblatum a quouis suscipere. sine nostro consensu. sub incursu prefate

[redacted]

Rationes scribūtur pmouentes. ad decernendū id qd̄ de plebeis est sanccitū

In ep̄os ac ī cathedralibꝰ in dignitarios: in collegiatī in pmos pꝰ pontificalē hoīes tm̄mō de corpe regni assumēdi. sub pena exilij. et confiscatōis.

Faciens ɔ statutum. necnō eorꝫ promotores parētes ꝓpinqui adiutores publici ⁊ clandestini pena eadē puniēdi.

¶ Quo ad canonicatus acceptādos priuilegiū p̄decessorꝫ approbatur.

Impetrātes b̄ficia iurispatronatꝰ Regij pene suprascripte subijciuntur.

Debuit iusserit salutis cōuenientibus. etiā di pra i pstitu mag. incipit statuimus xxv.

Sile bꝰ in Johānis Albe folio. c. x. c. h

De quo s. i cō stitutio. Jo. al. folio. c. x. c. i.

¶ Nobilis ad benefitia abilis decernit. cui⁹ vterq3 parēs nobilis ex familia nobili genitus iuxta morem pr̄ie ⁊c̄. inter nobiles viuens.

pene exilij. ⁊ ꝯfiscatiōis suoꝝ bonoꝝ. ⁊ parētum. ac ꝓpinq̊rum ei⁹. ¶ Et qm̄ q̄stio incidere d̄ gn̄e nobilitatis. qd̄ diuerso mō a q̄busdā interp̄tari solet. declaram⁹. q̄ꜩtuz ad pn̄s statutum attinet: euz tm̄mō vocari nobilē ⁊ capacē. dictaꝝ dignitatum ⁊ bn̄ficioꝝ. Cuius vterq3 parens nobilis ⁊ ex familia nobili sit ꝓgenitus. Et q̄ tā ip̄e q̄3 parētes eius. habitarunt ⁊ habitāt in suis possessiōibus. Castris oppidis vel villis. iuxta morē patrie ⁊ cōsuetudinē nobilitati. viuentes legibus. ⁊ iuribus regni nostri nobilium. ¶ In quo genere nobilitatis. eos q̄3 nobiles appellandos censemus. q̄ licz matre populari. pr̄e tn̄ nobili sunt ꝓcreati. quoꝝ tn̄ parētes ⁊ ip̄imet viuant ⁊ vixerint ad instar alioruz Nobilium in regno vt supra. ⁊ nō exercuerint vl' exerceant eas artes ⁊ actiōnes quas cōiter ciues ⁊ q̄ in ciuitatibus morātur exercere solent. per ꝯtrium enim vsum nobilitas ipsa in popularē ⁊ plebeam conditionem transire solet

Sic̄ h⁹ sup̄ in ꝯstitu. kazimi. mag. incip. nobilitati stirpe folio. xvj.

¶ Nobiles ⁊ abiles ad bn̄ficia censendi. etiā ex solo patre nobili ⁊ mr̄e plebea dū mō viuant ad instar nobilium absq3 exercitio artificioꝝ nobilitatem infamantiū.

De causis secularibus in iudicio spirituali non iudicandis.

¶ Cause seculares in foro ecclesie ꝓhibentur iudicande

q Quāuis in antiq̄orib⁹ statutis et priuilegijs cōstat vetituz esse. ne spirituales iudices arogarēt ip̄is causarum secularium iudicādi facultatē. tn̄ cum ꝯ clamore cōi impulsaremur. q2 nō obstātib⁹ cōstitutiōib⁹ antiq̄s seculares ꝑsone plerunq3 euocantur ad spiritualia iudicia. ꝓ negocio seclari. Quapropter decernim⁹ ⁊ statuim⁹. q̄ iudices spirituales seclaria iudicia nō exerceāt neq3 iudicēt in futuꝝ

De qb⁹ sup̄ in ꝯstit. Jo. alberti. fo. xcvij.

De iniurijs sp̄ualiū iure terestri diffiniēdis.

¶ Cause sp̄ualiū. scz limitū kmethonum fugientiū homicidiorum. vulneꝝ iure seculari diffiniantur,

s Spirituales ꝓ bonis siue iniurijs bonoꝝ iuri cōmuni subiectorum iure terrestri experiantur: Iniurie sunt Super limitibus Kmethonibus fugitiuis. cede. et vulneribus. al's iuxta statutum Johannis alberti Regis

Follo. c. ix.

De commissionibus ꝑ maiestatez Regiam dandis et non dandis.

¶ Cōmissiōes super granicieb⁹ regaliū ⁊ diuisione bonoruz. aut de ꝯsensu tm̄mōdo concedantur.

a Actoritatē iudiciariā vbiq3 illibatā ꝯseruare cupientes. Statuim⁹ q2 nos successoresq3 nr̄i. nll'as dare debebim⁹ ꝯmissiōes. nō dabuntq3 successores nr̄i. nisi sup̄ limitibus nr̄oꝝ bonoꝝ. ⁊ diuisiōe bonoꝝ hereditarioꝝ inter fratres ⁊ ꝓximiores. aut que essent d̄ consensu partium. al's date nullius sint roboris vel momenti.

Sic̄ in ꝯstitu. kazimi. in infer scbo. fo. xciiij. Jo. al. fo. c. ix.

In Radom cõstituit.

Sũmariũ

De Theloneis priuata auctoritate non constituendis.

Qm Noniã depactatio q̃libet alieno seu ꝑuato iure com-
q missa cõem lederet: vt verisile ẽ: libertatẽ Jccirco ꝓ
tuendo iure cõmuni libertatis regnicolarum vniuer
sorũ nostroꝝ cõmuni accedẽte cõsensu. Statuim⁹ q̃ noua
thelonea. nemo secularium ⁊ spiritualium in bonis suis cõ
stituet. neq̃ cõstituere audebit sine licẽtia et consensu dona
tiõeq̃ nr̃a. ⁊ cõsiliarioꝝ regni ĩ cõuentiõe gñali. Si vo q̃spi
am secusfecerit talis iure ꝯuictus. p nos: successoresq̃ nr̃os
iuxta nr̃m ⁊ cõsiliarioꝝ nr̃oꝝ arbitrium. ꝑuatiõis bonoꝝ il
loꝝ penã sustinebit In q̃bus voluntate sua ac ꝑuatis iure ⁊
auctoritate suis. tanq̃ nostris solutiõis. sibi cõstituit de sub
ditis nostris libertate iuris communis gaudentibus.

☞ Nullus sibi the olonea audeat insti tuẽ. auctoritate sua. seu priuata.

De officialibus Judiciorum.

Officiales iudicioꝝ eligãtur in cõuentõibus terrestri
o bus. iuxta ꝯsuetudinẽ diu obseruatã. al's iuxta cõsti
tutiões. in Johãnis alberti regis priuilegio scriptas
Electiq̃ ꝑstent nr̃i pñtis statuti vigore iuramentum nec ha
beant substitutos: excepta infirmitate sb̃ ãmissiõe officioꝝ.

supra fo. cv.

Facit p hoc cõsti. vla. iagel. fo. clv. et in ꝑuile. ladisl. iagel. fo. l.

☞ Officiales iudicioꝝ eligantur iuxta vetus cõe priuilegium iuramẽtũ tñ ꝑstẽt substitutos nõ habituri.

De ciuibus a bello non liberandis.

Cum mercatores negociatores ⁊ ciuitatũ incole for
c tunatiores efficit cõiter ad opes ꝑ industriã assequẽ
das. q̃bus aucti bonis ciuilibus bõa terrestria accu
mulãtes: cõsueuerunt a bello absolutiões obtinere. vt quẽ
admodum ꝑ industriã bona assequuntur. Sic etiã libertate
maiori. q̃m nobilitas in eis: potirentur. qd̃ etsi ꝑuata sua rei
domestice cura faciãt cõmendabil'r. Tñ q2 istud in republica
abusũ ⁊ dissensionẽ. parẽs eẽt: q̃ñq̃ dẽ nobilitate sanguinis
ꝓfusione rẽpublicã ⁊ terrestrẽ tranq̃litatẽ tutante. fortuna
ti ciues fortunas terrestres occuparẽt. et nobilium victum
vsurparẽt. Et nihilomin⁹ ab onerib⁹ publicis. ꝑ industriã
vt fit. se eximerẽt. Nõ indignũ q̈ cum p̃latis. cõsiliariĳs. ba
ronib⁹. ⁊ terraꝝ nuncĳs cẽsuim⁹. Q2 ciues hñtes bona he-
reditaria terrestria ad expeditionẽ bellicã obligata nõ sint ex
empti. ⁊ liberi ab eadẽ bellica expeditõe q̃ciẽs fuerit institu-
ta lr̃eq̃ maiestatis regie absolutorie ab hmõi expeditiõe da
te vel dãde. locum nõ hẽant. al's in ꝑuilegio Alberti Regis
fratris nr̃i suprascripsimus. lacius esse constitutum.

☞ Libertas a bello ciuibus data. nõ tenenda decernitur.

De precio rerum venalium per palatinos constituendo.

☞ Palatini rebus pcia cōstituēt q sub amissiōe eaꝝ alr nō vendantur.

q Uauis de pcio et valore reꝝ venalium Satis supq ꝯstat scriptum esse. et in nris superiorib⁹ et ancessoꝝ nostroꝝ priuilegijs. Tn cum fortasse p negligētiā non fit executio decretoꝝ. Idcirco nos iteꝝ iteꝝq decreuimus et statuimus q palatini in suis palatinatib⁹ pcia mercātiaꝝ et reꝝ venalium ꝯstituent. pdiscētq veris testimonijs et documētis pcia reꝝ qualia sint ī ptibus externis. vn adducuntur et iuxta hoc etiā ꝯstituēt iusta estimatiōe facta. ꝯtumaces et cōtēptores hmōi constitutionum per pallatinos factarum. puniantur pena ammissionis mercium.

sup. fo. c. ... sup. i ꝯsti. ... al. fo. c. v. Et i ꝯstit. ... Jag. fo. ...

De impetrantibus bnficia iurispatronat⁹

☞ Impetratores bnficioꝝ iur⁹ patronatus ī psonis et bonis suis et amicorū puniendi.

f It nōnunq q̄ cortisani et cursores romani bnficia p terrigenas de bonis eoꝝ ad ꝯsolationem amicoꝝ viuentium et mortuoꝝ fundata impetrāt Sicq nō mediocribus iacturis paupem nobilitatē p sui defensiōe iuris impendētē afficere ꝯsueuerunt. Quapropter decernim⁹. q impetrātes bnficia apud sedē aplicā iurispatronat⁹ nri et dominoꝝ nobiliumq secularium nri regni. puniātur in psona et in bonis. Silr amici et cōsanguinei impetrantiuz eorundē

Silr hur⁹ ... cōsti. ... C. j.

De dignitatibus et officijs hominibus possessionatis dādis

☞ Dignitates et officia nō dabūr nisi in terra possessionatis

t Anitenn statuto Nyeschouien. et alijs pdecessoꝝ nroru decretis rōnabilib⁹. pnti nro sanctim⁹ priuilegio et pmittimus p nobis et successorib⁹ nris Quia nos successoresq nri dignitates et officia terrestria. nō dabimus nisi possessionatis in regno terrisq illis. in qb⁹ sunt hmōi dignitates et officia. sb pena in statuto p platos pijotrkouie su (prascripto.

supra fo. ... sup i priuil. ... dis. Jag. fo. ...

supra fo. c. ...

De valore floreni

☞ Valor floreni triginta duob⁹ grossis cōstitutus.

Rep fo 83 a

c Um ex auri ꝯgerie. opum fit incremētuz. Qðqdē tātomin⁹ hri ꝯsueuit. qto maiori vēdētur. vt igr subditis nris vtcunq opitulemur. ad accessiōes opulētiores. q̄ ex auri fiunt copia. decernim⁹ et statuim⁹: q valor floreni vngaricali. Trigintaduos grosi nō excedat. alr emēs et vēdens puniatur. iuxta cōstitutionē Pijetrchouien. anni pteriti. als iuxta ꝯstitutionē Alberti regis fratris nostri

fo. c. iij.

In Radom constituit

Sūmariū

De executione perlucrorum

De quibus late sup fo.iij.iiij

p Ropter differentias inter capitaneos terrestres ꝛ pticulares districtuum. p executione perlucroꝝ nonnunq̄ꝫ excitatas. cum eorum altero in alteꝝ executionem differente. ꝯsueuerant negligi subditi nr̄i in effectu habendo iusticie. iāpridem decrete. Jccirco statuimus ꝙ Capitanei districtuum. tenētur ꝛ debent exequi omnia plucra cōtra omnes sui districtus subditos sub pena centum marcaꝝ

¶ Capitanei districtuū qlibꝫ suoꝝ perlucra executuri sb pena centū marcarū.

De liba vēditiōe frumēti nobiliū bidgostie

t Errigenis Cuyauiytis ꝯquerentibus nobis. quia p oppidanos Bidgostieñ. nr̄os illibertarentur. Qui terrigene dum ex rure frumentum. ex mercatu antea facto cuipiam transferunt in oppidum. Mox alij oppidani. nō facto mercatu. illud recipiebant. In domosq̄ꝫ seu prōptuaria sua deponebāt. Pro quo tametsi solutiōes impedebāt tamen quia istud facerent in preiudicium prius ementi. ꝛ in illibertationeꝫ nobilium. Jccirco statuimus ꝙ Bigostie sit nobilibus libera frumentoꝝ venditio ꝛ deductio: sine aliq̄ alioꝝ opidanoꝝ impedimento. quoꝝ cohertio capitaneo p tpe existenti sit cōmissa Sintq̄ꝫ desup lr̄e regie. quotiēs op⁹ erit. penam regalem quattuordecim marcaꝝ ex persona contemnente exigendam continentes comminatam.

☞ Oppidani bidgostieñ. absq̄ꝫ mercatu sb pena q̄ttuordecī marcaꝝ frumētū nō recepturi i foro oppidi illius

De dignitarijs ꝛ officialib⁹ ipossessionatis

c Um essent nonnulli. p fauorem officia presertim Capitaneatuum. dignitatumq̄ꝫ aliarum in terris ab eorum domicilio remotioribus assecuti. obtinentes. q̄ propter suam absentiam occasiones pariunt scandalorūꝫ in eorum iurisdictionibus cōmittendorum. nemine cohercente prauā adolescētum. ꝛ alioꝝ hoīm licentiā. Qua ꝓpter statuim⁹. ꝙ in singul' regni nr̄i terris ꝛ districtibus. Capitanei officiales. dignitarij locorum sint possessionati. auisandi nostris litteris vt satisfaciant officijs suis. Qꝫ si trina vice auisati officijs suis intendere nō curauerint. priuentur officijs. ꝛ dignitatibus. Sintq̄ꝫ ipso facto priuati. ideo admonendi. vt possessionati sint. vt frequentius visitent loca. In quib⁹ dignitates habent et officia.

☞ Dignitarij et officiales impossessionati ad satisfaciēdū officijs stringuntur priuatiōis pena.

¶ De dote per Consanguineos mortue mulieris a marito repetenda.

d Otium solutiōez (mortua exñte muliere. cui viuenti inscripta erat) dubia impediebāt hacten⁹ duplici rōne. vna q viuente marito pmortue vxoris cōsanguineis solutōes dotis petentibus. aliqui possessionē adiudicādā putabāt in bonis viuenti mulieri reformatis. quoꝝ supuiuens maritus possessor esset. altera muliere post maritū antea sibi pmortuum moriente. ꝛ in possessiōe dotalitij vsq ad vltima vite tpa existente: p⁹ eiusdē mulieris vidue mortis obitum cōsanguineis eiusdē mulieris vidue mortue solutōnem dotis petentibus nōnulli putarunt. vt cōsanguinei dicte mulieri vidue mortue dotis solutionē iure repeterēt: nōnulli decidebant consanguineos in possessiōe cōseruandos. Quapropter nos cum consiliarijs ꝛ terraꝝ nuncijs: dubia ipa absoluim⁹. decernentes ppetuo tenēduz. ¶ Qr duz mulier pmortua eēt habens dotis ꝛ dotalitij reformationē: dos a marito supuiuēte iure mediāte exigatur. quē maritum decernim⁹ sic potiri possessiōe in bonis p eum olim mlieri vxori sue viuēti reformati: vti viuēte ea potit⁹ erat ꝛ possidebat ꝺ qb⁹ omnib⁹ sue olim vxori cōsanguineis dotē petētib⁹ iure respōdebit. ¶ Sz pmortuo existēte marito mulier p euz morte derelicta si possidebat vsq ad vltima vite sue tpa bona sibi p oli viuēte maritū reforata: qñcunq ipa mulier p⁹ mortē mariti sui mortē obiret exñs possessor rformatōis sue sic debebitur possessio bonoꝝ reformatoꝝ ꝯsanguineis mortue illi⁹ mulieris vt eā mulier vidua possidebat. quā possessionem statuimus absq iuris strepitu constito duntaxat de iure reformationis. ꝛ de possessione p mulierez ad tēpa vite habita dāduz p loci capitaneos. his qb⁹ doti ꝺbetur reddito

¶ Si mulier habēs dotis et dotalicij suorū reformationem mortua fuerit prius q marit⁹ solutio reformatiōis iure per ꝯsanguineos mulieris a marito repetēda. Eo in possessiōe bonoꝝ reformatoꝝ remanente.

¶ Mliere p⁹ mortē mariti exñte i possessiōe reformatoꝝ bonoꝝ dat possessio ipsa p loci capitaneos ꝯsanguineis eisdem mlieris moriēte eo:

De hmōi dote fit mentio supra in cōstit. kazimiri mag. fo. xxix. ꝛ fo. xxx. iij. Et in cōstit. vladis. Jagell. folio. xlij.

i Am vo hic finē faciem⁹ nostris in Radom institutis supscptis. Que oim voto cōplatoꝝ spiritualium ꝛ secularium ac pceꝝ regni. ꝛ nunctioꝝ terraꝝ ꝯstituim⁹. Anno ꝛ die ꝛ loco supscptis pñtib⁹ reuerēdissimis ꝛ reuerēdis in xpo prīb⁹ dominis ac magnificis venerabilib⁹ generosꝭ nobilib⁹ ꝛ famatis. Andrea Roza ꝺ Borijschorvicze archiepo Gnezñ. ꝛ pmate regni nri. Bernardino Vilczek ꝺ lijubijen electo eccle Leopolieñ. Johe ꝺ Conari Cracouieñ. Vincētio ꝺ Przerāb

Uladislauieñ. seu Cuijauieñ. Johe de Ludbrancz Poznañ.
Luca Varmieñ. Mathia ð Brzerwicza p̄mislieñ. ⁊ vicecan
cellario regni Alberto Vilneñ. Martino mijdnijczeñ. eccle
siarum epis Spithkone de Jaroslarv Castellano Cracouieñ.
Johe ð tarnorv Sādom̄. palatino. Joāne ð Zabrzezije al's
palatino troczeñ. ⁊ marschalco magniducat⁹ lithrvanie Ni
colao Gardzijna ð Ludbrancz Callissieñ. Petro mijßkorv
ski de Mirorv Lācicieñ. palatinis. Stanislao Janorvijcz.
Castellano Troczeñ. ⁊ capitāeo Samogithie duce Hlijnſ
ki. marschalco curie nr̄e Lithrvanie ⁊ capitaneo in Bielsko
Stanislao Kijſſzka gn̄ali cāpiductore magniducat⁹ Lith-
uanie. stanislao hleborvicz palatino seu capitaneo polocñ.
Nicolao ð Cosczijelijecz brestñ. Nicolao ð Krethkorv Ju-
nirvladislauieñ. Johe de Tarnorv russie. Nicolao ð Curo-
zrvāki Lublineñ. Prādotha ð threzana Rarveñ. palatinis
Johe Jarādo de brudzorv Calissieñ. Johe ð przeramb Si-
radieñ. stanislao ð Chodecz Leopolieñ. Janussio Lijathtal-
ski Gnezñ. Jacobo de Szijelkluca voijnijczieñ. Johanne
Slupeczki Sandeczeñ. Petro Schaffranijecz de Pijesko
rvaskala visliczieñ. Johāne iordan ð Zaklijczijn Bijeczñ.
stanislao ð mlodzijeijorvicze radom̄. martino Skothnijczk
ð boguria zarvichosteñ. stanislao de pothulijcze Mijedzij-
rzeczeñ. petro ð opalijenijcza lādeñ. Petro gorski nakleñ.
Nicolao ð Radzijkorv. dobrzineñ. Stanislao ð srzensko.
Vizneñ. andrea ð opororv Cruschrviczieñ. petro ð Nijemij
glorv Rarveñ. Paulo de Chodcza Polaneczeñ. Nicolao
Mijſſopad Czechorvieñ. Johe Schamorvski Conariensi
Castellanis. Johanne de Lasko cācellario. Jacobo ð schid
lorvijecz Thezaurario regni nostri. Alberto Gorski Sco
lastico Vladislauiēsi. Nicolao de Barthnijki custode plo
censi secretarijs nostris. Nicolao Fijrleij ð Dambrorvijcza
Vexillifero Cracouiensi. Et Capitaneo Lublineñ. Alberto
Skora ð gaij Dobriñ. Derslao Vijlczek ð Lijubijen Leo-
polieñ. Stanislao ð Kazanorv. lubliñ. Stanislao schaffra
nijecz de pijeschkorvaskala Curie nr̄e succamerarijs. Cete-
risq3 q̄3plurimis consiliarijs vniuersarumq3 terrarum nun-
cijs ⁊ regnicolis nr̄is testibus ad p̄missa fidedignis sincere
et fidelibus dilectis.

¶ Finis Constitutionum Radomiensium

¶ Consuetudines terre Cracouieñ. corpori iuris asscripte et approbate.

q Quāuis nos Alexander Rex perscpserim⁹ supius ōes passus ac pͥuilegia iusticie cōis p oli pdecessores nr̄os duces atq̄ tandē reges polonie ad iusticiā cōmuniter ministrādā regnicol' in isto inclito regno nr̄o ꝯcessa sub tpe qb⁹ cum iudices terraꝝ iusticiā ꝛ negocia iudiciaria absoluere dirigereq̄ ꝯsueuer̄t. Tñ qꝛ vltra hec q̄libꝫ terraꝝ suas spāles hr̄e ꝯsueuit ꝯsuetudines. ¶ Jccirco terre Cracouieñ. eas q̄ in ipa approbate sunt pn̄tium cōi iuris terrestri regni nr̄i corpi ascpsim⁹ easq̄ approbauim⁹ ꝛ ꝓ iure ppetuo tenendas decreuim⁹ asscribimusq̄ approbamus ꝛ decernimus pn̄tium p tenorē. Que q̄dē ꝯsuetudines inscripte sequuntur.

☞ Cōfirmat rex cōsuetudines terrarꝫ approbatas perpetuo tenendas

De inscriptione Castrensi

i Tē dum aliquis inscribit alicui in iudicio castreñ. inscriptionē ꝛ ꝓmiserit inducere in librum terrestrem aut regalē ꝛ nō cōpleuerit ad tēpus ꝓut se inscripsit succumbens penā iudicio trium marcaꝝ. ꝛ totidē parti istō facere teneatur. qd in iudicio Castreñ. inscripsit.

☞ Jnscriptio fctā in libro Castreñ. debet in tpe induci in librū terrestrem.

Casus d minorennibus pueris indicādis.

i Tē cum aliq̄s bona hereditaria vēdet aut obligabit siue impignorabit alicui. ꝛ inscribet se ꝓ defensiōe. ꝛ in hoc pͥuaretur vita. filij eiusdē defuncti. dn̄t tueri. residētē in bonis hereditarijs. etsi annos discretionis nō haberent non debet dari eis ad annos discretionis.

☞ Tenenẗ filij etiā minorennes patre mortuo tueri eū cui bona hereditaria sīt ipignorata p pr̄em Ex alterius em̄ icōmodo nemo sibi dꝫ querere cōmodum

Sile sup in stitu. Kazimi. magni incip. Lꝫ pater. fol. xxxiij.

De bonis minorennibus pueris resignatis per pueros non inscribeñ.

i Item quemadmodum ex statuto cōmuni tutores tenentur resignare bona pueꝝ dum habebunt annos quindecim. Pueri vo bona sua accipiendo vti debent eis. Sic nichilominus iure sit ꝓuisum. ꝓut fieri consueuit. q ipsi pueri bona vendere obligareq̄ non debeant.

☞ Licꝫ tutores debēt resignare bona pueris postq̄ nacti fuerint. xv. ānos. tñ pueri añ ānos. xxiiij nō pn̄t illa bona alienare absq̄ consensu amicorum

¶ Facit quoad mō p hoc istitu. vladislai iagel. incipiē. orphanitati folio. xliij.

sine consensu amicorum consanguineorum donec habebunt ãnos viginti quattuor transactos

De inscriptione Vxoris

i Tem vxor Marito suo nihil inscribat sine cõsensu amicorum et si inscribit illud nullius roboris sit

De Crinili nuptarum virginum

Si vir nõ faciẽs reformationẽ vxori quã i statu puellari exñtem accepit i cõiugem mortuus fuerit. Extũc eidẽ vxori aut trigita marce p Crinili debent dari aut possessio hñs de censu ãnuatim tres marcas.

i Tem dum aliquis copulat sibi matrimonialiter virginem seu puellam et priuatur vita non reformañ. eidem vxori extunc talis vxor accipiet pro Crinili marcas triginta. aut possessionem vbi trium marcarum esset prouentus. habebit tamdiu donec sibi persoluetur Crinile tenendam q̃ non tenetur equitare de bonis vbi eam maritus morte reliq̃t als odumarl vsq̃ quo dabuntur ei aut triginta marce pro Crinili aut trium marcarum prouentum als cẽsum sibi constituent mariti successores

De ministeriali in primo termino ante responsionem dando

Cittatus cõparens i iudicio cupiens videre ministerialem q̃ cittauit eũ nõ cogit͛ r̃ndere nisi viso ministeriali. actori protunc carẽte ministeriali dat͛ dilatio.

Facit p hoc Supra i cõ. Kazi. magni fo. xiij.

i Tem cum aliquis aliquem cittauerit pro aliqua re pars cittata dicet domine iudex volo videre ministerialem qui cittationes portauit et cum ministerialẽ videbo volo respondere q̄ iuris erit. Extunc nõ tenebitur respondere donec videbit ministerialem q̃ cittationes portauit. Et si actor protunc non habebit ministerialẽ: potest sibi differre als accipere ad proximos terminos pro ministeriali statuendo

De tempore ad interrogandum in iudicijs seruando et de interrogatione per partes non audiẽda

Iudex terrestris i tertijs termis Castreñ. vo i sedecim septimanis. dz enũciare interrogationẽ. cui nulla partiũ debet interesse

i Tem cum Iudex accipiet ad interrogandum aliquã dubietatẽ als rem vlterius protrahere nõ potest nisi ad tertios terminos. Sed in tertijs terminis interrogationem dicere teneatur et iudex Castreñ. in sedecim Septi

manis debet expedire interrogationē. ꝛ ꝓ eo pōt iudex mone ri si nō expediuerit interrogationē tpe medio ad interrogādū habito et preterito Cum autem fit interrogatio partes nec in terrogationi interesse nec eam audire debeant

De Litteris per Capitaneos in tribus casibus ad querelam dandis.

p Rimo Cum aliq̄s dn̄am dotem hn̄tem expellit ex re formatione Scd̄o Cum frater fratri diuisionē ꝯsenti re nō vult. Tertio cuꝫ aliq̄s aliquē expellit ex pacifica tenuta

De Executione Rei iudicate.

☞ Obtinēs in aliq̄ rē iudicatā. al's ꝑlucrabis ab intromissione repcussus: bis repercucientem in pignore ꝯdēnat. Et tertio ꝑ Capitaneum itromittitur cū iposition̄e vadij.

c Um aliq̄s sup aliq̄ rē habuerit iudicatā al's ꝑlucrat⁹ fuerit ius. ꝛ dabitur ad brachium Capitanei Extunc ille q̄ ꝑlucrat⁹ ē duabus vicib⁹ hꝫ ad pignorādum duabus vicib⁹ ad intromissionē ꝛ ꝓ q̄libet repcussione dꝫ cō dēnare ꝓ pignore. et pro intromissione. et post h̄ Capitaneus dꝫ destinare cum eo auctoritate sua aliquem suo nomine. ꝛ in tromittere victorem vadiumq̄ꝫ imponere tenebitur

De q̄ ... tione ... fo. iij. iiij. ... s. c. ... tia nol ... Sup in con Kazi. magn incip. Prete terea. fo. ...

De data Titulo et Litteris abecedarij Cittationes destruendis nec ne.

i Tem ꝓ data Titulo ꝓ ꝓprio nomine nemo dꝫ cām āmittere. Et si aliq̄s defectus esset ī cittatiōe aut ī cō cittatione succumbens penā trium marcaꝝ soluet et denuo dꝫ cittare. Si in verbo lr̄a deesset aut si lr̄a abecedarij male scriberetur isto nil āmittet aliqua partium

☞ Nemo ꝓpter errorem date. tituli dignitatis et ꝓprij nominis in cittatione cōmissum debet ammittere causam.

De malo Procuratorio

i Tem aliq̄s manifestās se cum ꝓcuratione ī iudicio si malum ꝓcuratorium seu ꝓcurationē habuerit. Luit penā in iure terrestri triuꝫ marcaꝝ. ī iure v̄o Castrē sex Scottos. quā solusipse ꝓcurator soluet. nō ꝑncipalis su⁹ al's nō ille a quo causam dicit.

☞ Surrepticiū et insufficiēs mādatū ꝓcurationis ꝓducens luet penas q̄s ꝑ se soluet et nō ꝑn cipalis suus.

De cittatione v̄bali al's Nadrvorni Rock.

i Tem ꝓ ḡnicieb⁹ ꝓ hereditate nemo p̄t cittare cittatiōe verbali al's Nadrvornyjm Rolzijem.

☞ Cittatio verbalis nō fit ꝓ granicie bus neq̄ꝫ pro hereditate

que quō ... pꝫ s. fo. iij. ... xiij. ꝛ xxv ... Concordat huic. c. ... ☞ In he reditarijs ... f. xiij. ꝛ fo. ... cip.

De cittādis verbal'r ī iudicio al's de tactis.

i Tem dum aliq̄s tactus recedet a iure dꝫ ꝯdēnari in ꝑ lucro. ꝓ q̄ tact⁹ ē. h̄ si ꝓ pena tactus fuerit ꝛ recedet n̄ satisfaciēdo ꝓ pena. Extunc aliā penā succumbet videlicꝫ mar

cas tres iudicio, ꝛ parti, ꝑ qua statim dꝫ ꝯdēnari in plucro.

De inhonorato iudicio

Facit ꝑ hoc supra in cō. Kazi. magni incip. Plerū ꝗsit. fo. iiij

i Tem si q̄s iudiciū inhonorauerit, aut posuerit se ī mēsa vbi iudicāt, penā trium marcaꝝ succumbꝫ, ꝑ q̄ dꝫ satis facē, ſꝫ alia pena q̄ttuordecim marcaꝝ nō discedēdo a iudicio

Inhonorās iudiciū punit̄ pena triū marcaꝝ q̄ȝ reponat ſꝫ pēa quattuordecim marcaꝝ.

De coadiutoribus cittatis et non recusatis

i Tem si aliquē cittabunt cuꝫ coadiutorib⁹, ꝛ ipe cittatus nō intercedit, al's nō recusabit coadiutores videlicet nō dicet Coadiutores nō intercedo mihi siles ꝛ indissiles, et alia ps interponet al's Zalobÿ gÿ, ex eo q꞉ coadiutores nō recusauit, luet penā a q̄libet coadiutore, sibi sil's tres marcas, ꝛ indissil'i sex scottos tā ī iure terrestri q̄ȝ Castreñ

De actore i termino volēte ꝓbare ꝯ cittatū

De q̄ intentione ps. fo. iij. iiij. Cō ſ. c. Exceptiano. Sup in cō Kazi. magni incip. Preterea. fo. iiij

i Tem duꝫ actor q̄rulatur sup Cittatuꝫ, post ꝓpōem al's post q̄relā, dicet si id negabit volo id ꝓbare, put ius decernet nullum ius ommittēdo, ꝛ pars cittata simpl'r negauerit, Extūc ꝓpinq̄or ē actor ꝓbare. ¶ Sꝫ si etiā dicet ps cittata volo id euadē al's odbÿcꝫ nullum ius obmittendo, put ius decernet tūc ps cittata erit ꝓpinq̄or euadē exceptis articl'is ī Statuto script, ꝑ q̄b⁹ actori ꝓbatio debebitur contra cittatum

Actor ꝯ cittatū simpl'r negantē pro pōnem suā potior ē ad ꝓbādū iuridice.

Cittatus volēs euadere ꝓpositionē actoris offerēs se ꝓbatuꝝ iuridice ꝯriū potior ē in ꝓbatiōe q̄ȝ actor.

De actore condemnando.

Fac. ꝑ hꝫ s. i. a. Kazi. magni incip. Et vt facilius. ¶ Et nihilominus. fo. iij.

i Tem ī terminis ꝯdēnādis Castreñ, vl' Terrestrib⁹ vsq̄ȝ ī fine actores dn̄t ꝯdēnari, etsi cittat⁹ p̄us ꝯdēnaret actorem an̄q̄ȝ ius admittet alios actores ꝯdemnari: actori condēnato nihil nocebit ꝯdēnatio.

Actor ꝯdēnat⁹ ante tp̄s ꝯdēnatiōis statutū talis ꝯdēnatio nihil nocebit

De possessione in molendino et taberna non assignanda

i Tem in tabernā, et in molendinum, nullus dꝫ intromissionē dare, excepto q꞉ aliā possessionē nō haberet extūc p̄t dare intromissionē in tabernā ꝛ ī molēdinuꝫ

Null⁹ dꝫ intromitti ī tabernam et molendinū

De dilatione termini. per infirmitatem. dū inscribitur non differendus

Facit ꝑ hoc s. i. ꝑ. Ka. fo. iiij. in. Itē decernimus folio xxiiij. s fo. lxxxiiij.

i Tem Si aliq̄s alicui se inscribet quācunq̄ȝ rē euincere seu ratificare, al's gÿsczÿcꝫ, ꝛ inscribet se terminum nō differre, al's n̄ reponē t'lis nō p̄t simplici infirmitate terminuꝫ differre al's reponē, excepto vera infirmitate, pro qua debet iurare iuxta statutum q꞉ infirmabatur

Inscriptus termin⁹ nō p̄t differri nisi vā et iuramēto ꝯfirmata īfirmitate

De minuta non sigillata nihil probante.

¶ Minuta nō sigillata nihil ꝓbatur

i Tem simplici minuta nihil ꝓbari pt̄ ſ tm̄modo lr̄is aut minuta ſb̄ sigillo aut libris corā iudicio.

De iniusta concitatione ad satisfaciendum

¶ Cōcittat⁹ p actorem ad satisfaciēdū non pōt se excusare nisi in casibus h̄ expressis

i Tem ꝯcittatus ad satisfaciēdum. n̄ pt̄ aliq̄d sibi in auxilium recipe ꝯ̄ actorē. excepto ꝙ ꝯdēnatio min⁹ iusta eēt in plucro. vl̄ si nomē aliud eēt scriptum in cittatiōe q̄ꝫ ī ꝯcittatione. Et si ꝯcittatio ex h̄ eēt mala. vcꝫ ex ꝯditiōib⁹ supius de scriptis. tunc actor āmittit id ꝓ q̄ cittauit.

De impossessionatis Cittandis

¶ Persona vaga generalr̄ rn̄debit vnicuiqꝫ in iudicio Castren̄.

s I impossessionat⁹ seu odardus. al's Golotha cupiā re⁹ esset in aliq̄ rn̄debit cuilibꝫ ī iudicio Castren̄. ꝓ re q̄libꝫ

¶ Possessionatus apud quē ē arrestatus impossessionatus p ministerialē: si nō statuerit ip̄m impossessionatum respondebit pro re solus actori.

¶ Item. Si aliq̄s culpabilē in aliq̄ sua re impossessionatum hoiem arrestauerit apud possessionatum quā arrestationē facere dꝫ cum ministeriali veniēs. tc̄ ille possessionat⁹ tenetur ī vna septimana illum impossessionatuꝫ corā Capitāeo statuē Qui impossessionat⁹ statut⁹ corā Capitaneo fideiussores ꝓ se datur⁹ seu sessur⁹ qꝛ pebit iuri Et si idē possessionat⁹ illū̄ ī possessionatum n̄ statuet. tc̄ solus ip̄e possessionat⁹ rn̄debit actori ꝓ re. ꝓ q̄ impossessionat⁹ ē culpatus. ¶ Itē si hō impossessionatus n̄ posset arrestari in aliq̄ loco tc̄ ī q̄ parrochia aliqn̄ erat possessionat⁹ in illa ꝯ̄ euꝫ dn̄t poni cittatoēs. ibiqꝫ ministerial' clamabit qꝛ ꝯ̄ talē. A. b. impossessionatum cittatiōes ponuntur: q̄ tlium cittationuꝫ ī procbijs positio heredi bonoꝝ illoꝝ vbi ē procbia nihil nocē debeat

¶ Cōtra impossessionatum qui nō pt̄ arrestari ponēde sūt cittationes ī parrochia vbi erat prius possessionatus

De actore cittāte ⁊ nō ꝯtinuāte ꝓcessū iuris

¶ Actor nō prosequēs causam infra annū et sex septimanas. reo nihil facien̄. actor pdit cām nisi necessitate īminēte iudicia suspēsa fuissent ꝑ illa tpa.

i Tem aliq̄s aliquē cittādo si ꝯdēnauerit vna vice. ⁊ vlterius nihil faceret vsqꝫ ad decursum vni⁹ āni ⁊ sex Septimanaꝝ. ¶ Itē si etiā aliq̄s aliquē cittādo in termino nihil facēt ꝯ̄ ptē cittatā. Et si etiā ps cittata nihil facēt. sicqꝫ si terminus lapsus eēt. al's Przepelknije. si actor intra cursum eiusdē tpis vni⁹ āni et sex septimanaꝝ ad terminum lapsum nihil faceret. tc̄ ōcurso isto tpe āmittit actor id ꝓ q̄ cittabat. Excepto ꝙ iudicia ex aliq̄ necessitate suspēsa fierēt tc̄ cittationi actoris ꝓrogatio lōgi tpis nihil nocebit

Simile huius supra i con. Kazi. magni incip. Actor faciat. fo. xv

De cittatione super cittationem facta

¶ Cittatio sup cittationē ꝓ vna re importata: soluta pēa triū marcaꝝ iudicio ⁊ pti silr̄ vna earum cassatur.

i Tē Si q̄s importauerit cittationē sup cittationē ꝓ vna re. tc̄ luēs penā trium marcaꝝ iudicio. ⁊ totidē pti cittationē vnā destruat. seu vna cittatio eiusdē sit nulla

De abrenunciatione proprij districtus

Terre Cracouieñ.

i Tem Si q̄s renunciabit terre. ⁊ ꝓprio districtui dz rñ-
dere ibi. vbi renunciañ. se inscripsit. ⁊ cuz sup tl'i res ob-
tinebitur iudicata. al's plucrabitur. idē q̄ ius ꝑduxit. eq̄tabit
ad Capitaēum illum. sb̄ q̄ manet vict⁹. Capitane⁹ tādē ille. ex
ecutonē factur⁹ sit reiiudicate al's illoꝝ plucroꝝ. in alio distri
ctu iure obtētoꝝ **De t̃mio facieten⁹ al's fationato**

i Tem terminus facieten⁹ dat⁹ al's q̄ facionat⁹ dz in vna
septiāna dari debeat. sic dum res aliq̄ arrestātur cuz mi
nisteriali tē si ñ r̃stituit ille apō quē fit arrestatio. ponit termi-
num ministerial' illi. apō quem ē arrestatio facta ꝯparēdi corā
Capitaneo in vna septimana

De nobilibus q̄ nūero cū misteriali hñdis.

Concordat huic supra i cō. Ka. mag. incip. Prete rea q̃. fo. xv.

i Tem duz actor aliq̄s testificatur aliq̄d corā ministeriali
seu ꝑ eum. tē actor ip̄e nobiles duos habitur⁹ ē cuz mi-
nisteriali. Sz cum ministerial' cum cittatione eq̄tat. tē sufficit
cum nobilē hr̄e vnum **De Corilo**

i Tem Si aliquis aliquē ꝓuocauerit in lite ꝑ Corilo al's
Zalasslza ꝑ ꝑditiōe ac ꝓ lucro siue tres marcas siue sex
scottos ꝓpōet ad corilu3 tē ꝓuocat⁹ ad corilū arbitriu3 habe
bit eligēdi vt sumat Corilū siue ꝑ trib⁹ marc̄ siue ꝑ sex scottis

De iudicio pro pecore in damno abacto

i Tē si aliq̄s alicui pec⁹ detinet. al's zaijmije de dāno. ⁊ no
luerit illō dare ad fideiussionē. cum fuerit monit⁹. ꝑ no-
biles ⁊ ministerialē. ꝑ tl'i nō datiōe dz cittari ad ius Castreñ.
⁊ luēs penā trium marcaꝝ dz dare pecora ad fideiussionē cu3
ꝺducetur ꝑ̄us q2 illō dare noluit ad fideiussionē. fit āt istō idō
vt pecora ñ destruerētur ꝓpter lōgeuā detētionē. ⁊ itē ea rōe
q2 iure terrestri ñ cito adiri posset r̃stitutio pecorū illi⁹ abacti.
ꝓ pena āt illa iudicium Castrēse iudicabit. s̄ ꝑ dāno illato iu-
dex castri ꝑtes ad ius terrestre remittit **De pecore dato**
ad forestā regiā dū ꝑ nullū cui⁹ eēt fideiubet

Concordat huic s̄ i cō. Kazi. magni incipieñ. Vt rapinis fo. ic. Et Itē. c. ici. Experientia nos folio viij. Et Itē. c Preterea. fo. xv

i Tē si q̄s pec⁹ alienum in dāno abegerit. aut simpl'r ꝺuā
uerit teneatur illō dare ī triduu3 ad forestā regiā al's do
obori. vbi si aderit dñs pecorū dabitur sibi ad cautionē fideius
soriā. ⁊ ꝑ dāno r̃mittetur ꝑtes ad iudiciu3 terre. ¶ Si āt dñs
pecorū ñ eēt. tē cu3 pec⁹ daretur ad forestā r̃giā. tē iste q̄ ꝺuāt
abactū pec⁹ fideiubebit. q̄ fideiussiōe facta dādu3 erit ei vice-
uersa ꝺuādu3 in cautōe fideiussoria ad duas septiānas q̄b⁹ de-
cursis iteꝝ pec⁹ ꝑ̄ntabit in foresta ⁊ iteꝝ burgrabius foreste

Sūmariū

¶ Renunciās terre ꝓprioq3 districtui cogit̃ rñdere i distri ctu vbi renūciatio ē inscripta tādē ob- tenta reiudicata. Capitaneus' sb̄ q̄ ma- net vict⁹ faciet exe- cutionē hmōi perlu crorum

¶ Si res arrestate mor ñ extradūt̃ ter- min⁹ ꝑ misterialē ei apud quē facta ē ar- restatio vni⁹ septiā ne ꝑ̄figit̃ facietenus

¶ Actio Corili q̄ ⁊ qualis sit. que ve pe na eius

¶ Pro pecore i dā- no abacto detēto et ad cautionē fideius- soriam nō restituto admonit⁹ ad iudi- cium Castreñ. ꝓ pro pena decernēda cit- tatur ꝑ dāno vō il- lato ꝑtes ad iudiciū terrestre remitti de- bent.

restituet ei pec⁹ in cautione fideiussoria p alias duas septiānas ¶ Fieri āt istō pt ad alias tertias duas septimanas vcʒt, p tertia vice fideiubēdo, ꝛ, p qlibʒ vice abactor seu ꝯseruator pecoris dabit Burgrabio fertonē iuri Regij. ¶ In vltimis duabus septimanis ꝯseruatori in cautiōe pfixis. Si dñs pecoris veniet, dāduʒ sibi erit pec⁹ in cautiōe fideiussoria. p dāno vo remittātur ptes ad ius Terrestre. si ñ vēiet dñs pecorꝛ tc ꝯseruator pecorꝛ, pñtādo pec⁹ burḡbio. in foresta. hēbit medietatem pecorꝛ tāq̃ iure Lucratā ꝛ medietas ōbetur mēse Regie seu ad mēsam regiā ¶ Cum āt fit ipa pecoral' diuisio inter ptē Regꝛ, ꝛ ptē ꝯseruatorꝛ, ꝯseruator ꝛ, p dāno, ꝛ, p ill' trib⁹ fertonib⁹ : p Iure r̄gio i foresta datꝛ medietatē ꝯtēt⁹ sit pecorꝛ seu pecudum

De nō dato pecore ad forestā Regiā

i Tem si aliq̃s alicui⁹ pecora habuerit q̃cunq̃ mō, ꝛ ea ñ ōderit ad forestā regalē, al's ꝺꝺ obori ad diē tertiuʒ tc si apud eum arrestabuntur p ministerialē, ꝛ p duos nobiles, cittatus in Castro rñdebit, ꝛ restituet pecora cum pēa triuʒ marcaꝝ. ¶ Sʒ iudex Castri, p dāno ptes nō iudicabit s̄ remittet ad terre iudicium

Simile supra de restitutione ... pien. Item si aliquis fo. ...

De arrestādis pecunijs.

i Tem homini possessionato ñ dñt pecunie arrestari, excepto q̄ si minorē possessionē habēt q̃ illō, p q̄ cittatur tc pecuniā fideiubebit ex arresto, qꝛ vcʒt pebit iuri ꝛ iudicatis

Concordat supra c. ... i tabernis fo. ...

De mutuatis pecunijs iure repetēdis.

i Tem si aliq̃s alicui pecuniā mutuauerit, ꝛ inscriptionē ñ habuerit cittaueritq̃ mutuatariū tc mutuatari⁹ al's cittat⁹ iuramēto pstito ab instātia petētis, ꝛ ōbiti petitōe absoluetur

Concordat ... capi. ... terca ... nijs fo. ... c. fine ... ipone ...

De testionio misterial' ō alia t̄ra i aliā facien

ſ I alicui necesse fuerit ministerialē pducē ex alia terra in aliā terrā, ꝛ nō poterit ministerialē educē. tc illum dʒ ducē ad iudicium Castrēse illi⁹ district⁹ vbi ē ministerial', ibiq̃ idē ministerial' dʒ facē recognitionē, ꝛ ille cui dʒ r̄cognitio eē. l̄ras accipiat a iudicio illo, vbi fit recognitio, ad aliud iudicium ad q̄ ducēd⁹ erat ministerial', q̄ l̄re sint sb̄ sigillo iudicij illi⁹, vl' Capitāei vbi recognouit, ꝛ tādē tlib⁹ l̄ris credēdum erit, vti ministerialis psonal'r stetisset ꝛ recognouisset.

De intercisis cittationū cōponendis.

i Tem dum aliquis fuerit cittatus ad quodcunq̃ Ius ꝛ pars vult videre si concordāt intercise, tunc cittationes

☞ Quocunq̃ mō abacta pecora non dās infra triduum in forestam Regiā punitur, pena triuʒ marcarum.

☞ Possessionati pecunia nō arrestat' nisi possessio nō extendat se ad tm̄ pro quo cittat' tūc arrestatur.

☞ Mutuās non hñs inscriptionem sup mutuo ꝯuincit' iuramēto mutuātis

¶ Egēs testimōio ministerialis alteri⁹ districtus, ducat ministerialē ad iudicium Castrense cuius ē ministerialis ꝛ q̄cquid cognouerit remittatur sub sigillo ad aliū districtū et adhibebitur fides

¶ Cittatus cupiēs videē cittationē itercisā ab actore ē sibi pstanda etsi discordant intercise actor pdit causam

cōponēde erunt. etsi sunt ꝯformes eaꝝ intercise valet cittatio
Nam si intercise sunt nō vniformes al's si nō ꝯcordāt tc̄ actoꝛ
āmittit cām suā. ex eo qꝛ p̄sumitur falsificatio cōmissa

De ꝯcitatiōe ñ scribēda ad rñdēdū iudicial'r

i Tem in cōcitatione nō iudicial'r rñsurus. ſ3 iudicial'r
satisfacturus scribi ꝯsueuit ⁊ scribendum ē

De petitione insimul ⁊ cōdēnatōis et pene

Tē dum aliq̄s postulat ⁊ ꝯdēnationē al's odbijczya
i et penā ꝓ cittatione mala nō ꝯdēnatio neq3 vtrunq3
Sed pena duntaxat decernatur petenti.

De intromissione cui in inscriptione debitoꝛ abrenunciat danda cum pena.

Tem cum aliq̄s cittatus fuerit ꝓ q̄cunq3 re. ꝓ q̄ non
i inscripserat se. ip̄e āt cittat⁹ nolēs admittē se dānifi-
cari dat circa iudiciu3 intromissionē tc̄ suscipiēda ē in
tromissio p cittantē. ¶ S3 si cittatur aliq̄s ꝓ re vel ꝓ debito
inscripto. sic ꝙ inscriptionē fecerat qꝛ debuit soluere nō dādo
intromissionē ſ3 p̄ncipale seu originale debitum. solutur⁹ eēt
ꝑut se inscripsit. Tl'is si cittatur in termino nō satisfaciēs. Si
intromissionē actoꝛi dare vellet cui dāde intromissiōi cittat⁹
ī sua inscriptiōe abrenunciauit decernēdum ē Qꝛ cittatus nō
aliter q̄3 cum triplici pena trium marcaꝝ intromissionē dabit
in re debita vsq3 ad satisfactionē ⁊ ꝓ ip̄a re p̄ncipali ⁊ ꝓ penis
faciendā quā intromissionē actoꝛ cum triplicata trium marca
rum pena recipere teneatur.

De termino pꝛo maioꝛi dari solito

Tem dum aliq̄s: differt terminu3 ꝓ maioꝛi. dicēs qꝛ
i ī iure alio ꝓ maioꝛi haberet actionē. dāda erit dilatio
ꝓpter maioꝛē actionē. Attñ termino aduenēte ipse
differēs terminum. ꝓbabit l'ris testimonialib⁹ iudicialib⁹ qꝛ
ꝓ maioꝛi habuerit tunc actionē q̄bus si caruerit āmittet cā3
pꝛo q̄ cittatus terminum ꝓ maioꝛi differebat.

De condemnatione iniusta

Tem dum aliq̄s aliquē ꝯdēnauerit iniuste. ꝯdēnat⁹
i arrestabit ꝯdēnationē in libꝛo. Et si cittauerit pꝛo in
iusta ꝯdēnatione. tunc ille q̄ sic ꝯdēnauit d3 luere penā trium
marcaꝝ. ⁊ ꝯdēnationē describē de libꝛo. S3 si ꝯdēnatus nō
arrestauerit ꝯdēnationē. tc̄ ille q̄ ꝯdēnauit p̄t d̄scribē sine pēa

De q̄ sup. fo v. ¶ Itē si ñ curat.

Facit ꝓ hoc latius supra fo. iij. iiij. ⁊ v.

De hoc ptz supra in fo. j. in ¶ Quart⁹ termin⁹

Sūmariū

¶ Cōcittatio debet scribi cū clausula iudicial'r satisfacturus

¶ Pꝛo surrepticia cittatione decernit solummō pena. ⁊ ñ condēnatio ⁊ pena simul

¶ Actio ꝓ maioꝛi in alio iudicio l'ris iudicis illius iudicij ꝓbata. pꝛogat terminum al's cittatus āmittet causam

¶ Iniuste ꝯdēnat⁹ arrestās ꝯdēnationem ī libꝛo ⁊ agens ꝯ̄ cōdēnantē ꝯdemnans luet penā triū marcaꝝ ⁊ describet cōdēnatio de libꝛo al's siue pena descri-betur

Alexandri Regis admonicio ad consuetudines Juris vbiqꝫ terrarum habendas

P Uncta suprascripta Nos Alexāder dei grā Rex. ex cōsuetudinibus tā Terrestris. qꝫ Castrēsis iudicioꝝ terre Cracouieñ. collegimꝰ q̄ Juri corpis ascripta decernimus in terra Crac. ꝑ plebiscito priuato Terre eiusdem tenendo perpetua. Qd̄ decretum nostrum. etiam vniuersis alijs terris. presentium tenore innotescimus. consultiue hortañ. vt ꝑ iusticie cultu conseruationeqꝫ. aut istas approbent. aut instar istaꝝ suas scribant in papiri lr̄is. quā in numero. xij. folioruꝫ isto loco relinquimus. et cuilibet terrarum eadē folia damus. Sic tamē vt dum relique terre suas scripture essent consuetudines. ꝑmuꝫ eas nobis. vel successoribus nostris offerent. ꝑ nos ī stilum congruentem redigendas. quas tandem in stilum redactas. Nos vel successores nostri ad libros Statutoꝝ presentium in terra ipsa de quā consuetudines nobis porrecte essent existētium in. xij. folijs predictis fideliter scribendas restituri sumus. successoresqꝫ nostri restituent. per appositum Maiestatis Regie decretum. emēdatas. moderatas. et approbatas

Tomi [illegible] Fol. CXXIIII a CXXV

Inquirentibus Libera facultate premissa Sibi et equis pro alimento preter
Sambiam et ultra flumen Halla in hac firmiter et inviolabiliter teneri debet
Debemus etiam omnibus intimare ad Gdanum et Elbingen et Mazovitas
Ut se hac Lege conservent Ut a Sacra maiestate Regia Limitatum est, Ut pax
in omnibus teneretur, preter hanc Nominatam commeatus inhibitionem, Et hec
Omnia predicta, Ut firmius et inviolabilius tenerentur, Nos Nicolaus
de Dambrovicza palatinus Sandomiriensis, Et Regni Polonie exercituum gene=
ralis Cappitaneus Joannes de Calinowa Calisiensis palatinus, Joannes de=
Weiczczin et in Sthrasznicza exercitus Bohemici cappitaneus, Joannes Kosche=
beck de Bordw et in Koschichow, Waithemberk et in Slawa, Nostris
Sigillis firmius et inviolabilius munivimus etc. finis

Anno domini 1 2 2 2 hospitale Sancti Spiritus in Crac fundatum est
Anno domini 1 4 0 1 Omnes Iudei interfecti sunt feria secunda pasche sive
cremati in foro post Carnisprivium
Anno domini 1 4 4 3 Testudo Sancte Katherine in Kazimiria cecidit in
die Sancti Bonifacii
Anno domini 1 0 9 9 Hedwigis Regina mortua est fundatrix universitatis
Anno domini 1 4 6 4 Crux dabat [illegible] Iudeus in Crac
Anno domini 1 4 9 2 Serenissimus Rex Kazimirus morte obiit feria
quinta in octava ascensionis domini
Anno domini 1 4 5 4 ipso die Sancte Apolonie Elizabeth Regina adducta
est in Crac. fuit Sabbatum Et in crastino fuit coronata et copulata
Anno domini 1 4 6 2 Consules Crac rapta vi mortui sunt feria sexta
post trium Regum
Anno domini 1 4 1 4 Hedwigis filia Regis polonie tradita est in uxorem
post virum
Anno domini 1 2 1 8 Ordo dominicanorum susceptus est Crac
Anno domini 1 2 0 1 Ordo Sancti Francisci susceptus est Crac
Anno domini 1 7 0 3 ipso die Sancti Gregorii Bardus pater Marianus Suffra
ganeus Crac moritur
Eodem Anno feria quarta ante palmas Episcopus Wladislaviensis Crestanus (?) Cancel
larius Regni moritur
Anno domini 1 4 8 4 post octavas trium Regum facta est conventio in Lublin
cum Rege Kazimiro
Anno domini 1 4 6 6 pestis [illegible] pestis viguit [illegible]
Ubi multi Officiales Seculares et Spirituales decesserant [illegible]
Crac [illegible] Alii quamplurimi [illegible] Vicarii Ecclesie
Reliqua vide ante prologum Iuris Magdeburgensis folio [illegible]

Lexander Rex pia in fideles suos
benignitate Regia permotus de-
ducturus singula ad eorum notici-
am que in suo regniqꝫ sui thesauro
(saluis secretioribus scriptis) offen
dit ad communis status defensio-
nem ad communemqꝫ statum: honorem et iusti
ciam Reipublice Regni sui pertinentia continu
at processum suum prescribendo priuilegia vetu
stiora infrascripta.

q

Uoniam autem in probemio p̄sen
tis communis priuilegij. Nos Alexander non de
-creta Sed commune priuilegium fore diximꝰ de-
q̃d scripserimus. Jccirco finitis suprascriptis Ra
domien. institutis ac consuetudinibus terrarum
iuricommuni non contrarijs procedendum duxi
mus ad alia ascribēda priuilegia seriem certorū
memorabili felicitate gestorum continentia que scitu digna cōmu-
ni putauimus, Et quidem sicut ea per priuilegium generalis cōfir-
mationis abqꝫ insertione ꝯfirmauimus. Sic dum vniuersos cōtin
gunt Regnicolas per memoratum Johannem de laslco Regni no
stri Cancellarium congesta ad omnium notitiā ordine infrascripto
deducimus.

¶ Incorporatio terrarum Magniducatus Lithwanie Regno polonie cum concessione armorũ lithwanis de regno polonie cuꝫ aliijs certis libertatibus tũc nobilitati Lytvanice: Ruthenis exceptis: concessis de anno domini. M.cccc. (2)

In nomine dñi. Amen. Ad ꝑpetuam rei memoriã debitores sumus spiritual'
1 alimonie. salutaria illis pocula ministrare. quibus ꝑsidentes tẽporalium commodoꝝ prestamus suffragia: vt quos ad corpis necessitatẽ sustentamus. salutis etiaꝫ ipsis q̃ꝫtum nostra sufficit facultas. ministeria porrigamus. nedum tꝑalibus insistimus ꝓfectibus vite cõmoda negligere videamur. Et vñ dona benedictiõis ꝛ brauium expectamus sempiternum. inde vite detrimenta sentiamus ꝛ ꝑmijs destituti adoptatis nulla laboris nr̃i cõmoda ꝯsequamur. ¶ Expedit ꝑquirere. ꝛ debita attendere rõne: vt dum hominibꝰ impartimur. carnis bñficia. meditemur. qual'r ipsis celestia prebeamus alimenta. et quos in hoc seculo transitorijs reꝝ condimus copijs. illis viam eterne beatitudinis demonstremus. q̃tinus ꝛ hic nr̃e munificentie cognoscant presidia. ꝛ tandẽ future glorie cõpẽdia ꝑ exercitia directionis nostre apprehendãt in omnium saluatore. Proinde nos Uladislaus dei gr̃a Rex Polonie: necnon terraruꝫ Cracouie. Sandomirie. Siradie. Lancicie. Cuijauie Lithuanie ꝑnceps supmus. Pomeranie. Russieq3 dñs et heres ꝛc̃. Et alexander: al's Uitorvdus Magnus dux Litvanie necnon terraꝝ Russie dominus et heres ꝛc̃. Significamus tenore presenium quibus expedit vniuersis presentibus et futuris presentium noticiam habituris Quomodo terras Lithuanie. et earum incolas. nostro subditos dominio in quos sepe liberalitatis nostre manum extendimus et profectui ipsorum intendẽtes. multa frequentia. statum ꝛ ꝯditionẽ eorum semꝑ studuimus facere meliorẽ. ¶ Feruenti desiderio cupiẽtes in assumpte fidei deuotione. iugiter solidare et fundare. ¶ Ut ip̃os altissimus quo ꝑstante lumen fidei ꝑ nostrã opaꝫ

☞ Rex etiã dꝫ meditari vt subditis suis viã eterne btitudinis demonstret.

☞ Cupit Lithwanos in fide catholica nouit' assumpta solidare.

☞ Lithuani ad fidẽ katholicã sunt opera dñi reg' polonorum conuersi

receperunt ad laudem et honorem sui nominis. et eiusdem fidei catholice augmentum. gratie sue carismate confirmaret.

¶ Lithuani ad fidē catholicā sunt opa dñi regis polonoꝝ conuersi.

¶ Cum eos sepe munificentie nostre donis refecimus. summope affectamus spiritualibus gratijs refouere ꝛ p queqꝫ legittima studia ꝛ labores id feruenti⁹ mācipare. ¶ Qui vt se in fidei ꝯstantia cōmodius exerceant: ꝛ crescant de virtute in virtutem. iugum seruitutis quo hactenus fuerīt compediti. ꝛ cōstricti de ceruice ipsoꝝ deponentes ꝛ soluētes. ex innate nobis benignitatis clemētia. ipsis libertates. immunitates. gratias. exemptōes. ꝛ priuilegia dari. catholicis solita iuxta cōtinentiā articulorum subscriptoꝝ tenore presentium concedim⁹ ꝛ largimur. Et primo q̄uis eo tpe quo almo spiritu inspirante. fidei catholice recepta ꝛ cognita claritate. Coronaꝫ regni Polonie assumpsimus p xpiane religionis incremēto. ꝛ bono statu. ꝛ cōmodo terraꝝ nostraꝝ Lithuanie predictarum ipsas. ꝛ cum terris ac dominijs ipsis subiectis ꝛ cōnexis

¶ Cōcedit rex Polonie lithuanis veluti nouis xpianis puilegia gratias ꝛ libertates katholicis dari solitas.

¶ Prefato regno nostro Polonie appropriauimus incorpauimus. cōiunximus. vniuimus. adiunximus. cōfederauim⁹. de cōsensu vnanimi nostro. ꝛ aliorum fratruꝫ nostroꝝ. ꝛ omnium baronum. Nobilium. Procerum ꝛ Boiarorum eiusdem terre Lithuanie voluntate. accedente ꝛ assensu: volētes tamē terras predictas Lithuanie pter hostiles insultus. et insidias cruciferoꝝ. et eis adhereñ. ac alioꝝ quorumcunqꝫ inimicoꝝ. q̄ p̄fatas terras Lithuanie et regnum Polonie demoliri nituntur. et in ipsoꝝ destructionē machinantur in certitudine securitate et tutela melioribus reponere. et eis ppetuuꝫ cōmodum pcurare. easdē terras q̄s semp cuꝫ pleno dominio ac iure mero et mixto. hacten⁹ habuim⁹. et habem⁹ vsqꝫ mō a pgenitorib⁹ nr̄is. et ordine geniture. tanq̄ dñi legittimi baronum nobilium Boiaroꝝ voluntate ratihabitōe et ꝯsensu adhibiti p̄dicto regno polonie iteꝝ incorpam⁹. inuisceramus appropriam⁹. ꝯiungim⁹. adiungim⁹. ꝯfederamus. et ppetue annectim⁹. decernētes ip̄as cum omnib⁹ eaꝝ dominijs terris ducatib⁹ p̄ncipatib⁹ districtib⁹ pprietatib⁹ omniqꝫ iure mero et mixto corone regni polonie ppetuis tēpib⁹ irreuocabilr ꝛ irrefragabilr sp eē vnitas.

¶ Magnusducatus lithuanie cum alijs terris sibi āneris regno polonie est incorporatus.

¶ Ceteꝝ oēs ecclias terrarum Lithuanie p̄dictaꝝ. tā cathedrales. q̄ collegiatas. prochiales ꝛ ꝯuētuales. vicꝫ Uilneñ. ꝛ ceteras in eis erectas. erigēdas. fundatas ꝛ fundādas. in omib⁹ ip̄aꝝ libtatib⁹. immuni

¶ Ecclie lithuanie catholice in libertatib⁹ et emunitatib⁹ suis conseruantur

-tatibꝰ.ꝓuilegijs exēptiōibꝰ ⁊ ꝯsuetudinibus vniuersis ꝯseruamus Harꝝ serie mediāte. iuxta cōsuetudinē regni polonie. ¶ Barones etiā nobiles Boijari terrarꝝ nr̄arꝝ Lithwanie p̄dictarꝝ. donatiōibꝰ. ꝓuilegijs. ⁊ ꝯcessiōibꝰ ipis ꝑ nos dati ip̄titis ⁊ collati duntaxat catholici ⁊ romañ eccl'ie subiecti. ⁊ q̄bus clenodia sunt ꝯcessa. gaudeāt ꝑticipent. ⁊ fruantur. ꝓut barones ⁊ nobiles regni polonie suis pociuntur ⁊ fruuntur ¶ Itē barones ⁊ nobiles p̄dicti bona ipoꝝ p̄rnalia pari iure obtineāt. sicut barones regni polonie: sua noscuntur obtinē ⁊ donatiōes nr̄as sup q̄bꝰ lr̄as obtinēt a nob̄ efficaces ⁊ fulcitas ꝑpetui roboris firmitate. silr̄ obtinebunt. ⁊ liberā habebunt ipa vēdēdi cōmutādi alieñ. donādi. ⁊ in vsus suos ꝯuerteñ facultatē: nr̄o tñ cōsensu ad hoc spālr̄ acceden̄. ¶ Sic tñ ꝙ ipsa alienādo ꝯmutādo vl' donādo. corā nob̄ vl' nr̄is officialibus. iuxta ꝯsuetudinē regni polonie resignabunt. ¶ Item post mortē parꝝ liberi nō dn̄t bonis hereditarijs priuari. sed ea cum suis successoribꝰ possidere. ꝓut barones ⁊ nobiles regni polonie sua possident. ⁊ in vsus ꝯuertunt beneplacitos. ¶ Silr̄ vxoribꝰ suis dotalitia i bōis ⁊ vill': q̄s ex successiōe p̄rna vl' ꝯcessiōe nr̄a ꝑpetua habuerint vl' fuerint hituri. poterit assigre: ꝓut in regno polonie assignātur ¶ Filias āt sorores ꝯsanguineas ⁊ affines suas. p̄fati. barones ⁊ nobiles terrarꝝ Lithuanie copulare poterint viris duntaxat catholicis. ⁊ tradere ꝯiugio iuxta bn̄placituȝ eoꝝ voluntat ⁊ iuxta ꝯsuetudinē regni polonie ab antiq̊ obseruatā. ¶ His āt libtatuȝ ꝯcessionibꝰ nō obstātibꝰ. barones ad ꝯstructionē ⁊ erectiōeȝ castroꝝ vias expeditionales facē. ⁊ tributa dare iuxta antiquā ꝯsuetudinē astringātur ¶ Hoc spālr̄ exp̄sso ꝙ oēs barones ⁊ nobiles terrarꝝ lithuanie fidelitatē. ⁊ debitā ac xp̄ianicā fidei ꝯstātiā. nob̄ vicȝt Vladislao regi polonie ⁊ Alexādro als vitorvdo magno duci lithuanie ⁊ successoribꝰ nr̄is tenē debebunt ⁊ suare. ꝓut barōes ⁊ nobiles r̄gni polonie suis regibꝰ tenē soliti sunt suare. sup q̊ barones boijari ⁊ ꝓceres terrarꝝ lithuanie p̄dicti iuramētum nob̄ iā p̄stiterūt. ꝓut clariꝰ in lr̄is ipsoꝝ q̄s cum baronibꝰ regni polonie sibinuicē ꝯcesserūt ꝯtinetur. ¶ Parimō sub fidei sacro ⁊ sub bonoꝝ suoꝝ ammissione null' p̄ncipibꝰ ā baronibꝰ vl' alijs cuiuscunqȝ ꝯditiōis hoībus. terris regni polonie aduersari volētibꝰ. ꝯsilia fauoreȝ ⁊ auxilia ministrabunt vel p̄stabunt. sȝ eos tāqȝ hostes terre ⁊

Sūmariū

☞ Barones et nobiles litwanie. Romane eccl'ie subiecti ⁊ nobiles lithuanie eādē libtate cū polonis a qbꝰ arma sumpserūt gaudebunt

☞ Nobiles litwanie katholici succedūt i bona paterna eodē iure quo et poloni gaudentes.

☞ Resignatio bonoꝝ seu ꝯmutatō ⁊ cū cōsensu p̄ncipis ē facienda.

☞ Morte parētuȝ secuta libi non p̄uēt bōis suis hēditarijs

☞ Dotalicia i bonis suis p̄nt vxoribꝰ assignare.

¶ Filias et sorores viris dūtarat katholicis litwani maritabunt.

¶ Litwanie ad tributa et alia cōsueta soluenda astringāt libtate nō obstante

¶ Litwani fidelitatē suis p̄ncipibꝰ sub iuramēto suaturi.

☞ Litwani aduersarijs regis polonie consilia ⁊ auxilia nō laturi.

¶ Lithwani pro se et suis posteris iurāti

☞ Dignitates prout in polonie regno instituende.

☞ Ad dignitates nōnisi katholici eligendi et ad cōsilium admittendi

☞ Lithuani Regi polonie et duci lithuanie ppetuo adhesuri.

Lithuani nullū prīncipem nisi per regem polonie electū pro domino suscepturi.

¶ Poloni rege sine liberis decedēte non dēnt sibi regē sine cōsilio lithuanorum eligere

☞ Cultores fidei xpiane dūtaxat libertatibus ↄcessis gaudebunt.

¶ Lre circa coronationem cōcesse lithuanie p Wladislauz confirmantur.

dñoꝝ lithuanie. totis viribꝰ ꝓsequntur. et ad nullum alium respectum hēbunt. nisi ad nos et ad nr̄os successores. prout h ipsi barones et nobiles p̄dicti. pro se et pro suis posteris. per fidei sacrm cautionē ↄstituert et fecert. ¶ Itē dignitates sedes et officia prout in regno polonie institute sunt. instituentur et locabuntur in Wilna scilz palatinus et castellanus Wilneñ. Et demum in Troki. et in alijs loci vbi nobis videbitur expedire. iuxta nr̄e bñplacitum voluntatis ppetuis tpibꝰ duraturi. ¶ Et hm̄oi dignitarij nō eligātur nisi sint fidei catholice cultores. et subiecti scte romāe eccl'ie etc. Nec etiā aliq̄ officia terre ppetua. vt sunt dignitates castellanatꝰ etc. nisi xpiane fidei cultoribus ↄferātur. et ad ↄsilia nostra admittātur. et eis intersint dum pro bono publico tractatꝰ celebrātur Quia sepe dispitas cultꝰ diuersitatē inducit aīoꝝ et ↄsilia patēt talibus diuulgata. q̄ traduntur secrete obfuāda. ¶ Itē oēs q̄bꝰ hm̄oi libtas et p̄uilegia ↄceduntur. nunq̄z nos Wladislaum regē polonie. et alexādrum Witoꝛvdum Magnumducē lithuanie. quoadusq̄z vixerimus. et nr̄os successores reges polonie. et duces lithuanie. a nob et nr̄is successoribꝰ statuēdos et locādos deserāt vel recedāt ab eisdē. h sub fide et honore. pariter et onere iuramenti fidelr et firmiter nob et successoribus nr̄is adherebunt fauoribus ↄsilijs et auxilijs ppetuis tpibus et in euum ¶ Hoc etiā addito q̄ p̄dicti barones et nobiles etc Lithuanie post mortē Alexandri. al's Witoꝛvdi magniducis moderni. nllm hēbunt aut eligēt pro magno p̄ncipe et dño lithuanie. nisi quē rex polonie. vl' ipsius successores cum cōsilio prelatoꝝ et baronum polonie et terraꝝ lithuanie duxerint eligēdos statuēdos et locādos ¶ Sic silr p̄lati barones et nobiles regni polonie r̄ge polonie sine lib'is et successoribꝰ legittimis decedēte regē et dñz nō dn̄t ip̄is eligere sine scitu et ↄsilio nr̄o. vicz. Alexādri magniduci Baronumq̄z et nobilium terraꝝ lithuanie p̄dictaruz iuxta tenorē. et ↄtēta prioꝝ lr̄aꝝ. Preterea p̄dicti libertatibꝰ priuilegijs et gratijs tm̄mō illi barones et nobiles terre lithuanie dn̄t vti et gaudere. q̄bus arma et clenodia nobilium regni polonie sunt ↄcessa. et cultores xpiane religionis romane eccl'ie subiecti. et nō scismatici vl' alij infideles. ¶ Itē oēs litteras quascunq̄z regno polonie. et terris lithuanie añ octo vl' septē annos: ac post vl' circa coronationē nr̄am ↄcessimꝰ et dedimus. tenore p̄ntium. ↄfirmamus. ratificamꝰ. approbamꝰ.

et robur perpetuum imponimus eisdē. habeñ. ipas pñtibus ꝓ insertis. ¶ Hoc etiā addito spālr ⁊ expsso ꝙ pfati barões ⁊ nobiles regni Polonie. ⁊ terraꝝ Lithuanie ꝯuentiones et parlamēta. qñ necesse fuerit in Lublyn vl' in Parczow. ⁊ al's in locis aptis. de ꝯsensu ⁊ voluntate nr̄a celebrabunt: ꝓ commodo ⁊ vtilitate regni polonie. ⁊ terraꝝ Lithuanie pdictaꝝ meliori. ¶ Preterea nos Alexander al's Witowdus de ꝯsensu serenissimi principis domini vladislai regis polonie fratris nr̄i charissimi. eligimus ad arma ⁊ clenodia nobilium Regni polonie. terraꝝ nr̄aꝝ lithuanie nobiles infrascriptos: quos ipsi regni polonie nobiles sil'. cum omnib' q ex eoꝝ stirpe originē suā ducunt. ad fraternitatis ⁊ ꝯsanguineitatis cōsorcia receperūt. Et primo nobiles Leliwa moniwijd Palatinum Wilneñ. Itē Zadora palatinuz Jawnum Troczeñ. Rawa. Minigal Castellanum vilneñ. Lyssy Sunigal Castellanum Troceñ. Jastrembcy seu Lazalky al's Bolesthy. nagora vocatos Nemir. Tramblki hosticonē Topori Butrym. Itē Labancz al's Skrinscy golygunt Poraye. Nicolauz bylymyn Bambno Corewam. Odrowansz vyschegerd. Wadwycz Petꝝ mōdigerth. dria: Nicolauz Tawtigerd Habdanyecz Johānē Gastoldi. Pollkoza Wolczkonem Cewkwa. Grifones Bwtowdum Srzenyawa Jadaldum Pobodze Kalonem. Grzymala. Johānē Rymowydowycz. Zaramba gyneth Conczewycz Pyrszchala Bawra Novyna. Nicolauz Boynar Bzaloscha Wolczkonem Kocuthouicz Copacz. Gedwoch Rola dangyel Sirocomla. Jacobum Myngel Cattus marinus Woysznar wilkolewycz. Powala Georgium Sangaw. Itē pomyan Salka Bolywa Naczkonem Sarza Twerbuth Bolanga Monstwyld. Bogoria. Stanislaum vissigin. Janina voyssym daczycouicz. Bychawa Monstold Swinka. Andreā dewkkethovycz. Rolda mynimund Sesnikowycz Sulyma Bodyvyl. Itez Nalancz Coczanum. Lodza Myczwsch. Gelythove. Gerdud Corczakowe Czuppam. Byala Moydilonem Cwszolovycz. Wanzyck coyczanum Swkowycz. Czolek. Johānē Ewil Godzamba. Stanislaum Bwthowthowycz. Osmorog: al's Geralth. Surgutes de Kyeslynn ⁊c̄. ¶ Quibusqdē armis clenodiis ⁊ ꝓclamatiōib' pdicti nobiles ꝓceres ⁊ boyari terraꝝ Lithuanie. exnunc ⁊ in antea ꝑpetuis tpib' vbilibet

Sūmariū

☞ Cōuentiōes necessarias in Lublyn ā parczow poloni cū lithuāis celebrēt

☞ Eligunt ⁊ nominibus ꝓprijs specificantur dñi Litwanie de qbus armis ⁊ domibus Nobiliū polonie insignia sūpsere ⁊ clenodia.

Nomina dño-rum tā spiritualiuʒ q̄ʒ seculariū in cōsi-lio presidentium ex-primuntur.

gaudeant potiātur. put ipis p̄fati nobiles regni polonie uti-frui ɔsueuerīt ꝛ potiri. ¶ Ut āt corroboratōis ꝛ cautele ube-rioris om̄ia p̄missa accipiāt firmitatē p̄ntes fecim⁹ sigillorū nr̄oꝝ munimine corroborari. p̄ntib⁹ ꝛ ɔsentieñ. ac ratum ha-beñ. Reuereñ in xp̄o p̄rib⁹ dn̄is Nicolao Gneẓneñ archiep̄o. Alberto Crac. Jobe vladislauieñ. Petro Poẓnañ. Jacobo ploceñ. Nicolao viln̄. Jobe electo leopol̄ metropol̄. Mathia przemisleñ. Michaele kyiouieñ. gregorio vlodim̄. Sbigneo cameneczñ. electo eccl̄aꝝ ep̄is chelm̄. ꝛ ceteñ eccl̄ijs vacañ. Necnō magnifici validis ꝛ strēnuis Cristino Crac̄. castellāo Jobe d̄ tharnow crac Nicolao d̄ mychalow Sādom̄. Sādi vogio d̄ ostrorog poẓñ. Mathia d̄ vanschosche calissieñ. Ja cobo d̄ Cōijeczpolije sijradieñ. Jobe liganẓa lāciciēñ. mathia d̄ labijschijn brẓestñ. Janussio d̄ cosczijelecẓ gneucowieñ pa latinis. Michaele d̄ bogumilouijcze Sādom̄. Jobe d̄ sczelko czijn lublñ. dobeslao d̄ olesnijcza voijniceñ. Floriano d̄ Ko-kijthnijcza vislicieñ. Cristino d̄ cosijeglovij Sādeceñ. marti no d̄ Kolikovo Gneẓñ. Clemēte d̄ mocrsko radom̄. Doma-rath d̄ Kobijlanij becẓñ. Mosticio d̄ staschov Poẓnañ. Ja-nussio d̄ thvliscow calissieñ. Martino d̄ calinov siradieñ Pe tro d̄ Vlosczova dobrẓijñ. Albto d̄ cosczol brẓestheñ. Jobe d̄ Lankoschijn lāciciēñ. Cristino cruschuicieñ. Jobe d̄ Laczu chow ẓanichosteñ. Martino d̄ lubnijcza brẓeẓineñ. Stanis-lao gamrath polaneceñ. Jobe d̄ bogumilouicze czechovieñ Mathia Coth nakleñ. Grottone d̄ Jancouicze malogosteñ Juano d̄ obichow Srẓenieñ. Janussio furman mijedẓijrẓe-czeñ Castellanis. Sbigneode brẓeẓije regni polonie marsal co. Petro Schaffranijecz succamerario. Martino d̄ Vroczi movo vexillifero Cracouieñ. Paulo d̄ bogumilouicze crac. Nicolao d̄ strelcze Sādom̄. Nicolao d̄ Czarnkow Poẓnañ. Jaka Calissieñ. Andrea d̄ Ludbrancz Cuijauieñ. Petro d̄ vij dava Siradieñ. Nicolao de Suchidol Lublineñ. Petro de Thvr Lāciciēñ. Judicib⁹ Actuʒ in oppido Hrodlo circa flu men Bug in parlamento seu congregatione generali die Se cunda mensis Octobris Sub anno domini Millesimoqua-dringentesimotredecimo. Datum p manus Reuereñ in xp̄o patris domini ep̄i Cracouieñ. Sup̄mi Cancellarij Regni Po lonie nobis sincere dilecti. Scriptum vo p manus Czolkois Canonici Sandomirieñ. Secreti nostri Notarij.

¶ Prelatoꝝ Lithuanie priuilegium tempe Wladislai Jagello ad regnum de ducatu assumptorum se regno ad cõmunia auxilia inscribentiũ. Item ꝙ nullum alium ꝗ̃ Wladislaum Regẽ ꝓ dño habituri sunt. post mortẽ Witorvdi. Item ꝙ cõmuni consensu d̃ vtroq̃ dominio Rex sit eligendus

In noie dñi. Amen. Tunc enim multis erroꝝ ⁊ dubioꝝ incõmodis prudẽter occurrimus. dum gesta etatis nr̃e lr̃aꝝ apicibus ⁊ sigilloꝝ appẽsionibus ꝑhennam⁹ Proinde nos p̃lati Principes Barones nobiles. Terrigene terraꝝ Lithuanie ⁊ Russie. vicz. Jacobus diuina ꝓuidẽtia Wilnen̄. ecclie Epus. Dux Juan⁹ Olgimunti cum filiis suis. vicz Andrea ⁊ semcone ⁊ ceteri Mungaylo Gedigoldo fratre ⁊ ceteri. Czupurna Marschalco Semcon Jamunti Fedorius leonis cuz Juschkone fratre Germano: gaschorv cum filio Talnvsch. Gyneyd cuz filio Milus et ceteris. Rynunth cum filio Bavxba. Strzygoil. Kariconis Gyntolth Astolz cum fratre germano Borgy. Gastolth cum przebgindo fratre germano. Nemira cum fratrib⁹ suis germanis Schugaylo Olizae vessilonis Woinad Ruschilouicz Ryebgailo. et Rumbold voliminuntonis cum suis ceteri fratribus germanis Goligin Roman Mileykonis cum fratre Wolczkone. ⁊ ceteri voischyund cum filio radiuilo volochko. Cauothmonis cum fratrib⁹ Butoldmuntigailo Hannusch Montigerdonis cum fratrib⁹ suis Bouosin Wischigirdonis. draunti cum veschkone filio: Wolczko vel vtrvicz Wolczko Conschorvtouicz. Bogirdi Woijnis zvrdzych. cum fratrib⁹ Goligind. Weydimin Heschis Selkovicz cuz cognationibus ⁊ genelogiis suis. necnõ tota vniuersitas omniuz ⁊ singuloꝝ nobilium ⁊ terrigenaꝝ p̃dictaꝝ Lithuanie ⁊ Russie terraꝝ quoꝝ ꝗ̃uis nomina singulatim h̃ nõ sunt exp̃ssa. ip̃oꝝ tñ ꝯsensus ad subscripta adest. acsi ꝓ inb̃tis haberetur. Proinde Significamus q̃bus expedit vniuer

☞ Noia oim ⁊ singuloꝝ p̃ncipum p̃latoꝝ baronũ ⁊ nobiliũ ducat⁹ lithuanie se et successores suos r̃gno polonie ꝑpetuo incorporãtium.

sis. Quō eo tpe q̊ plati. pncipes barones ⁊ nobiles ⁊ cōitas terrigenaꝝ regni polonie diuina coopante clemētia serenissimuȝ pncipē dn̄ȝ Uladislauȝ regē polonie. supmum ducē Litvanie heredē Russie dn̄m nr̄m gratiosissimum de gētilitatis erroribꝰ educentes in regē ⁊ dn̄m ipoꝝ assumpsert. ¶ Nos q̊ȝ ipius vestigia seq̄ntes almi spiritꝰ gr̄a eruditos. ad ipoꝝ ꝯsortium catholicum inuitātes ō tenebris errorꝛ vetusti per assumptōeȝ sacre fidei orthodoxe recepert. Cum q̊bꝰ in fide facti vnanimes ⁊ ꝯsortes ad pfectionē catholicoꝝ opm. merito ⁊ optune debemꝰ p ꝯcordiā ppetue aspirare. ¶ Pro eo p̄dicto dn̄o Uladislao regi polonie ⁊c. Et ipius corone regno ac regnicol' polōie firma fide ⁊ inuiolabili spōsiōe ꝑmisimꝰ ⁊ tenore pn̄tiuȝ ꝑmittimꝰ. toto posse ⁊ viribꝰ ꝯ insultꝰ q̄rumlibȝ hoiū eis assistere. ⁊ eos nullo exq̄sito colorꝛ fuco vnq̄ȝ deserere. ꝫ ipos sine dolo ⁊ fraude: scȝ regē ⁊ coronā: regnuȝ ⁊ regnicolas polonie ⁊ eoꝝ necessitatibꝰ ppetue adiuuare. eoꝝq̄ȝ ꝑfectꝰ. vtilitates. ꝯmoda. ⁊ bonum coe pagere. salubri ⁊ fideli dispōne: velut nr̄m ꝓpriū. qd̄ ⁊ ipsi nob̄ parimō tenebuntur facere viceuersa. ¶ Demum q: p̄dictꝰ dn̄s vladislaꝰ rex ⁊c. dn̄s nr̄ gr̄tiosus. ex spāli ꝯfidētia: magnifico ⁊ pclaro pncipi. dn̄o Alexādro al's vitorvd duci Lithuanie ⁊c. ipm in ptē sue sollicitudinis assumēs. supmuȝ pncipatuȝ terraꝝ eaꝝdē Lithuanie. Ceteroꝝq̄ȝ dn̄oꝝ suoꝝ ducatꝰ. dedit ⁊ cōtulit: et ipm in eis ō manu sua statuit. ad vite eiusdē dn̄i ducꝛ Uitorvdi terminum vltimum ⁊ extremum. ¶ Pro q̊ eundē dn̄ȝ vladislaum regē ꝯstātiori fiducia ꝑseq̄ volētes. ⁊ ꝑut iustum ē ipm reddē certiorē. firma spōsione ⁊ irreuocabili ꝑmisso. sibi tenore pn̄tiuȝ ꝑmittimꝰ q̄ȝ supmꝰ p̄dictꝰ pncipatꝰ terraꝝ lituanie ⁊ ceteroꝝ dominioꝝ ducatꝰ vna cum bonis ⁊ ceterꝛ pn̄monialibus ad eundē dn̄m ducē Uitorvdum ptinētibꝰ ⁊ cuȝ omnibꝰ castris. fortalitijs. districtibus. territorijs. ⁊ eoꝝ incolis pꝰ decessum ipiꝰ. ad ipm dn̄m Uladislaum Regeȝ ac ad coronā regni huiꝰ polonie. iuxta tenorē lr̄aꝝ. p p̄dictum dn̄m ducē Uitorvdum. eidē dn̄o Uladislao regi. ⁊ corone eiꝰ datarum dn̄t plene ⁊ integre deuolui ⁊ redire. Et nos etiā cuȝ nostris posteris atq̄ȝ successoribus post decessum dn̄i ducis Uitorvdi ꝑmittere predicto dn̄o Uladislao regi corone ⁊ r̄gno polonie adherere subijci obseq̄ ⁊ seruire sine dolo ⁊ fraude toto posse ⁊ viribꝰ tenebimur. ⁊ pter ipm ad coronā regni eius-

Lithuani fatentur se per polonos eruditos ⁊ ad ꝯsortium catholicū receptos fuisse.

Lithuani ꝑmittūt se polonis auxilia i oibus necessitatibꝰ prebituros:

Alexander al's vitowdus dux magnus Lithuanie p Uladislaū Regem Polonie cōstituitꝛ

Uitowdi al's alexandri morte secuta offerūt se Lithuani Uladislaū Regē polonie in duceȝ suū suscepturos ducatūq̄ȝ Lithuanie regno polonie incorporandū

dem. nunq̃ nobis alios vel alium dñm vl' dños assumemus ¶ Illo etiã non ommisso. q̄ si dominus Vladislaus Rex predictus (quod de⁹ auertat) sine prole decesserit. extunc sine scitu et cõsilio eiusdem domini ducis Vitorvdi et nostro pariter Principes. Prelati. Barones Nobiles et cõmunitas Terrigenarum terrarum Regni Polonie. predicti sibi Regez ꝛ dominum non debent eligere seu locare Cuz quibus firmaz mutuam et constantem seruantes assistentiam in dulcedine fidei ꝛ visceribus Jesu christi perpetuam et irreuocabilem tenebimus vnionem. ¶ In quorum omnium fidem et testimoniuz euidentiamq̃ pleniorez. pro perpetuo robore Sigilla nostra presentibus sunt subappensa. Actum et datum in Vilno ipo die Sancte Prisce virginis et martyris. Anno domini Millesimoquadringentesimoprimo.

¶ Rege Polonie sine ple decedẽte nõ dñt Poloni regẽ sine Lithuanis eligẽ. nec econtra

¶ Vladislaus Tercius Rex Polonie Confirmat iura et priuilegia Sigismundo magnoduci Lithuanie sup Ducatu Magno. per diuum olim Vladislauum suum genitorem eidem Sigismundo concessa

In nomine domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Vladislaus Tercius dei gratia Rex Polonie. Necnõ terrarum Cracouie. Sandomirie. Siradie. Lancicie Cuyauie Lithuanie. Princeps suprem⁹ Pomeranie Russieq̃ dominus et heres ꝛc. Significamus tenore p̄sentiuz tam presentibus q̃ futuris noticiam p̄ntium habituris. Q̄d exquo preclarus et Magnificus princeps dominus Sigismundus dei gratia Magnusdux Lithuanie Russie ꝛc. Patruus noster p̄carus. omnẽ sinceritatis constantiam. erga Regnum Polonie nostrum. et nostram regiam presentiam semper gessit incorrupte. cuius rei nos memores. ꝛ pergrati dignum censuimus sibi pinde. cordis puro zelo occurrere. ꝛ omnium q̄ decz gratitudine: hanc fidem ꝛ cõstantiam integram compensare

☞ De ɔsilio et ɔsensu oīm regni consiliariorū Uladislaus cōfirmat libertates et lr̄as magnoduci Lithuanie.

¶ Unde ex certa nr̄a sciētia. sufficiētissima deliberatiōe phabita animo beniuolo et voluntate nr̄a vltronea: nr̄orum platorum et baronum salubrib⁹ freti ɔsiliis. sibi dn̄o sigismundo Magnoduci nr̄o patruo charissimo. iura lr̄as. et pͥuilegia q̄ a nob et felici memorie genitore nr̄o. dn̄o vladisl'. rege Polonie. sup ducatu magno. et q̄buscunq bonis. et libtatibus. sub q̄buscunq dati et tenorib⁹ existunt. q̄ hic hr̄e volum⁹ p insertis in omnib⁹ earum puncti. ɔditiōibus. positionib⁹ pticul'. et clausul' vniuersis. ratificam⁹. innouam⁹. gratificam⁹. approbamus. et p̄sentis scp̄ti patrocinio ɔfirmam⁹ decernen̄. ea robur obtinere ppetue firmitati. Promittim⁹ insup in v̄bo nr̄o regio p̄sentibus et spōdem⁹ easdē ipi⁹ lr̄as: iura: et pͥuilegia. rite et iuste emanata. p omnia rata atq grata hr̄e. et incōcussa iugiter et inuiolabil'r obseruare. et de eis satisfacere. Harum quib⁹ sigillum nr̄e maiestati ē appēsum testimonio lr̄arum. Datum in oppido Pytrkorv in parlamēto generali Feria tercia. pxima p⁹ festum sctē Lucie v̄ginis. Anno domini. M. cccc. xxxviij. Pn̄tibus ibidē Reuerēdissimo et reuerēdis in xp̄o patrib⁹ dominis Uincētio sctē Gnezneñ. eccl'ie archiepō et pmate. Sbigneo Cracouieñ. Uladislao Uladislauieñ. epis. et Andrea de Bnyn Electo confirmato eccl'ie Poznanieñ. Ac magnificis nobilibus et strēnuis viris Johē d' Czyszorv Castellano cracouiensi. Dobeslao de Senno Sandomiriensi. Martino de Slavvkorv Calisieñ. Alberto de Male Lanciciēñ. Johanne de Lichni Brzesteñ. Jarando de Grabyje Juniuladislauieñ et Petro Odrorvās d' Sprova Leopolieñ. Pallatinis dobrogostio de schamotuli Poznaniensi. Clemente Uantroplza d' strzelcze Sandomiriensi. Laurentio Zaramba de calynoua. Siradiensi. Castellanis Johāne de Olesnyjcza. Marsalko et Andrea de Lubyjno thezaurario regni polonie. et aliis dignitariis Baronibus Militibus et nobilib⁹ testib⁹ circa premissa. Datum p manus magnifici et generosi virorum Johānis de Conyecz Polye cancellarij et Petri Uoda de sczekroczyn Uicecācellarij regni Polonie nobis sincere dilectorum.

Ad relationem Magnifici Johannis de Conyeczpole R. P. Cancellarij.

 Sūmariū

¶ Tempore Johānisalberti Regis polonie ⁊ Alexandri magniducis Lithuanie Barones ⁊ Consiliarij Magniducatus Lithuanie confirmant inscriptiones per antecessores eorum cum Regno Polonie factas.

In noie dn̄i Amē. Ne gesta etatis nr̄e tp̄s ⁊ vetustas abolēt: inuētum ē vt ad mēoriā posteritati lr̄az apicib⁹. ⁊ testiuz ānotatiōe deducātur. Proin̄ nos p̄lati barones nobiles ⁊ vniuersitas terrigenaꝝ magniducat⁹ lithuanie. vicz. Albt⁹ viln̄ Jobes Luceorien̄. Martin⁹ medniczen̄. eccliaꝝ dei gr̄a epi. Nicola⁹ Radzivilouicz Palatin⁹ vilnen̄. ⁊ magniducat⁹ Cāncellari⁹. dux Alexāder Jurgevicz de Holschani Castellanus vilnen̄. ⁊ capitāe⁹ Grodnen̄. Jobes Jurgevicz d̄ Zabrzeze Palatin⁹ troczen̄. ac sup̄m⁹ magniducat⁹ marsalc⁹. Stanisla⁹ Janouijcz. Castellan⁹ Troczen̄. ⁊ capitane⁹ terre Samogittaꝝ: Georgi⁹ paczovijcz poloczn̄. Gregorius Oscij lzouicz curie marsalc⁹. ⁊ ī merecz. Nicola⁹ nicolai radziuilovicz pincerna ducal'. ⁊ ī bijelslzo. Jacob⁹ dvoij nouicz. drobien̄. Stanisla⁹ potraschlzovijcz Liden̄. Jobes Lithaor nouogroden̄. Stanisla⁹ michael' Potkovijcz: Brzesten̄ Albt⁹ Janovijcz vexillifer ⁊ Cavnen̄. Nelzrasch Volothcouicz in belzijcza. Petr⁹ Radijvijlovicz succamerari⁹ ⁊ in Eijxijschlzi Nijemira Grzijmalijcz melnijczen̄. Nicola⁹ Jundijlovijcz in dubijcza. Georgi⁹ mōtontovijcz. Alexāder motigordvicz capitanei Marscalci ⁊ tenutarij. Significam⁹ tenore p̄ntiuz q̄b⁹ expedit vniuers̄. Quō lz vniōes ⁊ federa inter h̄ dn̄ia vicz regnuz pol̄e ⁊ magnumducatuz lithua. trasq̄z eisdē s̄biectas a tp̄ib⁹ lōge retroacti s̄b rege polon̄ vladislao al's Jagello ⁊ s̄b magnoduce lithuanie alexādro al's vitorvd inita ⁊ ꝯstituta hucusq̄z inuiolate fuētur. Postq̄z v̄o serenissimi p̄ncipes dn̄i nr̄i gr̄osissimi sup̄ ip̄a dominia In regē polōie serenissim⁹ dn̄s Jobesalbt⁹. in magnuz v̄o ducē lithuanie serenissimus dn̄s alexād dn̄i nr̄i gr̄omi diuina dispōne assumpti s̄t. placuit p̄lati baronib⁹ ⁊ nobilib⁹ regni polonie fratrib⁹ nr̄is. sil'r ip̄i nob̄ iaz defctō fecer̄t. ⁊ p̄ nr̄as nouas lr̄as īscp̄tiōes an̄cessoꝝ nr̄oꝝ sup̄ hmōi federib⁹ ꝯfirmarem⁹ Quaꝝ q̄dē lr̄aꝝ v̄buz d̄ v̄bo tenor seq̄tur ⁊ ē tal'. ¶ In nominie dn̄i amē. Ad p̄petuā rei memoriam Sator rerum omniuz Cuius oculus penetrat vniuersa. ⁊ sciētia nunq̄z extinguitur in reb⁹ humāis q̄s obliuionis caduci momentis cōstat subiacere: vt memoria eaꝝ

☞ Prelati vniuersiq̄z cōsiliarij quoꝝ nōia hic describuntur. ⁊ tota communitas magniducatus Lithanie inscribunt se regno polonie.

¶ Insertio antiq̄ p̄uilegij tp̄e vladislai iagello. ⁊ Vitowdi editi.

remaneat apices litterarum. alti consilij prouideñ ordinauit:
quarum presidio rerum ordinatiões pacta et tractatus cõseruã
tur. Proinde nos moniuitus Palatinus Vilneñ. Jarvinis.
Palatinus Trozeñ. Mijngal Vilneñ. Sungal Troczeñ. ca
stellani Nijenijr Ostijlr Butrim Golignith. Nicolaus Bij
lim̃. Coreijorva zvissigert. Petrus Montigerd. Nicolaus
Tarvtigerd Johes Gastorvdi Volczlro Culua Buschorv
dus Jadath Ralo. Johannes Rimorvidorvijcz Gijnenth.
Conczeuicz Boxa. Nicolaus Bijeijnar Volslro Rochutho
rvijcz. Jacob⁹ Mingel Voijsnarvijrlrolorvijcz Gregorius
Sangarv Salra naczlro rverbuth Monsthivijld. Stanis
laus Vissigijn Voijschin. Bamenlrorvijcz Monstold. An
dreas devlrnetorvijcz. Munimunth de Sesnilrovicz. Rod
uil Coczanus Miczuch. Gerdud Czuppa Voijdzijlo. Cos
silovijcz. Coczanus Sulrorvijcz. Johannes Eijvijld. Sta
nislaus Buthorvtovijcz. Surgutes de Reschijnlri. Signi
ficamus tenore presentium q̃bus expedit vniuersis p̃ntibus et
futuris p̃sentiuz noticiã habituris. Qr qr serenissimorum p̃ncipuz
dñorum Vladisl. regis polonie ⁊c. ⁊ Alexãdri al's vitorvdi. ma
gniduci Lithuanie dñorum nr̃orum g̃tiosissimorum ꝯcessiõe ⁊ indul
to. Arma q̃b⁹ vti insolituz fuit nob̃ ꝯ̃tria ꝯsuetudine obsisteñ
ad insigniẽduz nõis nobilitatis nr̃e titulum a baronib⁹ nobili
bus ⁊ ꝓcerib⁹ suis ordine geniture ꝯ̃ferẽt recipim⁹ ⁊ ad g̃ras
libtates ⁊ immunitates ꝑuilegia exẽptiõis ⁊ multa alia bñfi
cia ⁊ ꝑ̃rogatiuas q̃ nob̃ ꝑ dcõs dños gratiosos Vladislaum
regẽ polonie. ⁊ Alexãdrum magnumducẽ lithuanie munifi
ca sunt ꝯcessa largitiõe. ⁊ lr̃arum patrocinio munita interuentu
ip̃orum: ⁊ studio ꝓmoti extitim⁹ ⁊ ꝓuecti ꝓmiserũtq; suis patẽ
tibus lr̃is. adhuc q̃ poterint diligeñ bonuz ꝯmodum ⁊ ꝓfcm̃
status nr̃i et honoris vbilibz ꝓmouẽ. ⁊ nunq̃ in aduersitati
bus nr̃is ⁊ nccitatib⁹ nos deserẽ: sed sp ꝯ̃ oim̃ inimicorum nr̃orum in
sidias ⁊ insult⁹ auxilijs ꝯsilijs ⁊ fauorib⁹ suis ꝓseq̃ ⁊ iurare
horum intuitu voleñ tot bñficiorum merita cõpẽsare ⁊ ipsis dig̃s
vices ꝓ eis impẽdẽ ne disparitatis in nob̃ aut ing̃titudis cõta
gia ⁊ ineq̃litas lr̃arum cernerẽtur vẽdicare. sed vt sp vnanimis idẽ
ptitas inter nos ꝑ̃maneat ⁊ voluntas animorum. Sicut idez
cultus et religio fidei obseruatur vniuersaliter vniuersi ⁊ sin
gulariter singuli nostris nominibus ac vice omnium Nobi
lium Boijarorum Procerum ⁊ Incolaruz terrarum Lithuanie

bona fide in verbo nostro constanti et fideli. omni dolo frau-
de. et colore amputatis et remotis promittimus. pollicemur
vouemus spondemus et iuramenti nostri ministerio. stricti⁹
nos obligamus. Nunquā prefatos prelatos barones Nobi
les et Proceres regni. ꝛ ipsum Regnum Polonie p̄dictuꝫ in
omnibus eorum necessitatibus et aduersitatibus deserere. sꝫ
semper ipsis contra omnium inimicoꝝ eorum insidias ꝛ insul
tus consilia auxilia et fauores fideliter ministrare. Et nulli li-
tes bella aut guerras preter scitum et voluntatem et consen-
sum consilium et requisitionem ipsorum et eorum successoꝝ.
indicere facere vel mouere: prefatosqꝫ dominos Uladislauꝫ
Regē Polonie. et Alexandrum. al's Uitorvdum Magnum
ducem lithuanie. et eorum successores Reges Polonie ꝛ du
ces Magnos lithuanie nullis temporibus deserere quoquo
modo. sed semper ipis. sine dolo et fraude fideliter adherere.
omni cōsilio. auxilio et fauore. Preterea promittimus. prout
supra. Qꝫ defuncto prefato domino Uitorvdo Magnoduce
lithuanie nunqꝫ eligemus assumemus et recipiemus in Ma
gnumducem lithuanie vel dominum. nisi quē prefatus domi
nus Uladislaus Rex si vita potietur lōgiore vel ei⁹ successo
res ꝛ p̄lati Barones nobiles et proceres. Regni polonie du
xerint eligēdum statuēdum vel locādum. Et viceuersa prela-
ti Barones et Nobiles regni Polonie Rege p̄fato quod ab
sit sine liberis et successoribus legittimis decedeñ sine scitu ꝛ
consilio illustris. dñi Alexandri. al's Uitorvdi magniducis
Lithuanie si superstes remanserit. ꝛ nostro eligere non debe
bunt. vt autē corroborationis ꝛ cautele vberioris omnia
premissa accipiant firmitatem fecimus sigillorum nostroruꝫ
munimine roborarie Actum in oppido Hrodlo circa flumen
Bug in Parlamento seu congregatione genarali die secun-
da mensis Octobris. Anno domini. Millesimoquadringen
tesimotredecimo. Proinde nos prelati Barones proceres et
nobiles Magniducatus Lithuanie p̄fati preuidētes qꝛ vetu
state tēporum multa in ambiguitate veniunt per quā ne q̄d
incōmodi eueniat dignum censuimus prouidere volētes igi-
tur ne articulus de electione serenissimoꝝ dominorum nostro
rum tam regis polonie qꝫ magniducis Lithuanie in preinser
tis litteris breuitate. verborum contextus aliquid ambigui-
tatis inposteꝝ inducat. cupientesqꝫ prefatos p̄latos barōes

¶ De ꝛ suos poste-
ros domi Litwani
obligant supra ꝛ in
frascripta tenere ſb
iuramento.

Nō dn̄t dn̄i lithuani magnū ducē sine scitu consilio et cōsensu dn̄oꝝ polonoꝝ. Ecōuerso dn̄i poloni dn̄m Regē polonie absq; scitu cōsilio ꝛ cōsensu lithuanoꝝ eligere.

ꝛ pceres regni polonie in ipo articl'o Electiōis. pares nob. vt dcm̄ ē efficere. ¶ Addiciētes declaram⁹ Qꝛ defuncto magno duce Lithuanie sine scitu ꝛ consilio prelatoꝝ et Baronum, pcerum ꝛ nobilium regni polonie fratrum nr̄orum ad electionem magniducis noui nō pcedemus. sed cum ipsis pariter si vocati tpe congruo venire voluerint Magnumducem et dominum eligemus pariformiter defuncto rege Polonie prefati prelati ꝛ barones regni polonie sine scitu et ꝯsilio prelatoꝝ ꝛ baronum Magniducatus Lithuanie ad electionē noui Regis nō procedant. sed pariter cum prelatis ꝛ baronibus Magniducatus Lithuanie si vocati tempore congruo voluerint regem et dn̄m eligent. quibus ita vt premittitur stantibus ꝛ in posteꝝ obseruandis de certa sciētia omnium alioꝝ p̄latoꝝ baronuꝫ pceꝝ ꝛ nobilium magniducat⁹ lithuanie frm̄ nr̄oꝝ insc̄ptōnuꝫ p̄nb̄tā p̄decessoꝝ nr̄oꝝ suscipim⁹ ratificam⁹ suscipimusq; ꝛ ꝯfirmam⁹ p p̄ntes obligan̄ se nr̄is nominib⁹ ac vice oīm̄ prelatoꝝ baronum procerum et nobilium Magniducatus Lithuanie bona fide in verbo nostro constanti ꝛ fideli omni dolo fraude ꝛ colore remotis pmittimusq; pollicemur ac vouemus: et nostri iuramenti prestiti onere et ministerio. strictius nos obligamus ipsam preinsertam inscriptionē cuꝫ reformatione ꝛ declaratione articuli de electione serenissimorum dominoꝝ nostroꝝ vt p̄mittitur in omnibus suis articul' clausulis punctis ꝛ sententijs firmatum. tenere perpetuoq; et inuiolabiliter obseruare. Et si que alie singulares inscriptiones inter nos prelatos et barones Magniducatus Lithuanie. ac prelatos et Barones regni Polonie forent que cōmunem vtrinq; honestatem lederet quas antecessores nostri nō tenuerint. tales nos quoq; non recepimus neq; tenebimus. vt autem omnia premissa perpetue firmitatis robur obtineant presentibus litteris sigilla nostra sub appendi iussimus. Datum Vilne in Conuentione generali. quarta et vicesima mensis Julij. In vigilia sancti Jacobi apostoli. Anno domini. Millesimoquadringentesimononagesimonono.

Non sunt tenē de inscriptiōes q̄ cōmunem lederēt honestatem.

1499.

Sūmariū

¶ Pax et concordia inter Wladislaum Regem Polonie ꝛ Conradum de Jungingen Magistrum Prussie Racione granitierū.

In nomine sancte ꝛ indiuidue trinitatis. Amē. Frater Cōradus de Jungingen Magister generalis ordinis btē Marie hospitalis Jerosolimitañ. d domo theutonica Uniuersꝭ pn̄tibꝰ ꝛ futuris presentium noticiam habituris. Salutem et rei geste ad perpetuā memoriam cognoscere veritatē Cum auctor pacis ad vnitatē ꝛ pacē spm̄ suis rigorosis mādatis quottidie nos inuitet ¶ Dignum arbitramur: vt inueterate displicētie guerre ꝛ offense ꝯ serenissimum p̄ncipē ꝛ dn̄z dn̄m Wladislaum Regē polonie sup̄mum ducē Lithuanie et heredē Russie: suosqȝ ꝓgenitores q̄ ad terras Lithuanie ꝛ russie ꝑ nos nr̄m quoqȝ ordinē intuitu orthodoxe fidei diuciꝰ exagitate ī pacē ꝑpetuā r̄missionē ꝛ ꝯcordiā ꝯmittētur. ¶ Hinc est q̄d nos de exp̄sso ꝯsensu Cōpreceptoꝝ nr̄oꝝ cum dicto serenissimo dn̄o Wladislao anno die ꝛ loco infrascp̄tis certum terminum placitoꝝ ꝯcorditer celebrauimꝰ suꝑ pace inter nos ꝛ terras ordinis nr̄i ex vna. ꝛ sup̄dcm̄ dn̄m Regē ꝛ terras suas vicȝt Lithuaniā ꝛ russiā ꝑte ab altera faciēda ꝑpetuo ꝛ firmāda. varijs p̄missis tractatibꝰ. tādē vt seq̄tur ꝯcordauimꝰ in hunc modum. ¶ In p̄mis ꝓmisimꝰ ꝛ pn̄tibꝰ bona fide ꝓmittimꝰ. ꝙ ex nunc ꝛ inantea tenebimꝰ pacē inuiolabilē ꝛ cōcordiā cum sup̄dicto magnifico dn̄o Wladislao rege Polonie suis catholicis heredibꝰ ꝛ successoribus ac p̄latis ꝛ ecclesijs omnibus quoqȝ terris suis ꝑ Lithuaniā et Russiam terraꝝqȝ incolis ꝑpetuis tēporibus obseruare. ¶ Nec vnq̄ȝ volumus ꝛ debebimus aliquā ligā inire. aut facere ꝯ dcm̄ Wladislaum suos quoqȝ catholicos successores terraꝝ Lithuanie ꝛ Russie. cum dominijs aut alijs hominibus ꝛ rancore quolibet postposito. omnes ꝛ singulas iniurias nobis et nostris ꝑ se. vel ꝑ alios quomōlibet illatas remittimus penitꝰ ꝛ offensas. ¶ Insuꝑ limites ꝛ terminos inter nr̄os ꝛ dicti dn̄i regꝭ terras. vicȝt. lithuanie ꝛ Russie distingui fecimꝰ ꝛ mōis distinguimꝰ infrascp̄tī. In p̄mis īcipiēdo ī q̄dā insula Sarvyn dicta vulgariter sitta in fluuio dcō Memla hn̄te in se insulā.

¶ Magr̄ ordinis de ꝯsensu cōpreceptorū suoꝝ iniuit cōcordiā cū rege polonie ꝓ die ꝛ tpeꝭ exp̄ssis

☞ Magr̄ ordinis ꝓmittit s̄uare ꝑpetuam pacē cuȝ rege polonie ꝛ suis successoribꝰ xp̄ifidelibus.

☞ Magr̄ ordis nō dȝ cū aliquo inire ligam ꝯ regē polonie et suos successores catholicos in terris lithuāie ꝛ russie. Iniurie ꝛ rancores illati etiā dimittuntur.

☞ Limites ꝛ termini int̄ terras ordinis teuthōici ꝛ t̄ras russie ꝛ lithuanie distiguūt̄ mō hic ꝯtēto.

Romeiјzveider. Quequidem insula tota apud ordinem ꝑma
nebit tꝑibus affuturiꝫ ab hinc directe ꝓgrediendo ad fluuiuz
dictum Norvesse in decliuio seu ville ꝯtinue sub silua dicta.
Heyligenvalth ab hinc dcm̃ fluuiuz sequendo in medijs flu
ctibus vsq̧ ad Vÿszvilten. ascendendo ab hinc linealr̃ et dire
cte eundo ad quendã lapidẽ magnum dcm̃ Roda iacentez in
fluuio dicto. a. ꝛ Roda vulgariter nuncupatum ab isto lapi-
de. ascendendo suꝑ stagnum dcm̃ Sinarden ab hinc directe
eundo vsq̧ ad viam vulgariter nuncupatam. der Brengelis
scherveg. ab hinc directe vsq̧ in Nouenrithen. abhinc linea
liter ꝓcedendo v̉sus finez seu aciem merice dicte. vulgariter
heyde ad locum vbi fons oritur. a dicto fontis ortu ꝓcedẽdo
per directum in solitudinẽ quandã cõmuniter Viltnisse dcãz
vbi fluuius eglosse ortum habet. ab hinc directe eundo ꝑ me
dium dicte solitudinis. vsq̧ ad terminos et gades illoruz de
Ploschlrorv. ꝛ hij omnes termini sitti sunt versus Liuoniaz
Ascendendo v̉o v̉sus Prussiam termini subscꝑti. ꝑ dcm̃ ordi
nem ꝑpetuo sine quolibet ꝯtradictionis obstaculo. habebun
tur. Incipiẽdo a supradicta insula Sarvijn in directuz proce
dendo. vsq̧ ad fluuium dictum Suppe. ab hinc procedendo
ad locum ortus sui. ab hinc ꝓgrediendo vsq̧ ad fluuium qui
effluit a lacu dicto Mothensehe. ꝛ dicitur cõiter Methenslij
ab hinc ꝑ descensum fluuij vsq̧ in fluuium dictum Beber. de
inde dictum fluuium sequendo vsq̧ ad Miliare ꝓpe fluuium
qui Nare dicitur. ꝛ ab hinc directe eundo vsq̧ in dictum flu
uium Nare. ¶ Ceterꝝ ꝓ nobis nostro ordine omnib⁹ nostris
successoribus renunciamus omni impetitiõe ꝛ iure q̃ in predi
ctis domini Regis Vladislai terris videlicz Lithuanie ꝛ Rus
sie sitis terminos suꝑius expressos v̉sus dictas terras habui
mus. vel habere videbamur: insuper terre ꝛ dominia de ma
gno Nouobroden qualitercunq̧ siue per nos: nostrum ordi
nem. Aut ꝑ supradictuz serenissimum dñm Vladislaum. aut
ꝑ suos ꝯiunctim ꝛ diuisim acquesite fuerint: vl̉ al̉s q̃litercun
q̧ ad nr̃m ordinẽ deuenerĩt easdẽ ac eadẽ dict⁹ dñs rex obtine
bit. nec vnq̃ bona fide quominus easdẽ detineat impediem⁹
¶ Preterea volumus q̧ hõies sepedicti dñi regꝛ ꝛ suoꝝ suc
cessoꝝ in terris Litvanie ꝛ Russie ꝯstituti. in omnib⁹ terris
ordinis mercari ꝛ negociari libere valeant. absq̧ theloneis.
alijsq̧ exactionib⁹. quos etiã tenebimur sicuti nr̃os Saluis

☞ Renunciat magister et ordo alijs terminis ꝛ oib⁹ bonis ad nouobrod pertinentibus.

☞ Homines de Russia et Lithwania libẽ mercari possunt absq̧ theloneis in terris magistri ordinis.

tm̄ theloneis ab olim institutꝛ. ac q̄buslibꝫ edictis nr̄is editis et edendis. in terris ordinis q̄bus nr̄i artātur. ⁊ dicti dn̄i Regis suorꝫ successorꝝ homines ꝑ Lithwaniā ⁊ Russiā sunt artati. ¶ Item Ordine nr̄o in expeditione cōmuni. cuꝫ p̄nominato dn̄o Rege et suis successorib⁹. ⁊ ipoꝝ hominibus ꝑ Lithwaniam et Russiā exn̄te q̄tquot ipi captiuauerint suos habeant vt captiuos ¶ Excessus q̄ꝫ ꝑ dicti dn̄i regis: suorꝫ successorum homines in p̄dictis terris q̄litercunqꝫ ꝯmissos Capitaneus exercit⁹ eorundē: eosdē libere iudicabit. ¶ Excessus v̄o cōmunes ꝑ vtriusqꝫ exercit⁹ homines ꝯmissos Capitanei vtriusqꝫ exercit⁹. sil' ⁊ ꝯmuniter iudicabunt ¶ Nullos insuꝑ armigeros. dn̄os milites vasallos. vel alteri⁹ cuiuscunqꝫ generis homines etiā si christifideles fuerint. in dānum seu p̄iudiciuꝫ dicti Magnifici dn̄i Wladislai. aut suoꝝ vnq̄ꝫ ꝑ terras nr̄as sciēter ire ꝑmittem⁹. ꝭ impediemus et ꝓhibebim⁹ iuxta posse. ¶ Deniqꝫ emēs ꝓscriptos seu bānitos de sup̄dictꝛ terris p̄fati dn̄i Regis nō recipiem⁹ ad terras nr̄as Maxime q̄ i sui vindictā homicidia. vel incēdia eiusdē dn̄i Regis vl' suoꝝ successoꝝ. hominib⁹ i p̄missis terrꝛ Lithwanie cominātur ⁊ Russie. ¶ Preterea ꝑ terras dicti dn̄i Regis. suorꝫ successorum catholicoꝝ videlicꝫ Lithwanie ⁊ Russie ꝯ quoscunqꝫ nunq̄ꝫ traducem⁹ exercitum aut traducē ꝑ quēcunqꝫ faciem⁹ nisi exp̄sse fuerit de voluntate dicti dn̄i regis suorꝫ sucessoꝝ q̄ obtēta dānum neq̄quā ipis. ac ipoꝝ hominib⁹ inferemus. ¶ Preterea ꝓmittim⁹ ꝙ nullos fratres ⁊ ꝯsanguineos ipi⁹ dn̄i Regis fugitiuos seu alios q̄scunqꝫ erroneos per q̄s dn̄s Rex et regnum polonie ac terre Lithwanie ⁊ Russie possent molestari durāte pace. debebimus ad terras nr̄as recipe vel fouere. ¶ Omnia v̄o singl'a p̄missa i articlis p̄missis ⁊ eoꝝ q̄libet ꝯtēta. bona fide ꝓmittim⁹ ꝓ nob: toto ordine nr̄o. firmiter ac inuiolabiliter obseruare. nec vnq̄ꝫ ꝯueniemus. aut contrauenien̄ ꝓcurabim⁹ ꝑ q̄scunqꝫ. arte rōe. ingenio de iure vel de facto. ꝯsilio vel auxilio. publice vl' oculte. ¶ In q̄ꝝ omnium euidēs testimoniuꝫ ⁊ fidē. de ⁊ suꝑ omnib⁹ p̄missis. p̄ntes lr̄as nr̄i Maiorꝛ sigilli munimine mādauim⁹ ꝯmuniri. Datuꝫ i fluuio dicto Wisla ꝓpe Castruꝫ Raczanꝭ dioc̄ Wladislauien̄ feria q̄nta ꝓxima an̄ festum sc̄e Trinitatꝛ. Anno dn̄i. M. cccc iiij. Haꝝ reꝝ testes sunt Reuerēdi i cristo p̄res ⁊ dn̄i. dn̄s Arnoldus Ep̄s Culmen̄. ⁊ dn̄s Joānes Ep̄s pomezanien̄. ac honorabiles et Religiosi viri fratres ordo ⁊ commendatores.

¶ Ordo q̄ñcūqꝫ cū rege polonie ꝓ tpe erīti i cōi expeditōe fuerit. q̄scunqꝫ captiuauerit ꝓ suis habebit.

¶ Excessus ꝑ hoīes regis q̄lrcunqꝫ ꝑpetratos Capitaneus exercit⁹ iudicabit.

¶ Excessus ꝑ hoīes hincide cōit ꝯmissi ꝑ Capitaneos vtri⁹qꝫ exercit⁹ iudicādi.

¶ Armigeri. milites vasalli ⁊ al's q̄cūqꝫ hō i dānū regū. n̄ ꝑmittētur trāsire per terras ordinis.

¶ Proscripti et de Regno polonie bāniti ꝑ mgr̄m i suis terris nō tenebūtur

¶ Per t̄ras Russie ⁊ Lithwanie catholicorum mgr̄ ordīs n̄ traducet exercitū ꝯ quēcūqꝫ absqꝫ cōsensu regio.

¶ Sanguine iūcti regi fugiētes ad terras ordīs ꝑ q̄s Regnum possēt molestari nō dn̄t ab ordine suscipi ⁊ foueri

¶ Magister ordīs ꝓ se ⁊ ꝓ toto ordie ꝓmittit oīa sup̄dicta seruare

¶ Muniuntur lr̄e maiori Sigillo magistri ordinis

[

¶ Priuilegium pacis et concordie per Wladiſlaum Jagellonis. tunc polonie ⁊ poſtea hungarie Regem in Breſczije Cuijauie facte. cū Paulo de Ruſdorff Magiſtro pruſſie que facta erat Anno domini. Milleſimoq̄dringenteſimotriceſimo ſexto preſentibus Magnoduce Lithwanie Sigiſmundo eiuſq; filio Michaele. itē ducibus Stolpenſi et Mazouie. et vniuerſis de Regno. et de Magnoducatu Lithwanie. prelatis Baronibus. et conſiliarijs. in fine priuilegij ſbſcriptis quod ſic ſequitur

In nomine domini Amē. Ad ꝑpetuā rei memoriā: Cōuenit actus hominum qui vetuſtate cadunt. et ſucceſſu tꝑis
i in obliuionē vertuntur ſolidiſ ſcripturaꝝ et teſtium fundamētis ꝯmēdare In quoꝝ cuſtodia nullis marceſcunt tꝑibus. ſ; ſp iugis ꝑhēnatione memorie incōmutabiles ſeruātur. Proinde Nos Wladiſlaus dei grā Rex polonie. Necnō terraꝝ Cracouie. Sandomirie Siradie. Lancicie. Cuijauie Lithwanie princeps ſupremus. Pomeranie. Ruſſie. ⁊c̄. Significamus tenore preſentium quibus expedit vniuerſis preſentibus et futuri notitiā preſentium habituris Quō cum diuini diſpenſatione cōſilij. huius Regni recepimꝰ gubernacula. ad h̄ q̄q; tm̄ in terris obtinuimus principatum vt ꝓpenſiori cura. et vigilātia nr̄a. ſemper ſtudia extēdamus per que pacis deſiderāda trāquillitas inter Chriſtifideles: ex quorum diſcordia. nō ſolum terrarum ⁊ vrbium. ſ; ꝓuinciaꝝ atq; Regnoꝝ reſultant excidia. ꝓut in pleriſq; lugenda atq; calamitoſa exempla mortalibus exhibēt argumēta ꝓcurari queāt et ꝓcurata auctore pacis. de Trono ſue ineffabilis maieſtatis. atq; potētie cōcludi et medijs ſalutaribus ſtabiliri ac extolli felicibus incrementis. ¶ Et attendeñ. ꝙ nō niſi ī pace

Terrarum Prussie

Sūmariū

q̄ sunt vl' fuerunt inter mgr̄m generalē p̄ceptores p almaniā et Lyuoniā ⁊ ordinē ipoꝝ p̄latos Nobiles Ciues ⁊ subditos ipoꝝ. cum duce Boleslao. al's Swidrigal. prelati. ducibus. Boiiaris et s̄bditi terraꝝ Lithwanie Samogitie ⁊ Russie fa cte. dn̄t esse casse. inanes. irrite. et in nihilum redacte. Ipsiq̄ mgr̄ et ordo p̄lati Nobiles Ciues et s̄bditi ipoꝝ. dn̄t p̄fatum ducē Swidrigal deserē et dimittē ppetuis tpibus. et nunq̄ eidē aut alteri cuicunq̄ Magnoduci Lithwanie ⁊ Russie au xilia et ꝯsilia ꝯ nos et successores nr̄os. ⁊ Regnuꝫ nr̄m. ac etiā p̄claꝝ p̄ncipē dn̄m Sigismunduꝫ magnumducē Lithwanie modernum Magnumq̄ ducatum Lithwanie p̄stabunt. nec aliq̄s ligas suggestiōes et ꝯfederationes. ī dānum nr̄m. aut Regni faciēt in ppetuum cum eisdē. ymmo nec aliquē alium tenere et reputare dn̄t. p Magnoduce Lithwanie et Russie. nisi q̄ cum nr̄o ꝯsensu et Regio (quēadmodum p̄fat⁹ dux ma gnus Sigismundus modern⁹ ē elect⁹ iuxta dispōem dudum factā. inter Regnum polonie. ⁊ terras Lithwanie) elect⁹ sit ⁊ posit⁹ in ducatuꝫ. nec etiā pmittēt ipm Swidrigal de terris. seu p terras. et dominia ordinis: ipoꝝ dāna aut īpedimēta re gno corone nr̄is. ducatui Magno Lithwanie et ducatib⁹ p̄-dicti inferre nec ipm publice vl' oculte. p se vl' s̄bmissas p̄sonas iuuare aut s̄bleuare q̄uismō ¶ Itē vt hmōi pacē ppetuā ⁊ cō cordiā s̄b certiori attentiōis firmitate. et robore custodiamus et seruem⁹. pmittim⁹ sine dolo et fraude sub fide et honore. ac onere p̄stiti Iuramēti. Qr ad nulli⁹ viuenti hominis req̄sitio nem inductionē suggestionē p̄suasionē vl' mādatuꝫ. etī q̄cun q̄ dignitate p̄fulgeat. papali. impiali. vel Regali. aut cuius-cunq̄ ꝯgregatiōis legittime p̄sonaꝝ ecclīasticaꝝ vl' seclariuꝫ debebim⁹ vl' poterim⁹ ꝯuenire. ipis ī pte vl' in toto exp̄sse ma-nifeste vl' oculte p se vl' alium. seu alias q̄scunq̄ p̄sonas s̄bmis sas Spirituales vel seculares. Neq̄ eas tal'r aut q̄cunq̄ mō violare. etī si modern⁹ impator aut successores sui impatores p̄sonal'r cuꝫ exercitu ꝯ mgr̄m ⁊ ordinē se mouēt nō debem⁹ ei nec successores nr̄i assistē ope ꝯsilio auxilio vl' fauore. ¶ Itē Qr medi⁹ fluuius drwancza sit limes inter Regnum nr̄m. et terras ordīois. Nec fiat in eodē fluuio aliq̄t molēdinum in li-mitib⁹ et Rippis ꝯmunib⁹. ¶ Et p̄cipue in loco Lubiicz di-cto. in q̄ al's factuꝫ fuerat. sic q̄ idē fluui⁹ suum ātiquuꝫ mea-tum habeat Qr q̄ residuum aggeri vna cuꝫ pōte maneat sine omni clausura diurna et nocturna. p̄strata publica. nec nouū

De nō ferēdo au xilio p polonos. ꝯ Magistrum

Drwancza me dius fluui⁹ Limes inter Regnū et ter-ras ordinis

In loco lubiicz nō sit Molendinū.

molēdinū ibidē ꝺinceps erigat. ¶ Quo ꝑ ꝺescēsuꝫ ītrāte flumen Visla iterꝝ ꝺescēdēdo ꝑ ꝯvislā inferiꝰ ipe mediꝰ fluuiꝰ visla erit iterꝝ limes inter Regnum polonie. ⁊ terras mgr̄i ⁊ ordinis Prussie. cum omnibꝰ suis insul' piscaturꝛ iuribꝰ ⁊ obuētionibꝰ vniuersis nll'is exclusis penitꝰ et exceptis. vsqꝫ q̊ ipa medietas p̄dicti fluuij Visla tāget locuꝫ limituꝫ. quē cōdam. Serenissimꝰ p̄nceps dn̄s Kazimirꝰ diue mēorie Rex polonie cum Mgr̄o prussie dicto Bušmar. inter terras Bijdgostien̄ et pomeranie certꝛ lr̄is. ⁊ signis nōbilibꝰ limitauit ꝺescꝑsit et distinxit. ¶ Castro Jassijenijecz in terrꝛ ordinis remanente.

☞ Mediū Visle Limes int' Regnū polonie. et terras ordinis vbi drwācza influit descendendo per Vislam

¶ Ita tn̄ ꝙ Castꝝ Nijeschorva cum territorio suo et villis Murzijnorvo orlorvo Norvarvijesch et alijs villulis molendinis et vsibꝰ ad ꝺc̄m Castꝝ. ⁊ territorium cuꝫ omnibꝰ castri Territorij ac villaꝝ p̄dictaꝝ Borris siluis et vtilitatibꝰ aq̄s q̊ꝫ ⁊ eaꝝ ꝺecursibꝰ cū pleno ⁊ totali ꝺominio. ac cū medietate nauigij in flumine Visla. ⁊ eiꝰ ꝓuētibꝰ ac insul'. ⁊ piscaturis Juribꝰ libtatibꝰ omnibꝰ et singl'is ad ipa spectātibꝰ ab ātiq̊ nll'o penitꝰ alicui p̄ter nos. et coronā Regni polōie iure ī eisdē Castro et territorio. ac vill' rebuato. remaneat circa nos. ⁊ coronā Regni polonie ꝑpetue et in euum. ¶ Sic tn̄ ꝙ nll'i sb̄ditoꝝ saluo Cēsu ꝺbito. ⁊ solui ꝯsueto ꝑ hāc cessionē in Juribꝰ ipoꝝ in Insul' et Molēdinis p̄iudicium generetur Etsi nos in iuribꝰ ipoꝝ ipos tollerare noluerimꝰ: extūc licitū sit nob̄ iuxta ātiquā taxā. ꝓut ab ātiq̊ inter se vendē ꝯsueuerunt hmōi iura cōꝑare et soluē. queadmoduꝫ Serenissimꝰ p̄nceps diue memorie dn̄s Vladislaus Genitor nr̄ carissimꝰ et corona polōie pacifice ⁊ q̇ete tenuit. a tꝑe ꝯcordie circa locum Melno iacētē in terrꝛ ordinis. inter castra Radzin. et Rogozno circa flumē ossa. die sc̄i Stanislai Ep̄i ⁊ martirꝛ ꝺ mēse septēbri facte vsqꝫ ad r̄ceptionē ⁊ occupationē eorundē. ꝑ mgr̄m ⁊ ordinē ꝺ āno dn̄i. M. cccc. xxxi. attēptatā. ¶ Special'r addito et exp̄sso Q omnibꝰ hominibꝰ. et mercatoribꝰ cum q̇buscunqꝫ rebꝰ cuiuscunqꝫ generꝛ p̄tij vl' valorꝛ existāt ꝓficiscētibꝰ. liberꝝ sit vēdē hmōi res seu merces absqꝫ impedimēto ⁊ ꝯpulsa. et stare siue manē cum eis. aut eas in ciuitate Nijeschorva locāda ꝯseruare vl' trāsire cum eis q̊ placebit. siue ꝑ terrā: siue ꝑ fluuium visla infra vl' s̄ vl' in Thorun. aut alia loca in terrꝛ ordinis ꝯstituta ¶ Itꝛ īcipiē° ab eo loco ī q̊ p̄dicti limites ꝑ dn̄ꝫ Kazimirꝝ r̄gē polonie. et Mgr̄m prussie facti. et in eorundē lr̄is exp̄ssi terminātur et ꝺsinunt in ꝓcedēdo. vlteriꝰ vsqꝫ ad introituꝫ fluminis Notesch siue Bijrzuennijlz obseruabimꝰ istum moduꝫ ⁊ or-

☞ Castꝝ Jassijenijecz pro ordine.
☞ Nijeschowa Castruꝫ cum villis Murzinowa orlowo Nowanijesch pro Regno

☞ De redimēdis Juribus ꝑ Regem iuxta taxā antiquā

☞ De trāsitu mercatorum libero in terras ordinis.

Terrarum Prussie

Sūmariū

dinem ¶ Qr si ꝺ pdctis limitib⁹ poterint bone fame tres homines ꝑ pte nr̄a et corone. et tres ꝑ pte mgr̄i et ordinis electi. visis vtriusqꝫ ptī lr̄is Jurib⁹ et possessionib⁹. et alijs legittimis documētī. ꝯcordare stabunt limites talr̄ ꝯcordati ¶ Ubi āt n̄ possent electi illi homines boni ꝯcordare. Extūc sortes ab vtraqꝫ pte mittātur Quācunqꝫ āt ptē sors ꝯtigerit sic emissa ¶ Pars reliq quā sors ipā n̄ tetigit dꝫ sex psonas qs placebit ꝺ pte pdcta eligē. q̄ psone sic electe. postqꝫ iuramto corpali limites inter ptes pdctas sic ꝺ limitib⁹ discrepātib⁹ firmauerint limites illi. sic iuramto firmati ꝑ signis et limitib⁹ inter Regnum polonie ⁊ Noue marchie ppetue ꝑmanebunt Testes āt illi⁹ ptī cui sortes aduenerunt in ꝓcessu limitum pdcoꝝ castra Ciuitates ptiuꝫ pdctaꝝ ex hac sortiuꝫ accessiōe n̄ attingēt nec mouebunt. aut ꝑ sua pte aliqlr̄ vēdicabunt. Ꝭ ptes supius expsse Castra Ciuitates ab ātiq̄ tētas. absqꝫ impedimto sortiuꝫ obtinebunt.

¶ De cōcordia sup limitibus tentāda.

¶ De sortib⁹ mittendis sup limitib⁹

¶ De sex psonis iuraturis sup limitib⁹ ꝑ pte quā sors nō tangit.

¶ Jta tn̄ qꝫ pōs in fluuio drawa circa ochczeth cum libo trāsitu ppetuo manebit. Ꝭ addito qꝫ si in pte Mgr̄i seu ordinis cesserit et in ei⁹ structura negligētia ꝯmissa fuerit licituꝫ sit nob aut Capitāeis nr̄is hmōi potē nouum ꝯstruē et ātiquuꝫ reforare. q̄ties fuerit opportunuꝫ

¶ De pōte i fluuio drawa per Regem restaurando Magistro negligente

¶ Et ne in posteꝝ ꝺ hmōi psonis et testib⁹ supscripti aliq difficultas oriatur. nos Reuerēn in cristo prēz dn̄m Frāciscum Epm̄ warmien̄. ⁊ honorabiles ac Religiosum wolff ꝺ Saushenn Cōmēdatorē in Ostrorode ⁊ strēnuum Joanē ꝺ saysen. ꝑ hmōi ꝯpositorib⁹ ⁊ honorabilē ac Religiosum Cōraduꝫ ꝺ Erbingharvsen. hermānum in Reuss op Thorunen̄. Henricum forrothdanen̄. pcōsules cum supscptis Epō Cōmēdatore et Joanne ꝑ testib⁹ in casu q̄ sors Mgr̄m et ordinē tetigerit duxim⁹ nominādos et eligēdos. q̄ ad faciēduꝫ pmissa cuꝫ nr̄is ꝑ Mgr̄m et ordinē nominati ⁊ electi ꝯueniant nr̄i in Bydgostiam ex pte ordinis in Swece in crastino natiuitatis Marie ꝓxime vēturo. aliunde hmōi limites sic vt pmittitur distinguēdos vlteri⁹ pcessuri.

¶ De cōpositorib⁹ et testib⁹ casu quo sors. mgr̄m et ordinem tetigerit

¶ Postqꝫ āt vētuꝫ fuerit ꝑ limites pdcos sic vt pmittitur distinctos iuramto qn̄ limes ille fluuiuꝫ Notess ⁊ Byrzzvēnilz insiliet ipe fluui⁹ Byrzzvennylz medi⁹ erit limes ppetu⁹ inter Regnuꝫ polōie et terra Noue marchie et iteꝝ vbi byrzzvennylz cuꝫ Notess ꝯfluit. medi⁹ fluui⁹ Nothess erit limes ita qꝫ ordo ⁊ sbditi ei⁹ ipm flumē ascēdēdo dimidiuꝫ miliare ⁊ descedendo silr̄ medium miliare. ac vsus Regnuꝫ dimidiuꝫ miliare ꝑ pascuis pecoꝝ et pecuduꝫ q̄cunqꝫ. ac ꝑ receptiōe argille calcis lapiduꝫ lignoꝝ tā ꝑ igne. qꝫ ꝑ edificijs Castri ⁊ oppidi libeꝝ habeāt vsufructū. ⁊ silr̄ hoīes ⁊ sbditi Regni ⁊ corone

¶ De limite in medio fluminis Byrzwennylz et Notess ppetuo in Regnū ⁊ terrā Noue marchie

dñio ꝛ ꝓprietate apd̄ Regnuȝ nr̄m remanētib⁹ ¶ Teloneuȝ āt aq̄ticum et terrestre cum pōte et ipi⁹ structura ẜm antiquā cōsuetudinē absq̄ āpliori augmēto p̄dicti Thelonei apd̄ ordinē ꝑmanebunt ¶ Piscaturā etiā p̄fat⁹ ordo sol⁹ liberā ī eodē flumine Byrzrvennyĺz seu Notheſſ. ascēdēdo ꝛ d̄scēdēdo vt ꝑmittitur ꝑ mediū miliare a pōte q̄ ducit v̄sus poloniā obtinebit eo saluo q̄ villa Trzebyeschow in suis limitib⁹ piscādi liberā hēat facultatē. ¶ Hoc adiecto. q̄ in eodē dimidio miliari ascēdēdo et descēdēdo fluuium Byrzrvennyĺz. et etiā v̄sus Regnuȝ siłr ꝑ medium miliare aliqd̄ fortalicium nō erigatur ¶ Itē postq̄ vētuȝ fuerit ad limites ꝑ aquā vbi fluui⁹ byrzrvennyĺz. siue Notheſſ talr̄ ꝓcedēdo inferi⁹. vt s̄ dc̄m ē. v̄sus Lanczberg sup̄ differētiā ibidē ex opposito p̄dc̄ti oppidi ꝯsurgēte. ꝑs vtraq̄ vczt Nos et Mgr̄. ac ordo elegim⁹ nob̄ ꝓiudice Reuereñ in cristo p̄rēȝ dn̄m Cristoferꝝ Ep̄m Lubuczeñ. in quē ꝑtes ipē d̄ alto et basso ꝯpromittēt. et ad festuȝ sc̄e Trinitatis ꝓximum. ibidē circa Lāczberg adducēt. ꝛ ꝓductis corā eo iurib⁹ et ꝓbatiōib⁹ legittimis in termino seu terminis ꝯpetētib⁹ ab vtraq̄ ꝑte lauduȝ et ꝓnunciationē quā v̄sus ꝯsilio sapiētum. sup̄ oīb⁹ differētijs inter Regnū et oppidū p̄dictū Lāczberg tulerit. ābe ꝑtes hmōi sentētiā suscipē. laudare. emologare et ꝓuare sb̄ fidei puritate tenebuntur. ¶ Volum⁹ etiā ꝛ d̄cernim⁹ ꝑ p̄ntes. q̄ Theloneum et d̄positum vulgarit̄ et ablata. Mgr̄ et ordo restituē teneatur. ¶ Et si aliq̄s sb̄ditorꝝ d̄ terris. aut dn̄ijs nr̄is vellet ad terras ordinis rōe incolat⁹ se trāsferre licite poterit. ꝛ libē recedē. absq̄ q̄uis impedimento aut arresto ꝑsone. et bona sua vendē. aut d̄ eis disponē iuxta bn̄placitum libē voluntatis. parimō volum⁹ d̄ bonis in terris Mgr̄i et ordinis ablatis seu occupatis obꝰuari. ¶ Itē. Oēs coadiutores ꝛ adherētes q̄ in fauorē nr̄i et Regni nr̄i polonie coadiutorꝝ ꝛ sb̄ditorꝝ nr̄orꝝ Mgr̄m ꝛ ordinē prussie diffidarunt ab omni impetitiōe Mgr̄i et ordinis p̄dicti sint liberi ꝛ soluti ¶ Itē oēs apostote ordinis p̄dicti in Regno nr̄o. ꝛ terris Lithuanie Samagitarꝝ Mazouie Russie ꝛ Stolpeñ. ꝛ alijs dn̄ijs Regni nr̄i et terrarꝝ p̄dictarꝝ ꝯmorātes. ne diuti⁹ in suis peccatis tollerētur d̄ regno nr̄o et dn̄ijs nr̄is p̄dictis. ꝑ nos ꝛ officiales nr̄os exire ꝯpellātur. ꝛ deinceps hij et alij ī eisdē nllatenus foueātur ¶ Itē q̄ nll'us mercator. seu ali⁹ hō. cuiuscunq̄ cōditiōis exitat. aut bona ipi⁹ ꝓpter d̄lictum seu debitū alteri⁹ arrestetur. molestetur. vł turbetur nec etiā captiuetur. ¶ Itē si vectores et aurige bona seu merces Mercatorꝝ. ꝓ p̄cio ducētes Thelonea seu loca datiarꝝ p̄terierint. ipi duntaxat ī rebus et eq̄s suis ꝓprijs puniātur. ꝛ q̄ ꝓpterea bona Mercatorꝝ nō

Sūmariū

¶ De Theloneo et ponte ꝓ magistro et ordine

¶ De piscatura libera ꝑ medium miliare supra et infra.

¶ De nō erigendo aliquo fortalicio in Byrzwennyjk.

¶ De Episcopo Lubuczeñ ꝓ iudice ꝑ vtrāq̄ partem eligendo.

¶ De Theloneo ꝑ Mgr̄m ablato ꝛ ordinem. restituendo.

¶ De libero trāsitu Incolarꝝ hincinde faciendo ꝓ placito

¶ De Coadiutoribus Magistrū diffidantibus libē mittendis

¶ De Apostatis a Regno polōie pellendis

¶ De nō arrestādis Mercatoribus rōe culpe aliene

De pena vectorꝝ telonea nō soluentiū.

dn̄t occupari nec ꝯtineri. ¶ Itē silua Babsco circa fredelāth
ī districtu Malzleñ. impignorata ordini ꝓ certa summa rdimi
poterat. ꝑ īpignorātē vl' ꝑ Regnum soluta summa ordini. ꝓ q̄
extat obligata et in lr̄is desuꝑ ꝯfectꝭ ꝯtinetur. ¶ Itē Datio
siue exactio dicta funthomczol suꝑ q̄ p̄scis tꝑibꝰ ⁊ hactenus
cōtrouersia inter Mgr̄m et ordinē. ac Mercatores terraꝝ re-
gni polonie Ducatꝰ magni Lithwanie et ducatuū p̄dictoꝝ
v̄tebatur. ⁊ pēdebat ex certꝭ causis indecisa. talē ponimꝰ ordi
nem. Qꝫ mercatores Regni ducatꝰ magni ⁊ ducatuū p̄dc̄toꝝ
ꝑter alia q̄cunqꝫ ḡuamina et solutiōes imposteꝝ imponēdas
q̄buscunqꝫ nominibꝰ nuncupētur rn̄deāt ordini. ꝺ eadē dun-
taxat si aliq̄ñ ꝯtigerit ip̄os cum bōis suis ī nauibꝰ ꝓprijs naui
gare vltra mare. ¶ Ita tñ ꝙ si Ciuitates maritime lib̄tate et
absolute via Iurꝭ fuerint ab eadē. ꝙ ciues Mercatores ⁊ in-
digene Regni et terraꝝ. polonie. lithwanie. mazouie. russie a
solutiōe hm̄ōi sint silr̄ liberi ⁊ excepti. ¶ Et illa oīa q̄ ab eis a
tꝑe. q̊ pn̄s pax ꝑpetua ē firmata rōe hm̄ōi exactōis sunt rcepta
integlr̄ rstituātur ꝑ ordinē p̄dictum Mercatoribꝰ Regni du-
catꝰ magni. ⁊ ducatuū p̄dictoꝝ viceuersa absqꝫ recusatiōe ⁊
renitētia q̄licunqꝫ. interruptiōe. ꝯsuetudine. p̄scriptiōe. ⁊ diu
turnitate ñ obstātibꝰ. Si vo ꝑ ꝯcordiā extincta fuerit ad resti
tutionē rceptoꝝ minīe teneātur Alie āt oēs ⁊ singlē exactōes
q̊buscunqꝫ vocitētur noībꝰ a mercatoribꝰ terraꝝ rgno polo
nie ducatui magno lituanie. ⁊ ducatibꝰ p̄dictꝭ sbiectaꝝ vt p̄-
fertur indigēis ī terrꝭ mgr̄o ⁊ ordini sbiectꝭ ¶ Et specialr̄ exa
ctio q̄dā dicta lobegal ⁊ fijrlzen nullatenꝰ decetero exigātur.
¶ Nec Nos rex dux magnꝰ Lituāie duces mazouie ⁊ stolpeñ
īponemꝰ aliqđ nouū Teloneum ī ḡuamē ⁊ p̄iudiciū dunta
xat sbditoꝝ ordinis p̄dc̄ti Et si qđ nouū ē impositū in terris
nr̄is ⁊ ducatibꝰ p̄dictꝭ a tꝑe ꝯcordie ēca locū melno facte om
nino ꝺponatur. ¶ Teloneis ⁊ ꝺpositꝭ āīq̄s sꝑ saluis. ¶ Itē
cum medietas Nauigij ēca Thorun s̄dicti cum medietate pe-
cuniaꝝ ꝺ ip̄o ꝓuenētiū nob vigore p̄us habite et pn̄tꝭ ꝯcor-
die. ī ꝑpetuū hēdibus ⁊ successoribꝰ nr̄is ꝺbeatur ¶ De col
lectore pecuniaꝝ ex ip̄o sic inter nos existit ꝯuētū. ordinatum
⁊ ꝯclusū. ꝙ is q̊ ꝑ nos ⁊ successores nr̄os ad ea fuerit ꝺputatꝰ
ꝯueniat cū ꝯmēdatore Thoruneñ. ꝓ tꝑe exn̄ti. vno āno ī opi
do Thorun. ⁊ alio in nijeschoua. ⁊ sic sꝑ vicibꝰ alternatꝭ colle
ctorē hm̄ōi singlis ānis silr̄ ꝯstituāt ¶ Qui sb p̄stito iuramēto
pecunias q̄s collegerit diebꝰ dn̄icis ī manꝰ vtriꝰ qꝫ pn̄ter eq̄li
portione diuidēdas solutis p̄cijs famloꝝ ⁊ reꝑatiōe Nauium
ꝺ cōi. Et si alteri parti ille collector pecuniarum nō placuerit

Sūmariū

De silua babsco redimēda ꝑ Regnū vel impignorantē

Exactio funthomczol ꝑ mercatores soluenda

Si Ciuitates maritime a teloneo libere sint mercatores Regni polonie eadē lib̄tate potiāt.

De restitutione ꝑceptoꝝ Mercatoribus faciēda vl' nō

De exactione lobegal et fijrken non exigenda

De Thelonei noui in Regno polonie nō institutiōe

Telonea antiq̄ Salua ꝑmaneant

De collectore ex vtraqꝫ ꝑte eligendo ānuatim vicibus alternatis.

De solutiōe famuloꝝ et nauiū reparatione cōmuni pecunia

ℭ De Seruicijs alternatim impendēdis. et expensis prouidendis
ℭ Capitane⁹ super Justicia exequenda negligēs officio priuandus. Als iuramento purgādus.
ℭ Cōmendator negligēs ab officio deponit̄ Substitutus institiam facturus.
ℭ Requisitus de iustitia ad dāni solutionē cōpellendus.
ℭ Propter excessuz vnius pax ppetua nō ē infirmanda.
ℭ Delinquēs p Capitaneos ad satisfaciendū cōpellēdus.
ℭ Duo cōmēdatores et duo palatini eligēdi, p iudicibus et officijs remissis puniendis.
ℭ Vno anno in Thorun alio in Nijeschowa cōuenturi.

anno elapso tam Capitaneus siue ad ea ōputatus. q̄z Cōmendator ɔuenien̄. vt s̄ alium eligāt. q̄tiēs fuerit opportunum. ¶ Seruitia vo p famlos Nauigij p̄dci q̄ Scharzverlz appellatur fieri ɔsueta ptib⁹ p̄dictꝛ. silr alternatꝛ septiāis. ꝛ parib⁹ vicib⁹ impēdātur. et tc̄ ps q̄libz ī sua septiāna ipis ꝓuideat ō expēsis. mō et forā sic̄ hacten⁹ est eis ꝓuisum. ¶ Jtem si aliq̄ de terrꝛ Regni nr̄i ducat⁹ Magni ꝛ ducatuuz p̄dictoꝝ s̄bditꝛ ordinis iniuriā intulerit. et sup eo Capitane⁹ vl' ali⁹ officiał nr̄ req̄sit⁹ iustitiā n̄ fecerit. Extc̄ ꝓ negligētia hmōi ab officio est deponēd⁹. nisi ō innocētia sua iuramto ꝓprio et corpali se purgauerit ¶ Silr ex alia pte. si ɔmēdator vl' officiał ordinis pnominati. in reddēda iustitia in p̄missis negligēs fuerit. parimō ōstituatur. Et nihilomin⁹ successor. iustitiā teneatur facē expeditā req̄rēti ¶ Si vo is q̄ ꝓ iustitia rōe ōlicti. vl' als: req̄rit simplex fuerit Terrigena. et iustitiā facē r̄cusaret aut negligeret. Extc̄ dāna iustitiā req̄rēti. ꝓ capitāeum seu cōmēdatorē ō bonis terrigene p̄dicti ɔpēsentur et soluātur nisi sibi se purgauerit Juramto. ¶ Jtē si p aliquē s̄bdituz indigenā vl' aduenā alicui⁹ nr̄m. casu et euētu Jnscriptiōi seu paci hmōi. ppetue fuerit ī aliq̄ ōrogatuz et ɔuētum. vtpote. rapine. spolia. incēdia. vastatiōes. p̄de. vl' homicidia. aut aliq̄ maleficioꝝ gn̄a in dn̄ijs. et terrꝛ nr̄is alterutris patrata fuerint et cōmissa. ꝓpterea pax p̄dcā. cassari. irritari n̄ ōbebit. ß in suo robore. ꝛ firmitate pmanebit Nec ꝓpter ß ps cui⁹ s̄bdit⁹ maleficiuz hmōi cōmiserit cēsebitur fore deierās seu piurās. ¶ Predicti āt ōlinquētes. et malefactores ꝓ ipoꝝ excessib⁹. ꝓ Capitāeos seu officiales vtriusq̄z nr̄m iudicialr̄ puniātur. et ad satisfactionem plenā et ōbitā arcebuntur et ɔpellētur. ¶ Jtē vt Capitāei palatini. comēdatores. officiales. seu iudices ptꝛ vtriusq̄z ad administrationē iustitie forti⁹ inducātur Et ne aliq̄ gnis displicētia inter Nos Regē. ducē magnuz. ꝛ duces p̄dctos ex vna Mag̃rm ordinē et terras s̄biectas sibi pnominatꝛ et s̄bditos eorundē pte ex altera imposteꝝ valeāt exoriri singl'is ānis Nos rex p̄fat⁹ duos ex Cōmēdatorib⁹. viros boni testimonij ꝛ cōsciētie in festo pēthecostes. Et silr̄ Mgr̄ et ordo duos palatinos. aut alios parꝛ ɔditiōis. in p̄fato festo ō terrꝛ nr̄is p̄dictis eligāt. ꝛ sibi quātotius poterint hmōi electiōes ꝑsonaꝝ scriptis insinuent. ¶ Qui infesto sancti Michaelis cōuenientes vno āno in Nijeschowa. alio in Thorun. et tactꝛ sacrosanctis Euāgelijs. fauore timore et odio exclusis. de iusticia facienda puniēt Judices. ac officiales ī administratiōe iustitie r̄missos et negligētes. et iura municipalia loci ōlicti ptib⁹ lesis faciēt

nihilominꝰ iustitiā ꝯgruētē. vł ptes ƀm eq̄tatē. ꝛ bonā iustitiam ꝓponēt. ꝛ omnia faciāt q̄ ꝓ ꝯseruatōe hmōi iurate pacꝭ ppetue viderint expedire. ¶ Parimō inter samagitiā ꝛ prussiam vno āno ī veluna. et alio in Regnÿth inter Lithuaniā ꝛ Liÿuoniā vno āno ī buspole. et alio ī dÿmborg als ī nouÿna īter Nouā marchiā. ꝛ maiorē poloniā vno āno ī Sÿralrorvo als Czirlz. alio in drezno inter terrā dobrineñ. ꝛ Prussiā vno anno in Ripÿn et alio in Brodnÿcza. Inter terras Mazouie ducꝭ Uladislai et prussiā. vno āno ī dzoldorv ꝛ alio ī mlarva inter visnam et prussiā. vno āno in visna et alio Janusburg inter terras ducꝭ bollzonis ꝛ prussiā. vno āno ī Czÿechanorv et alio in Nidborg. p omnia volumꝰ ꝛ ꝺcernimꝰ obſuari. iter ducatuz Stolpeñ et prussiā vno āno in Stolp. et alio āno in Rÿtharv. inter Nouā marchiā ꝛ terrā Stolpeñ. vno āno in Recz ꝛ alio in Sathÿn nisi ptes de aliÿs locꝭ fuerint ꝯcordes ¶ Itꝭ Ne circa limites displicētie seu ꝯtrouersie suscitari valeāt. Volumꝰ limites. ꝺ q̄nnio in q̄nnium vbi opꝰ fuerit innouare. ¶ Itꝭ lib sit trāsitꝰ ꝛ via. omnibꝰ mercatoribꝰ. ac incolis terraꝝ. et dn̄oꝝ ordinis cum suis Mercācÿs frumētis cuiuscunqꝫ gn̄i. ꝛ rebꝰ q̄buscunqꝫ et cuiuscunqꝫ ꝯditiōis. vel Maneriei existāt. sine impedimēto. vł angaria. p terras ꝛ maria. aq̄s et flumina q̄cunqꝫ ascēdēdo. in et ad Regnum polōie terras Lithrvanie Samagitaꝝ. Mazouie et Russie. et descēdēdo p ipm Regnuz atꝫ terras p̄dictas. ac per ipa flumina seu aq̄s vsqꝫ ad Maria. ꝛ trāsmare in nauibꝰ puis siue magnis vasis siue oneratꝭ imppetuuz. quōcunqꝫ et q̄tiēscunqꝫ voluerint. absqꝫ aliq̄ arresto vł impedimēto cuiuscunqꝫ. ꝛ specialr oppidanoꝝ in Thorun. Quasq̄dē merces. frumēta et res. vt ꝯscriptuz ē. si p̄fati mercatores seu Incole ordinis ducentes. vendē aut stare. in aliq̄ locoꝝ seu Ciuitatum ad portum siue Rippā p̄dictā aq̄ꝝ siue mari situatoꝝ. seu situataꝝ voluerint ē ꝛ dꝫ esse in ipoꝝ arbitrio et voluntate. Si vo vendē noluerint pn̄t absqꝫ omni impedimēto ire seu ascēdē vł ꝺscēdē q̄ eis placuerit. cum rebꝰ p̄dictꝭ vt supius ē exp̄ssum. Theloneis ꝛ ātiq̄s depositꝭ. put s̄ saluis. ¶ Itꝭ Omnia dāna. iniurie. displicētie. impēse. et expēse p̄latoꝝ eoꝝqꝫ Ecclesÿs ꝛ caplis. ac Abbatibꝰ. ꝓoribꝰ Couētibꝰ Monasterÿs. ꝑsonis eccliastīcꝭ seclaribꝰ. et aliÿs q̄buscunqꝫ p nos. sbditos coadiutores ꝛ adherētes nr̄os. in terrꝭ Prussie et extra. illata quōlibꝫ ꝛ facta ī omnibus guerris p̄teritis. et econtra p sepedictum mgr̄m et ordinem ac exercitus ipsoꝝ prelatis in dominÿs Regni nostri.

Sūmariū

☞ De Limitibus de q̄nquennio ī q̄nquēniū innouādis.
☞ De libero transitu Mercatorum p terras et flumina

☞ De dampnis et iniurÿs hincinde sopiendis et extinguēdis

cōstituti sint sopita. auctoritate pñtiuz penit⁹ ꝛ extincta ita ꝙ
ptextu eorundē p platos ipos. aut eoꝝ aliquē suis aut eccliaꝝ
Caploꝝ Cōuētuuz siue monasterioꝝ suoꝝ noib⁹ mgr̄o ꝛ or-
dini pdicto. vl alijs supdicti. q̄stio. cā. actio. vl ipetitio d iure
vl d facto nllo vnq̄ tpe moueatur. ¶ Itē Mgr ꝛ ordo pdci
tenebuntur nob roe ɔcordie pñti. dare ꝛ soluē Nouē milia flo
renoꝝ cuz q̄ngētis hungaricalib⁹. iusti ꝛ boni pōderis. aut
eoꝝ valorē i mōeta prutenicali bōa noua. medietatē in dñica
Letare. et aliā medietatē. in festo sci Martini Epi in Thorun
pxime affuturi. p ratha cuiuslibz solutiōis lras q̄ttātias te-
nebuntur assigre ¶ Itē circa Judices. iudicia. mercācias emē
das. vl vēdēdas. ꝛ circa victualia ɔpanda. ꝛ Thelonea ātiq
soluēda rōnabil ɔsuetudo tpe bone mēorie Wijtorvdi magni
duci Lithwanie tēta. i Lithwania. Samagitia. ꝛ Russie. in-
cōcusse suetur. ꝛ quātuz fieri poterit. iuxta rituz Catholicoꝝ
in meli⁹ reformetur ¶ Itē ne circa hāc ɔcordiā ppetuā aliqd
imposteꝝ relinq̄tur. qd possit mētes ꝛ sbditos ptium pdictaꝝ
tā spirituales. q̄z seclares ad lites ꝛ odia q̄cunq̄ puocare in-
futuꝝ. Cām ecclie Wladislauieñ. ꝛ ipi⁹ Epi. sup demollitione
dom⁹ Epalis añ oppidum Gdansk in pteriti guerris p oppi-
danos Gdaneñ. attēptata. q in curia Romana. ꝛ cōstantieñ.
ac Basilieñ. ɔcilijs p ānos plurimos pēdebat indecisa. duxi-
mus de ɔsensu ptium. et Venerabil capli Wladislauieñ. p me
dium ɔcordie sopiēdā. Ita vzt. Qz mgr ꝛ ordo p Oppidānis
Gdanēsib⁹ Reuereñ. in cristo pri dño Wladislao moderno
ecclie Wladislauieñ. epo Mille ducētos florēos hungaricales
boni ꝛ iusti pōderi. p media pte hmōi summe in festo Carnis-
priuij. ꝛ vno stamine Brusieñ. boni opis in oppido Thorun
et p alia media in festo scti Michaelis ibidē pxime affuturo.
rōe dmollitiōis dom⁹ pdicte soluēt. ꝛ expediēt cum effectu. ꝛ
absq̄ excusatiōe aliq̄li. dñs vo Eps pdict⁹ ꝛ Caplm ei⁹ eosdē
oppidāos Gdaneñ. ꝛ ordinē ab impetitiōe sua. dz dimittē ab
solutas. ꝛ cām hmōi extinguē. nunq̄ ipis de cetero p se ꝛ suc
cessores suos intētādum. quā ordinationē pfati dñs Eps et
oppidāi publice et solēniter emologarūt. Solutiōe facta dñs
Eps pfat⁹ cum Caplo suo. sup q̄libz solutiōe q̄ttabit sufficiē
tibus lris Mgrm ordinē ꝛ oppidanos añdictos. ¶ Iti mgr
gñalis ꝛ ordo oēz exactā ꝛ extremā diligētiā faciēt Qz mgr al
manie. i. vnuz ānum mai⁹ suuz Sigilluz huic ɔcordie ppetue
appēdz ꝙ si facē nollz s cū aliq dño spūali vl tpali rōe bonoꝝ
ab eodē dño obtētoꝝ regi Regno polōie ꝛ ducatib⁹ pmissis

☞ De soluēdis. ix milibus et q̄ngētis florenis p Mgrm

☞ De ɔsuetudine veteri p omnia obseruanda.

☞ De sopiēda cōtrouersia sup demollicione dom⁹ Epalis ante Gdansk

☞ De sigilli maioris Magistri almanie appensione pro Cōcordia firmāda.

Sūmariū

ac eorꝝ sb̄ditis bella moueret. ¶ Extūc Mgr̄ gn̄alis. et mgr̄ seu preceptor Lyuonie. et fratres ordinis per Prussiam et Lyuoniā absq; dolo ⁊ fraude sb̄ fide et honore p̄stiti iuramēti eidē Mgr̄o Almanie. Necnō ill' dn̄is sb̄ qb⁹ ꝯsistunt. ac alijs q̄buscunq; hominib⁹ ꝑ se vl' alias publice vel occulte directe vl' indirecte. cum gētib⁹ armorꝝ pecunijs armis. aut alijs auxilijs q̄buscunq;. ꝯsilio vl' fauore. n̄ dn̄t neq; pn̄t sb̄uenire aliq̄ excogitato ingenio vl' colore. ꝙ si ꝯtrarium fecerint. ⁊ id legitimis documētis ꝓbatū fuerit. ꝙ tūc subditi eorꝝ. ab omnib⁹ omagijs Iuramētis ⁊ subiectionib⁹ liberi ⁊ soluti esse dn̄t in h̄ casu. donec ad obseruationē pac꜀ ꝑpetue reuertētur. ¶ Itē Nos Uladisla⁹ Rex p̄dict⁹ oppidum anrszvald al's Choschczno. qd̄ exercit⁹ p̄ris nr̄i bone memorie dn̄i Uladislai acq̄siuit. ⁊ cui⁹ possessionē hucusq; habuim⁹. pacificā mgr̄o et ordini infra hinc ⁊ dn̄icā Letare. ꝓxime vēturā. cum Curijs villis. ⁊ alijs omnib⁹ coherētijs ad p̄dictum oppidum spectātib⁹. restituere tenebimur et debem⁹ Nobiles insuꝑ de Nouarvedel ⁊ Fellzemburg. cum oppidis Castris ⁊ omnib⁹ bonis suis in Noua marchia ꝯsistētib⁹. q̄ p̄ri nr̄o p̄dicto fidelitatē ⁊ omagium exercitu nr̄o in Noua marchia exn̄te p̄stiterāt ad mgr̄m ⁊ ordinē absoluti p̄mo a nr̄is omagijs ⁊ iuramēt꜀. rōe bonorꝝ p̄dictorꝝ dumtaxat nob̄ fact꜀. infra hinc ⁊ p̄dictum terminum dn̄ice Letare r̄uertātur. Qual'rcunq; āt ipi Nobiles ⁊ oppidum arnszvald ad possessionē Mgr̄i et ordinis accesserit. siue de manib⁹ nr̄is aut nr̄orꝝ. siue etiā alijs mōis q̄buscunq; ꝙ ꝑ h̄. huic articl'o satisfacē cēseamur. Prouiso tn̄ ꝙ Mgr̄ ⁊ ordo eosdē fauorabil'r ⁊ benigne recipiāt. ⁊ de vita ac bonis affecurent. queādmodum de hmōi affecuratiōe. ꝑ Mgr̄m ⁊ ordinē in festo purificationis Marie ꝓximo. dꝫ eisdē ꝓuideri. ⁊ in castro Ranczansch hmōi lr̄a affecuratiōis p̄ntari. ¶ Itē castꝝ Myesch orva. cum districtu ⁊ medietate nauigij vt supius ē exp̄ssum. Mgr̄ ⁊ ordo infra hinc et dn̄icā Letare proximā. ad man⁹ Reuerēn̄. ī cristo p̄ris dn̄i Uladislai Epi Uladislauiēn̄. nomine nr̄o. dn̄t tradere. restituere et assignaee cum effectu. ¶ Itē vt h̄ ꝯcordia cum tāta maturitate ꝯcepta. habundantiori cautela valeat ab vtraq; ꝑte fortius ⁊ attētius custodiri ꝓmittimus bona fide attēte ⁊ fidel'r ī v̄bo nr̄o Regio absq; dolo et fraude corꝑali p̄stito Iuramēto hmōi ꝯcordiā ī omnibus suis articl'is. atq; punct꜀ obseruare. ¶ Et vt ꝓpēsiori vi

Ꝥ De nō ferendis suppecijs ꝑ mgr̄m et ordinē. Al's subditi a iuramentis p̄stitis absoluantur.

Ꝥ De Oppidi Arnswald Magistro restitutōe

Ꝥ De Castri myeschowa cū districtu restitutione

☞ Forma iuramē ti super Concordia facta prestādi

gilātia ipius Capitula attēdātur. Decernim⁹ formā iuramētī
sb vbis et tenore infrascripti. Ego. n. Iuro q hāc concordiā
obseruabo Nec ꝯueniā ei facto auxilio ꝯsilio vl' fauore sic me
de⁹ adiuuet et hec sancta   Et q omnes Reges successores
nr̄i et heredes. infra annum Coronationis sue. seu suscepti re-
giminis. Silr̄ dux magnus Lithwanie modern⁹. ad requisi-
tionem alterius partis ꝑ nuncios speciale mādatum haben.
hmōi pacē ꝑpetuā Iuramētis firmare ⁊ stabilire teneantur.
Atq de decēnio ī decēnium. ꝑ ꝑlatos. duces. palatinos. cō-
mēdatores. terrigenas. atq ciues. tā nr̄aꝝ q ordinis partium
et ꝑus nō Iuratos dq nouis iuramētis solidari ¶ Itē vt ꝑs

☞ De litteris per Nobiles et Ciues hincinde dandis

ꝯ partē metu animaduersiōis pn̄tis. ad bella et ꝑlia nō ꝯsur-
gat. Statuim⁹ decernen. Qr nr̄i ꝑlati. milites. ciues ⁊ tota cō-
munitas debeāt et teneātur Terraꝝ mgr̄i ⁊ ordinis. ꝑlati. no-
bilibus. militibus. ciuib⁹. et toti ꝯmunitati dare certas nr̄as
lr̄as. ⁊ pares siue reuersales ab ipis sb eadē forma recipe. q̄s
tā nos q ꝑfatus Mgr̄ et ordo. vtrisq sbditis nr̄is. dare pro-
mittimus et debem⁹. ¶ Ipsiq subditi nr̄i. sbditos mgr̄i ⁊ or-

☞ Forma lr̄arum Reuersaliū hincinde dandarum

dinis. ⁊ ecōuerso subditi ordinis: subditi Regni nr̄i dare ⁊ pn̄-
tare tenebuntur in dn̄ica Letare, ꝓxime vētura sb hijs vl' simi-
bus vbis. Qr si nos vel successores nr̄i. stāte hmōi pace ꝑpe-
tua Mgr̄o ⁊ terri ordinis vellem⁹ aut conaremur hmōi guer-
ras. aut bella mouere. nō dn̄t nob sbditi nr̄i ꝯsentire nec in hͦ
obedire, aut parē. qnymmo erunt ab omnib⁹ nr̄is omagijs iu-
ramētis ⁊ subiectionib⁹ liberi et soluti. donec ī hͦ casu. Nos ⁊
successores nostri ad obseruātiam pacis ꝑpetue reuertemur.
¶ Itē Omnes violationes Treugaꝝ. ac paci federꝝ. stipula-

☞ Omnes violationes Treugaꝝ. ⁊c inter partes prius facte cassantur

tionum. ꝯctuum. si q̄ inter ꝑtes ꝑdictas ī guerris ꝑteritis. ac-
cidissent. vigore presentis cōcordie anullamus et cassamus.
¶ In cui⁹ rei testimonium Sigillum nr̄m q̄ ad pn̄s vtimur
cum infrascriptorum Illustrium ac preclarorum dominoꝝ
fratrum nostrorum Carissimoꝝ ducum. Baronumq. mili-
tum. procerum ⁊ Ciuitatum Sigillis pn̄tibus sunt appensa
vcq Sigismundi magniduci Lithwanie ꝑdicti Semowithi
Kazimiri Uladislai Boleslai Mazouie Boguslai Stolpen.
Michael' ꝑfati dn̄i Sigismūdi magniduci Lithwāie nati du-
cum. necnō Reuerēdissimoꝝ ac Reuerēdoꝝ ī christo patrum
dn̄oꝝ Alberti sancte Gneznen Ecclesie primatis. ⁊ Ioānis
Leopolien Archiepiscopoꝝ. Sbigne. Crac̄ Stanislai pozna-

nien̄. Uladislai Uladislauien̄. Stanislai ploczen̄. Mathie
Uilnen̄. Joannis Chelmen̄. Pauli Cameneczen̄. ⁊ Andree
Uladimirien̄. Episcopoꝝ Andree Uladimirowijcz Chebdo
Goldorwycz Jorgij Syemyonorwycz Russie ducum. ⁊ Ma
gnificoꝝ Nicolai de Michalorw Crac̄ Castellani Sādiuogij
de Ostrorog poznanien̄. petri de pyeskorwaskala Crac̄. Jo
annis de Czyzorw sandomirien̄. Martini de Calmorwa Sira
dien̄. Joannis de Lychyn Bresten̄. Jarandi de Brudzerwo
Juniuladislauien̄. Ostylk Castellani Uilnen̄. Bolgerth vil
nen̄. Lulusch Trocen̄. Joannis Manzylk de Bambrorwa
Leopolien̄. petri Odrorwansch podolie. stanislao Grod de
Srzenskro plocen̄. Joānis Glorwacz de Lauzenycze Czyr-
nen̄. pauli de Radzimorw Belzen̄. palatinorum Martini de
slanskro poznanien̄. Dobeslai de Syenno sandomirien̄. pe-
tri de Zirnylki Calichien̄. Laurentij Zaramba siradien̄. Pe-
tri de Gnyno Gneznen̄. Alberti Malski Lācicien̄. Floriani
de Corythnycza Uislicien̄. Domarath de cobilanij Lubli-
nen̄. Nicolai de Uorzunorwo Brzesten̄. Cristini de Cozye-
glorwij sandeczen̄. Joannis de Tanczyn Uoynyczen̄. przed
borij de Conyecz polye Rospyerien̄. Nicolai đ Uirzbiczskro
Dobrinen̄. Joannis de Balycze Radomien̄. Barthossij de
Gostin Nakken̄. Martini de Uyrzyska Juniuladislauien̄.
Clemētis de Strzelcze Byeczen̄. Uincētij de Schamotuli
Myedzyrzecen̄. Dobrogostij de Colno Camenen̄ Przedpel
conis de Copydlorwo Lāden̄. Bzylk przybislai Zarnouien̄
zwarsy de Ostrorw Zauichosten̄. Pauli de Byskupycze
Malogosten̄. Alberti de pakoscz Srzemen̄. Mathie Brze
zinen̄. Joannis de Calynorwa Sandecen̄ Petri de Chelm po
lanecen̄. Nicolai de Lubstorw Cruszvicien̄. Stanislai de
Scarscherwo Byechouien̄. Jacobi Przekora Czechouien̄.
Przybyslai Corwalen̄. Nicolai Kyelbasscha Bydgostien̄.
Jacussij de strzygij Rypynen̄. paskonis de Goslarwycze co
narien̄. Joānis de Ulonorwo Rogosnen̄. Hriczkonis Kyer
deyorwycz Leopolien̄. Nicolai de Uyssnicze premislien̄. Pe-
tri de Smolicze sanoczen̄. Michaelis de Buczacz Halicien̄
Joānis đ Oleschnycza marsalci Andree đ Lubino Thezau
rarij r̄gni polōie Andree đ Czechorwice ploczen̄. zwigādi de
ostrologa cyrnen̄. dobrogostij đ Norwydzwor. zwarschouien̄
Pauli de leschno Sochaczouien̄. Ade de rythlo Gostinen̄.
marcussij đ popijen̄. rauen̄. Nicolai maldrzijk đ stharogroth

Belzeñ. Castellanorum Petri de Pijeskorvaskala Crac. Petri
Cordibog poznanieñ. Andree de Zelechorv Sandomirieñ.
Dobrogostij de schamotuli Calischieñ. Clemētis Scheliga
de Janouijcze Siradieñ. Stanislai Bijelauskij Lancicieñ.
Andree dunijn Bresteñ. Stanislai Juniuladislavieñ. volcz
konis Rokathorvijcz Leopolieñ. Sandkonis de Sennorv
premislieñ. Czurilonis de Stoijancze haliczieñ Janussij ker
keijorvijcz Cameneczeñ. Nicolai Grzijmalca Sanoceñ. sta
nislai Canijmir Chelmeñ. Petri de Campa ploceñ. Andree de
Radzijeijorvijcze Sochaczouieñ. Nicolai de brzozorv Go
stineñ. Joannis Thabasch de Zaluski Raueñ. Succamera
riorum Narcissij de zvroczimorvicze Cracouieñ. Theodorici
de Modzijchod poznanieñ. Stanislai Slanka de Lapsorvo
Sandomirieñ. Nicolai de Pleschervo Calischieñ. Zegothe
de Monkorvo Siradieñ. Petri de Opororvo Lācicieñ. val
konis de Sluzervo Bresteñ. Nicolai de Cōsczelijecz Juni
vladislauieñ. Derslai de zvijscholkije Lublineñ. Georgij de
Lassodkij Dobrineñ. Joannis de Vijnnijcza Leopolieñ. Ja
cobi de Zakorvijcze Halicieñ. Andree zvijsga Ploczeñ. Jo
annis de Reglervijcze Czijrneñ. Joannis Rogala de zvan
grzijnorvo zvijschegrodeñ. Derslai de Podosie sakroczineñ
Vexilliferorum Pauli de Bogumijlouicze Crac. Abrahe de
Szbanschijn poznanieñ. Joannis de Sprorva sādomirieñ.
Troyanij de Lekna Calischieñ. Petri de Vydarva Siradieñ
Ade de Thur Lancicieñ. Andree de Ludbrācz Bresteñ. Ma
thie Figa de Osnycza Junivladislauieñ. Allexij de Plonny
kij Dobrineñ. Joannis Kyelczorvycz Lublineñ. Stanislai
de Darvydorvo Leopolieñ. Petri de Grochorvyecz premis
lieñ. Joannis cola Halicieñ. stanislai de strzegorvo ploczeñ
Alberti de Chebdzino Czirneñ. Zylanij de zvynnycza zvy
schogrodeñ. Zemak de smogorzervo Czyechonouieñ. sassy
ni de sczarvyno Gostineñ. Jacobi de Glorvno Raueñ. sassy
ni de Virzislka Belzeñ. Judicum Joānis Farurei Cracouieñ
Byenyakonis de Bandlervo poznanieñ. Joannis porvale
sandomirieñ. sigismundi de Margonyno Calischieñ. stephani
de Opororv Lancicieñ. Cristini de Cosczol Bresteñ. Joānis
Boybuski Juniuladislauieñ. Demetrij de Chodororv.
Leopolieñ. Mßicrouski premislieñ. Dapiferorum. Janussij de
Cobylanij Cracouieñ. samborij de Malochorvo poznanieñ
petri de Krzyzanouicze. sandomirieñ. Thomkonis de mirza

Siradieñ. Voijenſki Brzeſteñ. Kaczkovſki Juniuladiſlauieñ. Nicolai de Felſteñ Leopolieñ. venatoꝝ. Jacobi Clicze pincerne Siradieñ. Skora Poznañ. Bogoſſij d Cruſchovv Caliſchieñ. Andree de Brzezije Breſteñ. Jobis d Zijmuavoda Leopolieñ ſubiudicum Nicolai de Brzeſe Craci. Raphaek d Golutbovo Poznanieñ. Jacobi de Baranovv Sādomirieñ. Stanislai d Oſtrorog Caliſchieñ. Nicolai coluczſki Juniuladiſlauieñ. Clemētis d Banczycze Lanciciеñ. Nicolai d Scharlei Breſteñ Sub dapiferoꝝ Jacobi Lublineñ Kijelcz Siradieñ. Jobis de Laſſotki Dobrineñ. Jacobi d Malijcze Leopolñ. Tribunoꝝ Stanislai Liganſzicz Spitkonis de Melſtin. Petri de Curovv. Nicolai de Crolijkouo. Przedpelczi Moſczijcz de Coſmijn. Mijlaij de Mijloſlavv. Januſſij de Thuliſkovo. Nicolai d Grandi. Petri d zauadi Mſczvij de Barczevv. Jacuſſij d Vronijavij. Jobis d zijchlino. Nicolai de Sleſſijno. Vincētij de Pnijeua Thomkonis de Sobotha. Thluk de Strijkovv. Raphael de Tharnovv Jobis de Pilcza. Scarpkonis de Gora. Nicolai d michovv Nobiliuꝫ ⁊ ꝓceꝝ Craci. Poznañ. Caliſchieñ. Leopol. plocñ Varſchouieñ. Stolpeñ. ⁊ Stargardeñ. Ciuitatum. Poſtq̄ autē deo faueñ annos diſcretōis attigerim⁹. ꝓmittim⁹ ⁊ ſpōdemus Juramētum p̄ſtare ⁊ appendere ſeu appēdi facere p̄ntibus Sigillum noſtre maieſtati. Actuꝫ in Brzeſcze Vladiſlauieñ. Diocesis Sabbatho in Vigilia Circumciſionis dñi. Anno eiuſdē. Milleſimoq̄drīgēteſimotriceſimoſexto. Datuꝫ ꝑ man⁹ magnifici ⁊ venerabil Jobānis d Conijeczpolije Cancellarij ⁊ Vincētij Koth Cuſtodis Gnezñ Cantoꝝ Cracouieñ. Regni Polonie Vicecancellarij ſincere nob dilectoꝝ

Magiſter Pruſſie ꝓmittit pacem ſeruare cum Regno Polonie perpetuam.

¶ Nos frater Paul⁹ de Rusdorff ordinis btē Marie dom⁹ Teuthonicoꝝ Jeroſolimitañ. mag̃r generalis Significam⁹ tenore p̄ntiuꝫ quib⁹ expedit vniuerſis. Qꝫ nunq̄ nos nec ſucceſſores nr̄i Sereniſſimo p̄ncipi ⁊ domino dño Vladiſlao Regi. aut regno ſuo polonie guerras mouebimus. aut bella ſed pacē ꝑpetuā ⁊ ꝯcordiā inter p̄dictum dñm regē Regnuꝫ ⁊ adherentes ſuos ab vna. Nos ordinē ⁊ adherentes nr̄os ab al-

tera ptibus. De anno dñi. M.cccc.xxxvj. In vigilia Circumcisionis dñi in Ciuitate Brzÿsti. &c. ꝯceptā ꝛ firmatā. custodiemus et ꝟuabim⁹ incōcusse in omnib⁹ suis articul' atq₃ punctī. Promitten̄ ꝙ si nos vl' successores nr̄i. stāte hmōi pace perpetua. supradicto dño regi. aut regno Polonie. vellem⁹ aut conaremur hmōi guerras. aut bella mouere. nō dn̄t nob subditi nr̄i ꝯsentire. nec in hoc obedire aut parere. q̄nymmo erūt ab omnib⁹ nr̄is omagijs. iuramētis. ꝛ subiectōib⁹. liberi ꝛ soluti donec in h̄ casu. Nos ꝛ successores nr̄i. ad obꝟuationē pacis ꝑpetue reuertemur q̄s ī hmōi casu absoluim⁹. ab omib⁹ omagijs. ꝓmissiōib⁹ ꝛ iuramētī nob factis: vt p̄fertur ip̄o facto. ꝑ p̄ntes. In cui⁹ rei testimonium ꝛ fidē firmiorē Sigilli nr̄i appensione p̄ntes fecim⁹ cōmuniri. Datum in Castro nr̄o Marienburg ip̄a die dn̄ica. qua in eccl'ia dei Letare Jerusalē decātatur. Anno natiuitatis dñi. M.cccc.xxxvj.

Erunt liberi subditi ordis ab omnibus omagijs iuramētis ꝛ subiectiōis si magr̄ pacē perpetuā nō seruauerit.

Sequūtur loca ponendoꝝ dignitarioꝝ oim terraꝝ regni Polonie ꝛ ordo eorundē.

Palatini.

Castellanus Cracouien̄
Poznanien̄.
Cracouien̄.
Sandomirien̄.
Siradien̄.
Lancicien̄.
Bresten̄.
Wladislauien̄.
Castellan⁹ vilñ
Trocen̄.
Leopolien̄.
Podolie
Plocen̄.
Czirnen̄.
Belzen̄

Castellani

Poznanien̄.
Sandomirien̄
Calischien̄.
Lublinen̄.
Siradien̄.
Gneznen̄.
Lancicien̄.
Sandecen̄
Bresten̄.
Woinicien̄.
Wladislauien̄.
Dobrinen̄.
Biecen̄.
Landen̄.

Castellani

Zauichosten̄.
Srzeuen̄.
Rosperien̄.
Malogosten̄.
Macklen̄.
Sandezen̄.
Polanecen̄.
Camenen̄.
Czechouien̄.
Cruswicien̄.
Cowalen̄.
Bydgostien̄.
Rogoznen̄.
Rupinen̄.
Conarien̄.
Cazimirien̄.
Plocen̄.
Warschouien̄.

Regni polonie

Marsalcus.
Vicethezaurarius.
Succamerarij.
Vexilliferi
Judices.
Dapiferi
Pincerne.
Venatores
Subiudices
Subdapiferi.
Subpincerne
Gladiferi
Thezaurarij
Tribuni
Subagazones

Ciuitates

Cracouien̄.
Poznanien̄.
Sandomirien̄.
Calischien̄.
Leopolien̄.

Terraꝝ Prussie pacis perpetue vltimo facte

Sūmariū.

In noīe dn̄i amen. Ad perpetuā
rei memoriā. Cum inter humane voluntati de-
sideria q̄ in aliquē citra deum. finem. atq; reꝝ oī
1 um opificē diriguntur nulla res optabilioꝛ nl-
la gratioꝛ queādmoduz quotidiāis expimur ef-
fectibus nulla deniq; humano generi eque salu
taris necessaria. iocundioꝛ ⁊ vtilioꝛ. q̄ꝫ pax habeatur in oꝛtu
redemptōis dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i hominib⁹ bone voluntati denunci
ata ꝑ angelos. ⁊ in recessu ad patrem cetui ap̄lico ⁊ vniuersis
ap̄loꝝ sequacib⁹ geminata. donatōe relicta ⁊ repromissa Pro
inde nos fr̄ Ludouic⁹ d̄ Erlichausen. Mgr̄ hospital̄ dom⁹ scē
Marie theutonicoꝝ ierosolimitan̄ in Prussia. Significamus
tenoꝛe pn̄tium q̄b⁹ expedit vniuersis tā pn̄tib⁹ q̄ꝫ futuri pn̄ti
um noticiā habituri. Quō attēdentes q̄les sint ve paci fruct⁹
⁊ q̄ꝫta belli ꝑicl'a. q̄lisq; vastitas discoꝛdiā subseq̄tur ad lau-
dē omnipotēti dei ⁊ intemerate v̄ginis marie gl'iose totiusq;
celestis ierarchie ꝓpagatōez fidei cultum iusticie ⁊ religionis
xp̄iane salutiferꝝ incremētum. oꝛdīs q̄z nr̄i dec⁹ ⁊ stabilimētuz ⁊
guerraꝝ ⁊ litiuz ꝯflēdis discriminib⁹ ⁊ dissensionuz ⁊ odioꝝ
amfractib⁹ displicētijs ⁊ singul' offensis q̄ inter serenissimuz
p̄ncipē dn̄m Kazimiꝝ dei gr̄a polonie regē Magnum ducem
Lithuanie Russie prussieq; dn̄m ⁊ heredē Illustres p̄ncipes
dn̄os Kazimiꝝ Boleslaum Cōradum ⁊ Janussiuz mazouie
⁊ hēricum Stolpen̄. duces. ⁊ reuerēduz p̄rem dn̄m Pauluz
ep̄m eccl'iam. ⁊ capl'm Warmien̄. Stephanum Woijeuodam.
Moldauie Regnuz polonie terras ⁊ alia dominia eidē dn̄o re
gi ⁊ regno s̄biecta ex vna: ⁊ nos frēm Ludouicuz mgr̄m gn̄a
lē. p̄ceptores. cōmēdatores. ⁊ oꝛdinē. ac terras eiusdē oꝛdinis
in terris prussie ꝑte ab altera ꝯsisten̄ fuerāt exoꝛte an̄ios nr̄os
ad semitas paci ⁊ ꝯcoꝛdie ꝯuertim⁹. fluct⁹ q̄z bellice tēpesta-
tis. hacten⁹ inter nos vigētes sedādos ⁊ abolēdos duximus
et ea q̄ durātib⁹ hmōi guerri ⁊ ꝯtrouersiaꝝ turbinib⁹ diruta
fuere. defoꝛata ⁊ distracta. ꝑ paci integritatē. ad statuz cupi-
entes deducē q̄etuz ⁊ trāq̄lluz ꝑ mediatiōez opaz ⁊ interuen
tum reuerēdissimi in xp̄o p̄ris dn̄i Rudolffi ep̄i Lauātini sedis
ap̄lice legati a sc̄issimo dn̄o nr̄o paulo pap̄. ij. ad ītercipiēduz
bellum hmōi sp̄al'r destinati. cuz eodē dn̄o Kazimiro dn̄o re-
ge regno polonie ducib⁹ p̄ncipib⁹ dn̄ijs terrisq; coadiutori-
bus coherētib⁹. subditi ⁊ seq̄tib⁹ eoꝝ. ꝑpetue paci ⁊ inuiola
bil' federi ꝯclusiōez ⁊ ꝯsumatōez Elegim⁹. assumpsim⁹. inui
mus. suscepim⁹. eligim⁹q;. assumim⁹ et inim⁹. tenoꝛe pn̄tiuz

¶ Enumerant̄ bōa que ex pace et mala que ex bello euenire solent.

mediañ. omni tpe ꝛ ppetuo duraturā. quā sub fide et honore ꝛ iuramti corpalr pstiti sine dolo ꝛ fraude. pmittimus vigore pñtiuz obsuare. ꝛ vt ipa pax et ꝯcordia cuz om̄i maturitate ꝛ delibatiōe ꝯcepta ad firmuz ꝛ ꝯstātē ordinē iugiter suādum deducatur. ipam p articłos infrascptos duxim⁹ regulandam

De ꝯtrouersijs ꝛ dānis ꝛc. sopitis non innouādis. nec ad mēoriā reuocandis.

¶ Impmis. q inter p̄fatum serenissimuz dn̄m Kazimiꝝ rege duces p̄dcos: rgnuz polie eiusq; terras epm Varmieñ. ca plm ꝛ suā eccłiam. russie. prussie. mazouie. Stolpeñ. ꝛ alioꝝ dn̄ioꝝ suoꝝ ab vna. ꝛ nos p̄dctm̄ mgr̄m gn̄alē. ꝯmēdatores ꝛ ordinē terras. et subditos nr̄os in terri prussie pte ab altera Oēs ꝯtrouersie. dissēsiōes: hostilitates: inimicitie: diffidatōnes: infamie: ꝛ dāna inter ptes hincinde facta dimissa ꝛ totalr sopita debent eē. Nec eoꝝ de cetero aliq̄ mētio aut mēoria ꝛ signāter in q̄rel. aut in detractōez ptium corā q̄buscunq; psōis hēatur. aut fiat in q̄cunq; iudicio eccłiastico. vel seculari vł extra: s nec vna ptiuz ad infamiā alteri⁹ suggēt auxiliuz dabit vel fauorē p se aut submissaz psonā q̄uis q̄sito colore publice vel occulte: et q̄ztuz in vtraq; pte fuerit. delatiōes ꝛ detractiones hmōi fieri nō admitte. sed poti⁹. ꝓhibebit. ¶ Itē ad abolēdas oēs displicētias: odia: simłtates. et q̄slibz hostilitates q̄ inter p̄fatuz serenissimuz dn̄m Kazimiꝝ rgē suosq; p̄decessores reges et regnum polonie ab vna: et nos p̄decessoresq; nr̄os mgr̄os gn̄ales prussie: et ordinē nr̄m ptib⁹ ab altera. occasiōe terraꝝ pomeranie Culmeñ. et mijchalouieñ. freq̄ntius annis supiorib⁹ vsq; ad belloꝝ gūia discrimina ꝯsurgebāt. ꝛ vt pax ipa firma. stabił. atq; ppetua nō ex ore tm̄mō s ex corde pure. nō ficte. sincere nō simulate. inter p̄fatum serenissimum dn̄z Kazimiꝝ regē et regnum polonie duces. epm eccłiam et capłm Varmieñ. adhereñs. et coadiutoēs. nosq; mgr̄m ꝯmēdatores et ordinē p̄dictos ꝓueniāt terra Culmeñ. cuz suis castris ciuitatib⁹ opidis ꝛ fortalitijs. vicz Thorun veteri ꝛ noua Bijrzglarv ałs bijrgelarv Starngrad ałs haldēs Chelm ałs Culmen. dumijsłlarv ałs vōczelarv. Lijpno ałs leipe Couale ałs Schonenzch Rogosno ałs roghuzen Coprzyzvno ałs Engelsberg. Radzijn ałs Reden Grudzancz ałs Graudencz Golub ałs golarv. paporv. brodnijcza ałs strosberg Gladberg ałs Luterberg brathijan ałs Nouoforo Laslzijn ałs Lijesbijen. cuz omnib⁹ suis ptinētijs. ꝛ villis eoꝝ q̄ ptinebāt ad iudicium ꝛ bāderium Culmeñ. ꝛ cuz tota terra michalouieñ. nihil excipiēdo.

¶ Nomina castrorū ꝛ ciuitatū ꝛc. ad regnū polonie ptinētiū p totū exp̄mūtur.

¶ Itē tota terra pomeranie iuxta antiq̄s terminos suos cuz vniuers castri ciuitatib⁹ opidis ꝛ mu

Terra pomeranie ad regnū ꝑtinēs

nitiõib⁹ in ea ꝯsistẽtib⁹. vičzt Gdansk. pucžk. Lãwenborg als lawmberg. heyle als hella. Lobe als Robrczijn. Grebin als gbino. dirssaw als tsczow meve. als gnijew. Stargard noveberg als nove Swijecze als swijecz. mosthelk als osijelk Jassziienijcz als Jessyenijecz Krijssaw Klijssow. Slochaw als olechow Conijcz als choijnijcze. Fredelãdt. Hamerstijn Bijewthaw. als Buthow. Tucbol als thucholija. Schobowijcz Schonck als Skazewo. Baldenburg. ⁊ cum nari sa fluuijs aq̃s mari ⁊ piscaturi. q̃ sunt in cauda mari als hab villis: portib⁹: insul: ⁊ ptinẽtijs vniuers. ac dñio vl'i directo ⁊ vtili: mero ⁊ mixto ad p̃fatum serenissimuz dñm regẽ Kazimir ⁊ regnum polonie ptinebãt ⁊ spectabãt ptinẽ ⁊ spectare debebunt: donatõib⁹: renunciatiõib⁹: cessiõib⁹: appropriationib⁹. p reges p̃ncipes. barones. nobiles. ciuitates. ⁊ subditos regni polonie. ex q̃cunq₃ cã vl' occasiõe. de terri p̃dictis iure ꝓprietate: ⁊ dñio ac titulo eaꝝ: q̃mõlib₃ ⁊ q̃ciẽscunq₃. etiã iuramẽto corpali interueniẽte. in fauorẽ nr̃m. ⁊ ordinis facti ⁊ aplica impiali. vl' q̃cunq₃ alia firmitate roborati: nõ obstantib⁹ q̃buscunq₃ quas p pñtẽ vnionẽ ⁊ fed⁹ anullam⁹. cassam⁹ abolem⁹ tollim⁹. extinguim⁹ ⁊ mortificam⁹. illq₃ ppetuo derogatuz eẽ volum⁹ et derogam⁹. Quibusq̃dẽ terri pomeranie Culmeñ et Mijchalouieñ. Nos mgr̃ Ludouic⁹ ꝯmẽdatores et ordo dom⁹ theutonicoꝝ p̃dicti et illaꝝ iuri ꝓpetati titulo et dominio q̃mõlib₃ et ex quacunq₃ cã nob et ordini nr̃o cõpeteti r̃nunciatõe ⁊ cessiõe ppetua Irreuõcabili ⁊ spõtanea d certa et exp̃ssa sciẽtia. p nob successorib⁹ et ordini nr̃o cedim⁹ et renunciam⁹. ¶ Nos q̃₃ et ordinẽ nr̃m terri p̃fatis pomeranie Culmeñ. et mijchalouieñ. in ppetuum abdicam⁹. ⁊ oẽs inscp̃tiões donatões. renunciatões. cessiões. resigtões. ꝯfirmatiões p̃uilegia. Instr̃a. vẽditões: emptiões: lauda: arbitria: sententias: pnunciatões. munimẽta et decreta. In fauorẽ nr̃z ⁊ ordinis sup terri p̃dicti. p summos põtifices Impatores reges p̃ncipes duces. marchiones. comites. ⁊ q̃scunq₃ psonas ecclias̃ticas vl' mundanas: cuiuscunq₃ ꝯditõis. dignitati. preeminẽtie vl' tenori exist ãt. ꝯfectas. decretas. ⁊ ꝯcessas. Cassamus abolim⁹ extinguim⁹ ⁊ mortificam⁹. ⁊ ill' p nob successorib⁹ q₃ nr̃is ⁊ ordine nr̃o nõ p errorẽ: coacte ã improuide. s₃ libere ⁊ spõtanee. ac d certa sciẽtia ppetue: cedim⁹ ⁊ renunciã⁹ et ius oẽ qđ nob Mgr̃o ⁊ ordini. in p̃fatis terri q̃mõlib₃ ꝯpetebat: in dñm Kazimir regẽ: ⁊ regnum successoresq₃ ei⁹ Reges polonie ppetuo trãsferim⁹ p pñtes ⁊ militares: nobiles.

¶ De terris pomeranie culmeñ. ⁊ Mi chalouieñ. ad r̃gnũ polonie ptinentib⁹ renũciatis p mgr̃m

vasallos. ciues. terrigenas: et q̄scunq; s̄bditos. eccl̄iasticos et secl̄ares terrarū ciuitatuz districtuuz et locorū p̄dictorū. ab oī nr̄a fidelitate: omagio: s̄biectiōe: iuramēto: et q̄libz sponsiōe. di mittim⁹ et absoluim⁹ et p̄ntiuz tenorē relaxam⁹. ¶ Exceptoq; piscatores ī hab a fin̄ aq̄ et piscaturarū epī et capl̄i Warmien̄ et ex opposito ī mari salso. Itē p̄tē Nergie a dicta aq̄. et piscaturis ecclie Warmien̄. p trāsuersuz nergie. vsq; ad dc̄m mare salsum. et a dicto trāsuerso p descēsum nergie. vsq; in p̄fundum cuz vill' Szwyjcz̄ije. mijrvēdorff ac curia mitilhoff cuz iurisdi ciōe et vtilitate. hi p̄m p̄funduz. cuz piscatura sturionuz et theloneo antiq̄. Nos mgr̄ et ordo hēbim⁹ et possidebim⁹. Quā q̄ dē portiōez nergie cuz p̄dicti vill': et curia p̄fat⁹ serenissim⁹ dn̄s rex nob mgr̄o et ordini d' spāli sua gr̄a ppetuo otulit et assignauit ¶ Res̄uata tn̄ maiestati sue totali venatōe sup dcā portione nergie. p̄ut et sup tota nergia illā sibi reseruauit: h̄ ēt adiecto q̄ nos mgr̄ et ordo. nll'm castrū ā munitiōez sup dcā portione nergie nob donate edificaē aut edificari facē. neq; nouum theloneuz. aut ḡuamē īponē valeam⁹ aut debeam⁹ ¶ Itē ex bonis certi respectib⁹. nos mouētib⁹ et p p̄nti paci stabilimēto. castrū et ciuitas marienburg cuz duab⁹ insul' mag vicz̄t. et altera pua q̄ dr̄ das. Fijssannijsse. herverder. et cuz integritate lacus drussen. et cuz suis oīb⁹ piscaturi piscatiōib⁹ et vill'. et cuz districtu scharffarv. et omib⁹ alijs attinētijs et vill' suis. eo tn̄ excepto q̄ ville haldenborff et alepin. q̄ p̄tinēt ad bolād et kulhebortj. et horndorff. q̄ vltima sola militātiuz est: et p̄tinet ad preuschēckz. hēant facl'tatē. ī lacu drussen. pisces. p suo bn̄placito piscādi iuxta morē ātiquū ¶ Itē castrū et oppiduz sthum cuz omib⁹ ātiq̄s suis iurib⁹ coherētijs et p̄tinētijs vniuersis. ¶ Itē ciuitas Elbing vtraq; vet⁹ et noua cuz districtu villaruz limitib⁹. et iure et cuz oppido thollkmijth et ei⁹ districtu. et suo officio siluarū et nemorū. al's zval dāpth. et cuz sex vill' tenute et castri bolāth. vicz̄t pijlomen. mijsl lothijno Berthlroni Ramersdorff. Wijellrijelijcz. et przeussemeret. et cuz q̄nq; vill' q̄ ad oppidum et districtuz Molbnrvzen p̄tinebāt. vicz mag̃ staban. pua staban. Schonemor. pomerendorff. et Wolffder. Itē opiduz et district⁹ crischburg. al's dzgon. cuz suis libtatib⁹. militarib⁹. nobilib⁹. vasall'. vill'. lacub⁹. molēdino et castro. Ita tn̄ q̄ demoliatur castrū: et cum p̄tinētijs eiusdē vniuers̄. incipiēdo ab vno latē oppidi p̄dicti Crischburg. et descēdēdo a flumine Szroge: vsq; ad lacuz druȝen Curia tn̄ wolesczeth cuz ipi⁹ molēdino apō nos. et ordinē nr̄m remanēte. ab

¶ De spectātib⁹ ad mgr̄m et ordinē piscaturis. scz theolonēis antiquis. et sic de alijs enumeratis.

¶ De reseruatiōe p R. Ma. venatōnis sup tota Nergia

¶ De castro et ciuitate Marienburg. cum duabus insul'. ad regnuz Polonie pertinentibus.

¶ Castrum et oppidum. Sthum.

¶ Elbing vtraq; cū districtu villarū limitibus et iure ad Re. Polo. spectare dn̄t.

alio vo latere dicti oppidi ascendendo. ⁊ trāseundo vsq; ad finales
granicies dicti oppidi Crisburg. ⁊ ville baldenstadt. mutuo se con
tingētes. eadē villa a sinistri. ⁊ inditōe nr̄a. ⁊ ordinis rmanēte. abin
de vo directiꝰ eundo ad eccl'ie pomezamen̄ fines, primiores. vbi oīa
⁊ singl'a sb dicti finibꝰ ad ptē castri marieburg ↄsistētibꝰ villa moij
sterberg. itez ī pte nr̄a ⁊ ordinis remanēte. cum curijs allodijs. ⁊ q
buscunq; alijs ptinētijs. ad dcm̄ castꝝ marieburg spectabunt ⁊ p
tinebunt Cetera vo alia oīa ⁊ singl'a ad cameratū: ⁊ gn̄alr ad distri
ctum Crysburg. vsq; ī pn̄s ptinētia. pari modo cuz oppidis. ⁊ allo
dijs militaribꝰ. terrigenis vill' piscaturi aq̄s. nemoribꝰ. ⁊ alijs singul'
ptinētijs. spectabunt ad castꝝ nr̄m. ⁊ ordinis. pressemarlz ppetuo.
⁊ ī euum. p p̄dicto serenissimo dn̄o rege ⁊ regibꝰ. ⁊ regno pol'ie re
manebunt. Ita q castra ciuitates oppida districtꝰ q; p̄dicti. exnc̄ ⁊
de cetero. vigore pn̄ti vniōis ⁊ federi ad ius ppetatē sortē ⁊ titl'm.
regni pol'ie ptinebunt ⁊ spectabunt ptinē ⁊ spectare dn̄t ppetuo. ⁊
in euuz ¶ Nos q̊z mgr̄ ludouicꝰ ↄmēdatores. ⁊ ↄuētꝰ p̄dicti: pro
nob ⁊ nr̄is successoribꝰ. castri: ciuitatibꝰ: oppidis: insul': lacubꝰ pi
scaturi piscatoribꝰ: cameratibꝰ. ⁊ officijs p̄dicti. ⁊ illoꝝ districtibꝰ
⁊ vill' ppetua. ⁊ irreuocabili renuntiatōe. d certa ⁊ exp̄ssa sciētia. Iu
ri q̊z. sorti. ppetati. titl'o ⁊ dn̄o q̊cunq; ⁊ ex q̄licunq; cā. nob mgr̄o
ↄmēdatoribꝰ. officialibꝰ ⁊ ordini nr̄is. in ill' ↄpetētibꝰ p nr̄as pn̄tes
paten̄ lr̄as cedimꝰ ⁊ renunciamꝰ. ⁊ oē ius. qd nob mgr̄o ⁊ ordī. ac
ↄmēdatoribꝰ nr̄is in castri nr̄is. ciuitatibꝰ. oppidis. insul'. lacubus.
piscaturi ⁊ vill' p̄dicti ↄpetijt ⁊ ↄpetē potuit. ī p̄fatuz serenissim̄ dn̄z
Kazim̄ regē. successores suos ⁊ regm̄ pol'ie trāsferimꝰ ⁊ applicamꝰ
Milites q̊z. nobiles. vasallos. terrigenas. ciues. ⁊ q̊slibz sbditos
eccl'iasticos: seculares: p̄fatoꝝ districtuuz. terraꝝ. ciuitatuz. ⁊ loco
ruz ab oī fidelitate. iuramto. omagio subiectōe. ⁊ q̄libz spōsiōe pn̄
tium tenore absoluimꝰ. dimittimꝰ ⁊ relaxamꝰ. ¶ Cetera vo castra
ciuitates districtꝰ fortalicia villas ⁊ dn̄ia ī terri prussie. tā in terris
q̄ ī aq̄s existētia vicz Kijenijczsberg castꝝ cū tbꝰ ciuitatibꝰ Itē ca
stra ⁊ oppida lochsteth. Warczen̄. Hijrmarv. bobethen. rijdauth.
Scholzen. raijmen cremijthen Waldarv. topijarv. thabelza zvlzen
narbelzthen. Insterburg. allenburg Wonsdorff. gerdarven. ibugir
burg nordēburg. lijabijarv: larvlzijslzen: thijlsalzh: ragijethe Ro
schijsten: vinthburg: memel: brandēburg: crorvczeburg: Frede
lāth: barthen: laczerv: balge: herlibail: sijnthen: lādisberg: prerv
schenlarv: barthensteyn: stresten: zrnisburg: ilzeijn: rostēburg: li
lze: iohāsburg: bolād: Kijboslzath: molhijrzen: morung: bassen
heyno: ortolsiburg: ostorrode: hornsteyn: nijcijndenburg: schol
garv: iehenburg: dengsislarv: prensemarlz: libemole: et salefath:
⁊ q̄cunq; alia castra ciuitates. oppida. districtꝰ. territoria. ⁊ villas

Magr̄ et ordo rnūciant oībꝰ iuribus ppie tatibꝰ ⁊ domi nijs in castris et ciuitatibus. enūeratis sibi ↄpetētibus

¶ Castra ciui tates districtꝰ ⁊c̄. p magistro et ordine spe ctantia.

cū eoꝝ sbditꝭ militib⁹ terrigēis ꝛ vasallꝭ aqs. nēorib⁹ lacub⁹: ꝛ aliis ptinētiis ꝛ iurib⁹ vniuersꝭ. qb⁹cunqȝ cēsētur nōib⁹ Nos mgr̄ ꝯmēdatoꝛs ꝛ ordo ppetuo ꝛ ī euū qete ꝛ pacifice absqȝ oī pfati sernissimi dñi rgꝭ ꝛ successoꝝ suoꝝ rguȝ ꝛ rgni polie impedimēto pturbatōe ꝛ molestatōe possidbim⁹ ꝛ illoꝝ plenuȝ hēbim⁹ vsuȝ ꝛ dñiuȝ. dqb⁹ q̄ dē castrꝭ citatib⁹ oppidꝭ trꝭ districtib⁹ villꝭ militib⁹ terrigēis ꝛ vasallꝭ ꝛ illoꝝ qȝ iur. ꝛ titlo. ppetate ꝛ forte dño. si qd pfato dño rgi ꝛ regno polie qmōlibȝ. ꝛ ex qcūqȝ cā ꝯpetiit vl ꝯpetē potuit pfat⁹ dñs Kazim. rex ex certa ꝛ expssa sciētia. p se ꝛ successoꝛib⁹ suis rgib⁹ ꝛ regno polie spōte ꝛ dlibato aio. nob mgro successoꝛib⁹ qȝ nr̄is mgr̄is ꝯmēdatoꝛib⁹ ꝯuētui ꝛ ordī nr̄s. ī terrꝭ prussie cessit ꝛ rnuciauit ac oē ius. si qd sue maiestati ꝛ successoꝛib⁹ suis rgib⁹ ꝛ rgno pol. exceptōe ꝛ qb⁹cunqȝ causꝭ aliis ī pfatꝭ castrꝭ. ciuitatib⁹ oppidꝭ trꝭ districtib⁹ villꝭ militib⁹ ꝛ vasallꝭ qmōlibȝ ꝯpetiit. ī nos mgr̄m successoēs nr̄os ꝯmēdatores ꝯuētuȝ ꝛ ordinē p renuntiatōeȝ ꝛ cessionē ppetuā ꝛ irrⁿuocabilē trāstulit. ꝛ illō nob spōte libē ꝛ d certa sciētia applicauit ꝛ oēs milites vasallos nobiles terrigēas ciues ꝛ qslibȝ sbditos ecclīasticos ꝛ seclarꝭ terraꝝ ꝛ locoꝝ pdictoꝝ ab oī fidlitate. iuramēto sbiectōe ꝛ qlibȝ spōsiōe absolutos. dimisit ꝛ rlaxauit Epat⁹ insup ꝛ ecclīa sabien cū suis castrꝭ cītatib⁹ ꝛ oppidꝭ: viciȝ phischhausen: tyrēberg: loboda: v: porvōden: ingēburg: zolarv ꝛ nurvēbusch cū oī b⁹ vasallꝭ villꝭ ꝛ ptinētiis suis vniuersꝭ sb ditōe nr̄a ꝛ ordīs nr̄i ppetuo ꝯsistet ꝛ pmanebit. ¶ Itē ordinam⁹ ꝛ statuim⁹. qꝫ sup oīb⁹ piscaturꝭ reuthel appellatꝭ vulꝭ sb pñtia capitānei mariēburgꝭ ꝛ fctorꝭ nr̄i a nob dstinādi. ī castro mariēburg ānis singulꝭ. ī mag feria q̄nta dȝ fieri arēdatio: ꝛ lrē sup oīb⁹ rezvthel sb dñi rgꝭ ꝛ nr̄o signetis arēdatoꝛib⁹ dēant dari ꝛ medietas pecuniaꝝ ex hmōi arēda puenientium nob dēat cedē. alīa vo medietas dño rgi puenire iure epoꝝ Warmien. ꝛ Sābien. ꝛ caploꝝ eoꝝdē. ceteraꝝqȝ aliaꝝ psonaꝝ ꝛ locoꝝ. libtatē. ex ātiq reuthēloꝝ hñtium. p oīa saluo. qb⁹ lrās sup Reuthel pfatꝭ. ꝛ qtitate illoꝝ absqȝ oī pecunia libē volum⁹ ꝯcedi Itꝭ ne pax ipa fedus ꝛ vnio tāta maturitate firmata et ꝯclusa possit imposteꝝ humana malignitate infringi. ā aliqb⁹ fallatiis dolo ꝛ ingeniis violari. pfat⁹ qȝ sernissim⁹ dñs Kazim. rex ꝛ successores sui reges ꝛ rgnū polie. plati pncipes barōes: ꝛ sbditi rgni eiusdē ō nob mgr̄o ꝯmēdatoꝛib⁹ ꝛ ordine prussie platꝭ militib⁹ ꝛ sbditꝭ nr̄is Nos vo mgr̄ successoresqȝ nr̄i ꝯmēdatoēs ꝛ ordo plati milites ꝛ subditi nr̄i prussie ō dicto serenissͦ dño rgē Kazi. rgib⁹ ꝛ rgno po. pncipib⁹ barōib⁹ sbditꝭ eiusdē plenā ꝯfidētiā ꝛ securitatē oī hostili rspectu ī pñs ꝛ in posteꝝ deposito tēam⁹. ¶ Prefat⁹ sernissim⁹ Kazi. rex. nos frēȝ lodouicū mgr̄m ꝯmēdatoꝛs ꝛ ordinē pfatos ī prussia oēsqȝ nr̄os successoēs ī suū ꝛ rgni pole pncipē ꝯsiliariū ppetuū. ꝯmēdatores vo pncipaliores qs nos mgr̄ ꝛ successoēs nr̄i. p tpe duxerim⁹ deputandos. ī ꝯsiliarios suos ꝛ rgni polie ꝛ ī suā ꝛ rgni polie. ptectōeȝ sbiectōeȝ ꝛ defēsiōȝ ppetuo duraturā assumpsit pollicēs nob ī vbo suo

De arēdis sup piscaturis alꝭ Rewthel sub sigillo R. po. ꝛ mgri faciēdis

¶ De magri et cōmēdatoꝛ in cōsiliarios R. Pol. assumptionis

Pacis perpetue.

Sūmariū

r̄gño ꝛ ſꝫ fid̄ p̄ſtiti iuramēti.ꝑ ſe ꝛ ſucceſſorıbꝰ ſuis r̄gıbꝰ ꝛ r̄gno pol.
ꝙ nos p̄fatuʒ mgr̄m ꝯmēdatoēs ꝛ ordinē p̄latos milites vaſallos
ꝛ ſꝫditos nr̄os ī pruſſia: nr̄oſqꝫ ſucceſſores affectōe regia tractabit
honorabit ꝛ diliget Noſqꝫ mgr̄ʒ ꝯmēdatōes ꝛ ordinē ſucceſſoreſqꝫ
p̄latos nobiles ciues ſꝫditos ꝛ terras nr̄as velut p̄ncipis ꝯſiliarij ꝛ
vnitoꝝ ſuoꝝ ī nr̄is iuribꝰ ꝛ lıbꝫtatıbꝰ p̄uilegijs munimēt ꝛ limitıbꝰ
q̄ p̄n̄ti vniōi ꝛ fedri ā eiꝰ articul ꝛ ꝯditioībꝰ n̄ ꝯriātur ꝯſuabit ab v
niuerſ q̄ʒ hoſtıbꝰ nr̄is vexatorıbꝰ ꝛ impugn̄torıbꝰ ī terr̄ q̄s poſſidēꝰ
pruſſie tuebitur ꝛ d̄fēdet. ¶ Tenebimur q̄ʒ nos lodouicꝰ mgr̄ p̄fa
tꝰ ꝛ q̄libʒ ſucceſſor nr̄ ī offm̄ magiſterij aſſumptꝰ ꝛ aſſumēdꝰ pꝰ ſex

¶ De mgr̄i pꝰ ſex mēſes repreſentatōe ꝛ iuramento fidelitatis patrando.

mēſes a die aſſumptōis ī magiſteriuʒ. p̄fato ſereniſſimo Kazi. regi
ꝛ ſuis ſucceſſorıbꝰ r̄gıbꝰ polie pſonal̄r rep̄n̄tari. ꝛ illic ꝑ nob̄ ꝯm̄da
torıbꝰ ꝛ terr̄ q̄s hēmꝰ ī pruſſia. ſibi ꝛ ſucceſſorıbꝰ ſuis r̄gıbꝰ ꝛ r̄gno
polie p̄ſtare d̄bite fidlitat ꝛ d̄ obſuāda p̄n̄ti pace ꝛ nūqꝫ petēda ab
ſolutōe ſeu r̄laxatōe iuramēti. nec ꝯceſſa vti ā ꝯcedēda Iuramētū ac
ī p̄fati dn̄i Kazim̄. r̄gi ſuoꝝqꝫ ſucceſſoꝝ r̄guʒ polie. ſiniſtra pte p̄ma

¶ De loco magiſtri in cōſilio regis polo. priori. a ſiniſtris

riuʒ hr̄e locuʒ ꝛ ſeſſiōʒ Cui q̄dē dn̄o kazim̄. r̄gi ſucceſſorıbꝰ ſuis r̄gi
bꝰ r̄gno pol̄e nos nr̄oſqꝫ ſucceſſoēs ꝯm̄datoꝛs p̄latos milites vaſal
los ꝛ ſꝫditos terraſqꝫ oēs nr̄as a nob̄ nc̄ poſſeſſas ꝛ ī poſteꝝ poſſi-
dēdas ꝯq̄ſitaſ ꝛ ꝯq̄rēdas et ī terr̄ pagāoꝝ extra terraſ pruſſie d̄cto
dn̄o kazi. r̄gi ꝛ r̄gno polie ꝑpetuo ꝯnectimꝰ iungimꝰ vnimꝰ et inui
ſceramꝰ ea ꝯditōe et r̄ſpectū vt nos p̄fati lodouicꝰ mgr̄ nr̄i ſucceſſoēs
ꝯmēdatoꝛs et ꝯuētꝰ p̄lati barōes milites terrigene ꝛ pſōe ſingl̄e tā
eccl̄iaſtice qꝫ ſecl̄aꝛs. et oēs terre nr̄e atʒ hoīes ī ill̄ d̄gētes ī pruſſia
ſumꝰ āplıꝰ et d̄ cetero cuʒ p̄fato ſereniſſimo dn̄o r̄ge kazi. ſucceſſorı
bꝰ qꝫ ſuis r̄gıbꝰ et r̄gno polie vnuʒ et īdiuiduuʒ corpꝰ vna gēs vnꝰ
ppl̄s. ī amicitia fedē ꝛ vniōe nll̄m aliuʒ p̄t ſummū potificē qꝫ p̄fatuʒ
dn̄ʒ kazim̄ r̄gē et ſucceſſoꝛs ſuos r̄ges polie ꝑ nr̄o capite et ſupiore
r̄cognituʒ. ita vt teneamur et ſumꝰ obligati. nos ſucceſſoreſqꝫ nr̄i p̄
fatuʒ dn̄ʒ kazim̄ r̄gē et ſucceſſoꝛs ſuos r̄ges et r̄gnuʒ polie ſiue ī ꝑ
ſꝑis ſiue ī aduerſ nunqꝫ deſerē. ſꝫ ſibi et ſucceſſorıbꝰ ſuis r̄gıbꝰ et re
gno polie. ꝯ oēs hoſtes ꝛ aduerſarios ſuos r̄gni ſui polie more ali-
oruʒ p̄ncipuʒ p̄latoꝝ baronuʒ r̄gni polie aſſiſtē eoſqꝫ ī guerr̄ ꝛ ī ad
uerſitatıbꝰ nr̄is potētijs adiuuar̄ ꝯſilijs auxilijs ꝛ ſuffragijs oppo
tunis ¶ Nec ſine ſuo ꝛ ſucceſſoꝝ ſuoꝝ r̄gnuʒ polie. ipi q̄ʒ ſine nr̄o

¶ Magr̄ nll̄oſ ꝯctus ſeu federa ſine reg. polonie ꝯſenſu facere debet.

et ꝯſiliarioꝝ ꝯmēdatoꝝ p̄latoꝝ et milituʒ nr̄oꝝ pruſſie ſp̄ali. ꝛ exp̄ſ
ſo ꝯſilio voluntate et ꝯſēſu. cuʒ q̄buſcunqꝫ pſōis. q̄cunqꝫ p̄fulgeāt
dignitate Celebrabimꝰ ſtatuēꝰ ā firmabimꝰ: aliq̄ fedꝫra inſcriptōeſ
vl ꝯctꝰ publice vl̄ occl̄te. ꝑ ſe. vl̄ ſubmiſſas pſonas: ſꝫ nec nos mgr̄
ꝯmēdatores nr̄iqꝫ ſucceſſoēs. bella aliq̄ ꝯ catholicos ſiue p̄fati dn̄i
kazimiri r̄gi. et ſucceſſoꝝ ſuoꝝ regni polie ſp̄ali mouebimꝰ ꝯſenſu.

Forma aūt iuramenti ſub qua nos Lodouicus
mgr̄ ꝛ ſucceſſores nr̄i mgr̄i ſereniſſimo dn̄o Kazimiro regi ꝛ ſucceſ
ſorıbꝰ ſuis. regıbꝰ. ꝛ regno polōie iurare tenebimur tal̄ erit ¶ Ego

Ludouicꝰ mgr̄ gn̄al̄. ordinis scte̅ marie teuthonicoꝝ p̄nceps ⁊ ꝯsiliariꝰ regni polie. Juro. ꝙ ab hac hora. ⁊ deinceps. fidel̄ ero serenissimo p̄ncipi dn̄o Razimiro Regi. ⁊ successoribus suis regibꝰ. et reḡ polie: ⁊ ꝓfectuȝ illoꝝ fidel̄r ꝓcurabo. ⁊ negotijs rḡi. ⁊ regni fidel̄r ꝯsulā. et secreta. q̄ mihi q̄litercūq; cōicata fuerint in eoꝝ detrimētuȝ nll̄i pādā. pacē insup p̄ntē. in oīmbꝰ suis ꝯditiōibꝰ ⁊ articul̄ obs̄uabo et custodiā. sic me d̄s adiuuet ⁊ hec sctā crux. ¶ Jtē vt p p̄ntis paci vniōnē ⁊ federi. singl̄a odioꝝ ⁊ iuramētoꝝ nubila possint funditꝰ euelli. cuȝ p̄fato serenissimo dn̄o Razimiro rḡe. ⁊ rḡno suo polonie. ꝓ bono paci deuenimꝰ. et illō inter nos ꝯcordauimꝰ. ꝙ ep̄atꝰ culmeñ. ad eccliam Gnezñ. redeat. ac amō et deinceps. p̄fate polonie et gnezneñ. eccl̄e. et vt tāq; p̄ncipali. sit in oīmbꝰ obediēs et s̄biecta d̄ rl̄ari i secl̄arē. fauore. et auctoritate summi pōtifici: ad qd̄ tā nos Ludouicꝰ mgr̄. et ꝯmendatoēs nr̄i exp̄ssuȝ p̄buimꝰ et p̄bemꝰ cōsensuȝ trāsferēdi. q̄ etiā cuȝ sua diocesi. tā oīmbꝰ castri ciuitatibꝰ oppidis et munitōibꝰ. vicȝ Chelnza al̄s culmenzch. Lubarva al̄s Lubarv. Curzathnijlz al̄s Curnijlz Warmbrzeschno al̄s Fredelze. Et oīmbꝰ districtibꝰ. nobilibꝰ. vasall̄. vill̄. ⁊ ptinētijs vniuers̄ s̄b p̄fati dn̄i Razimiri regi et regni sui polie ꝯsistet ppetua ditiōe patrocinio et defensa. ¶ Jtē ꝯcordauimꝰ. ꝙ Warmieñ. ecclia. et eius pontifex ꝓ tpe cuȝ suo venerabili capl̄o Warmieñ. ex nūc ⁊ decetero. cuȝ omnibꝰ suis castri. ciuitatibꝰ. oppidis. et munitōibꝰ vicȝ helsberg. brōsberg. Wormedilth. Serburg. Wartemberg. Rebchel. Bijschofsteyn. allesteyn. gulzteblzath. melyzalz. Wartenberg. frāvēburg et Bijssboyssburg. cuȝ omnibꝰ districtibus. nobilibꝰ et vasall̄ villis. ptinētijs et attiñtijs suis. i p̄fati dn̄i Razimiri regi et successoꝝ suoꝝ rḡuȝ. et regni polie: ditiōe s̄biectōe et ꝓtectōe ꝯsistent. ¶ Et nos ludouicus mgr̄ nr̄iq; successores. ꝯmēdatores. ⁊ ordo eiꝰ ditiōi subiectōi ⁊ ꝓtectiōi. exp̄sse renunciamꝰ. ⁊ omne ius: qd̄ nob in p̄dicta eccl̄a ep̄atu ⁊ capl̄o. q̊mōlibȝ hactenꝰ ꝯpetebat. Jn p̄fatuȝ serenissimuȝ regē dn̄m Razimiꝝ successores suos. hēdes. Reges ⁊ regnuȝ polonie: plenarie trāsfundimꝰ. ⁊ trāsferimꝰ p p̄ntes. ¶ Jteȝ ꝯcordatuȝ ⁊ ordinatuȝ ē d̄ spāli nr̄a Ludouici mgr̄i ꝯmēdatoꝝ ⁊ cōuētus nr̄i ꝯ. ꝓbatōe ⁊ ꝯsensu. Qz venerabil̄ dn̄s vincēcius Kyelbascha. ꝯsiliariꝰ ⁊ sectariꝰ p̄fati serenissimi dn̄i regi Razimiri ad ecclaȝ p̄fatā culmeñ. p ipȝ dn̄z Razimiꝝ rḡē nōiatꝰ. ⁊ ad eādē sua intercessiōe dañdn̄o. ꝓmouendꝰ. eccliaȝ ⁊ sedē pomezanieñ ep̄atꝰ. q̄uis hactenꝰ in capite ⁊ mēbri rl̄arē. in ꝯmēdā ad vite sue duntaxat tempa per dispōnem ⁊ ordinatōeȝ hēat aplicā. ⁊ illā cum suis castri. ciuitatibus fortalitijs. videlicȝ. Praijbuth al̄s Ressenberg. quedzyn al̄s Marieverder Byssl̄zupicze. al̄s Byssorvszverder Rijsbnelcz. al̄s Frenstath. Smenber al̄s Sardzen. ⁊ Rossemberg. Ceteriscꝫ

¶ Ep̄atus culmeñ. eccl̄e gnezneñ. subijciēdꝰ

¶ Ep̄atꝰ warmieñ ad regnū pertineat

¶ Renūtiatio iuris ⁊ ꝓprietatis p mgr̄m in ep̄atu warmiensi.

¶ Ep̄atus culmeñ in tituluȝ ⁊ pomezanieñ in cōmendā p vincentiū kijelbascha tenēdꝰ

eiꝰ districtibꝰ ⁊ ꝑtinētijs obtineat. Ipamq̃ꝫ in spiritualibꝰ et
tꝑalibꝰ administret. eccl'ia p̄dcā pomezanieñ. remanēte nihil-
ominꝰ in suis mēbrī interim r'lari. p̄fato āt vincētio Kijelba-
scha. morte absumpto ad p̄fatā eccl'iaꝫ pomezanieñ r'larī ꝑsōa
nr̄i ordinis in pōtificē eligetur ⁊ substituetur. sanctissimi dn̄i
nr̄i pape gr̄a ⁊ fauore accedeñ. gaudebitq̃ꝫ dn̄i regī, ꝓtectōe ꝯ
sistēs in nr̄a ⁊ ordinis nr̄i tā religiōe q̃ꝫ ditōe. ¶ Itē qm̄ pꝰse
datos fluctus bellice tēpestatī. nl'lī magī nos ꝑmuꝫ ꝯueit q̃ꝫ
eccl'ijs ⁊ eaꝝ ministris ꝯpati ⁊ ꝯmisereri. q̄tinꝰ supmꝰ sedatō
vberiorē firmitatē paci ꝯdite infundat. Quocirca ordinamus
⁊ ꝺcernimꝰ ⁊ statuimꝰ q̄tinꝰ oīa castra fortalicia ciuitates op
pida. castella. munitōes eccl'aꝝ loca ⁊ ville. ⁊ signter frāꝫven
burg. zvormedith. Wartēberg. melzalz. lobazv. rohemberg.
mariemzverder ⁊ schonēberg. q̄mōlibꝫ a nob ⁊ nr̄is ac p̄fato
Serenissimo Kazimiro Regi ⁊ suis possessa occupata ⁊ in ca
stellata quocunq̃ꝫ nōie vocitētur suis pōtificibꝰ. capl'is p̄latī
abbatibꝰ mōsterijs. ⁊ signter Warmieñ. culmeñ pomezanieñ
⁊ Sambieñ epīs ⁊ eoꝝ eccl'ijs tā cathedralibꝰ q̃ꝫ ꝯuētualibꝰ
collegiatī ⁊ eaꝝ capl'is ꝯuētibꝰ hospitalibꝰ absq̃ꝫ aliq̄ ꝯdcōe
diminutōe. depactatōe. solutōe. vel arresto cuꝫ oī sua suppel
lectili bōbardis ornamētī ⁊ ꝑtinētijs vniuersis infra hinc. ad fe
stuꝫ natiuitatī scti iohis baptiste, ꝓxime vētuꝝ reddātur vice
uersa Oēs insuꝑ pōtifices abbates capl'a p̄latos p̄positos ca
nonicos curatos ⁊ nō curatos ⁊ alios bn̄ficiatos. q̄ nō sunt
ꝺ ordine nr̄o. ī eoꝝ loca: iura: libtates ⁊ possessiōes q̄ ⁊ q̄s an̄
motā guerrā possidebāt. Restituimꝰ ⁊ tenoꝛ p̄n̄tium reinteḡ
mꝰ. exceptī castris ⁊ ciuitatibꝰ p̄dictī in p̄dcō festo b. iohis ba
ptiste r̄stituēdis Qz si dicti p̄latī serenissimo dn̄o regi. ā ciuita
tibꝰ vl' oppidis ingr̄ti vel suspecti sint: ꝑmittātur. ꝙ ꝑmutent
ā vicarios idoneos instituāt aut pēsionē honestā auctoritate
suꝑioris rebuādā dimisso atꝫ r̄nunciato titl'o suscipiāt ¶ Itē
oēs captiuos ī p̄n̄ti guerra ꝑ nos mgr̄m ꝯmdatoēs Capitane
os gētes nr̄as. coadiutoēs ⁊ adherētes captos siue sint depa
ctati siue n̄ ab oī captiuitate ⁊ spōsioñ vigoꝛ p̄n̄tī fecerī absol
uimꝰ ⁊ tenoꝛ p̄n̄tiuꝫ r̄laxamꝰ. q̄ absolutō ⁊ libtas ꝑ sernissim̄
Kazimiꝝ dn̄ꝫ r̄gē duces mazouie. ⁊ stolpeñ. epm̄ Warmieñ.
capitāeos ⁊ officiales ⁊ oīꝫ eorundē coadiutoꝝ ⁊ adherētiuꝫ
q̄cunq̃ꝫ nōie vocitētur nl'lo excepto dꝫ p̄stari ⁊ impēdi nec de-
pactati ā taxati dn̄t obligari ad aliquā solutōeꝫ, ꝓmissā: q̄ nō
duꝫ ē soluta. ēt si depactati dedisset: ꝑ se desolutiōe. aliq̃ꝫ cau
tionē. ¶ Itē. ordinamꝰ decernimꝰ ⁊ statuimꝰ. ꝙ oēs merca

¶ De restitutōne castroꝝ ciuitatū opidoꝝ ⁊c. Ecclesijs ⁊ pontificibus

☞ De captiuis hīc de libere mittēdis.

☞ De mercatoribꝰ et coꝝ libero trāsitu ꝑ terrā et aquas.

tores tā r̄gni polie ꝓncipalium dn̄oꝝ ⁊ terraꝝ eaꝝdē. ⁊ ep̄a
tꝰ Warmien̄. suiq; capl̄i. q̄z terraꝝ prussie. ī ditōe nr̄a ⁊ ordinis
ꝯsisten̄. sint vbiq; in terrꝭ ⁊ ī aq̄s tuti ⁊ securi: ⁊ nll̄e eis de ce
tero molestie inferātur. nec cogātur. nisi solitꝭ ⁊ veteribꝰ viā
tꝭ itineribꝰ ⁊ locꝭ ābulare. ā ad aliq̄z ciuitatē. castꝝ ⁊ locuz sb
ꝑtextu cuiuscunq; ꝯstitutōis vl̄ edicti. cuz rbꝰ ⁊ mercibꝰ suis
cuiuscunq; maneriei existāt decetero applicari. ꝑterq̄z ī Kinb
berg iuxta ꝯmēdatiōz desuꝑ factā. suꝑ q̄ spāles a nob lr̄e ema
nauer̄t. ¶ Itē. qm̄ ꝑ mercatoꝝ industriā ⁊ reꝝ venaliuz ipor
tatiōez. respublica nōbile accipe ꝯsueuit incremētuz statuen̄.
decernimꝰ ⁊ spōdemꝰ ꝙ nll̄a thelonea deposita gabellas fora
lia. siue q̄scunq; al̄s cēsuatōes locꝭ ⁊ ꝑsonis in terrꝭ prussie. et
dn̄ijs eis sbiectꝭ ⁊ ꝯsistētibꝰ. imponēꝰ de nouo. ā impōi ꝑmit
temꝰ. tā in terrꝭ q̄z in aq̄s. s; tm̄mō vtemur impositꝭ. ꝙ idē sere
nissimꝰ Kazim̄. dn̄s rex successoresq; sui. reges. duces. ⁊ ep̄i
ꝑfati in suis terrꝭ obsuabunt. ¶ Itē vt caritatꝭ ⁊ vniōis āpli
or certitudo inter serenissim̄ dn̄z Kazim̄. r̄gē. regnuz suuz po
lonie sbditos ⁊ adheren̄. ab vna. ⁊ nos mgr̄m. ꝯmēdatores ⁊
ordinē ī prussia ab altera ꝑtibꝰ iugit ⁊ in ꝯcusse ꝑpetue ꝑseue
ret Statuimꝰ ⁊ ordinauimꝰ. ꝙ deinceps ⁊ amō ad ordinē nr̄z
scē marie theutonicoꝝ in terrꝭ prussie ꝑsone idonee ⁊ ordis ca
paces. ēt ex sbditꝭ q̄buscunq; r̄gni polie ⁊ ꝓncipaliuz ⁊ dn̄oꝝ
eiꝰ assumātur. Ita tn̄ ꝙ nos mgr̄ ⁊ ꝯmēdatores vltra mediā
ꝑtē ꝺ ill̄ assumē nō teneamur. ad easdē q̄z ꝑsonas. in distribu
endis ꝯmēdarijs. ⁊ officijs ordinis iuxta medietatē dictā bo
nuz r̄spctm̄ hr̄e tenebimur. Mgr̄ vo eligetur vir magꝭ vtil̄ ⁊
idoneꝰ ſm ordinis rl̄am ⁊ instituta. Qui cuz ꝓnceps ⁊ ꝯsilia
riꝰ serenissimi dn̄i regꝭ ⁊ regni sit. nō debebit sin̄ demerito: sci
tuq; serenissimi dn̄i r̄gꝭ ꝑ ꝯmēdatores ⁊ ꝯuētuz ꝺ mgr̄atu am
moueri. ¶ Itē. vt hmōi pacē ꝑpetuā vnionē ⁊ ꝯcordiā sb cer
tiori attētiōe firmitate ⁊ robore custodiamꝰ. ꝓmittimꝰ sin̄ do
lo ⁊ fraude ac onē ꝑstiti iuramnti. ꝙ ad nll̄iꝰ hōis viuētꝭ aucto
ritatē ⁊ ꝑtātē. ēt q̄cunq; dignitate ꝑfulgeat. papali. impiali.
regali l̄ ducali. aut cuiuscunq; ꝯgregatōis legittime ꝑsonaꝝ
eccl̄iasticaꝝ aut secl̄ariuz ad ipetrāduz pn̄tꝭ pacꝭ vniōis fecerit
et ꝯctꝰ in toto vel ꝑte expsse mātfeste vel occulte ꝑ se aliuz vl̄
alias q̄scunq; ꝑsonas sbmissas spirituales vel secl̄ares disso
lutionē reemptōez cassatōez et irritatōez recurremꝰ. aut r̄cur
suz hr̄e poterimꝰ. aut nos induci. ꝑsuaderi req̄ri. vel nob mā
dari ad violatōez pn̄tis pacis ⁊ fecerit ꝑ aliq̄m ꝑtātez papalez
sinodalē. impialē. r̄galē. ducalē ꝑmittemꝰ neq; impetrabimꝰ

¶ De nouis theloneis hincinde non instituendis.

¶ De Polonis ad ordinē assumendis citra medietatem.

¶ De iuramento ꝑstito super fidelitate non rumpendo

absolutōez et relaxatōez iuramti pstiti. necq̄ vtemur impetrata. q̄ etiā motu ꝓpo ꝯcessa. nec ꝯcedenda. ꝙ si ꝯriuz fecerim⁹ cēsebimur fidefragi et piuri. ¶ Itē ꝙ subditi serenissimi dñi Kazimiri rḡis et regni polie. ac terraꝝ p̄dictaꝝ vnicunq̄ ꝛ cuiuscunq̄. ḡdus. stat⁹. et ꝯditōis fuerint. q̄ cā negotiatōis vel alia ad terras q̄scunq̄ nr̄as prussie et ordinis venerint ꝑ sb̄ditos nr̄os. et extraneos cuiuscunq̄ stat⁹ ḡdusue fuerint impediri ꝯueniri vel arrestari nō dñt. ¶ Sz in regno polōie et ducatib⁹ atz terris eiusd̄. si q̄d actōis habuerīt actores. iuxta terraꝝ iura municipalia illos ꝯueniāt. ꝛ q̄rele hmōi sopiātur. delinq̄ns tñ in loco delicti dep̄hēsus. ꝛ ꝯhēs. d̄ ꝯctu recēti. in loco ꝯct⁹ poterit ꝯueniri. s̄ si d̄ loco vbi ꝯxit recesserit. publice vel occulte corā iudice suo ꝯueniatur. ¶ Itē ordinauim⁹ Qz vbicunq̄ q̄s repiat rusticos vl' colonos suos. q̄ ꝓpt̄ guerras aut al's ab eo recesserīt possit eos repetē. q̄ ꝛ sibi dimitti et restitui dñt. cum eos req̄sierit ¶ Itē. ꝙ nll's mercator seu ali⁹ hō cui⁹cunq̄ ꝯditōis existat. q̄ bōa ipi⁹ ꝓpter delictuz seu d̄bituz alteri⁹ arrestetur. molestetur. turbetur. nec ēt captiuetur ¶ Itē. si victores q̄ aurige. bona seu merces mercatoꝝ ꝓ p̄cio ducētes. thelonea seu datiaꝝ loca p̄terierint. ipi duntaxat ī eoꝝ reb⁹ ꝛ eq̄s suis ꝓpriis puniātur. ꝛ ꝙ ꝓpterea bōa mercatoria n̄ dñt occupari nec detineri. ¶ Itē si ꝑ aliquē sb̄dituz q̄ indigenā alicui⁹ nr̄m insc̄ptiōi seu paci ꝑpetue p̄nti fuerit in aliq̄ derogatuz ꝛ ꝯuētuz: vtpote si rapine: spolia: incēdia: vastatōes p̄de vl' homicidia vl' aliq̄ maleficioꝝ gn̄a in terris ꝛ dominiis nr̄is alterutꝝ ꝑpetrata fuerint ꝛ ꝯmissa ꝓpterea. p̄dcā pax vllo cassari ꝛ irritari nō debebit. s̄ ī suo robore ꝛ firmitate ꝑmanebit. Nec ꝓpter h̄ ps cuius subdit⁹. hmōi maleficiuz ꝯmiserit cēsebitur foꝛ deierās. ꝛ ꝑiurās. p̄dicti āt delinq̄ntes ꝛ malefactores ꝓ ipoꝝ excessib⁹. ꝑ capitaneos siue officiales vtriusq̄ nr̄m iudicial'r punietur. ꝛ ad satisfactōez plenā ꝛ d̄bitā arcebuntur ꝛ ꝯpelletur. ¶ Itē ꝓmittim⁹ tenore p̄ntiuz ꝛ spōdem⁹ i v̄bo nr̄o. ꝛ sb̄ one p̄stiti iuramēti ꝑ nos pollicemur ꝙ ad occupanduz. terras. castra. ciuitates. opida. villas. ꝛ q̄cunq̄ loca dñi reḡ. ducuz. ꝛ ep̄i p̄dictoꝝ. ꝛ oim̄ subditorum suoꝝ. sub eoꝝ ꝯditiōe ꝯsistentium tā eccl'iasticoꝝ q̄ seculariuz ¶ Quinymmo si aliq̄ casu ꝑ quēcunq̄ hostē aut insidiatorē reḡ ducuz. ep̄i. ꝛ capl'i p̄dictoꝝ. castꝝ aliqd̄. Ciuitas vl' fortaliciuz. fuerint. dolo fraude vl' violētia intercepta. vl' occupata aut aliq̄ loca in castellata. ꝙ de⁹ auferat. nll'aten⁹ debebim⁹. aut poterim⁹ castꝝ. fortaliciuz. Ciuitatē. q̄ loca sic intercepta

¶ De mercatoribus aduenis corā ꝓprio iudice cōueniendis

¶ Delinq̄ns i loco delicti pōt cōueniri Sil'r in ꝯctu recenti

¶ De rustic' ꝛ colonis fugitis tp̄e guerre restituendis.

¶ Nullus rōne delicti alteri⁹ est arrestādus seu turbādus.

¶ Vectores ꝓ ꝑcio ad thelonei solutionē obligantur et puniuntur.

¶ De pace ꝓpt̄ culpā vni⁹ nō violāda.

¶ Castra quōcūq̄ intercepta sunt viceuersa. R. P. ꝑ Magistrum restituēda

occupata. vł incastellata. etiã si spõte vel vltronee. illi⁹ vł illo
rum. nob̄ offeratur deditio. q̊molibꝫ. ⁊ sub q̊cunqꝫ colore su
scipe. ħ tenebimur ⁊ astringemur ad cõq̄sitionẽ ⁊ recuperatõ
nem. cuiuslibꝫ castri Ciuitati et fortalicij in terris Culmeñ po
meranie et prussie. intercepti ⁊ occupati. expugnati ⁊ incastel
lati ꝑ nos et nr̃as potẽtias. vnacuꝫ potentijs. serenissimi dñi
Kazimiri regi dñoꝝ ducuꝫ ⁊ Epoꝝ ⁊ terraꝝ suaꝝ ⁊ sb̄ditoꝝ
p̄dctoꝝ ꝯsurgẽ. ⁊ d̄ manib⁹ hostilib⁹ eripe ac in ptãtẽ ⁊ ditio
nẽ serenissimi dñi regis Kazimiri. p̄latoꝝ. p̄ncipum. ⁊ subdi-
toꝝ p̄dictoꝝ. restituẽ viceuersa tenebimur. ¶ Itez Nos Lu

De castris ⁊ ciuitatibus Sthum Nouũsoꝝ Culmeñ ⁊ sic d̄ alijs resĩgtoñ

douic⁹ magr̄. ꝯmẽdatores ⁊ ordo p̄dicti. Castra ⁊ Ciuitates.
Sthvm. Noruumsoꝝ. Chelm al's Culmen antiquum castꝝ
al's heldennvs Brodnijcza. al's Strosberg Crijss burg. al's
dregon. q̄ hacten⁹ fuer̃t in nr̃a possessiõe. ⁊ ditiõe. cuꝫ vniuer
sis suis districtib⁹ ⁊ ꝑtinẽtijs salua dispõne. q̊ ad Crisstburg
supius exp̄ssa. p̄fato serenissimo dño Kazimiro Regi ⁊ regno
polonie. ã eoꝝ factorib⁹ ⁊ officialib⁹ dimittẽ ⁊ r̄signare cuꝫ vill
opidi coherentijs ꝑtinẽtijs eoꝝ vniuers. nihil excipiẽdo. ⁊ di
ctoꝝ castroꝝ atꝫ ciuitatuꝫ p̄fato serenissimo dño r̄gi Kazim.
⁊ regno polie. ã eoꝝ factorib⁹ ⁊ officialib⁹ infra hinc ⁊ festum
Natiuitati sãcti Johis baptiste ꝓxime vẽtuꝝ. effectualeꝫ. li-
beraleꝫ. ⁊ expeditã tradẽ possessionẽ. siue ãt de manib⁹ nr̃is. ⁊
nr̃oꝝ ⁊ ex nr̃a cessiõe. siue etiã alijs q̄buscunqꝫ mõis. p̄fata ca
stra. ⁊ ciuitates. in man⁹. ⁊ ptãtẽ dñi Kazimiri regis. ⁊ regni
polonie deuenerint ꝙ ꝑ ħ huic articlo. Nos mgr̄ cõmendato
res. ꝯuent⁹ ⁊ ordo cẽsebimur satisfacẽ. ¶ Prouiso ⁊ etiã añ
oĩa saluo. vt serenissim⁹ dñs Kazimir⁹ rex polonie p̄dict⁹ ci

De offensa ciuibus remittẽda ⁊ iuribus antiquis per R. confirmandis

ues ⁊ subditos ciuitatuꝫ p̄dictaꝝ benigne suscipiat. ⁊ oẽm of
fensaꝫ ex corde ill. nunqꝫ v̄bo vł facto. ipaꝫ reminiscendo. di
mittet ⁊ de bõis ac vita illos ꝑ spãles suas regias lr̃as. in ma
nib⁹ nr̃is tradendas assecurabit. Iura eoꝝ lib̃tates. ⁊ immu
nitates antiq̄ ⁊ antiq̄s. duntaxat ꝯfirmãdo. ꝙ ideꝫ et nos Lu
douic⁹ mgr̄ ꝯmendatores. et ordo d̄ ciuib⁹ et subditis ciuita-
tuꝫ bolãth. Baffenheym. medẽburg et molijcze facẽ tenebi-
mur. q̄ꝝ etiã ciuitatum bolãth. Basenheym Myedenburg
Molhyrzen ⁊ cameratuuꝫ. Bordeuon. p̄fatus serenissimus
dñs Kazimirus rex. et regnuꝫ polonie: tenebitur nob̄ mgr̄o
Cõmendatoribus ⁊ ordini nr̃o infra hinc. et p̄dcm̃ festuꝫ nati
tatis scti Johis baptiste. liberã realem et expeditã dimittere
possessiõeꝫ. exceptis sex villis districtus bolanth. et q̄nqꝫ vill
opidi et districtus Molhuzeñ. que superius sunt nominate.

¶ Volum⁹ āt ꝙ oēs venditōes donatōes. alienatōes libta-
tiones ⁊ inſcriptiōes: inde. ⁊ ſuꝑ oppidis vill'. caſtris q̄ nos.
Ludouic⁹ magr̄. cōmēdatores. ⁊ ordo. dicto dn̄o ſereniſſimo
Kazimiro regi. ꝓut ſupͣ aſſigr̄e tenemur hmōi guerris durā-
tibus. quouiſmō facte. ſint caſſe. irrite ⁊ nulle. q̄s. ⁊ ſic ex nr̄a
certa ſcientia caſſamus irritam⁹ ⁊ anullam⁹. ¶ Itē ordinaui
mus. ꝙ oēs ꝓfugi ſpoliati ⁊ exules militares. vicȝ nobiles ⁊
terrigene. tā de regno polonie ducatib⁹. dominijs ⁊ terri. p̄fa
ti ſereniſſimi p̄ncipis Kazimiri Regis et Regni ſui. et Epiſco
patus Warmieñ. q̄ȝ de terris Pruſſie. ⁊ ordinis predicti: qui-
buſcunq̄ȝ poſſint redire ad propria. ⁊ ꝺ bonis ſuis dimiſſis di
ſponere ꝓ bn̄placito ſue voluntati. ad q̄ꝝ q̄etā ⁊ plenā poſſeſ
ſionē tenebimur illos. ⁊ ꝓximiores illoꝝ admittē ⁊ defendē
admiſim⁹. Non obſtañ ꝙ hmōi bona eoꝝ ꝑ nos. alijs q̄buſ-
cunq̄ȝ ꝑſonis ſint ad vitā. ā ad tp̄s vl' imꝑpetuuȝ obligata. do
nata vl' inſcp̄ta. Quaſq̄deȝ obligatōes donatōes. vēditōes ⁊
inſcp̄tiōes caſſam⁹ ⁊ irritā⁹ reuocā⁹ ⁊ anullam⁹. nlliuſq̄ȝ ro-
bori eē volum⁹ ꝑ p̄ntes ¶ Tenebimur q̄ȝ nos ludouic⁹ mgr̄
ꝯmendatores ⁊ ſucceſſores nr̄i illos hr̄e in gr̄a ⁊ fauore. nec
vnq̄ȝ v̄bo aut fctō eoꝝ reminiſci hoſtilitati. nec de ill' vnq̄ȝ ali
quā ſumē vltionē ꝑ nos vl' ſb̄miſſā ꝑſonā publice vl' occl'te di
recte et indirecte. aut q̄uis q̄ſito colore. q̄b⁹ etiā plenā dam⁹
licentiā. ꝺ terri ⁊ dn̄ijs nr̄is ad terras r̄gni p̄ncipatuuȝ ⁊ dn̄io
rum p̄dictoꝝ rōne incolat⁹ ſe trāſferre. ⁊ bōa ſua mobilia. et
immobilia vendē ⁊ ꝯmutare: et ꝺ eis libē diſponē. ꝓ ſuo arbi
trio bn̄placito ⁊ voluntate Ciues etiā vtriuſq̄ȝ pti q̄ ꝺ ciuita
tib⁹ vl' oppidis expulſi vl' bāniti fuerāt. ā al's ab eis receſſerāt
publice vel occulte dn̄t ad illos ⁊ ad illa ire admitti. bona q̄ȝ
eoꝝ. q̄ añ inchoationē hui⁹ diete vendita vl' donata alijs non
ſunt. dn̄t eis reſtitui. Et ſi ad domos vl' bōa vendita ā donata
redditum hr̄e velint dato p̄cio. ꝑ emptorē expoſito: aut qꝺ ꝓ
donatis. ꝑ ꝯſulatum loci taxabitur. reſtitui dn̄t eiſdem. ſaluo
etiā eo. Qꝛ poſſeſſiōes in edificijs vl' alijs onerib⁹ occaſiōe di
ctoꝝ dn̄ioꝝ vl' bonoꝝ expoſuer̄t. qꝺ ſil'r iuxta dictamen cōſu
lat⁹ loci reſtituē dn̄t añq̄ȝ hmōi dom⁹ ip̄is vl' bōa reſtituātur
¶ Iteȝ vt p̄nti paci fedeꝛi ⁊ vnionis ꝯcluſio abundātioꝛi cau
tela cuſtodiatur. ꝑ nos mgr̄m Cōmendatores et ordineȝ. oēs
ep̄os. cōmendatores. vicecōmendatores. aduocatos. militeſ
nobiles et cetos mgr̄at⁹ ⁊ officia ī terri nr̄is pruſſie obtineñ.

¶ De vēditōibus ⁊ alienatōib⁹ caſtrorum ⁊ ciuitatum ⁊c̄ anullandis

¶ De reſtitutiōe bonoꝝ ꝓfugis ⁊ ſpoliatis pruſſiam redeuntibus

¶ De indignatione remittenda ⁊ licētia trāſferēdi incolatus

☞ De iuramēto p magistrū ordinem ceterosqꝫ subditos vniuersos pstādo.

¶ Itē magistri ꝯsulum. Cōsules ciuitatuꝫ nr̄aꝝ Kunßberg
Knerparv Lēbenÿcht. holanth. Roÿderburg Passenheim.
ac oēs ꝛ singuli fr̄es ordinis militares Prussie. iurabunt pa-
cem p̄sentē ſuare inuiolabiliter. et incōcusse. nec cōtrauenire
quacunqꝫ occasiōe: nec dispēsationē vel relaxationē iuramen
ti petere. Renunciando omnibus exceptiōibus taꝫ iuris quā
facti. maxime ꝙ causa metus. ꝓditionis omnium bonoꝝ. aut
absqꝫ ꝯsensu sedis ap̄lice. cui ordo immediate subest. seu. ꝙ nō
vocatis magistris almanie ꝛ Liuonie. ꝛ absqꝫ eoꝝ scitu. vo-
luntate et ꝯsensu: ꝛ ꝯ̄ statuta ꝛ ꝯsuetudines ordinis. presens
ꝯcordia ꝛ vnio celebrata ꝛ acceptata sit: ꝛ alÿs nō obstātibꝰ
quibuscunqꝫ. ¶ Itē vt hmōi pacē ꝑpetuā ꝛ cōcordiā sub cer
tiori tenore. attentiori firmitate ꝛ robore. In omnibꝰ suis ca
pitulis ꝯditiōibus articulis. atqꝫ punctis custodiamus ꝛ ser-
uemus. Et vt pax ipsa. fedus. ꝛ vnio. ab omni suspitiōis gn̄e
sit circumscripta. ꝓ illius subsistentia. ꝛ robore adÿcimꝰ. Nos
serenissimus dn̄s Kazimirus Rex Polonie. Et nos Ludoui-
cus magr̄. Cōmēdatores. Cōuentus. ꝛ Ordo. ꝑ nr̄os hincin
de factores ꝛ ꝓcuratores quos insolidum. ꝛ irreuocabilr̄. p̄-
sentium tenore ꝯstituimus. Venerādum viꝛt p̄rem dn̄m Io

¶ Nomina ꝓcuratoꝝ hincinde inuicem constitutorum

docum ep̄m Ozilien̄. ordinis ꝓcuratorē generalē. ꝛ magnifi
cum. venerabiles. egregios nobiles ꝛ circumspectos viros
Iohannem d̄ Ostrorog militē vtriusqꝫ iuris doctorē Castel
lanum Mÿedzÿrzecen̄. Magr̄m Sandivogiuꝫ Theologie
ꝓfessorem p̄positum monasterÿ Clodauien̄. ordinis Canoni-
corum regularium. Anthonium de Furliuio decretoꝝ docto
rē Camere ap̄lice clericuꝫ. Andreā de sctā Cruce. Anthoniuꝫ
de Cafarellis sacri palatÿ ap̄lice aduocatos. Bartholomeuꝫ
Kÿelbascha Canonicum Gnezn̄. Magr̄m Henricum Gur-
deman. decanum ecclesie sancti Andree Colomien̄. ꝓcurato-
rem causaꝝ. Magr̄m Fabianum Hanco decretoꝝ doctorem
Canonicum maiorē. ꝛ Scolasticum sctē Cruci Vratislauien̄
eccl̄iaꝝ corā summo pōtifice. dn̄o nr̄o sāctissimo papa ꝯfitebi
mur ꝓfitebimur recognoscemꝰ ꝛ q̇libꝫ nr̄m ꝓfitebitur ꝛ recog
scet p̄fatā vnionē. fedus. pacē. ꝛ ꝯcordiā Nos spōtanee. libē
sincera voluntate. sine dolo ꝛ fraude celebrasse. ordinasse. ꝯfe
cisse. ꝛ ꝯsummasse. Et omnes articulos. capitula modos. et
ordinē: quibus pax ipa. ꝛ ꝯcordia ꝯfecta. ꝯsumata ꝛ regula-
ta est. ad p̄fati reuerēdissimi domini p̄ris Rudolfi Ep̄i Lauen

tini. aplici legati exhortationē. persuasionē. et mediationē. et de nostra mēte. scitu. voluntate. cōsensu. et bn̄placito vltroneis processisse. ¶ Instabimusq̧ petemus. laborabimus. instare. petē. ⁊ laborare sōbemꝰ et tenebimur sine dolo ⁊ fraude quatinus Summus pōtifex. dn̄s nr̄ pn̄tem vnionē. fedꝰ pacē et ꝯcordiā. ꝑ interpositionē sui specialꝭ decreti. de certa sue sanctitatis sciētia emanādi. Et ꝑ lr̄as aplicas siue Bullas. in omnibus ipius articlis. caplis. mōis. ordinationibꝰ. atq̧ punctis acceptet. ratificet. gratificet. Et ad ꝑpetuā rei memoriā cōfirmet. penā q̧ ⁊ cēsurā. ad quā nos summittimus adijciet. ⁊ apponet. In pn̄tis paci vniōis. ⁊ federi violatorē ⁊ trāsgressorē ꝯtriatorē. cum suppletiōe defectuum. si q̄ fu̇ ī pn̄ti federe ordinatione. ⁊ inscriptiōe ꝯmissi Et cum derogatiōe Statutoꝝ ⁊ cōsuetudinum ordinis. etiā Juramēto firmatoꝝ. aut autoritate aplica. vl̓ legatoꝝ eiꝰ. vl̓ q̄cunq̧ alia ꝯfirmatoꝝ. q̄bꝰ fortasse caueretur. qd̓ in magnis ⁊ arduis rebꝰ ordinis. vocatio ⁊ ꝯsensus. mgr̄oꝝ Almanie. ⁊ Lijuonie debeat interuenire. ac etiā cum cassatione. allegatiōis metꝰ. q̄ ꝑ nos Mgr̄m Cōmēdatores Cōuētum ⁊ ordinē p̄tēdi possit. cum ad pacē pn̄tē cōficiēdā. aduocationē Reuerēdissimi dn̄i Rudolphi Epi Lauentiui Legati aplici. spōte venerimꝰ. Et in singl̓os tractatus cōditiones. ⁊ ꝯclusiones pacis. tāq̧ nobis ꝓficuos. ⁊ vtiles nr̄m vltroneū p̄buerimꝰ ꝯsensum. ¶ Quāq̄dē ꝯcordiā vnionem. et federis ꝑpetui ꝯclusionē. Nos frater Lodouicus de Erlichhaulen Mgr̄ gn̄alis. cum Cōmēdatoribus Conuentu et ordine nr̄is. ꝓ nobis successoribusq̧ nr̄is et cōuentu. adiutoribus. adherētibꝰ. ⁊ subditis nr̄is de certa scientia. In omnibus eiꝰ articlis Cōditionibꝰ. atq̧ punctis. approbamꝰ. acceptamus. ⁊ pn̄tiu̧ tenore. ꝓ sb̄sistētia ꝑpetua. emologamꝰ Saluis alijs. que contra pn̄tis pacis. ⁊ vnionis ordinationē eius articl̓os ꝯditiones. capitula nō sunt nr̄is. et nr̄i ordinis. Juribus. libertatibꝰ. et priuilegijs. q̄ p̄fatus Serenissimus dn̄s Razimirus ꝓ se. et successoribꝰ suis polonie Regibꝰ approbat ⁊ cōfirmat. In cuius rei testimonium p̄fati Reuerendissimi dn̄i pr̄is. dn̄i Rudolffi Epi Lauētini. sedis aplice legati ac nr̄m Mgr̄i generalis Sigilla. cum ꝓprie manꝰ eiusdē dn̄i Rudolffi Epi et Legati. ⁊ Notarioꝝ publicoꝝ subscriptione sunt appēsa. Et nos frater Henricꝰ de Plawen. hospitalariꝰ supmus et Capitaneꝰ ī Prayschenmarkt et Morng. Wilhel

☞ De Aplica confirmatione sup Cōcordia facta petēda

☞ Magister confirmat pacē ꝑpetuā

Terrarum Prussie

mus de Pingen Cōmēdator ī Osterrode Ulricꝰ ð Kinsberg
in Ilaw Uitus ð Gych in Brandēburg Joannes de Narbe
Ziffridus Ulach ð Schwarczburg in Balga Georgius de
Ranwng in Reyn. Ulricus de Ottēberg in Licke Capitānei
Stephanꝰ de Strothberg. vicecōmendator in Renczberg.
Ulricus de Zolēdorff. et Uilhelmꝰ Geyer in Lochsteth et
Scholken Castroꝝ prouisores Joānes de Klauczeyn Joānes
Stertuncz Balthasar Nylkyerzycz Joānes ð Lako Nicolaꝰ
Sperlink. Casper materne Pusslke ð Huer Bartholomeus
Rawoske Georgiꝰ de Bole Matheꝰ de dornylk Nicolaꝰ ð
Grebyn Nicolaus Kysslkyol Guntherꝰ ð Hoczendorff Je
ronimꝰ de Hogendorff Joānes Thollke Nicolaꝰ Raschaw
Joānes de Bywon Matheꝰ de Lethen Joānes Przebēdor
slky Michael de Hermāhayn Oswaldus de Sparwyn Lo
douicus de Epingen Marcꝰ de Fedaraw Thomas ð Berth
lzyn Georgiꝰ portegal Rugelhardus Roppe Martinus de
Polkarben Sigismundus de Frewen Jacobus Guanth.
Arthwicus Domenhaw Joānes Thimonis Ambrosiꝰ de
Borebamth Philippus waysssel Joānes Bandyn Gunthe
rus de Lanw Nicolaꝰ de Nothenthosen Mathias Rolkothe
Joānes Zeleger Michael Hundyrthmarg Matheus Kol
habe Petrus de Thyrenberg Thomas lenharth Nicolaus
Laysslkewange. Nos etiā Ciues Ciuitatum et oppidoꝝ vide
licet antiq̄ Knyepaw et Lambenicht Conyczsberg Barten
sten Uelaw Rastenburg Heyligenbgil Fredelanth ð Schi
pemffil. ⁊ Nicolaꝰ dei grā Eps. et Caplm nrm Ecclie Zābien
Promittimꝰ et spōdemꝰ Qz venerabilis et Magnificꝰ frater
Lodouicꝰ ð Erlichhausen. Mgr̄ et sui successores ordinis nri
Mgr̄i gn̄ales singli pn̄tē ꝯcordiā. et ꝑpetue fedus. pacē atq̄
Cōuentiōis cum Serenissimo ꝑncipe dn̄o Kazimiro rege po
lonie Regno ac sibi inuiscerati. plati. ꝑncipibus. ⁊ sbditi vni
uersis mutuā. ꝯclusam. ⁊ firmā. custodiā attēdēt. implebunt
⁊ obseruabunt. Nos q̄z oēs ⁊ singli ꝑdicti. Ipaz custodiemꝰ
attēdemꝰ. obsuabimꝰ. et īplebimꝰ ī omnibꝰ suis ꝯditiōibus
articlis atq̄ puncti. ⁊ ī euidētiā ꝑmissoꝝ. lrām pn̄tē. sigilloꝝ
nroꝝ ac Bulla. Cōuentꝰ ⁊ ordinis. ð speciali Mgr̄i gn̄alis.
atq̄ fratꝝ omnium ⁊ cōuētus ꝯsensu. appēsione ordinauimus
roborari. Actum et datū ī Thorun. Anno dn̄i. M. cccc. lxvi.
Inditione. xiiij. die vo dn̄ica decimanona mensis Octobris.

hora tertiaꝝ de mane. vel quasi pontificatus Sanctissimi in
christo patris dñi et domini nostri Pauli diuina prouidentia
Pape scdi. Anno ipsius tertio. Presentibus venerabilibus
viris Egregijs Strēnuis Nobilibus et Spiritualibus dño
Paulo d Glorvina decano Cracouieñ. Petro de Pnijervij p̄
posito Uladislauieñ. et Canonico Gneznen̄. Jacobo de scha-
delk decretoꝝ doctore p̄posito premislieñ. et Joāne dlugosch
Custode vislicieñ. Canonicis Cracouiēsibus. Henrico de op-
pororv vtriusqꝫ Jurisdoctore Archidiacono Gnezneñ. Ma
thia Raczijansch vijnlzler decretorum doctoribus Paulo de
Panczlorvijcze Joāne hoffeman. et Mathia Licentiatis in
decretꝭ Joāne Stanlzonis Medicine doctore Canonico Ura
tislauieñ Bernardo de Czmenberg. ⁊ Schonēberg ī Culmē
baldenꝭ de Strasßberg. Joāne Slzaslzij ī Frandensburg. et
Melzalz Georgio de Sflijzvijen:in Jlarv ⁊ zvonsdorzv Ca
pitaneis. Joanne Schijling Joanne Thimonis Philippo
zveijsszel. Nobilibus de Schambia Joanne Folmar Micha
ele Tronijmer Nicolao Cosschelijn. Luca Reijchensen. Cō
sule ciuitatis Uratislauieñ. et Nicolao hermanni beneficiato
in Eccl'ia parrochiali Uratislauieñ. et q̄ꝫpluribus alijs fidedi
gnis testib⁹ ad p̄missa vocatis special'r et rogatis. ¶ Et ego
Rudolffus dei gr̄a Ep̄s Lauentinus Sacrosancte sedis apl'ice
et Sanctissimi dñi nr̄i dñi Pauli. diuina ꝓuidētia pape scdi.
ad Germaniā legatus missus prefatus. Quia p̄missa omnia
tractaui cōcordaui. et dum ꝑ partes acceptarentur. emologa
rentur. et iurarētur interfui. Jdeoqꝫ ꝓ meliori euidētia ac te-
stimonio h̄ me manu ꝓpria subscripsi. hmōi ꝯcordiā et fedus
approbando. atꝫ ratā et gratā habendo. Lauantinus Episco
pus manu ꝓpria. ¶ Et ego Joannes Ervich de attēdarij. cle
ricus Colonieñ. dioc̄. apl'ica et imꝑiali autoritatib⁹ Notari⁹
prefatiqꝫ Reuerēdissimi in christo pr̄is. et dñi dñi Rudolffi.
Ep̄i Lauātineñ. et legati apl'ici. ac corā eo scriba. Quia p̄inser
tis Cōcordie. et ꝑpetue paci. et articl'oꝝ et capl'oꝝ. in eadē cō-
cordia exp̄ssoꝝ publicationi. et insinuatiōi ꝑtium hincinde cō
cordie acceptatiōi. et emologatiōi. exceptioni. renunciatiōi. ꝓ
missioni. et iuramēti p̄stationi. omnibusqꝫ alijs et singl'is pre
missiōi dum sic vt p̄mittitur. ꝑ p̄fatum dñm Reuerēdissimū
dñm Rudolffum. Ep̄m Lauentinum et legatum apl'icum. ac
corā eo. et ꝑ Serenissimum p̄ncipē dñm. et dñm Kazimirum

☞ Subscriptio Rudolphi legis apostolice Legati manu propria

☞ Subscriptio Notarij publici ad Coucordiam promissam.

Regē polonie &c. et suos ex vna ac Magnificum dn̄m Lodouicum de Erlichausen. Mgr̄m generalē ordinis btē Marie Theutonicorum. et etiam suos ab altera ꝑtibus agerētur et fierent. vnacum prenominatis testibꝰ presens interfui. Eaq; omnia et singula. ꝓut in pretactis Concordia. et articulis continetur fieri. vidi. et audiui. Ideoq; p̄insertas lr̄as concordie. et perpetue pacis. cum earum articulis et capitulis. manu alterius. me aliunde legittime occupato fideliter scriptas. atq; cōfectas. subscripsi. publicaui. et in hāc publicā formā redegi signo et nomine. meis solitis et cōsuetis vnacum dicti Reuerēdissimi dn̄i Legati Magistri generalis & Cōmendatorꝝ predictorum Sigillorꝝ appensionibus. ac cum Notarijs infrascriptis signaui in fidē et testimonium omnium et singulorum ꝓmissorꝝ Rogatus et req̄situs ¶ Et ego Stauislaus Franke de Rakorvijce. clericus dioc̄. Vlad. publicus Imperiali auctoritate Notarius. vt supra ¶ Et ego Paulus Joannis de Geborve Clericus dioc̄. Gneznen̄. publicus Imperiali auctoritate Notarius. &c̄ vt supra.

Alterꝰ notarij pub. Subscriptio

Tertij notarij pub. Subscriptio

Oratio ad diuum Paulum Summū pontificem nomine Maiestatis. R. ꝓ ratificāda pace perpetua & prestita obedientia &c̄. habita

b

Beatissime pater. & dn̄e gratiosissime fidelium omniū pastor et Rector. facturus apud tuā Maiestatem. et hunc Reuerendissimorꝝ patrum dn̄orꝝ Cardinalium Insignem cetum nomine Serenissimi ꝑncipis dn̄i Kazimiri dei grā Regis polonie. Magniduci Lithvanie Russie prussie dn̄i et heredis verba et iussiones tue sanctitati expositurꝰ circumspiciens nō cōmoueri. nō deniq; fluctuare animo meo nō possum magnopē mecuꝫ reputās. q̄ maximuꝫ q̄ āplissimum munus mihi mandatum sit. q̄q; h̄ tempus. h̄ dies. hic locus verum q̄ alium. qui ego esse putarē dicendi peritum desidēt cui et amplior vbertas sermonis. et feratior ꝯtigit libertas ingenij. mihi etem̄ hac ī eminentissima frequētia h̄ in āplissimo collegio apud tuā sanctitatē nunq̄ alias visam. apud vicariū christi perorāti. mens atq; animꝰ ꝯtrabit stuporē Quis em̄ est tā facunde atq; viuacis memorie. quis tāta ingenij. aut di

cendi polleat facultate. q̄ in h pulcherrimo cōsessu et hui⁹ fre
quētie corona dignitatē ꝛ excellētiā tuā metuēdo n̄ fiat hebe
tior: n̄ fiat obtusior. Te tn̄ sciēs clemētissimum. sagacissimū
et eruditissimum. ꝛ veꝝ nr̄e religiōis parētem. ī singlos fa
uori. ppēsiori beniuolētie. et ppicium. ausus mihi maximos
sumo. q̄ me n̄ tm̄ firmāt. vt fidēti ꝛ q̄eto animo dicam. h puo
cant. ꝛ impellunt. vehemēterq̄ cogunt vt magna. et hylari
mēte aggrediar. apd diuinas aures tuas. benignissime acce
ptum. qd q̄cq̄d dixero ꝯfidēs. et cominus possum ingenio. et
magis mihi. et ignorātie mee parsurumq̄ n̄ ignoro a tua sancti
tate. p̄sertim cum n̄ meo. h p̄fati Serenissimi dn̄i p̄ncipis Ka
zimiri Regis. auctoritate et nomine mihi incumbat dicēdum
quē tua sanctitas. etiā dum illā minor haberet stat⁹ Et d̄inde
ī hac tua. ad summū sacerdotiū diuina: q̄z humana euectiōe.
Sacra felici recordatiōis dn̄i Eugenij pape q̄rti. p̄decessoris
ꝛ auunculi tui. imitata vestigia peculiari animo. fouit. extu
lit. et dilexit. ac suos et Regni profectus sui. et ꝯmoda singu
lari studio. ꝛ cura promouit ꝛ. pcurauit. ipeq̄ Illustrissimus
p̄nceps dn̄s Kazimirus Rex polonie. p̄fat⁹. q̄ primum te ad
culmē dignitati aplice. fauore diuino. ꝛ patꝝ ꝯscriptoꝝ vni
formi. et mirifico ꝯsensu. diuinis trahētibus meriti cognouit
sublimatū. vniuerse p̄mum reipublice christiane. maximis ha
ctenus impssionib⁹ barbaroꝝ vexate. deinde suis ꝛ Regni sui
et dn̄oꝝ suoꝝ reb⁹. optime sperare cepit. postq̄ te sciebat. na
tura: ingenio: atq̄ v̄tute: ꝛ optimia ꝛ. tā studio. q̄z innocētia ex
celluisse. p fidei q̄z et religiōis nr̄e incremēto ꝛ ppl̄i christiani
libtate vēdicāda: magno sp. magnoq̄ zelo flagrasse. Qua p
pter Illustrissimus ipe Rex. tātis bonis ꝛ supne tibi collatis
et a natura ī genuis. in vniuersum catholicum orbē. in suum
q̄z Regnum. p̄ncipat⁹. ꝛ dominia redundātib⁹. ꝛ redundatu
ris. singularissimo zelo. velut deuotissim⁹ filius affect⁹ et p
ornatoꝝ suoꝝ ex bonis et necessarijs respectib⁹ hacten⁹ mis
sorum. sanctitati tue publicā obediētiā. vbis n̄ p̄stitit Rebus
tn̄ ipis. et opibus. te coluit et recognouit Te vicarium vnicū
et indubitatum. summi dei tenuit in terri reputauit ꝛ tradidit
iustissimis tuis. tā ex hortatiōibus. q̄z mādatis obediēter pa
ruit. Req̄situs siquidē tue sanctitati lr̄is. et deinde Reuerēdis
simi ī christo p̄ris dn̄i Rudolffi Ep̄i Lauētini. tue sanctitatis.
ad Germaniā legati. et Oratori s̄monib⁹. et lr̄is q̄tin⁹ bellū

Auctoritate et noīe dn̄i Kazimiri Regis polonie dt se Orator presentē orationē agere.

Excusatur Regia Maiestas q̄ tā tīsper vbis obediētiam nō prestiterit quā sp reipa et opibus ꝯfitetur

atrox ⁊ diuturnum. cum Mgr̄o et ordine Cruciferoꝝ ordinis
sc̄te Marie theutonicoꝝ. hospital' Iherosolimitani hactenus
cōtinuatū dirimeret. ⁊ se a belloꝝ stridore temparet. ꝗuis ar
mis ⁊ potētia. fauore insup successuū ⁊ fortune. se sciret m̄lto
supiorē. ⁊ pene iā victorē. Moniti tñ tue sc̄titati. ⁊ impijs po
tius. ꝗꝫ sue felicitati ⁊ successib⁹ defferēdum. ⁊ auscultādum
duxit. ⁊ ad dietā sup plātāda pace. p die p̄ma Septēbris apd̄
Thorun. p dictū dn̄m Rudolffum legatum indictā psonal'r
aduenit. sicqꝫ aduenies. ꝯditiōes eq̄s ptrahi ꝯsensit. In cuius
ꝗdem paci ordinatiōis Re ⁊ tractatu dn̄s Rudolffus Eps la
uentin⁹. caste sincere integre. inter ptem vtrāqꝫ duob⁹ prope
mensib⁹. vasall⁹. fructib⁹. fructum ē āplissimuꝫ sue missiōis
cōsecut⁹. Tantā de se v̄tutē exhibēs. tantā industriā. quantā
in terri omnib⁹. ꝗ rē hāc fuere aggressi. neqꝫ vidē potuimus
neqꝫ sentire talē insup in pace ꝯponēda. talē i dirimēdis diffi
cultatib⁹. talē in dissoluēdis nodosis disceptatiōib⁹. talē i ad
monēdo. talē in psuadendo gessit. vt pti vtriqꝫ ḡtissima foret
ei⁹ fides. modestia. ⁊ integritas. cui⁹ modestia ⁊ integritas fac
id. vl' p maximo documēto. tua sc̄titas accipiat ꝗdem singula
dona. ꝗbus a serenissimo dn̄o nr̄o Rege honorat⁹ erat recipe
cōstātissime recusauit. Et ꝗuis ab insignib⁹ ⁊ ḡuib⁹ viri. ad
idē a Rege ad illum d̄stinati. vt ex donis ipis. aliꝗ saltē ḡta ac
cipere in animuꝫ induceret Iteꝝ atqꝫ iteꝝ. ne ꝗcqꝫ vexaretur
aspnatus. Tñ omnia expetitiōis frequētē instātiā repulit. et
petētium dignitatē. Itaqꝫ pr̄ beatissime. nomine p̄dicti Illu
strissimi Regi nr̄i. platoꝝ p̄ncipum. ⁊ omnium s̄bditoꝝ suoꝝ
ꝗs ābitus Regis polonici ꝯtinet Maximas tue sc̄titati quē
admodum iustum. ⁊ ꝯdignū ē. gr̄as agim⁹. maiores habem⁹
ꝗuis illas sati. ⁊ ornate agē nll'aten⁹ possumus. agit. ⁊ vene
rabil' Magnificusqꝫ vir dn̄s Lodouic⁹ d̄ Erlichhausen Mgr̄
ḡnalis ordinis p̄dicti. cum serenissimo Rege. dn̄o nr̄o ⁊ regno
ppetuo federat⁹ ⁊ vnit⁹. agunt ⁊ p̄ceptores subditiqꝫ sui. tuo
fauore. tuo bn̄ficio in dudū exulātē pacē reducti. ꝭ neqꝫ soluꝫ
Illustrissim⁹ ipe Rex polonie. suiqꝫ optimates. s̄bditi ⁊ pce
res. p̄dictusqꝫ Mgr̄ ḡnalis ⁊ ordo. veꝝ vniuerse vicine natio
nes ⁊ ppl'i tue sc̄titati. gr̄as immortales ferre gestiunt. nec ē ex
tot linguis ⁊ pplis. ꝗ n̄ pbet. ꝗ n̄ laudet. ꝗ miri laudib⁹. n̄ ef
ferat. ꝗ te btō euo. et gl'ia immarcescibili. pfrui n̄ optet. ꝗ po
pulum catholicum maxima leticia affecisse. ⁊ in singlos pacē

☞ Cōmendatur dn̄s Rudolffus epi scopus Lauētinus Orator et legat⁹ se dis ap'lice et multis virtutibus

diffudisse ñ dicāt. nō sentiāt que illā generalē studiorꝝ. illā bellorum perniciē sustulit extinxit. ⁊ pacē cunctis desiderabilem equis ꝯditionibus perfecit. quā perficere sine te. nemo alius potuit. Cum autē virum eum pōtificē et legatum. qui iocundissimam pacis amenitatem. tua auctoritate et nomine ꝯfecit. Hic disiunctissimos populos. odijs prope maiorib⁹ certamē ꝗꝫ viribus ad pulcherrimā et vniformē idemptitatē reduxit. quorꝫ solidum glutinum Mgri et ordinis oratorꝫ Nos cōcomitantium. nostrisqꝫ precationib⁹ fauentium. coram testatur conspectus. eum inqꝫ hominē. vl' vt verius dicam⁹. Terrestrem pacis angelum. summa fide. summa probitate ꝯtinētie innocētia puritate. nobilissimis quoqꝫ moribus ptis vtriusqꝫ beniuolentiam et existimationē consecutum. tua sanctitas carum habeat et sublimem: quemadmodum dignus ⁊ meritus est precamur. decoret. et cōtinuet: pacemqꝫ ꝯfectam. pro solidiori illius subsistentia. sua auctoritate. suiqꝫ apostolici interpositione decreti. et approbet. et in singulis suis cōditionibus et articulis: idem pars vtraqꝫ deposcit. precatur et desiderat suis lr̄is: cōfirmet ¶ Rex autem clarissim⁹ noster. dudumqꝫ tibi et Sedi aplice. deditissimus prestitam tibi als obedientiā iterum atqꝫ iterꝫ prestat. et innouat. Teqꝫ vnicum summum pontificē. vniuersalisqꝫ Ecclesie vicarium indubitatum Jesu christi. per nos humiles Oratores suos ꝯfitetur et recognoscit. Rogās humiliter. et deprecans sanctitatē tuam vt ad defensionem Catholicorum exterminium barbarorꝫ. atqꝫ inter acceptitu diuinē religionis quo cepit zelo. ⁊ studio intēdat. ipm Regē Regnum suum et Illustrissimā coniugem suā. natos prelatos. principes. ⁊ subditos. singulariter quoqꝫ. p̄fatum dn̄m Lodouicum Magistrum et ordinē suum. principatus ⁊ dominia ipsorum habere velis singulariter recōmissos. qui se tue sc̄titati. omniaqꝫ sua beniuolos. ⁊ deuotissimos exhibēt. tue q̄ꝫ fidei et obedientie se sbmittunt grato et prono animo facturos. Singl'a q̄cunqꝫ spectare viderunt: ī tue sanctitatis et Sacrosancte vniuerse ecclesie honorē. statum bn̄placitum ⁊ augmentationem. Ad laudem indiuidue Trinitatis tueqꝫ beatissime sanctitatis. dixi

☞ Differit de pace int' Regē polonie ⁊ Mgr̄m Prussie p Legatum confecta

☞ Obediētia prestita Regis polonie Paulo scdo

¶ Tametsi Priuilegium Brestensis pacis ex Reuersalibus lr̄is in Thezauro existentibus p̄nti cōmuni priuilegio ascriptū fuerit cōtinens cōditiones dicte pacis eas que infrascripte sunt Tamē qꝛ scribuntur puncta et cōditiones in vno que nō continentur in altero. Iccirco Nos Alexander Rex articulos eiusdem pacis Bresteñ. ex priuilegio Ducatuum Mazouie sumptos in omnem euētum ac cōmunem subditoꝝ nostroꝝ instructionē decreuimus supꝛascriptis asscribendos sic vt sequitur.

☞ Firma Cōcordia et perpetua

1 Inprimis p p̄dictos dn̄os Regem. ꝛ duces polonie terras Lythuanie Samagitāꝝ Russie Mazouie. et Stolpeñ. ꝛ al's dn̄ioꝝ ipoꝝ et sbditos ab vna. ꝛ p̄dictum Mgr̄m gn̄alē et ordinē. terras ꝛ sbditos ipi⁹. tā ī prussia Alemāia. q̄ȝ Lyuonia. ꝛ Noua marchia pte ex altera. oēs dissensiōes. ꝯtrouersie ꝛ dāna. inter ptes hincinde fc̄ta dimissa ꝛ totalr̄ sopita dn̄t esse. Ne illoꝝ de cetero. aliq̄ mētio aut memoria. ꝛ signāter ī q̄relis. aut in detractiōe ptium. aliq̄ corā q̄buscunq̄ psonis habeatur aut fiat. ꝫ nec vna ptium ad instātiam alteri⁹ suggeret. ꝯsentiet. auxilium dabit. ꝛ fauorē publice vl' oculte. ꝛ quātum in ea pte fuerit delatiōes. ꝛ d̄tractiōes hmōi fieri n̄ admittāt ꝫ poti⁹ ꝓhibebit. ¶ Itē Q̄ omnia bōa Eccliaꝝ Gneznen. Wladislauieñ Ploceñ. Posnanieñ. p̄latoꝝ abbatum Monasterioꝝ Cōuentuum ꝛ aliaꝝ q̄ꝝcunq̄ psonaꝝ. seclarium. ꝛ Religiosaꝝ q̄ sit ī terr̄ ordinis situata. dn̄t circa iura oīa. tā eccliastica. q̄ȝ seclaria. et oēs antiq̄s ꝯsuetudines. q̄stus decimas Castra. villas. p̄dia. curias. ꝛ alias vtilitates. emolimēta ꝛ ꝓuent⁹. q̄buscunq̄ nominib⁹ nuncupētur cōseruare. nec aliq̄b⁹ nouis ꝯsuetudinib⁹. ꝓuicijs ꝛ oneribus aggrauari. Q̄q̄ȝ eadē bona n̄ alienētur. nec ꝓ eoꝝ alienatiōe instetur p ptes. sine ꝯsensu p̄latoꝝ speciali Oēs āt cēsus decimas ꝓuētus. ꝛ alias obuētiōes q̄lescunq̄ in terr̄ ordinis ꝯsistētes q̄s ꝛ q̄s Mgr̄ ꝛ ordo p̄dict̄ Reuerēdissimis prib⁹ dn̄is

☞ Bona vniuersa quaꝝ vis Eccliarū in terris ordinis existentia dn̄t eē salua.

Pacis Brestē̄.

Archiep̄o Gneznē̄.Vlad.ꝛ Ploczē̄ Ep̄is aliisq́ꝫ p̄latꝭ secu
larībꝰ ꝛ Regl̄aribꝰ Regni polonie.ꝑ biēniū sbleuatos. plene
ꝛ integre restituāt.ꝛ restitui faciāt medietatē infra hinc.Et fe
stum purificatiōis Marie.Reliquā āt ꝑtē ad festuꝫ pasche ꝓ
xime nūc vētuꝝ.ī ciuitate Thorunē̄. ¶ Itꝭ d̄ Limitibꝰ ducū
Mazouie Remanē dn̄t ēca l̄ras q̄s hn̄t.Et sil̄r q̄ ī l̄ris nr̄is. et
ordinis.suꝑ eisdē limitibꝰ ꝯtinētur.et vbi in l̄ris.limites d̄scri
pti n̄ fuerint ad eosdē firmādos.p̄fati duces suos Cōsiliarios
destinare dn̄t.sil̄r ꝛ ordo.Que v̄o ꝑtium euidētiori testimōio
vl̄ aliis legittimis ꝓbatiōibꝰ suos limites ꝓbauerit suas fore
ḡnicies remaneat circa ip̄as.Et in casu q̄ vtraqꝫ ꝑtiuꝫ ḡnicies
et limites legittimis ꝓbatiōibꝰ ꝓbare n̄ posset.stabit ī optiōe
Mgr̄i.an velit iurare ꝓ eisdē ḡnicieb'.vl̄ dn̄m ducē admittē
ad iuramētum ꝓ eisdē Cum duce āt Boleslao. Limites al's vt
ꝑus facti ꝓ q̄bus n̄ ē discrepātia renouētur. ¶ Itꝭ terre Sa-
magitaꝝ ꝛ Sudoꝝ ꝓpter bonum pacꝭ dn̄t apd̄ nos ꝛ Regnū
polonie.ac ducatuꝫ Lithuanie.sb limitibꝰ sup̄scriptꝭ remanē
ꝑpetue et in euum. ¶ Itē a fine Limituꝫ ducum Mazouie in
cipiēdo a flumine Lijk et vado dicto Ramijonijbrod.q̄ lacꝫ ī
supiori ꝑte eiusdē fluminis Lijk. altiꝰ q̄ꝫ isti lacus Braijrvo
Thoczijlorv ꝛ ab illo directe eundo ꝑ solitudinē vsqꝫ ad locū
q̄ d̄r Roboth.ita q̄ medietas eiusdē lacꝰ remaneat in terrꝭ dn̄i
ducꝭ Lithuanie.Et reliq̄ medietas. in terris ordinis et ab illo
lacu directo tramite ꝑ desertum vsqꝫ ad quandā arcā dictam
Mernusk.et a Mernusk eundo directe vsqꝫ ad locm q̄ vōtur
Brvischicz. Ita tn̄ q̄ idē lacꝰ remaneat totꝰ in ꝑte ordinis Et
ab eo lacu.q̄ directiꝰ iri p̄t ad ortum seu summitatē fluminis.
dicti Lepnijcza eundē fluuium descēdendo vsqꝫ ad ꝯsumatio-
nem eiꝰ.vbi intrat in fluuiuꝫ.Schirorvintha ꝛ vlteriꝰ descen
dēdo eundē fluuium Schirorvintha vsqꝫ ad ꝯsumationē eiꝰ
vbi intrat in fluuium Scheschupa procedēdo ꝑ solitudinem
vsqꝫ ad rippam fluminis Memel. et ex opposito fluminis
dicti Srvijantha. vbi idem fluuius Srvijantha intrat flu-
uium Memel p̄dictum Et h̄ quo ad terrā Sudorum tandem
fluuium sursum ascendendo.per duo miliaria. et ab illo loco
illum fluuium descendendo transeundum est per solitudinē
quo directius iri potest vsqꝫ ad fluuium Jura Relinquen-
do fluuuium Memel in sinistro latere vbiqꝫ per duo milia-
ria.Et dictum fluuium Jura ascēdendo vnum Miliare ab eo

☞ De Limitibus Mazouie.

☞ De terris Samagitarum.ꝛc̄

☞ Limites Samagitie et Prussie, describuntur.

loco Jura fluuius deserēdus ē. et trāseatur p solitudinē. relinquēdo fluuios Memel. et Russna lacum. q̄ dr bap. et castrum Memel in Samagitto Clupedo appellatum. vndiqz a sinistro latere. p tria miliaria. et sic trāseundum ē vsqz ad littus Maris salsi. Et he sunt gnicies terre Samagitarum et Prussie. ¶ Inter Liuoniā vo Samagitam et Russiā. Limites sunt incipiēdi a flumine dicto helge. vbi dictus fluuius intrat mare. Eundē fluuium ascēdēdo sursum ad āntiqs limites. inter Samagittiā Lituaniā Russiā. ab vna et Liuoniā ab altera ptibus tētos. et obseruatos Non tñ ad illos limites. q̄ signati sunt eo tpe. qñ ordo terram Samagittarum tenuerat. S ad illos q̄ āntiqtus inter terras p̄dictas sunt suati. ¶ Item datia siue exactio Funthorvczol. sup q̄ p̄scis tpibus. et hactenus ptrouersia. inter Mgrm et ordinē ac Mercatores terrarum Regni polōie vtebatur. et sp pēdebat ex certis causis indecisa talē ponimus ordinē Qr mercatores regni p̄ter alia q̄cunqz guamina et solutiōes impostez ī ponēdas q̄buscunqz nominibus cēseātur: rñdeāt ordini d eadē duntaxat si qñ illos ptigerit cum bonis suis. ī nauibus proprijs nauigare vltra mare. Ita tñ qp si Ciuitates Maritime. libtate. et solute via Juri fuerint ab eadē. qd Ciues mercatores. et indigene regni. et terrarum polonie Lithuanie Mazouie et Russie a solutiōe hmōi sint liberi. et exēpti. Et illa omnia ab eis. a tpe q̄ pñs pax ppetua ē firmata. rōe hmōi exactiōis sunt recepta. integralr restituētur p ordinē p̄dicti mercatoribus Regni viceuersa. absqz recusatiōe et renitētia. q̄licunqz interruptiōe psuetudine p̄scriptione. et diuturnitate tpis ñ obstāte. Si vo p cōcordiā extincta fuerit. ad restitutionē rceptorum minime teneātur. alie āt oēs et singl'e exactiōes. q̄buscunqz nominibus vocitētur. a mercatoribus et terrarum Regno polonie sbiectarum. vt p̄fertur indigenis. ī terri Mgro et ordini sbiecti ¶ Et specialr exactio q̄dā dicta Lobegalth. et Firben. nullatenus decetero imponātur ¶ Item Liber sit trāsitus et via. omnibus Mercatoribus et Incolis Regni polonie. et terrarum Lithuanie Samagitarum Mazouie Russie. et Stolpeñ. cum suis Mercācijs. frumēti cuiuscunqz gñi et rebus q̄buscunqz. et cuiuscunqz pditiōis vl' manerici exīstāt. sine impedimto vl' angaria. p terras et Maria aq̄s et flumina quecunqz ascendendo. Jn et ad Regnum polonie. terras Lithuanie Samagitarum Mazouie et Russie. et descendendo p Terras dñiorum ordinis. et p ipa flumina seu aq̄s.

De limitibus inter Liuoniā Samagitiam et Russiam.

De Exactione Funthowczol per Mercatores soluēda vel non soluēda.

De Exactione Lobegalth. et firben nullatenus iponēda

De libero transitu Mercatorum per flumina et Mare supra et infra.

vsq3 ad Maria. et trāsmare in navib⁹ vacuis siue oneratis magnis siue puis. absq3 aliq̄ arresto et impedimēto Ciuitatū seu oppidoꝝ. et specialr circa Thorun q̄cunq3 et q̄tiēscunq3 voluerint Quas q̄dem merces. frumēta ꝛ res vt p̄scriptum ē. si p̄fati Mercatores siue Incole Regni nr̄i polonie. et terraꝝ supscriptaꝝ ducētes. vendē aut stare i aliq̄ locoꝝ seu Ciuitatum ad portum seu rippā p̄dictaꝝ aquaꝝ siue Marꝛ situatoꝝ siue situataꝝ. voluerint ē et d3 esse in ip̄oꝝ arbitrio et voluntate. Si v̄o vendē noluerint. pn̄t absq3 omni impedim̄to ire seu ascēdere. vl' descendē q̄ eis placuerit. cum reb⁹ p̄dictꝛ vt supius ē expssum ¶ Itē Si aliqn̄ ꝯtigerit. q̄ s̄bditi nr̄i. tā Sp̄uales q̄ Seclares. cuiuscunq3 ꝯditiōis exist̄at. stat⁹ vl' ordinis. volendo paci ꝑpetue p̄ntis cōcordie federib⁹ ꝯire. vel alijs caus̄ legittimis. occa.ioe p̄dicta emergētib⁹. fortasse indignationē nr̄a3 incurrerēt. et formidine pene. ac met⁹ q̄ cadit incōstātem recurreret ad Mgr̄m et ordinē. exposita cā metus tenebitur Mgr̄ et ordo talē. et tl'iter ad dominia ordinis fugiētē suscipē et fouē ip̄mq3 fugientē ad iusticiā exponē cāmq3 sui recessus. corā nr̄a Maiestate. p suas lr̄as. vel nuncios allegare. Ita q̄ nos post intimationē Mgr̄i et ordinis. Tenebimur i termino cōpetēti circa limites de pte nr̄a duos Barones. aut milites de nr̄is ponē. et Mgr̄ de suis totidē. Qui taliter ex vtraq3 pte electi. cognita sui recessus cā debebunt de ipso bonā facē iustitiam: et iuxta merita cause. corā eis introducte. tali psone fugiēti. de pace et securitate p d̄clarationē suā. apd̄ nr̄am Regiā Maiestatē. cum bonis ꝯditiōibus. assecuratiōi sue. puidere. Ita q̄ nos ꝓpter h̄ ꝯ psonā p̄dictā fugientē ad aliquā vltionē parēdo declaratiōi illoꝝ Iudicum electoꝝ n̄ ꝯsurgam⁹. Sed eum pristinis fauoribus. sic̄ et ceteros subditos cōplectemur. ¶ Itē Subditi nr̄i et Magniduci. ꝛ terraꝝ nr̄aꝝ p̄dictaꝝ vn̄cunq3 et cuiuscunq3 ḡdus. stat⁹. vl' ꝯditiōis fuerint q̄ cā negotiationis vel alia. ad terras nr̄as Prussie Lyẗhrvanie vl' alias venerint. p nos et s̄bditos nr̄os. ac extraneos cuiuscunq3 gradus. stat⁹. aut ꝯditiōis fuerint minime impeti ꝯueniri dn̄t vel arrestari. s̄ i polonia Lyẗhrvania Mazouia Russia. seu terra Stolpeñ. si q̄d actiōis habuerint iuxta terraꝝ Iura municipalia hmōi ꝯctionis sopiātur. d̄linquēs tn̄ in loco delicti dephēsus. et ꝯhēs d̄ ꝯctiōe recēti. i loco ꝯct⁹ poterit ꝯueniri. s̄ si de loco vbi ꝯrit r̄cesserit publice l' oculte corā iudice suo ꝯuēiatur

☞ De fugitiuis suscipiendis p mgr̄m et iusticie exponendis. causa fuge per lr̄as. R. maiestati allegata

☞ Iste articulus premissus ē in Concordia Vladō Jagelonis

☞ Actor sequitur forum rei.

☞ De malefactori bus ad Regnū cōfugiētibus capiēdis et puniendis

¶ Itē si Fures Incēdiarios. vl' alios malefactores q̄scunq; de dn̄ijs Regni nr̄i q̄buscunq; ad Regnum nr̄m. ducat᷒ ꝛ terras nr̄as p̄dictas fugē ꝯtigerit. extē terrigene ꝛ q̄ꝝ interest de Terris ꝛ dn̄ijs regni nr̄i. Licēter eosdē sine omni impedimēto inseq̄ libē. vbicunq; poterint. q̄bus etiā Capitanei Tenutarij Terrigene Judices. officiales et s̄bditi. dn̄oꝝ nr̄oꝝ p̄fatoꝝ q̄cunq; sup h̄ fuerint req̄siti. dn̄t p̄stare. auxilia. cōsilia. ꝛ fauores. vt malefici hm̄oi capiātur. captiq; iuxta Jura municipalia Regni nr̄i legittime puniātur. Et si capi n̄ poterint. ī regno et Terr̄ nr̄is sepedict̄. p nos et s̄bditos nr̄os. vt al's nll'aten᷒ sustineātur seu foueātur. Teneaturq; vtraq; pars illis. sine fraude ꝛ dolo. in suis dn̄is. incolatum ꝓhibere. aut in metis terraꝝ. q̄s hm̄oi tāgit negotiū. exhibē de eis iustitie ꝯplemētum. De malefactorib᷒ āt. d̄ terr̄ ordinis prussie ꝛ Lithuanie ad regnum nr̄m cōfugiētib᷒ silis equitas habeatur.

☞ De diffidātibus p neutrā ptē in suis dominijs fouendis

¶ Item Neutra ptium dꝫ aliquē. vl' aliq̄s etiā s̄bditos alteri᷒ ptis in suis dn̄is fouē. ac tollerare q̄ alterā ptē ei᷒ s̄bditos. aut s̄bditum diffidare velit. aut velint. ac diffidāt. dāna irrogāt. seu ī fidelitatē ꝯmiserint. vl' alias q̄ues inferrēt molestias. ymmo ꝛ inimic̄ ptis aduerse adherere possint eos p terras suas ꝑmittē ī p̄iudicium ꝛ offensam alteri᷒ sine dolo et fraude quo quomō

☞ De diffidātibus Magistro ꝛ ordini non impetendis

¶ It̄ Oēs coadiutores ꝛ adherētes. q̄ ī fauorē nr̄i ꝛ Regni nr̄i polonie Coadiutoꝝ ꝛ s̄bditoꝝ nr̄oꝝ Mgr̄o ꝛ ordini prussie diffidarunt. et ab omni impetitiōe Mgr̄i et ordinis p̄dicti. sint liberi et soluti.

☞ De Apostatis nō fouēdis habitū ē superius

¶ It̄ Oēs Apostote ordinis p̄dicti ī Regno nr̄o. ꝛ terr̄ Lithwanie Samagitaꝝ Mazouie Russie ꝛ Stolpeñ. ꝛ alijs dn̄is regni nr̄i. et terraꝝ p̄dictaꝝ ꝯmorātes Ne diuti᷒ ī suis peccat̄ tollerarētur. de Regno nr̄o. et dn̄is nr̄is p̄dict̄. p nos et officiales nr̄os extre ꝯpellātur. ꝛ dinceps hij ꝛ alij ī eisdē nll'aten᷒ foueātur

☞ De mercatoribus cā delicti alieni non arrestandis Vtī s̄

¶ It̄ q̄ nllus mercator seu ali᷒ hō. cuiuscunq; ꝯditiōis existat. aut bona ipi᷒ ꝓpter delictum. seu d̄bitum alteri᷒ arrestetur vl' turbetur. nec et̄ captiuetur.

☞ De Vectorib᷒ Vtī s̄

¶ Itē. si Vectores. ꝛ aurige. bona seu merces Mercatoꝝ p p̄cio ducētes Thelonea seu loca datiarum preterierint Ipsi duntaxat in rebus. et equis proprijs puniantur. Et q̄ ꝓpterea bona mercatorum non debent occupari. nec detineri

☞ De limitib᷒ int̄ ducem Stolpeñ. et Magistrū faciēdis

¶ Itē Illustris princeps dn̄s Boguslaus dux Stolpeñ. ab vna Mgr̄q; et ordo p̄dicti ab altera ptibus. ad distinguēdum ꝛ reformandum. limites inter ducatum Stolpeñ p̄dictum. et

terrā ordinis in pomerāīa. nuncios ex vtraqꝫ ꝑte mittāt ī festo Ascēsionis dñi ꝓxime nc̄ vēturo. vbi dum ꝯuenerint ꝑs dñi ducis eliget duas. aut tres personas. de ꝑte dñi Mgr̄i ⁊ ordinis. Et ecōuerso dñs Mgr̄ et ordo duas aut tres ꝑsonas. silr̄ de ꝑte duc. Que ꝑsone sic electe ꝑ̄stito corpali iuramēto. visis partium Iurib⁹. lr̄is aut legittimis documētis differentias hmōi si ꝯmode poterint terminabunt. Si vo nō possent. extūc eligēt vnum. vnanimi ꝯsensu ꝓ iudice. q̄ hn̄do deum et iustitiam p̄ oculis questionē p̄dictā inter ꝑtes. iudicialr̄ quāto breuius poterit terminabunt Cuius decisiōi ꝑtes beniuole obedient et parebunt. ¶ Itē vt hmōi pacē ꝑpetuā et ꝯcordiā sb̄ certiori attētionis firmitate et robore custodiam⁹ et seruem⁹ Promittimus sine dolo et fraude. sb̄ fide et honore. qd̄ ad nullius viuētis hominis reqͥsitionē. inductionē. suggestionē. ꝑsuasionē. vel mādatuz etiā q̄cunqꝫ dignitate p̄fulgeat papali Impiali vl' Regali. aut cuiuscunqꝫ ꝯgregatiōis legittime ꝑsonaꝝ ecclīasticaꝝ. vel Seclarium debebim⁹ vl' poterim⁹ ꝯ̄uenire ipis in toto. vl' in ꝑte. exp̄sse manifeste. vl' oculte. per se seu alium vl' alias q̄scunqꝫ ꝑsonas sb̄missas. Spirituales vel seclares. neqꝫ eas talr̄. aut q̄cunqꝫ mō alio violare. Etiā si imperator ꝑsonalr̄ cum exercitu se ꝯ̄ nos Regnum nr̄m. aut magnum ducatum Lithwanie moueret Nō debebim⁹ ei. nec successores nr̄i assistere. ope. ꝯsilio. auxilio. vel fauore ¶ Itē vt omnia p̄missa certiori cautela munita iugiter ꝑmaneāt. Et vt ꝑs ꝯ̄ ꝑtē. metu animaduersionis p̄n̄tis ꝯcordie. ad bella ⁊ p̄lia nō ꝯsurgat Statuim⁹ decernētes Qꝫ nr̄i p̄lati Milites Nobiles Ciues. et tota ꝯmunitas. debeat et teneatur terraꝝ Regni polonie p̄latis Baronib⁹ Militib⁹ Nobilib⁹ Ciuibus ⁊ toti cōmunitati. ¶ Dare certas nr̄as lr̄as et pares siue reuersales ab ipis sb̄ eadē forā recipē. q̄s tā nos q̄ꝫ p̄fat⁹ ordo vtrisqꝫ sb̄ditis nr̄is dare ꝓmittim⁹ ⁊ debemus. Ipiqꝫ subditi nr̄i easdē subditi dñi Mgr̄i ⁊ ordinis. ⁊ ecōuerso sb̄diti ordinis sb̄ditis Regni nr̄i dare ⁊ p̄n̄tare tenebuntur in termino. sub his vl' silib⁹ v̄bis. Qꝫ si nos vel successores nr̄i stāte hmōi pace ꝑpetua Mgr̄o aut terri ordinis. vellem⁹ aut conaremur hmōi guerras. aut bella mouē nō dn̄t nob̄ sb̄diti nr̄i ꝯsentire nec ī h̄ obedire aut parere. Immo erunt ab omnib⁹ nr̄is homagijs Iuramentis et subiectionibus liberi et soluti. donec in h̄ casu nos ad obseruationē huiusmodi pacis perpetue reuertemur.

Iste articulus Concordat cum superiori

Littere reuersales hincinde dande

Sūmariū

Nomina dominorum apponentium.

De Cōuentiōe Consiliariorū sup dānis hincinde exortis ⁊ decisiōe eoꝝ

¶ Item Si alique noue dissensiones. displicētie. damna siue discordie. inter nos Lithuanie. Samagitaꝝ. Mazouie terras Russie et Stolpeñ. ex vna. ac Mgr̄m et ordinē p̄dictum. tam p Russiā. q̄z Lyuoniā emerserint vel aliq̄ ptium pn̄ti ꝯcordie suadente dyabolo ꝯuenire quisuō p̄sumserint. Extunc pars lesa alteri tenebitur et debebit Nuncijs. aut scriptis hmōi iniurias et displicētias. seu aliqd̄ p̄missoꝝ ħcare. Et tandē ābe ptes efficere et ꝓcurare sine dolo et fraude. qd̄ cōsiliarij ipaꝝ partium ad certos. locum et diē ꝯueniāt. cōpetētes. qui hmōi displicētias. et iniurias. ħm deum et iustitiā. omni fauore et odio posposītis. tractent. cognoscant. terminent. et decidant.

Cassantur oēs violationes pacis ⁊ federis facte

¶ Item oēs violationes Treugaꝝ pacis. federi. stipulationum et ꝯctuum. si q̄ inter partes p̄dictas. in guerris p̄dicti. accidissent vigore pn̄tis cōcordie. cassamus et anullamus.

Finiunt articuli ex Priuilegio Ducatum Mazouie de pace Brestensi sumpti

¶ Sigilla pendentia ad Litteram pacis perpetue

Sigillum domini Regis
Itē Magniduci Lithuanie

Si. ducū Mazouie

Semoniti
Kazimiri
Uladislai
Boleslai

Sigilla

Iti q̄ttuor ducum Lituanie
Iti Boguslai duci Stolpeñ

Sigilla. archiepoꝝ

Gnezneñ
Leopolieñ.

Sigilla epoꝝum

Cracouieñ
Uladislauieñ
Ploczeñ
Poznanieñ.
Uilneñ.

Sigillum

Iti Castellani Cracouieñ.

Sigilla palatinorū

Cracouieñ
Posnanieñ
Sandomirieñ
Calissieñ.
Siradieñ
Lancicieñ
Bresteñ
Uladislauieñ
Uilneñ.
Troczeñ
Ploczeñ.
Uarschouieñ.
Leopolieñ.
Cameniczeñ
Belzeñ

Sigilla pacis perpetue Bresteñ.

Si. Castellanorũ.

Posnanieñ
Sandomirieñ
Calissieñ.
Gneznen
Siradieñ
Lancicieñ
Bresteñ
Uladislauieñ
Mijedzijrzeceñ
Uilneñ.
Troczeñ
Ploczeñ.
Dobrineñ.
Czijrneñ
Uarschouieñ.
Leopolieñ.
Camencezeñ Russie
Cameneczeñ polonie
Lublineñ
Uoijnijczeñ.
Bijeczeñ.
Radomieñ
Landeñ
Rosperieñ.
Brzezineñ
Conarieñ
Rupijneñ
Gostineñ
Rarveñ
Sochaczouieñ
Czechonouieñ
Corvaleñ
Crusszviecieñ

Sigilla Officialiũ

Marscalci Regni τ Officialium Regni polonie

Si. succamerariorum

Cracouieñ Bresteñ
Poznanieñ. Uladislauieñ
Sandomirieñ Ploczeñ.
Calissieñ. Czijrneñ.
Gnezneñ Uarschouieñ
Siradieñ Leopolieñ.
Lancicieñ. Cameneczeñ

Sigilla Uenatorũ.

Bresteñ. Uladislauieñ
Czijrneñ. Uarschouieñ

Sigilla gladiferorum

Cracouieñ Poznanieñ
Siradieñ Lancicieñ.
Bresteñ

Si. subdapiferorum.

Cracouieñ Bresteñ
Poznanieñ. Uladislauieñ.
Sandomirieñ Ploczeñ.
Calissieñ. Czijrneñ.
Gnezneñ Uarschouieñ
Siradieñ Leopolieñ
Lancicieñ Dobrineñ

Si. subpincernarum

Cracouieñ.
Posnanieñ
Lancicieñ
Bresteñ

Sigilla Officialium Curie.

Marscalci.
Succamerarij
Thezaurarij.
Mgri coquine
Pincerne
Incisoris
Dapiferi.

Cū Wladislaꝰ Jagello: tādē q̃ꝫ Kazimirꝰ suꝰ filius terras Prussie per Cruciferos de corpore Regni occupatas vterqꝫ eorū recuperarat et eas reuniuit suo corpori Regni a q̃ per ordinē dismembrate erant. restituendo eas ad corpus Regni: sue incorporationis Litteras dedit: habenturqꝫ in terris Prussie pro priuilegijs terre de quibꝰ Infrascripta puncta. sunt trāsumpta que licet sint in priuilegio incorporationis terrarum qđ habet in Thezauro regni. Tamen quia nonnulla sunt hic que in priuilegio incorꝑationis nō videntur cōtineri. Jccirco presentia puncta scienda sunt propter iustitiam Incolarum Prussie ad quod cōiter se referre ꝯsueuerūt.

☞ De Nobilibus et Ciuibꝰ Prussie in Jure eorum con seruandis

P Romittētes insup. ꝑ nobis et heredibus Successoribus nr̄is Ꝙ p̄fatos Barones Nobiles et Ciues ⁊ singulos incolas Terraꝝ nr̄aꝝ p̄dictaꝝ Prussie. i iuribus. libertatibꝰ. lr̄is. munimētis eoꝝ. q̄ a p̄ncipibus. Spiritualibus. ⁊ Secularibꝰ Regibꝰ. ⁊ dn̄is Terraꝝ p̄dictarūꝫ obtineñ. Cōseruabimꝰ. fouebimꝰ. ꝯ̄fendemꝰ. nec vnq̄ꝫ ea violabimus. aut p̄uaricabimur. aut violari aut p̄uaricari quomodolibet ꝑmittemus.

☞ De Priuilegijs āmissis et alijs nouis dandis

¶ Si āt alicui Ciuitati. vł priuate ꝑsone Priuilegium āmissum fuerit. aliud de ꝯsilio Cōsiliarioꝝ Terrarum illaꝝ gratiose dabimꝰ et largiemur. dum mō i hereditatis et bonoꝝ quoꝝ a nobis petetur Litteralis innouatio petens fuerit i pacifica. ꝯtinua. ⁊ p̄scriptionē habeñ: possessiōe

☞ De abrogatiōe Exactiōis fundczal vulgariter dicta abroganda

¶ Ut āt nr̄e libertatis. eq̄tatis ⁊ iustitie dexterā. in hijs sbiectionis eoꝝ. et nr̄e acceptionis felicibꝰ. dāte dn̄o primicijs sentiant. Jn vniuersos. ⁊ quēlibꝫ eoꝝ effusam ⁊ ꝯmmutatiōe p̄ncipum ꝯmutatā. etiā ⁊ sublatā deprehēdēt opp̄ssionē. datiā q̄ i vulgari Fundczal d̄r.

☞ De Theloneis abrogatis.

¶ Itē Omnia Thelonea in aq̄s et Terra. noua et antiq̄ obseruātia. in terris duntaxat Prussie quōlibet instituta. ¶ Itē in terra Pomeranie exactionē siue

datiam q̄ port⁹ al's Marſzard veteri inſtitutōe ducum polonie vocabatur regia munificētia. tollimus. abrogam⁹. deponimus. ac ſolutionē illaꝝ tꝑibus ꝑpetuis reſoluimus. dimittimus ⁊ relaxamus in vllo vnꝗ̄ tempe ꝑ nos. aut ſucceſſores nr̄os Reges polonie. ex quacunq̄ cauſa aut occaſiōe inſtituendā. aut imponendam. ¶ Itē lꝫ magr̄ et ordo occupatione terraꝝ p̄dictarum omnia bona ⁊ merces. quarumcunq̄ maneriēꝝ diuina ꝑmiſſione naufragium in mari paſſoꝝ. velut ꝓpria ex naufragio quaſi iuris ſui facta occupabant. Nos tn̄ q̄ Rex catholicus ſumus. ⁊ fortē hmōi. et naturali et diuino iure ſediſq̄ aplice ꝺcreto dānatā velut crudelē ⁊ iniuſtā execrātes pollicemur. ꝙ res et bona cuiuſcunq̄ ponderis. aut valoriꝫ exiſtāt eaꝝ ꝑſonaꝝ q̄ maris naufragio periclitabuntur. Nunq̄ ꝑ nos aut officiales noſtros velut nr̄as aut iuris nr̄i petemus aut requiremus. ſ illas abſq̄ aliquali diminutione ꝑ eos quoꝝ an̄ naufragium fuerīt. aut eoꝝ ꝓpinq̄ores: demōſtratione euidenti ꝓpinquitatē ꝓbantibus colligendas. et in vſus ꝯuertendas bn̄placitos decernim⁹. ꝯtrarie ꝯſuetudini. aut iuri. vel potius corruptel' ꝓ nob et ſucceſſoribus nr̄is renunciando. niſi forte. nullus bonoꝝ hmōi extaret. iuſtus heres. et ſucceſſor. qm̄ in caſu illo. bona ex naufragio habita nr̄e ꝓtāti volumus ſubiacē. ¶ Itē oēs militares. nobiles. ciues et incolas terraꝝ p̄dictaꝝ in ius ꝯditionē. ⁊ ꝓpetatē r̄gni polonie trāſlatos et inuiſceratos. hac etiā ꝓſeq̄mur p̄rogatiua. Qꝫ dignitates et officia. hacten⁹ illic cōſiſtentia. ⁊ impoſteꝝ ꝯſtituēda. Itē tenutas. ciuitatum et locoꝝ in terris p̄dict. nl'li extraneo aut forēſi: ſ ꝓprio indigene iuxta obſ'uātiaꝫ aliaꝝ terraꝝ regni nr̄i ꝯferemus. ¶ Itē oēs cauſas notabiles: dictas terras ꝯcernētes cum ꝯſiliarioꝝ ꝯſilio terraꝝ p̄dictaruꝫ tractabimus terminabim⁹ et diffiniemus. ¶ Itē terras p̄dictas ſub nr̄o regimine. ⁊ regni polonie corꝑe ꝯſiſtētes in ſuiſ antiq̄s gadibus. limitib⁹. terminiſq̄ conſeruabimus. tuebimur. et defendem⁹. nec terminos ⁊ gades terraꝝ ipſaꝝ in aliquo diminui vl' ꝑiclitari. velut regni nr̄i ꝑtes indiuiduas vllatenus patiemur. ¶ Itē cuꝫ terre ipē ⁊ homines ipſas incolētes: varijs hacten⁹ legibus. ſiue iuribus. videlꝫ Maijdburgen̄. ⁊ Culmen̄. polonicali hēditario ⁊ prutenico in decidēdis q̄buſuis. ⁊ eoꝝ q̄ſtiōib⁹ ⁊ adminiſtratōe iuſticie vtebātur: ꝙ etiā ill' ſub nr̄o p̄ncipatu ⁊ regimine. volum⁹ firmum eē et ꝑ

x

Sūmariū.

☞ De dacia q̄ portus al'as Marſzard dī abrogata.

☞ De ſpolijs maris ad Regē ⁊ quādo ad ꝓpinquiores venire debeant.

¶ De dignitatibus ⁊ officijs incol' pruſſie conferendis.

☞ De cauſis notabilibus cum conſiliarijs pruſſie tractādis.

☞ De lr̄is pruſſie per reges in ſua integritate cōſeruādis

☞ De licētia habita vt de iure ſuo qſq̄ꝫ in aliud qđ vellet ſe transferat.

¶ De monetis in quatuor locis cudendis tpe guerre. sed pacis tempore p Regem

henne, ea licentia attributa. vt liceat cuicunq3 d vno iure i ali ud sine tñ alioꝝ piudicio q̄ voluerit trāsmigrare ¶ Itē. Cū monete iustā fidelē ligā. pōdusq3 hñtes: cussio terraꝝ q̄zlibet vehemēter ꝛ nobilitatē fecundet: volum9 vt in q̄tuor loca terraꝝ p̄dictaꝝ. vicz. Thorun. Elbing. Gdāsk ꝛ Konigsberg duntaxat guerra durāte. fidel. ꝛ iusta. imaginē nr̄a3 ꝛ subscriptionē tituli nr̄i ꝯtinens cudatur moneta p̄fatoꝝ militarium ciuium terraꝝ p̄dictaꝝ i p̄ēsis. pace āt suffragāte ꝛ habita: tñ in Thorun ꝛ Gdansk: sine p̄iudicio p̄uilegij Thorunen ciuitatis nr̄is regijs cudātur impen. Prouisio tñ. q moneta ipsa in pōdere. ꝛ g̃no ꝛ liga debita. nullaten9 minuatur. ¶ Itē q2

¶ De gubernatore hr̄ido i̅tris prussie.

nos p benegerēdis reb9 dñoꝝ in varia sepe loca: a terris p̄dictis distātia. necesse est facere descēsum. ne igitur p nostra3 absentiā terre ipe aliqd ꝯtrahere possent piculum vl' piclitationē: nobiles viros p illius tuitiōe ꝛ gubnatiōe d eoꝝ legalitate: fide: ꝛ merito ꝯfisi: ad nr̄e duntaxat bñplacitu3 voluntatis. ac cum cōsilio p̄latoꝝ Cōsiliarioꝝ Ciuitatum maiorum p̄dicte terre deputabim9. ad quos in nostri absentia sup quolibet defectu ex euētu habeatur recursus. puidētia: puisiōe: auctoritate ꝛ decreto eoꝝ supplēdus ꝛ emēdād9. ¶ Itē merca

¶ Libertas mercandi in regno prutēis cōceditur ꝛ trāsitus mercatū ad externa loca.

tores terraꝝ p̄dictaꝝ Prussie in regnum ducatus: ꝛ dñia nr̄a venientes. hāc p̄rogatiuam. ꝛ libertatem decetero volum9 cōseruari. vt quotiens illos in quecunq3 loca: ciuitates ꝛ oppida Regni dominioꝝ nostroꝝ venire cum mercibus eoꝝ: cuiuscunq3 speciei vel maneriei existant. contingat. licitum erit eis hmōi merces in loca. testudines. et cameras aut tecta. q̄rum illis libera prestari debet arendatio. deponere. et p suo arbitrio exponere in venalitatē. stratasq3 omnes versus hungariam. Russiam. Morauiā Slesiam. Austriam Saxoniam Valachiā liberas habeāt: depositis tamen Theloneis ꝛ stratis: antiquitus Ciuitatum Regni ꝛ dominioꝝ semper saluis In quorum quibus Sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Actum Cracouie. Feria quarta Cinerum. Anno domini. Millesimoquadringentesimoquinquagesimoquarto. Presentibus ibidem Reuerendissimus in christo patribus ꝛ magnificis dominis Sbigneo dei gratia tituli sancte Prisce. p̄sbytero Cardinali ꝛ Cracouien. Johāne Vladislauien. Andrea Poznanien. eadem gratia. Episcopis. Johanne de Czyjzorv. Cracouien. Luca de Gorka ꝛc.

Liberi trāsitus r̄gnicolar̄ p terras ordinis — Sūmariū.

¶ Liber trāsitus omnibus mercatoribus ⁊ Incolis Regni Polonie et terrar̄ Lithuanie Samogithie Mazouie et Russie cum oībus mercantijs per terras Maria et transmare in perpetuum per terras Cruciferor̄. tam prussie q̄ Liuonie.

F Rater paulus d̄ Rusdorff ordinis beate Marie domus Theutonicor̄ Jerosolim. magr̄ generalis. Significamus tenore p̄ntium. vniuersis. Quō inter cetera nr̄e sinceritatis ⁊ benignitatis studia. que ad subditos et subiectos dominior̄ ordinis nr̄i quadā humanitate libenter gerimꝰ diebꝰ noctibusq̄ meditantes in animo fatigamur. vt ipsis trāq̄litatis remedia pacis dulcedinē et requiē ꝓcuremꝰ opulētā. Igitur ꝯuenientibus nobis vnacum prelatis et p̄ceptoribꝰ ceterisq̄ ordinis nostri fratribus. ac Strenuis militibꝰ et ꝓuidis ciuibus fidelibus nr̄is dilectis infrascriptis. feria sexta in crastino ascensionis xp̄i. et diebus seq̄ntibus in Rippa fluminis Uisla in hereditate Nijeschova Uladislauien̄. dioc̄. ex opposito oppidi nr̄i Thorun. ex vna et serenissimo p̄ncipe Magnificoq̄ dn̄o Uladislao Rege polonie ⁊c̄. facte et inite ꝯtentos in ipis articulos p̄fate ꝯcordie in nullo penitus ꝯuenientes. sed ipsos magis ac magis approbātes et cōfirmantes ꝑ capitl'a distinctiōes: et clausulas infrascriptas declarauimus et elucidauimus. ac tenore presentium elucidamus.

¶ Elucidat mgr̄ generalis infrascripta

¶ Imprimis siquidē Qꝫ via libera est. et debet esse omnibꝰ mercatoribus ⁊ incolis regni polonie et terrar̄ Lithuanie: Mazouie: Russie et Samogitar̄ transeuntibus cum eor̄ Mercantijs et rebꝰ q̄buscunq̄ ꝑ Prussiā et Lithuoniā et alias terras ordini subiectas. antiq̄s tn̄ Theloneis et depositis siue modis deponēdi Merces: cōsuetudinibus et obseruantijs alijs semꝑ saluis ꝓut in articulo octauo lr̄e vnionis et cōcordie ꝑpetue que sic incipit. Itē oēs mercatores etc̄. est expressum.

☞ Via debet esse libera oībus mercatoribus polonie Lithuanie Mazouie. Russie ⁊ Samogitarum ꝑ terras ordini subieceas.

¶ Item liber sit trāsitus et via omnibus mercatoribus et Incolis Regni Polonie et terrar̄ Lijthuanie Samogitar̄ Mazouie et Russie cum suis mercātijs frumentis. cuiuscunq̄ grani et rebus

¶ Nō solū ꝑ terras sed etiā ꝑ maria. ⁊ q̄cunq̄ flumina liber trāsitus mercatoribus regno polonie subiectis debet esse.

quibuſcunqꝫ.et in cuiuſcunqꝫ ꝯditionis vel maneriei exiſtāt
ſine impedimēto vel angaria: ꝑ terras et maria: aquas: ⁊ flu
mina quecunqꝫ aſcendendo in et ad Regnum Polonie Ter-
ras Lythuanie Samagitaꝝ Mazouie et Ruſſie. et deſcēdē-
do ꝑ terras dominioꝝ ordinis noſtri ac per ipſa flumina ſeu a-
quas vſqꝫ ad maria et tranſmare in manibus magnis ſiue ꝑ-
uis in perpetuum quocunqꝫ ſeu quotienſcunqꝫ voluerit. q̄ſ-
quidē merces frumenta ⁊ res. vt ſcriptum eſt Si prefati mer
catores ſeu Incole Regni polonie ⁊ terraꝝ ſupraſcriptaruꝫ
ducentes vendere. aut ſtare in aliquo locoꝝ ſeu Ciuitatuꝫ ad
portum ſeu rippam ꝑdictaꝝ aquarum ſiue maris ſituataruꝫ
vel ſituatoꝝ voluerint: eſt et debꝫ eſſe in ipoꝝ arbitrio et vo
luntate. ¶ Si vo vendere noluerint. poſſunt abſqꝫ omni im
pedimento ire ſeu aſcendere vel deſcendere. quo eis placuerit
cum rebus predictis: vt ſuperius eſt expreſſum ¶ Itē de da
tia. pfundtzol. vulgariter dicta conſiliarij dominum regis ꝑ̄
dicti ꝓpoſuerunt. Quomodo predicta datia ſit noua et depo
ſita fuerat. neqꝫ eo tempore extitit. quando pax et concordia
eſt facta et firmata: neqꝫ predicta datia impoſita fuit ad lōga
tempora. ſed tantum ad pacificandum mare. eo tempore quo
regina Dacie Margaretha cum Alberto Rege Suetie tenu
it guerram. exaduerſo conſiliarij ordinis noſtri dixerunt. ꝙ h̄
Theloneum pfuntzol fuit ante iſtam pacem ⁊ concordiam ꝑ
petuā. nec vnqꝫ fuit depoſitum. nec articulus in littera ꝯcor-
die poſitus continetur. ꝙ aliqua Thelonea deberent depo-
ni. Sed demonſtrat. ꝙ nulla noua thelonea ſunt inſtituenda
ꝓpter quā diſcrepantiam et dubium. ſic eſt cōcluſum. ¶ Q̄
decetero predicta datia Pfundtzol. et eius ſolutio ſuſpenda-
tur. et ſit ſuſpenſa. nec ad ipſius ſolutioneꝫ Mercatores dun
taxat ⁊ Incole Regni polonie. et terrarum predictarum tene
antur. tādiu quouſqꝫ cognoſcatur et diſcutiatur. an ſcḋm di-
ſpoſitionem ⁊ tenorem articuli octaui a capite. de quo ſupra ē
facta mentio debeat deponi quo ad mercatores ⁊ Incolas re
gni Polonie ⁊ terrarum predictarum. ¶ Item ꝙ oms mer-
catores ⁊ Incole regni Polonie et terrarum Lithuanie Sa-
mogitarum. Mazouie ⁊ Ruſſie a ſolutione cuiuſdā pecunie.
vulgariter Lobegeld nuncupate que a frumēto in Gdanczk
recipiebatur ꝑpetuo ſint liberi et exempti. nec ad eius ſolutio
nem de cetero teneantur.

¶ Pñt cū frumētis aliiſqꝫ reb⁹ abſqꝫ oi impedimēto Incole regni ⁊ mazouie ⁊ Lithuanie ire quorſū eis placuerit.

☞ De dacia dicta pfundzol ꝓſequitur

☞. Mercatores et Incole regni polon̄ mazouie lithuanie ⁊ ⁊ ſamogitie nō tenē tur ad ſolutionem pfundzol.

☞ Mercarores et incole Regni polle. Lithuanie mazouie Samogitie et ruſſie a ſolutiōe lobegeldt q̄ a frumēto ī Gdāſk recipiebaẗ ꝑpetuo debent eſſe liberi.

Liberi trāſitus r̄gnicolaꝝ ꝑ terras ordinis

¶ Item omnes Mercatores et Incole terraꝝ ꝛ dominioꝝ
ordinis noſtri. in terris Regni Polonie duntaxat dobrineñ
Cuijauieñ. Lāciciēñ. Siradieñ. et in polonia in Ciuitate Gne
zneñ. tm̄ libere poſſunt pannos vēdere et per vlnas incidere
in foris annalibus Ciuitatum ſeu oppidoꝝ p̄dictoꝝ Poſſunt
etiā emere et ducere frumēta pecudes ꝛ pecora ac quaſcunqꝫ
alias res in foris ſeptimanalibus quibuſcunqꝫ. ¶ Item Q
Theloneum et depoſitum vulgariter Niderloge circa Lan-
diſberg et caſtrum in noua Marchia. que dicuntur de nouo
impoſita. ſuſpendantur. nec a Mercatoribus et Incolis Re
gni polonie exigantur. ſeu recipiantur. ſed dētur ad fideiuſſo
riam cautionē. tamdiu quouſqꝫ dominus Rex et nos Mgr̄
ad limitandum granities inter poloniam ꝛ nouam Marchiā
noſtros nuncios tranſmittemus et ibidem nos Magiſter et
ordo predicti recepta primitus informatiōe et impoſitioue no
uitatis Thelonei et depoſiti predictorum per dictos noſtroſ
nuncios. id quod nouum et in conſuetum fuerit. deponemus
et tollemns. ¶ Item de vectura ſalis de Pruſſia per terrā
dobrineñ. ſuſpenſum eſt. vſqꝫ ad reſponſionem domini Re-
gis polonie ꝛc. ¶ In quorum omniun teſtimoninz et euidē
tiam pleniorem Sigillum noſtrum preſentibus eſt appenſū
Preſentibꝰ ꝛ tractātibꝰ Reuerēdis in chriſto patribus et do-
minis dominis Johanne Culmeñ. Gerhardo Pomeranieñ.
Eccleſiaruz Epiſcopis Venerabilibus et Generoſis ordinis
noſtri fratribꝰ Luduigo de Lādße Marſalco ſupremo Hen
rico Holt ſupm̄o hoſpitalario in Elbingo Nicolao Jorlijcz
ſupm̄o Trapiario ī Criſburg Martino Kemerater ī Thorun
Jodoco Hoenkirchen in Tuchola commendatoribꝰ Egre-
gijſqꝫ et Religioſis ordinis nr̄i profeſſis Actum et datnm in
Rippa fluminis Viſla in hereditate Nijeſchorva Vlad.
dioc̄. ex oppoſito oppidi noſtri Thorun feria quarta infra oc-
tauas Aſcenſionis chriſti Anno domini Milleſimoquadrin-
gentesimo viceſimo quarto.

Sūmariū

☞ Mercatores et Incole ordinis cruciferoꝝ in certis Ciuitatibꝰ Regni polonie pn̄t libē vendere pannos ꝛ alijs rebus negotiari

☞ De depoſito alś Niderlog ſeu ßklat fit mētio vbi deponitur et vbi datur

Sūmariū. Pacificate cum Regno Ecclīe Warmieñ.

¶ Episcopus Warmieñ. Nicolaus. cum capitulo facit obediētiam Razimiro polonie Regi. successoresqꝫ suos ad eam faciendam Regibus polonie pro tp̄e existētibus astringit ⁊ obligatos facit Juramentoꝝ modum et formā ꝑ eos ipsos successores suos Ep̄os prelatosqꝫ et Canonicos. ac quācunqꝫ personam Ecclesiasticam beneficiatā Ecclesie et dioc̄. Warmieñ circa receptionē beneficij cuiuslibet faciēdoꝝ dat et inscribit ꝯtentaqꝫ oīa i iscriptiōe pacis ꝑpetue facere ꝓmittit.

In nomine domini Amen. Ad perpetuā rei memoriā. Nos Nicolaus dei et aplice sedis gratia Episcopus Warmieñ. Significamus tenore p̄ntium ꝗbus expedit vniuersis p̄ntibus et futuris haꝝ noticiā habituris. Quō destructioni bonoꝝ subditorumqꝫ Ecclīe nr̄e Warmieñ q̄ ꝑ armoꝝ gētes facta ē: fitqꝫ vsqꝫ eo: cōdolentes: ac ipsos subditos nr̄os. paci reddē optate cupieñ. Recēsentes Episcopatum nr̄m et Ecclesiā vigore ꝑpetue paci medio Reuerēdissimi in christo. p̄ris domini Rudolffi dei gratia nunc Wratislaueñ. tunc vo Lauātini Ep̄i Sacrosancte sedis aplice Legati. inter Serenissimuz principē et dn̄m dn̄m Kazimirum dei gr̄a polonie Regē Illustrissimū Magnum ducē Litbuanie Russie Prussieqꝫ dn̄z ⁊ heredē. ⁊ dn̄m nr̄m gratiosissimum ex vna. necnō Magnificum et venerabilē dn̄m Magistrum generalē. ordinis beate Marie virginis domus Theutonicoꝝ Iherosolimitañ in Prussia partibus ex altera Inite: ordinate. facte. disposite et celebrate litterisqꝫ ac Sigillis atꝫ Juramētis corꝑalibus hincinde ꝑ ꝑtē vtranqꝫ munite et obfirmate: de corpore incliti Regni polōie existē. cui hucusqꝫ restitimꝰ ꝓpositum nr̄m reuocātes. ¶ Prefatum serenissimū dn̄m Regē polonie ac sue serenitati successores Reges polonie futuros ꝓ nob̄ ⁊ successoribꝰ nr̄is cum venerabili Caplo Ecclīe nr̄e p̄dicte vigore mādati in certas ꝑ-

☞ Ep̄s et Caplm ecclīe Warmieñ Regē in dn̄m ꝓ tempe exn̄tē recognoscunt veꝝ esse dn̄m suum

sonas b pleārie ꝑ ipm Caplm dati et ɔcessi. qd in manib⁹ p̄memorati serenissimi dn̄i Regis. et sue serenitati Cōsiliarioꝝ reliquim⁹. recognouim⁹. recognoscimusq̄ p̄ntib⁹ esse dn̄m ⁊ ꝓtectorē Eccl'ie nr̄e. cum castri Ciuitatib⁹ ac vasallis nr̄is gratiaq̄ a sua serenitate ɔq̄sita Innitēdo p̄fate paci ꝑpetue dispositioni ⁊ ordinatiōi. et ab ipa i nll'o descēdēdo Nos Eccl'iaȝ Caplm Subditosq̄ nr̄os. tā Sp̄uales. q̄ȝ Secl'ares ad corp⁹ et vnionē p̄mentionati incliti polonie Regni. reuocam⁹ et reducim⁹. sb articlis infrascriptis. ¶ Ad q̄ꝝ obſuationē firmiorem. Nos Eccl'iaȝ Caplm et sbditos nr̄os ac eti successores obligam⁹ eosdē articlos ꝑpetuo ſuaturos Quorumquidem articloꝝ tenor de vbo ad vbum seq̄tur ⁊ ē tlis.

¶ Obligat se ⁊ successores suos Ep̄s Warmien. vniuersosq̄ sbditos suos tāq̄ȝ vnitos Regno polonie ad tenēdos articlos ifrascriptos

¶ Imprimis Qz q̄libȝ Ep̄s Warmien. successor nr̄ futur⁹. seu alij oēs ꝓ tpe exn̄tes inppetuū infra tres mēses. a die receptiōis lraꝝ apl'icarum ꝓuisionis Eccl'ie Warmien tenebitur seu tenebuntur ꝑsonal'r venire ad p̄ntiā. R. Maiestati ⁊ suoꝝ successoꝝ dummō in terri Prussie eēnt ɔstituti. aut in illoꝝ absentia i Castꝝ Mariemburg. et ibidē in manibus Ep̄i ⁊ nō alteri⁹. quē ad h sua celsitudo designerit in Eccl'ia Maiori ad altare summum sb p̄ntia Palatini Marieburgen. ⁊ Capitanei. ac eti Mgr̄oꝝ Ciuium d Thorun Elbing et Gdano p̄ntiuȝ ⁊ i futuꝝ exn̄tiū teneātur Juramētum facē qd et nos Nicolaus fecim⁹ sb ea q̄ seq̄tur forma. et in Castꝝ p̄fatum descēdē sub tpe descripto aut sati. Casu vo q̄ vn⁹ vel plures descriptoꝝ interesse impediretur. Nihilominu⁹ in manib⁹ dicti Ep̄i corā p̄ntib⁹ q̄ ɔuenirent Ep̄s seu Ep̄i in futuꝝ exn̄tes Warmien. iurare tenebuntur i h vba.

☞ Quilibet Ep̄s Warmien. ꝓ tempe exn̄s a die receptiōnis sue ad Eccl'iam infra tres mēses tenebit iurare Regi polonie ꝓ tpe exn̄ti in manibus vl' Regie Maiestatis vel alicuius Episcopi a Rege ad id deputati in Marieburg.

¶ Ego. N. Ep̄s Warmien. ꝓmitto et Juro. q̄ exnūc et inantea fidelis ero Serenissimo dn̄o meo Kazimiro polonie eiusq̄ successorib⁹ regib⁹ et Regno polonie tāq̄ȝ dn̄o et ꝓtectori Ecclesie mee ac etiā Capl'i sue serenitati et Regno assistā Necnō ei⁹ successorib⁹. vti sue serenitati Cōsiliari⁹. ɔ q̄uelibȝ inimicuȝ. Cum q̄ nll'os tractat⁹ federa aut inducias faciā sine sue Maiestati ɔsensu. Inscriptionēq̄ paci ꝑpetue in omnib⁹ Capl'is et punctis. ac eti inscriptionē ꝑ meum an̄cessorē dn̄m Nicolaum Ep̄m Warmien cuȝ ɔsensu Capl'i factā inuiolabil'r tenebo Cōsilium mihi creditum ad sue serenitati dāpnum nō reuelabo Omēq̄ machinationē quā ꝑcticari subodorauero. In p̄iudicium et cōmodum Regie Maiestatis successoꝝ aut regni terrarumq̄ et Ciuitatum Prussie de corpore incliti Re-

☞ Forma iuramēti qua Ep̄s Warmien ꝓ tpe exn̄s debet iurare regi et Regno polonie

gni polonie exñtium. ꝑ q̄bus fidel'r. cōsulā. ꝑcustodiā tempestiue et auisabo. Sic me deꝰ adiuuet et h̄ sancta dei Euāgelia

☞ Licet subditis mēse Ep̄alis Varmieñ. ab obediētia dicti Ep̄i resilire et Regi polonie adherere si idē Ep̄us ip̄i dn̄o Regi nō iurauerit

¶ Casu āt. q̄ aliq̄s Ep̄s Varmieñ ꝓ tp̄e exñs. Juramētum fidelitatis iuxta formā et tp̄s p̄stcriptū p̄stare nō curaret. Extē vasallis et sb̄ditis p̄dicte Eccl'ie Varmieñ. licebit cuꝫ honore et impune ab obediētia dicti Ep̄i vi iuramīti firmata resilire. ⁊ R. M. vsque q̄ iurauerit. adherē.

☞ Oēs et̄. vasalli ⁊ sb̄diti Eccl'ie Varmieñ. iurare debēt R. Maiestati ppetuis tp̄ibus īfra q̄dlibet decēniū.

¶ Itē Qȝ hinc et ī ppetuū vasalli et Subditi Eccl'ie Varmieñ cuiuscunqȝ statꝰ ⁊ ꝯditionis existāt. de terrī et Ciuitatibus. tā nr̄i Ep̄ales. q̄ȝ Capl'ares de decēnio in decēnium. Juramētum fidelitatī Regie. M. successoribusqȝ et Regno pol'ie. ac etī de obseruāda pace ppetua atqȝ articl'is in p̄nti inscriptiōe ꝯtētis renouare tenebuntur. in manibꝰ Cōsiliarioꝝ R. M. ad h̄ deputādoꝝ tp̄ibus ppetuis et euiternis Cuiusquidē decēnij initium incipiet et transibit. a die p̄sticiōis iuramēti. ꝑ p̄fatos vasallos et ceteros subditos Eccl'ie p̄scripte in ꝓximo fiēdi.

☞ Absqȝ cōsensu Regio Capitulum Varmieñ nō debet eligere Episcopum

¶ Preterea sb̄mittimꝰ et presentibꝰ obligamus Nos et successores nr̄os. cum Capl'o Ecclesie nr̄e Varmieñ q̄d ī futurī electiōibꝰ ꝓ tp̄e exñtibus siue postulatiōibꝰ Ep̄oꝝ dicte Eccl'ie Varmieñ Capl'ares eiusdē. R. Maiestati et suis successoribꝰ p̄sonā ḡtā eligē tenebuntur

☞ Quilibet p̄latus ⁊ Canonicꝰ Eccl'ie. Varmieñ īfra vnū mēsem dȝ iurare domino Regi ī manibus Cōsiliarij superioris ī Prussia.

¶ Itē Qȝ q̄libet p̄latus ⁊ Canonicus dicte Eccl'ie Varmieñ infra vnū mēsem a die receptiōis sue. siue rep̄ntatiōis ī Eccl'ia al's dummō possessionē fuerit ꝯsecutꝰ Jurare sil'r tenebūtur fidelitatē sue serenitati et obseruātiā ppetue pacī iuxta tenorē inferiꝰ descriptum in manibꝰ Ep̄i et Capl'i Varmieñ. q̄ ꝑ suas patētes l'r̄as. de cuiusl'ibȝ Canonici seu p̄lati. iuramīto sup̄mo dignitario Regie. M. ī Prussia plenā fidē facē tenebuntur. Cuiusquidē iuramīti tenor seq̄tur in h̄ v̄ba.

☞ Forma iuramīti Prelatoꝝ ⁊ Canonicoꝝ Varmieñ.

¶ Ego. N. p̄latꝰ vl' Canonicꝰ Eccl'ie Varmieñ. iuro ⁊ ꝓmitto. q̄ exnunc et inantea fidel'ero Serenissimo dn̄o meo dn̄o Kazimiro polonie Regi Illustrissimo. eiusqȝ successoribꝰ regibꝰ et regno. tāq̄ȝ dn̄o et ꝓtectori Eccl'ie Varmieñ. Inscriptionēqȝ pacī ppetue ac Capl'oꝝ ꝑ dn̄m Nicolaum Ep̄m Varmieñ d̄ ꝯsensu Capli descriptoꝝ inuiolabiliter tenebo. Sic me deꝰ adiuuet. ⁊c̄

☞ Aduocatus Ecclesie Varmieñ tenetur iurare Regi.

¶ Itē q̄ tā dn̄s Ep̄s q̄ȝ Capl'm ꝓ tp̄e exñtes aduocatum q̄tiens p̄ficere aut immutare dn̄s Ep̄s velit. siue Capl'm. aut administrator Sede vacāte nō alium deputēt nisi ꝓ ꝑte sb̄ditoꝝ R. M. eoꝝ etiā q̄ sub ditiōe Eccl'ie Varmieñ ꝯsistunt. q̄ sic deputatꝰ. iurare sil'r tenebitur Regie M. mō supius exp̄sso duꝫ tl'is b̄ipm p̄us ñ iurasset. Itē casu q̄ Mgr̄ gn̄al' nll'o facto iura

ret siue cū regia sēnitate hic dissidēt: ⁊ ad arma ꝯ eū ⁊ ordinē
iā exnunc vl' ī futuri tꝑib⁹ veniretur. aut cum alijs q̄buscūqȝ
hostib⁹. ¶ Extunc nos Nicola⁹ Ep̄s tenebimur et nr̄i succes
sores tenebuntur. eē auxilio et ꝯsilio sue sēnitati totiēs q̄tiēs
op⁹ erit. sic Cōsiliari⁹ sue serenitati cum Castro Ciuitatib⁹ et
vasallis. tā nr̄is Ep̄alib⁹ q̄ȝ Capl'i: Ita videlicȝ ꝙ sine omni ꝯ
dictiōe Castra et Ciuitates Eccl'ie ꝑdicte: gētib⁹ Regijs pate
ant ⁊ apperiātur: et singl'is nos sbmittem⁹ ꝑiculis nr̄iqȝ suc-
cessores se submittēt cum sua serenitate: ¶ Nec tractatus fe
dera vl' ligas. aut vllas inducias cum hostib⁹ faciem⁹. ac nr̄i
successores faciēt. absqȝ scitu ⁊ ꝯsensu R. M. ⁊ successoꝝ ei⁹
¶ Itē q̄tiēs bn̄ficia cū cura vl' sine cura in dioc̄ nr̄a Varmieñ
vacare cōtigerit. Extunc circa institutionē bn̄ficiati nos Ni-
colaus Ep̄s et nr̄i successores. aut nr̄. et ipoꝝ successoꝝ nr̄oꝝ
vicari⁹ Tenebimur seu tenebuntur siue tenebitur. recipe iura
mētum a q̄libȝ eoꝝ de obseruāda pace ꝑpetua et tenēda fideli
tate R. M. et regno polōie. Postremo et final'r p̄n̄tib⁹ adici-
mus. ¶ Nosqȝ et successores nr̄os obligam⁹. qd subditis tā
nr̄is Ep̄alib⁹ q̄ȝ Capl'arib⁹: omnib⁹ ⁊ singl'is liceat ī caus̄ mi
litarib⁹ feodalib⁹ Ciuilib⁹ et criminalib⁹ siue q̄buscunqȝ alijs
Secl'arib⁹ ad Regiā. M. ꝓuocare. in cā grauaminis et defectu
iustitie q̄rulari ⁊ appellare: ad suosqȝ successores Reges polo
nie tꝑib⁹ ꝑpetuis. Obsuato tn̄ ꝓus ordine ꝓuocatiōis ī caus̄
Ciuitatēsin ad ius Culmeñ. Lubiceñ Maydēburgeñ ⁊ ceteri
q̄bus gaudēt. ī q̄b⁹ eis n̄ ꝑiudicabitur. ¶ Hoc tn̄ special'r ex-
ꝓsso. qd q̄tiēs aliquē ad R. M. ꝓuocare ꝯtigerit Extunc corā
nob Ep̄o. et successorib⁹ nr̄is cautionē faciet. q̄tin⁹ casu q̄ ap-
pellationē n̄ fuerit ꝓsecut⁹. i. tp̄s ꝑ nos Nicolaum Ep̄m ⁊ no
stros successores. iuxta cause et circumferētiaꝝ q̄litatē limitā
dum. aut ī cā succubuerit penā āmissiōis cause. ⁊ solutiōis ex
pēsaꝝ ꝑti aduerse incurrat. Que oīa et singl'a s̄ scp̄ta nos Ni
cola⁹ Ep̄s Varmieñ p̄fat⁹. cum Capl'o vasall' ⁊ omnib⁹ sbdi-
tis nr̄i firmit' illese ⁊ incōcusse tenē exeq̄ ⁊ inuiolabil'r ꝑpetuo
obsuare. ꝓmittim⁹ ac nos successoresqȝ nr̄os. ⁊ Capl'm nr̄m
p̄dictuȝ. cuȝ vasall' et sbditi Eccl'ie nr̄e gn̄al'r vniuers tenore p̄
sentium obligam⁹. In q̄ꝝ oim fidē. ⁊ euidēs testimonium p̄-
missoꝝ: p̄n̄tes l'ras. Nr̄o atȝ Capl'i nr̄i Sigill' Iussim⁹ ⁊ feci-
mus ꝯmuniri. Datum ī Couentiōe Piyothrkouieñ gn̄ali die
Iouis q̄ntadecima mēsis Iulij. al's ipo festo diuisiōis aploꝝ
Anno dn̄i. Millesimoquadringentesimoseptuagesimonono

☞ Ep̄s Varmieñ dȝ esse auxilio ⁊ ꝯsilio dn̄o Regi n̄ mō ꝯ Mgr̄m ⁊ ordinē s̄ etiā ꝯ quēlibet hostem.

☞ Ep̄s Varmieñ n̄ dȝ aliq̄s facē ligas absqȝ scīa ⁊ cōsensu Regie Maiestatis

☞ Ois bn̄ficiatus ī dioc̄. Varmieñ tenetur iurare Regi polonie suare fideli tatē ī manib⁹ Episcopi sui.

☞ Tam Ep̄alis q̄ȝ Capitularis mense Varmieñ sbditi in causis oībus Secularibus dn̄t appellare ad. Regiā. M.

☞ Subditus Ecclesie Varmieñ. appellans ad Regē et nō ꝓsequēs appellationē āmittit cām et soluere debet expensas aduerse pti.

Sūmariū

Regis iuramentum quod etiam Nos Alexander prestitimus.

Forme iuramētorum Priuilegiatorum Regni polonie.

Go. A. dei gratia Rex polonie magn⁹
e dux Lithuanie Russie Prussie. rc̄ dn̄s et heres. Iuro spondeo. r pmitto ad h sc̄ta dei Euangelia. Qz omnia iura: libtates: puilegia: lr̄as: immunitates Regni mei polōie Eccl'iasticas et Seclares Ecclijs Regno qz polonie. eiusdēqz platis: pncipib⁹: baronib⁹: nobilib⁹: ciuibus: incolis: et quibusl ibet psonis. cuiuscunqz stat⁹. ac cōditiōis exn̄tib⁹ p diuos pdecessores meos: pncipes: reges: et qscunqz dn̄os ac heredes Regni polonie. psertim vo p diuos Kazimir antiquum Loijsch. Wladisl auz auū. Wladislaum patruum Kazimir patrem. et Joannē Albertum germanum. meos Reges polōie iustas et legittimas donatas. manutenebo. fuabo. custodiā. et attendā. In omnib⁹ cōditiōib⁹. atz punctis. et omnia illicite ab eodē Regno alienata. aut distracta. p posse meo. Ad pprietatē eiusdē Regni mei aggregabo: terminos etiā Regni mei polōie nō minuā: s p posse meo defendā et dilatabo. Sic me deus adiuuet. et hec sancta dei Euangelia

Iuramentum consiliariorum Regni.

Go. I. Iuro Qma serenissimo pncipi r dn̄o dn̄o. A
e Regi polonie fidelis ero: p eiusqz Maiestate et Republica Regni sui. fideliter consulā. Secreta q̄ mihi per suā Maiestatem. et Consiliarios eius dicentur. contingētia vel Maiestatem Regiā. vel Rempublicam. aut vtrunqz nemini in iacturam Regiam et reipublice pandam Et p posse meo vtilitates Regie sue Maiestatis Regni et reipublice augmentabo. Quicqd vo sciuero: intellexero: aut sensero: sue Maiestati regie Regno et reipublice nocibile r dampnosum precustodiam: et ne fiat: me opponam et illud auertam. Sic me deus adiuuet. et hoc sacrum Euangelium. aut hec sancta Crux

Iuramentū Magistri generalis i Prussia et Commendatorum eius.

e Go. L. Magister generalis ordinis sancte Marie virginis Theutonicorum princeps. et Cōsiliari⁹ Regni polonie. Iuro q ab hac hora et deinceps fidelis ero serenissimo principi dño. K. Regi. et successorib⁹ suis Regib⁹ et Regno polonie. et profectum illorum fideliter procurabo. et negotijs Regis. et Regni fideliter cōsulā. et secreta q̄ mihi qualitercunq; cōmunicata fuerint. in eorum detrimētū nulli pādā. pacē insup ppetuā in omnibus suis conditionibus et articulis obseruabo et custodiā. Sic me de⁹ adiuuet. et hec sancta Crux.

Iuramentum Palatini Moldauie qd; olim Stephan⁹ Woijwoda Kazimiro regi et Regno polonie i loco Cāpestri circa Colomiam feria quinta i crastino exaltatiōis scte Cruc;. Anno dñi. M. cccc. lxxxv. pstitit

G Raciosissime Rex Ego omagium psto. et iuro ac etiā pmitto fideliter sine dolo et fraude vr̄e serenitati successoribusq; serenitatis vr̄e Regib⁹ et sacre Corone Regni polonie. Cum oībus terri Baronib⁹ et hoīb⁹ meis fidelitatē. esseq; fidel. et obediēs serenitati vr̄e. successorib⁹ et Corone polonie Regni. Sic me deus adiuuet et scta Crux

Iuramentum qd Walachi pstare consueuerunt regi et Regno polonie.

n Os Barones Wasalli. et tota terra Moldauie. pstam⁹ omagium. nr̄o et toti⁹ cōmunitati terre Moldauie nomine Serenissimo pncipi dño Kazimiro et successorib⁹ regib⁹ polōie. et Corone Regni. P. pmittimusq; et iuram⁹ oēz fidelitatē. subiectionē. et obediētiā i ppetuū. serenitati sue et Regno et Regibus polonie. Ita nos deus adiuuet. et sancta Crux

Iuramentum ducis Zathorień.

e Go. J. dux Zathorień. Juro q fidel. et obediēs ero. cū omnib⁹ subditi ducat⁹ mei. et cū ducatu meo serenissimo pncipi. dño A. et Regi po. et ḡciosissimo. et ipi⁹ successorib⁹ regib⁹ et Regno. ac Corone polōie. p bono statu. M. Regie et reipublice⁹ regni po. et p vtilitate. M. Regie. et r̄gni consulā. et q̄senio M. Regie. successorib⁹. et Regno polōie nocitura pcustodiam et p posse meo auertā. ac omnia fideliter ad partem

Maiestatis Regie et Regni polonie agā. fideliter et obediēter mādatis Maiestatis Regie et successorꝝ suorꝝ parebo: et ea implebo. Lr̄as meas iuxta cōtractum. ꝑ olim Serenissimū dn̄m Joānē Albertum inter me et Regnum factum. sb meo et subditorꝝ meorꝝ Sigillis dabo. M. R. ad thezaurꝝ Regni subditosqꝫ vniuersos meos: ad iurandum iuxta ꝯctuꝫ inducā et iurari aliaqꝫ. que ex condictamine debeo facē faciā. Sic me deus adiuuet et hec sancta crux

Iuramētuꝫ Terrigenarꝝ ducat⁹ Zathoriēn̄

e Go. P. iuro. qꝛ fidel'ero Serenissimo p̄ncipi ꝛ dn̄o dn̄o Alexādro dei grā. ꝛc̄ Graciosissimo ꝛ Regno ac Corone polōie. et post mortē duci Janussij Zathorien̄. dn̄i mei gratiosi. neminē alium. qꝫ ipm̄ dn̄m Alexādrum Regē. et successores polonie ꝑ dn̄o suscipiā. ꝛ me sibi subiciā ac ꝑposse meo ꝑcurabo omne bonum. ꝛ auertā omne maluꝫ qδ sciuero imminere. R. M. et suo Regno polōie. Omniaqꝫ faciā fideliter. obediēter et diligenter. q̄ ad subditum bonum et fidelē ꝑtinent. Sic me de⁹ adiuuet. et hec sancta crux

Forma iuramēti ꝑ Consiliarios terrarum Prussie scd̄m ius et necessitatem terre

i Uro. Qꝛ nunqꝫ sciēter ero ī Cōsilio. auxilio aut facto in tuā lesionē. iniuriā. aut ꝯtumeliā. aut honorē quē habes vel habiturus sis. et si ꝯ aliq̄d audiuero pro posse meo. vt nō fiat impedimētuꝫ p̄stabo. aut tibi quātociti⁹ potero nunciabo. Secreta mihi manifestata. sine tua licentia nemini pandā. vel per qδ pādatur faciā. Sil'r tibi ꝛ reipublice consulā. ꝑut videbitur magis expedire. et nunqꝫ ex persona mea aliq̄d faciā scienter. qδ pertinet ad tuā. vel Reipublice cōtumeliam vel iacturam.

Forma iuramenti inscripti quo Cōsiliarij terrarꝝ Prussie in medio consilij iurant

e Go. A. Juro. Serenissimo domino domino Regi polonie. ꝛc̄ ꝛ successoribus suis. fideliter Consulere pro honore et statu suo Regali. ac prouentibus sue Maiestatis. ac ꝑ Cōmuni bono terrarꝝ Prussie. et Regni polonie. Cōsilium suum secrete tenere. et eum ī omnib⁹ p̄custodire. Sic me deus adiuuet. et hec sancta Crux

Iuramentorum variorum forme

Sūmariū

Cōsules ciuitatum earūdē ⁊ terraꝝ ac nobilium communitas in solio maiestatis iurabunt forma infrascripta.

Ego N. iuro qꝫ serenissimo principi ⁊ domino dño A. Regi polonie ⁊c. ⁊ suis legittimis successorib⁹ rgib⁹ p̄moqꝫ coronati fidel'ero sueqꝫ Serenitati honorē statum regium ⁊ ꝯmodu reipublice corone et Terraꝝ Prussie. ꝓ posse meo ꝓcurabo. suā Serenitatē de omnib⁹ dānis q̄ sciuero auisabo. ⁊ ea māifestabo fidel'r. Sic me d's adiuuet ⁊c.

Capitanei et Tenutarij castroꝝ sic iurant.

Ego B. iuro qꝫ fidelis ero in Castro Tenutte mee. illdqꝫ seruabo fideliter Serenissimo principi ⁊ domino domino ⁊c. Regi Polonie. ⁊ suis legittimis successoribus Regib⁹ Polonie. trāq̄litatē. ⁊ securitatē viaꝝ. ⁊ iusticiam tuebor. ⁊ generali seu supremo terrarum Prussie officiali obediens ero. Sic me deus adiuuet ⁊ hec sancta Crux.

Iuramentum Burgrabij Gedaneñ.

Ego N. iuro qꝫ fideliter ius regum tuebor. et q̄cq̄d ad ius ⁊ ꝑsonā maiestati Regie ꝑtinet attēdā. ⁊ attētabo agā ⁊ ꝓcurabo. eque bñ pauperi sicut diuiti. Iusticia ministretur. Sic me deus adiuuet et hec sancta Crux.

Iuramentum ministerialium quando tonduntur per palatinum.

Ego B exnunc ⁊ inantea fidelis ero Serenissimo dño meo Regi ⁊c. negocia iudicioꝝ mihi ꝯmissa ⁊ credita et cittationes fideliter faciam suꝑ quibuscunqꝫ negotijs. postq̄ in testimonio requisitus fuero. fideliter recognoscam. non amore. odio. precio vel fauore. sed ꝓ deo ⁊ iusticia nec ero ꝯsentiens cuiq̄ malicie. que posset quoquomō opprimere veritatē. obediens etiā ero iudicio regali. omnia michi commissa ꝑ dominos palatinos. ⁊ alios officiales iudicij terrestris fideliter recognoscā. nec ꝓmouebo falsam causam. et omnia mihi ꝯmissa fideliter. absqꝫ dolo ⁊ fraude promouebo Ita me deus adiuuet et omnes sancti.

Iudeorum iuramentum contra xp̄ianos.

trypode ut stabit in spectaculo

Quod iudeus debet ↄuerti ꝯ solē seorsum. ⁊ stare nudipes sup vnā sedē. indutus palio aut clamide. ⁊ pileuum iudaicū dꝫ in capite hr̄e. ⁊ si lapsus fuerit ter. tot idē amittit fertones. Si quarto: manet reus in causa. tunc dicat is. q̄ sibi iuramentum narrare debet seu predicere. Helya iudee Ego te moneo. ꝑ has tres lr̄as. ⁊ ꝑ hāc legē q̄ꝫ dn̄s dedit Moysi in tabl'a lapidea. in monte Sinay. q̄ liber iste aut rodale hoc. verū et iustum sit: sup qd̄ tu iudee iurare d̄bes. huic vo xp̄iano. ꝑ tali culpa siue causa. ꝑ qua duxit te ad iuditiuꝫ

Et predicetur ei iuramentū sic. Qr̄ tu in hac causa non es reus ꝑ qua hic xp̄ianus te inculpat. ita te deus adiuuet ille. et idē. Qui celum ⁊ terram fecit. aerem et rorē. montes cum vallibus. flores. ⁊ gramina. ⁊ si tu reus sis. q̄ te Lepra. et venenum inuadat. q̄ ꝑcibus helyzei Naaman Sirum dimisit. et Iezij inuasit. et si tu reus sis. q̄ te ignis celestis cōburat. ⁊ morbus inuadat caducus. et fluxus sanguinis. et si tu reꝰ fueris q̄ tu pereas in anima tua. et in tuo corpe. ⁊ in tuis rebus: ⁊ vt tibi accidat sicut vxori loth accidit. que mutata fuit in statuā Salis. quando Sodoma ⁊ Gomorra perijt. fiat ⁊ tibi. Et si tu reus es. vt nunq̄ꝫ ad sinum abrahe venires. vbi christiani iudei et gentiles. ante creatorem omnium rerū resurgent. et si tu reus es. q̄ te lex moysi deleat in monte Synai: quā dominus dedit Moysi. quaꝫ solus deus digitto suo scripsit in tabula lapidea. ⁊ si tu reus es. q̄ te ↄfundat omnis scriptura. que scripta est in quinq̄ꝫ libris moysi. Et si tuum iuramētum nō ē iustum. nec mundum atq̄ꝫ verū. q̄ te Adonay deleat. et sue diuinitati potētia. et te suscipiāt dyaboli. et ōducant te in eternā dānationē. in secula seculorum. Amen.

¶ Priuilegium libertatis et iuris Iudeorū

per Boleslaum Ducem Maioris Polonie. ꝑthauum Kazimiri magni polonie regī in Calisch. in Crastino assumptiōis v̄ginis Marie. Anno dn̄i. M. cc. lxiiij. edituꝫ. Tandē Craci. in die btōꝝ Dyonisij ⁊ sociorū eius. Anno dn̄i. M. ccc. xliij. per dictum Magnum Kazimirū Regem Polonie et eiusdeꝫ Boleslai ꝑnepotē cōfirmatum. Qd̄ nos Alexander Rex nō confirmando confirmatiōe speciali. Sed ad cautelam. defensionis contra Iudeos priuilegijs Regni in istum codicem. congestis ascribi mandauimus: sic vt eius sequitur tenor.

Boleslai Ducis pro iudeis

Sūmariū.

1 In noīe dñi amē Ne decreta regia cum fluxu tpis. a mēoria decideret hoīm. digne prudētū rō stabiliuit ea apicib⁹ futuroꝝ notitie voluit iugiter ꝯmēdare Quapropter nos Kazi. dei grā Rex polonie. necnō terraꝝ Cracouie Sādomirie. Siradie. Lācicie. Cuiauie. Pomeranie qꝫ dñs ⁊ heres. Notitie vniuersoꝝ: tā pñtium qꝫ futuroꝝ pñtibus declaram⁹. Qđ cum nr̄am: nr̄orumqꝫ baronum pñtiaꝫ accedēn viri idonei: nr̄iqꝫ fideles iudei terraꝝ nr̄aꝝ nob pˀuilegium duci Boleslai. diue memorie quondā ducis polonie. p̄thaui nr̄i charissimi. sup iuribus suis ondidissent. supplicarunt humiliter vt ipm pˀuilegium. nr̄o regio insignio innouare. et cōfirmare dignaremur. Priuilegij āt eiusdē de vbo ad vbuꝫ tenor tal' extat. In nomine dñi. Amen. Humani gñis actiōes nisi vigeant voce testium. aut testimonio lr̄aꝝ: celeriter transeunt: ⁊ ꝑrsus a memoria relabuntur. Igitur nos Boleslaus dei grā dux Maiorispolonie notum facimus tā pñtib⁹ qꝫ futuris. ad quoꝝ notitiā deuenerit pn̄s scriptum. Q iudeis nr̄is p totum districtum nostri dominij cōstitutis coꝝ statuta ⁊ pˀuilegia q̄ a nob obtinuerunt. de vbo ad vbum sunt in sequenti serie cōtinetur. taliter duximus declaranda.

Tm̄mō ī districtu Maioris polōie censendū est istud priuilegiū obseruādū vti declarat hoc in ꝓhemio dux boleslaus

Christianus nō dꝫ admitti ad testimoniū ꝯ iudeū nisi poterit ꝓbare p iudeū ⁊ xp̄ianum

¶ Primum qdem statuimus: vt ꝓ pecunia. aut ꝓ q̄cunqꝫ re mobili vl' immobili. aut in causa criminali que tāgit psonam aut res iudei. nullus christianus contra iudeum nisi cum cristiano et iudeo in testimonium admittatur.

Si xp̄ianus p pignorib⁹ cittat iudeū. et ille nō ꝯfitet. iudeus p iuramentū euadat

¶ Itē si xp̄ian⁹ iudeū impedit. asserēs qꝫ ei pignora sua obligauerit. ⁊ iudeus diffitetur. Et xp̄ian⁹ iudei simplicib⁹ verbis fidē noluerit adhibere. iude⁹ iurando super equiualente sibi oblato suam intentionē probabit et transeat absolutus

Si p minori pecunia asserit xp̄ian⁹ qꝫ iudeo pignus obligauit iude⁹ p iuramētū ꝓbabit

¶ Si xp̄ian⁹ obligauerit iudeo pign⁹: asserēs qꝫ iudeo ꝓ minori pecunia obligauerit. qꝫ iude⁹ ꝯfiteatur iurabit iude⁹ sup pignoꝛ sibi oblato. ⁊ qꝫ iuramēto ꝓbauerit xp̄ian⁹ ei soluē n̄ recuset.

Si iudeus dicat xpiano se aliquid mutuasse Christianus se iuramento expurgabit.

¶ Item si iudeus christiano testibus nō assumptis dicat se pignus mutuasse. ⁊ ille negauerit sup hoc xpianus solus sui iuramento se expurget.

Judeus p pignore omnia pōt recipere exce ptis vestibus sacris et madefactis sanguie.

¶ Judeus recipere poterit nomine pignoꝝ. omnia q̄ sibi fue rint obligata quocunq̄ nomine vocētur: nulla d̄ his requisi tione facta. exceptis vestibus sanguinolentis ⁊ madefactis ⁊ sacris vestibus quas nullatenus acceptabit.

Itē Judeus contra christianum iurabit q̄ nesciebat pignus furatum aut violenter ab latum duz obligabatur ei. sic ergo se purgat

¶ Itē Si christianus impediret iudeum. quia pignus qđ iu deus habet. ei furtim vel p violentiā sit ablatum. Judeus iu ret sup illo pignore. q̄ cum recepit furtim ablatum vl' raptū ignorauerit hoc in suo iuramento implicito quanto sit pign⁹ hmōi obligatum. pbabit. ⁊ sic expurgatiōe facta xpian⁹ sortē ⁊ vsuram ei psoluet. que medio tempore accreuerunt.

Si Christianus aliquid apud iudeū ipigno rauit: et iudeus suum cum illo ammisit iura bit iudeus et absoluetur a petitis.

¶ Si autem Judeus p casum incendij. aut p furtum. aut per vim res suas cum ablatis sibi pigneribus ammiserit. et hoc constiterit. Et christianus qui hoc obligauerit: nihilominus eum impedit. iudeus iuramento se pprio absoluet.

Ciuitas nihil habet agere cū iudeis. nisi p̄n ceps vl' palatinus. pro reatu vero persone so lus princeps iudicabit.

Pro Judeis

Sūmariū

¶ Item Si iudei inter se de facto discordiā mouerint. aut guerrā. iudex Ciuitatis nostre nullā iurisdictionē sibi vēdicet in eosdem. Sed nos tātummodo. aut noster Palatinus. vel ei⁹ iudex iudicium exercebit Si autē reatus vergit in psonā: nobis tantummodo hic casus reseruabitur iudicandus.

Item p vulnere Judei pena debetur principi et Palatino iuxta arbitrium et solutio pro curatione leso

¶ Item si Christianus iudeo vuln⁹ qualitercunq͡ȝ inflixerit reus nobis et nostro Palatino penā soluat. scdm q̄ nostram gratiā poterit inuenire: nostre Camere deferēdā. ⁊ vulnerato satisfaciat pro curatione vulneꝝ et expensis. vt Jura terre nostre. requirunt et exigunt.

Pro capite Judei pena debetur principi videlicet confiscatio bonorum

¶ Item si Christianus iudeum occiderit. digno iudicio puniatur. ⁊ omnia rei mobilia et immobilia in nr̄aȝ trāseāt ptātē

Pro plaga vel percussioue iudei nō sanguinolēta pena debet̄ palatino ⁊ leso satisfactio

¶ Item si Christianus iudeum ceciderit. ita tñ vt sanguinē nō effundat. p Palatinum requiretur ƀm terre nostre ꝯsuetudinem ab eodē. et pcusso seu leso satisfaciat. quemadmodum in terra nostra est consuetum. Si vero pecuniā habere nō poterit. idem pro cōmisso. sicut iustum fuerit: punietur

De Theloneo a Judeis exigendo

¶ Ubicunq͡ȝ iudeus dominium nostrum transierit. nullus ei aliquod impedimentum prestabit nec molestiam inferat aut guamē. Sed si aliquas merces aut aliquas res duxerit muta debeat ex eis prouenire per omnia mutarum loca et sic quoq͡ȝ ipse Judeus nō nisi debitā soluat mutā quā solueret vnus Ciuium Ciuitatis illius in qua Judeus eo tpe cōmoratur

☞ Judei liberum trāsitū p Regnum habituri: theloneis solutis q̄ antiquitatis termino muta dicuntur

De ductione Judeorum mortuorum

☞ Judeis funus ducentibus nihil Thelonei exigatur als exactor vt predo punietur

¶ Si iudei iuxta suā consuetudinē aliquem ex mortuis suis aut de Ciuitate in Ciuitatē, aut de prouincia in prouintiā, aut de vna terra in aliam deduxerint, nihil ab eis per mutarios nostros, volumus extorqueri. Si autem mutuarius aliquid extorserit, vt predo volumus puniatur

De dissipatione Cemiterij

☞ Christianus violans iudeorum Cemiteriū grauiter puniat et bona sua confiscantur

¶ Itē Si Christianus Cemiterium eoꝝ q̄cunq3 mō dissipauerit, aut inuaserit, volum⁹ vt scd̄m Terre nr̄e ꝯsuetudinem et iura grauiter puniatur, et omnia sua nostre Camere proueniāt quocunq3 nomine nuncupentur

Pro violentia scole Judeorum

☞ Jactans super Scolam iudeorum duo talenta piperis Palatino soluet

¶ Si aliquis temerarie iactauerit, sup scolas Judeoꝝ nostro Palatino duo Talenta piperis, volumus vt soluat

Item de pena iudicis contra iudeum

¶ Pena iudiciaria iudeoꝝ talēta piperis

¶ Item si Judeus iudici suo in pena pecuniaria que zvandel dr̄, reus inuentus fuerit penam talenti piperis que ab āntiquo est imposita soluat eidem

De contumacia Judei qua pena puniatur

☞ Judeus ꝓ contumacia ꝓ qualibet citatione penas soluat

¶ Si Judeus per edictum sui iudicis vocatur ad iudicium & primo et scd̄o nō venerit pro vtraq3 vice penam que cōsueta est ab antiquo persoluat: Si ad tertium edictum non venerit penā que sequitur, soluat iudici memorato.

Si iudeus iudeum vulnerauerit penā iuxta terre consuetudinem iudici soluet

¶ Item si Judeus iudeum vulnerauerit penā iudici suo ẜm terre nostre cōsuetudinē soluere nō recuset.

Qualiter iudei iurare debent

☞ Jurabit iudeus ꝓ magnis summis vt sunt quinq̄ginta marcē argēti super Rodale vel ad p̄ncipem vocetur ꝓ re minori ad hostiū scole.

¶ Statuimus Q̄ nullus Judeus iuret super rodale ipsoꝝ nisi sit pro magnis causis que se extendunt vsq3 ad q̄nq̄ginta marcas argenti, vel sit ad nostram presentiam euocatus, pro minoribus vero causis iurare debet ante scolas ad hostium dicte scole

De oculta iudei interfectione

☞ Pro oculta iudei interfectione si q̄spiā suspect⁹ esset.

¶ Si Judeus clam fuerit interfectus vt p testimonium cōtestari nō possit is qui eum interemit. Si post inquisitionem

ſuſpectum habere ceperint iudei. Nos iudeis contra ſuſpectum Judei occiſorem patrocinium iuſtitie adhibebimꝰ iure mediante rei.

De violentia manuali in iudeum
Jus terre penā et iudicium docet

¶ Item ſi Chriſtiani alicui iudeo manum iniecerint violentā ſcdm ꝙ ius terre noſtre exegerit punientur

Percuſſor iudei iure cōi aggrediendus

De poteſtate iudicis

¶ Item Judex iudeorum nullam cauſam ortā inter iudeos ī iudicium deducat. niſi fuerit ꝑ querimoniā inuitatus. ¶ Itē Judei circa ſcolas vel vbi elegerint debent iudicari.

Judei iudicabuntur ex querela ꝛ circa Scolam.

De accreſcentia vſurarum

¶ Item Si a iudeo Chriſtianus pignus ſuum abſoluerit. ꝙ vſuras nō pſoluerit eaſdem ſi infra menſem non dederit illis vſuris accreſcant vſure

Menſe decurſo vſure debentur

De hoſpitatione iudei

¶ Item Nullum volumus in domo iudei hoſpitari.

Judei neminē hoſpitabunt

De litteris ꝛ poſſeſſione bonoꝝ immobiliū

¶ Si iudeus ſuꝑ poſſeſſiones aut litteras bonoꝝ immobilium pecuniam mutuauerit. id ꝙ ille cuius res eſt ꝓbauerit. Nos iudeo et pecunias et lr̄aꝝ pignus abiudicari ſtatuimus

Mutuatio ſuꝑ poſſeſſiones et lr̄as prohibita iudeis.

De iudeorum pueris

¶ Item Si aliquis vel aliqua pueꝝ iudeis abduxerit: volumus condemnetur: vt fur

Puerum iudeis abducēs. vti fur cēſeatur

De poteſtate iudicis

¶ Item Si iudeus receperit a Chriſtiano pignus et per ſpacium anni tenuerit. ſi pignoris valor mutuatā pecuniā nō exceſſerit Judeus iudici ſuo pignus demonſtrabit. Si vero pignus bonum nō fuerit Palatino noſtro vl' ſuo iudici oſtēdet vel poſtea vendendi habebit libertatē. Si idem pignus ante ꝙ̄ annus tranſierit ſuo iudici demonſtrabit. ſiquidem pignus apud iudeum. diem et annum remanſerit nulli ſuper hoc poſtea reſpondebit

Pignus ꝑ ānī decurſum nō redemptum iudici oſſuꝫ vendatur ꝑ iudeum

Judei non iudicentur die feriata

¶ Volumus vt nullus Judeum super Solutione pignerꝝ in suo feriato die audeat coartare.

De ablatis pigneribus iudeis per aliquē.

☞ Christianus p vim pign⁹ auferēs vti violator Camē pncipis ē puniēdus

¶ Item Quicunqꝫ Christianus per vim abstulerit pignus suum a iudeo. aut violentiam in domo sua exercuerit. vt dissipator nostre Camere grauiter puniatur.

Item in Scolis indicentur eoꝝ excessus.

☞ Judeus in loco iudicij cōsueto iudicandus nisi ad presentiam principis aut Palatini vocatus

¶ Item contra Judeum nō nisi in Scolis. vel vbi iudicātur omnes iudei in iudicio ꝓcedatur: exceptis nobis ⁊ nostro Palatino qui eos possumus ad nostram presentiam euocare.

De impetitione iudei per Christianū pro puero interempto.

☞ Judeus ꝓ occisione pueri Christiani accusatus trib⁹ Christianis ⁊ trib⁹ iudeis testib⁹ vict⁹ sit decetero pro vsu Christiani sanguinis nō culpandus.

¶ Juxta Constitutiones pape. In nomine nostri patris sancti districtius prohibemus. ne decetero iudei singuli ī nostro dominio cōstituti debeant culpari qđ humano vtantur sanguine cum iuxta preceptum legis. ab omni prorsus sanguine se iudei contineant vniuersi. Sed si aliquis Jude⁹ de occisōe alicuius pueri Christiani per Christianum fuerit inculpatus trib⁹ Christianis et totidem iudeis cōuinci debet et postqꝫ cōuictus fuerit tunc ipse iudeus tātummodo pena que sequitur puniatur crimine ꝓ commisso. Si vero ipm̄ testes supradicti et sua innocētia expurgabit. penam Christianus quā iudeus pati debuerat pro calumnia nō immerito sustinebit.

Equalis pecunia siue debitū semper iudeo responderi debet cum vsura siue in auro siue in argento.

¶ Item Statuimus vt quicquid iudeus mutuauit siue auꝝ fuerit denarij. siue argentum idem sibi solui vel reddi dꝫ cum vsura debita que accreuit.

De equis obligatis.

¶ Volumus vt Judei equos qualescunqꝫ generaliter oēs

manifeste atq̧ in luce diuturna pro pignore recipiant. Si āt aliquis equus apud iudeum furatus per Christianum aliquē inueniretur Judeus se iuramento proprio expurgabit. dicēs quia eundē equum manifeste et in die pro tali quā dedit pecuniam impignoratum habuit et credebat nō furatum.

De falsa Moneta querendum

¶ Item inhibemus vt Monetarij in nostro dominio constituti Judeos cum falsis denarijs vel rebus alijs soli absq̧ nostro nuncio vel nostri Palatini seu absq̧ Ciuibus honestis quoquomodo detinere vel capere nō presumant.

De clamore Judei in nocte pro violentia.

¶ Statuimus. Qz si Judeus aliquis cōpulsus nimia necessitate noctis tempore clamauerit et si vicini christiani pstare nō curauerint auxilium opportunuz nec venerint ad clamorē quilibet vicinus suus Christianus triginta solidos teneatur

De cōparatione et emptione victualium.

¶ Statuimus etiam vt Judei vendant omnia libere ⁊ emāt panē tangant similiter vt Christiani: prohibentes vero penā nostro Palatino pro eo soluere tenebuntur Et vt omnia que premissa sunt perpetue robur obtineant firmitatis presens instrumentum cum testium annotatione ipsis pro cautela dedimus cum Sigilli nostri munimine roboratum: huiꝰ vo rei testes sūt Comes Arbeldus Palatinus Calissień Comes sił Castellanus Gnezneń Comes Janlralis Comes Mathias Castellanus Ledeneń Comes Czbosl aus pincerna Calissień. Comes Derslaus venator Ledeneń. Et alijs q̄pluribus Baronibꝰ terre nostre. Actum in ciuitate Calisch in crastino die Assumptionis beate Marie virginis. Anno dn̄i Millesimo ducentesimosexagesimoquarto Octauo Kalēdas septēbris

¶ Nos igitur iure ipsorum diligenter cōsiderato et inspecto Statuto predecessorum nostrorum cōfirmare eomagis quā monere aliqualiter decerneń benemeritis ipsorum desiderijs fauorabiliter inclinati. Exnunc predicta omnia innouamus. roboramꝰ. et ratificamus in titulum perpetue firmitatis. In

Sūmariū

☞ Judei luce diurna equos oppignoratos recipiant accusati q̧ furatos reciperent iuramētis se purgāt

Dobel ... de furto judeorum

☞ Judei p falsitate Monete nōnisi cū nuncio pncipis aut Palatini capiendi.

☞ Vicinus Christianus iudeo nocte violentiā acclamāti si non accurrit triginta solidos soluet

☞ Judei vt Christiani victualium emendorum libertate gaudebunt sub pena Palatini.

☞ Kazimirus rex pfirmat puilegium Boleslai n̄ ad totū Regnū pro iudeis

horum autem euidentiã p̃sentes sunt nostro Sigillo insigni-
te. Actum Cracouie die beatorum Martirum Dionisij ꝛ so-
ciorum eius. Anno domini Millesimotricentesimotricesimo-
quarto. presentibus his Nobilibus nostris Spicimiro Ca-
stellano Crac. Nisczinio Sandomirien̄. Nicolao Palatino
Cracouien̄. Andrea venatore Crzijzvosande Succamerario
Crac. et alijs ml'tis fidedignis. Datum per manus Sbignei
prepositi et Cancellarij nostri Cracouien̄.

Priuilegium iuris Theuthonici prouincialis supremi castri Crac. per Kazimirum Magnum constitutum. Quod Vladislaus Jagello. et Vladislaus Jagellonis Reges cõfirmarũt Cuius tribunal in Castro Cracouien̄. ad qđ in causis tam magnis q̃ paruis Juris ciuilis prouocatur et appellatur

Confirmatio p̃mia Vladislai tertij hũgarie ꝛ polonie Regis.

In nomine domini Amen Nos Vladislaus dei gratia Rex po-
lonie Hungarie Dalmatie Croacie Rascie.
Serme Necnon terrarum Cracouie Sando-
mirie Siradie Lancicie Cuijauie Lijthzvanie
qꝫ princeps supremus Pomeranie qꝫ Russie
qꝫ dominus et heres. ꝛc̄ Ad perpetuã rei me-
moriam. Significamus tenore presentium quibus expedit.
vniuersis presentibus et futuris presentium noticiam habi-
turis. Quomodo pro parte famosorum aduocati. et iurato-
rum iuris nostri supremi Theuthonici prouincialis. Castri
Cracouien̄. ¶ Oblata petitio continebat in effectu. q̃tinus
ex innata nr̄e benignitatis clementia. diue memorie Sereni-
simi principis domini Vladislai Regis polonie nostri imme-
mediati predecessoris et genitoris Charissimi. litteram parga

menieam Ratificationis priuilegij Illustris principis. et dñi Kazimiri Regis polonie. rč. et super institutionen Juris supremi Theutbonicalis prouincialis in Castro nostro Crac. vice et loco iuris Maijdemburgeñ editi et cōcessi factam et donatam Sigillo sancti genitoris nostri mediocri. in cordula sericea impendeñ Sigillata sanam. saluam. ⁊ integram non viciatam non cancellatam. nec in aliqua sui parte suspectam. sed omni prorsus vicio. et suspectione carentem. et pro parte eorundem aduocati et iuratorum. coram nobis presentatam. Confirmare: approbare: ratificare et innouare dignaremur. Cuiusquidem littere vna cum contentis in eadē tenor de v̄bo ad verbum sequitur et est talis

In nomine domini Amen. Ad perpetuā rei memoriā. Non ꝯuenit vt insperatis sortis casibus profectus rerum subijcere. et pia vota cum cadente fortuna deputare. quorum viuax esse deb₃ assercio. ⁊ constitutio perpetuo subsistere robore firmitatis. Proinde nos Wladislaus dei gratia Rex polonie. necnon terrarum Cracouie Sandomirie Siradie Cuijauie Lancicie Lijthrvanieq₃ princeps supremus. Pomeranieq₃ dominus et heres. rč Significamus tenore p̄sentium quibus expedit vniuersis. presentibus et futuris. p̄sentium noticiā habituris. Quomodo licet dudum diue memorie dominus Kazimirus Rex polonie predecessor noster. Regali prouisione. et cōmuni vtilitate suadente ī Regno polonie Jus Theutbonicum supmum instituisset. et ordinasset vt omnibus oppressis et grauamen. coram iudicibus secularibus iudicij eiusdem Theutonicalis patientibus. totum ad illud appellandi. et euocandi patuisset refugium. Ne subditi Regni nostri. ob defectum iurissupremi ad terras alienas. p loca incognita. non sine grauibus periculis. damnis et expēsis. pro iustitia recurrere arcerentur. Quemadmodum ante huiusmodi constitutionis decretum. et hec talismodi constitutio. tempore felicis nostri Regiminis. sb rati habitione nostra. et hactenus tenta fuisset. custodita. et seruata. in et sub forma. per certa capitalia tradita. et litteris autenticis sub appendentibus Sigillis Maiestatis eiusdem Regis Kazimiri confirmata. ¶ Tandem huiusmodi littere apud Judices et conseruatores prefati iuris. nescitur qua sorte. et vtiq₃ infau-

¶ Alia Wlad Jagello Confirmatio priuilegij sup iure theutonico p Kazimirū magnū dato.

☞ Priuilegiū qđ Magnus Kazimirus sup ius Maijdemburgeñ pro tribunali Crac̄ cōcesserat sb Maiestatis Sigilli perierat. sed illud de originalib⁹ copijs inouat Wladislaus Jagello

sta perierunt Dignum itaq̄ʒ arbitrātes. hāc concessionem. ⁊
constitutionem ex toto vt antea viribus debere subsistere. p̄-
fatas lr̄as et priuilegia: quarum tenor de copijs sumptus ori
ginalibus in certis codicib⁹ dictoꝝ iudicum remāsit integer
conseruatus Renouamus. innouamus. ac robur ipsis in vi-
gore perpetuo adijcimus. Volentes vt in omnibus suis ca-
pitulis. sententijs. punctis. cōditionibus. ⁊ articulis. iugem
semper et irrefregabilem obtineāt firmitatē. prouidētes spe-
cialiter vt quotienscunq̄ʒ Ciuitates in hac priuilegij copia de
scripte et contente. vel eorum aliqua in hmōi supremi iuris iu
dicio causam vel causas proprias vel suorum coincolarum et
ꝯciuiuʒ. corā iudicio p̄fati. iuri ꝑ appellationē introductas ha
buerint. ill' āmoti et exclusis. alie ciuitates ꝓ eis ad iudiciū cū
alijs remanentibus surrogentur. Tenor āt p̄dictaꝝ lr̄arum ⁊
forma siue copia sumpta ex originali. vt p̄fertur seq̄tur ⁊ ē tal'.

☞ Priuilegium Juris Theutonici Supremi per Magnum Kazimirum datum

In nomine domini Amē. Quia hūana cō-
ditio dominantis sibi iugo libenter caruisset. et homines lib-
ratem minime abdicassent: si nō impunita vicia graui ꝑnicie
scelerum redundassent. Ideo diuina sentētia dati sunt Reges
populo. et domini subiectis. vt necessario iustitie et iudicio ac
imperio Regum subessent vniuersi. vt cuilibet eq̄ libramine
Statera lance appensa. ipsi Reges iustitiam ministrēt. Et ꝓ-
inde Nos Kazimirus dei gratia Rex polonie. Necnon terraꝝ
Cracouie Sandomirie Siradie Lancicie Cuijauie Pomera-
nieq̄ʒ dn̄s et heres Russie. ad extollēda iustoꝝ p̄conia: et trā-
gressorum insolentias reprimēdas Animaduertētes nr̄o Re-
gno ꝯ decorem et honorē illibata eiusdē Regni nostri preter
scientiā nostre Regie Maiestatis versasse corruptelas. Qr cū
Aduocati Sculteti Scabini Jurati iudicioꝝ bānitoꝝ iuris
Theuthonici. aut litigantibus in iudicijs eoꝝ bānitis ꝯtem-
dentibus, sentētias interlocutorias et diffinitiuas. In causis
quāpluribus ꝓmulgāt. ¶ Dicti contēdentes ad ꝑtes remo

☞ Olim ď Regno in iure Theutonico appellabať i Renū ad Maijdemburg.

tas Rineñ. in Maijdemburg Ciuitatem. cui nullo iure sub-
sunt. et vltra fines Regni nr̄i appellationes et ꝓuocatiōes in-
terponuntur. nr̄e Maiestatis ꝓprio Solio et tribunali necnō
ꝓprij p̄ncipis et dn̄i iure et iurisditione ommissis. et ꝯtempt'
et in detrimētum Regni nr̄i dānum et Regnicolaꝝ nr̄oꝝ gra
uamen. ¶ Aduocati vō Sculteti. et alij Scabini Jurati p̄di
cti nr̄i Regni aꝯtēdētib⁹ eisdē ꝓ emēdis sentētijs. ⁊ Sculteti

Juris supremi

in Maijdemburg p nouē fertones latoꝝ grossoꝝ pragēsium
et nōnullas summas pecuniaꝝ ꝓ expēsis exigāt. et extra Re-
gnum nr̄m in Maijdeburg ꝓ p̄dictis sentētis emēdis trans-
mittunt. p q̄ honori: decori: Jurisditioni Solio: tribunali il-
libatis nr̄is p̄dictis detrahatur. et turpidini reseruatur Et qḋ
deteri⁹ ē dicti Aduocati Sculteti Scabini iurati iurisditionē
Theutonicalium cuȝ more litigātes iustitie reddere deberēt
cōplemētum: difficiles se ī h̄ reddētes: ad Ciuitatuȝ nōnll'aꝝ
dicti Regni nr̄i Cōsules Aduocatos Scabinos Juratos.
¶ Quib⁹ nulla a nob̄ sup iure supmo ꝛ dādis sentētijs iuris
Maijdēburgeñ a nr̄a Regali Maiestate. nll'a prorsus fuit. vl'
ē eis special' ad talia loca ipoꝝ. extra eoꝝ loca cōstituta. vltra
terios iurisditiōis eoꝝ attributa ptās: ad vēdēdū ius: supmū
nr̄o Solio ꝛ tribunali ď iure duntaxat ānexuȝ ꝛ sētētias aliqs
dādum extra fines eoꝝ iurisditiōis ad alias Ciuitates villas
et loca nulla eis a nr̄a Regia Maiestate autoritas ē ꝯcessa: sȝ
ex quadā temeritate contendeñ corā eis ī causis. tā magnis q̄ȝ
paruis pecunias ponē compulerunt nō paucas. ꝓ q̄bus sen-
tētijs a dictis Ciuitatuȝ Regni nr̄i Cōsulib⁹ Aduocati Sca
binis Juratis nll'a prorsus ad h̄ autoritate fruētib⁹ sentētias
extraxerunt. et ius emerunt qḋ virib⁹ caruit et nō sb̄sistebat.
Insontesq̄ȝ ꝯcrēdentes ďludebāt sumptib⁹. laborib⁹. impēsis
et expēsis fatigādo minus iuste. ꝯ q̄ i Regno nr̄o clamor ascē
dit ꝛ insinuatio māifeestauit. q̄ꝯ Maiestas nr̄a fama deferēte
et clamore incitante sine periculo ptrāsire et sine scādalo tol-
lerare p nr̄am Serenitatē oculis conniuētibus ptrāsire non
potuerunt. ¶ Cum Reuerēdis in christo p̄ribus Jaraslao
Archiep̄o Gneznen̄. Bodzāta Cracouien̄ Sbilutho Vlad.
Joāne Poznaniēsi. Nicolao Ploczen̄ Joāne Lubuceñ Ep̄is
Necnō abbatib⁹. p̄positis. decanis Archidiaconis Ceterisq̄ȝ
p̄latis. ꝛ Canonicis. tā Cathedraliuȝ q̄ȝ collegiataꝝ. ꝛ aliaꝝ
Eccl'iaꝝ capl'is. et bn̄ficiatis. tā Secl'arib⁹ q̄ȝ Regl'aribus ex
emptis. ꝛ nō exempti. necnō Magnifici Castellāis Palatinis
Camerarijs Succamerarijs Judicib⁹ Subiudicib⁹ Baroni
bus Militib⁹ et Nobilib⁹ Cōsulib⁹ Aduocati Scabinis Ju
ratis Ciuitatum Sculteris et officialib⁹ villaꝝ ꝛ locoꝝ sin-
guloꝝ vniuersis. sinoduȝ Cōuentionē ꝛ cōciliū celebrauim⁹
De q̄ꝝ omnium et singuloꝝ cōsilio appellatiōes prouoca-
tiones in dictis iudicijs faciendas a litigantibus predictis.

Sūmariū

☞ Per nouem fer-
tones latorū gros-
sorum ab artilegio
i Maijdēburg olim
dabatur vltra expē-
sas.

☞ Non ē cōcessa
autoritas a Regia
Maiestate appellā
di extra fines Re-
gni polonie

☞ Rex Kazimir⁹
Magnus celebrās
sinodū ꝛ Cōuentio
nem cū Archiep̄is
Ep̄is quoꝝ nomia
hic descripta sunt.
Itē cū abbatibus
omnibusq̄ȝ alijs tā
Sp̄ualibus q̄ȝ Se-
cularibus prelatis
Cōsiliarijs. dignita
rijs. et officialibus
Ciuibus ꝛ villanis
Regni sui statuitvt
nllus Regnicola sb̄
āmissiōe oīm bono
rū suoꝝ alibi appel-
let q̄ȝ vbi ꝯstitutū ē
videlicet Crac

ꝓ pecuniȷ̈s p̄dictis: emēdas exigēdas admittēdū: sentētiasq̃ et ius ī Maȷ̈dēburg: emendum et ad Ciuitatē aliquaꝝ dicti Regni Judicibꝰ Aduocatis Scabinis Juratis ius aliquod absq̃ nostra speciali autoritate per quospiam Judices Aduocatos Scabinos Juratos litigantes emendum et recipiendum Sententias aut ius aliquod. ⁊ receptis aliqualiter standum. aut ea pro iure habendum sub pena ammissionis omnium bonorum suorum autoritate nostra Maiestatis Regie inhibemus. ¶ Volentesq̃ predictis nostris Regnicolis dāpna grauamina. fatigas et sumpus remouere. profectum q̃ꝫ ⁊ vtilitatē eis: nostro quoq̃ Regio et Regie Maiestatis honorem et decorem ampliare: libros iuris Maȷ̈demburgeñ. ordinauimus et in thezauro nostro Cracouieñ deposuimꝰ: in eodemq̃ Castro nostro Cracouieñ constituimus iussupremum Theuthonicale prouinciale. vice et loco iuris Maȷ̈demburgeñ. de libris eisdem promulgari debere sentētias. ⁊ iura per Aduocatum nostrum. et septem Sculteto seu Aduocatos. Et iurati dicti iuris prouincialis peritos iuris predicti.

Liber iurꝰ maȷ̈demburgeñ cū lr̄is eiusdē iurꝰ repositꝰ ē i thezauro Regio Cracouieñ.

¶ Quos nostre Maiestatis procurator generalis qui pro tempore fuerit. dicti Castri terre nostre Cracouieñ. vna cum Aduocato nostro. et locis infrascriptis. inter aduocatos et Scultetos seu alios iurispitos potiores. duxerit. recipiēdos nominandos. eligendos. et ad loca tempora vite eorum. ꝑ Judicio nostro supremo prouinciali Castri Cracouieñ banniēdo more consueto. ¶ Temporibus competentibus et locis videlicꝫ de Bochnija et Vȷ̈eliȷ̈czka de Robczȷ̈cze et Lipnȷ̈cza de Mȷ̈slimȷ̈cze de Jlkusch de Volbram Ciuitatibꝰ. ¶ Aduocatis de Lȷ̈pnȷ̈k de Sulozorva de Jrzmanouicze de Przeczȷ̈nȷ̈a de Sandrvman de Balȷ̈n de Czubrorvȷ̈cze Scultetis Maiestatis nnstre Regie de Bodzanorv de Jgolomȷ̈a de Lapßzcze de Scarvȷ̈na de Rȷ̈bna de Lȷ̈stri Tiniczeñ. de Brzestro de Bonorv Breseñ abbatis de Lubocza ꝺ Pobȷ̈ednȷ̈ ꝺ Tubȷ̈cze Srverzmeñ prepositi monasteriorum Aduocatis et Scultetis Necnon aliȷ̈s locis. ¶ Scabinis et aliȷ̈s honestis et circumspectis personis in dicto iure Maȷ̈demburgeñ peritis et qui sede Scabinali fuerint digni qꝺ sint septem in numero semper presidentes perpetui. et qꝺ septenarius numerus non excedatur. ad quodquidem iudicium nostrum Supremum Prouinciale Theutbonicale Castri.

Procurator generalis Crac̄ vna cū Aduocato eliget iurisperitos de locis infrascriptis ad ius predictū tribunalis Craaouieñ. ad vite

De q̄bus locis dn̄t eligi Judices iuris supremi
Bochnija.
Vȷ̈eliȷ̈czka.
Robczȷ̈cze
Lipnȷ̈cza ciuitates
Mȷ̈slȷ̈micze
Jlkusch
Volbram

Septē Scabini ꝑpetui presidentes in iudicio.

nostri Cracouiensis. et Aduocatum nostrum. necnon aduocatos Sculteros. et alios septem presidentes eidem nostro iudicio. Loco predictarum prouocationum. et appellationum ī Maijdēburg prorumpi consueuerunt. licitum erit eis ab omnibus iudicibus aduocatis Sculteris Scabinis iuratis tam Ciuitatum q̄ȝ villarum quibuscunqȝ contendentibꝰ et litigātibus appellare et prouocare et coram eisdem prosequi finire ꝛ decidere suam appellationem seu super eisdē. ꝛ al's per simplices propositiones siue appellatiōes Jus et Sententias postulare. de libris nostris p̄dictis iuris Maijdēburgeñ quibꝰ Sentētijs et iuri per eosdem promulgatis auctoritate nostra Regie Maiestatis decernimus: vel vt legi standum vel tāqȝ legem obseruandum. ¶ Nisi aliqui contendentium predictorum duxerint super suis questionibus et causis ius melius ꝛ sententias meliores in oppositum ipsorum promulgatorum iuris et sententiarum proponendum Eisdem ab ipsis ad tribunal et solium nostre Maiestatis licebit appellare. et infra tempus dicti iuris Maijdemburgeñ librorum nostrorum.

¶ De iure supremo Castreñ. licet appellare ad tribunal. R. Maiestatis

¶ A nobis super eorum prouocatione obtinere certos commissarios quos volumus et decernimus fore Consules Ciuitatum. vnde ipsi appellantes nominauerint alteri parti nō suspectos: de qualibet Ciuitate per duos consules videlicet de Cracouia et Sandecz de Bochnija et Wijeljczka de Kazimiria et Illkusch: qui ex nostra speciali commissione decident appellationē et finem negotij appellationes cause imponent.

¶ Cōmissarij eligēdi de Ciuitatibus ꝑ duos in numero

Et ne p̄fati Aduocatus noster. et alij aduocati Sculteti Scabini septem predicti perpetui presideñ circa iudicium nostruȝ et iura predicta danda et laborando dies suos in vanum exponant. et litigantes predicti: laboribꝰ: fatigis: et expēsis more pristino grauentur. ¶ Constituimus obseruandum inantea Pro qualibet sententia danda duntaxat per septem Scottos videlicet pro fisco nostro medietatem. aliam predictis presidētibus septem Scabinis. Inter ipsos pro labore ipsorum diuidēdos preter Notarij salarium. memorialia. et priuilegiorum litteras eorum dandas. de quibus iuxta eorum moderationem disponere debebunt: ratione onerum leuādas

¶ Septem Scotti ꝑ sententia dādi ꝑ fisco mediū ꝛ pro p̄sideñ medium.

¶ De penis autem dicti iudicij nostri. pro nobis aduocatus noster qttuor penas. et quintā ꝑ Scabinis p̄dicti exigē debebit Et vt p̄fati Aduocatꝰ nr̄ ꝛ septē Scabini. dicti iudicij nr̄i supmi

¶ De penis iudicij

☞ Prerogatiua aduocato et Scabinis p Regē concessa ab exactiōib⁹. &c.

☞ De aduocato & Scabinis Sigillo Regio cittādis ad presentiā eiusdē. R Maiestatis.

☞ Nomina testiū tunc presentium

eo fortius et cum exacta diligētia iudicio supremo predicto et sentētijs promulgandis diligentius insistant et continuent. ¶ Ipsos aduocatum et Scabinos Maiestas nostra extollē volēs prerogatiua fauoris et gratie specialis ipsos eximim⁹ et liberamus ab omnibus exactionibus. tributis. cōtributionibus. et alijs collectis. laboribus. seruicijs expeditionibus. ad q̄scunq3 ptes. p nos et p nostros successores fiēdis et obedientijs quibuscunq3. tam nostris q3 ipsorum dominioꝝ. nec nō a iudicijs. et iurisditionibus ipsoꝝ dominorum Castellanorum Palatinorum Iudicum Subiudicum Camerarioꝝ. ceterorumq3 officialium terrestrium necnō aduocatoꝝ Consulum Scabinorum. & quarumcunq3 potestatum quib⁹ nllā rōe obediāt neq3 cittati in magnis vl' paruis causis corā ipis cōparē et rn̄dere tenebuntur. ¶ Sz duntaxat cum ad p̄sentiam nostram. et p speciale Sigillum nostrum Cittati fuerint tunc coram nobis aut coram speciali Cōmissario nostro ad h deputando respondere tenebuntur iure suo Maijdēburgeñ. et quilibet eorum respondebit. ¶ Ut autem premissa omnia robur obtineant perpetue firmitatis. presens Priuilegium de consilio et cōsensu predictorum omnium assessoꝝ nostroꝝ scribi. et Sigilli nostri Maiestatis regalis maioris appēsiōe fecim⁹ cōmuniri. Actum et Datum Cracouie. Anno domini Millesimotricentesimoquinquagesimosexto In crastino scti Francisci. Presentibus prefatis Archiepiscopo. et Episcopis Necnon Magnificis viris dominis Iura Castellano Imramo Palatino Andrea iudice Cracouieñ & vvilczkone Sandomirieñ Raphaele Uislicieñ. Petro Sandeceñ Castellanis et alijs q̄pluribus testibus fidedignis. ¶ Petitionib⁹ itaq3 prefatorum iudicum et conseruatorum. prefati Iuristheutonici supremi benigniter aclinati et subditorum nostroꝝ commodis et profectibus commoniti huiusmodi litteras cōstitutionem: gratiam. et cōcessionem. grata et rata habētes. atq3 firma auctoritate nostra regali robur ipsis apponimus. & Sigilli nostri maioris cōmunitione firmamus. Haꝝ tenore mediante. Actum feria quinta post conductum pasce. Anno domini. Millesimoquadringentesimo vicesimoprimo. Presentibus Reuerendissimis in christo patribus dominis Nicolao dicte Gneznen̄ Ecclesie Archiepō et pmate Alberto Crac. Andrea Posnanieñ Iacobo Ploczeñ Ioanne Chelmeñ Ec-

clesiarum Episcopis. necnō Magnificis validisq; viris Cristino de Ostrorv Castellano Crac. Sandiuogio de ostrorog Pozñ. Joāne de Tarnorv Crac. Nicolao de Michalorv Sādomirieñ Mathia de Vanbosÿe Calissieñ Nicolao de Oppororv Lancicieñ Jacobo de Conÿeczpole Siradieñ Mathia de Labÿsÿn Bresteñ Joanne de Cosczÿelecz Gnezveonieñ Palatinos Michaele de Liborv Sandomirieñ Mistino poznanieñ Martino de Clenorv Cristino de Cobÿeglorvÿ Sandeceñ Floriano de Corÿtnÿcza Visliciеñ Joanne de Scelroczÿn lublineñ Castellanis Sbigneo de Brzezÿe Regni polonie Marscalco Petro Schafranÿecz Succamerario Crac. Andrea Czÿolek de Zelecho Dapifero Sādomirieñ et alÿs q̄pluribus fidedignis nostris fidelibus dilectis. Datum per man⁹ Revereñ i Christo pr̄is dn̄i Alberti Ep̄i Cracovieñ supremi Cancellarÿ. et Joannis decani Cracovieñ et vicē Cancellarÿ Regni polonie Sincere nobis dilectorum. ¶ Nos vero Vladislaus dei gratia Rex prefatus de consilio cōsiliariorum nostrorum ad latus nostrum tunc assisteñ. petitioñ. taliter coram nostra Maiestate oblatis tanq̄ iustis rationabilibus et rationi consonis aclinati huiusmodi litterā ratificatioñ. innovatione Privilegÿ prescripti cum cōtentis in eodem cōfirmamus. ratificamus. approbamus. et innovamus. decernētes ipam in omnib⁹ suis punctis. clausulis. cōditionibus. et articulis robur obtinere perpetue firmitatis per presentes. Harum quib⁹ est appensum Sigillum nostrum testimonio lr̄arum. Actum in Insula Czÿepel oppido Conÿn al's Racze die dominico post festum sancti Stanislai tempore Maÿ proximo Anno domini Millesimoquadringentesimoq̄dragesimoq̄rto presentibus ibidē Venerabili Magnificis Strennuis et Generosis Laurentio de Ederzvar Regni Hungarie Nicolao de Laÿkolz Luca de Gorka Poznanieñ Dinkone de Pomorzani terre podolie Palatinis Nicolao de Zakrzorv Marscalco Creslao de Voÿschek de zvoÿcza dapifero Curie nr̄e. Petro de Schamotuli Paulo de Sÿenno Nicolao de Czeslarv et Dinkone de Balÿcze familiarib⁹ nostris et alÿs fidedignis testibus circa premissa. Datum per manus Magnificorum Joānis de Conÿeczpole Cancellarÿ et Petri de Scelroczÿn vicecancellarÿ Regni polonie Sincere nobis dilectorum.

☞ Vladislaus rex confirmat privilegiū suprascriptū.

¶ Summus pontifex Gregori⁹ reprobat certos articulos iuris Saxonici et Maijdenburgens tanq̄ iuri diuino contrarios

G Regorius Ep̄s seruus seruorꝝ dei venerabilibus fratrib⁹ Archiep̄o Rigensi eiusqꝫ Suffraganeis Salutē ⁊ Ap̄licā bn̄dictionē ¶ Ad reuerētiā dei extirpationē errorꝝ ⁊ exaltationē Catholice fidei atqꝫ iustitie, et animarꝝ salutē. ¶ Quedā execrabilia scripta leges seu Speculum Saxonum appellata mlt̄a examinatiōe ⁊ maturitate ī hac p̄te p̄habita, autoritate Ap̄lica reprobam⁹, dāpnamus, ⁊ decernim⁹ irrita ⁊ inania, ⁊ carē omni robore firmitatis, ꝓut ꝯtinetur ī nr̄is lr̄is, inde ꝯfectis Quarꝝ tenor ē tl̄is

☞ Executio iustitie ac iuris diuini exaltat Catholicam fidem

☞ In quadā p̄te seu certis articulis summus pontifex dānat leges Saxonum.

G Regorius Episcopus seruus seruorū dei. Ad ꝑpetuā rei mēoriā Saluator humani generis dn̄s nr̄ Jhesus Christus, cui⁹ licet indigne vices gerimus. ¶ Cernēs ip̄m gen⁹ humanuꝫ, quod ad delicias ꝑadisi creauerat, ex lapsu prothoplausti diabolica fraude deceptum ꝑ peccatum inobediētie corruisse. ¶ Et q2 futurorꝝ p̄scius p̄uidebat inter statutum purissimum triticum hostē inuidum seminaturꝝ Zizania, et inter facta, ꝓphana, inter sincera, fermētum, et inter recta, iniq̄ hostilib⁹ callidisqꝫ, machinatiōib⁹ ⁊ astutijs positurꝝ, cultores agri sui, videlicꝫ beati Petri p̄ncipis ap̄lorꝝ. ¶ Cui et successorib⁹ suis, ꝑ eundē tradidit plenissimā p̄tātē, aliorꝝ ap̄lorꝝ ⁊ discipulorꝝ successores scꝫ Eccl̄iarum p̄sules q̄ sup̄natum euellerent lolium ne inficeret semen bonum. Ideoqꝫ ad nr̄m p̄ncipal̄r: aliorꝝqꝫ p̄latorꝝ Eccl̄ie sc̄te dei spectat officium, vt animarꝝ saluti solerti solicitudine intēdētes Et agrum hm̄ōi, ꝓut expedit sepi⁹ expurgātes ¶ Ea q̄ nouerim⁹ humane saluti contraria studio pastoralis solicitudinis euellamus. Sane fidedigna, et admodum molesta, pluriesqꝫ inculcata r̄latio plurimorꝝ, ad nr̄m ꝑduxit auditum. Q2 ī Saxonia, ⁊ nōnll̄is alijs p̄tib⁹ q̄dā ꝺtestabilia scripta, leges seu speculū Saxonū vulgarit̄ nuncupata ¶ Et inferi⁹ annotata, aput nōnull̄os nobiles atꝫ plebeos repꝰiūtur, q̄ iudices ⁊

¶ Per peccatum inobediētie corruit genus humanum.

¶ Diabolus hostis inuidus inter purissimum triticum Zizania. inter sc̄ta. prophana. inter sincera fermētū. inter recta iniqua seminat.

¶ Presules et presertim successores sancti Petri debēt euellere lolium et seminata diaboli

¶ Humane saluti ꝯ̄ria pastor euellere ⁊ irritū reddē debet.

¶ Inferi⁹ notātur articl̄i iur̄ teutonici canonib⁹, legib⁹ ac scriptur̄ sacris ꝯ̄rij.

incole ptium eorundē. omnissis Canonib⁹. aliisq3 scripturis Sacris ɔtēptis. q̄ nature legibus ac Ciuilibus. ꝛ bonis moribus ꝓculpulsis. et longis retroactis tꝑibus obseruarunt ꝛ obseruāt etiā de pn̄ti. ¶ Ex quorum quidem obseruātia deus offenditur. proximus grauatur: vera iustitia ꝛ equitas dissipatur. Canones ꝛ leges cōtempnuntur. Etem̄ iudicium enormiter subuertitur. veritas impugn̄tur. ɔ̄ bonos mores ꝛ legē nature agitur. dehonestatur honestas: libertasq3 Eccliastica cōculcatur. ꝛ quod ē deteri⁹. aplica denegatur potestas et veritati Catholice fidei derogatur. Nos igitur de his tāto dolētes amarius. quāto exinde: illa seruātium anime lōgioribus tꝑibus. strictiorib⁹ laqueis. fuerunt alligati. Et ꝓpterea paternis desiderātes affectibus tot et tātis malis periculis obuiare. ¶ Ne nob̄ p̄dicta dissimulātibus. sanguis per ipa peccātium de nr̄is manib⁹ a dn̄o requiratur. ipa scripta seu leges q̄ nos mature vidimus et ꝑ nōnullos ex fratribus nr̄is sancte Romane Eccl'ie Cardinales et alios in Sacra pagina mgr̄os ac vtriusq3 iurisdoctores diligēter examinari fecim⁹. ¶ Habita sup eis deliberatiōe matura. tāq3 falsa. temeraria. iniqua et iniusta. et in q̄busdā heretica et scismatica. ꝛ contra bonos mores existētia. ꝑiculosaq3 animab⁹. de ipoꝝ fratrum nr̄oꝝ cōsilio. autoritate Apostolica tenore pn̄tium reprobam⁹. dānamus. et decernim⁹. irrita ꝛ inania. et carē omni robore firmitatis. necnō ꝓcessus. ꝛ sentētias si q̄s forsan ipaꝝ reprobatarum. scriptaꝝ legum p̄textu fieri ɔtingit. in posteꝝ penitus nō valē. ¶ Uniuersis christi fidelibus ꝑ Aplica scripta Mādamus q̄tinus ipsis scriptis ꝛ legib⁹ reprobatis. de cetero n̄ vtātur Sz dn̄i terraꝝ tā Ecclastici. q̄z Seclares suos vti sb̄ditos nō ꝑmittāt. Alioq̄n ɔ̄trium p̄sumētes. cuiuscunq3 p̄eminētie. dignitatis. status. vl' cōditiōis existāt. etiā si pōtifical'. vl' impiali. aut regali: vel alia qualibet p̄fulgeāt dignitate. excōmunicatiōis sentētiā incurrē. volum⁹ ipso facto. ¶ Et vt reprobatio. dānatio et mādatum nr̄m hmōi. tā salubrē effectum irrefregabiliter ɔseq̄tur. vniuersos et singlos. ac dn̄os temporales. tam Ecclesiast. cos. q̄z etiam Seculares per presentes requirim⁹ ꝛ rogamus. vt per eorum constitutiones. et Statuta perpetua ordinent et mādent. sub grauiorib⁹ tꝑalibus penis. Ꝙ nullus subditoꝝ suoꝝ deinceps vtatur hiis reprobatis scriptis. seu legib⁹ memoratis Ipsasq3 in ɔ̄trium

☞ Deus obseruātiam cōstitutionū seu consuetudinum diuino iuri ɔ̄riaruꝫ offendit. proximus grauatur et tot⁹ pit peruertiturq3 ordo bonus

☞ De manu pastorum requirit̄ sanguis peccantis.

☞ Bene recēsitos et mature digestos articlos iuris Saronici. al's theutonici papa autoritate apostolica. reprobat dānat. et irritos decernit.

¶ Mādat apl'cus vniuersis christifidelibus vt decetero dictis legib⁹ reprobatis nō vtant̄ sub anathematis vinculo

☞ Adhortatur apostolicus ꝑnceps Sp̄uales ꝛ seclares vt ꝑ sua Statuta ꝑpetua mandent sb̄ penis corpalibus q̄ nllus vtatur reprobatis legibus Saronici. al's Teutonici Juris

faciētes taliter exequātur q̄ eoꝝ scriptoꝝ seu legum: detestāda iniquitas de terris eoꝝ totaliter extirpetur. ¶ Nulli ḡ hominum omnino, liceat hāc paginā nostre damnationis. Prohibitionis, constitutiōis, mandati, voluntatis ꝛ req̄sitionis, infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autē h̄ attemtare p̄sumserit, indignationē dei omnipotētis et beatoꝝ Petri ꝛ pauli Apl'orum eius, se nouerit incursurum. Datum Auinion. vj. idus Aprilis pontificatus nostri. Anno tertio

☞ Indignationē dei omnipotentis incurret si quis p̄nti apl'ice pagine seu cōstitutioni. cōtrauenerit.

Ad idem

Gregorius Episcopus seruus seruorū dei Charissimo in christo filio Karolo. Romanoꝝ Imperatori. ꝛ semper Augusto Salutē ꝛ apl'icā benedictionē: Fili Charissime iā longum tempus ē ꝛ preteritum. q̄d de erroribus, et d̄ execrabilitate quorundā scriptorum detestabilium que leges seu Speculum saxonuz appellātur. Quib⁹ nōnulli de partibus tuaꝝ imperij et Regni terraꝝ vti seu potius abuti dicebātur. ¶ Per fidedignas et intelligētes p̄sonas fuim⁹ informati. et petitum fuit a nob̄ ad quos spectat de talibus ꝑuidere vt super eis ad salutē animaꝝ. prouisionem adhibere dignaremur. Nos scripta ipsa mature vidimus. ꝛ ꝑ nōnullos tā fratres nostros sancte Romane Eccl'ie Cardinales. q̄z ꝑ alios in sacra Theologia solēnes magistros, ac vtriusq̄z Juris doctores examinari fecimus diligēter. ꝛ illa ex eis que falsa. temeraria. ꝛ scismatica. ꝯ bonos mores existētia. et periculosa nimium animabus fore reperimus. Autoritate apl'ica reprobamus. cōdemnamus. ꝛ decernimus irrita et inania. ꝛ carere omni robore firmitatis. ꝑut ex nostris l'ris inde confectis quaꝝ tenorem presentibus inclusum Quasq̄z venerabilibus fratrib⁹ nostris Maguntineñ. Colonieñ. Bremeñ Madeburgeñ. Pragensi et Rigeñ. Archiepiscopis: eorumq̄z Suffraganeis dirigimus. videre poteritis plenius contineri Quare deuotam excellentiam tuā. q̄ sancta: iusta: ꝛ honesta veneratur ꝛ colit. ac cōtraria detestatur Requirimus ꝛ Rogamus attētius. quatinus in publicatione dictarum litteraꝝ ꝛ vt pareatur cōtentis in eis. digneris ꝓ Reuerētia dei. ꝛ apostolice sedis et nostra. dictaq̄z animaꝝ ꝑ salute. ꝛ reformatiōe morum tue Imperialis et Regalis potestatis fauore efficaciter impartiri. Datum Auinioñ Idus Octobris pōtificatus nostri Anno tertio.

☞ Ad apl'icū spectat de omnibus iuribus prouidere.

Quattuordecim articuli erronei Juris saxonici seu Theutonici. et Maydemburgeñ. per sedem Apostolicam cōdemnati. tanq̄ Juri naturali et diuino contrarij quos etiam Nos Alexāder Rex apostolico decreto innitētes reprobamus condemnamus. nulliusq; roboris et momenti decernimus perpetuo ac per quoslibet Judices et subditos nostros vbilibet ī dominijs nostris consistētes districtius sub penis nostris eosdē teneri inhibemus

p Rimus articulus continet. ¶ Qd̄ quicquid homo fecerit extra iudicium quātumcunq; h̄ sit notorium se liberare poterit p suum iuramentum. nec cōtra talē valet aliquod testimonium. ¶ Scd̄s articulus Papa non potest. nec aliquis alius dominum Imperatorem excōmunicare. postq; consecratus est ⁊ vnctus. nisi solum in tribus casibus. Si dubius sit in fide. Si repudiat vxorem suam legittimam. Si destruat Ecclesiā. ¶ Tertius articul⁹ Qr excōmunicatio neminem debilitat in iure terre seu feudi. nisi sequatur Regularis proscriptio. ¶ Quartus articulus Qr papa nō potest aliquo modo Jus condere. vel statuere. per quod valeat ius nr̄m. hoc ē statutum terre vel feudi Saxonicum deteriorari. ¶ Quint⁹ articulus. Qr nulla sententia tam iusta dari potest in Saxonē. corā Rege vel iudicio Regali. quin si velit Saxo. talem sententiā reprehendit testans in manum suam dextram. et maiorem cōmunitatem metseptimus pugnare volens contra septem alios pro dicta sñia. tunc vbi maior pars triumphauerit talis sententiam obtinebit. ¶ Sextus articulus. Qr si quis fuerit interfectus spolio vel furto pro quo consanguineus interfecti se prebeat ad duellum. talis per duellum repellit omne testimonium. nec talis mortuus sine duello poterit vinci seu cōuinci. ¶ Septimus articulus. Qr si duo dictāt in iudicio simul contrarias sentētias. tunc q̄cunq; talium habuerit maiorem sequelam: talis sententiam obtinebit. ¶ Octauus articulus. Qr quicunq; fuerit appellatus ad duellum scd̄m istius libri

Error cōtra ordinationē Ecclesie.

Cōtra rōnem ē et ꝯ naturā per ferꝝ ignitū se ex purgare. Națā eñ ignis ē agē in paciēs bñ ꝑ dispositū ergo reprobatur. Matrimoniū eñ tāte ṽtutis ē vt etiā prolē illegittimā ante vinculum sacramēti natā post cōplementū sui legittimat.

formam. talis non potest denegare duellum. nisi appellans eum sit minus bene natus ꝙ appellatus. ¶ Nonus articulus. Qꝫ ꝗcunqꝫ ꝑdit ius suum. ratione furti vel spolij. talis accusatus scđo de furto vel spolio. non potest se liberare iuramento suo. sed dilationē habꝫ ad ferrum ignitum. aut aquam bulientem. vel ad duellum. huius quidē articuli pars vltima q̄ ad ferrum ignitum et cetera electionē. cōcedit est erronea. ¶ Decimus articulus. Qꝫ ꝗcunqꝫ cognouerit aliquam feminam. si postea ducat eam in matrimoniuꝫ nunqꝫ ex ea poterit prolem legittimam generare. ¶ Undecimus articulꝰ. Quicunqꝫ cognouerit publice vxorem alicuius viuente marito. si post mortem mariti illius. talis eam ducat in vxorem nunqꝫ ex ea ꝓlem legittimam generabit. ¶ Duodecimus articulus. Qꝫ heres nō tenetur de furto vel spolio perpetrato. per illum cui succedit in hereditate respondere. quod erroneum est saltem in foro conscientie.

¶ Tredecimus articulus. Qꝫ quicunqꝫ succinctus cum gladio clipeum tenens. non potest de ligno vel lapide pollicis vlnā quātum ad altitudinem habentem supra dextrarium scādere. talis nō potest cedere. dimittere. vel infeudare. vel etiam mobilia bona alicui dare sic ꝙ iste custoditus sit qui talia post mortem dantis expectat. Iste articulus est erroneus. inquantum elemosinas. testamenta. et alia pietatis opera ꝓhibet. ¶ Quartusdecimus articulꝰ est. Qꝫ nllꝰs sine licentia suorum heredum. sine Judicio bannito. quod Saxonie dicitur. gebeget ding. potest dare proprietatem suam. vel suos homines. Et si talia daret alicui. heredes acquirent ista per iudicium. acsi dans illa mortuus esset. Isti duo articuli sunt erronei inqꝫtum Elemosinas et alia pietatis opera prohibent

¶ Hec in quadā extrauagante beati Gregorij pape noni ponuntur et reprobata sunt pro eo qđ non continent cōditiones suppositas: ad legem requisitas. sed magis militant contra pietatem et salutem animarum.

Continuatio decreti Regij in Priuilegio communi.

E vniuersis regni nostri Priuilegijs et si nos Alexāder Rex. duntaxat suprascripta ad pñs cōmune inseruerimus. habuimus tñ et habemus numerosiora in publico Regni thesauro ad cōmunē tam reipublice q̄ȝ subditorum nostroꝝ statum feliciter dirigendum et instituendum ac tutelā pertinentia. Verꝫ quia presentia plus alijs perpendimus maioris efficacie esse Jccirco per hec finem damus eiusmodi processui laborique nostro. Et nihilominus sicut inter priuilegia certas Summoꝝ pontificum Bullas tam errores et nonnullas constitutionum legalium exorbitantias. tanq̄ȝ contra pietatem et salutē animaꝝ militātes q̄ȝ fragilitatis humane excessus corrigentes per prefatum Joañem de Lasko Regni nostri Cancellarium scribi. Sic etiā Constitutiones Juris Ciuilis Saxonici Maydemburgensis quarum ipse Cancellarius ante prohemium priuilegij cōmunis meminit. q̄ȝuigilātissime de eoꝝ Theutonici stili originalibus libris per eumipm Cācellarium castigatas emendatas et nouis Rubricis distincte titulatas inseri iussim⁹ easipsas siquidē Juris Ciuilis constitutiones. nusq̄ȝ correctas et ī suis sententijs integras. ymmo in toto earum tenore viciatas et a suis originalibus longe vagantes inuenimus. Postremo vō Summā doctissimi Raymundi parthenopej. que omnia vidim⁹ p nōnullos prudentes subditos nostros. pro singulari eruditione et suoꝝ subditorum gubernaculo ꝯducibilia esse. Et qꝛ eoꝝ practica cōiter fit in certis Regni nostri locis Jus Maydemburgeñ ac Theutonicū hñtibus Jdeo nos ea a priuato illorum vsu sumentes ad cōmunem vniuersorum subditorum nostrorum cognitionē eruditionēq̄ȝ per hec scripta legauimus et tradidimus. Primum vero posuim⁹ Librum qui a nonnullis titulatur Otthonis Cezaris Ruffi. deindē alios. puincialis et feudalis Jurium libros. qui diuoꝝ Karoli ꝛ Cōstantini Jmperatorum constitutionibus ascribuntur sic vt legentibus patebunt singulariter inserti et inserta.

Alexander Rex approbate diui olim Magni Kazimiri Regis sui predecessoris ordinationi innitens: Joāni de Lasko regni sui polonie Cācellario ius Maydemburgeñ cōmuni Priuilegiorū volumini inserēdū ac ascribendū cōmittit et mandat

Libri duo Juris Ciuilis Maydemburgensis et prouincialis Saxonici cū tertio libro Juris feudalis. Quib⁹ Regestrū anponit̄ infrascriptū.

Tabula titulorꝫ in libros Juris Maijdemburgensis ordine Alphabetico p Joannē de Lasko Regni polonie Cancellario. incipit sic videlicz qz vnusquisqz Titul⁹ sb ea lr̄a Abecedarij sittuatur. a qua inchoatur ommissa ista p̄positione De. Pro titulo āt his in libris censetur quicquid Caractere et littera grossiore pressum est.

De A

De B

De C

Regestrum

De D

De M

De N

De O

De P

Regestrum

De V

Finis Regestri in duos libros Juri Maijdēburgen. pariter z prouincialis Saxonici. ac tertij libri Juris Feudalis

Prologus in ius Maÿdemburgense.

In nomine pr̄is et filij et sp̄ūssancti
Amen. Hoc opus locatum est supra firmum fun
damentum. de quo dt̄ Apostolus. Fundamētuȝ
nemo aliud ponere potest: preter id: quod positū
est: quod ē Christus. vbi em̄ Christus fundamen
tum nō est: ibi nullius boni op̄is potest superesse
edificium. Ad inuocationē g̈ summe et indiuidue
Trinitatis: exemplum laudabile me cōpellit: et
ratio violenta. Quia quod a maioribus factum esse dinoscitur: id
a minoribus q̊ȝ obseruari debeat. Mos quippe retinēdus est fide-
lissime vetustatis. Licȝ em̄ non exemplis: sed legibus ē iudicādum
Uerumtamē: exemplum aliq̇s pōt sequi: maxime vbi recte factuȝ
aliquod intuetur ad ꝓbandum. Sed ꝙ in quolibet principio aglia
Trinitatis debeat auxilium peti: sola ratio sufficere pōt. Cuiuslibȝ
em̄ rei potentissima pars est principium Et ex ijs- que inordinate in
choata sunt. nō potest aliquid ordinate agi. Per se patet: qualr̄ bn̄
⁊ laudabilr̄: oīa geruntur: si p̄ncipium fuerit decēs ⁊ amabile deo
Nam vix bono peraguntur exitu: que malo inchoata sunt initio.
Quibus omnibus luceclarꝰ apparet: qui finis laudabilis: a bono
dependet p̄ncipio: et tanq̄ȝ suo maiori subiacet. In quo quidē prin-
cipio cautius est agendum. Cum em̄ inceptio omnium ē g̈uissima:
ne is. qui se putat stare: in foribus delinquat Ad causam causarum
vt ꝓ auxilio recurrat: necesse est Ipsa nanqȝ bn̄dicta Trinitas est: ī
cuius nomine et cōsilio: omnis actus ꝓgreditur Sic em̄ ad omni-
potentis dei presidium debemus oculos erigere: vt non in armis
scientie vel eloquētie iaculis confidamus: ẜ omnem spem: ⁊ omne
propositum erigamus ad ꝓuidentiā Trinitatis Ipsa em̄ laborātibꝰ
aurē apperit et inclinat: ꝓpter qd̄ nos sermo ꝓpheticus exhortatur
Apprehendite disciplinā et sapientiam: ne qn̄ irascatur dn̄s: et ne
pereatis de via iusta. Felix exhortatio: dulce cōsilium. Qui em̄ ap-
prehendit Christum (vt veꝝ fatear) apprehendit summum bonum
Ipse em̄ est: sapiētia: iustitia: veritas: fortitudo: sanctitas. Et qui
ignorat sapiētiā ⁊ scripturas Christum ignorare (scripture testimo
nio) ꝓhibetur Christus etem̄ dei virtus est et sapiētia. Ignorātia āt
scripturaꝝ: ignorantia ē Christi: iuxta Aplm̄ apprehēdite siquidē
sapientiā que insipientiā ꝓcul pellit. Egressus em̄ vnius: alterius
operatur ingressum. cum renunciatur improbitas: nascitur virtus
et cum eijcitur sup̄bia: adest humilitas. Et iteꝝ qui sapientiā nō ap
prehēdit: improperabitur ei a dn̄o. Et ideo sacerdotio nō fungetur

et in tenebris ignorãtie latitans: mentis oculis excecatus: iustitiã inuenire nõ poterit: sine qua etsi ceterarum virtutum. i ipo fulgeãt radij: p nihilo tñ reputãtur. Ipsa eñ iustitia est: que inter ceteras virtutes perfectissima dicitur: que iura omnibus distribuit. et ea d causa iustitia appellatur. Illius omnes obediũt iudicio. Hec ẽ eñ illa virtus laudabilis: que diffinitione nobili difinitur. Justitia est constans et perpetua voluntas. ius suum cuilibet distribuẽs: que concupiscẽtie conatus. sua virtute cõprimit: ac desideria refrenat. Cum igitur subiectum libri presentis nullum sit aliud ponere: pter Jus et Justitiã. Felix liber: cui tã nobile famulatur sbiectum Felix ille vir. inter cuius verba liber iste: sicut mirrhe fasciculus poterit cõmorari. Merito ergo: qui opus tantum aggreditur. vt librum signatum septẽ Sigillis apperiat Summe Trinitatis auxiliũ expetet et imploret. Ego siquidem illud scriptur i attendens. Qr nemo altiorem locum in scholis quibusuis teneat: nisi cui laboris assiduitas: et studiorum plixitas suffragatur Quãuis inter ceteros lectores minimum me reputãs. et ignorantie mee tenebras nõ ignorãs excusare me deberẽ. Et cum pphetã dicẽte. a. a. a: dñe deus. Ecce nescio loqui: quia puer ego sum. quoniam altus ẽ puteus sciẽtie: sapiẽtie et non ẽ cum quo hauriã queadmodum mulier chananea locuta ẽ: cum de dei omnipotentis filio qui aquã viuã distribuit et largitur. Tamen confisus de misericordia eius: opus pñs aggrediar: spem gerens firmissimã. quod de fonte gratiarum suarum ad siccitatẽ meam riuulum deriuando: de pane sue psolationis: ne in via deficiã. buccellam mihi porriget. Sed ne plixitas: que frequenter parit fastidium sermonẽ protrahat in immensum breuibus iã orationẽ meã absoluã. Non in armis sciẽtie: vl' eloquẽtie iaculis cõfisus: s oẽm spem omne ppositum referẽs. ad omnipotentis dei legis cõsilium que lex est omnium naturaliter salus. fundo principium sup lapidẽ angularem. qui est Christus Jhesus. alpha et o. pncipium et finis.

De electione: iuramento: officio: et autoritate Scabinorum et Consulum

C Esar Otto Ruffus fundauit tẽplum in Maydemburg. et dedit Ciuibus municipale Jus sm eorum arbitrium: et sm consilium seniorum. Extunc arbitrati sunt. q eligerẽt Scabinos et Cõsules. Scabinos ad diuturnum tempus: et Consules ad vnum annum. qui tunc iurauerunt et nunc iurant ãnis singulis dum eliguntur/ Jus ac pfectum: et honorẽ Ciuitatis custodire: et

agere quanto cauti⁹ et melius sciãt aut possunt: cum ꝯsilio ⁊ iuuamine senioꝝ: et h nõ dimittẽdo rõe amoris: molestie: ire vł munerꝝ sicut eos iuuet de⁹ et sancti ei⁹. Cõsules exponunt suuz ꝯuẽtum ḃm suum placitum ac voluntatẽ: cum senioꝝ ꝯsensu Cõsules etiã hñt ptãtem iudicãdi sup qualibet vacuã mẽsurã: et pondera iniusta ac choretos iniustos. et cuiuslibet cibi et pot⁹ mercimonia. Et q̃cunqꝫ h violauerit demeretur tres Sclauonicas marcas q̃ faciunt. xxxvj solidos. Quãdo Cõsules suum ꝯuentũ exponunt: extunc. q̃cq̃d ibi statutum fuerit: aut ꝯpromissum: in isto: qd iuri diuino nõ ꝯ̃dicit. firmum et inuiolabilr̃ dꝫ obḃuari. Et q̃cunqꝫ violauerit. h Cõsules hñt agere et iudicare. Et q̃cunqꝫ ad cõuẽtum venire neglexerit: cũ signum datur p cãpanã. demeretur sex denarios. Sin ãt conuẽtus sibi pnunciatus fuerit. demeretur quinqꝫ solidos.

De q̃s fo. xlvj.

De Penesticis. et eorum excessibus puniendis

q Ui penestici vocantur. si in aliq̃ demerẽtur. Uel si ĩ aliq̃ deliquerint ꝯ̃ statuta ciuitatis. aut Cõsulũ decreta violauerint si in h ꝯuicti fuerint. demerẽtur cutẽ cum crinibus. aut tres solidos. et h arbitrio Cõsulum ꝯmittitur: qd hoꝝ recipe voluerint ¶ Qñ vo penesticus Cõsulum. aut Ciuitatis statutum infregerit ĩ cõi foro. ita q̧ cutẽ cum crine demeretur. et cuz pecunia h redimet h manet sine iure. et nõ põt a mõ aliquod foꝝ comestibilium absqꝫ ciuitatis: aut Cõsulum ꝯsensu exercere. ¶ Et si aliꝫ homines: q̃ commercium seu fraternitatẽ hñt in foro comestibiliumꝯ̃ hmõi decreta Consulum seu Ciuitatis excesserint: sp hos oportꝫ emẽdã dare ḃm Jus et edictum ciuitatis. et nõ pñt vlteri⁹ aliq̃ comestibilia vendẽ nec cõmunitatẽ hr̃e seu acquirere absqꝫ ꝯsensu Cõsulũ et ciuitatis

De paruis aut iniustis mensuris

ſ I metrete. aut alie mẽsure parue. seu iniuste fuerint ⁊ ĩiuste pẽse. h Cõsules hñ agere pñt. ḃm honorẽ Ciuitati. aut cum xxxvj. solidis emẽdare. Jus em̃ Cõsulum ẽ. ciuitati sic ꝓuidere. q̧ singule emptiões: et ĩ iure mechanici. ⁊ paup pplus valeãt sufficere ac sustinere. q̧ ipsi nõ efficiãtur piuri

De q̃s fo. xlvij c. vlti. ⁊ fo. xcv. Jtẽ fo. cv.

De iudicio bãnito magno ter ĩ ãno celebrando.

t Ile supmus Judex. qui in Maijdẽburg iudicio psidet. h est Castellanus. qui. sedet tria iudicia prouincialia iudicare in anno. vnum iudicium ĩ die scẽte Agathe. scdm ĩ die sanctoꝝ Joãnis et Pauli. tertium: ĩ octã beati Martini Si vo ceciderit aut euenerit. aliq̃t hoꝝ iudicioꝝ ad diẽ celebrẽ: aut feriatuꝫ. extẽ ãmisit

De q̃s fo. xcvj De iudicijs q̃ ter ĩ anno celebrandis.

ſuum iudicium. Et ſi Sculteť: aut ſolꝰ Caſtellanꝰ ad iudicium nō venerit: q꞉ Sculteť Caſtellano p̄mā ſentētiā dꝫ inuenire. Et ſi ſcultetus nō venerit ad Caſtellanū. extc̄. x. talēta demeretur. niſi legale impedimētuꝫ ip̄m impediuerit: qđ ꝓbare poterit. vt ius dictauerit ¶ Quicq̄d ī criminali cā factum ſeu ꝯmiſſum fuerit. q̄tuordecī diebus an̄ ſuum Judicium. h̄ Caſtellanꝰ dꝫ iudicare et nemo alius

De iudicio Caſtellani ſeu Burg̃bij et Sculteti

Deq̃ ſo.xlv

STuprum et obſidia irruētiā domiciliorꝝ iudicat Caſtellanus ſeu Burgrabiꝰ: et nll'us alter Sꝫ ſi Caſtellanꝰ p̄ns eē n̄ poterit. extc̄ Ciues eligunt vnum iudicē loco Caſtellani. ꝓ exceſſu manifeſto Pena ad ſex ebdomadas ſolui dꝫ Emēda poſt penā ad. xxiiij. dies. Recōpēſa dꝫ ſolui ad xij. ebdomadas. ¶ Caſtellani pena et recōpēſa: que acq̄ſita fuerit ī iudicio bānito. dꝫ ſolui ꝑ. vj. ebdomadas. Pena Caſtellani: ſt̄ tria talēta. pena Sculteti octo ſolidi. ¶ Qn̄ Caſtellanꝰ ſurgit et iudicabit. tc̄ iudiciuꝫ ſuū expirauit ⁊ ſtatim iudiciuꝫ Sculteti diſpōit. a ꝓximo die ad duas ſeptiānas

De legalibꝰ iudicijs Sculteti ter ī anno fiendis

SCulteť etiā hꝫ tria iudicia legalia ī āno: vnū in die craſtino Epiphāie dn̄i: ſcōm tertia feria poſt ꝯductum paſce. tertiuꝫ feria tertia poſt feſtum. S. Trinitatī. poſt h̄ diſpōit ſua iudicia ꝯtinue ad duas ebdomadas. Si dies iudicial' euenerit ad diē celebrē. hn̄ p̄t vltra vnā diē. aut duos poſt diē celebrē iudiciuꝫ diſponere. ¶ Judicium Sculteti. nemo p̄t iudicare: niſi Sculteť ſolus nec p̄co: nec ſuꝰ famulꝰ. ¶ Quod ſi Sculteť in domo nō fuerit: et criminale nephas exortum fuerit. ciues ſtatuāt vnum iudicē ꝓ crimine manifeſto Sculteť etiā dꝫ hr̄e legalitatē ſeu bannum a dn̄o terre. et cum eo dꝫ eē infeodatꝰ. et verꝫ ſuum feodum eē dꝫ. Inſup lib̄ eſſe dꝫ: ⁊ legittime natus de terra

De iudicio vulneratorꝝ. clamore vulnera ſua ꝓteſtantium. Et penis vulnerantium

SI hō vulneratꝰ fuerit. et ſi clamorē ꝓclamauerit. et ſi cepit hunc: q̄ ip̄m vulnerauerit et eum vſq꜄ ad iudicium ꝺduxerit et ſi tc̄ ip̄m cum ijs q̄ clamorē ſuum audiuerint ꝓteſtari poterit met ſeptimꝰ. ꝓpior ē eum vincē: q꜄ ille poſſit eum euadē. ꝓ vulnere manum. ꝓ homicidio colluꝫ. ¶ Si vulnꝰ ꝓfunditatē vnguis et lōgitudinē mēbri habuerit. et ſi acq̄rit hō duelluꝫ. ꝓ vno vulnē. et ſi victor fugerit. victo dabit ꝓ vulnere manū. ꝓ homicidio collū ¶ Sꝫ ſi q̄s ꝑ fideiuſſoriā: obligat aliquē ꝓ adiutorio ex ꝑte homi-

Juris Maydemburgensis

cidij statuere, et eundē nō repñtat. Extunc fideiussor tenetur actori seu querulanti dare plenā recōpensam: hoc ē. xiiij. talenta. et iudici emendā. viij. solidoꝝ. istoꝝ nummoꝝ: qui in eodē iudicio et districtu sunt curreñ. cōmuniter et dantur

Accusatus de conflictu quō euadere debet

S I cōtingit criminale nephas. aut conflictus nocte vł in die et si ꝓbus hō ꝑ eo accusetur ꝓpius ē euadere metseptimus. q̄ȝ ille poterit sup eum ꝓtestari. quia in isto loco conflictus per neminem visus est.

De iudicio qualiter hospiti et domestico sit ministrandū. Et quō iudicari potest sine testibus.

N Ec Castellano. nec Sculteto Scabinus nec Ciuis tenetur aliquā sententiā: extra veros dies iudiciales diffinire: nisi factum manifestum: aut vulnera mortalia: aut homicidia: aut furta seu alia criminalia fuerint. ¶ Castellan⁹ et Sculte⁹ bñ pñt omni die iudicare ꝑ debito: pro quo absq̄ȝ testimonio agitur. Nisi ciuis agat ꝯ hospitē. vł hospes supra ciuē ꝑ debito. cum testimonio de q̄ alter alteri fassus ē. h̄ bñ pt iudicari sine mora. Et si vni adiudicatur debituȝ hȝ soluē sequēti die qd tenetur ¶ Sȝ hospitē oportet iuramēto ꝓbare. q̄ sit alienigena. et ita remote domicilium habeat: q̄ vna die ad iudicium venire nō possit. Ille dr esse hospes q̄ vltra. xij. miliaria extra iudiciuū suū domiciliuȝ hȝ. Et si aliq̄s alienigena datur p manū ī moduȝ pignoris. iudex tenetur eū dare ad obseruādum. tādiu: q̄usq̄ȝ se d̄bito expurget iuridice aut illd̄ ꝑsoluat.

De pernoctato vulnere

Q Uod si vir vulnerat⁹ fuerit: et eodē die iudiciuȝ nō q̄siuerit et sua q̄rimōia secū ꝑnoctauerit. et q̄ inculpatur tunc ꝯparuit. euadet eum metseptum⁹. Sȝ si trib⁹ iudicijs nō ꝯparet: q̄rto iudicio ꝓscribitur. Ita tñ si iuste eum cittauerit: et sup ipm conquestus fuerit.

De iudicio violentie et stupri

S Tuprum et obsidium et irruentiā domiciliorꝝ Burgrabius iudicat: et nemo alter. Si aliq̄s irruit sup alteri⁹ domiciliuȝ tpe nocturno aut diurno temeraria violētia: nulla p̄cedēte q̄rimonia. et si in manuali facto deprehēsus fuerit. cum clamore. et si clamore cum auditorib⁹ metseptim⁹ suoꝝ vicinoꝝ h̄ oñdēdo ꝓbare poterit. ſm iuris exigentiā. malefactor collum demeretur. Si aūt manifestum factum nō fuerit. extunc ꝓpior ē euadē metseptimus.

Supra folio. xlv. et fo. xciij De articlis p Capitaneos iudicandis.

pro hospite

q̄ꝫ aliquo testimonio vinci possit. **De vulnerato multis vulneribus. et de euasione coadiutorum.**

Supra fo. xxi c Jtē si pluries

q Uicunqꝫ vulneratꝰ fuerit. si clamore ꝓclamauerit. et ad iudicium peruenerit. de q̄cunqꝫ q̄rulatur qui p̄ns fuerit. etsi habuerit hoſ: q̄ clamorē suum audierint: ꝛ q̄t vulnera habuerit. tot hoīes p̄t inculpare. Si āt hij homines ꝯparuerint. duellum in ipsis acq̄rere p̄t Si āt plures iudicialiter infestauerit: q̄ꝫ vulnera habuerit. alij oēs euadēt suo iure. quilibet metseptimus: vel q̄uis sua sola manu ꝓ adiutorio rōe homicidij. vel vulneꝝ duellarꝫ: vel mettertius ad hoc si pro eo cum testibus fuerit impulsatus

De iudicio rei obligate.

o Bligat aliq̄s mercimonia: aut alia bona mobilia. ꝓ debito expte iudicij. et ille ꝓnunciat tribus iudicijs. vt ē Juris: et q̄rto iudicio sup eo dominium receperit ac appropriatuꝫ sibi fuerit. et cognoscētie dn̄i dederit corā iudice et Scabinis. Et si iste imposteꝝ ad repetēdum sua bona peruenerit. possidens. propior est suum pignꝰ seruare. cū Scabinis ac iudice. q̄ꝫ ille q̄ caret possessiōe ¶ Nullus etiā hospes ab alio aduena: et ecōtra: indiget pignꝰ recipere. ꝓ debito recognito. Si āt ip̄m receperit. extunc ip̄m acq̄rere ꝛ ꝓseq̄ ꝓut alter vir iuridice oportebit. nisi aliter fuisset inter eos ordinatum verbotenus in contractu. **De dotalitio femiaꝝ et prouisione earum post mortem mariti**

ſ J aliq̄s ducit vxorē. et si vir de hac luce ꝺcesserit. vxor nihil hꝫ ī suis bonis nisi dederit sibi ꝓ dotalitio. aut vite ꝓuisionē ꝓ eius vita in iudicio bānito ¶ Nulla mulier p̄t vite prouisionem: nec dotalitium hereditarie obseruare. et cum de hac luce decedit: ad heredes reuertitur sui mariti ¶ Quādo āt maritꝰ nihil dederit mulieri in suis bonis. Jn possessiōe bonoꝝ sui mariti dꝫ ꝑmanere. ꝛ pueri sibi necessaria ministrabunt. quousqꝫ in vidualitate ꝛ sine marito ꝑmanere voluerit ¶ Si vir oues habuerit has mulier recipiet ad suppellectilē. et si pueri vellēt dotalitium mulieri infringere: ꝯuare p̄t testimonio viroꝝ ac mulieꝝ metseptima: q̄ tē p̄ntes fuerint. ¶ Sꝫ deseruitum p̄cium et rōnabile debitum debeāt solui de bonis mortui viri pre dotalitio. et h̄ si mulier fuerit dotata pecunijs in paratis. Si āt dotata fuerit in hereditate ꝓpria. tunc suuꝫ dotalitium pre alijs debitis iure valeat obtinere. Etiā quiuis vir hn̄s māsionē infra ius municipale. ille sue cōtorali dare p̄t ꝓ dotalitio suā ꝓpriā hereditatē. quā in posse habeat alienādi: et etiam in alijs

Dec q̄ ſ fo. xxix. et fo. xliij

bonis suis mobilibus inquãtum voluerit

De pueris hereditantibus et exhereditatis

I vir pueros habuerit: aut mulier. q̃cunq̃ ex ijs exheredi-
ſ tati fuerint. Si moritur vir. hij pueri: q̃ in hereditate patris
sunt: recipiunt bona: et nõ hij q̃ exhereditati sunt. Sz here-
ditatẽ vendere nõ pñt: absq̃ coheredũ ɔsensu. Hij pueri q̃ ĩ ptãte
pr̃is mortꝫ tpe fuerint. si ex ijs vnꝰ moritur: istius partem diuidãt
inter se equaliter: tam exhereditati: q̃z etiam domestici.

De infiscatione possessionum.

Uãdo alicui sua possessio publicata seu ĩfiscata fuerit: iuste
q ac iudicialr̃ q̃tiẽs exit vel intrat: totiẽs penã iudici demẽtur
Ita si publicatio super ipsum rite ac iuste sit acq̃sita.

De re possessa per annum et diem iudicialiter

Uicq̃d vir ɔ̃derit. sb̃ iudicio bãnito: ꝛ si possessor h̃ possede
q bit pacifice et q̃ete absq̃ arrestatiõe et ɔ̃dictiõe aliq̃: ãno et
die. h̃ ꝑpius et meliꝰ obtinere p̃t cum iudice et Scabinis. q̃z
aliq̃s ab ipso possit exbrigare seu alienare

De re possessa per annũ et diem iudicialiter.

Uod si Judex et Scabini mortui fuerint. qd̃ tñ bñ cum alijs
q fidedignis ad minꝰ duobꝰ Scabinis: ꝛ q̃ttuor virꝭ ꝓbitate
ꝓbatis testimonio ꝓbet: et sic bona donata sibi obtinebit

De legationibꝰ seu donis in lecto egritudinis.

Emo masculus: nec vlla mulier pñt in loco egritudinis de
n bonis suis alicui vltra tres solidos dare. absq̃ heredum cõ
sensu seu voluntate: nec mulier sine consensu mariti

De hereditate fratre ꝛ sorore carẽte

Uod si hereditas in fratribꝰ et sororibꝰ defectum habuerit:
q extunc oẽs hij q̃ se in linea eq̃li cõsanguineitatis oñdere po-
terint ĩ hereditate succedunt equaliter. siue sint masculi siue
femine. ex paterna et materna consanguineitate

Qñ sacerdos cũ sorore dz diuidere suppellectilia

q Ui ãt in possessione mãserit. et si bñ sacerdos fuerit. tñ sup-
pellectilia recipit et h̃ si nulla puella ibi fuerit. Si ãt puella
fuerit et etiã sacerdos. suppellectilia tc̃ inter se diuidunt eq̃li forã

De dono iudicialiter facto

q Uicq̃d masculꝰ dat ĩ iudicio bãnito corã iudice ꝛ Scabinis ibi

recipiēs dat vnū solidū ꝓ domi r̄cognitōe: quē r̄cipiunt scabini ꝓ se

De debito necessario iure acquisito. et debitore

Vicunqꝫ aliquē corā iudicio ꝓ debito impulsauerit. Si de-
q bitum coacto iure ꝯsecut⁹ fuerit. oportꝫ eadē die soluere. ⁊
iudex ī eo suā penā acq̄siuit ¶ Si āt q̄rimōia fc̄ta fuerit sup̱
aliquē ꝓ d̄bito de q̄ fatetur: soluē tenetur infra duas ebdomadas.
Et si tp̱e statuto debitor nō soluerit. extc̄ iudex in eo suā penā acqui
siuit. Nihilomin⁹ soluē mādat ad octo dies. Deinde ad tres dies:
tādē die seq̄nti q̄ties tc̄ mādatū debitor adimplere neglexerit: to-
tiens penā suā ī eo iudex acq̄siuit. ¶ Si āt Judici ⁊ creditori d̄bitū
soluē ꝯtēserit. extc̄ fiscatur sua possessio. ꝓ h̄ q̄ꝫ ꝯpellitur. ꝙ d̄bituꝫ
creditori et pena iudici ꝓsoluatur. ¶ Si ēt possessiōe caruerit. extc̄
banno ꝯpellitur. p̄t q̄ꝫ bn̄ ꝯp̄hēdi vbicunqꝫ visus fuerit ꝓ d̄bito ⁊
pena. et q̄cunqꝫ ip̄m vltra h̄ tenuerit pena iudici demeretur.

De volēte visitare limina sanctoꝝ seu nūdinas ⁊ impedito

I aliq̄s ad limina sc̄toꝝ: aut ad nūdinas extra ꝓuinciā: aut
s extra limites et termios ire voluerit. et si ip̄m aliq̄s ꝓ d̄bito
voluerit impedire. h̄ fieri nō dꝫ: oportꝫ tn̄ ius suum corā iu
dice suo recipere: et si vni testimonium adiudicatum fuerit. hoc est
inducere testes. Tunc inducias trinas per duas ebdomadas obti-
nebit: aut ad Judicium proximum quodcunqꝫ hoꝝ duoꝝ elegerit

De Scabino ī iuditio īpropato ⁊ male tractato

De q̄ s̄ fo. xxxij

Vicunqꝫ Scabinum in scamno seu sede Judiciali impropē-
q rauerit: aut turpibus verbis obruerit Scabinus lucratur
suam emendā triginta solidos. et Judex suā penā videlicet
octo solidos acquirit. Obruitur autem Scabinus. postqꝫ sua sen-
tentia diffinita sit. et cōsensus alioꝝ Scabinoꝝ preterierit extunc
omnes emendas acquirunt. et iudex penas. et quot emēde fuerint
totidem et pene iudici acquiruntur

De probatione cōcordie iudicialiter facte.

Vando concordia: aut diuturni fremitus inter discordan.
q coram iudicio ordinati fuerint: homo ꝓtestari potest. cum
Judice et Scabinis. qd̄ si Scabini mortui fuerint. tunc pro
testatur cum hominib⁹ fidedignis: qui eiusmodi iudicio affuerint.
¶ Quicquid Scabini protestantur et confirmant: hoc et Judex
cum ipsis debet protestari simul et confirmare. Sed vbicunqꝫ co-

cordia facta et ordinata fuerit. extra iudicium. hoc facilius potest ꝓtestari seu probare vir cum sex testibus solus septimus: qui interfuerunt et viderunt concordiã esse factam.

De violatione concordie. ⁊ non impletione satisfactionis.

v Si autẽ concordia ⁊ fremitus diuturnus coram iudicio cõfirmati fuerint: et si ipsam violat aduersa pars. et vincetur vt ius dictauerit cũ Judice et Scabinis. ꝓ vulnere manuz: pro homicidio collum. ¶ Si autem contigerit. ꝙ alter eam infregerit. hunc emendare cum recõpensa oportet. pro vulnere nouem talenta. pro homicidio decem et octo talenta. nisi se possit excusare. ẜm iuris edictum

De tribus exceptionibus quibus pr̄ eximit filium criminaliter inculpatũ

e Et vir quiuis filium suum ter potest eximere: quem habet ĩ potestate corã iudicio. pro quolibet crimine capitali. tacto sacramẽto metseptimus ẜm ius municipale. ¶ Si autem pater cum filio simul in eodem crimine coram iudicio inculpati fuerint: extunc pater filium eximere non potest. nisi prius ab eodem crimine se expurgabit

De famulo mercedem suam repetẽte a domino

f Famulus potest mercedem suam. quã promeruit: quinqꝫ solidis probare: tacto sacramento mettertius ita tamen: si dominus voluerit consentire. Si autem dñs velit ꝓbare tacto sacramento mettertius: ꝙ sibi soluit. tunc propior est euadere: ꝙ famulus obtinere. ¶ Si autem famulus suam mercedẽ sup̱ suum dominum obtinuerit coram iudicio: ꝓ eo dominus nullam penã iudici demeretur. Sꝫ famulo eandẽ mercedem: eadem die soluere tenetur indilate.

De aliquo pro vino. ⁊ alio potu inculpato

ſ Si alter alteꝝ ꝓ vino vł alio potu inculpare voluerit: euadet vt ꝓ alio d̾bito: ſi q̄ nullũ dominiũ oñdẽ poterit aut ꝓtestari

De dato dono viro vł mł'eri corã iudicio bãnito

d Donum quod viro: vel femine coram iudicio bãnito datum fuerit: in eo mł'r cum sua pte siue dono. ꝓ suo arbitrio facere pt absqꝫ omni cõtradictione. q̄cquid ei placet Jdẽ pt facere

vir cum parte sui doni quicquid deliberauit. velut et mulier.

¶ Si moritur femina absq3 herede. ita q nullum heredē a marito suo pcepit. ipa hēdat sua successoria seu sua ,pspera fortuna acq̄sita sup suū ,pximum nālem successorē: siue sit mascul⁹ siue femina: q̄ sibi sit pari ↄditiōis. Idē faciet vir illi: q̄ sibi paris fuerit ↄditiōnis

¶ Insup oē auꝝ et argētum nō formatum: et oīs siligo: et carnes cum cereuisia: et vino: et panis: q̄ vl' qđ aut q̄ntum post tricesimū pmāsit: vl' pmāser unt. totum cedit heredib⁹ viri: et nō mulieri. excep tis pulmētarijs. de q̄b⁹ mlr recipit mediā ptē: ꝛ heredes viri reli quā mediā tollūt ptē

Que: ꝛ q̄lia ad hereditatē ptinēt

I Sta sunt q̄ ad hereditatē spectāt. oīe auꝝ et argētum non foꝛatum: oīa vasa argētea: et tela: q̄ nō incisa: aut formata fuerit aut muliebꝛia vestimēta. et Sartagines: q̄ a loco nō mouētur: et dolia et vasa distillatoria. et oīa caldaria. excepto cal dari magno: ī q̄ liquefit cera. qđ spectat ad suppellectilē. ¶ Oīe ,pꝛium. qđ locādo possessum ē: et omnia arma: et oēs gladij: ꝛ etī oēs olle eree et morsee. et cinguli bꝛacales: et auuli viri. hec p̄dicta spectāt ad h ēditatē Itē mēse et lauatoria. oēs ciste cū planis coopi mētis: et sedilia spectāt ad hereditatē. Itē pelues cupree: ꝛ ciste fa rine. et ciste ānonaꝝ. porci: q̄ ī curijs siue in domib⁹ nutriuntur etiā spectāt ad hereditatē. Itē oēs porci impinguati spectāt ad pulmē taria vbi pulmētaria dantur. et oīs expēsa domestica: q̄ in ptāte viri ē tpe mortī. et oēs vacue cuppe. puluinaria r̄cipit mariti vxoꝛ ꝛ n̄ sua cognata ,pxima

De p̄ma q̄rela duoꝝ ↄtēdētiū

V Ulnerat vn⁹ alteꝝ vitā suā defendēdo sup viā publicā. q ille ipm pcutit aut vulnerat. et si clamore ,pclamauerit: ꝛ in uasoꝛ ↄparet violēter seu ,pterue. et ↄq̄ritur iudici. et ille nō pt: nec audet pre imbecillitate sui corpis tē ↄparere. S3 imposteꝝ eodē die ↄpareat. et ↄq̄ratur iudici et scabinis Ostēdatq3 sua vul nera et ,ptestatur. p hos: q̄ suum clamorē audierīt. q initium ↄten tionis sui aduersarij fuerit: et nō suum: et q ipse se defenderit. ōfen dēdo vitā suā Ipe acq̄rit q̄rimoniā p̄mā. ꝫ si pnoctabit. ꝫ fieri n̄ pt De q̄ s fo. xvij.

De querela non alio idiomate deponenda

Q Uod si duo se vnlnerāt mutuo. ī iure municipali q̄ ābo ,pcesse runt ex stirpe Slauonica. et tñ Slaui nō sunt: ↄpareatq3 vn⁹ ꝛ coq̄ratur ī Slauonico idiomate. alteꝝ nō opoꝛtet sibi r̄ndē si placet. nisi conqueratur in eo idiomate quod sibi innatum est per ius municipale

De q̃rela ex volũtate Judicis et cõsensu partiũ per mediũ arbitroꝝ cõcordata ãpli⁹ iudicialiter non repetenda.

q Uod si duoꝝ viroꝝ q̃rimonie delate fuerint ĩ iudicio bãnito corã iudice de voluntate quoqꝫ iudicis et cõsensu et partiuꝫ arbitrio vtrarunqꝫ efficiatur. ꝙ inter ipsas ꝯcordia extra iudicium debeat terminari. nec vltra causa ipa iudicialiter ẽ pagenda Seqꝫ arbitri ad hoc electi de causa intromittãt cõcordãdi absqꝫ iudicio et q̃rimonia amplius iudicialiter nõ repetẽda cum consensu iudicis. Et si alter ex eis suã querimoniã imposteꝝ vellet renouare. hanc causam corã iudicio. extunc suus aduersarius sibi r̃ndere nõ tenebitur corã iudicio si ꝓtestari poterit. cum Judice et Scabinis: ꝙ causa absqꝫ iudicio debeat terminari.

De duob⁹ eq̃liter mutuo vulneratis quoꝝ vn⁹ coram Judice: alter coram Scabinis q̃relam deponit q̃s eoꝝ debeat esse actoꝛ

q Uod si se duo vulnerauerint equaliter: ex q̃bus vn⁹ vadat ad Judicẽ in domum suã: et q̃rimoniã faciat. alter veniet ad quattuoꝛ Bancos seu Scabinos. et conqueratur cum clamoꝛe Scabinis: et iudicio astãtibus et vulnera ostẽdat: et mittet ꝓ iudice. et ꝯqueratur Ipse primã querimoniã obtinebit. si testes habuerit a Scabinis: aut astãtibus iudicio. Qui inter q̃ttuoꝛ bãcos querimoniam fecerit

De duob⁹ conquerentib⁹ pꝛo vulnerib⁹. quid eoꝝ aliquis demeretur

e T si duo se mutuo vulnerauerint equaliter. et querulantur equaliter. q̃cunqꝫ ex eis in alteꝝ duellum acq̃sierit. tunc ei⁹ aduersarius manum demeretur. Ita tñ: ꝙ si vuln⁹ monomachale fuerit. sic ꝙ alter ex eis anteq̃ꝫ duellum acq̃situꝫ fuerit moritur. aduersarius collum demeretur

De vulnerante aliquem in facto recẽti cũ clamoꝛe capto: et ad iudiciũ deducto

s I aliquis detinet hunc qui ipsum vulnerauit in facto recẽti et ipm̃ cum clamoꝛe ad iudicium deduxit. q̃ sic q̃ruletur cum ꝓlocutoꝛe dñe iudex. ego cũ q̃rela ꝓpono sup istũ viꝝ: ꝙ ipe

venit intra municipalia: vel in strata Regia: et in me pacē violauit et me spoliauit in meo corpore: ꝛ in meis bonis: meq; vulnerauit: dum pacē in me ꝯfregit. Tunc vidi ego ipm ꝓpria in psona et ꝓclamaui in eum cum clamore: et ipsum captiuum huc ad iudicium deduxi. et volo ipsum vincere per eos: qui clamorē meum audierunt Et cum meo testimonio vo: vt ius mihi diffinierit. et in sentētia requiro: quō hoc ꝓbare debeā et valeā. Ita vt ꝓficiā in iure meo. Ex tunc satisdationē aduersari⁹ rectā petat ꝓ hac querimonia: ꝛ dicat se de facto innocentē. ¶ Ille āt: qui ipm captiuum in facto manifesto detinuerit facili⁹ eum vincere p̄t cum testimonio q̄ȝ ipe captiuus cum testimonio eum euadere possit. Si vt iuris ē ꝓbauerit testimonio. Ille soluet collum. si ē homicidium: vel manum: si ē vuln⁹ monomachale ex quo ad iudicium ipm cum manifesto facto deduxerit ¶ Pro teste p̄t q̄uis vir alteri astare: qui ī suo iure nō possit argui Excepto patre: fratre: famulo: et filio: necnō mercenario. Etiā vllo precio cōuenti in aliq̄bus causis nō valēt ꝯtestari: qꝛ eijci iure p̄nt.

De duobus: quorum vnus gladio: alter cultello mutuo se vulnerant

q Uod si se duo mutuo vulnerauerunt. vnus cultello: ꝛ alter gladio. Et si vulnera vtriusq; fuerint monomachalia. Ille cum gladio soluet manum. Ille cum cultello soluet collum Quia cultellus furtiuā infert mortē: et hoc si ambo in recēti actiōe cum clamore ad iudicium fuerint deducti.

De vulneris monomachalis et non monomachalis iudicio

e Tiam si alter alterꝝ vulnerat. ꝛ cā sua pnoctauerit: sibi deb; indici ad iudicium proximum. Qꝛ si vir vulneratus fuerit: vulnus vero nō fuerit monomachale Sicq; cōparuerit ꝛ cōquestus fuerit. sibi indici debet ad iudicium ꝓximum. Si āt vuln⁹ monomachale fuerit. tunc in continenti sibi Judex iudicium facere debet: pro facto manifesto

De duobus mutuo vulneratis: quis eoꝝ cōtra alterum acquirit duellum.

ſ J duo se vulnerauerint: et ambo coram iudicio cōparent et querimonias proponunt: qui primam querimoniam p̄cellentem protestari poterit apud suum aduersarium duellum acq̄rit. si ipm iusto mō salutauerit. sicq; vuln⁹ monomachale fuerit

¶ Si autē ad diē duellum dilatum fuerit. et si alter pugilē ꝯuenerit super alterū. et si ꝓtestari poterit: quia pugil sit mercenarius. extunc iure sibi a duello cedere possit.

De occisore cautionato: aliquem in eadē fideiussoria occidente.

Si vulnerat vnꝰ alterum. Cautionēq; fideiussoriā vsq; ad iudicium fecerit. Judex quoq; ipsis pacē indixerit Si autem ipm postea occiderit. et fideiussores posuerit eadē pro causa Sic ipse ꝓpriorē euadere metseptimꝰ de homicidio: q̄ȝ ꝯ ipm aliq̄s ꝓtestari et ꝓbare possit. ¶ Si āt corā iudicio cōparuerit: et si in iudicio bannito manu pax ꝓmissa fuerit corā Judice: et Scabinis. ꝓ primo vulnere. Ipsum vero postea occiderit. hoc meliꝰ p̄t sup eum ꝓtestari: q̄ȝ ipse euadere possit.

De querelis duoꝝ se mutuo vulnerantiū quoꝝ vnus moritur: alter superstes manet

Si se duo vulnerauerunt pariter. et ambo corā iudicio cōpareant: et querulose: ꝓponāt querimonie autem vsq; ad iudicium dilate fuerint. ¶ Tandē is qui primo querulatus fuerit moriatur ab ijs vulneribus: mortuus ad iudicium portetur. et alter vulneratus etiā ꝯparuerit et vnus de mortui agnatis loq̄tur sup vulneratum. cum testimonio sine duello: quia ipse suum affinē occiderit: et ꝓ eo petat iudicium. extunc si ipse reus petat satisdationem de iure. vt ostendat innocētiā cum suo testimonio euadēdo homicidium. Si hoc vt iuris est ꝓtestatus fuerit ꝓpriorē euadere: q̄ȝ ille sup eum ꝓtestari possit homicidiū metseptimꝰ: al's q̄ȝ ꝓtestari ⁊ vinci possit. Si āt aliquis agnatus ipsius mortui duellare salutauerit. ipm tunc ꝓ collo suo rn̄dere oportȝ. Si autē euadere voluerit cum testibus. Extunc testimonium sic debet ꝓcedere. q̄ initium cōtentionis illius mortui fuisset: et nō suum. Et si suos testes in cōtinenti hr̄e nō poterit: inducias et terminum trium q̄ndenaꝝ acq̄ret. Ex ijs sibi eligat vnā quindenā quācunq; voluerit. in q̄ faciliꝰ pōt euadē homicidiuȝ metseptimꝰ: q̄ȝ ille cū testimōio ipm vincē possit

De damnis cauendis in venditione equi

Si mas equum vēdit: ꝓmittere debet in eo equo: q̄ stabilis non fuerit. Ita: q̄ a loco tempore se offerente discedere voluerit. Item q̄ apparens videre non sit cecus. Item q̄ nō sit arrestatus

De impetitione et arrestatione equi.

S Jvo aliq̄s arrestat equum: asserēs: ꝙ aliq̄s sibi eum ſbtra
ſ xerit. aut ſbtract⁹ fuerit: vł' spoliat⁹. ad h̄ se trahē dʒ vt iurē
ē. videlicet ad suū vēditorē quē noīare dʒ. ⁊ iurare tenetur
tacto sacramēto: ꝙ ad veꝝ se trahat vēditorē Et q̄cunqꝫ noīauerit
ibi eum seq̄ oportet. Nō āt ipm inseq̄ dʒ vltra mare aq̄lonis. Et tūc
ibi qn̄ se reuocat ad vēditorē fideiussoriā cautionē faciat. vt satisfa-
ciat iudici ꝓ pena. Et ꝓ expēsis: q̄s aduersari⁹ su⁹ expēdit. dieꝫ no
minare dʒ. qn̄ ibidē ꝑuenire p̄t. Si āt dixerit. ꝙ ī foro cōi et libero:
equum ipm emerit. extūc suā pecuniā. quā ꝓ eodē dederat: integralr
āmittit. ⁊ hoc si non habuerit hospitē qui mercipotum bn̄dixit.

De fure dieij et noctis

S Jfur clara dieij luce deprehensus fuerit: q̄ bone fame sit: et
ſ furtum nō plus q̄ꝫ tres solidos valeat. cutē cuʒ crine deme-
retur. Sed si furtum vltra tres solidos valeat: reus ē pati-
bulo. de hijs denarijs tres solidi medium fertonē dn̄t pōderare. Si
āt fur tpe noctis deprehēsus fuerit cū sex denarijs: reus ē patibulo
siue suspendio.

De possessore bonorum hereditariorum ad iudicium delato

C Onqueritur vir sup alteꝝ ꝓ bonis: ꝙ v̄a sua hereditas sit.
c et ꝙ ille teneat cum iniuria ⁊ sua v̄a sit successio a pr̄e suo: vł
ab alio suo agnato: aut a suo p̄decessore Et si ille ꝯparet sup
quē q̄rela ꝓposita fuerit. et d̄t se hr̄e bonoꝝ illoꝝ defensorē. eo ꝙ
bona possederit pacifice ⁊ q̇ete āno ⁊ die: ꝯdictiōe q̄lbʒ nō obstāte
et ē iuste ac rite meum p̄dium cēsuasse Jpm oportʒ suum defensorē
noīare. Si āt sibi defect⁹ fuerit ī defensore. actor ꝯseruat suā legalē
ꝓprietatē ī eisdē bonis. q: q̇uis hō ꝯseruat suā innatā hēditatē faci
lius: q̄ꝫ alter emptā ꝓprietatē aut obligatā: aut p̄dium cēsuale: cuʒ
impossibile ē aliquē de naturali portione defraudari

De hn̄te bona cēsualia in bonis Spiritualibus

S Jhō habuerit cēsualia et bona a quodam Monasterio aut
ſ alio domino. et si dominus aut abbas sibi nō fatetur: aut cō
uentus. hic vir p̄t h̄ metseptim⁹ ꝓtestari suoꝝ ꝓheredum
quoꝝ quilibet iurabit singulariter: ꝙ iustum ⁊ successorium suum
sit predium censuale. Et si dn̄s: aut abbas. hoꝝ septem testimonio
stare noluerit: aut fateri noluerit Extunc quiuis ipsoꝝ met septim⁹.

suorum coheredum bona sua obtinebit

De testimonio ꝓ hereditate vel debito ꝑsoluto per septem vel tres viros faciendo.

s I debet vir ꝓducere testimonium super ꝓprium alteri⁹ met septimus: aut metterti⁹ hoc facere debet cum possessiōatis hominib⁹: qui in suo iure argui nō pn̄t Et qui iudicio astare solent et qui domicilia hn̄t in iudicio supradicto ¶ Si āt vir debꝫ ꝑ soluta debita ꝓtestari sup ꝓprietatem alteri⁹. etiam dn̄t esse possessionati homines domicilia hn̄tes. Si hoc in iudicio non viderunt: nec in iudicio fuerit confirmatum. In nullis em̄ causis precio ꝯuēti seu empti valeāt contestari: qꝛ eijci iure pn̄t. ¶ Silr̄. si aliq̄s debet ꝑsoluta debita ꝓbare ꝓtestādo pure ꝓ debito hoc facere debet cuꝫ talibus hominibus: qui in suo iure non possint argui

De priuigno nouerce succedente in bona patris de mortui

s I vir ducit viduā q̄ vnum filium: aut plures pueros habet et ipse nulla bona habuerit nec ipsa. Et si vir vnum etiam filium habuerit cum prima vxore sua. fortuna tandē arridēte per suos labores bona habuerint. et ꝓprietatē siue hereditatē emerint: aut sup bona mobilia: siue mercimonia posuerint. Imposterū autē vir moritur et vxor. Extunc filius viri ꝓpior est hereditatē recipere. q̄ꝫ pueri femine: aut pueri sororis sue: vl̄ nepotes seu neptes ex filia sua. Ita tn̄ si filius patris sit paris conditionis patri. ꝓxima cognata vxoris recipit suppellectilia de iure.

De bonis: que extraneis a viro aliquando assignantur. pri⁹ vero mulieri et poeris iudicialiter fuerint attributa

s I vir aliq̄s dederit pueris suis aliqua bona sua: et sue vxori in iudicio bānito circa vitā suā ⁊ bonā rōnem. ⁊ si sibi pueri paris cōditionis fuerint. et si desup firma pax firmata fuerit Imposterū āt alteri in eisdē bonis aliquid dederit aut heres fuerit. aut non. Ille cui prima donatio sit data. hn̄ cōtradicere pōt de iure. Ita tn̄ si testimonium iudicis desup habuerit et Scabinorū. quādo sibi primum donum donatum sit. absq̄ꝫ cōtradictione illius: q ad h̄ successor fuerit. infra annum et diē. Extunc contradicere nō potest. Si illi desuper testes habuerint

De muliere que et qualia bona a viro suo poterit habere: etiā contra voluntatē heredū viri.

s Si vir vxori sue sua edificia dederit: que super bona cēsualia edificata sunt coram dn̄o ꝓprietatis: et corā suis vicinis tp̄e sue vite: et inducit eam in possessionē. Et si discedit ab hac luce sine prole: sicq̧ heres suus super bona sua eadē voluerit loqui post mortē viri: nihil in eis poterit obtinē: si mľr ꝓtestata fuerit: q̄ sibi datum fuerit. ¶ Si autē fundus: seu apparat⁹: et edificia viri ꝓprium fuerit: extunc heres mulieri infringere potest: nisi donatio in iudicio bannito fuerit confirmata. Quia nullus suum proprium dare potest: nisi in iudicio bannito: vel coram Judice et Scabinis nisi suus heres contradicat ¶. Si autē hereditaria: censualia bona fuerint: extunc sue vxori dare nō potest absq̧ heredum consensu: vel absq̧ dn̄i ꝓprietatis consensu in cuius bonis sunt ¶ Si vō vir mercimonia: aut alia bona mobilia habuerit: que ex illis bonis: q̄ ex paterna successione ad eum deuoluta sunt: emerit: hec sue vxori dare nō potest nisi in iudicio bannito coram Judice et Scabinis ¶ Si autem vir habuerit bona mobilia: aut mercimonia: que sibi ꝓprijs laborib⁹ aut ꝓspera fortuna accreuerunt cum sua vxore: illa potest dare in valitudine vite sue cuicunq̧ placet: cuiuslib; sine cōtradictione de Jure

De bonis: penis: et Judicio obnoxij cuiusuis Monasterij.

v Si alicuius Monasterij obnoxius suā penā demeretur lb̄ ē. xxx. solidi. Obnoxi⁹ bene potest sua bona resignare: et iteꝝ suscipere et dare cui placet. Contradictiōe qualibet non obstante: que ꝓprijs laboribus acquisiuit. ¶ Ubi autem obnoxius suo dn̄o suum cēsum ꝓtraxerit: ꝓ eo tria talēta demeretur. Itē: q̄cquid obnoxius criminalis cause cōmiserit: pro eo nullius querat iudicium nisi dn̄i sui aduocati. ¶ Quādo obnoxius moritur: extunc dn̄o suo aduocato oportet dare denarios obnoxietatis et meliorem equum quē habet. Hoc idem oportet facere sacerdotē suo Archipresbitero dum moritur: tunc sibi oportet dare meliorem equum.

De filia dotata et ex hereditata alicui⁹ mortui viri non habentis heredes. et de filio dicte filie quomodo hereditat.

s I moritur vir absq̧ herede: et nepotē ex filia habuerit. q̄ est exhēditata circa suā vitā Idē nepos maiori iure recipit bōa sui aui mortui: q̧ iudicium. et hoc si sibi est paris ꝯditionis Sed iudicium recipit. arma bellica si etiā filius duxerit vxorē tpe vite sui patris. et premoriatur patri indiuisus a sua hereditate. Extunc ipsius filij hereditatē sui aui recipiunt. equaliter cum suis patruis: et nō filij filiaꝝ. Si autē filiuz a se diuiserit. ꝓtunc filij filioꝝ in bonis sui aui equalem recipiunt portionē. Sz in' hereditatibus auie recipiendis filie filiorum et filiaꝝ iuridice sunt equales

De abtestificatione manꝰ ꝑ falsitate ⁊ vulnere.

s I vnus alteri manum suā abtestari voluerit pro falso. hoc oportet q̧ faciat metterciꝰ cum talibꝰ hoībus: q̇ ī suo iure argui nō pn̄t. ¶ Si āt h̄ voluerit facere ꝑ vulnere in facto manifesto. oportet q̧ faciat. metseptimus ꝑ iustitiā pacis. Ita tn̄ si manifestum factum cum malefactore ad iudicium deductum fuerit

De tutore puerorum. quis esse debeat. ⁊ de ratione per eundē tutorē reddēda.

c Um moritur vir qui pueros habuerit. qui ad annos discretionis nōdum ꝑuenerunt. proximus agnatus debet ipsoꝝ esse tutor: quousq̧ ad annos pubertatis et discretionis peruenerint Et rationē de anno ad annum de bonis pupillorum facere debet vel tenetur. De q̄s fo. xxiiij

De iudicio apprehēsi in manifesto scelere ꝓsertim ꝟo stuprū ⁊ aliā violētiā ꝯmittētis

o Mnes q̄rimonie et testimonia: q̄ cum criminosis violētijs ac cum clamore ad iudicium in facto manifesto dep̄hensa et deducta fuerint. virum metseptimum oportet ea protestari circa ius pacis. Exceptis vulneribus q̄ monomachalia nō fuerint. ¶ Manifestum āt factum ibi esse d̄r. vbi vir captiuatur cum furto aut spolio manifesto ⁊ deprehēsus ducitur ad iudiciū cuz clamore Insuꝑ etiā manifestum factum ibi esse d̄r. vbi viro cultellus. sicca. gladius. aut alia arma in sua manu deprehēsa fuerint: cum quibus pacē infregit. aut si in fuga facti deprehēsus fuerit: et captiuus ad iudicium cum clamore ductus fuerit. hunc actor metseptimus vincere debet circa ius pacis. Et si factum manifestum cum viro ad iudicium deductum fuerit. sic̄ ē stupꝝ. obsidium. irruētia domicilij: homicidiū. furtum. spoliū. tc̄ hō ꝓbare dz ꝓtestādo metseptimus Sup̄ fo. xxxiiij.

¶ Si vō vir de istis ꝯq̄ritur, vtpote de stupro. Extunc sua querimonia sic debet procedere. Dn̄e iudex ego cōqueror deo ⁊ vobis ꝙ h hō venit intra municipalia et in me pacē violauit: et me stuprauit: et spoliauit in corpe rebus et honore muliebri: de q̄ sufficiens habeo testimonium, p eos q̄ meum clamorē audierunt. Et oñdere volo factum: vt de iure teneor aut debeo. Et req̄ro in sentētia diffinitiua: quō ipm̄ vincē debeā, vt mihi ꝓficiat ī iure meo. Extunc ille petat satisdationē: si vult: quā sibi facere oportet, et dicat se de fcto esse innocentē. Tunc tutor mulierꝛ inter roget ī diffinitiua sentētia Si mulier violentiā melius poterit ꝓtestari: cum his: q̄ clamorem suum audierunt: q̄z ille possit euadere cum ad iudicium sit deductꝰ. Tandē diffinitur iure: ꝙ possit ipm̄ possibiliꝰ vincere cum ijs qui clamorē suum audierīt: q̄z ille euadere possit. Et si h ꝓtestabitur: vt iuris ē: aduersariꝰ collū demerebitur. Idē vō iudicium: sup irruētiam domus iudicatur

De documento qualiter q̄rimonia sit formanda pro violentia in via

b Hic stat Cōradus, et ꝯq̄ritur sup Henricum deo: ⁊ vob dn̄o nr̄o Regi: aut duci: aut vob dn̄e Iudex, ac toti vniuersitati Ciuitatꝛ: diuitibꝰ ac paupibus ꝙ ipē inter municipale vēit ad locum talē: vbi Cōradus pace et q̄ete pfrui debuerat: et sibi obsidium fecit: in strata Regia: et Regia ī pace: et ī eo municipali pacē infregit: ac ipm̄ vulnerauit ac destruxit: et spoliauit in corpore ⁊ in rebus suis. In eoq̄z talē strepitum pfecit: quē bn̄ ꝓbare pt. Et cū ipse in eo pacē violauit strepitumq̄z in eo cōmisit, tunc ꝓpria in persona vidit ipm̄: et in psona ꝓpria ipm̄ clamore ꝓclamauit Si hoc fatetur: stet: si āt negabit: ipē eum vincere intēdit: p illos q̄ suum clamorē audierīt, ac testimonio. Et sic ipm̄ captū in manifesto facto deduxit ad iudicium. Sic in sentētia requirit: quomodo ipm̄ vincere debeat: vt sibi proficuum sit in suo iure

De accusatiōe viri pro vulnere: aut alio crimine manifesto: ad iudiciū cū clamore deducti: quomodo procedendum sit contra eum.

f Si vulneratus vir cum clamore: ad iudicium deductꝰ fuerit ī facto manifesto: et si ita imbecillis: aut debilis fuerit: ꝙ p tutorē ipm̄ q̄rulari oportz: et ꝓlocutorē p sentētiā petat Extunc tali mō sua ꝓcedat q̄rimonia. Dn̄e iudex si me huic vulnerato dedistis ꝓ aduocato, extē in sentētia req̄ro, si ꝓpter iustitiā insidias

propter aliquem pati debeam: quam iure tueri debeam: aut sustinere: cum suam causam ꝓpter iuris exigẽtiã teneo. Cui diffinitur: ꝙ non: deniq; sibi petat correctionẽ. Cum obtinuerit correctionẽ: tunc petat colloquium ꝓ consilio. Cum vo habuerit colloquium: tunc reqrat: q̄liter inchoare debeat ꝑ sentẽtiã diffinitiuã vt sibi ꝓficiat in suo iure. Tandẽ diffinitur sibi cum clamore. tunc interroget sententialr̃: si reqri debeat de ore ad os a q̊ suã habeat lesionẽ: tunc sibi diffinitur ꝙ debeat. Extc̃ emittuntur duo Scabini ⁊ cum ipis preco: aut duo viri: q̃ iudicio astare ꝯsueuerunt: q̃ ab ipso solo audiãt a q̊ recepit vel habuerit dãna: aut q̃s in eo paci federa ꝯfregit. extunc reqritur sentẽtialiter: et reqri debeat circa iuramẽtuz ꝑstitum: aut ius Ciuitati: ꝙ ab eo audierunt: tunc vn⁹ iterrogatur ad dicẽdum: q̃d ab eo audierīt audita rñsiua. Posthac in sentẽtia reqratur. si sibi ꝓfecerit. tunc sibi diffinitur ꝙ sic Etiã scd̃us et terti⁹ interrogetur. Extunc sibi diffintur ꝙ sibi ꝓfecerit Postea q̄relã incipiat Dñe iudex placeat attẽte audire. Tunc B. n. ꝯq̄ritur sup vnũ N. et sup. J. ꝙ ipi venerunt intra municipale. et in eo pacẽ infregerunt: et ipm̃ vulnerauerunt: aut suum affinẽ ꝓximũ trucidauerīt: si homicidium fuerit: et ipm̃ spoliauerunt corpe et reb⁹. et ꝓ eo iudicium petit. Extunc illi ter vocãtur. qñ vocati ꝑ clamorẽ ter fuerint tunc ꝯq̄ritur vlteri⁹: et nominet malefactores vt ꝑ̄us q̄rulatuz fuit Idẽ faciet tertia vice. extunc inducie dãtur ꝑ noctẽ si tc̃ nõ ꝯparent inscribãtur. Si ãt ꝯparẽt: duellum in eis acq̊ri potest.

De querela super furem captum in recenti crimine. et pro spolio contra raptorem.

Uando vir furẽ: aut spoliatorẽ ꝓtestari voluerit: q̃ cuz ma-
q nifesto facto ad iudicium cum clamore deduct⁹ fuerit: q̊ con-
queritur sic. Dñe iudex. ego conq̄ror deo et vob̃ sup meum furẽ: quẽ cum apparẽti furto captiuaui: ⁊ ligatum ad iudiciũ vsq; ꝑduxi: ꝙ ipe venit intra meos q̄ttuor ãgulos: et sb̃traxit mihi mea bona. sup q̊ bonum habeo testimonium ab ijs q̃ clamorẽ meuz audiuerunt. et ipm̃ vincere volo iure meo: ac meo testimonio: vt hic mihi ius dictauerit. et reqro sentẽtialiter sciscitãdo: quõ ipm̃ vincẽ debeã iure: vt mihi ꝓficiat in iure meo. Et sic diffinitur: ꝙ metseptimus: si furtũ pñs fuerit. Idẽ iudiciũ fiat ꝓ spolio ⁊ sup raptorẽ

De vulnerati querela quomodo per ꝓlocutorem fieri debeat

Bi vir alteri⁹ v̄bum loq̄ debet: ad qḋ sentēcijs Scabinoꝝ v vel iure ꝓpellitur in facto manifesto: dicat sic Dn̄e iudex me dedistis illi hoī ꝓlocutorem. Extunc req̄ro ī sentētia. Si ab aliquo inimicicias: aut timorē habere debeā: ꝙ verbum suum pro iuris loquar exigētia: quātum meli⁹ possum: aut valeo. Quando sibi hoc diffinitnm fuerit: tunc sibi diffiniat correctionē: ꝙ si ipsum in aliquo neglexerit: ꝙ se corrigere poterit mecum: aut ꝑ me: aut ꝑ alteꝝ aduocatum. Cum sibi h̄ diffinitum fuerit. petat colloquium si vult: et req̄rat ī sentētia: qn̄ q̄rela incboari debeat: vt sibi ꝓficiat in suo iure. Cum hoc sibi diffinitum fuerit: tc̄ in sentētia interroget si l sus interrogari debeat: q̄s in eo pacē infregit. Et si ita fuerit debil s: ꝙ suum malefactorē nominare nō possit. Cum igitur h̄ diffinitum fuerit: et ipm̄ iudex: aut duo scabini: aut duo viri. q̄ iudicio astate solēt viderunt. req̄rat in sentētia: si ipsi causa iustitie dicē debeant circa iuramētum ipoꝝ: et ius Ciuitatis: ꝙ notorium ipis de h̄ facto sit. Cum hoc sibi diffinitur ab vno: ad scdm̄: et tertium. Extunc req̄rat ī sentētia: si iā ꝓfecerit: cum sibi h̄ diffinitum fuerit: et paci violator ꝑ clamorē cittatus fuerit: vt iuris ē. tc̄ dicat sic Dn̄e iudex. placeat audire verbum suum. Tunc cōq̄ritur vob̄ sup̱ hunc N. ꝙ ipm̄ in strata lib̄a infestauit: ac intra municipalia in eo pacem infregit: ac ipm̄ vulnerauit et violētiā in eo ꝑegit: quā ꝓbādo ostē dere p̄t: ꝙ ipm̄ depredat⁹ ē corpore et reb⁹: et tm̄ recepit sibi: ꝙ nō minus valeat: nisi bn̄ duelluꝫ mereatur. et sup̱ eo a vob̄ iustn̄ petit iudicium. Extunc paci violator ꝓclamatur p̄mo: et scdo: ⁊ tertio ꝑ nomē suum. N. et iteꝝ suā q̄rimoniā renouet in hunc moduꝫ. Dn̄e iudex vob̄ conq̄ritur sup̱ vnum. N. ꝙ ip̄e venit intra municipale in strata Regia ī eo dei pacē infringēdo: et ipm̄ reb⁹: et corꝑe sanitatis dep̄datus est ac ipm̄ vulnerauit: et in eo strepitum fecit: quē apparenter p̄t demonstrare: et ꝓ eo petit iudicium et sic tertia vice faciat Tunc ondet vuln⁹: et interroget in sentētia diffinitiua: si suuꝫ paci violatorē in aliquo loco invenerit: si ipsum licite arrestare possit ex parte iudicij. Cum igitur hoc diffinitum fuerit. tc̄ petat pacem que sibi indici debet

De salutatione seu concittatione ad duellum.

Ui monomachalr suū equalē salutare: seu alloq̄ voluerit: q hunc iudicem petere oportebit: vt se intromittere possit de vno paci sue violatore: quē videat in p̄nti. Cum hoc sibi per sentētiā diffinitum fuerit. tunc etiā ī sentētia req̄rat: ꝑ quē modum se de ipso intromittere debeat: vt sibi in suo iure proficere possit,

tunc sibi de iure diffinitur curialiter. ꝑ orā vestimēti: et cū se de ipo intromittet. ꝓnunciet sibi cāz ꝓ q̄ se de ipo intromisit. qđ statim p̄t facere si vult: aut ꝓ eo hr̄e colloquium. tc̄ ipm̄ inculpare oportebit ꝙ pacem in eo infregit aut in strata Regia. q̄litercunqꝫ infregerit. eodē mō q̄ruletur suꝑ eum. Tunc ipm̄ iteꝝ inculpet. ꝙ ipm̄ depredatus ē: et eā vim in ipso fecerit. qđ bn̄ ꝓbare poterit ibidē: vuln⁹ aut vulnerꝛ cicatricē demōstret: si vuln⁹ sanatum fuerit. Tunc vltimus ꝯq̄ratur: ꝙ ipm̄ spoliauit bonis: et de ipis sibi tāta recepit: ꝙ bn̄ duellum meretur. hec tria criminalia facta omnia sil' ꝯq̄ratur De q̊cunqꝫ hoꝝ trium: si de vno obliuiscatur aut tacuerit: extunc suum duellum āmisit. Et loq̄tur vlteri⁹. tunc ipm̄ vidi solum: hoc ē ī ꝑsona ꝓpria: et ipm̄ clamore proclamaui. Si fateri voluerit ego sum ꝯtētus: ⁊ si nō fatebitur: ipm̄ omni iure vincere volo. vt mihi vulgus iudicauerit: aut Scabini: si sub banno Regio fuerit: extūc ille petat satisdationē: quā sibi facere debet. ¶ Tamē vir p̄t suam querimoniā meliorare an̄ satisdationē si voluerit: facta satisdatiōe ille suā exhibeat innocentiā. hoc est iuramentum: quod ipm̄ iurare oportet: ⁊ iuramētum monomachale si ipm̄ iurare incitauerit si ibi fuerit. hoc est. si ille iuramentum perficere poterit. pre imbecillitate sui corporis. Quiuis vir potest se a duello excusare. illi viro: q̊ sibi paris ꝯditionis nō fuerit. Illi etiam: q̊ nobiliorꝛ nature fuerit Ille ꝑesse nō potest: q̊ deteriorꝛ nature fuerit: si ipm̄ alloq̄tur. A duello etꝛ cedere potest: q̊ post meridiem allocutus fuerit: nisi an̄ meridiē fuisset inchoatum. Judex etiam debet habere clipeum et gladium illi: super quē allocutum fuerit. A duello etꝛ homo potest excipere suos affines: si vterqꝫ suus affinis et ī consanguineitatis linea coniuncti fuerint: ꝙ simul pugnare non poterint. Judex etiam. duos nuncios dare debet: cuilibet horum: qui pugnare debent. Qui videant: vt habeant attinentiam. ſm verā consuetudinem. Coriū: et linea indumenta induere possunt et debent in q̄ꝫtum placet. Capite et pedibus: in anteriori parte denudati: et in manibus cirotecas habeant. vnum gladium nudum in manu: et alio actincti: aut duob⁹ hoc arbitrio eorum admittitur. et vnum clipeum rotundum ī sinistra manu. quod nō aliud: q̄ꝫ ligneum: et corio superductuꝫ. preter vmbonem: seu manuum tectorium quod pōt esse ferreum vnā tunicam absqꝫ manicis super preparamenta Etiā iudex: vel preco cōmunis: dꝫ indicere sꝫ pena colli: ꝙ nemo eos īpediat circa duelluꝫ Cuilibet ipsorum iudex vnum virum dare debet: q̊ phalangā ferat qui ipsos in nihilo impedire debent: nisi vnus ceciderit ꝙ phalāgā

interponat: aut si vulneratꝰ fuerit: aut si phalangā desiderat. hoc idem facere nisi voluntas iudicis fuerit non potest. Postq̄ꝫ circulo pax indicta fuerit: ambo debent circulum affectare: quē ipis Judex licentiare debet de iure. finalia fermenta de vaginis gladiorum deponere debent: nisi a iudice licentiā habuerint: ambo ornati debent ire ante iudicem: et ambo iurare debēt. vnus scilicꝫ actor: ꝙ causa sit vera pro qua super ipsum querelam fecit: et respondēs: ꝙ sit innocens: sic ipsos deus adiuuet et suum duellum. Sol etiam ipis diuidi debet per medium quādo p̄mo cōueniunt. Si vincetur ille sup quem cōqueritur: tunc iudicetur sentētia capitali. Si autē vicerit. dimittetur cum pena et emenda. Actor primo circulum intrabit: alter si diu tardauerit Judex debet ipsum per preconem vocare. in illa domo vbi se preparauerit: et duos Scabinos seu Juratos cuꝫ ipso mittere debet: sic cittari debet: primo scd̄o et tertio: et si ad tertiam cittationem non venerit: tunc querulator surgat: ⁊ se ad duellum exibeat. et statim percutiet duos ictus: et tertium figat cōtra ventum: cum eo ipse suum aduersarium deuicit tali causa: siue querela: pro qua ipsum fuerat allocutus Et iudex sibi iudicare debꝫ. sicut per duellum aduersarius suus fuisset ꝯuictus ¶ Sic mortuus dꝫ cōuinci: si in furto: aut in rapina: aut in simili crimine occisus fuerit Si autem mortuus cum septem testibus ꝓstari poterit. Extunc ad duellum se non potest exhibere cōtra ipsum Si autem ipm alter agnatꝰ mortui: q̇scunq̄ꝫ fuerit loco ipsius: ad duellū se exhibuerit. hic extinguet omne testimonium: q̇a tunc ipsum absq̄ꝫ duello vincere non potest vt superius est expressum. Sic vincitur etiā et ille: q̇ ad duellum captiuatus: aut salutatus fuerit aut promittit: aut fideiussorie cautionem fecit: ꝙ debuit comparere: et non comparuit ad iustitiam responsiuam.

Articulus con demnatus. De q̄ s̄ fo. clxxiiij. arti. xj.

De accusatione violatoris pacis cū duello

q

Vicunq̄ꝫ occisum: seu vulneratum virum captiuum ad iudicium deduxerit: et ipsum paci violatorē accusauerit. per duellum: vel absq̄ꝫ duello: si nō ꝓbauerit s̄m iuri exigētiā ipse desuper ipsum idem iudicium iudicari debeat. ꝙ super illum ꝓcedere debuerat ac si iudicio conuictus fuerit: et h̄ ꝑ iustitiā pacis. ¶ Si vulneratus hunc alloquitur: q̇ ipsum vulnerauit per duellum: et si pre debilitate corporis duellum perficere non possit: et si tutorem non habuerit: qui pro eo pugnare velit: inducie sibi iudicari et ordinari debent: quousq̄ꝫ suum duellum perficere possit.

De iure priuatis periuris et infamibus

q Ui vitam: aut manuz pecunia redemerit: quod demeruerit hic iure suo ꝓuetur seu infamis efficitur. Et si tempore vite vnius plura bona fuerint: qꝫ quod suo iuramento exactionaliter: al's soluendo exactionem comprobasset. et si fatetur eadem bona esse sua: tunc periurus existit perdiditqꝫ ius suū ciuile ⁊ caret iure: propter quod infamis dicitur. Et q̊dcunqꝫ periurus debeat ꝓtestari: hoc coram iudicio oportet fieri. Ita ꝙ sibi causa nominatur propter quam sit periurus. Et si fateatur: vel bona sub ipso valeāt promptari: al's cognosci vel inueniri pro quibus patenter iurauit: extunc periurus est et ꝯuictus carensqꝫ iure: et ꝑdēs suū Jus ciuile

De fideiussione sceleratorum

q Ui etiam fideiusserit vnum virum: ꝓ scelere ad statuēdum ipsum coram iudicio: et ipsum statuere non poterit. recompensam ipsum soluere oportet. et sibi in suo iure non oberit illi: qui fuerat fideiussor. et nemo ꝓscribi debet. nisi culpa ad collū siue ad manum sibi procedit

De suppellectili: que ad mulieres pertineāt

s J mulier suppellectilia ad que spectant oues: vascula et capisteria: et omnia cibaria domestica: de quibus vir indiget ad vni⁹ anni reuolutionē que ī sua possessione inueniuntur: quorum cibariorum medietas ad mulierem pertinet. ¶ Cum viro vxor sua moritur. proxima sua cognata recipit suppellectilia: que debet pro viro suum stratum decorare. vt stetit cum vxor sua vixit cum lecto: cussinis lintiaminibus: culcitra ⁊ tectura Sedem etiam suam cum puluinari: quod singulis diebus desuꝑ iacuit. suā mēsaz cū mēsali et manutergio. Hec eadē cognata nll'a r̄cipit pulmētaria

De armis bellicis ad quem deuoluuntur per successionē. Jtē de tutore puerorum

m Ulier ꝓ armis bellicis dare debet gladium mariti: ⁊ suum equū vl' dextrarium meliorē sellatuz. et meliora arma: q̄ habuerit pro corpore vnius viri cum decessit in sua potestate: deinde dare debet puluinar bellicale: hoc est. lectum et duos cussinos: et duo lintiamina: et vnum mensale: et duas pelues: ⁊ vnum manutergium. Hec sunt vniuersalia arma bellica. Sed tamen aliq̄

homines diuersa apponunt: que ad ea non pertinent. Sed quicq̃d ex his nominatis mulier non habuerit. ad hoc: q̃ dt: compelli nõ potest: si iuramento probauerit pro qualibet re per se
¶ Ubi vo ostendere patenter poterit: ibi nec vir nec mulier p̃ iuramẽtum euadere pñt. vbi duo: aut tres ad vna bellica arma nati fuerint. senior pro se recipit gladium. et cetera diuident inter se equalr. Ita: q̃ senior diuidet: et iunior eliget. vbi etiam duo: vel plures vnam simul habuerint hereditatem: ibi vnus alium ad diuisionem iure valeat coartare. ¶ Ubi vero pupilli annos pubertatis: non dum attigerunt: eorum senior agnatus recipit arma bellica solus: et in eis est tutor puerorum: quousq; ad annos discretionis peruenerint. extunc ipsis reddere tenetur. ꝛ insuper ipsorum omnia bona nisi eis rationem fecerit quo ea ad eorum vsus seu profectum conuerterit. aut per spolium: aut per apparens infortunium et absq; sua voluntate ammiserit. Ipse etiam est vidue tutor: quousq; maritum duxerit qui sibi paris coditionis fuerit. post arma bellica mulier vite prouissionem recipere potest. Et alia omnia: q̃ ad suppellectili aptinẽt. sic sunt oẽs oues: ãseres: auce: anete et ciste cum eleuatis tecturi: omnia strata puluinaria: cussini: linthiamina: mẽsalia peluез: manutergia: lucibula: cãdelabra: semẽ lini: et linum: ꝛ omnia muliebria vestimenta: anuli: brachialia: et crinilia: psalteria: et omnes libri in quibus mulieres legere cõsueuerunt: que ad dei cultum pertinent: sedilia ac scrinia: capecia: et vela dorsalia vel tectoria balneamina: ꝛ omnia pepla. ꝛ alia omnia ornamẽta capiti muliebria. Hec eñ sunt que ad suppellectilia femine pertinent. Insuper adhuc diuersa sunt clenodia: que ad suppellectilia pertinent. singulariter non nominata: sicut sunt seticula. pectines forpices. specula. Sed tela non incisa: argentum ꝛ aurum non textum nõ ptinet ad mulieres. Sed quicquid extra prenominata in rebus inuẽtum fuerit: pertinet ad heredes. Si aliquid ex ijs obligatum fuerit circa vitam viri: qui mortuus est. redimet si vult: ad quem de iure ptinent ¶ Sacerdos diuidit cum fratre: si non fuerit monachus

De his: qui religioni quã antehac susceperant abrenũciãtes. possunt obtinere ius suum: et qui non

Si puer infra annos pubertatis relligionem intrauerit: bene potest añ annos si vult exire ac obseruare ius feodale et terrestre. ¶ Si autẽ vir: qui dum ãnos pubertatis impleuit

intrauerit relligionem. hic se a iure terrestri: ac feodali alienauit: et sua feodalia vacant: qr scutum bellicum resignauit Quod h possit protestari per hos cum quibus similem vitam visus e suscepisse.

De sententia et interlocutione

E qua sententia vir prius queritur. hec prius deb3 diffiniri.
d Actor et reus possunt colloquia habere pro qualibet causa tribus vicibus: quousq3 preco ipsos reuocabit

De honestate iudicij Ite d plocutore et pncipali

N omni loco iuris est vt iudex iudicet cum sententia Scabi
i norum Aperte vir no loquatur coram iudicio. postq3 prolocutorem habuerit: nisi si iudex eum requisierit si in verbo cosentiat sui prolocutoris: seu procuratoris. tunc bene dicere potest sic vel non sic: aut desuper petere colloquium

De pueris mortui fideiussoris

J vir pro pecunia: aut pro debito fideiussor fuerit. et ide vir
f moritur. sui pueri non tenentur pro eo soluere. Si aute vir fideiussor fuerit pro pecunia. fideiussorem pecuniam solum soluere oportet. aut probare: q pecunia sit integraliter persoluta.

De vulneribus flaueis et fuscis baculo et fustibus illatis

J vir fustibus aut baculis pcussus fuerit supra dorsum suu
f aut supra ventrem et verbera fuerint: flauea: aut fusca et inflata. et si desuper iudicem pro teste habuerit et homines iudicio dignos qui hoc viderunt: et audierunt. ipse est duellu ppior super eum acquirere: q3 ille ipsum euadere possit suo iure

¶ Si aute: super caput: aut brachia pcussus fuerit: q aliter ondi non possit. illi homines melius euadere possunt: q3 ipse sup eos ptestari seu probare possit suo iure Si autem fatetur. quiuis amittit emendam: et iudex acquirit suam penam. Si vero vbera mortalia fuerint. respondere tenentur cum duello: qui pro eode iudicialiter fuerint impulsati Si autem mortalia non fuerint. respondebit vnus cum duello: et alij respondebunt absq3 duello: quia ipsi euadunt suo iuramento

De hereditate lege caduca ad regia Maiestatem deuoluenda

f J hereditas: absq3 successoribus relinqtur. ita q nullus se trahat ad eade infra anum et die. h ptinet ad Regia. M.

De viro occiso. pro quo pueris superstitibus actio prohibetur

I vir occisus fuerit: q̄ pueros tres vl' plures habuerit: ⁊ vir
s vnus pro eo iudicialiter impulsat⁹ fuerit. et euaserit vt ius
dictauerit: sibiq̄ʒ super eandem querimoniā vera satisdatio
facta fuerit: non debet imposterum ab ijs pueris pro eodem homi
cidio infestari

De iuramentis absq̄ʒ pena. et de impedimento iurantis

I vir alteri iurare debet coram iudicio digne et sine pena.
s potest bene supraponere et deponere absq̄ʒ licentia iudicis.
per hoc nihil ammittit. ¶ Si etiā iuramenta promissa ve-
nerint super diem ligatum ⁊ feriatum. hec iudex protrahere potest
super alium diem iudicialem: qui venerit extra dies ligatos.
¶ Etiāsi vir balbutiēs vl' alter: seu testis aliquis fuerit impedit⁹.
Ita ꝙ imperfecte suum dixerit iuramētum. Ille seipsum emēdare
valeat: quotiens impeditur. ⁊ manebit de huiusmodi melioratione
sine damno

De repetitione penarum per iudicem

Uando iudex extorquet suam penam vlterius: nec aliquam
q aliam. super hāc penam potest extorquere: et si vir bona iu-
dicialiter alloquitur vt iuris est: aut hereditatem. ꝓ eo non
indiget iudici quicq̄ʒ dare: cum ipse iustitiā tenetur iuuare. et si hō
suam querelam. tenere promiserit. Hoc autem interim per bonum
pacis medio tempore concordatum fuerit: pro eo non plus āmittit
q̄ʒ iudex acquirat suam penam.

De inuita querela ad quā nemo potest coartari

I vir vulneratus aut trucidatus fuerit et cō queri noluerit
s Iudex ipsum. nec ad aliquam querimoniam. compellere pt
vltra suam voluntatem.

De bonis proscripti. aut ad mortem sentētiati.

I vir proscriptus aut ad sententiam mortis: iudicatus: seu
s condemnatus fuerit: nullus sua bona habet recipere: q̄
sui heredes veri

De bonis mortui ad successores deuoluendis.

Juris Maÿdemburgensis

I vir moritur qui habet pueros, et bona habuerit, nulli donata: pueri sui sibi succedunt, si equales, sibi fuerint, in natura. Si autem ex hic pueris vnus decesserit, mater sibi: in pte sua succedit: et mater cum his bonis, nihil facere potest, absq3 suorum heredum, consensu aut voluntate. Si vero omnes pueri, patre mortuo moriuntur. Extunc bona sua heredant, super suam matrem, et postea, si mater decesserit ab hac luce, tunc eadem om̄ia bona heredant super mulieris proximiores heredes: siue sint masculi, siue femine, ex paterna et materna consanguineitate. Etiā mulier non potest talem hereditatē vendere nec donare Sz cum rebus mobilibus potest facere quicquid vult. Sed cum hereditate q̄cq3 facere non potest absq3 consensu heredum

De puero duodecim annorum q̄ possit sibi tutorem eligere et pro se in iudicio respondere.

Uando puer est duodecim annorum: tunc potest eligere, p sua voluntate quem voluerit pro tutore. Et qui suus fuerit tutor, hic matri, rationem facere habet et adolescenti, q̄d cū bonis, factum fuerit. Cum etiā puer fuerit duodecī ānorꝝ is mundiburdius, als sui potēs ē fact9, et p̄t ī eo, iudicium ꝑpetrari, et etiā bona sua a se siue tutore alienare. Sed innatam hereditatem, et proprium debet dare cum consensu heredum. Etiā iste puer de iure ad responsionem valeat coartari seu compelli

De obiectione illibertatis et ꝓbatiōe libertatis

I vir aliquem alloquitur q̄ suus sit illiber, si potest suā libertatem protestari et probare: propior est euadere: q̄3 ille ipsum vincere possit. Libertatem suā vir probare potest, cū tribus cognatis, ⁊ trib9 agnatis, sic metseptimus esse debet, siue sint viri siue femine. ¶ Etiam hoc scire quilibet legens debet, q̄ quando scribitur agnatus significat proximos ex pare patris et ex parte gladiÿ. Sed vbi scribitur cognatus ex parte matris et fusi cōsanguineos significat

De q̄s fo. xvi. c Nobilitatis

De seruo bona domini sui pludentis seu alienantis.

I seruus bona dn̄i perluserit taxillis, aut obligat aut vēdit dominus bene potest arrestare denuo iure: vt se ad ea bona

trahat. vt iuris sit. Si autem propria bona perluserit. aut qcunq3 modo a se alienauerit sua voluntate: dominus super ea bene alloq potest. qz seruo. soluere nō tenetur. et sic dn̄o pro bonis serui nō e licitum respondere. Si autē seruo. suus equus vel alia bona. furtiue aut spoliando. recepta fuerint absq3 serui culpa. in dn̄i seruicio hoc oportet dn̄m soluere. seruo. et pro eo oportet. dn̄m respondere si super eum queruletur.

De bonis in deposito alicui commissis

q Uicunq3 alteri bona sua dederit. ad seruandum aut in deposito posuerit. si sibi subtracta fuerit aut spoliatus eis fuerit aut cōbusta vel si mortuum fuerit: si equus: vel pecora fuerint. nō debet aliquod dānum ꝑ eis sustinere. si presumit iurare. q᷑ absq3 sua culpa ammissum fuerit. sed quod viro concessum: aut obligatum fuerit. hoc indestructum reddere tenetur. aut scd̄m suum valorē soluere. Si autem moritur equus vel pecus. infra obligationem absq3 illius culpa cui obligatum fuerat. si hoc probauerit: et si iuramentum super eo prestare presumpserit. q᷑ sine sua culpa decesserit. non soluit. sed suam recompensam ammittit. in qua sibi fuerat obligatum.

De debito in ludo taxillorum contracto

s I aliq̄s conqueritur. sup aliquē ꝑ debito aut pecunia ludo aut taxillis acquisita et detasserata: pro eo sibi non habet respondere. ¶ Si aliq̄s etiam conqueritur super alium ꝑ cibarijs preparatis. hic propior est obtinere iuramento q3 ille ipsum euadere possit suo iuramento

De cassatione inscriptionis iudicialiter facte.

q Ui se extraxerit a descriptione. etsi solutus. iudicatus fuerit Judex tamen in eo obtinet suam penam. Et si sibi iudex fateri voluerit. Ipse eum potest deponere per vnum q̄ eodem interfuit iudicio qz nec captiuus apparuit nec ꝓclamatus. Si autē iudex ipsum imposterum obiurare voluerit. ipsum in nullo vlterius obiurare potest. q3 ad suā penam. si super eo testes habuerit. q᷑ se extra descriptionem obiurauit

De salario deseruito ꝑ dominum seruo suo eodem die soluendo.

s I seruus deseruitū precium. sup suum dn̄m obiurgauerit. coram iudicio pro eo dn̄s vllam. iudici demeretur penam. ⁊

dñs seruo. hoc tenetur eodem die soluere

De debitorum probatione.

SI vir conqueritur. sup alterum, p suo debito. cum testibus corã iudicio. hoc bñ põt obtinere. cum viris fidedignis: qui in suo iure reprobari nõ pñt. Ita tñ si ille dixerit se innocetẽ Si ãt reus. h debitum dixerit se psoluisse. Extunc impedit sibi suũ testimonium. hoc bñ pbare põt. cum viris fidedignis metertius. tacto sacramẽto

De satisdatione facienda.

SI super. virum conquestum fuerit. et satisdationẽ pecierit. alter sibi eã denegare nõ potest: quin eam sibi faciat: si ipm p sentẽtiam ad h cpulerit. Si ãt satisdationẽ. fecerit sibi ad suum: ius nõ nocet: nec iste plus lucratur. cum satisdatione. q eam petit. nisi q null9 alter amicoꝝ suoꝝ. ipm a mõ p hac causa valeat impedire. ¶ Satisdatione facta. nullus suã qrelã meliorare põt.

De qrelis in factis manifestis et pbatione eaꝝ

OMnis querela. que ad iudicium pro capitali crimine ĩ facto manifest o deducta fuerit: debet conqueri. cum clamore. pter factum manifestum. quod ostẽdi dz. ¶ Manifestum factum: ibi ẽ: vbi vir cum furto. aut preda captiuus. ad iudiciuꝫ deductus fuerit. cum clamore. ¶ Etiã factum manifestum ẽ. ibi: vbi apud vnum. gladius. aut cultellus: aut sicca: aut alia defendicula ĩ manu sua. deprehẽsa fuerint. cum qb9. pacẽ violauit. aut si ĩ fuga facti. captus fuerit. Et captiuus ad iudicium. duct9 fuerit cum clamore: hunc actor metseptimus vincere debet circa ius pacis. Si manifestum factum cum reo ad iudicium deductum fuerit.

De actione debitorum in iudicio Burgrabij.

IN iudicio Burgrabij Maijdemburgeñ. põt vir p debito bene querulari: actorem autem oportet ab vno iudicio burgrabij ad ad aliud iudicium. suam sequi querelam. Ita q sp suo aduersario denunciet. ¶ Si autem super viꝝ querimonia cum testimonio facta fuerit. in eodem iudicio pro debito. et si dicit q psoluerit. h poti9 pbabit per hoĩes fidedignos: q̃ꝫ ille ipsum vincẽ possit. quod facere potest. incõtinenti si vult. aut p sex eddomadas. in iudicio sculteti Si autem vir iuramẽtum vnica manu pstare dz. Hoc in eodem iudicio facere oportet.

De iudicio iudicis et loco iudicandi ac solutione recompense et emende

Udex debet iudicium exercere. et de eo temptare q̄ttidie. in
i vo loco iudiciali: excepto ꝙ vir absq̄ testib⁹. noluerit q̄ru-
lari h̄ vbilibet p̄t iudicare. sine mora. Iudex etiā iudiciū co-
ordinare debet. q ñ iudicare debet. et nō actor. nec reus
¶ Recōpensa et emēda. et pena iudicis. solui dꝫ. ad diem vt fuerit diffinita. cum talib⁹ denariis. ꝓut tunc in eodē iudicio. sunt trāseuntes. et daturi. recōpensam et emendā actori. Iudici vero penam

De publicatione ꝛ infiscatione bonorū occasione debiti

I vero aliq̄ bona fuerint publicata seu fiscata: siue predicta
s bona possidet ille: q̄ h̄ deduxerit infiscationē cum fiscatione
tribus diebus. et trib⁹ noctib⁹. Insup ibidē dꝫ. comedere. et bibere simul. et dormire. cum fiscatione Deinde dꝫ corā iudicio ꝓnunciare dieb⁹ tribus. trib⁹ vicibus. sp ad duas ebdomadas. ꝛ ad quartum iudicium iudex sibi pacem desuper debet formare. et sibi apropriare per sententiā Scabinorꝝ. et tunc bñ p̄t vendere. eadem bona. cum scitu hominum ꝓborum. Si autem aliq̄d vltra suuꝫ debitum superfuerit. hoc. illi. debet reddere. cuius fuit hereditas Sꝫ si de fecerit. extunc agat vlterius repetēdo. id quod deficit

De arrestatione quorum vis bonorꝝ ꝛ equorū.

I vir alloquitur aliqua bona. vt pannos. aut quicq̄ suarꝝ
s rerum fuerit. Qd̄ sibi subtractum aut raptum fuerit. ad h̄
se vnica manu trahere debet. et iurare tacto sacramento. ꝙ tunc suum fuit. et nunc suum sit. cum. sibi. subtractum seu raptum fuerat. ¶ Si āt equus fuerit. quē vir alloquitur ꝙ sibi sb̄tractus aut eo spoliat⁹ sit. et ad hoc. se trahere debet. cuꝫ dextro suo. pede. calcare debet equum supra suuꝫ pedē anteriorē sinistrum ꝛ sinistra manu equum per dextram aurē capere. et petere debet reliquias ꝛ ꝓlocutorē. ꝛ iurabit. supra caput equi. tacto sacramēto. qd̄ tc̄ suus fuerit et nunc suus sit. cum sibi sb̄tractus. aut eo depredatus fuerit extunc ille se trahere debet. ad suum tutorem seu vēditorē ꝛ iurare debet. tacto sacramento. ꝙ equum trahat. ad verum tutorem. ad quem. ille. ipsum iure sequi debet. non autem. vltra mare aq̄lonis. Si autem dixerit ꝙ equum emerit. in foro libero. et venditorē hr̄e non possit. Extunc equū suum. āmittet. et argētum suum. quod ꝓ eo dedit et non perdet pro eo aliquam penam

De querimonia pro debito post mortuā manū

r

I vir conqueritur sup viꝝ ꝓ pecunia post mortuā manum et ipsum de hoc vt iuris est voluerit informare. h facere pt vnica manu tacto sacramēto Et h. si. ille. sibi. noluerit ꝯsentire Si āt ille dixerit. sup quē q̄rimonia fuerit plata. se de d̄bito eē ignorantē: aut ꝙ ille persoluerit. exparte cuius fuerit inculpatus. hoc oportet iurare metseptimus. tacto sacramēto. Si āt dixerit ꝙ solus. illi. debitum hoc persoluisset. hoc iurare debet. metertius. tacto sacramento. cum hominibus fidedignis

De antequerelis

r

I vir cum scitu ꝯ alium. ad iustitiā se exhibuerit. et alter noluerit. et spreuerit. et vulneret alium nō querulando absqꝫ iure et ille vulneratus veniet ad defensionē. ⁊ vulneret illū mutuo. et h q̄ primo vulnerauerit. suum aduersarium prius ad iudicium veniet. et cōqueratur. Tandē alter in quo pax. sit violata. etiam postea veniet circa lucē diei et dicat. ꝙ initium illius fuerit ⁊ nō suum. Si hoc vt iuris est metseptim⁹ protestabitur. cum ꝓbis hominibus qui viderunt. et audierunt. vel qui presentes fuerunt ipse acquirit primam querelam

De filio quē pr̄ pt ꝓpo iuramēto iudicio eximere

v

Ir pt filium suum vnica manu eximere q̄ ē in pane suo non vxoratus. facto sacramēto. sic ꝙ filius suus. reus nō sit Si āt pater et filius ambo pro vno facto fuerint impulsati. Extunc patrem oportet. se primo de facto veridice expurgare.

De mulieris manifesto facto vtpote homicidio

r

I femina fuerit deprehēsa in facto manifesto. ꝓ homicidio aut vulneribus duellaribus seu duello dignis. hāc vir propior ē vincere metseptimus cum hominibus fidedignis q̄ꝫ innocēs fieri possit. Extunc iudicium ipam pati oportet. Si āt vir q̄rulatur ꝓ homicidio aut vulnerib⁹ sup feminā qḋ eodē die factuꝫ sit aut visum. et si femina cautionē fideiussoriā fecerit supra ius de q̄ femina ꝓpior ē euadere metseptima cum hominibus fidedignis: q̄ꝫ aliqs eā vincere possit. Si autē mulier inculpatur de q̄rimonijs ꝑnoctatis. hoc ꝓpior ē euadere femina vnica: manu tacto sacramēto q̄ꝫ eā aliqs vincere possit aut aliq̄d cōtrarij impostera pati

De successione duplitiū pueroꝝ alicuius viri

r

I vir duplices pueros habuerit. et ꝑmos ātea eradicauerit exponēdo et si postea aliq̄d dederit alijs pueri ī suis bonis. ⁊ moriatur idē vir: hoc secundi pueri an̄ tollunt Extunc q̄cq̄d

superfluum fuerit. hoc equaliter inter se diuidunt. cuz oēs equales sibi fuerint in natura.

De Scabini vituperatiōe & dilatione sententie

Si vir Scabinum in scāno indecēter in iudicio bannito increpauerit. Si hō pbauerit per suos cōsodales. q̄ audierit. illum oportet emendā dare Scabino et iudici penā. ¶ Scabini si nō fuerint in vna sentētia vnanimes: vl' eā ignorāt. Extunc eandē ad scōm et tertium iudicium valebunt differre. et tunc eam inferre dn̄t. vel eā mittere ferre illuc q̄ cōpetit: si nequeant inuenire et non diutius prolongare

De q̄ s fo. cxxi. c. Itē cū iudex

De proscriptione alicuius occasione non cōparationis in iudicio pro homicidio. Et de extensione fideiussionis

Si super virum querimonia facta fuerit p homicidio. aut p vulneribus et ipe se accōmodauerit circa suā hereditatē ad cōparendum. et si nō cōparuerit: et profugus factus fuerit. Tunc debet vocari cum clamore vt iuris est. Et si nō cōpareat ī iudicio eodem die. tunc debet pscribi. et recōpensa ī sua hereditate iudicatur. et iudici sua pena. Et etiā nullus altius cogi potest cautionem facere fideiussoriā: q̄z se sua extendit recōpensa. nisi sit pro debito quod maius sit

De contentione et inculpatione diurnali vel nocturnali p homicidio vl' vulneribus

Si casu cōtētio oritur clara die si pbus vir p eo accusaretur q̄ ibi visus nō fuerat: de quo ppior est euadere metseptimus cum hominib' fidedignis: q̄ pn̄tes fuerunt: q̄z ī eo duelluz acquirere possit. Si autē sup virum idoneum circa noctis tempestatem querimonia facta fuerit p homicidio aut vulnerib' duello dignis que tpe noctis facta sunt. de quo ppior euadet metseptimus cum hominibus bonitate pbatis circa q̄s tunc fuit cum hō factum ppetratum fuerit. ita q̄ sit de facto innocens

De petitione prolocutoris

De q̄ s fo. lx.

Quem vir p aduocato seu plocutore rogauerit. hunc cām & verbum suuz loq̄ oportet iure: nisi se excusauerit cum pena

De bonis ad suppellectilem dominaz mortuo marito pertinentibus

e Et si quando moritur vir: tunc vxori oues dari et pñtari debent ad supellectilia vbicunq; ierint. anete: colcidre: vel a tecture curuum. olle picte etiam ad supellectilē pertinent.

De probatione incolatus.

n Emo pōt nec p homicidio aut vulneribus seu pro aliquo debito suo iuramento probare incolatum

De ciue q̄ exactionē nō scdm iuramentū soluit.

c Onsules si iuramentum vnius viri recipient: q̄ iuste bm ciuitati statuta et cōsuetudinē exactionem dedisset: tandē vo post mortem illius iurantis plura bona sub ipius possessione fuerint inuenta: q̄z peractionata fuissent. Illa bona cōsules non habent recipe: sed ipsius defuncti heredes: nisi aliquis heredu; eadem denegata bona corā iudicio vel sedenti consilio recipe abrenunciasset: et tunc ipa bona cōsulib' p vtilitate ciuitatis pmanēnt quēadmodum arbitratur et laudum ciuitatis disponit.

De iuramēto iudicialiter ad pstādum premisso

v Si vir iuramentum promiserit corā iudicio, p enormib' verbis: aut depilatiōe: vel verberibus vel sanguinis effusione de quo solutus dimitti nō pōt: nisi voluntas iudicis fuerit aut 9sensus Actor etiā si reum p iuramentis premissis causa dei vl' petitionis hominum probo; mittere absolutum voluerit. Extunc iudici etiā competit ad hoc dare suā voluntatē Etsi suum 9sensum noluerit adhibere. Tunc actorem iuramenta recipere oportebit vl' iudici demeretur in pena octo solido; et nō pl' p cau; singul' spāl'r

De pueris nondum annos discretionis habentibus. et tutore carentibus.

q Uando pupilli suum veru; tutorem hr̄e non poterint: tunc nullus ipos ad aliquā iudicialē responsiuā deducere potest nisi prius ad annos discretiōis seu pubertatis peruenerint.

De eo q̄ in alterius hereditate aliq̄d edificauerit

s I vir sup alte; cōqueritur. q̄ sibi aliquid edificauerit de suis bonis aut hereditate. hoc ille possibilius obtinet: qui habet in possessione vnica manu: nisi ipm cum testimonio allocutus fuerit. Extunc possessor cum testibus seruat si voluerit.

De non euocatione ciuium de iure ciuili ad quodcunq; ius alienū.

q Uousqꝫ ⁊ ꝙdiu ciues Maydenburgēses verā actionē aut respōsiuā tenuerint ⁊ se corā suo dn̄o Ep̄o ā Burgrabio: ā sculteto ad iusticiā exhibuerit circa ius ciuitatē. Tunc nemo eos extra ciuitatem in alio iure conuenire et occupare seu contra eos agere potest in iudicio alieno.

De impedimento corā iudicio non fiendo.

n Ullus alter impedire dꝫ corā iudicio postq̄ꝫ iudicium bannitum fuerit cum iniuria talib⁹ impedimētis q̄ ip̄m impedire possint ī sua querela sicut clamore: aut turpiloquijs: ā ceteris insolētijs Si hoc ꝯtra iusticiā fecerit. ⁊ si patiēs ip̄m ꝓtestari poterit cum iudice ⁊ duobus scabinis: extunc ī uā acq̄rit emēdaꝫ et iudex acquirit suā penā. Si contigerit in iudicio Castellani: tunc tria talenta demeretur. Et in iudicio sculteti octo solidos Nam vbi actor suam emendam acquirit: ibi iudex suā penam acquirit.

De pena sculteti nolentis alicui iusticiam ministrare nec querelas audire volentis.

n Unc attēdatis sup eo si Scultetus aliquē impedierit in sua querela ⁊ sibi iusticiā nō fecerit. ⁊ hoc sibi iniuste r̄cusat. Si ꝓ eo corā castellano: aut Aduocato impulsatus fuerit cum testibus Extunc ip̄m cum testibus euadere oportet. ¶ Cum qualicunqꝫ testimonio sup iudicem querulatum fuerit tali ip̄m iudicē testimonio euadere oportebit: siue sint scabini: ā alij astātes iuditio. Si autē hoc corā iudicio bānito actum fuerit. tunc melius vinci potest testibus iure: q̄ꝫ ipse cum testibus euadere possit. Si autē vincere voluerit testimonio ⁊ ip̄m inculpare ꝓ suo scitu. de hoc vnica manu euadere possit. ¶ Qn̄ querimonia corā aduocato sup aliquē facta fuerit. ꝓ hac cā respondere tenetur sine mora. Ita q̄ ibi sit iudicium bannitum: q: ip̄um optet ibi esse p̄ntem: nisi legal. impedimentum ip̄m occupauerit. q̄d impedimētum statim ꝓbare optet. Si hoc nō ōnderit. ⁊ nō nominauerit. ⁊ hoc p iusticiā facere denegauerit. se excusare de sua iniuria quā exercuit. ⁊ se ad iusticiā exhibere. Extunc cōdēnatur Aduocato in decē talentis ij dē Scultetus ⁊ illi suum debitum de quo negauit facere iusticiā. Et medio. q̄ ille nō soluit sol⁹: ā se iure excusauerit iudicio ꝓximo: tunc amplius iudex esse nō p̄ot nisi se ex hac culpa exemerit ſm ħ vt est p̄missum. ¶ Si autē ꝓ facto criminali ꝓ quo iudicium facere recusauit sicut ꝓ homicidio aut vulnerib⁹: aut furto aut spolio: aut ecclesie violētia: aut incendio: ā ꝓ his similib⁹ q̄ crimina capitalia tangunt Idē

iudicium sup eundem ire debet qd sup illum ire debuerat pro eo nec recompensa nec aliquid fieri potest si in his vincitur vt iuris est. ¶ Si autē vnus vir p debito in captiuitatē publicam pñtatus fuerit ad tenendum iure: si ipm ammiserit: aut si euaserit absq sua culpa. aut negligentia p crimine qd trāsit ad collum pro eo soluet integrā recompensam. & hoc ipm iuramento pbare optet tacto sacro si sibi pcere noluerit q ipm absq omni sua culpa ammiserit. ¶ Integra autē recompensa facit decem & octo talenta: media recompensa facit nouem talenta.

De iniusto iuditio Aduocati & de pēa eius quo modoq proinde iudicari debeat.

Hunc attendatur de aduocato si nō iuste iudicauerit cum sibi querulatur: & hoc pter amorē aut munera: aut ob aliquaz causam dimittit: vel si solus noxā fecerit iniustā quā de iure facere nō debuit postq ad iudicem electus sit ius confortare aut iniurias suffocare seu debilitare. Si querela sup ipm in suo iudicio fctā fuerit. tunc scultetus iudex esse debet sup aduocatum seu sup Burgrabium: et per hoc cogitur cum sententijs. q añ ipm optet respōdere. vt ī posterz patebit: petatq aduocatuz seu Burgrabium surgere p sententiam: q sup ipm habeat querulari. & sententialr petat vt aliuz ponat iudicē loco sui. qd ipm facere optet. & tunc locet scultetum: q sibi dz iudicare similimō Scultetus iudicet Aduocatum seu Burgrabium. Idcirco aduocatus bānitum iudiciuz absq scul teto facere nō pōt: qz corā eo ad ius se dz exhibere: si sup ipm aliqs querulatur. Si hoc contra iusticiam anno & die rcusauerit. Extunc domino terre iudiciuz vacat: qd ab eo habuit & Regi bannum si psecutus fuerit cum veris sententijs.

De iudicio & probatione stupri & violentiarum.

Insidias stupra: & domorz irruentiā burgrauius iudicat: et nullus alter nec etiā scultetus Si domorz irruentia pbabitur pōt ōndi cum vulneribus & edificio vūlnerato. Si sup hoc iudicē & hōies q clamorē audierīt in testimonium hr̃e poterit. Extunc ille sibi propior cum duello debet respondere: q suo possit euadere iuramento.

De captis in facinore manifesto: qua pena sunt puniendi.

Si quis alteri fecerit domorz irruentiā die ac nocte. & si ipe il

lum detinuerit in facto manifesto: et ipm captiuum cũ clamore ad iuditium perduxerit. si sup hoc clamatores hr̃e poterit metseptim⁹ suoꝝ vicinoꝝ et si factuz ondi potest: vt iuris sit Illi ad collum trã sit. Si autem factum manifestum ostẽdi nõ põt. Extunc iste ppi metseptimus: q̃ per eum vinci possit.

De pena occasione cõcordie post querelã inite.

e Et si vir suam querelam tenere promiserit: tandem vo tempore medio cõcordia facta fuerit extunc pro eo non plus am or est euadere mittit nisi iudici dat suam penam.

De repetendo ꝛ pbãdo debito p⁹ mortuã manũ

s Si vir querulatur sup alteꝝ: q ꝓ suo patre teneatur. Ipse debet sup eo vt iuris ẽ informari. Si autez voluerit iurare: q pr̃ suus hoc debitum psoluisset: hoc ipm facẽ oportet met septimus post mortuã manum. Si autẽ dixerit: q hoc debitum sol⁹ psoluerit: hoc mettercius iurabit heres. Si vo debitum sui patris recognoscit hoc soluẽ debet inq̃tum recepta hereditas se extendit ꝛ si soluere noluerit vel heres hoc psentire recusat. tunc sibi hereditas sua: vel ꝓprium põt iudicio possideri ꝓ isto debito ꝛ acquiri aliter ille non potest constringi ad vendendã hereditatẽ ꝛ ꝓpriũ suum

De cane et quouis alio animali dãnũ faciente

s Si aliquis habuerit equum vel canem: aut aliud pecus qd cunq3 sit quod loquela caret. Si quoq3 hoc damnum ꝛ noxam fecerit: ipse vo cuius est eiusmodi animal dicit suuz nõ esse damno ppetrato. istud sibi in suo iure non nocebit.

De spoliatore conciuium.

s Si aliquis spoliauerit ciues suos: q̃ ꝓprium aut feodum aut hereditatẽ intra municipale habeat ꝛ si hoc faciat non pbabita añ dñm terre: vel ante suum iudicez querela: illi sua edificia abiudicari debent sup suam curiaz ꝛ secari: ꝛ illa edificia erunt cõmunia. et omnibus hominibus publicantur. Si autẽ edificia iudicialiter fuerint abiudicata Ita q ibi puella aut femina fuerit stupta intra illud edificium: etiã dz resecari ꝛ abinde nullas deduci.

De iuramento Judeorum cõtra christianos

h Hoc est illud iudicium ꝛ illud iuramentum cum quo: aut p quod iudeus iurare siue euadere debet christianum qd scriptum est in iure Imperatorum Ipse debet verti contra solẽ seorsum. ꝛ stare nudipes super vnã sedem: clamide indutus. et pile

De quo sup̃ folio. clxiij

um iudeicum habere debz super caput. ⁊ si lapsus ter fuerit. totidē vnum fertonem āmittit. Et si quarto cadet. extunc manet re⁹ in causa. Tunc dicit ille qui sibi predicit iuramentum Ego te moneo. N. iudee per has tres litteras: ⁊ per hāc legē: quā domin⁹ dedit moysi in tabula lapidea in mōte Synai ꝙ iste liber: aut hoc rodale verꝝ sit et iustum super quem tu. N. tali nomine pro tali causa siue culpa pro qua te huc ad responsionē Jure deduxit: ⁊ tunc debet sic iurare. et sic sibi predicetur. ꝙ tu in hac causa reus non sis qua te hic Cristianus inculpat. ꝙ te deus adiuuet Idem deus qui fecit celū et terram. aerem et rorem montes. valles. frondes. gramina et flores. Et si reus sis. ꝙ te terra absorbeat que Dathan et Abyron absorbuit. et si reus sis. ꝙ te venenum. gutta. paralisis et lepra inuadat que precibus Elisei Naaman Syrum dimisit et Jesy inuasit. Et si reus sis. ꝙ te ignis combures celestis. et caducus morbus te inuadat et sanguinis fluxus. et ꝙ tibi accidat vt vxori Loth que transmutata fuit in statuam salis dum Sodoma periit ⁊ Gomora Et si reus sis. ꝙ tu peas in tua anima. et in tuo corpore et in tuis rebus. et si tu reus sis ꝙ ad sinum Abrahe non peruenias. et etiam ad resurrectiōm nunquam peruenies. vbi Cristiani Judei et Gentiles ante creatorem omnium rerum resurgent Et si tu reus sis ꝙ te lex deleat quam deus dedit moysi in monte Synai quam deus scripsit digito suo supra tabulam lapideam. Et etiam te confundat omnis scriptura que scripta est in quinqꝫ libris Moysi. et si tuum iuramentum non iustum nec mundum fuerit ꝙ te deleat adonai et sue deitatis potentia nunc omnes dicite Amen.

De origine iuris municipalis et Saxonie.

n

Unc placeat audire et intelligere. quomodo presens scriptum informat ex relatiōe veridica. Primo de Imperio. quomodo terre. Saxonie Jus suum ab initio fuerit constitutum et confirmatum in suo Jure sicut ab antiquo tempore Babilonia tenebat Ibi stetit Imperium et regnabat potenter per omnia regna Quia Nemrot gentilis Rex primo Babiloniam edificauit in eaqꝫ innumerabiles ac altas munitōes posuit. vn̄ hucusqꝫ ī pn̄s Jus municipale nominatur Et ibi erāt manētes idē Rex Nemroth ac duces milti et ceteri viri famosi Qui vero nunc mercatores nominātur et omnes vno vtebantur Jure quod municipale Jus appellatur vt bene in libro presenti patebit vnde nomen sortiebatur absqꝫ qualibet transmutatione. ¶ Nunc dicetur q̄ʒ diu stetit imperium potentialiter absqꝫ permutatione vsqꝫ ad Gretiam a tempore

Darij secundi aut vltimi. quem Rex Alexander maximis et seditiosis deuicit bellis. Tunc transmutatum fuit imperium a Babilonia. et stetit in Constantinopoli vsq₃ ad illud tempus quo se Roma de imperio intromisit ⁊ potenter obtinuit vsq₃ ad presens tempus ex parte beati Petri. qui caput est totius christianitatis Cum imperium Romā versum nō fuisset ibi stetit vt p₃ in premissis Tunc cristiani absq₃ iure fuerunt. Jccirco quiuis ꝓ sua in terris faciebat voluntate aut quid facere poterat ⁊ perficere et hoc absq₃ querela permansit ⁊ per iudicium inultum: quia nullum ius fuit: vbi quis iusticiam cōsequi posset: qđ vsq₃ ad illud tēpus ꝑseuerabat. quo se Roma de imperio intromisit. et ipsi subuenerunt: et iusticiam consecuti fuerunt: ⁊ ibi exhibuerunt manus vnde pacem manu obtinuimꝯ vsq₃ ad presens. Tunc Romani cōuenerunt: ⁊ decreuerunt deliberando. quomodo sibi regna subiugare possent. et omnes vnanimi consensu et pari concilio concordauerunt. ꝙ edificarēt castra in terris. vnde sibi terras possent subiugare Et cu₃ hoc fecissent. tunc arbitrati sunt quomodo castra confortarent. vt ipsis essent in iuuamē et illos acceperunt. qui nomen militare habuerunt: et eos supra castra locauerunt. cu₃ tali iure vt hucusq₃ castrēse ius tenet in castrēsi feodo. Tunc quoq₃ deliberauerunt qualia iura terris statuerent: ⁊ statuerunt tale ius. in terris quale adhuc terra Saxonie protestatur per Constantinum ⁊ Karolum imperatores.

De origine iuris castrensis.

De autoritate imperatoris et iuditio eiꝯ et ex quibus causis debet puniri: et ꝙ omnium seculariū iudicum ab eo potestas eque ac sacerdotum ab apostolico dependeat.

[n] Unc audire et intelligere potestis de principibus ⁊ Baronibus ⁊ hijs omnibus. qui digne nomen militare sortiuntur. Quomodo ipsi cum Romanis sunt arbitrati. ꝙ scire vellēt quo iure Imperium deberet permanere. ⁊ statuerunt Regi ius cu₃ consilio. ꝙ ipse sedem regiam Rome regere deberet ex parte beati Petri cum gladio seculari. vnde adhuc Romanus aduocatꝯ appellatur: Jccirco vitam suam nō potest demereri nec in suo honore debilitari. nisi tribus de causis que patebunt in sequentibus. Quaꝝ prima est illa Si sedem Romanam destruere vell₃ Scđa est Si contra fidem Katholicam vellet facere. Tertia est Si sine causa legali vellet suam dimittere legittimam vxorem. Quorum trium de vna

si quod absit fuerit cõuictus. extunc debet iudicari nã decolari debe at cum aureo dolabro Ideo qꝫ secularẽ gladium habeat iudicãdi su per hos omnes qui noxam ꝛ iniusticiam fecerunt. aut qui caput de merẽtur Et insup omnibus commisit qui iudicis nomine censentur ꝓtegere viduas pupillos ꝛ domos dei: ꝛ omnes iniurias humilia re ꝛ iusticiam confortare. Insuper iudicium cõmisit omnibus iudi cibus tpalibus siue secularibus cum eo iudicare sup omnes hos: q̃ in malefitijs dep̃hensi fuerint in facto manifesto ad iudicium capti. seu deducti fuerint ꝛ cõuicti vt ius dictauerit. ibi omnes iudices so li iudicare debent. vel preco loco ipsorum. Eodem modo vt iudices habent temporalem gladium a Rege. Eodem mõ Sacerdotes ha bent spiritualem gladium ab apostolico.

De eo quis Imperatorem iudicare debeat.

Nunc intendo vobis reuelare quis Regem aut cesarem iu di care debeat. Si ex his tribus p̃missis in vno fuerit conuict⁹ Hoc facere debet sacri imperij Rhenensis Palatinus: q̃ im peratori ac imperio ex arbitrio ꝛ laudo positus fuerit: tali modo vt Palatinus imꝑatorem debet iudicare Eodem modo iudicet Burg̃ uius Marchionẽ ꝓ suo excessu ꝛ Sculteus Burgrauium.

De iurisditione et iure per Cesarem ciuitatibus et mercatoribus dato.

Tunc mercatores dicebant ad imperatorem. qꝫ libenter scire vellent in quo iure permanere possent. Et iudicauit ipsis Im perator cum ꝯsilio Romanoꝝ ad aq̃s nauipotẽtes qꝫ edifi carent sibi ciuitates firmas cum muris ꝛ turribus. Tunc populus dicebat ad Imꝑatorẽ. qꝫ libẽter scire vellent: quo iure stare debẽnt extunc Imꝑator dedit ipsis tale ius: q̃le q̃ttidie in sua curia solebat hr̃e: ꝛ hoc ꝯfirmauit eis cũ ꝯsilio Romanoꝝ ꝛ cũ veridicis signis ꝛ suã manum exhibuit. quã app̃hẽdit q̃dã mercator. ꝛ dextrã cyro thecã sibi de manu deposuit. Sup quo pax beati Petri ipsis ꝯfirma ta fuit. qd̃ hucusqꝫ p̃manet in exem̃. vbi noue ciuitates edificantur ã foro qꝫ ibi crux põitur sup foꝝ In eo ꝓbatur ꝛ appet qꝫ cũ volũ tate regis ẽ fctm̃. Sic exq̃ municipale ius ab antiq̃ vsqꝫ huc p̃mãsit. ꝛ ab imperio ꝯfirmatum nomen obtinuit vsqꝫ ad diem p̃sentem

Hoc Jus Ci uile ẽ Impiale Jus.

De fundatione Maydenburg et Hal lisch. Et qꝫ ad ipsas ciuitates indubijs sententijs ex certis ꝓuintijs recurritur.

n Unc attendatis de ciuitate Maydemburgensi. Cum enim p̄
mo Maydemburg locata ⁊ fundata fuit impatori Ottōis
Magni consilio. ⁊ cum terre arbitrio ⁊ fuit stabilita in suo
iure. sicut nunc tenet in suo iure municipali ꝫm consuetudinem anti
quoruz. Et Hallis ciuitas ex ea est fundata Idcirco vtraqꝫ vno vti
tur iure. Eapropter omēs de Polonia: ⁊ de Bohemia: qui sub iure
theutonico sunt locati. ⁊ de marchia: de Misnēsi ꝓuincia: ⁊ ꝺ mar
chia Lauzicieñ. Hij omnes ius suum Hallis recipere debent: ⁊ de
ciuitatibus que in hijs districtibus locate sunt. Et si sententiam ig
norauerint: aut defectum in ea habuerint: hanc oportet querere in
Maydemburg. Iccirco quia maydemburg omē municipale ius ꝓ
tegit: quod iure terrestri fieri non potest. Qui cum sententia repro
bata ꝺ Marchia ad Comitatum trahi potest. quia Marchia ꝫm su
um arbitrium: aut ꝓpriam gratiam iudicat. quod comes non facit
sed iudicat sub banno Regio: hoc idē fit in omnibus ciuitatib⁹ vbi
bannum est regium qꝺ vir demeretur tria talenta iudici feodato sb
banno regio. Si autem iudicatur sub banno regio. Tunc Sculte-
to demerentur octo solidi de iudicio cum sententijs Scabinorum.
Idem fit Burgrauio Scabini vndecim esse debent ⁊ Sculter⁹ du
odecimus. quia Burgrauio primam sententiam diffinire debet q̇a
Burgrauius nullum bannitum iudicium absqꝫ Sculteto pōt hr̄e
Nec Scultetus absqꝫ hijs vndecim Scabinis in ꝟo loco iudiciali.

De Ortilegijs Ciuitatis Hallis in Maydēburg querendis

n Unc attendatis de Hallis vbi ius suum querere debent: si
ipsum ignorant. aut si ipis sententia fuerit reprobata. hanc
in Maydenburg querere debent. ⁊ Maydemburgenses ip
sis dare debent ante quattuor scamna: ⁊ Scabinis ipsorum ius da
ri debet. Quia imposterum ipos oportet esse testes si necesse fuerit
ꝙ sentētia rite ac rationabiliter sit data absqꝫ qualibet contradictō
ne. Et ibi nuncij presentes esse debent vbi sententia diffinitur ex v-
traqꝫ parte vbi sententia fuit reprobata: qui audierunt ⁊ viderunt
ꝙ vtriqꝫ iusticia fiat. Et iudex ipsis in expensis debet procurare exe
undo et redeundo Si sententia sub banno regio fuerit reprobata:

tunc debet reportari infra decem et octo hebdomadas. Si autē sb comitibus: vel sub comitis banno reprobata fuerit: tunc reportari debet infra duas hebdomadas. quia Sculcetus habet bānum a comite: et Sculteciam a domino terre. Idem vero habet Burgrauiꝰ bannum a Rege et iuditium a domino.

De inquisitione ortilegij et sententie Ciuium Maydemburgensium.

Nunc attēdēdum est si in Maydemburg reprobaretur sentētia: quo aut vbi eam querere: aut inuenire deberent. Ipsi se debent trahere in Schartaniam vltra Elbe: et ibi recipiunt quattuor seniores viros: quos poterint inuenire ibi. Et hoc iccirco quia diutius stetit: ꝙ Maydemburg. ꝛ Cesar otto a tempore diuturno ex eo constituit ducatum: et omnes vno et eodē iure sunt constricti. Tunc se trahunt cum eisdē quattuor senioribus: quos de Schartania afferebant. ꝛ redeunt Maydemburg ante pallatium ad curiam: que imperatoris Ruffi Ottonis fuerat: qui pallatium ipsis formauerat in fine summi templi: vt in premissis patet: ꝛ in sequentibus patebit. Quia continue pro vna sententia reprobata ad imperium se trahere non potuerunt.

De Pallatia per quem modum ab Imperatore Ottone in Schartania fuerit constituta.

Nunc attendatis de Pallatia: per quem modum ipse pallatiam fecerit. vocauit eosdem quattuor seniores de Schartania: et quattuor Canonicos: qui habuerunt prelaturas in summo. Primus prepositus: Secundus decanus. Tertius Episcopi Vicarius Quartus Cancellarius. Insuper recepit quattuor Barones: et innatos ministeriales Ecclesie maioris feodalis et Maydemburgensis. Primus fuit Marschalcus. Secundus Da-

pifer. Tercius pincerna. Quartus Camerarius. Insup recepit vndecim Scabinos de ciuitate ꝛ Scultetum duodecimum. Item recepit tres duces laycos qui primi sunt in electione imperiali. ꝛ q̄rtus quē accepit supremus fuit Aduocat⁹ ecclesie maioris in Maydemburg. hoc est Burgrauius. Tunc imperator accepit eosdem viginti ꝛ octo viros prenotatos: ꝛ super sedes ipsos locauit pallatie. ꝛ dedit eis potestatem ex parte sui quecunqꝫ sententia in maydemburg diffiniri non possꝫ aut reprobaretur. hec ibi deberet recipi. ꝛ quicquid ibi daretur hoc rite ac rationabiliter pro iure municipali teneri debet.

De precio dando in Judicio pallatie pro sententia diffinitiua.

e T cum sententia ante pallatiā data fuerit: tunc debet dari isignum his vigintiocto viris. cuilibet vnum solidum aureum: ꝛ quiuis solidus debet valere duodecim solidos. tal' pecunie: aut talium denariorꝝ. cum quibus ibidē tal' cōsuetudo fuerit forisare. Tunc hijs quattuor: dātur. iiij. marce auree. ꝛ q̄uis merca aurea duodecim marcas argenteas debet valere. hoc datur hijs vigintiocto viris. hoc illi dare tenentur quibus sententia ad ꝓfectuꝫ vel vtilitatē fuerit inuenta vel diffinita. Sed iste: q̄ in sententia diffinitiua defecerit soluere debet expensas. Si autem ille in sententia defecerit: qui eam reprobauerat Extunc soluere tenetur. plusqꝫ ille cui sententia data fuerit ad profectum.

De eo quem plus dare oportet ꝓ reprobatione sententie.

n Unc attendatur quem pl⁹ dare opt̄et. Ipe dare tenetur illi Scabino emendā suā. cui⁹ sentētiā reprobauit quā inuenit si iuste fuerit diffinita. ꝛ iudici suā penā. Si autē añ ɔseusuꝫ aliorꝝ scabinorꝝ fuerit reprobata s̄n̄ia: tē cuilibꝫ scabino datur emēda. ꝛ iudici totiens sua pena. Si autēꝫ ip̄a in hallis fuerit reprobata. ꝛ in Maydenburg inuenitur. et pariter ibidē reprobabitur: extē ambe dabuntur emēde ꝛ pene in Maydenburg ex Hallis. Hoc fec̄ Ruffus Rex Otto taliter ꝓ eo: q̄ municipale ius sisteret: sic ab antiquo tp̄e hucusqꝫ stetit. ꝛ ibidē fecit ducatum transalbiam.

De pallatia quomodo conuenire debet

n Unc dicē vob volo de pallatia quō q̄n illa debeat cōuenire. ꝛ diffinire volo pro rebus istis vt in p̄cedētibus ē p̄dictum

De citatione pallatie quomodo fieri debeat.

Cultetus de Maydemburg debz recipere litteraz ciuitatis
s cum Sigillo ipsius pendente. hanc litteraz debet mittere su
premo Aduocato maioris ecclesie. Hoc est Burgrauio in
Maydenburg ad quem suam ꝓpriam litterā sigillatam debet reci-
pere. Ea ꝓpter qđ ipe ē aduocatꝰ. ꝛ adhuc dꝫ recipe litteraz Episco
pi cum suo sigillo. et etiam adhuc debet recipere litteram Regis: ꝛ
suum sigillum appendens si ipsuz habere possit in theutonico. has
quinqꝫ litteras debet recipere Burgrauius de Maydenburg. et
eas primo mittere debet duci Saxonie cuz ijs qui se cum sententia
traxerunt: et cum scitu hoꝝ. xxviij. viroruz: q̄ prius sunt nominati
post hoc mittere debet Margrauio de Brandenburg. Tercio ipse
mittere debet Palatino Renensi. hij tres primi duces layci sunt in
electione Imperiali cum nouus Rex eligitur theutonica de terra.

De hijs qui citati non comparent coraz pallatia quid demerentur.

Hic intelligere ꝛ audire potestis quomodo hij omnes domi-
h ni debent cittari qui in premissis sunt nominati. Ipsi ad pal
latiam ire debent ꝛ Sculretus Burgrauium cittare debet.
primo. scđo. tercio. semꝑ ad sex hebdomadas. Et si in tercia nō com
paruerit cittatiōe. extunc tres laici duces mittunt. Tunc regi de q̄-
libet citattiōe. tres marcas aureas demeretur. Quaꝝ quelibꝫ mar
ca aurea. xij. Marcas argenteas debet valere. Et si post has vltra
sex septimanas non comparuerit se coram Rege excusare vbi ipse
fuerit. Extunc omnia sententialiter eccl'ie maiori vacabunt: q̄ ab eo
hēbat: ꝛ r̄gi bānum vacabat: ꝛ pꝰ h̄ ꝓscribunt euz i r̄gl illegalitatē

De tribus ducibus Imperij Romani electoribus quomō cittari debeāt ad pallaciā

Eodem modo sicut Sculretꝰ cittat Burgrauium. Sic bur
e grauius cittare debet hos tres principes sub banno Regio
Et si in tercia cittatione non comparuerint: vt est predictum
extunc quiuis eoꝝ de qualibet cittatione decē ꝛ octo mercas aure-
as Regi demeretur. quaꝝ quelibet merca aurea. xij. mercas argen
teas debet valere. Et si nō eadē vice comparuerint iusticiam iuuare
ꝛ ius recipere. Attamen illi sua sententia diffinire debet. et ipe suuz
ius dare debet ante pallatiam.

Finis primi Libri.

Prologus in scdʒ librũ Juris May dẽburgensis seu saxonici prouincial.

f Ecus viã edifico ꝑ hoc a multis argumẽtum ꝯfeci vias vtiles ꝑ quas diuersi trãsirẽt. Nã ꝯ oẽs ad prudẽtiã ꝑducẽ nõ valeo. Sʒ iuris arti ꝓfessioiqꝫ boni et eq̃ cunctos litteratorie sciẽtie amatores ꝯuenit insudare: expedit et vigilare opamqꝫ dare: vt oms iurispiti ꝓbi et ingenio vigẽtes sui memoriã in euum relinquant. delectabilẽ amicoꝝ copiã acquirant. Rẽ suã publicã priuatãqꝫ suauius disponãt. hec em̃ est illa sciẽtia. que lites sedat. amicitias ꝯsolidat. diuitias ꝯgregat eternales Mares feminis mr̃monialiter copulat. ⁊ inimicos cõfederat. sibi inherentes discretos efficit ⁊ sapientes. Ampliꝰ huius licita peritie negotia contrahuntur: illicita euitantur: crimina vindicantur. parentes diliguntur. magistratus honorificantur. boni mores informãtur. mali eradicantur. contumaces obediunt. ⁊ elati desinunt superbire. ⁊ hoc post huius scientie constituta causarum merita assertione panduntur virtutum bñmerentibus dona tribuuntur: militibꝰ stipẽdia dãtur: illicita ab illicitis secernuntur: discoli disciplinãtur ⁊ mali boni. meliores optimi. ⁊ docti doctiores redduntur. Nam in hac iuris scientia excellẽter vtilia tractantur: ymmo in fulgidis coloribus: velut purpureis floribus nobis traduntur. ⁊ ad sui lectõnem nos quasi viuaꝝ vocum sonis inuitãtes trahunt. ⁊ attentiores efficiunt. Quo circa hij omnes qui desiderant vera ac iusta affectiõe delectabilr Cõstãtini ac Karoli impatoꝝ iusticiã sectari. ac mloꝝ doctoꝝ egregioꝝ doctrinas imitari Hij caueãt euidẽter. ne huic opi aliq̃d omino detrahãt. ã aliq̃d augmẽtãdo apponãt: ⁊ nemo in iudicijs ã cauꝭ distinguẽdis sꝫ Maydẽburgẽsi Jure suo vtatur sẽ su. sʒ istiꝰ opis regatur auctoritate. Cum hec doctrina iuris et eiꝰ ꝑcepta nõ ab hõiбꝰ. sʒ adeo statuta sunt. ⁊ doctoꝝ ac latoꝝ leguʒ Inter õm diligẽtes ⁊ iusticie amatoẽs extãt ꝓmulgata. q̃ affirmãt iuri eẽ ꝑcepta honeste viuẽ. alteꝝ nõ ledere. ⁊ suum cuiqꝫ tribuere Cum em̃ opꝰ pñs sit cõpẽdiose ꝯpilatum. Et si in iudicijs aliq̃s casu vel aliq̃ cã emerserit. de q̃. aut de quolibʒ pñs nõ tractauerit. cuʒ iuris sciẽtia in totuʒ hoc in libro cõphẽdi nõ põt. qđ viso negtio cause et ea discussa. scdm deum. ⁊ suã conscientiã. ac naturalis industrie intellectum determinent. sic vt deo summo iudici in die iudicij reddere valuerint rationẽ Cum sit intẽtiõis omniuʒ iuris ꝯditoꝝ quẽadmoduʒ lites decidi debeãt errorẽ expellere. ꝯtumatiã fugare obedientiam totis viribꝰ ꝯseruare. de iustitia ⁊ iure scribẽ. ⁊ scribẽdo ad id operam dare. vt mali boni fiant: ⁊ boni meliores. ⁊ hoc metu

Prologus in scdm libruz Juris Maydemburgeñ. seu Saxonici pnincilis.

penarꝝ atq; exortatione pmiorꝝ. Et cum sciētia ⁊ ei⁹ dilectio. omnē supeminet possessionē. cuz ipe creator omnium rerꝝ sit iustus: pphetie voce testante. Just⁹ es domine. ⁊ rectum iudicium tuum. Et iō omnes homines: instruuntur imitatores sui esse Cuz enim dicat psaicus: ⁊ egrius versus. hec gaza. celiq; pdigia largos vult possessores: ⁊ dedignatur auaros. Clausa aperit publicataq; reddit. Nisi enim publica fiat labitur: sed multas vires acquirit practicando omnino deus iudex iustus: q̄ est inicium ⁊ origo finisq; omnium rerum: q̄ a principio celum ⁊ terrā creauit ⁊ plasmauit sup terrā hominē de limo terre ⁊ reposuit eum in paradisum: qui trāsgressus ē preceptum dei omnibus nobis in opprobrium: cum acceperit tempus iusticias iudicabit nr̄as. Jccirco cum vt grex sine pastore errauim⁹. vsq; ad illud tp̄us q̄ nos sua redemit gl'iosissima passiōe: ⁊ ex quo redēpti ⁊ ad dn̄m conuersi sum⁹. ⁊ ipse nos deus reuocauit de morte ad vitam eternam. Jta tamen si preceptis obediem⁹ ei⁹ legē custodiemus: que nobis pro iure pphete ⁊ doctores cōstituerunt: Sicut Saxonia in suo iure tenet ⁊ nos tenere mandauit. inuiolabiliterq; custodire precepit.

Prologus.

b Jc inter lectores humiles et discretos interpres presentis libri iuris Saxonici: qui eum de theutonico ydiomate in latinum transtulit supplicat exaffectu: q; quēcunq; in hoc opusculo legere contigerit: et siquid non exculte elaborateq; scriptum inuenerit: vt hoc vitio non det. nec egreferat. quoniam hoc opus. sic est translatuz: quemadmodum in theutonico originaliter ē scriptum. sub distinctionibus: articulis. ⁊ veris capitulis. non augmentando nec minuendo: sed de verbo aduerbum planis verbis ⁊ non obscuris in latinum redactum est atq; correctum.

¶ Incipit ius Saxonū ꝓuinciale i xpī noīe. Et p̄mo de duob⁹ gladijs: qs deus misit in terrā ad ꝓtegēdā xpīanitatē. Et ꝙ temporalis gladius: datus est spirituali in subsidium.

Uos gladios dn̄s misit in terrā ad fidē ꝓtegēdā catho-
licā euāgelio testāte dicēte ipso saluatore. Quis nō hꝫ
o gladiuꝫ: vēdat tunicā: ꝛ emat sibi gladiuꝫ. Aplis āt rn̄
dētib⁹ Ecce duo gladij h. d q̄b⁹ vn⁹. s. spiritual' aplico ꝛ
romanoꝝ Impatori tpal' sunt ꝯmissi Insup aplico ē sta
tutum tpe destinato sup equuꝫ album eq̄tare. ꝛ impator sibi strepā
tenebit: ꝓ eo: ne sella moueatur: qd̄ ē in signum: vt q̄cq̄d aplico re
sistere vellet: cui iure spirituali resistere nō possit: h impator vincet
iure tpali aplico obediētiā exhibē Insup potestas spiritual' tenetur
tpale ius ꝓmouere: si req̄rit necessitas

De synodo spūaliter in anno celebrāda: ꝛ d his q̄ eidē dn̄t interesse

Omnis xpian⁹ ter in anno synodo interesse dꝫ: cum ad annos
o pubtati ꝑuenerit: in diocesi in q̄ manet. Ita tn̄: vt ꝯsuetudo
docuerit. libertas eīn triplex est Etiā sede scabinoꝝ digni. sy
nodo epoꝝ tenētur interesse.

De iudicio tēporali

Similimō tpali iuditio tenētur intereē Scabini. Judiciuꝫ co
s mit̄fit ad decēocto hebdomadas sb bāno r̄gio Si āt iuditiū
ad duas hebdomadas dispposituꝫ fuēit: ꝓ iniurijs A iuditio
bānito h q̄rere tenētur: ꝓ eo ꝙ iniuria iudicetur. ꝑ h libtauerīt suū
ꝓpum apd̄ dn̄m: aut apd̄ iudicē ꝙ omnino sit libeꝝ: q̄ etiā iuditiuꝫ
sculteti q̄rē tenētur ad sex hebdomadas d suo ꝓpo ¶ Ex his bn̄ p̄co
eligi pōt: si p̄co moritur terrestrī. ¶ Hij q̄ in terra ꝓpuꝫ nō hn̄t hij
tenētur q̄rere iudiciuꝫ rusticale ad sex hebdomadas. Jccirco ī q̄libꝫ
iuditio ꝓuinciali q̄uis mgr̄ rustical' req̄rē dꝫ ꝓ accusatiōe: p̄cipue ꝓ
vulnerib⁹ sāguinolētis. q̄ vn⁹ fec̄ alteri. ꝛ q̄ euaginatos gladios: ā
cultellos sup dānum alterius extraxerint: ꝛ hij q̄ ad iuditiuꝫ nō ve
nerint: q̄ iure iuditio interesse tenentur ꝛ oē: qd̄ iudicari dꝫ ad vitā ā
ad manum aut ad cutem: aut ad crinem: ita tn̄ si ad iudicium cum q̄
rela deductum non fuerit aliō interrogare non indigebit:

De septē etatibus mundi: ꝛ septē scutis bellicis.

Origines olim p̄sagando vaticinauit. de sex etatibus mundi
o Etas q̄uis mille aunoꝝ. excepto: ꝙ in septima deberet trā
mutari Nā sacra testatur pagina ꝙ in adā prima inchoauit

etas A Noe scda. Ab Abrahā tercia A moyse quarta: A Dauid qn ta. A natiuitate xpi sexta. In septima nunc sum⁹ absq3 numero certo ¶ Silimodo scuta bellica disposita sunt De qbus Romanoꝝ Rex h3 pmum: Epi Abbates ⁊ abbatisse scdm. pncipes seculares tercium: ⁊ barones qrtu3 Sede scabinoꝝ digni: ⁊ vasalli baronū liberoꝝ qntum. eoꝝ vasalli sextum. Et sicut xpianitas in septima etate securitatē nescit qȝdiu star ōbeat: sic ignoratur i septimo scuto bellico. vtꝝ feodale: vel scuti bellici ius hēre debeat Principes seculares sextum statum in septimu3 deduxerīt. tandē vasalli epoꝝ: qd prius nō erat. Et sicut scutu3 bellicum in septimo finitur: sic trahitur linea consanguineitatis vsq3 ad septimum.

De linea ꝯsāguineitatis vbi inciat ⁊ vbi tminat

Nunc attēdatis: quō ⁊ vbi linea ꝯsāguineitati incipit. ⁊ vbi finiatur seu terminatur In capite designatur marit⁹ ⁊ vxor: q̄ legittime ⁊ legaliter sm statuta sctē mrīs ecclie ꝯiuncti siue copulati fuerint In iunctura colli. hij pueri: q̄ sine biptitate prīs et matris nati sunt. Si autē bipartitas affuerit: extunc in vna iunctura stare non possunt sed ad aliam descendunt iuncturam.

De diuisiōe filioꝝ duoꝝ fratꝝ q̄ in vxores duxerint duas sorores. ⁊ tertij hn̄tis extraneā vxorē.

Et si qd frēs germani duas etiā vterinas sorores duxerint ⁊ terci⁹ fr alienā duxerit vxorē. eoꝝ tn̄ pueri sunt eq̄les vnus ad alteri⁹ successiōe3 si pari fuerint ꝯditōis in sua nā. ex non biptitoꝝ fratꝝ pueri in eis stāt mēbris. vbi scapule iunguntur brachijs: silr ⁊ sororꝝ pueri. ¶ Hec ē pma ꝯsanguineitas q̄ in linea agnatiōis seu cognatiōis ꝯputatur. fratꝝ pueri ⁊ sororꝝ in cubiti cōsistunt. Scdi in iunctura. vbi man⁹ brachio adunatur. Tertij i pmo mēbro medij digiti. Quarti in mēbro scdo. Quinti in mēbro tertō Sexti in fine digiti. Septi in fine vnguis ⁊ nō in mēbro. Et iō ibid ꝯsanguineitati terminatur linea. ⁊ ꝯsāguinei ad vnguē nominātur Qui āt inter caput ⁊ vnguē: agnatō3 ondē poterint ꝯsāguineitate eq̄li: hij eq̄lr ī hēditate succedunt. ⁊ q̄ se ꝑpiorē ad agnatiō3 ⁊ ꝯsanguineitatē ondēdo ꝓbare poterit. h ꝑpior erit ad ꝑcipiēdā portōe3 nālē. ¶ Cōsāguineitas em finitur ī gdu septimo ad recipiēdā hēditatē: qȝuis aplic⁹ ī qnta linea ꝑmiserit coplari mrīmonialr. h tn̄ iuri saxonum ꝓuinciali ⁊ feodali in nllo poterit derogare. Dn̄s siqdem papa nullas licite facere d3 ꝯstitutiōes ꝑ q̄s iura Saxonum ꝓuincialia ⁊ feodalia a sanctis prib⁹ sancita ⁊ approbata violari possint

Vn⁹ articul⁹ d ꝯdēnatis ab ecclesia quart⁹ in ordine. d q̄ sup fol. clxxiiij.

De linea consanguineitatis.

Ineā igitur ꝯsanguineitatis. voluit idē auctor in principio
l hui⁹ opis scdm Saxones ponere: ꝑ quā ad diuisiones mortuariorum in hereditatibus: et rebus mobilibus. et etiā in rebus satisfactionib⁹ ꝓ occisis parētib⁹. facilis patebit accessus

De differentia agnationis et cognationis.

De quo supra libro primo folio. 189. paragrapho etiā hoc.

Ota vnum generale ꝑ totum librum. et in omnibus libris
n nostris: vel legum. vbicunqꝫ ponitur agnatio descēdit a cōsanguineitate paterna ex parte gladij. sed vbicunqꝫ ponitur cognatio descendit a cōsanguineitate materna. et ex parte fusi.

De hereditate puerorum casualiū: ꝛ defectū naturalem habentium: seu contractorum.

N feudo ꝛ etiā in hereditate fili⁹ fatu⁹. vanus. ꝯtract⁹ ꝛ na
i turalē defectū hñs ꝛ patiēs. tales oēs nō succedunt: qꝫuis sint heredes Sꝫ eorum agnati ꝓximi in ipsorum bona succedunt. illos vero in sua cura tenere debent et ipsos procurare.

De pueris natura viciatis ꝛ defectū patientib⁹.

I autē puer mut⁹: aut surdus natus fuerit: aut absqꝫ mani
s bus vel etiā absqꝫ pedibus: aut cecus nascitur: pōt succedē iure cōi seu ꝓuinciali: ꝛ nō feodali. Sed ille dr̄ mutus: qui omnino nō loq̄tur: aut surdus q̄ omnino nō audit. ¶ Sꝫ nō q̄ tarde loq̄tur: aut q̄ tarde audit. Si autē feodum añ infirmitatē susceperit. hoc ꝓpter imbecillitatē nō āmittit. ¶ Leprosus nec in hereditate: nec in feodo succedit. Si autē ante leprā in hereditate successit: ex natura aut feodo fuerit inuestitus. hic per impotentiam debilitatis non ammittit.

De successiōe filiorum legitimorum in bonis aui sui.

I filius viuēte patre vxorē duxerit: q̄ sibi paris cōditionis
s fuerit in natura. ꝛ ex ea filios: aut filias genuerit. ꝛ deiñ anqꝫ a patre sepatus fuerit moriatur: extunc de eius hereditate sui filij portionē in bonis aui pcipiunt equaliter loco pr̄is sui: vt pmissum est Si plures qꝫ vnus fuerint: ad vnā tñ hereditatis vocātur ptem. Ita tñ si vnus habuerit plures filios. Sed hoc nepotibus seu neptib⁹ ꝯtingere nō pōt ex filia natis: qꝫ equalē portōnē in bonis aui: vel auie percipere possint.

De filia innupta q̄ nō diuidit cū sorore nupta suppellectilia

n hinc loco [illegible] Raymundus ca lx[illegible] de successione descendentium [illegible]

f Ilia que tpe mortis matris sue exheredita̅ta nō fuerit.sed ī domo inuenta.nō diuidit suppellectilia matris cum sorore eradicata Quicquid āt hereditatis post mortem parentum ipsam contigerit.hanc cum sorore diuidere oportebit

De muliere imunda:q̄ p fornicationem non ammittit hereditatē

m Ulier per immundiciā sui corporis.vtpote:fornicaria.honorem sue vite ac honorē muliebrē pōt denigrare. Sz p ius suum nō ammittit:nec hereditatis successionem.

De sacerdote et clerico:duplicem in successione diuisionem percipiente scilicz.suppellectilē cum sorore:ꝛ hereditatem cum fratre

s Acerdos tollit equalem portionē cum sorore ī suppellectilibus matris.etiam tollit equalem portionē cum fratribus in ꝓprio et in hereditate:sed non in feodo.¶ Nec aliq̄s pōt pro clerico et sacerdote reputari:et computari nisi doctus sit et consecratus ad gradum sacerdotij ꝛ cum forpice signatus ad sacerdocium anteq̄ȝ suppellex.per mortem deuoluatur super ipsum

De muliere fratrem dūtax at sacerdotem habente et de bonis mortui sacerdotis.

v Bi āt femina alterum fratrem q̄ȝ clericum sacerdotē nō habuerit.ibi ipā equalē recipit portionē.tā ī hereditate q̄ȝ suppellectili.¶ De bonis vero sacerdotis:post mortē suam:nulla recipitur suppellex per cognationem.qꝛ totum hereditarium cōputatur:q̄cquid sub eo post mortē repertum fuerit.¶ Non maritata soror:non diuidit suppellectilē cum sacerdote:q̄ Ecclesiā aut prebendam habuerit.

De debitis mortui.per successorem ex hereditate defuncti soluendis

c Um q̄buscunq̄ȝ bonis vir moritur.totum ꝓ hereditate cōputatur.q̄cunq̄ȝ ergo ī eo succedit.ille de iure debita mortui heredis soluere tenetur eousq̄ȝ:quantumcunq̄ȝ debitum se extendit in bonis mobilibus et hereditate et nō vltra.¶ Furtum vō aut spolium ꝛ taxillis plusum soluere nō tenetur nec aliquod debitum.nisi illud quod añ suuȝ decessum suscepit.aut ꝓ eo fideiussor fuerit.Illud debitū fideiussor soluet si informatus fuerit vt ē iuris

D

cum septuaginta duobus viris: q̄ om̄es sede Scabinoꝝ digni sint et legittimo thoro nati. ¶ Quicquid āt vir scit. de eo nō debet informari cum testibus. Si āt vir testimonio credere noluerit: ⁊ sup ipsum iure feodali: aut ꝓuinciali pro suo scito q̄rulari voluerit: de quo fateri debet. et soluere. vel negare. et pro eo iurare ¶ Insuper etiam heredi soluere debitores tenentur quod mortuo tenebantur. ¶ Debitum quod vir et quiuis debitor tenebatur. nō indiget informari. sed fateri debꝫ aut negare quātum tenetur

De promissis et accōmodatis

q Uicunq̧ aliquid accōmodat aut promittit h̄ soluere debet. et q̄cquid loquitur aut facit. hoc firmiter seruare debet. ¶ Si autem in posterum negare voluerit extunc iuram̄to ipsum euadet. ¶ Quicquid autem coram iudicio concessum fuerit vel accomodatum. seu quicquid coram iudicio confirmatum fuerit hoc actor propior est protestari cum duobus viris. et eē dꝫ tertius

De testimonio proprietatū. aliarūq̧ reꝝ. Item de testimonio preconis ⁊ diffinitione proprij

p Roprietates ⁊ ꝓprium appellatur possessio seu fundus qui a nullo recipitur in feodum vl̄ hereditatē. s̄ per successionē deuoluitur ad heredes absq̧ quolibet tributo successoris. ¶ Ubi g̊ ꝓprium datur aut quis obligat. aut viro ad ius suuꝫ voluerit ꝓtestari. aut ad vitam: vel mutilationem: ꝙ vir corā iudicio abrenunciauit aut sibi abiudicatum fuit. hoc oportet iudex metseptimus cum illis viris: qui sibi sententias adinueniunt: protestari et cōprobare. ¶ Testimonium preconis tm̄ facit: quātuꝫ ceteroꝝ duorum si necesse fuerit. vbi cum septem testibus contingit protestari. et sua emenda parimodo ē duplex et sua recōpensa ƀm conditionem naturalem. ab eo tempore quo preco est electus. ¶ Reconciliatio autem. et vindicte abrenunciatio coram iudicio facte. cuꝫ iudice et duob⁹ viris protestātur per mettertium. ¶ Si autē absq̧ iudicio factum fuerit. oportet ꝙ metseptimus. is cui talia facta fuerint protestetur. ꝙ sibi in recōciliationē et cōcordiā fecerit rancorē.

De donatione et venditione bonorum propriorum et feodalium morte vēditoris seu emptoris an̄ resignationem interueniente

q Ui autem vni proprium coram iudicio dare et resignare promisit. et ille suum argentum: vel alia bona desuper dederit. et ille emptor: antequam donatio confirmata fuerit moriatur: donatio sua successori legittimo debz adimpleri: prout illi mortuo debuerat. Ita tamen quod in solidum aut integre persoluat. hoc idem fieri debet pro quibuslibet rebus mobilibus. ¶ Qui etiam alteri bona feodalia vendiderit. eaque sibi coram domino resignare promiserit. cum hoc: id est consensum domini acquisierit. et emptor: aut totum aut partem soluerit. etsi ante resignationem moritur priusquam inuestitus sit. ita tamen si feodum fuerit. venditor tenetur mittere suo heredi feodale. siue sibi sit paris conditionis siue non. ¶ Et si heres feodalis non fuerit venditor mittere tenetur suo vero heredi quicunque fuerit sicut emptor mittere debuisset Ita quod integraliter persoluat aut sibi reddere tenetur. quicquid desuper recepit

De mortuo cui bona proprie. vel feudaliter concedi debuerant

b Oc idem facere tenetur dominus: si vir apud eum feodum precio: aut obsequioso seruicio obtinuit: quod sibi feodum concedere aut liberum facere debeat. Et si vir ante inuestituram de hac luce decesserit. et ille qui bona dimittere debet: permittit quod illi inuestituram acquirat: et si hoc impleuerit: et intimauerit illi cum testimonio quod veniat. et inuestituram recipiat: et si non venerit: et postea dominus moriatur: vel postea concedere noluerit: aut spreuerit. et si acquirere non poterit. tunc ipse venditor: solutus est ab acquisitione: sed non dimissione si ille emptor posthac inuestituram acquirere poterit.

De dono seniori filio a patre dato et de mundiburdio puerorum mortua matre et econtra mortuo patre.

Mundiburdius idem est quod tutor

f I pater dederit filio equos: vel dextrarios: aut arma: eo tempore quo indiget: et eis vti potest. Etsi postea pater moritur. non debet primum donum cum fratribus diuidere: nec domino patris sui reddere: nec patris heredibus. Et si patri paris non fuerit conditionis Quis a patre sit indiuisus cum suis bonis. et si pater suos pueros in tutela tenuerit post mortem matris. quando ab eo separantur. extunc ipsis reddere tenetur omnia bona materna. nisi per infortunium: et absque sua culpa amiserit. ¶ Idem mater tenetur facere pueris sui patris. si ipsorum pater moritur. et quiuis vir: qui tutor fuerit puerorum

De composita pecunia: seu alijs bonis super lucrum a fratribus: seu ab alijs hominibus. Et de bonis vxoris

q Ui autem fratres. aut ceteri homines bona sua ꝯposuerunt vel habent si augmentantur cum laboribus: aut seruicio. vtilitas est eorum cōmunis omnium: ⁊ similiter damnum si decrescant. Sed quicquid masculus cum sua receperit vxore hoc cum suis fratribus diuidere non tenetur.

De bonis alicuius societatis ꝑ vnum cōmercatorem consumptis. seu plusis.

ſ I autem vir sua bona perluserit cum taxillis: aut cum meretricibus iacturam fecerit ī bonis: aut prodigalitate. histrionibus aut alijs vagis personis dederit. seu supꝑfluis expēsis: ad quod sui fratres: vel alij: qui bona cum eo habent cōmunia nō permiserunt. damnum quod ꝑ hoc sibi euenerit: suum est solius ⁊ nō suoꝝ fratrum: vel eius ꝯsortum: q̄ cum eo bona hn̄t cōmunia

De diuisione bonorum inter filios et filias: qui prius portionem suā acceperāt post mortem parentum facienda. Et iā si iteruenerit abrenūciatio extra iudiciū

ſ I pater et mater a se separauerint vnum ex filijs vel vnā ex filiabus siue separatas habuerint expensas siue non. si post mortem patris aut matris partem hereditatis hr̄e voluerit frater a fratre: aut maritata soror ab innupta sorore: prius oportet importare p̄stito sacramento omnia bona: cum quib⁹ prius fuerat sequestratus. si sint bona mobilia. et non suppellectilē. ¶ Si alia bona fuerint: que patenter ostendi pn̄t: ab eis per iuramentum prestitum soluti esse nō possunt. Si autē hereditaria portiōe abrenunciauerunt: ea carere debēt: nisi iuramēto reprobauerint. Sꝫ si corā iudicio renunciauerint: extunc tacto sacramento euadere non pn̄t ſꝫ facilius ꝑ testi monium iudicij vinci possunt. Magister rusticulis seu villiculis bene testis esse potest super rusticum infra suum iudicium. loco iudicis in tali causa.

De eo qui alterum in possessionem mittit ante resignationem

q Ui alterꝝ ī possessionē bonoꝝ suoꝝ mittit: anteꝗ̄ sibi ea resignat. pro eo tenetur omnibus impregnantib⁹ respondere et eum tueri. eo vsqꝫ sibi non resignauerit: quādocunqꝫ sua defensiōe indigebit. Si autem vnus vel ambo a possessione eijciantur. tunc venditor pecuniam quam desuꝑ receperat reddē sibi tenetur. Et si ille moritur qui bona resignare debuerat: filius suus non tenetur eadem bona resignare: nisi solus promiserit: aut fideiussoriam ea in re cautionem fecerit.

De differentia successionis in bona ꝓm naturam feudalis et terrestris iurium

q Uamuis sit ius feodale: ꝙ dominus nō plures de feodo patris ꝗ̄ vnum inuestiet: non tamen ius est terrestre: ꝙ sol⁹ obtineat. quin satis faciat fratribus circa ea q̄ ipsis possint cedere in diuisione equa portione. nec etiam Jus est terrestre. ꝙ si pater filium a se seperauerit cum suo feodo et hoc sibi statim renunciauerit. ꝙ hoc pre alijs obtineat post mortem patris. et in alio feodo equalem fratribus percipiat portionem: ꝗ̄uis eo sibi iure feodali resistere non possint. Nec tamen ius est terrestre et si iure terrestri contra ipsum querularentur ad equam diuisionem ipsum iure compellerent.

De legatis rebus: obligatis: concessis et ad obseruandum depositis.

q Ui alteri res mobiles concesserit conditionaliter: vł sine cōditione: vel obligat: vel apud eum in deposito posuerit: et si ille postea negare voluerit aut suus heres post mortem suam. Actor propior est bona sua mettertius obtinere ꝗ̄ ille solus pro eo iurare. ¶ Si autem ille qui in possessione res habuerit suꝑ eo suum probare poterit testimonium: aut hereditaria bona protestari: vel si testes desuper: aut defensorem habere poterit Jure ipse si actori omne testimonium infregerit. nisi defectum in defensore paciatur. ¶ Si inculpatur vir pro eo quod non habꝫ: de eodē suo euadit iuramento. Quicquid vero super eo ostendi poterit pro eo absqꝫ iuramēto ipm r̄ndere oportebit.

De iure innato: quo vnusquisqꝫ iudicari debet.

n Ullus aliud ius acquirere potest: ꝗ̄ illō quod sibi innatum est. Si autem ipse ius suū spreuerit naturale coram iudicio:

et sibi aliud ius vsurpare voluerit: quod probare nō poterit. vtrumqꝫ perdit et ammittit. Excepto illibero manumisso: qui seruat liberum ius terrestre.

De bonis paternis: que inter pueros: ⁊ amitas eorū diuidi debent.

f I q̄ fratres et sorores habent inter se bona eorum paterna ī diuisa: siue sint mobilia: siue immobilia: et sorores traduntur maritis tempore patris: post decessum ipsius fratres ꝑmaneant ī eisdem bonis paternis longo tempore: aut paruo. ⁊ duxerint vxores Etsi tunc idem fratres in eisdem bonis moriuntur: ⁊ relinquunt post se pueros etatem non habentes: qui nullum hn̄t tutorem: neqꝫ electum: neqꝫ innatum. nihilominꝰ predicte sorores possunt se cum omni facultate de portionibus earum paternis bonorum premissorum intromittere: et diuidē cum eisdē pueris suoꝝ fratrum. cum scitu dominorum consulum aut iudicij banniti. et ipse sorores non tenentur carere bonis huiusmodi paternis: vsqꝫ ad dictorum pueroꝝ etatem: aut predicte sorores merito possunt omnia bona predicta paterna vna cum pueris eisdem seruare indiuisa sb̄ recta fideiussoria cautione vsqꝫ ad eorundem puerorum perfectam rationem.

De his qui ꝓpinquiores sunt ad successionem. et de his: qui ex fauore succedunt scd̄m ius Saxonicū. Et quomō Sueui non succedunt

q Si puer est liber ac legittimus: hic seruat ius sui patris. Si autem pater et mater fuerint obnoxij: ipsoꝝ pueri tale ius seruant quale ipsis innatum fuit. ¶ Si vir moritur absqꝫ pueris pater suus sibi in sua succedit hereditate. si p̄re caret. mater sibi succedit maiori iure: qꝫ frater patris ⁊ matris. sororis ⁊ fratris in eam hereditatem succedunt filij et non filie. Sed quando fratres ⁊ sorores ad successionem hereditatis deficient. extunc omnes. qui se in linea consanguineitatis propinquiores aut pares ostēdere poterint: pari forma succedūt: siue sint masculi siue femine. et hos Saxones heredes nominant ex fauore: seu fauorabiles heredes. Attn̄ nepotes ex filio: seu neptes ex filia succedunt in hereditatē pre p̄re: et pre matre: pre fratre et sorore. iccirco quia non ascendit successio ad altiores cognationis seu agnationis gradus. cum descendens

gradus ostendi possit paris conditionis ac legittimus. et qui alteri equalis non fuerit in natura. hic sibi succedere in hereditate non pt Sueuus ex cognatiõe muliebri nullam recipit successionem: quia generationes feminarum sub iure Sueuico: oēs exhereditate sunt ꝑpter delicta earum predecessorum

De pueris filiorum et filiarum hereditatem ꝑ patre et matre recipientibus

a Ctamen pueri filiorum et filiarum hereditatem accipiunt ꝑ patre et matre et pro fratribus ⁊ sororibus: quia affini hereditas non recedit interim ꝙ sinus affuerit pari ꝯditionis

De triplici Saxonum iure. ⁊ quomodo iustam Saxo possit reprobare sententiam

s Axones triplex ius obtinuerunt cõtra Karoli voluntatē: scilicz ius Sueuicum: ob odium mulierum. Scdm: quicq̄d homo fecerit nõ corā iudicio: q̄muis probabile sit publicum ⁊ notorium: tamen se ipsum eximit sacramēto: ⁊ non poterit conuinci. Tertium ē. Qz si sentētia quantumcunqz iusta inuenta: ⁊ diffinita fuerit. coram Imperio in Saxonia Saxo poterit hoc reprobare si voluerit: et trahit se ad dextrā suam manum: ⁊ ad multitudinem maiorem. ⁊ deferetur sibi. Et si probauerit metseptimus repugnando sententiam contra alios septem victores: sentētiam cõfirmabunt plures. Insuper obtinuerunt omnia sua iura antiqua: q̄ legi ⁊ fidei non derogant christiane

Articuli ab Ecclesia et a Maiestate Regis polonie condēnati De q̄bus Sup̄ fo. clxxiiij. paragrapho et articulo p̄mo. Itē ibidem articulo quinto.

De Sueuo: arma bellica vltra septimā consanguineitatis lineam recipiente

s Ueuus bñ ⁊ licite recipit arma bellica et succedit in hereditatem vltra septimam lineā consanguineitatis eo vsqz q̄z a longe probare poterit: ꝙ sibi defunctus ex parte gladij agnatus fuerit: aut protestari poterit ꝙ vnꝰ ex suis p̄decessoribus arma bellica sui predecessoris coram iudicio repecierit. et iudicialr sustulerit: ac susceperit.

De reprobatione sententiarū per sueuos. Et ꝙ ius sueuicum a Saxonico non differt.

s Ueui etiam inter se sententias reprobare pñt in natura Sueuica et se trahunt ad Sueuū seniorē: quē nominare oportet ac ad maiorē multitudinē ad iudicium ordinarium. ⁊ ad su-

premium iudicij locum. ¶ Sueuicum ius non differt a iure Saxonico: nisi in successione hereditaria: et sententiarum reprobatione

De dotalicio feminarum absq; consensu proximorum faciendo. et de mansione et diuisione relicte cū heredib⁹ sui mariti: post mortē ei⁹ dūmō maritus fuerit ortus de militari stirpe.

Hunc vidēdum ē q̄d q̄uis ort⁹ de stirpe militari: sue possit licite dare vxori p̄ dotalicio de mane: qn̄ cum ipsa p̄cedat ad mēsam absq; compromisso: et consensu heredum. nā dare ei pōt obnoxium: seu obnoxiā: h̄ ē seruum vl' ancillā: q̄ annos pubertatis nondum attigerit. et sepes ac edificia: et animalia campestria. idest: q̄bus non laboratur. et vbi loc⁹ femine cum edificio nō ē: qn̄ eius marit⁹ decesserit infra sex hebdomadas post tricesimum debz ponere et deducere edificia. si fundus in quo edificia illa sunt non ē su⁹: ita tn̄ q̄ fundum terre nō vulneret nec ledat. Si āt p̄buerit heredi cuius ē locus edificia redimere scd̄m existimationē vicinorum et ille noluerit extunc licite excidere et effodere domicilium p̄t q̄ deducto oportebit ipsum fundum sicut ante fuerat cōplanare

¶ Si āt mulier cum pueris breui vl' lōgo tp̄e p̄mанserit: aut cum heredib⁹ sui mariti indiuisa cum suis bonis. et tunc qn̄ se ab eis separauerit: omne suum ius ī bonis tollit: quod recipe illo tp̄e debuit cum ei⁹ maritus ab hac luce decessit. ¶ Si āt vidua post obitum sui mariti cum puer̄ p̄māserit ī boni̇s pueror̄ a q̄bus nō fuit sepata et fili⁹ vxorē duxerit viuēte matre. Si quoq; fili⁹ tandē decesserit. sua vxor maiori iure dotalicium recepit sui mariti. videlicet pulmētaria et suppellectilia ī bonis sui mariti q̄z sua mater si tn̄ mariti sui et p̄priā suā irreprobatā possessionē ī eisdē bonis poterit p̄testari et p̄bare. ¶ Si āt filius in possessiōe m̄ris decesserit. extunc mater sua p̄pior ē bona sua testimonio obtinē q̄z nurus: tal's: sui filij relicta

De iure relicte. quomodo dotaliciū: et quomodo possessionē obtinere debeat

Dotalicium femina obtinet p̄prio sacramēto. possessionē āt cum testimonio. ¶ Sic etiā cognata seu p̄ximior obseruat suppellectilē post mortē dicte femine si an̄ maritum obierit. cōuenientius q̄z m̄r sui mariti. Nā mater ē aduena et hospes ī possessione filij. Et fili⁹ etiā ē hospes et aduena ī possessione matris

De dotalicio quod fit inter cōmunes homines

Juris civilis Maijdemburgensis

Mnes hij qui de militari progenie non sunt. suis vxoribus nihil dare possunt, p dotalicio: nisi equum meliorē vl' pecus si habuerint Feminis bñ potest dari ꝓprium, p sua vita: heredum cum cōsensu ⁊ cōpromisso q̄uis ipi impubes fuerint. corā iudicio in quo ꝓprium situm fuerit. In quacunq3 ciuitate bannum Regium fuerit: dotalicium3 femina sacramento obtinere pōt abq3 testimonio Mulierib⁹ tñ multus debetur fauor in dotib⁹ suis vxor nāq3 ꝓpter maleficium viri dotem suā āmittere non debet

Propter maleficiu3 viri vxor dotē suā nō amittit

De vite prouisionibus mulieribus per neminē infringendis. etiam diuorcio interueniente.

Ite prouisionē dñabus vl' feminis nemo iure infringē siue destruere potest. neq3 verus heres: nec quisq3: qui in hereditatem mortuo marito succedit nisi demeretur culpa ꝓpria ita q̄ arbores fructuosas exciderēt aut hoīes illos de bonis expellerent ad quos bona naturaliter pertinent: vel quacunq3 conditiōe ipse dñe vl' femine suā vite prouisionē a sua possessione dimittunt. nisi hec vero faciant in iudicio: qñ pro eo femina fuerit inculpata. p hoc āmittere pt suā prouisionē vite

De diuorcio iuste et legittime inter virum et mulierem facto

J autē inter virum ⁊ suam vxorē diuorcium fuerit celebratum iure spirituali: ipsa obtinet sue vite prouisionē. quam sibi prius dederat vir in suis bonis: aut suo ꝓprio.

De heredis introitu in domum vidue Et de sepultura mariti p relictā faciēda.

Eres licite ad viduam intrare potest in domum defuncti añ tricesimum diem. ⁊ in rerum possessionē. ideo vt custodiat ne aliquid ex his que ad eum iure pertinēt āmittatur. de suo etiam consilio vidua sepulturā et tricesimum facere debet. Ipse āt heres nihil omnino añ tricesimum pcipere d3 ī bonis supradictis

De mercede seruitoribus ⁊ mercenarijs ex bonis defuncti per heredes soluenda

Mprimis vo d̄ cōi hēditate siue bōis defuncti pre oīb⁹ mercenarijs de ipoꝝ mercede deseruita satisfiat. sic ipis ad illud

tp̄s q̄ dn̄s eoꝝ mortuus fuerat iure cedit: ⁊ ipos heres vsq̄ ad diē tricesimum tenetur ꝓcurare: vt sibi interim locū seruiēdi inueniāt. ¶ Si autem ipsos ad tempus preordinatum et condictum seruare voluerit: extunc ad illud seruient ⁊ plenam mercedem a mortuo ꝑtaxatam tollēt. Si autem quid vltra q̄ meruerint sustulerint hoc reddere non tenentur. Et si ipsis de eorum mercede vnius anni: vel dimidij anni negatur. hoc bene iuramento possunt obtinere. Qui autem seruit super gratiam. hic de gratia monere debet heredem. ¶ Si moritur seruus et mercenariꝰ anteq̄ precium meruerit sibi promissum extunc dominus suis heredibus non plus soluere tenetur mercedis q̄ meruerit ad illud tempus quo morte fuerat occupatus. Oportet dominam pulmentaria diuidere cum herede ⁊ oīa comestibilia que in curijs defuncti post tricesimum permanebunt vbicunq̄ fuerint: vl' in sua habuerit potestate.

De relicta q̄ ⁊ qualia arma bellica dare tenetur propinquioribus mariti sui.

f Emina arma bellica dare tenetur. hoc ē gladium sui mariti ⁊ meliorem dextrarium vel equum sellatum: ⁊ arma meliora que habuit suus maritus pro corpore vniꝰ viri cum mortuꝰ fuerit in sua potestate. Deinde dare debet vnum puluinar bellicale hoc est lectum cum cussino et vnum lintheamen et vnum mensale: duas pelues et vnum manutergium. hoc heredi datur ꝓ generalibꝰ armis bellicis de iure: q̄uis alij multa apponunt que tamen ad ea minime pertinent. ¶ Quecunq̄ domina ex ijs rebus non habuerit dare non tenetur: si hoc probauerit iuramēto nō habere. pro qualibet rerum illarum singulariter. Quicquid āt sb̄ sua potestate rerum aliarum ostendi poterit. pro eo nec femina nec vir euadere potest iuramento. ¶ Vbi duo vel tres ad simpla al's: ex vnis et eisdem parentibus nati sunt ⁊ simile ius habēt ad arma bellica. senior gladium ꝓ se recipit. reliqua inter se diuidunt equaliter. aut equali modo. ita q̄ senior diuidat ⁊ iunior eligat.

De his qui arma bellica et tutoriā minorēnium recipiunt

v Si filij ad annos pubertatis nondum ꝑuenerint. senior agnatus eorum recipit arma bellica solus et est eorum tutor in eisdem armis. quousq̄ peruenerint ad annos discretiōis extunc ipsis ea reddere tenetur. Insuper omnia bona eorum naturalia dare illis debet: nisi ipsos vera ratione facta euaserit. q̄ vide-

licet ea ad eorum conuerterit profectum: vel ea per furtum aut latronum incursum: aut spolium: aut infortunium. absq; sua culpa ammiserit.

De tutoris officio et successiōe post mortē pueri

Quando puer iure feodali ad annos attigerit pubertatis. tūc suus tutor veram tutelam in suis bonis gerere debꝫ ꝓ suis negotijs peragendis et domino loco pueri iuxta exigētiam iuris seruire interim: q̄diu seipsum pre puericia siue sensualitate et impotentia sui corporis se agnoscere et reminisci non potest.
¶ Heres etiam pueri ille dicitur qui puero si de hac luce decesserit succedere in suis bonis posset. huic tutor eiusdem pueri rationem facere tenetur annis singulis et informare ne inutiliter sine ꝓfecto pueri sua bona consumat: q̄usq; ad plenum intellectum puenerit
¶ Quia pluries contingit ꝙ vnꝰ tutor: alter vō heres est puerorꝫ
¶ Ubi autem vnꝰ et tutor et heres est. nec ratione᷑ de bonis pueri nec cautionem fideiussoriam compellitur facere. Ipse est etiā tutor vidue quousq; maritum duxerit q̄ sibi paris fuerit conditionis.

De dotalicio mulieris. quod post arma bellica recipit

Post arma bellica mulier recipit suum dotalicium ad quod ꝑtinent omnes equi campestres: iumenta: pecora: capre: et porci: q̄ ante pastorē pelluntur et robora. Sꝫ impinguati porci pertinent ad pulmentaria: et omnia cibaria in qualibet curia sui mariti. Insuper omnia recipit: que ad suppellectilia pertinent. hec sunt: omnes oues et auce: ciste cum tecturis eleuatis: omnia fileta: pulmentaria: cussini: linthiamina: pelues: et cādelabra: semē lini: et muliebria vestimenta: ānuli: et fibuli braebiales: et crinilia et psalteria: et alij libri: ad cultum dei pertinentes: in quibꝰ domine legere consueuerunt. sedilia: capecia: cortine et vela: et dorsalia et pepla omnia. Hec sunt: que ad suppellectilia feminarum pertinēt. adhuc multimoda sunt que ad ea pertinent: q̄uis ea non nomino: sicut sunt seticule et forpices: et specula: et omnis pannus et tela incisa ad muliebria vestimenta. tamen non textum aurum vel argentum dominabus non pertinet. Quicquid autem vltra ea: que hic nominata sunt repertum fuerit. hoc totum ad hereditatē pertinet.
¶ Et qualiacunq; ex ijs obligata tempore morientis fuerint. hec redimat ille ad quem iure hereditario pertinebunt.

De viris et pueris religionem intrantibus.

s Acerdos diuidit cum sorore: sed non monachus. Si autem puer monachatur intra annos iuuentutis. bñ intra annos religionem exire potest: et ius cõseruat terrestre ac feodale. ¶ Si autem vir qui ad annos iam peruenerit pubertatis intrauerit religionem absoluit se a iure: tam terrestri q̃ȝ feodali. et suum feodum iam ex sui parte vacat: quia iã Scutum bellicum resignauit ita tamen q̄ hoc possit protestari cum monachis: cum quibus similem suscepit vitam: vel cum septem viris suis collegis: qui ipm̄ monachum aspexerunt: nisi infra terminum vnius anni ordinẽ exierit: qui annus dicitur probationis vt Cisterciensis est regularis consuetudo. ¶ Si autem ordinem suscepit absq̃ȝ sue copulate vxoris voluntate. ⁊ ipsum vxor repecierit Iure sÿnodali ius suum terrestre seu prouinciale potest conseruare. Sed non feodum a quo desistebat: quia vir quiuis scutum bellicum resignare clam nõ potest absq̃ȝ sue vxoris legittime voluntate

De eo qui habet bona pueri religionẽ suscipientis cui ea debeat resignare

s I puer moritur aut intrauerit religionẽ inter annos iuuentutis: quicunq̃ȝ eius mobilia bona sub se habuerit. p̄sentet ea illi: qui puero post suum ab hac luce decessum succedere iure debuisset: nisi ipsa bona pro voluntate pueri sint exposita vel absumpta.

De muliere dupl'r succedẽte in bona. Similiter de viro ex militari stirpe prodeunti

q Ueuis mulier dupl'r hereditat. Suppellectilia sup proximã cognatam et hereditatem super proximum agnatum vel agnatam. ¶ Etiam quiuis vir de militari stirpe ortus hereditat dupliciter: super proximum consanguineũ in natura: q̃cunq̃ȝ fuerit. et arma bellica super proximum agnatum. ¶ Quicunq̃ȝ de progenie militari nõ fuerit. et tamẽ ad scutum bellicum spectat ille si retro se dimiserit hereditatẽ ad recipiendum cum decesserit ⁊ non arma bellica q̃uis ea habeat

De prescriptione bonorum mobiliũ ⁊ imobiliũ

q Uicq̃d vo taliũ absq̃ȝ veri successorib⁹ post morte alicui⁹ residuũ fuerit. vt sit arma bellica: vl'hẽditas aut suppellectilia. hoĩa iudici dñt p̃utari: q̃ p̄coni p⁹ tricesimũ. h iudex iminute ẜuare

rebꝫ anno vno ⁊ die vno ⁊ tādē tēptare dꝫ si se aliq̄s ad ea trahet: vt iuris est infra tempus predictum. Si autē nullꝰ se traxerit ad ea Iudex illa in suum vsum vertere potest. nisi heres fuerit captiuatꝰ aut in obsequio Imperiali: vel perrexerit ad limina sanctorum. seu ī cultu diuino extra Regni terminos fuerit. sic ꝙ iure bona sua corā iudicio arrestare non poterit Extunc ipsum iudicem temptare oportebit: quousq̄ redierit: cum hereditate: siue rebus supradictis: q̄a se in suis rebus negligere non potest. hec de rebus et bonis mobilibus dicta sunt. ¶ In ꝓpria autem domo: vel mansis p̄t se Saxo negligere in triginta annis et vno anno: et vno die. et nō prius Sꝫ Imperium ⁊ Sueuus nunq̄ se p̄nt negligere in suis successionibꝰ quousq̄ poterint ꝓtestari. Quiuis etiā aduena suscipit hereditatē in terra Saxonie ꝭm terre consuetudinem: et non ꝭm ius naturale siue sit Bauarus: aut Sueuus aut Franco

De viro et vxore: qui non debēt habere bona diuisa et: ꝙ vxor absq̄ consensu viri nihil potest alienare

M Aritus et vxor nulla diuisa habent bona in sua vita. Si āt femina decesserit viuēte marito: tunc nullus proximus succedet ei in rebus mobilibus duntaxat in suppellectili aut ꝓprio si aliquod habuerit. Mulier etiā sua bona nulli dare potest: nec alienare absq̄ voluntate sui mariti. Nec ipse ꝭ iure pati debeat

De marito qui bona vxoris sue recepit ī tutelā.

Q Uando vir vxorem legittime duxerit. extunc in suam sortē siue possessionē omnia ipsius bona recipit: loco vere tutele ꝓpterea nec aliqua mulier suo marito aliquod donum dare potest in suo ꝓprio: nec in suis mobilibus rebus ipoteticis. ī q̄bus sui veri heredes post suum obitum sibi succedere debeāt: quia maritus in bonis sue vxoris aliam partem nullomodo: nec aliquatenꝰ acq̄rere vēdicareq̄ potest q̄ꝫ id quod in primo contractu cum ipsa suscepit loco tutele scilicet tam mulieri q̄ꝫ rerum tutelā. ¶ Nulla etiam femina ꝓprie vel hereditarie: vite prouisionē potest obtinere nec suus heres post mortem suam: dummodo probari et conuinci possit: ꝙ tantum huiusmodi res sibi pro sue vite ꝓuisione date fuerint. Si autem hanc prouisionem proprium dixerit In probatione vero succumbet. sic ꝙ iusto iudicio fuerit conuicta. Extunc tam ꝓprium q̄ꝫ vite prouisionem ammittit.

De posthumo heredante

n Unc videndum est de femina gestiete puerum sui mariti: q̄ si se grauidā sentiēs ī sepulturasiue tricesimo sui viri publicauerit se impregnatā. Si puer viuus nascitur. et h̄ femina patenter poterit protestari et probare quattuor viris probitate ꝓbatis: ⁊ duabus feminis que ipsam vice obstitricum in partu adiuuerunt quibus cōstat puerum viuere iste puer patris hereditatem iure obtinet. Et si puer demum decesserit: mater ei⁹ succedit: si sibi equalis fuerit in natura et omnes in feodo patris dirimit et infringit sponsiōes: quia vixit post mortem patris. et tunc omnia feoda patris vacant domino a quo tenebantur. et si puer ostensus fuerit. tantus et talis et adeo magnus ꝙ corporalis esse: et viuere potuit Sicq̄ manifeste ad Ecclesiam ꝑ baptismum regenerādi gratia: portatus fuerit. tunc omnis q̄cunq̄ audierit: vel viderit ipsum vixisse hic secure vite sue protestationem facere potest

De datione ꝓprij cū assensu heredum absq̄ iudicis licentia

a Bsq̄ licentia iudicis vir potest secure suum proprium ī hereditatē dare: cum consensu tamē heredum Jta ꝙ medium censum retineat: et vnam aream seu fundum in quo vnum currum girare et vertere possit: de quo iudici iustitiā dꝫ exhibere

De eo: qui proprium dat. et illud tandem in feodum denuo recipit.

q Uicunq̄ suum ꝓprium alteri dederit ac resignauerit: et denuo ī feodum ab eo susceperit. sua donatio domino nō ꝓdest nisi ipse bona in sua libera obtineat potestate anno et die. de inde secure illi feodum reconcedere potest: quia nec ipse nec aliquis suorum heredum illud vnq̄ ꝓprium in posterum ī eo repetre possit et in ꝓprietatem vendicare

De impedimēto per iudicem facto in donatione proprij

Hic notatur quō resignationes bonorū in Jure ciuili consistētiū coram Rege pn̄t fieri

s Ji iudex aliquem virum contra iustitiā impediuerit: ꝙ suū ꝓprium dare non possit. extunc quando Rex in Saxoniā venerit. Jdem corā eo bene dare. dictum proprium potest: sic coram iudice dedisset. ⁊ hoc si ꝓtestari ⁊ probare possit: ꝙ iudex iniuste ac indebite eum impedierit

De thezauro suffosso ꝛ aliis mineralib⁹ ĩ tra ꝑtis

O Mnis thezaurus in terra suffossus profundius ꝙ̄ aratrum ire ac arare solet. Regie iure cedet potestati. Minerã etiã argenti nemini effodere supra fundum: siue terrã alteri⁹ licet. nisi cõsensus eius fuerit: cuius terra vel fundus sit: vbi minera inuenta est. Si autem desuper licentiam obtinuerit extunc super eo aduocacia omni iure sua erit.

De puero añ vl̕ post õbitũ tp̃s ĩ mr̃imonio nato.

Q Uando mulier primo ducit maritum: si peperit puerum: debitum añ tempus et si puer viuus manserit. reprobari põt ĩ suo iure. eo ꝙ minus tempestiue natus est. ¶ Si etiã mł̕r post obitum sui mariti pueꝝ peperit: tardius ꝙ̄ pariedi tp̃s reqrit. hic etiã puer potest in suo iure reprobari eo ꝙ tarde natus ẽ.

Contra Canones

Nemo hãc ĩ vxorẽ ducere debet quã deflorauit.

Q Uicunqꝫ alteri⁹ vxorem stuprauerit manifeste: aut feminã vl̕ virginẽ violauerit: et si postmodum ipsam legittime duxerit. pueros tamen legittimos cum ipsa nunꝙ̄ acquirit

Articulus ab Ecclia ꝛ Regia Maiestate cõdemnatus. De quo sup̃ folio. clxiiij pag͂ b o et arti. xi

De priuatis iure suo

P Ugiles et eorum pueri: ioculatores: et omnes illegittime nati: et qui pro spolio: aut furto satisfaciunt: vel res ipas restituerint: et de eis coram iudicio cõuicti fuerint: vl̕ q̃ necẽ: crinem: aut cutẽ iure demeruerint: ꝛ se cũ pecunia redemerint: hij omnes suo iure sunt priuati.

De ꝓscriptis: quõ proprium ꝛ feodũ ãmittant.

Q Ui etiam in proscriptione et illegalitate Imperij anno ꝛ die fuerint seu permãserint: a modo iure ꝑuati iudicãtur ꝛ ipis ꝓprium feodum abiudicatur. feodum dominis vacabit: ꝓprium vo Regie cedet maiestati. Et si heredes extra Regiã Maiestatem infra annum et diem nõ extraxerint: simul illud ãmittent sicꝰ añcessor nisi legale impedimentum ipsos impedierit: ꝙ ꝯparere nõ possint. et hoc legale impedimentum: vt iuris est. debet protestari ostendere. et probare.

De ꝓprio ministerialiũ: ꝛ legittimatiõe pueroꝝ

P Roprium autem ministerialium in Maiestatem Regiam cedere non potest nec in potestatem suorum dominorum si aliq̃d ĩ suo iure demeruerĩt ꝛ ꝑuaricauerĩt legittimos pueros vir illegittimus cui ius per sententiam est ablatum procreare et

acquirere non potest: donec hastiludium fecerit añ caterua͂ Impe-
ratoris vbi cum alio Rege ꝯflictuƺ habuerit: vł vbi ꝯ alium regē
ꝓgreditur pugnaturus. Extunc suum ius: quod a͂miserat recupa-
bit et nō sua bona: que sibi sunt abiudicata

De hominibus honore priuatis quomodo honori possunt restitui

Artiulus cōdē-
natus. De q̄ s̄
fo. clxxiiij arti. ix

Lli qui suum ius per spolium: aut furtum a͂miserunt. si dein
i ceps ꝓ spolio aut furto inculpantur et ad iudiciū trahētur:
nō pn̄t se per iuramenta sua expurgare. Tres tn̄ hn̄t electio
nes: aut candens. seu ardēs portare ferrum: aut in buliens caldar
manum vsqꝫ ad cubitum porrigere: vel pugilli se defendendo re-
pugnare proprio corpore

De infideli ꝛ profugo ex regali aut Imperiali seruicio.

Ui infidelis hoc est de fidefracta conuictus fuerit: aut pro-
q fugus ex Imperiali aut regali obsequio et fuerit ꝓtestatus
Illi omnis honor interdicitur: et feodum abiudicatur: sed
vitam non demeretur

De mł'ere ꝯq̄rēte sup suū mūdiburdiū al's tutorē

I puella aut vidua iure terrestri et cōmuni cōqueratur sup
f suum tutorē q̄ ipam priuat suo ꝓprio aut feodo: seu vite ꝓ
uisione et si pro eo cittatus fuerit tribus iudicijs et in tertio
termino nō cōparuerit: omnē tutelā in bonis mulieris a͂misit. extē
iudex sit tutor ipius dn̄e: et eam in possessionē bonoꝝ suoꝝ ex pte
iudicij restituat de q̄bus priuata fuerat.

De annis puberum et vetulorum: et quomodo eis ius admittit tutores.

Nte suos dies hoc ē ante tempus pubertatis ꝛ post dies h
a ē vetulus siue decrepitus: vir bn̄ potest eligere tutorē si ne-
cessitas fuerit. et carere potest si voluerit. Qui autem suum
tutorē in cōtinenti habere nō poterit Ille statuat ipsum ī proximo
termino sibi designato a suo iudice ꝓ sua q̄rela. ¶ Ultra viginti et
vnum annum vir ad annos pubertatis peruenit. ¶ Sexagesimo
a͂no tra͂sacto ia͂ tūc vir vltra suos ꝑuenit dies: et tc̄ decrepit⁹ dr̄ sic
q̄ tunc eligere pōt tutorē si vult: et ꝑ hoc sua͂ emenda͂ non minuit.
Nec etī recōpēsam et nec suuƺ ius terrestre cui⁹ viri etas ignoratur

¶ Si habuerit crines in barba ꝛ inter inguia ꝛ sub ascellis. per hoc probatur ad virilē etatē peruenisse

De adolescēte quñ pōt eē tutor sue vxoris.

Quando adolescēs ad annos pubertatis peruenerit: extunc sue vxoris tutor esse potest. Et insuper cuiuscunqȝ voluerit si sibi placz: ꝛ tunc etiā est aptꝰ ad duellum. Respondereqȝ poterit pro monomachalia. Et sicut tunc quando suos dies nactus fuerit seipsum tueri oportet. eodē modo suā cōiugē tueri oportet

De tutore mulieribus dando per iudicē

In violenta q̄rela vbi ad duellum non trāsit: bñ iudex feminis tutores dare potest in omni facto manifesto: vbi ꝓtunc suum verꝫ tutorē celeriter habere non possunt. Sz si querimonia duello digna fuerit: extunc q̄uis cognatus eiꝰ sibi paris cōditionis tutor esse potest

De querimonia mulieris super suum tutorē per iudicium tutanda

Si etiā puella aut vidua super suum tutorē qꝛ sibi sua bona recipit querulatur in Jure cōmuni ad hanc q̄rimoniā ipsam iudicium tueri debet. al's iudex ipe debet sibi conquerēti stătuere tutorē. Sz vbi sibi maritus bona et ꝓprium dederit ad ipius salutē seu vite prouisionē. tunc idē ipe maritꝰ dz eē vxoris tutor.

De viro sue vxori ī natura inequiali: quomodo ipse sit tutor eius. ꝛ Juris eiusdem. Et qꝛ vxor absqȝ ꝯsensu mariti nihil potest vēdere aut dare

Quamuis eñ maritus sue vxori ī natura fuerit inequalis ipe tñ eiꝰ ē tutor ꝛ ipsa sibi coeq̄tur et in ius suum de ꝓprio iure transit et descendit cum primum suū stratum ascendit. post viri āt mortē ipa a suo iure ē absoluta. Sz suum ius ꝯseruat quod sibi est innatum. Idcirco tutor suus est eiꝰ proximꝰ agnatꝰ ꝛ nō sui mariti. ¶ Nulla etiā mulier absqȝ consensu sui mariti. nec aliqua sua bona dare potest nec ꝓprium vendere: nec vite prouisionē resignare ꝓpterea quod ipse cuꝫ ea ī possessione manet. ¶ Sz v̄gines et innupte femine suum proprium sine licētia et ꝯsensu tutoris vēdere licite pñt nisi ipsaꝝ successor fuerit et coheres.

De q̄rela puellaꝝ ꝛ mulierū iudicialr fiēda per tutores ꝛ de iuramēto ꝑ seipsas ꝑstando

Virgines et femine tutores in qualibet q̄rimonia ⁊ causa habere dn̄t: q̄ protestari seu testibus conuinci sup eo non pn̄t in iudicio: q̄cquid dixerint aut fecerint. Quicq̄d mulieribus ad iuramētum puenerit. hoc sole iurabunt et non eo⁊ tutor Tamē ver⁹ earum tutor pro eis satisdationē ⁊ cautionē faciet ⁊ suscipiet: rataq̄ʒ hn̄do implere tenetur. ¶ Qui etiam ex parte iudicij tutor fuerit. tenetur pro ip̄is satisdationē pmittere ⁊ suscipere ⁊ ī poste⁊ ꝓpterea nullum damnum et penuriā debet pati. nisi vt dicat et veritatem fateatur si a iudicio fuerit requisit⁹: queq̄dē tutela sua vltra non durat nisi q̄ʒdiu iudicium durauerit. Et licet iudicem ī omni iudicio eis bene dare tutorem

De honore priuatis quando tutorē hr̄e non pn̄t ⁊ qn̄ possunt: ⁊ quō pugilē pro se hr̄e possunt

Omnes illegittime nati: vl' q̄ se suo iure puauerint hij tutores in suis querimonijs hr̄e nō pn̄t p̄terq̄ʒ in suo duello vbi poterit esse tutor eo⁊ agnatus paris conditionis si voluerit ¶ Claudi homines etiā absq̄ʒ tutore conqueri vl' rn̄dere tenentur: nisi querimonia ad duellum se extendit tunc eo⁊ tutor sit agnatus si voluerit. ¶ Sed si vir claudus vel aliquo mēbro puatus monomachaliter salutatus fuerit et suum verum tutorē hr̄e non poterit et si ipse ausus fuerit ad hoc suum ius facere acq̄rit tutorē quēcunq̄ʒ pōt: q̄ causa sui hoc facere voluerit: aut quēcunq̄ʒ ad hoc suis denarijs poterit conducere ⁊ cōuenire licet etiā su⁹ ver⁹ tutor ostēdi possit. ¶ Si āt aduersarius se velit per pugilem defendere poterit etiam ip̄m duello alloq̄ et impetere quāuis ip̄m in initio litis monomachaliter ⁊ cum duello non fuerat allocut⁹ ⁊ sibi non obest ī suo iure. Sic etiam occisus defendi pōt si ip̄m aliq̄s infamare et obloq̄ voluerit. ¶ Cum pugili se sic homo de cōmissis defendere potest ꝫ cum duello non pt̄. hoīem bone fame ī suo iure deturpare

De salutato ad duellum a vulnerato

Si vir vulneratus per duellum et monomachaliter hunc alloquitur q̄ ip̄m vulnerauit. et si aduersa valitudine laborās tunc duellum perficere non pōt tutorēq̄ʒ nō habeat: q̄ pro eo hoc facere seu aggredi velit. Inducie sibi leso dari pn̄t ⁊ debent q̄usq̄ʒ sol⁹ ipse suum duellum perficere possit

De infamatione alicuius pro vulneratione ⁊ non probatione

e Tꝗ alium vulnerat aut occidit: ipſūq; ad iudicium vſq; ad duxerit et eum pacis violatorē probare voluerit. et ſi hoc ꝓtestari vt iuris est nō poterit. extunc ſolus in eadē dāpnatiōe victus et reus ē. ſcilicet qꝛ ſuper leſum ſeu occiſum vulnera nō potuit proteſtari. Quāuis etiā ſit hō ioculator: aut illegittime natus qꝛ tñ nō ē raptor. nec vt furum et predonum ſocius eſt cōuict⁹ ideo illoꝝ exemplo ſuper eum pugil dari non pōt

De ſucceſſione legittimorum ꝛ illegittimorum ac etiam probatione ingenuitatis

m Ulti iure ꝓuati reperiuntur: tñ legittimi ſunt: qꝛ iure carēs vir legittimā vxorē ducere poteſt. et ex ea pueros ꝓcreare ꝗ ſibi eqles ſunt in natura: et ꝗ ſibi bñ in hereditate ſua ſuccedere pñt. et matri ſilr̄ cum ſibi paris ſint ꝯditionis niſi bipartitas ſit in illibertate: h̄ ē ꝙ ab eis per ſeruitutē diſcedant. ¶ Uir legittimus et femina legittima: nō ſuccedunt illegittimo nec ſuam recipiunt hereditatem. Nam in antiꝗ iure vulgariter dr̄: ꝙ nll'us puer ſpurius ſit ſue matris: quod tñ nō ē veꝝ. ¶ Nam mlr̄ ꝗdrifariam ꝓlē pt parē ſcʒ filios vl̄ pueros legittimos: nobiles ſeu ingenuos: obnoxios ſeu ſeruos: ſpurios ſeu illegittimos: ſi ipſa fuerit obnoxia libera dimitti pōt. Si etiā ē ſpuria legittimum pt dncē maritū ſed legittimos pueros pñt nll'o mō generare. Si āt ſit ſpuria ꝛ cōcubina. poterit legittimari: et iterim nō poterit legittimos pueros parere. Quicunq; viroꝝ ex ſuis ꝗttuor ꝓgenitorib⁹: h̄ ē ex duob⁹ auis ꝛ ex duab⁹ auijs: ex pr̄e ꝛ mr̄e, ꝓceſſerit irreprobat⁹ ī ſuo iure hunc nemo in ſua natura reprobare pōt: niſi ſol⁹ ex culpa ſuū ius deturpauerit violauerit vel amiſerit. De q̄ſ. fo. xvj. c. Nobilitatis

De probatiōe quattuor progenitorum ꝑ illum qui vult inire duellum.

q Uicunq; vir ſede dign⁹ ſit Scabinoꝝ: vnum ſuum eqlem monomachalr̄ alloꝗtur. h̄ ſuos ꝗttuor ꝓgenitores ad oſtēdendum indigebit: ꝛ eum illos ſcire neceſſe ē. ꝛ ad nominādam etiā dñam ſuā deſpōſatā exhibē alioꝗn reus ille duello iure cedere ꝛ euadere pt. ¶ Qui ſe de alio monomachaliter intromittit: ipm ꝓuocando ad duellum. ꝛ tandē reus ſeipm iure eripit: oportet actorē dimittere reum cum emenda ꝛ ſatiſſactione condigna Arti. execratus ꝑ ſedē Aplicā. De q̄ ſupra fo. clxxiiij. articlo. xiiij

De illibertate donandi

a Bſq; heredum conſenſu et abſq; iudicio legali nemo ſuum

ꝓpriuz nec suos hoīes dare p̄t. attn̄ Barones seu dn̄i cābiunt eoꝝ ministeriales absq̧ iudicio. si tn̄ recōpēsatio on̄di possit ⁊ ꝓtestari ¶ Si q̄s āt h̄ mō ꝯ ius dederit sine heredum cōsensu ad h̄ heres se intromittat ꝑ sententiā tanq̧ si ille mortuꝰ esset q̄ ꝯ ius dederat: q̄ de iure conferre nequiuit.

De donatione bonoꝝ mobilium absq̧ consensu heredum quō fieri possit.

Articulus cōdēnatus ⁊ cassatus. De q̄ s̄ fo. clxxiiij. arti. iiij

Omnes res yppoteticas siue mobiles vir q̄ ē dn̄s earundem reꝝ absq̧ heredum cōsensu dare pōt dum gladio cinctus ⁊ clipeo tectꝰ equum seu dextrarium de lapide vl' trunco ad altitudinē cubiti vniꝰ sine iuuamine alteriꝰ ascēdere p̄t: q̄ tamē sibi equꝰ ⁊ strepa teneatur firmiter: ⁊ qn̄ facere nō p̄t: tunc dare nō p̄t nec resignare nec in feodum conferre sic vt ab illo alienetur: q̄ post mortē illꝰ talia expectat in eadēq̧ bona succedere p̄t: vir etiā in decrepitu cōstituꝰ pōt de iure restituere

De restitutione rei male possesse.

Quicq̄d alicui ꝯ iustitiā abstulit ⁊ p̄t in verā possessionē mittere. ¶ Sup h̄ aliud donum repetere nō p̄t. nec ille poterit nominare rē restitutā et ab ipso donatā. s̄ solum tale ius in eadē retinet: q̄le in ea habuit priꝰ an̄q̧ sibi fuisset ablata

De donatione alicuiꝰ rei tpe infirmitatis facta

Quicunq̧ aduersa valitudine laborās māsos suos vel aliq̄d aliud dederit vl' impigneraūerit tali tpe q̄ h̄ facere nō licz coniugem ⁊ familiā ꝓ eo nemo inculpare dz: q: donationi eiusmodi eis nō licuit ꝯdicere. siue iusta fuerit: siue iniusta ¶ Si alicui datur aliq̄d ꝯ iustitiā. h̄ extorqueatur iure per sentētiam ab illo cui datum fuerit. ¶ Femina āt nō r̄ndet ꝓ aliq̄bus bonis viri excepto pro eo quod apud eam post mortē suam repertum fuerit

De causis pro quibus pena iudici adiudicatur.

Quicunq̧ non accurrit dum clamor insonuerit: vl' q̄ suā querimoniā ꝓsecutꝰ nō fuerit ꝰm exigentiā iuris: aut vnum viꝝ ad duellum ꝓuocat: q̄ ipm iure euadit: aut iudicio pronunciato nō ꝯparuit: nec hora debita se on̄dit: vl' iudicium omnino neglexerit: aut ī iudicio aliq̄d ꝯ ius dixerit: vl' ꝯ iustitiā fecerit: ⁊ etiā debitum ꝑ sentētiā acq̄situm ī iudicio nō soluerit: ꝓ q̄libet p̄dictaꝝ causaꝝ reus iudici ꝯdēnatur ī pena et ꝓ omni culpa ꝑ quā vir lucratur emendā. Judex acq̄rit suā penā. Sepe etiā iudici assignātur pene ꝯtumacijs ⁊ erroribꝰ vbi reo ⁊ actori nl'la satisfactio ꝓmulgatur.

¶ Si aliq̄s sup hereditatē aut bona cum q̄rela loq̄tur ea sibi vendicans ꝛ iure euincē nitens. Et si iure silētiuȝ desup sibi imponetur dum: sic ꝙ re⁹ ab ei⁹ impetu fuerit absolut⁹ tal' actoꝛ absq̄ȝ pena ꝛ emenda dȝ p̄manere q꞉ ipsa bona sibi indebite non attraxit.

De modo pignerādi negligētes soluere penas aut satisfactionem

q Uicunq̄ȝ penā vl' emendā seu satisfactionē statuti dieb⁹ al's in termino soluere neglexerit. preco cōis iudici ipsum statim impignerare dȝ ꝛ ip̄a vadia statim obligare vl' vēdere.

¶ Pro pecunia āt ꝛ debito non licȝ ipi preconi quēq̄ȝ impignerare nisi vera sententia fuerit acq̄situm.

De pena vni⁹ delicti.

n Ullus. p cā ꝛ p solo delicto duplici pena punietur: nec duas penas soluē tenetur nisi infringat pacē ꝛ sentētiā excōmunicationis incurrat in vno facto ꝛ delicto. h̄ damnatur pena spirituali: ꝛ et̄ pena secl'ari: ꝛ illi quē lesit odēnatur i emēda ꝛ satisfactione cōpetenti

De pigneratiōe hoīs cēsualis.

h Omo cēsualis h̄ ē vsufructuari⁹ ex p̄te dn̄i p̄prietati vltra cēsum ānualē impignerari nō dȝ.

De pena ei⁹ qui tp̄e debito cēsum soluere neglexerit: ꝛ quomodo exigēdus est census.

q Ui censum suum tp̄e debito seu statuto soluere neglexerit dupl'r seq̄nti die mane soluere tenetur: ꝛ sic omni die q̄ȝdiu cēsum retinet dum mō dn̄s cēsum suum iustis sentētijs q̄ttidie proseq̄tur et ip̄m poscat in sua domo: q꞉ censualis seu rusticus extra suam domum censum soluere non tenetur

De exactione census quē dicit rusticus p̄soluisse

c Ensum dn̄s: aut su⁹ nunci⁹ seu p̄curatoꝛ: q̄ agros ꝛ territorium dispōit vicinioꝛ ē sacramēto obtinē q̄ȝ inq̄lin⁹ ꝛ rustic⁹ possit denegare ꝛ decimā sil'r in eodē territorio.

De probatione solutionis census

ſ I āt d̄t ꝙ censum p̄soluit. h̄ opoꝛtȝ ip̄m p mettertium tacto sacramēto p̄testari ꝛ p̄bare q̄ audiuerīt vl' viderīt ꝙ ip̄e cēsuȝ integral'r p̄soluerit. Si dn̄s aut nunci⁹ ei⁹ solutionē n̄ recognoscit. Dn̄s bn̄ p̄t sup sua bona impignerare p suo cēsu absq̄ȝ iudicis licētia.

De non faciēdis foueis. ac lignis nō excidendis per censualem

n Ulli cēsuali licȝ fodē foueas lapidum aut foueas argille vł fossata absqȝ licētia sui dñi cui⁹ extat cēsualis: nec incidere ligna: nec extirpare radices ī bonis cēsualib⁹: nisi sint ei⁹ hereditaria censualia.

De electione iudicis secularis.

o Mne iudicium seclare initium traxit ex arbitrio ꝛ electiōe. ic circo nllus viroꝝ iudex eē pt nisi fuerit elect⁹ ad iudicium vel infeodat⁹

De iudice villano ex arbitrio ad iudicādum subito ꝛ eodē die factum manifestū electo

s I factum manifestum ꝯtigerit sicē furtum aut spoliū cum q̊ vir fuerit ꝺep̄hensus sup eo bñ eligi pt comes rustical' ꝓ iudicio admin⁹ ꝺe trib⁹ villis: vadunt hij cū electo comite ad iudicium si feodatum iudicē hr̄e nō poterint. h̄ iudicium iure ptinet ad villicale iudicium ad q̊s nec aliquod feoduȝ neqȝ seq̄la feodi pertinet etem̄ terrestriuȝ ꝛ ꝯpatriotaꝝ hoīm liba ē electio. qꝫ comites rusticales ꝓ q̊libȝ maleficio ꝛ casib⁹ subito ōcidēdis: vł ad statutū tp̄s rusticaliū iudicioꝝ iudicē ex arbitrio eligāt. ¶ Si āt dñs tr̄e iudiciū cōferat ī feodū. oportȝ ius feodale et iudici ꝛ suis vasall' ac heredibus seu pueri obseruare. nisi h̄ infringat iusta dictoꝝ electio. ¶ Fur predo aut raptor capti si eodē die aut nocte ꝯuicti n̄ fuerint extunc rustical' comes nullā sup eos hȝ iurisditionē. Sȝ dȝ ꝺeferri ad iudicē infeodatum et eos dȝ feodat⁹ Judex iudicare. h̄ dictum ē ꝺe his comitib⁹ rusticalib⁹ ꝛ iudicib⁹ electis q̄ eliguntur ad iudicādum excidium facti manifesti eodē die. ¶ Si vō ad lōga tpa eligātur tunc dñs ꝓuincie ip̄m tenebitur infeodare corā illo corā q̊ fit ꝓscriptio et exilium. Ipse etiā poterit biduanos vel triduanos pacis violatores punire

De cessatione iudicij inferioris Judicis in prouincia superiorum

q Uando Comes seu dñs ꝓuincial' ad iudicium electi seu rusticalis Comitis ꝓuenerit: tunc suum iudicium cessat. sic ꝛ iudicium Comiti: qñ Rex ad suum ꝓuenerit Comitatuȝ vł ad iudicium Marchionis vbi sint p̄ñtes ābo et sic cuiusl ibȝ iudici minoris expirat iudicium ī p̄ñtia maiori nisi ip̄m alicui⁹ q̄rela moueat rn̄dere

De iudicio cui⁹vis q̄rele ī oī loco celebrādo

o Mnem q̄relā ꝛ pacē fractā Judex q̊libȝ ī districtu sui iudicij iudicare pt vbicunqȝ sit: excepto si sit q̄rela ō ꝓprio: vł si sup viꝝ sede Scabinoꝝ dignum liberum noxa q̄rulatur. Ista iudex nō alibi nisi in vo loco celebri iudicioꝝ ꝓuincialium ꝛ Regio

sub banno debet iudicare

De iudicio p bannū Regiū. ꝛ de pena ei⁹ q̄ se de tali iudicio intromittit absq̧ autoritate Regia.

Er bānum Regium nemo iudicare pōt: nisi bānum a Rege
p susceperit. Qui bānum semel susceperit nō indiget scd̄o susci-
pere. Si rex decesserit in districtu vni⁹ aduocacie: extunc in
eadē aduocacia plura banna Regia eē nō dn̄t nisi simpluz ꝛ vnum
¶ Qui vo p bānum Regium iudicat, et a Rege bānum n̄ susceperit
is suā linguā demeretur

De ordine iudicij ꝛ pcessu ei⁹

Ullum Burgrauium al's Comitē sb̄ bāno Regio iudicātē
n licet iudiciuz legale ꝛ ordinarium absq̧ suo Sculteto corā
q̄ sedebit ad omne ius ꝛ ad iustitiā se tenetur exhibē, ꝛ ibidē
ipm Scultetum de pma sentētia interrogare dz: vtrum fuerit tp̄s
iudicādi an nō: deinde si possit an debeat mores iudiciales indicē et
cōtumacias insolētias ꝛ inobediētias pscribere. Cum h̄ sibi diffini
tum fuerit: extē q̄ruletur: q̄uis quod necesse sibi fuerit p os aduo-
cati ꝛ plocutoris ea de causa ne se negligat.

De vtili ꝛ inutili propositione iudicialiter per se vel suum procuratorem proponenda

Bsq̧ aduocato al's plocutore vir pōt querulari ꝛ rn̄dere si
a pēsare ꝛ sustinē voluerit, dānū quod sibi inde poterit ī iure
euenire si se in v̄bis q̄rulādo aut rn̄dendo neglexerit: vel in
vtilia ptulerit qꝛ cum p se loq̄tur talia reuocare nō p̄t v̄ba: nec se re
leuare, quod tn̄ circa aduocatum sine plocutore facē bn̄ p̄t: q̄diu v̄
bis sui aduocati non consentit: nec ea approbat

De procuratore per iudicē primo petenti dādo

i Udex aduocatum dare dz p q̄ pmo fuerat rogat⁹, nec aliquē
alium nisi ipm iure euadat.

De modis quibus se aliq̄s nō poterit vl' poterit excusare a pcuratiōe

Duocare se nemo p̄t eximē: al's nemo se p ius p̄t ōfendē: q̄n
a sit aduocat⁹ ī territorio ī q̄ ipi⁹ domicilium consistit: aut vbi
alia bōa habuerit aut vbi iustitiā cōseq̄ voluerit, excepto ꝯ
suos affines ꝛ cognatos: vl' ꝯ dn̄m suuz vl' ꝯ hoiez suum, si ipa q̄ri
monia ad vitā rei seu mēbra aut ius nititur aufferre.

De duob⁹ sil' vnū aduōtū petētib⁹. ꝛ sil' q̄rulātib⁹

f I duo sil' vnuz pecierint aduōtum, h̄ ē in arbitrio ꝛ voluntate

iudici cui ipm̄ dare voluerit. Si etiā duo sil'et semel cōq̄rantur et ſb arbitrio committitur iudici quē audire pˀus voluerit. nisi vnˀ ex illis pmā q̄rimoniā possit ꝑtestari. al's nisi forte pars altera cāz ꝓbet de iure ꝓcedere. **De opizone procuratore.**

Pizo dr̄ ille q̄ sillabas repetit anq̄ꝫ possit exp̄mere vnā dic-
o tionē. talis si in vna q̄rela errauerit bñ corrigē seipm̄ pt sine
dāno. Si etiā v̄ba neglexerit hunc cuiˀ ꝓlocutor fuerit. ille
bñ poterit ꝑ alium aduocatum ipiˀ supplere defectum

De eo quis possit esse prolocutor

Quiuis vir ꝓlocutor esse potest ī terra Saxonie in ꝓuinciali
q seu terrestri iure p̄ter Clericum: quē in suo iure ꝛ honore nō
pt laicˀ reprobare. Sꝫ cautionē fideiussoriā ipm̄ facē opor-
tebit si hereditatē nō habuerit ꝓ pena iudicis et pro emenda si ipaꝫ demeretur de qua solutus esse non poterit

De petēte sibi iustitiā ministrari qualis esse dꝫ.

v Si q̄s iustitiā petit sibi administrari. ibi dꝫ eādē aliis exhibē
ꝛ ad eā tenetur iuuare

De tpe quo aliq̄s debet ꝓ se fideiussores ponere

Nullum oportꝫ nec q̄rulātē aut rñdētē fideiussoriā ponē cau
n tionē anq̄ꝫ q̄rimonial' fuerit ɔtestata. al's anq̄ꝫ cā ad terminū
deducatur **De q̄rimōia ɔ̄ odardū ꝛ Holothā facta**

Qui fideiussorē hr̄e nō poterit nec etiā hereditatē hꝫ. hunc p̄co
q aut iudici ptās ſb custodia ſuare tenetur. si ꝓ iniuriis q̄ru-
letur vl' si sup ipm̄ ꝓlata fuerit q̄rimonia

De officio prolocutoris. et quomō nemo mutˀ cogitur procurare causam

Quemcunq̄ꝫ vir ꝓ prolocutore accepit. hunc suum v̄bum di
q cere oportet ꝓ ipō in omni causa q̄ sup eum q̄rulatur vl' quā
ipē habuerit q̄rulari ɔ̄ alios: q̄ꝫdiu idē ꝓlocutor sibi iure ab
latus nō fuerit aut vnˀ ab alio nō recessit. ¶ Nullˀ ad ꝓsequendā aliquā ɔpelli dꝫ q̄relā seu cām quā nōdum recepit. Quiuis dānum suū q̄ꝫdiu voluerit pt dissimulare ꝛ obticē. Si āt clamore ꝓclamat ad vicinos. hipm̄ ꝓsequi oportebit iure: qꝛ clamor ē initium q̄rele.

De gladio euaginato iudici deputato.

q Qui suum gladium sup dānum alteriˀ euaginauerit gladius
Judicis eē dꝫ **De pena nō ꝓsequētis causam suā.**

Juris ciuilis Maijdemburgensis

c Lamorē in sanguinis effusione q̄ n̄ ꝓseq̄tur vt tenetur tres so
lidos demeretur. Si āt suā cāꝫ iure ꝓsecutꝰ fuerit absqꝫ duello: ꝛ
si ip̄m suꝰ aduersariꝰ euaserit iuramēto. actor ꝑmanet sine dāno: nisi
monomachalr̄ ip̄m fuerit allocutꝰ. et si nomē violatoris pacis ignora
uerit super quem conqueritur ip̄m non nominādo. al's tacito ip̄ius
nomine cōq̄ratur. **De inducijs testimonij.**

t Estimonium vir ꝓducere ad sex dꝫ hebdomadas quod pro
miserit aut incōtinēti si vult Si āt ꝓprium ꝓtestari ꝛ ꝓbare
debuerit h̄ statim vl' primo iudicio fieri dꝫ.

De officio iudicis

Udex sp interrogare tenetur clientulum si ī v̄bo ꝯsentiat sui
i plocutoris ꝛ sententias inter v̄ba duorꝫ virorꝫ interrogare. ꝛ
si ſm ꝓpriā voluntatē ꝛ nō ſm iustitiā al's nō ad dicta duorꝫ
inq̄sierit. h̄ nō ꝓdest vni nec obest alteri

De sententia que prius diffiniri deberet

d E q̄cunqꝫ sententia ꝑus req̄ritur. hec prius diffiniri debet.

De colloquijs actoris ꝛ rei

a Ctor ꝛ reus seu r̄ndens ī q̄libꝫ cā vterqꝫ colloq̄um h̄re p̄nt:
seu interloq̄ tribꝰ vicibꝰ: q̄usqꝫ eos reuocet p̄co ad iudiciuꝫ
¶ In omni loco ē Judicium vbi iudex p snias scabinorꝫ indicat

De taciturnitate in iudicio seruanda

Oce sonorosa non loquatur vir coram iudicio postquā ha
v buerit aduocatum preterqꝫ si ip̄m Judex requisierit si ī v̄bo
consentiat sui aduocati bn̄ p̄t respondere: q̄ cōsentiat ī v̄ba
ip̄sius aut non: vel petere licentiā: q̄ possit desup h̄re colloquium.

De more duelli ꝛ ꝑtinētijs eius. Uide s li. j. fo. clxxxv. c. Qui monomachaliter. ꝛ fo. seq̄nti. al's clxxxvj.

De pena fideiussoris. qui non potest statuere principalem

Dec s li. ꝑmo fo. clxxvij.

Ui etiā fideiusserit vir vnum pro noxa ip̄m corā iudicio sta
q tuere et eum statuere nō poterit. suā soluere tenetur recom
pensam et in suo iure non debilitatur fideiussor.

De solutione debiti.

Mne debitum soluere oportet illi cui soluere tenetur an̄ ta
o xatam diem. ita tamen q̄ soluatur in loco solutioni indicto
et receptori securo Solutor āt duos testes habeat: q̄ h̄ vide
rint ꝛ audierint q̄ h̄ d̄bitū ꝑsoluit: aut ad soluēdū se exhibuit cū ar

gento vł denarijs ꝯsuete monete in h loco. ꝛ ille debitum ꝯ iustitiā recipe recusauit.

De capto in facto manifesto: quō debeat iudicio presentari

q Ui captiuatur ī facto manifesto quō detēt⁹ fuerit eodē mō corā iudicio dꝫ pñtari et metseptim⁹ ipm actor vincē dꝫ testestimonio

De proscriptis.

I Dem etiā fit de ꝓscripto si vn⁹ excessus ꝑtestat⁹ ꝓ q̄ descriptus fuerit. attn̄ nulli p ꝓscriptionē aut illegalitatē sua vita dꝫ abiudicari vbi nominatim non fuit proscriptus

De querela contra absentem. et de cittatione contra violatorem pacis fienda

q Uando ꝯ aliquē q̄rimonia ꝓposita fuerit q̄ pñs nō ē corā iudicio. indici sibi seu tutari dꝫ ad iudicium ꝓximum. Si autē sup aliquē facta fuerit q̄rimonia ꝓ violētia ꝛ pace fracta ter cittabitur. datis semp inducijs duaꝝ hebdomadaꝝ

De inducijs cittatiōis ꝯ dignū sede Scabinoꝝ

S I āt q̄rulatur sup liberꝝ sede Scabinoꝝ dignum ꝓ iniuria: violētia: et pacefracta siue noxa. is ter cittabitur et semp sb inducijs sex hebdomadaꝝ ꝛ sb bāno Regio ad iustum ꝛ legale iudicium

De causis proscriptionis.

q Uicunqꝫ ad terminum tertium nō ꝯparet. ille ꝓscribitur ꝓ alia nulla q̄rimonia hō dꝫ ꝓscribi nisi ꝓ ea q̄ ad vitā transit vel ad manum. ¶ Qui vō alium fustib⁹ cedit seu vberat. ita qꝫ vbera seu loca lesa inflātur ꝛ tumescāt: vł q̄ aliū facit sanguinolentum absqꝫ carnalib⁹ vulnerib⁹ si h conq̄ritur iudici et p̄coni: aut mgr̄o rusticali. alś Sculteto ville: aut villanis: ꝛ h ostēderit facto recenti: et si reus ad signatum terminum nō ꝯparuerit sui excusandi gr̄a. alś ꝫm iurꝫ exigētiā ad excusandam satisfactionem seu emēdā. talł ꝓscribi dꝫ ꝓ vulnē sanguinolēto absqꝫ vulnere carnali

De duello pro cicatrice vulneris

c Um cicatrice vulnerꝫ ꝛ cuꝫ vbis monomachalib⁹ seu duellicis vir alterꝫ ad duellum seu ad monomachiā capē ꝛ ꝓuocare p̄t absqꝫ carnalib⁹ vulnerib⁹. ¶ Absqꝫ carnis incisiōe p̄t vn⁹ alium occidē: ꝛ ī mēbris debilitare: ꝑcuciēdo: vberādo: trudendo: iacēdo et alijs multꝫ mōis. vbi manum vł vitā suā demētur aut ꝓscriptionē incurrit.

De proscripto in ꝓscritione ad iudiciū deducto.

Juris civilis Maijdemburgensis

p Ro q̄cunq̃ culpa vir ꝓscribitur et si infra ꝓscriptionē d̄tēt⁹ fuerit ⁊ ad iudiciū d̄duct⁹ seu iudici p̄ntat⁹: vite re⁹ efficitur si super eum culpa seu noxa et proscriptio fuerint cōprobate. Si āt velit se a ꝓscriptione eximere: si sic q̄ nō capt⁹ Judici se repn̄tet seu cōpareret corā iudicio. Extunc ad suum ius ꝑueniet: ac si nunq̄ ꝓscriptus fuiss3

De vno aduocato: quē plures p Judicem sibi dari petunt

s J duo vel tres sibi aduocatum petāt. h̄ ē ī Judicis voluntate cui p̄mo dare velit. Si etiā duo simul ꝯquerātur. h̄ stat etiā in Judicis voluntate quē p̄mo velit audire.

De mortuo aut vulnerato ad iudiciū deducto.

q Ui etiā vir mortuum aut vulneratum captum ad iudiciū deducit. ⁊ ip̄m vt paci violatorē proloq̄ voluerit p duellū: aut absq̃ duello. et si hoc non fecerit et lapsus fuerit super ip̄m. Extunc tal' pacis fracte sententia punietur

De intromissione bonorum actori danda

s J āt vir sup bona cōquestus fuerit trib⁹ iudicijs: q̄ ad ip̄m iure pertineant. reus vltra in eis non debet morari: s3 actor duci et mitti deb3 in possessionē: de qua nemo ipsum potest eijcere nisi per iustam q̄relā. eiectus āt a possessione pot inuestiture infra anni reuolutionē ꝯdicere et eam recipere sacramento. Sz ip̄m statim bona illa defendere oportet et in proximis trib⁹ iudicijs omnibus q̄rulantibus de se respondere

De modo pignerationis in causa debiti

s J q̄s pro debito querulatur super hunc q̄ iudicio interēē nō tenetur nec p̄ns adest iudici. sibi debet ex parte iudicij p̄cipi vt soluat ad duas hebdomadas. vel cōpareat responsurus debitum iure euadendo: q̄ si non fecerit. pro eo debet impignerari et vadium super fideiussoria dimittitur et datur in man⁹ fideiussoris tribus vicib⁹ et semper ad duas hebdomadas si petatur.

¶ Si vero nō desideratur: tn̄ vadium seruari et teneri debet ad sex hebdomadas non venditum. Et si debitor non excusat infra h̄ tp̄s debitum postea excusare non potest. nisi ip̄m legale impedierit impedimentum extunc pign⁹ pro suo debito exponatur vel vēdatur: Si exponi non possit et si q̄d superfuerit: excreueritq̃ hoc debitori reddatur. ¶ Si āt defecerit iterū debitor impigneretur: totiens q̄usq̃ debitum ipse suum ex integro consequatur

De vincendo violatore etiā in absentia iudicis et proscribendo.

Uicunq̄ pro noxa seu violētia iudicialiter seu coram iudice
q impulsatus fuerit cum clamore anteq̄ ꝑnoctauerit: si actor
noxam protestari poterit metseptimus. reus proscribitur i
momento. ¶ Si autem iudex a suo iure defuerit seu extra territo-
rium fuerit. extunc actor q̄ruletur coram precone i loco iudicii et q̄-
relam poterit protestari ꝓma die qn̄ iudex ad suum redierit iudiciū
vł in territorio apparebit. Ille ꝓscribitur ꝓindeac ꝓ violentia seu
acsi maleficium ipso die fuisset cōmissum

De ꝓscriptōe alicui⁹ ꝑ iudicē electū seu ifeodatū

J aliquem electus oppidalis aut infeodatus a Comite pro-
s scripserit et hoc Comiti intimauerit. Comes tenetur dictam
proscriptionē sua sententia confirmare. Et sic post Comitē
Imperator

De crimine lese Maiestatis

v Bi per iusiurandum se ꝓncipes aut Barones confederant
vt Regem non excipiant lesa d3 Regis Maiestas.

De negligētia iudicij bānitiꝑ Comitē ⁊ actorē

J Comes suum neglexerit iudicium bannitum seu legale h
s solum ammittit. Actor autem si neglexerit aliquod horum
iudiciorum pro violentia paci seu noxa signatis: oportet q̄-
relam vt prius denuo incipere

De reo excipiēte se ab instantia actoris

J super iniusta possessione proprij seu hereditatis q̄s conq̄-
s ritur de pn̄te. Si re⁹ se dixerit n̄ ꝓpter h̄ vocatū ad iudicium
. tunc proximum sibi iudicium assignetur i q̄ finalr̄ rn̄debit

De inducijs alicui scd̄m conditionē nature sue ad duellum concedēdis.

J aliq̄s ad duellum alium incitat ⁊ prouocat: q̄ se suꝑ eo nō
s preparauerit nec sibi suꝑ hoc iudicialr̄ ē assignat⁹ terminus
terminum d3 hr̄e scd̄m formā sue nature et scd̄m generi sui
qualitatē si pecierit ꝙ suꝑ eo se possit adaptare. Cum duellum iam
cōpromissum fuerit ⁊ nō ꝑus dign⁹ ⁊ idone⁹ ad Scabinuz sex heb
domadas ⁊ ministeriales ad duas hebdomadas et alij liberi hoies
¶ Pro omnib⁹ alijs causis ꝓ q̄bus vir inculpatur an̄ Judicē: in-
continēti d3 rn̄dere: hoc ē negare vel fateri

De mō quo se aliq̄s p̄t a ꝓscriptione eximere. ⁊c

q Ui se ex pscriptiōe eximē voluerit al's pscriptionē euadere. huic dz iudex pacē indicere vt secur⁹ in iudicio cpparē possit et hoc si ex pte sui desideratur. Cuz tñ tacto sacramēto se ipe extraxerit. extunc iudex ꝛ vicinia ipm digito ꝛ lingua bone fame restituēt sic ī pscriptiōe deduct⁹ fuerat. al's sicut ipm antea cōdēnauerant. Si h p iniuriā sibi denegatur ꝙ eum q̄s indebite conetur impedire. prestito tñ sacramēto infamis ampli⁹ nō notatur. Sz lib et nō pscript⁹ habeatur. ꝛ iudex dz ei pacē indicē si petatur Postea q̄ȝ āt pax ei fuerit indicta ponat fideiussores ꝙ ī trib⁹ iudicijs pximis cōparebit: omnib⁹ de se q̄rulantib⁹ rñsur⁹. Si āt nll'us hisdē trib⁹ iudicijs ꝯ eum apparuerit q̄rulator. tē deinceps absoluetur et liber dimittatur

De modo eximēdi se a proscriptione ꝛ iterum de culpa proscriptionis

r Si āt se vir a pscriptione exemerit. vbi aduersari⁹ pñs fuerit et si cōparere pmittit: aut cautionē fideiussoriam fecerit: ꝙ iuri pareat et tandē nō cōparuit. Judex fideiussoriā acq̄rit ꝛ nō actor si ipm denuo in pscriptionē deduxerit vt de iure debuit

De non compulsoria bene possessionati ad fideiussoriam cautionem

q Ui tñ hz pprij vt suā valeat recōpēsam: vl' quod etiā valorē pcellit recōpēse in districtu iudicij nō dz fideiussoriā facere cautionem si super ipm noxa fuerit querulata. al's ī omnib⁹ causis pacis fracte.

De inducijs soluēdorum debiti: pene: ꝛ emēde

a D duas debitum hebdomadas solui dz quod corā iudicio fuerit acq̄situm. ¶ Pena ad sex hebdomadas. ¶ Emenda post penā ad. xiiij. dies. ¶ Si āt vir emendā añ penā acquisierit exolui dz emenda ad sex hebdomadas: et pena post h ad. xiiij. dies ¶ Ad domum illi⁹ debitum dz solui vbi vl' cui tenetur añ sol' occasum si ibidē domicilium habuerit: aut ī proxima domo iudicis si ibi domum non habuerit.

De spretione satisfactionis

q Ui emendā seu satisfactionē coram iudicio respuit eiq̄ȝ abrenunciauerit. ille decetero carebit eadē. ¶ Omne psolutū debitum: debitor persoluisse: metterti⁹ protestari dz his q̄ viderunt et audierunt ꝙ integralr fuit psolutum.

De pena contumacis

q Qui citatꝰ iudicio nō comparet. hic incidit penā: nisi se iure legittime excusauerit.

De neglecta reuocatione sentētie

Quicunqȝ vir quācunqȝ sentētiā diffinire corā iudicio bānito
q audierit aut q̄d dare viderit. si incontinēti non reclamauerit,
postea tacere oportet et pro rato sustinere.

De quattuor legalibus impedimētis

Quattuor sunt cause q̄ impedimēta vocātur legalia q̄bus ab
q sens a iudicio excusatur scȝ captiuitas: infirmitas: iudicium
dei extra terminos Regni: al's peregrinatio: ꝛ seruiciū regale
Quecunqȝ hax causax legalium hoīeȝ impedit. q̄ i iudicio non cō
paret sic iuris est. si ꝓtestabitur cum vno suo nuncio q̄cunqȝ sit: re
manet indēnis ꝛ terminum acq̄rit vsqȝ legali impedimento fuerit
liber et solutus

De ꝓbatione legalis impedimēti ꝑ fideiussorē.

Si āt cautionē fideiussoriā fecerit cōparēdi et legale impe
q dimentum habuerit. Illud impedimētum ꝓbat fideiussor
sacramento et non aliꝰ nunciꝰ suus

De pēa iudici: ꝛ satisfactiōe reo ꝑ actorē soluēda

Si ꝓ noxa seu pace fracta sup absentē q̄rimoniā fecerit: et si
q postea cōparuerit: actor vo nō q̄rulatꝰ fuerit ipe iudici penā
soluet ꝛ illi ꝯ quē mouebat q̄relā satisfactionē. ꝛ nihilomi
nus ab actiōe cadet. ¶ Si āt suā q̄rimoniā fuerit ꝓsecutus: q̄uis
ipm reus iure euadat. Actor tn̄ nihil ꝓ eo patietur detrimenti: nisi
ipm monomachaliter fuerit allocutus.

De reo ꝑ non diligentiam in causa succūbente.

q Si ett rn̄dere incipit ꝛ n̄ finita cā sibi terminꝰ fuerit progatꝰ ꝑ
sentētiā. si nō cōparuerit extunc in actione ē conuictꝰ

De fideiussoria per iudicē ab actore ꝛ reo q̄ iuri pareant exigēda.

Iudex ab actore fideiussores dȝ exigē, sil'r et ab eo sup quē q̄
t rulatur al's a reo q̄ iuri pareāt. ipi ett sup iudiciū de suo iure
dn̄t hr̄e r̄spectum ꝓ q̄rimonia q̄ ꝑ sentētiā fuerit dilata vsqȝ
ad scd̄m terminum

De captiuo q̄n ad fideiussoriam cautionem dimitti debeat. ꝛ quando non

f Jun⁹ fuerit captiu⁹ dimitti debet sup fideiussoria cautiōe.
¶ Nisi in facto manifesto fuerit deprehēsus.

De proscripti deprehēsione ꝛ eius iudicio.

p Roscriptus bñ licite potest deprehēdi diebus feriatis. s; nō licet iudicari nisi fuerit factum recens ꝛ manifestum.
¶ Null⁹ debet cautionē fideiussoriam facere vltra p̄cium sue recōpense. nisi sit pro debito de q̄ fassus ē iure: al's quod corā iudice recognouit super seipm acq̄situm

De iudicio ꝛ iuramēto dieb⁹ feriatis exercēdis.

i N dieb⁹ feriatis non d; iudicari nec iurari nisi pro pace. et etiā sup hunc q̄ in manifesto facto fuerit deprehensus

De violatore pacis tpe feriato

q Uicunq; pacē in dieb⁹ feriatis violauerit. illum dies feriati non protegunt et sic nec Ecclesia nec cemiterium: et sic ī malefacto quod in ipsis fuerit perpetratum

De querelis diebus feriatis iudicandis.

q Uicūq; q̄rulatur dieb⁹ feriati. Judex incōtinēti iudicare p̄t super istum q̄ p̄ns astat. et iubere pōt vt fateatur aut neget et satisfaciat tempore debito.

De diebus feriatis obseruandis

f Ed nō debet feriatis dieb⁹ iudicare: quodcunq; ꝛ q̄dcunq; iuramēto accōmodatum fuerit extra dies feriatos p̄stari d;

De iuramēto ꝓ euasione d̄biti p reum p̄stando

q Ui āt pro debitis iurare promiserit: q̄ tempore debito non exoluat pro quo promissum fuerat iuramentum ī debito cōdemnatur nisi ipm legale impedimētum occupauerit: quod possit ostendi. Et si iuramentum corā iudicio ꝓmissum fuerit penā iudici demeretur: et actor emendam seu satisfactionē dare oportet cui fuerat promissum iuramentum

De euasione debiti absq; iuramento in contumaciam actoris

f J autem reus paratus fuerit prestare iuramētum tempore debito quod ꝓmiserat et actor noluerit recipere: vl' absens erit. Tunc sibi iurare non debebit sic q̧ absoluetur reus a iuramēto et a debito: pro q̄ iuramentum fuerat promissu;. si super eo habuerit testimonium.

De creditore: tēpus debiti solutioni assignatū non attentante

Ui argētum vel denarios debet dare. ⁊ ille qui recipere dꝫ
q nō expectat nec attētat tpe statuto: aut sup eo testimonium
nō recepit ꝑ h̄ pecuniā nō āmittit. h̄ diē receptiōis āmisit.

De debitore solutionem debiti pro tempore assignato negligente

I autē debitor ꝓ aliquo loco et tempore statuere se ꝓmisit.
s et non statuit ab eadē promissione ē liber: sed de debito nō:
pro quo se statuere debuit

De casibꝯ exceptꝭ: q̄ diebꝯ feriatis iudicari n̄ dn̄t

Nfra dies feriatos nō licet iudicare nec sentētiam inuenire.
i nec quisq̄ꝫ vasallus sup suum dn̄m: nec dn̄s ꝯtra vasallum
nec agnatꝰ contra suum consanguineum debꝫ diffinire: qđ
ipsis ad vitā aut mutilationē. vł ad ipoꝝ honorē trāsit

De his qui sententias inuenire possunt. ⁊ quō eedem sentētie reprobari possunt ⁊ quō nō.

Cabinatu digni super quēlibet sentētias licite pn̄t inuenire
s ⁊ diffinire. Super ipsos āt nullꝰ debꝫ inuenire vł ferre sen-
tentiam q̄ sup ipsoꝝ vitā aut honorē seu hereditatē trāseat
nisi ipsis sit equalis ī natura. Nec etiā aliq̄s eoꝝ sentētiā debet nec
pōt reprobare nisi etiā ipsis in natura sit equalis.

De iuētiōe ⁊ reprobatiōe sn̄ie absq̄ꝫ bāno Regio

Xtra bannum Regium q̄uis sup alium sentētiā inuenire pt
e ⁊ etiā sentētiā inuētam reprobare q̄ ī suo iure sit ꝑfectus: et
in tali causa: q̄ absq̄ꝫ banno Regio valeat licite iudicari.

De appellatiōe ex Iure ciuili ad Regiam Maiestatem prosequenda.

I per aliquē sentētia reprobatur deferri debet ad superiorē
s iudicē et vltimo ad ipm regē. Et ad hoc iudex nuncios suos
debet mittere: q̄ audiant: q̄s eoꝝ coram Rege victor in sua
fuerit sententia.

De nuncijs cum appellante ad Regē mittēdis quales esse dn̄t ⁊ quomodo ꝓuidēdi.

b Si nunc̄q digni scabinatu eē debēt: si hoc in comitatu prouidendi cotingat. Si autē hoc ꝯtingit in Marchia: extunc eē possunt nunctij q̄cunq; in suo iure sunt ꝑfecti: quos iudex in expensis tenetur ꝓcurare panem ⁊ ceruisiam eis tribuendo abundanter ⁊ tria fercula ad prandium ⁊ ad cenā: q̄ sunt licita in hac die ⁊ ciphum vini. duo fercula seruis dari debent: quinq; mãipuli cuilibet equo dantur infra noctem ⁊ diem. ⁊ anteriores pedes dn̄i eis sufferrari. Sex famuli debent esse ⁊ octo equi.

De spacio temporis infra quod sententia iusta a Rege debet reportari.

e Et cum primum Regem inuenerint in Saxonia. tunc ad ipsius atrium venire debēt: ⁊ post hac ad sex hebdomadas sententiā tenētur reportare iustam.

De eo qui succubuit coram Regia maiestate in reprobata sententia quid soluere debeat.

8 Si autē is q̄ r̄probat sentētiā lapsus fuerit ⁊ succubuerit: extunc ꝓinde iudici penam demeretur: et illi emēdā seu satisfactionē cuiꝰ sentētiā reprobauit: et etiā expensas iudici: quas cum nunctijs in eoꝝ ꝓcuratiōe expendit. Nulla reprobata sentētia de comitatu trahi seu deduci debet ad marchiā: q̄uis comes habeat comitatum a marchiōe. hoc tn̄ fit ꝓpterea. q: in marchia bannuz regium non est: sed comitatus. hoc autē ius discordat: estq; dissimile. Eapropter ad imperium trahi debz: oportetq; coram Rege causas huiuscemodi disceptare.

De interrogatiōe sn̄ie ab eo: q̄ eā nescit inuenire

8 Si q̄s ꝓ sentētia req̄sitꝰ fuerit: q̄ eā nesciat diffinire ⁊ si h̄ velit sacro ꝓbare: extunc alteꝝ pōt interrogare: deinō terciuz post hoc quartuz: ⁊ sic singulos: vltimꝰ acq̄rit inducias vsq; ad terminum assignatum illi: ꝯtra quē sentētia debet inueniri.

De reprobatione sententie per Saxonem.

8 Si Saxo etiā redarguerit vel reprobauerit sentētiā inuētaz deferens ea manui sue dextre ⁊ multitudini maioꝛi: ipē ꝓ eo pugnabit metseptimus sibi paribus cōtra alios septez: vbi maioꝛ pars vicerit: alias victores sententiam obtinebunt: victus autem in duello penam iudici soluat ⁊ illi emendam seu satisfactionem: qui contra eum pugnauit: pro sententia vero reprobata nusq; pugnatur nisi coram imperatore. Articulus condēnatus. De q̄ sup̄ fo. clxxiij.

De inuentione sententie indirecte scd̃m alicuius apparēs intelligere. quod putat esse verum.

Iq̃s interrogatur ꝓ sentētia: ⁊ ipe ꝫm suum intellectuꝫ q̃n
s to rectius intelligit diffinit. q̄uis sit indirecta. ꝓ eo tñ nihil
mali vł dāni patiatur: als q̄ ꝫm suā bonā cōsciētiā inuenit:
lꝫ iniustā: ⁊ alter inueniat aliā in quā plures ꝯsentiāt illa stabit: et
absq̃ pena remanēt inuētores: qꝛ neuter alteri⁹ sentētiā ī̄ꝓbauit

De modo reprobandi sententiam.

Ui sentētiā reprobat debet sic loq̃. Sētētia q̄ est inuēta iniu
q sta est. illā reprobo ⁊ eā trabo: seu deferro ad locum ad quē
de iure debeo. ⁊ sup eo req̃ro sentētiā: quo vel ad quē locuꝫ
eā iure trahere debeo: Si Sueuus sentētiā Saxonis reprobet aut
ecōuerso. sup hoc corā rege disceptare tenētur. vt prescriptum est.

De modo inueniendi ⁊ reprobandi sententias.

Entētia dꝫ inueniri sedēdo q̇uis sup suā sedē. ⁊ stando ī̄ꝓ
s bari sb̄ bāno regio. Qui āt ad bānum nat⁹ nō fuerit. b sedē
poscat ꝓ sentētiaꝫ vt inueniat iustiorē. tc̄ inuētoꝛ p̄me sentē
tie reprobate cedat illi sedē: ⁊ q̄cunq̃ sentētiā inuenerit offerat illā
iure obtinē: ⁊ deferat illic vt dcm̄ ē. ⁊ petat nuncios ad sniam ī̄ꝓ
batā. ¶ Ille nō dꝫ assessuꝫ interrogare nec ipaꝫ poterit reuocare q̄
eā inueīt absq̃ ꝯsensu illi⁹ ꝑtī cui sētētia diffinita poterit suffragari

De his qui sententias reprobare nō possunt.

p Ro violentia captus: ⁊ ante iudicem deductus nō pōt senten
tiā reprobare. nec pugnatur⁹ duello postq̃ intrauit circulum

De penis cuiusuis malefitij: quibus malefactores singuli puniant̄: ⁊ de iuditio Sculteti.

E sunt pene q̄ pacis violatoꝛib⁹ infliguntur. fures ⁊ latrōes
h dn̄t suspēdi. ¶ Si ꝯtingat furtuꝫ sb̄ trib⁹ solidis ī villa: fu
rē si capt⁹ fuerit: pōt mgr̄ rusticał als Scultet⁹ eodē die iu
dicādo punire in crinib⁹ ⁊ cute: vł redēptiōe trium solidoꝝ: tc̄ rma
net re⁹ absq̃ bonoꝛe ⁊ absq̃ iure. Istud ē mai⁹ iuditium qđ ꝑtinet
ad Sculteruꝫ: ⁊ hoc idē facē nō poterit mane seq̄nti. Pro denarijs
De penis hn̄ti- plurimis ⁊ reb⁹ mobilib⁹ lꝫ eidē Sculteto vlteri⁹ iudicare. ¶ Ead
uꝫ iniustas me- pena debetur hn̄ti iniustā mēsurā ⁊ pēsam seu pōdus iniustum: et
suras. in q̄libꝫ mercimoniali falsa mēsura. ¶ Oēs latrōes seditiose alios
De his q̄ ōme- occidētes ⁊ aratra spoliantes. aut molendina ⁊ eccłias aut cemiti
rēt penā rote ria depdantes: ⁊ traditoꝛes incendarios. ⁊ q̄ legatiōes in suas per-

uertunt vtilitates plecti debent in rota. ¶ Qui alium interfic̄. aut aliquē ledit ad mortē. spoliat. aut captiuat. aut incēdit: nō tñ seditō se: ⁊ virginē opprimit. aut mulierē seu pacē infringit. ⁊ q̄ in adulterio fuerit dep̄hesus. punitur capitali sentētia: al's capite plecti deb; ¶ Quicunq; furtu; aut spolium fouet aut custodit. Si sup eo ꝯuīcitur pari pena vti ⁊ ille malefactor puniatur. ¶ Cristian⁹ q̄ in sortilegio aut veneficio ꝯp̄hēsus fuerit ⁊ ꝯuict⁹ ī craticula cōburatur ¶ Judex q̄ paci violatorē pena debita nō ꝯdemnat. al's eu; ꝓnoxa nō iudicauēit. eadē pena puniatur: quā debuit malefactori inflixisse ¶ Nemo tenetur ad iuditium iudicis illi⁹ accedere. nec in iure ei assistere. postq; iusticiam petenti ministrare denegauit.

De pena cristiani in venefitō ⁊ sortilegio deprehensi
De iudice malefactori pcēte
De iudice iusticiā alicui petēti ipēdeř nolēte

De eo qui se impugnantem occidit

n Ecessitate vite ꝯpulsus. siq̄s defendēdo se: interficit se impugnātē ⁊ metu mort nō audet iuxta mortuu; remanē: nec ipsum añ iudicē ponē puniendu;. si venerit absq; mortuo āte iudicē ⁊ fcm̄ fateatur. ꝓusq; ꝯ̄ ipo aliq̄s ꝯq̄ratur ⁊ se offerat ad iustitiā: nēo p̄t ip̄m in pena capitali ꝯdēnare ꝑ sñiam: tñ iudici ꝯdēnabitur ⁊ summa pena denarioꝝ f q̄ q̄s iudici ꝯdēnatur: ⁊ agnat in recōpensatione. Qui q̄dem agnati dn̄t cittari p̄mo ⁊ scd̄o ⁊ tertio iuditio vt recōpēsatiōem accipiāt ꝓ agnato occiso Qui si ad tertiā citationem nō venerint. reus supsedeat: donec eiusmodi recōpēsationem ab eo ꝯuicerint ꝑ querelā. ⁊ iudex d; ei indicere pacē si petatur ¶ Si autē mortuus añ iudicē ab agnatis deferatur: ⁊ ꝯtra ip̄m reum ꝓponatur querela: optet eum ꝓ collo ꝓprio respondere aut cōtra occisum: sic vt supra scriptum est pugnare.

De actore qui iurat reū euincere a scd̄a actōne si per alium actorem eadē pro re impeteretur.

q Ui coram iudice cām inchoat: ꝓ q̄ opteat ip̄m ⁊ digito prestare cautionem. hoc est q̄ nunq; aliq̄s ꝯ̄ cetero reum impetat in dicta causa. ⁊ postq; idip; fcm̄ fuerit. forsan alter reu; impetat sup eadē cā: ⁊ hunc p̄m⁹ actor nō valeat ab eiusmodi scd̄a impetione ⁊ actiōe excipe actoremq; scd̄; a causa ꝑ sñiam ammouē optet eum causam dimittere cu; recōpēsatione sui dimidij: aut carē manu dextra. qua p̄stiterat cautelam ⁊ iudici soluē penam iudicialē qꝛ emenda satisdationis est manus dextra. cum qua satisdationem ipsam ꝓmisit vel media recompensa.

De eo qui repetens arma: suppellectile;: aut bona alia mobilia facit cautionem.

I hō ꝓ̄stat cautelā: al's ꝓmisit satisdationē q̄ arma bellica re
s quirat: aut hereditatē vel suppellectilē repetat: aut aliquā
rē mobilē. Si cautio eius ꝑ iniusticiam infringitur Iudici sol
uat penā: ⁊ cum satisfactione seu emēda cessabit a cautione.

De cautione in causa mortis et mutilatiōis mē brorum prestanda ac pena vulnerum.

Autionē ꝑbet actor in causa mortis: al's satisdatōnē q̄uis fa
c cere tenetur ꝓ homicidio: aut mēbri mutilatiōe vl' vsus ei⁹
ablatione ⁊ in cā vulneri ⁊ ꝓ dño cui⁹ ē hu⁹ ⁊ ꝓ agnati. Qui
debilitat aliū in mēbris aut vulnerat: si ꝯuincatur manu carebit.

De pena violatoris.

De satisfactiōe et emenda.

Uancunq; violentiā actor ꝯtra reum ꝑ duelluȝ probauerit
q penā capitalē demeretur. ¶ Quiuis ꝫm ortus dignitatem
recipiet emendam seu satisfactionē nisi eam demeruerit.

De pena preconi pro negligentia infligenda

Uando ꝑco cōis iudici penā demeretur in eo: ꝙ ipsuȝ super
q suo neglexerit iuditio. extunc Maldratā regiā. hoc ē. xxxij.
plagā cuȝ viridi fuste q̄rc⁹ lōgitudīs duoꝝ cubitoꝝ demētur

De recōpensa singuloꝝ mēbroꝝ mutilatorum.

I in ore ocul': naso: lingua vl' māib⁹: aurib⁹: genitalib⁹ aut
s pedibus q̄s mutilat⁹: ā etiā vsu ꝑuat⁹ fuerit: ⁊ si debeat sa
tisfactio fieri ꝓ q̄libȝ istoꝝ dimidiam recōpēsam dȝ recipere
¶ Quilibȝ digit⁹: ā dens spālē obtinet satisfactionē ꝫm ꝙ cedit ip
sis portio in recōpēsa ꝑdicta al's pars decima dummō nō moriatur.
¶ Quotcunq; sustineat vulnera: ⁊ mēbroꝝ debilitatē in vno im
petu vl'nerat⁹. soluȝ recipiet emēdā: ⁊ r̄cōpēse medietatē. ¶ Quo
tiens q̄s in mēbro debilitato ab alio vulnerādo debilitatur. totiens
sibi soluat recōpēsam. ¶ Qui absq; vulnere carnis ꝑcutitur: ā mē
dax verb ꝯtumeliosꝫ arguitur ipi dȝ satisfieri ꝫm ort⁹ ⁊ nāe digtatē
¶ Si in mēbro soluto: al's qđ sibi ī iuditio ꝑsolutuȝ: q̄s fuerit vul
neratus: debilitatus: truncat⁹: sola emēda al's satisfactōe sit ꝯtēt⁹

De filio pro excessu defuncti patris nō r̄ndente.

f Ilius non r̄ndet ꝓ p̄re defuncto: q̄cunq; fecerit violentiam.

De exemptione filij per patrem a pena.

Ater sel' pōt eximere filium a se nō diuisum: cum sup violen
p tia seu scelere impetatur: ꝫ optebit eum iurare: ꝙ fili⁹ inno
cēs sit ī hac cā. ¶ Si āt sup p̄reȝ ⁊ filiuȝ ꝓ eadē cā fcā fuerit

q̃rela: pr̃ filiu₃ excipe nõ p̃t: nisi p̃us seipm̃ expurget ab hac causa.

De nõ sententiando reo nisi Jure conuincatur.

n On dz sententia inueniri qua pena debeat reus puniri. nisi prius super crimine conuincatur.

De p̃batiõe p̃ bonis nõ facienda. donec iure diffinitum fuerit

n On dz p̃ sẽtẽtiã oñdi. q̃liter hẽditatẽ aut bõa q̃s sua p̃bare dz: nisi p̃us fuerit testimoniu₃ ⁊ p̃batõ p̃ sẽtẽtiã adiudicata.

De diuisione Patris cum Filio.

p Ater potest filium coram iuditio sequestrare ac separe cum qualib₃ re quã filius acceptare voluerit. qualiscunq₃ sit.

De exemptione serui per dominũ suum a morte

d Omin⁹ põt s̃uum ⁊ obnoxium a morte eripe q̃n fuerit ꝯdẽ natus si iurare p̃sumat: q̄ ille s̃uus su⁹ sit innat⁹: al's naturaliter obnoxi⁹: et q̄ s̃uus innocẽs sit a cã: tunc r̃manet seruus absq₃ dãno iure et absq₃ honore.

De diuisiõe here ditatis fratꝝ ⁊ soroꝝ diuisorum et indiuisorum.

f Rẽs ⁊ sorores hẽditatẽ recipiunt frm̃ ⁊ soroꝝ indiuisoꝝ añ frẽs ⁊ sorores q̃ a p̃entib⁹ sunt diuisi ⁊ seq̃strati indiuisoru₃ pueri fratrum sunt eque vicini cum diuisis fratribus in hereditate recip ienda.

De recompensa membrorum.

p Lenã recõpẽsam ⁊ emẽdã seu satisfactionẽ dz recipe q̃libet. licet careat aliquo mẽbro: vel vsu mẽbri illius: qd corã iudicio nõ oñdit. nec tutorẽ ꝑter hoc sibi acquisiuit: nec solutionem p̃ membro leso recepit.

De edifitijs hominis censualis: ⁊ d̃ eius heredibus ac vxore.

h Omo censual' q̃cunq₃ sit sua relinq̃t edifitia suis heredibus nisi forte ex stirpe militari sit: q̃ ipa edifitia sue vxori in dotalitium ꝯtulerit. ¶ Dñs feodi põt ipa in vsus suos ꝯuertere ⁊ cum censu nisi vasallus vxorem habuerit cui p̃ dotalitio dederit. ¶ Sil'r si vite p̃uisionẽ in ꝑprio vel in feodo femina habuerit. ⁊ ibi d̃e edifitia ipa nõ poterit suis agnatis ⁊ p̃ximis eadẽ delegare: s̃ p⁹ mortẽ ipius cedunt feodo seu illi cui bona vacant.

De edifitijs in feodo ꝯ dñi volũtatẽ disponẽdis

l Icet vnicuiq₃ sua edifitia in suo feodo corrigere siue peiorare ꝯ dñi voluntatẽ. Idẽ l₃ mulieri in edifitijs sue p̃uisionis

De herede feodali et prouinciali qui eorum tollit edifitia in feodo.

s I pr̄ hēat hēdē ī feodo q̄ nō sit heres in iure ꝓuinciali seu terrestri. illi potiori iure dn̄tur edifitia ī feodo collocata q̄ȝ hēdi ī iure ꝓuinciali

De vasallo cui edifitia in feodo cedūt

s I dn̄s feodum ꝯferat vasallo nil excipiēdo: omnia edifitia vasallo cedunt ex quo ipa in ꝯferēdo dn̄s non excepit.

De testimonio cōtra iudicem fiendo.

q Uicq̄d ꝯ iudicē q̄s dȝ ꝓbare iudicis testimonium nō req̄rat ¶ Ubi inculpatio altius nō ascendat. q̄ȝ ad penā simplicem h̄ pt cuȝ duob⁹ sniam soliti inuenire metterti⁹ ꝓtestari. Si autē alti⁹ ascēdat: tunc sculterum ā pconē ꝓ testimonio hr̄e optet. ¶ Qui suā intētionē ꝓbat p Sculterum ⁊ pconē ⁊ Scabinos Iudex tenetur ꝓbare cum ill'h̄m q̄ð ab eis audierit vitatē. lȝ cā sibi prius fuerit ignota. Si testari noluerit Iudex. ille nihilominus sufficienter suam probauit intentionem.

De testimonio per septem testes probando

Ui cum septem testibus debet quid protestari ⁊ probare. ibi vigintiunus ꝓ testimonio debent interrogari.

De eo qn̄ reus actori defert probationem.

o Bligat⁹ ad ꝓbandum si testimonium deferat soli actori oportet p̄stito sacro testimonium ꝑhibere veritatis. ¶ Ille autē si ꝓprio testimonio fuerit ꝯuictus penā soluat iudici: ⁊ emēdam indebite fatigato. sicut ille debēt si in causa cecidisset: qꝛ cōtra iustitiam ⁊ suam ꝯscientiā ipm cōpulit ad probādum

De viro vl' m'iere pl'es ꝯiuges successiue habēte

q Ui carere vxore nō vult: ā nō pōt: ducat vnā legittime: licȝ ei tres vel quattuor: aut pl'es sint mortue. Sil'r ⁊ mulier pt nubē: ita q̄ cuȝ vltimo eq̄ sic̄ ⁊ cuȝ p̄mo pueros legittimos ꝓcreare pōt: ⁊ ipos hēdes relinq̄re in iur̄ ⁊ hēditate

De nō auferenda alicui possessione: nisi iure victus fuerit.

n Emo dȝ ex pte iudici a possessiōe sua eijci. lȝ intrauerit i iuste nisi iusta q̄rela auferatur: vbi sol⁹ p̄ns fuerit vl' si citetur ad iustum iuditiuȝ. ⁊ si nō ꝯpeat. tunc iusto iuditio possessiōe carebit.

De modis q̄b⁹ aliq̄s possessiōe bonoꝝ priuatur.

q Uilibet iusto mō res ꝓprias alienare pōt scȝ vendere: obliga

re impugnare vel resignare: aut si censum vel seruitiuz dño debitum soluē neglexerit infra annum: aut si sibi abiudicātur iure ꝓuinciali seu terrestri aut feodali: vel q̄cunqȝ modo possidē desinat et carere incipit nō coact⁹ tunc talib⁹ modis caret possessor possessiōe de iure ¶ Et ob hoc nō licȝ aliquē a possessione eijcere nisi ꝑ testes p⁹ ad rectum iudicium fuerit citat⁹ et ꝑ sentētiam a possessione eiectus.

De eo quando iudex tenet̄ insequi spoliatorem.

s I aduersus aliquē quis ꝯqueratur suꝑ possessiōe spolij vbi spolium manifestuz ostēditur Et si Judex ad hoc cuz clamore fuerit req̄sit⁹. Judex tenetur statim inseq̄. et actori plenā iustitiā exhibē primum de spoliatore et ꝺ eius complicib⁹ ⁊ protin⁹ oportet actori restituē spoliata. nisi reus ꝑ iustitiam restitui prohiberet Hoc est: si ille super quem querulatum est Jure nō contradicit. et vbi Judex actori satisfacere noluerit: aut nō potest satisfaciat ei: cum Rex primum Saxoniam intrabit si querela sit testibus ꝓbata. al's Rex sibi iudicare debet: cum primo Saxonia venerit. Jta tamen ꝙ querela ab eo Jure protestatur.

De tempore renouande monete.

m Oneta denariorum debet renouari: quando nouus domin⁹ dominium susceperit in curam.

De puniēdis his apud q̄s falsa moneta inuenit̄

s I solum denarium falsum exponit monetarius forisandi et emendi causa reus est manu truncari. ¶ Qui ius suum demeruit seu ammisit in furto vel in spolio: si tres denarij falsi inueniantur apud eum: reus ē capitis. nisi ostendere poterit a quo denarios recepit seu possit ponere venditorem. ¶ Qui in Jure suo perfectus est. si apud eum vnus solidus denarioꝝ falsoꝝ inuentus fuerit. denarios ꝑdidit et nō plus. ¶ Si vero plures habuerit. manu truncatur: si nō habuerit illum a quo recepit eosdē. ¶ Si monetarius proprios denarios falsificat: ⁊ non tenet monetam: more debito nemini potest falsitatem opponē vnde ei satisfacē teneatur. ¶ Denarios debet monetarius seruare librabiles: et eque graues et eque albos. ¶ Nulli licet monetā: vel forum eleuare: vel exaltare sine licentia principis. in cuius dominio locus consistat. et ille ꝑnceps seu Rex cirotecam mittere debet in signum consensus sui et libertatis. ¶ Denarios etiam nō licet alicui alijs denarijs similes facere: nisi scripti sculptura dissimili designētur. ¶ Quando denarij ꝓhibētur seu interdicuntur: postea licet duabus septimanis cum hisdem denarijs debita persoluere: et pignera redimere sine culpa.

¶ Si quis emat denarijs interdictis: licet monetario ipsos infrin-
gere: ⁊ fractos restituere: ⁊ non retinere.

De solutiōe thelonei tam aque: q̄ pontis: per diversos: et qui debēt esse liberi: et de conductu.

q Ui pōtis vl' aq̄ theloneum nō psoluit quadruplo punietur. Theloneum autē forēse nō solutum. xxx. solidoꝝ penā infligit. ¶ Quattuor pedites solum vnum soluunt denarium. ¶ Eques dimidium denariuꝫ soluē tenetur. ¶ Curr⁹ onerat⁹ vn⁹ in eundo ⁊ redeundo. q̄ttuor nummos soluat. h̄ datur ad nauigiuꝫ aquaꝝ. ¶ Sed in theloneo pōtali medietas p̄dictoꝝ. ¶ Clerici: ⁊ milites: ⁊ eoꝝ familiares a theloneis sunt excepti ⁊ liberi. ¶ Quilibet etiam eq̄s vl' pedes aut in curru vel vehiculo liber est a theloneo: si naui nō indiget nec ponte: nec de iure dꝫ soluē p̄cium de ꝯductu cui placet corpus ⁊ res cōmittere fortune. ¶ Qui alijs p̄bꝫ cōductum: ipos p̄caueat a dāno: qđ si nō fecerit optebit eum omnia p̄dita resartire. ¶ Curr⁹ vacuus dimidium soluit theloneum onerati. ¶ Dimidius etiā curr⁹ sic̄ biga etiā dimidium. ¶ Qui vias vetitas in agris ierit alienis: denarium soluet a q̄libꝫ rota: ⁊ eq̄tās dimidium: dānum etiā soluat si terra fuerit seminata ¶ Per h̄ etiam al's si segetes desup fuerint: lꝫ viatores inuadere ⁊ impignerari: q̄ si pign⁹ ⁊ vadium iniuste defendunt ⁊ ꝓhibēt cuꝫ clamore poterint detineri: et tunc oportebit reum pro clamore tres solidos persoluere et pro vadio satisdare.

De clericis mi[l]itibus ⁊ eoruꝫ [f]amilia [. . .] loco equo[. . .] vbi de iure n̄ [. . .]tebꝫ solui thelo[ne]um.

De faciente no[. . .] viam in alie[n]is agris.

De penis horum qui in alioꝝ aquis piscant: prata falcant: ⁊ ligna incidunt. vel limites mouent.

q Ui ligna vel herbas inciderit alienas: aut ī aqua pisces ceperit aliena. excepto mari ⁊ flumijs magnis. In tribus solidis satisfaciat ꝓ emenda. Nihilominus damnum b̄m formā iuris psoluē tenetur. ¶ In stagnis autē qui piscatur: ⁊ arbores plātatas inciderit. aut insertas: aut etiā fructiferas: vel fructum decarpserit in arboribus plantatis: aut lapides effoderit: qui ꝓ limitib⁹ positi sunt. xxx. solidos exoluat. ¶ Si in facto fuerit deprehensus licet ipm̄ impignerari. ac inuadiare: ⁊ etiam detinere sin̄ licentia iudicis ⁊ ꝯsensu. ¶ Qui v̄o nocte prata: herbas falcatas. aut ligna secta subtraxerit. reste punietur. Sed qui de die crinibus ⁊ cute.
¶ Aqua fluminis ⁊ fluens impetu libera est: ⁊ esse debet ad remi-

gandum ꝛ piscandum. Tamen oportet littus appreciare: quousqꝫ vno passu extra nauē de littore passare possit: al's lʒ piscatori vti solida in spatio q̄ꝫtum poterit naui exiēs annexa rippa passare.

De rebus in flumine per aliquem repertis.

J autem per aquam defluit substantia aliena seu bona: red-
s di tenentur illi cuius fuerant si iure debito repetat ea, deni-
qꝫ ostendat esse sua: ꝛ expensas circa ipsas factas iuxta estimationem proborum hominum persoluat. ¶ Inuentor autē: si ille nō apparuerit cuius bona fuerint debet ipsas propalare ꝛ indicere publicando: et per sex hebdomadas seruare. Siquis autem ipas quesierit: illas fateri debet: si negauerit, ꝑ furto habetur. Sed ipso negante si inuente fuerint, idem penam soluat et emendam: quia ipsas furtiue celauit. Furtum autē tale non est q̄ sibi in vita noceat. aut in membrum vel in honore: quia nec per furtuꝫ: neqꝫ ꝑ spoliuꝫ res ipsas a possessione veri domini excepit.

De vendicatone bonorum: non per agnationem; sed promissionem.

Ui sibi vendicat hereditatem non per agnationem: sed per
q promissionem hoc pro iniuria et iniustitia reputatur, nisi fuerit coram iudice confirmata promissio.

De successione post sententiatum.

b Eres per sententiam interfecti, al's sententialiter ad mortem iudicati in hereditate succedit.

De successiōe post eum qui sibi ꝯsciuit mortem.

s J mortem sibi quis ingerat heres eius in bonis succedit

De furto et spolio vago.

Urtum aut spolium sub quocunqꝫ inuētum fuerit: debet a
f iudice per annum ꝛ diem seruari: si nemo interim sua repe-
tat, et nec hoc testimonio probauerit. Judex ipsa in vsus suos ꝯuertat ¶ In possessiōe delinquit vbi res alteriꝰ quocunqꝫ modo inuentas possidet. Que vero domino non recedunt: etiam si possessor fuerit morte puniendus.

De pēa illiº q̄ ꝑuū alteriº ꝑcutit vł capit ā̄spoliat.

f Famulum alienum si q̄s ꝑcusserit leserit captiuauerit aut spoliauerit nō aliter q̄z ꝓ domini cłpa idē ꝑcusi oꝛ iuste satisfatiat vtriqꝫ. nisi iuret q̄ ad damnuꝫ domini vł ad dedecus hoc nō fecerit. sic euadet vnam emendam. dedecus dico si nō sui causa: sed causa domini verberetur. damnum dico ꝓpterea qđ si ita grauiter lesus fuerit q̄ occasione vberum. dn̄s careat obsequio seruientis. tunc oportet lesorē. dn̄o supplere defectum. sicut deberet seruiens si sine causa seruiens domini exiuisset. ¶ Qui captiuat ꝑuum: ille respondere tenetur. omnibus suis dominis. ꝛ omnibus agnatis et vxoꝛi sue. si sup fuerit ꝯuentus. interim q̄ eum tenet in vinculis.

De facto manifesto et de rebus apud aliquem inuentis et Jure arrestatis.

r Res dicitur manifesta seu factuꝫ manifestuꝫ vbi quis cōprehenditur in facto vel in fuga post factum. aut qui seruat furtum aut spoliuꝫ in sua possessione. ¶ Quicunqꝫ furtuꝫ aut spolium suuꝫ sequēti die. sub aliquo inuenerit. et ille. res ipsas aperte emerit. et non oculte ꝑuauerit. et si hoc testari potest. illi non potest hoc ꝓ manifesto scelere reputari. nisi prius ius suum perdiderit ammiseritqꝫ ex culpa. ¶ Sed hoc cum licentia iudicis potest res. et ip̄a bona arrestare ꝛ cape iure ¶ Si autē res illas reus voluerit ꝓhibere. anteq̄z ad iudiciuꝫ reducātur. actoꝛ dicat ei q̄ ad iudicium reuertatur. ꝛ si noluerit clamorem excitet super eum ꝛ ip̄um capiat tanq̄z furem quasi factum sit manifestum quia reum pena se fecit ꝑ fugam. Si vero ille reus sponte veniat ad iudiciuꝫ volens se Jure intromittē de suis bonis potest sibi res suas attrahē. si panni fuerint. ꝛ dixerit. eos ī domo sua fecisse. Si equº vł alia alia fuerint: q̄ dicat in suo stabulo nutriuisse possessoꝛ iure maioꝛi: sacramēto proprio ꝛ duoꝝ vicinoꝝ al's mettercīº res hm̄oi obtinebit q̄z actoꝛ ille q̄ arrestauit ¶ Si āt arrestatº dixerit imp̄mis. q̄ in foro publico ꝛ cōi res sup eum inuētas emerit sed ignorat a quo tunc innocēs erit a furto. si locum ostendat: et se expurget proprio sacramento. pretium autem perdidit ꝓ quo talia cōparauit: ꝛ ille sua repetit que sibi fuerint furtim sublata: si sua esse probauerit proprio sacramēto: et duorum in Jure suo perfectorum. qui hoc iurent q̄ ista sibi per furtum aut ꝑ spolium ablata fuerint. Si dicat q̄ hec sibi sunt data ponat datorē qui donum recognoscat. et sit liber. si dicat q̄ emerit ponat venditorē qui forum publice fateatur. et locum fori: et iuret q̄ ad suum venditoreꝫ recte ꝓcedat. Jgitur sequetur ip̄m q̄cunqꝫ ierit

infra duas hebdomadas sed non vltra flumina nauibus apta. Si vẽditor fateatur optet vẽditorẽ loco ipsius ꝑpositioni respõdere. Si insufficienter sit r͞nsum: ita ꝙ deficiat in respõsiua venditorum. tunc a causa decidet cum pena ⁊ emenda. ¶ Si forte furtuȝ vl' spolium in hijs sibi apponatur ꝑ ius se defendat. ¶ Si actor ille arrestans ꝑdiderit: etiã cum pena ⁊ emenda a causa cessabit. ¶ Potest reus. cum re furtiua ad multos accedere venditores: sic ꝙ vnus se trahat ad alium: donec ad illuȝ veniatur. q̊ se dicit animal in suo stabulo educasse. si eq̃ vl' alia aĩalia fuerint. Si sint stamina. ad ip̃a applicet se actor cum testibus duob⁹. al's mettertius. Si defitiat in ꝓbatiõe. ille sꝫ q̊ fuerint inuẽte res ⁊ arrestate ꝯuat ip̃as in sua ptãte donec ab ip̃o iure ꝑ iusticiã fuẽint acq̃site ⁊ euincte ¶ Req̃sit⁹ inuẽtor si inuentã rẽ negauerit furtiua censetur. ¶ Quicquid aliq̃s inuenerit aut furibus abstulerit: aut spoliatoribus: hoc dꝫ suis vicinis oñdere ⁊ in ecclesia publicare. Si venerit eaꝝ verus dñs infra sex hebdomadas ⁊ suo sacro: ⁊ testium duoꝝ. al's mettertius suas res esse ꝓbauerit. et expẽsas soluerit. ei quieas ꝯuat si sint animalia qd̊ suum ẽ recipiet. ¶ Si actor maneat sub alia iurisditiõe. ereptor tertiã ptẽ retinebit. ¶ Si autẽ infra sex hebdomadas veꝝ dñm se nullus ostenderit predictarum rerum ereptor seu ablator reseruata sibi parte tercia duas iudici presentabit.

De dãno ꝑ negligẽtiã facto ⁊ d̃ leso int' sagittãdũ

q Si dãnum fecerit vicinis ⁊ alijs hominib⁹ ꝑ negligẽtiã scꝫ ꝑ ignẽ aut puteum improuide circumseptum: dãnum soluẽ tenetur: aut sagittando ã ꝓijciẽdo hominẽ ã armentuȝ duȝ ad volucrem intẽdat si moriatur lesus. reus in mẽbris aut vita non punitur. sed oportet ꝓ eo soluere recompense estimationem.

De sꝫtrahẽte ãnonã ⁊ d̃ viatore: d̃ pascẽte ãnonã

q Si nocte annonã sꝫtrahit re⁹ ẽ suspẽdio Si in die. pena capitali. ¶ Si pascit viator equum in campo. ⁊ de annona aliena recipiat. ⁊ extra cãpum nõ deducat. dãnum soluat ꝯm annone valorẽ.

De seruis et dominis.

n Nemo tenetur ꝓ ꝯuiẽte seu faml'o vlteri⁹ r͞ndẽ. ꝙ̃ ipi⁹ p̃ciũ se extẽdit. nisi ꝓ eo fuerit fideiussor. ¶ Si dñs ꝯuiuȝ añ terminum repulerit absq̃ causa. plenum sibi precium ꝑsoluat.

¶ Si seruiens motu ꝓprio a dño recesserit. soluat ei q̃ntum sibi dominus ꝓmisit in precio: ⁊ qd̊ d̃ precio recepit restituet ei in duplo: si duxerit ꝯuiẽs vxorẽ: vl' tutela ad ip̃m deuenerit cognatoꝝ q̊ sunt infra annos discretionis. tali licꝫ dñi seruitium exire ⁊ p̃cium obtinet

qd ꝰm cursum tpis deseruiuit. si plus recepit: hꝰ restituet sine pena

De cane vl' equo aut alio aiali qd hoiem aut aliud aial leserit aut occiderit ꝛ alijs ex hoc ꝯtingētibꝰ

c Uius canis vl' equꝰ aut vrsus vl' bos. seu animal aliud hoīem occiderit ā vsum mēbri abstulerit: seu pecꝰ aliud vulnerauerit dn̄s tenetur dānum recōpēse soluē vl' valorē. Ita tn̄ si dem ceps. hoc in suā recipit curā ꝛ possessionē. postq̄ dānum fecisse pcepit. Sꝫ si statim eiecerit ip̄m ꝛ nō in domo vel in curia huauerit: ꝛ n̄ pascat neq̄ potat. innocēs est a dāno. Tunc ille se de eo ꝓ suo damno intromittat si vult. ¶ Nullum al' brutum pōt ex suo facto penā pecuniariā erga iudicem demereri. Equus autē ꝛ pecꝰ si dānum fecerint in custodia huiētis. ā familie. ille rn̄dere tenetur sb cuiꝰ custodia hoc euenit. ¶ Si autē fugerit custos: eq̄ vero seu alia animalia ꝛ currus detēta ꝛ arrestata fuerint in manifesto: ꝛ hꝰ possit ꝓbari. extē ille cuiꝰ sunt pecora damnum integre restaurabit: ꝛ hoc si non poterit p ius se eximē vsq̄ ad valorē equoꝝ animalium ꝛ currꝰ. vl' his omnibꝰ carebit. ꝛ lesus hec omnia retinebit ꝓ dāno. ¶ Si cuiusq̄ porci vel anseres annonam destruunt alienā q̄ nō pn̄t includi. seu impignerari si canibꝰ expellantur ꝛ morsibus vulnerantur: aut etiam occidantur canum dn̄s ꝛ annone remanet absq̄ culpa.

De pena iudicē cōcernente quō ipsam extra hat. ꝛ de bonis que duo fil' sibi vēdicāt ꝛ d hereditate

v Si iudex suā penā extrahē nō pōt in ꝓprio alicuiꝰ. ꝓco debꝫ crucē ponere suꝑ portā. p illā em̄ dcm̄ ꝓpriuꝫ ad opꝰ iudicis insignitur. Si dn̄s illiꝰ ꝓpriȷ. ip̄m de manu iudici nō eximet. infra annum ꝛ dieꝫ oē ius qd habuit in ipso abiudicatur ipsi domino. Si postea infra annum ꝛ diē veniet heres illiꝰ in iuditio. ꝛ se ad suā applicet hereditatē p sacrm̄ vt iustum ē ꝛ debituꝫ soluat iudici qd iudex suo sacro. ꝛ duoꝝ. ꝓbare pōt. al's metterciꝰ i iuditio heres ꝓprium sic req̄rit. Nec vlteriꝰ debituꝫ ꝓbare poterit iudex in hoc casu q̄ꝫ penam triplicem aut solam recompensam.

De duobus pro vnis bonis contēdentibus.

q Ui aduersus alium conqueritur: q̄ sibi auferat bona que sibi vterq̄ vendicat in feodum a diuersis dn̄s vterq̄ tenetur illum quem sibi dn̄m inuocat in iudicio statuere: ꝛ q̄ vicerit possessor manebit ꝛ cuiꝰ dn̄s nō apparuerit. ille cadet in cā. si nō ip̄sum legale impedim̄tuꝫ excuset. qd possit on̄dere ¶ Principes tn̄

Quō ꝑncipes in cā bonoꝝ tueantur suos vasallos.

ab euictiōe tutare possunt vasallum suum quē dn̄t ꝑ lr̄am patētē si
gillatā missam sibi ꝑ ministerialē innatum q̄ bona ip̄a loco ipsoꝝ in
iuditio tueātur. hec lr̄a deb3 on̄di. reo in testimonium q̄rele. si post-
modum indigebit. ¶ Actor ⁊ reꝰ si se ab vno ⁊ eodē dn̄o tenē feo-
dum fateātur. corā illo tenetur vterq3 pariter ꝯparere ad sex hebdo
madas. Judex v̄o tenetur duos nunctios trāsmittē. vt audiant q̄s
boꝝ obtineat aut q̄s ꝑdat. Qui ꝑdit soluit iudici penā3. ⁊ aduersa-
rio emendā. ¶ Si dicat vnꝰ eadē sibi bona fore feodum. ⁊ alter in
ꝓprium sibi ea vsurpat. si eoꝝ ꝓbatiōes sunt eq̄pollentes. fauorabi
lior est ꝑs ꝓprietarij ad obtinendum cu3 duoꝝ testimonio scabino-
rum q3 alteriꝰ ꝓ feodo. ¶ Proꝑetas hereditaria potiꝰ ius obtinet
q3 emptitia vl' donata Qui bona possidet q̄ete ꝑ annum ⁊ diē absq3
aliq̄ iuri ꝯdictiōe. verꝰ efficitur possessor. Qui āt ſm ius sup bonis
aduersus aliquē ꝯq̄ritur q3diu. post hec eadē possid3 violēter: nun
q3 in eis verꝰ possessor efficitur: dum nota q̄rela poterit ꝑ testes on̄
di. Qui scd̄m successionē bona possidet aut ꝑ successionē q̄ nulli ab
stulit: emolumentum inde receptum. ostēdere nō optet. si ab eo dcā
bona iudicio euincantur q3diu ꝓ ipsis iura debita nō negau t. Qui
mr̄i: aut nepti in suo feodo: aut vite ꝓuisiōe ꝓprietatē ꝯtradicit al's
sibi vsurpare ꝓprium voluerit: optet ip̄m ꝑ sex liberos idoneos: ā
scabinos hēditariā possessionē ꝯprobare: vl' in cā succumbet: si ī ꝓ
testatiōe defectu3 patietur. ¶ Aduersus quē ī facie ꝯqueritur ad-
uersarius in iuditio: si cepit fugā ꝯuictus est in causa. Sed si ꝓ vio
lentia sit inculpatus: statim debet proscribi.

¶ De his qui arant et seminant agros alienos. Item de pecoribus dāna in segetibꝰ facientibꝰ.

q Ui arat agros alienos insciꝰ: vl' q̄s alter sibi ꝯmisit: si repre
hēsus fuerit in arādo laborē suum amminsit ⁊ ꝑdidit: si agros
req̄sierit ꝯdictor. ¶ Ille āt q̄ sibi ꝯtulit agꝝ recōpēsare d3
laborē: q̄ seminat eosdē sb̄ interdicto: semina ꝑdidit ⁊ laborē. Quic
q̄d seminauerit an̄ q̄relā: semina r̄tinet. ⁊ cēsu3 soluet terrā obtin̄ti
¶ Qui seminatos agros alteriꝰ denuo arat: dānum sibi soluet ſm
ius ⁊ emēdā. Qui in herbas alienas ⁊ annonā aīalia pellit ⁊ pascit
dānu3 soluet ſm ius ⁊ emēdā ī tribꝰ solidis. ¶ Si āt pn̄s nō fuerit
ille cui pecora dāna infert. ⁊ si īpignerata fuerint ⁊ dānu3 ꝓtinꝰ on̄
datur dn̄s pecoꝝ ip̄m soluet ſm estimatōe3 vicinoꝝ. et si pl'es sint
dn̄i. cuilib3 dabit sex denarios. ⁊ emendā dāno soluto. ¶ Si talia
sint pecora. q' includi nō pn̄t. sic eq̄ indomiti thauri vrsi vl' anseres

⁊ verres: ad hoc duo viri vicini vocātur q̄bꝰ dānum oñdatur ⁊ pe
cora. e vestigio sequātur ī domuz dñi sui ⁊ dānuz intimetur dño pe
coꝝ. tc̄ optebit ꝓ pecoribꝰ soluē. tanq̄ eēnt impignerata ⁊ inclusa
¶ In territorium alienum q̄ sua pellit animalia in pascua cōia. si in
uadiētur seu impiguēntur sex nummos ꝑsoluet. ¶ Qui terrā tran
sierit nō aratā eundo. eq̄tādo seu curꝛ ducēdo sine dāno remanet ni

De pastore pecus perdente
De ānona vniꝰ depasta.

si ꝑtum fuerit insignitum. ¶ Quicq̄d pastor in sua custodia ꝑdiderit
soluē ꝯpelletur. ¶ Si alicuiꝰ in cāpo remaneat annona soliꝰ: vici
noꝝ introducta: si depasta fuerit: ā ꝯculcata dānum sibi nēo soluet

De dādis decīs: ⁊ vñ: vl' d̄ q̄bus rebꝰ sunt dande.

Dē fiet de decima: si eā accipe ⁊ inducē noluerit decimator:
i ⁊ eā q̄ dare tenetur ī cāpo stare ꝑmittit: hocq̄ vicinis oñde
rit: q eā ī cāpo dimisit ¶ Al' qd̄ fetuz seu catuluz ꝑturit vbi
d̄ vespe ad hospitiuz r̄currit: ibi dz suo tpe deciaē ¶ Annona d̄cima
tur in cāpis: aīalia in vill' in q̄libz domo in q̄ nascuntur. ¶ Cuncta
animalia decimātur ꝑter gallinas. Curia spāl' ⁊ domꝰ in horto: ⁊ do
mus singulariter inhītata nōie decime: soluit vnā gallinaz in festo
beati Marti. Ubi decima soluitur in cāpo: decimuz capete dabitur
eq̄ bonum altero: vl' decimꝰ manipulꝰ. ¶ Introducē volēs suā an
nonam: hoc intimet decimatori. si in ipa villa fuerit ā ī agro. q si de
cimator nō curat: decimet ipē sic̄ suum diligat saluare ⁊ sbire sacr̄m
⁊ duobꝰ vicinis oñdat ⁊ in cāpis ipam decimā stare ꝑmittat. sic ēit
indēnis si distracta fuerit ā destructa. In mlt̄ī ēt locī soluuntur ca
petia in numero nōie decime. ⁊ d̄ q̄libz curia quā intrant oues: vnꝰ
agnꝰ datur ꝓ grege ouiuz. Si soluatur decima. vt dcm̄ ē capetibꝰ
ꝑtaxatī. ibi dz ligamē manipuli inter duos nodos vniꝰ cubiti lōgi
tudinē obtinē in annona hyemali. Qui scd̄m ꝯsuetudinē decimam
soluit: bñ soluit. De apibꝰ autē ⁊ cunctī animalibꝰ decimaz accipit
decimator d̄ anno in annū: si voluerit expectare donec sibi de iure cō
tinguat de domo soluēte. q si noluerit expectare decimā accipiet in
ꝯpēsatiōe. ¶ De pullo eq̄ aut muli nummum: d̄ vitulo: asello: e do
agno: porcello: obolum: ⁊ hoc si sint q̄nq̄ vl' pautiores. Si āt sint
sex vl' plures: decimator accipit vnum sextuz al' absolute: duobꝰ de
nariis r̄dimēdo: septimuz tribꝰ obol'. octauuz vno denario: nonuz
obolo al's medio denario. Dñs animaliuz duo capita eligit int̄ sex.
Tria ī ter nouē: pꝰ ea d̄ciator vnuz: silr̄ d̄cimātur pulli āsex ꝑ q̄rtas

De legibꝰ domoꝝ: curiaꝝ: ⁊ areaꝝ sibi ꝯtiguarū

On lz cuiq̄ extēdē tectuz suuz sup areā alienā ¶ Sepire etiā
n tenetur q̄sq̄ suā ꝑtē sue curie: que sibi ꝯtingit: qd̄ si nō fecerit

⁊ ꝑ hoc dānum vicinus incurrat. ipm soluere compelletur. ¶ Nullum etiam licet ramos arboꝝ trāspēdē ad curiā alteri⁹ in dānū sui vicini. ¶ Si āt lapides ā arbores metales seu limitales sibi ponē voluerit ad t̄minos distinguēdos vicinū sibi tergū ad h̄ fctm̄ vocet ¶ Qui curiā suā sepit v̄gis finē ipaꝝ grossiorē interi⁹ implicet. et nō extra. ¶ Furn⁹ seu fornax: Cloaca ⁊ ara porcoꝝ trib⁹ pedib⁹ distent a sepe. ¶ Caminum ⁊ furnū talr̄ ꝓtegat ⁊ circumliniat q̄uis p̄rfamilias ꝙ vicinis nō noceāt scintille vsqꝫ ad terram. ¶ Cloaca erga curiā vicini v̄sa seu locata: dꝫ eē clausa ¶ Cum se implicat humul⁹ sepi: q̄ radices hꝫ infra sepē: q̄ꝫtuz aliq̄s vicinoꝝ sibi attrahere pōt ꝑ sepē: suum ē: ⁊ qđ extra remanet: est vicini.

De edifitijs censualis hominis

q Vicq̄d hō cēsual' edificat in terra aliena: pōt deducē cuz recēdit: ⁊ heres ei⁹ p⁹ mortē ip⁹: sepib⁹ exceptis: añriore vicꝫ ⁊ posteriore. Domum āt ⁊ alias res: redimat dñs ad estimationē vicinoꝝ. Qꝫ si noluerit: ille ducat vnū cum reliquo.

De grege ⁊ aīalib⁹ pascēdis: ac đ pastore gñali.

d Omi nō v̄uētur añalia apta pasci ꝑ pastorē: p̄ter porcellos sugentes: ⁊ hij custodiri dn̄t ac ꝯseruari ne dānum faciant. ¶ Spālē nēo dꝫ hr̄e pastorē: vt ꝑ hoc p̄cium pastori minuat gñal': nisi tres hēat curias: ā p̄les: aut feoduz in eadē villa: tali lꝫ oues pascere singillatim ¶ Ubi p̄cium pastori ꝯstituitur a curijs: ⁊ nō a grege: illud nō lꝫ denegare: ne villa maneat absqꝫ pastore. De p̄cio pastoris.
¶ Qđ pastor expellit a villa: dꝫ impellē: ⁊ qđ ꝑdidit: exoluē tenetur. ¶ Si lup⁹ aliq̄d accepit: ā spoliator: pastor tenetur inseq̄ cum clamore: ita ꝙ hoc possit ꝓbare. Hoc nisi fecerit: remanet in dāno. De lupo ⁊ spoliator aliquod pec⁹ rapiente.
¶ Si al' vulneratum: aut lesum siue morsum fuerit in mēbro: aut ꝯculcatum: pastor inculpat⁹: dꝫ statiꝫ pecus ⁊ al' illud qđ fec̄ damnum: nōie demōstrare: ⁊ si necesse fuerit: sacro ꝓbare. Tē cur⁹ ē al' dꝫ lesuz tādiu ꝓcurare: donec curatum pasci valeat a pastor. Si v̄o moriatur: ille dānuz reddet s̄m estimationē a vicinis taxatā. De animali cōculcato.
¶ Si imponatur pastori: ꝙ in villā al' vespe nō induxit: qđ mane eduxit: si ꝯ hoc iurare p̄sumat: liber erit. ¶ Cui⁹ al' domum nō redit: ⁊ q̄situm nō appet: si s̄b testimonio duoꝝ vicinoꝝ statim sup hoc pastorē inculpet: pastor nō poterit euadere sacro: sꝫ exoluet al': s̄m valorē. ¶ Si dixerit pastor: ꝙ añ eum nō fuerit minatum: actor potius debet testimonium duorum: qui animal viderunt minari: damnuz euincere: q̄ꝫ pastor possit euadere. De ꝓbatiōe ꝑditi animalis.

De laudo villarum per maiorem partem invento.

q Uicquid Sculretus ad vtilitatem ville disposuerit cum arbitrio et consensu plurium vicinorum, hoc minor pars non poterit immutare

De villis que locate sunt iuxta aquas.

q Uecunque ville iuxta aquam situate fuerint, et obstacula habent, que pro diluuio custodiunt extunc quelibet villa debet suam partem stagni integram firmare et conseruare: ne forte per negligentiam vicinia submergatur. ¶ Si vero inundatio venerit et aggerem stagni rumpi contingat omnes qui ad reparationem clamore fuerint aduocati, si non venerint ad claudendum, perdiderunt quicquid hereditatis possideant, infra stagnum. ¶ Quicquid aqua abluit aut euellit de terra, hoc perdidit cuius erat. ¶ Item si vis fluminis nouum faciet meatum et alueum per agros alicuius sibi hoc non perdidit possessor ¶ Si fluuius insulam fecerit in arena rippe vicinioris pertinebit. Si autem insula eque distat a rippis, communis erit vtrique littori. Idem fit de alueo et palude si siccetur: licet multis dominis pertineat hereditas vna, ita quod vnus ab alio teneat, quicquid aliquis in illa deliquid satisfaciet possessori et non alteri.

De quo supra folio .viij.

De bonis per mortem alicuius relictis et in feodo deseruitis.

h Eredem feodalem si non habeat quis in morte heres ipsius in iure prouinciali recipiet, quicquid deseruiuit in feodo.

De redditibus quando aliquis eorum sit deseruitus tam in decimis quam negotio tutorie seu feodi: et de homine censuali.

s I vis scire quando quid fuerit debitum. Scias quod in festo beati Bartholomei, omnis census quem aliquis pro alio soluere tenetur in pensione est deseruitus. In festo sancte Walpurgis, alias sanctorum Philippi et Jacobi decima agnorum est deseruita. In assumptione beate virginis marie decima anserum seu aucarum. In festo sancti Johannis Baptiste omnis decima carnium vbi decima denarijs redimitur annuatim, vbi autem non redimitur, ibi quando pecus nascitur, est desetuita. In festo beate Margarethe cuiuslibet annone decima, vel quando cumulatur annona tunc etiam est decima debuita. In festo beati Urbani decima vinearum et pomeriorum arantis semina cum harpica de campo recedit. Ortus cum fossus et seminatus fuerit ac rastratus. ¶ Pensio seu census molendinorum et theloneorum et monetarum et etiam vinearum soluendus est cum terminus aduenerit huiusmodi solutionibus assignatus.

De censibus et redditibus puero solui debitis.

f I attingat puer annos discretionis añ die cēsus: censum recipiet. Si āt post censum illius anni ad annos peruenerit tunc censu eiusdem anni carebit. ¶ Hoc ideo dico q2 si dominus vel aliqs ex parte sui hortos pueri aut vineas aut pomeria coluerit aut tradiderit ad colendum vsq3 ad festum beati vrbani et puer ad annos nō peruenerit: seu peruenerit sed post terminum dñs recipiet fructum. ¶ Si etiā dñs agros pueri seminauerit infra annos dñs sata recipiet sed non stipulas nec sarramēta q̄bus alligantur vites q2 fixa sunt in terra et vitibus alligata. Nec ligna pueri licet incidē nec prata falcare. Post q̄ peruenit ad ānos. Si puer annos attigerit añ terminum solutionum: dñs laborē pdidit. q2 puer nil sibi restituet. nec dñs puero nec eius heredi. Post q̄ tale emolumentum ad ipm iure dñi fuerit deuolutum

De tpe: cēsuali per dominum fundi ab agro ammouendo: intimando: et econuerso

f I censualē dñs fundi ab agro voluerit ammouere q̄ ad fundum nō ē natus. hoc ei in purificatiōe beate vginis Marie tenebitur intimare Idē faciet dño cēsualis si in fundo noluerit residere: seu agros dimittere voluerit. Si moriatur censualis. heres eius succedet: tā in fundo q̄ in censu. in morte dñi censualis censum ei9 psoluet legittimo successori: et alio non indiget inuestitore: nisi in suo aratro.

De eo qui alteri cedere debeat ex duob9 pgredientibus in via: vl' i ponte. Et de prioritate molēdi.

f Trata Regia tante debet esse latitudinis: q curr9 alteri cedere valeat: et min9 oneratus grauiori expedite: vacuus cedet onerato: eques cedat currui: pedester āt equiti: si venerint in locum strictum artumq3: vel ad pontē. et agitetur eques: vl' pedes: currus stare d3: tādiu donec pertransierint. Currus primo pontē ascendēs pus trāseat: siue sit vacu9: siue plenus. ¶ Prim9 etiā veniēs ad molēdinum: d3 pmo molere: excepto dño molēdini. De eo qui pus molere debet.

De rebus impigneratis: de vnius in alterius possessionem trāseuntibus.

q Ui cōcedit: aut impignerat equos: aut vestes: seu q̄cunq3 mobilia quocunq3 modo: et sponte. talia desinit possidere.

¶ Si vero ille nouus possessor omnia vēdat: aut impignerat: aut excludat aut sibi per furtum subtrahētur: aut p spolium auferātur primus q̄ concessit eas: aut impigneravit: a nullo poterit ipas eum cere: nisi ab illo tm̄: cui ipas spōte ↄcessit: aut voluntarie impigneravit

De locis ad venādū aptis: et de mō venādi

Quando deus hominē ad ymaginē ꝛ similitudinē suā formauit seu creauit. tunc pisces ꝛ volucres: feras: ꝛ omnia animalia sibi subiecit. Et ideo testimonium habemus a deo: q̄ nemo de iure in vita: aut mēbris debet pro huiusmodi mutilari. ¶ Tria tm̄ sunt loca in Saxonia: in q̄bus sub bāno Regio feris securitas ē concessa ꝛ indicta: vrsis. lupis: ꝛ vulpibus exceptis. Et hec loca vocātur merice. siue silue bāno regio interdicte: seu gaija bannata. primus locus Coijna. scd̄us Brzijna: quem alij vocant inbrat. tertia merica virginum ē vocata. ¶ Qui feras in istis occidit: soluet bānum Regium: h̄ ē sexaginta solidos. ¶ Qui dictas siluas transire voluerit: vt viator: arcus ꝛ balistas minime tēsas. et faretras deferat obseruatas succinctos ꝛ sagaces in cordulis colligatosq̄ʒ canes alios: alios ducat inuicē copulatos. ¶ Si autem venatur fera extra loca predicta: et canes feram extra inuentam in loca prohibita exagitāt pellēdo: dictus venator licite ferā inseq̄ p̄t absq̄ʒ clamore et absq̄ʒ tube clangore: ne canes hortentur: seu excitentur. capta tm̄ fera canes suos absq̄ʒ culpa poterit conuocare. ¶ Nemini licet segetes venando ↄculcare: postq̄ʒ se erexerint: ꝛ i nodulos se preparāt ad culmum.

De ꝓhibitiōe cōculcādi segetes.

De pena per illum soluenda: qui animal dānū tacite inferens alicui seruauerit

Si canem seruat tacite mordentē: seu lupum domitum: aut ceruum: aut vrsum: aut simeam: soluē tenetur q̄cquid dāni fecerit si probetur ¶ Si post factum eiecerit hm̄oi animal a sua procuratione: volens euadere per hoc dānum: nihil sibi ꝓdest: si dānum sustinens cum duobus testib⁹ al's mettertius iurauerit ipm̄ vsq̄ʒ ad horā: illud animal seruasse q̄ dānum illatum fuerit. ¶ Si autem canem: vrsum: vel aliud animal: se ledere volens q̄s occiderit hoc modo non cōpellitur ad emendā: seu satisfactionem si iurare presumat q̄ ad hoc ipsum cōpulerit. feritas interfecti aīalis. al's q̄ hoc fecerit se defendēdo. ¶ Qui feras indomitas fouere voluerit extra siluam banni: ille locum ipsis sepiat cōpetentē ꝛ ꝓuare eas debet sub sua custodia.

De querelis: et non procurationibus mulierū: et quare nulla earum poterit esse prolocutrix

n Ulla mulier potest esse prolocutrix: neq absq mundiburdio al's tutore querulari, hoc perdidit eis Calefurnia: q corā Imperatore dissonum fecit in ira: al's inverecunde egit pre furore, eo q sua voluntas non potuit pcedere in prolocutione.

De actibus et officijs virorum

v Sicq potest quilibet vir aduocare: proloqui: testari: cōqri et etiam respondere: preterq in iudicio: in quo ipse autoritate Regia fact⁹ fuerit illegalis. In spirituali etiam iudicio talia facere non poterit: si sit excōmunicatione ligatus. ¶ Mulier et virgo violēter oppresse: cum clamore corā iudice cōquerantur: pter vim quā ostendunt in crimine manifesto. ¶ Capti i furto vl' in spolio: coram iudice debent sisti cum clamore. ¶ Qui etiam violatorem in crimine interfectum ante iudicē deferat. Actor cum clamore conqueratur. ¶ Aliqbus rebus spoliat⁹: si sciat quo res deferantur: cum clamore debet incittare iudicem: si vult vt Judex sequatur pter factum manifestum. ¶ Ubi āt crimen non fuerit manifestum: actor debet conqueri absq clamore: si absq damno voluerit permanere.

De qrelis mulierz oppressaz.

De querelis p captos vel iterfectos in furto vel spolio.

De puero annis discretionis carente: aliquod maleficium cōmittente.

p Uer infra annos discretionis non potest taliter delinquere q in vita puniatur. Si interficiat: aut debilitet: tutor pueri de bonis ipsius satisfaciat cum emēda: et hoc si sup crimine conuincatur. ¶ Quodcunq etiam damnum fecerit: hoc dz tutor soluere: sm valorem de bonis eius vt dictum ē. ¶ Si puerum qs occidat: plenam eius tutori emendam persoluet. ¶ Qui puerz arguit: depilat: aut virgis cedit pro culpa: sine dāno manet: si iuret: q sola causa correctionis ipm taliter castigauit

De occiso puero.
De castigante puerum.

De pace veteri et antiqua quā Regia Maiestas confirmauit: per quā nobis Catholicis salutis exordia: et fidei monimenta conferuntur. sine q pace: nullus in hoc ergasculo: et in altera vita: pt assequi pacem: quā naturaliter oēs affectamus

n Unc attendatis pacem veterem. hec ē eñ pax antiqua: quā Regia: et Imperialis maiestas in Saxonia cōfirmauit: cū consensu nobilium procerum: et vasallorum. ¶ Omni die omni nocte: et omni tempore: pacem debet habere clerus: et qlibȝ religiosus: virgines: et mulieres: et iudei: in rebus et vita.

¶ Ecclesie: Cemiteria: et quelibet villa: infra suos limites: et sua septa. ¶ Aratra et molendina: et strata Regia in cāpo: et in aqua: pacē stabilem debent hr̄e: dies celebres: et tempus feriatum omnibus hominibus: in dies pacificos sunt statuti: ꝛ ad hoc: in qlibȝ hebdomada qttuor dies: quinta feria: sexta. Sabbatum: et dies dominicus. ¶ Quinta feria crisma et oleum consecrantur: quibus ad fidē Catholicam: in baptismo oēs cōsignamur et confirmamur ¶ Ipso die dn̄s cenauit cuȝ discipulis suis: vbi nobis corp⁹ suuȝ in cibum tradidit: ꝛ sanguinem in potum: legem nouā h̄ inchoans sacramento: vbi nostra salus sumsit initium Ipse etiā ascendēs ad celos: captiuitatem nostram secum duxit captiuā feria quinta: viā nobis apperiens diu clausam Feria sexta creauit deus hominem: ꝛ ipsa die eum redemit per mortem Sabbato requieuit dominus ab omni opere suo quod patrauit: et post passionem in sepulchro Sabbato etiā ordinātur sacerdotes et clerici: vt nos instruant viā vite: et fidem Catholicam regāt. ¶ Dominica dies prima fuit. et in ipsa resurrexit dominus: et ipsa erit vltima: qn̄ in resurrectiōe vltima resurgemus: et ad eternā requiem cum corpore et anima: qui apud deum bene operando gratiā meruimus perueniemus.

¶ His de causis isti quattuor dies omnibus cōmuniter pacificari statuuntur: preter q̄ȝ manifestis: tal's preter hos q̄ ī facto manifesto fuerint deprehensi: et preter hos: quos Rex fecit illegales: ꝛ illos qui proscripti sunt in iudicio.

De violatore pacis: ad iudicium cittato

p Ro pace fracta cittat⁹ ad iudicium: plures secum nō ducat: q̄ȝ. xxx. et hij arma nulla secum deferāt: preter gladios.

De incisione annone equum pabulandi gratia.

e Quus viatoris si deficiat in via: licet ei annonam incidere: sic remote q̄ȝtum potest vnum pedē habere in via stando in circuitu: aut pascat equum. Sed non licet abinde quicq̄ȝ asportare.

De euasione occisoris pacis violatoris in crimine.

Si occiderit: vel violauerit paci violatorē: nulli satisfaciat
q sed absq damno permanere debȝ: si manu septima iuret: ꝙ
eum leserit in crimine vel' i fuga: qn̄ pacē violauit. ¶ Nemo
expelli dȝ a suis bonis: que possidet: nisi possessio fuerit ab eo iure
acquisita. ¶ Pacis violator dȝ puniri sicut scriptum est.

De tempore non portandorum armorum: ⁊ punitione contrauenientium.

Infra pacem iuratam: arma nemo portet: nisi ad obsequiū
i Regis: vel' torneamēta: excepti gladijs. ¶ Quicunq āt cō
trauenīēdo huic cōstitutioni: ipsa portauerint: sic illegales
debent puniri: al's capite dn̄t plecti. ¶ Gladium ferre non licet: in
castris Ciuitatibus: et villis omnibus his q̄ in ipsis domicilia hn̄t
vel mansionem. ¶ Arma ferre licet his: qui clamorem sequuntur
pro pace fracta. quē de iure sequi tenentur oēs: q̄ annos discretiōs
attingunt. Ita ꝙ gladios ferre possunt: nisi impedimēto legali de-
tineantur. exceptis clericis et mulieribus: et Eccliaꝝ custodibꝰ atȝ
pastoribus. ¶ Si clamorē ante Castrum aliquod insequuntur. ibi Quādiu ⁊ quā dȝ inseq pacis violator
dn̄t tribus diebꝰ: et tribus noctibus ī expensis proprijs ꝑmanere:
infra suum territorium: dum ille precedit pedester vel eques: q̄ cla
morem excitauit. Si autem pre debilitate vulnerum precedere: vel'
subsequi non possit lesus. vicinia sequetur: q̄diu pacis violatorē
poterint intueri. ¶ Si fugiat in alterius iurisditionē: ⁊ in campo
eum capere pn̄t: absq accursu illius territorij incolarum captiuus
ille reducetur. ¶ Si fugiens castrum aut oppidum intrauerit: aut
villam in alio territorio. clamor innouetur. ad quem dn̄t Seulteti
et proceres et conciues alij conuocari: q̄ tunc temporis pn̄t haberi
et exigi debet vt malefactor ad iudicium statuatur: et dȝ euocari: ⁊
debet eis tradi in crimine manifesto: si hoc valeāt manu septima cō
probare: ꝙ ipsum more debito sunt secuti a suo territorio in illud.
Tunc fideiussores ponere tenentur pro recōpensa rei si ip̄m reū nō
puniāt lege iusta. Tunc reū ꝓmo ducēt: et ſm qd ius ē ꝯdēnabunt

De castris imbanniendis: et ꝓscribendis his: qui illa inhabitant: occasione maleficiorum

In quocunq castro seruatur pacis violator contra iustitiā
quādo Judex cū clamore ad hoc fuerit euocatꝰ: et reus exi
i gatur ad iustitiā. Ita ꝙ hoc audiri possit in castro. Si non
traditur reus ad iudicium: castrum de iustitia inbānitur: et oēs q̄ i

ip̄o sunt: protinus proscribuntur. ¶ Si vero mittunt sex nuncios iudicis et q̄rulatorem in castrum: q̄ querant pacis violatorem: et spolium in ipso castro: tunc iusto modo euadent penā superi⁹ deno tatam: al's ꝓscribi non dn̄t. ¶ Si vero apponatur: q̄ spolium ab eo est: et in ip̄m fuerit delatum. vel si inculpatur castrum pro preda q̄ de ipso sit facta: vl' ad illud ducta aut exinde pulsa. hoc dn̄s castri aut eius vn⁹ burgensis seu Castellan⁹ sacramēto poterit excusare et castrum expurgare. ¶ Sed si cui Castrensi in iudicio spolium imponatur Fueritq̄ de eo inculpat⁹ ip̄e castrū expurgare nō poterit nisi prius solus fuerit expurgatus. ¶ Si voluerit aliq̄s Castrum conuincere per duellum illud inculpando. oportebit dn̄m castri: vl' vnum de suis Castrensib⁹: aut de Burgēsibus duellum defendē: cōtra suum parē: aut proscribitur et super eo vt iuri: est iudicatur. ¶ Cum de castro alicui imponitur q̄ de illo castro damnum fecerit et q̄ spoliauerit: vel q̄sierit aliquomō ad capiēdum. Oportet dn̄m castri reum in iudicio statuere q̄ satisfaciat: vel pro castro respondeat. Quod si nō fecerit: oportebit per hoc ip̄m dn̄m respondere. ¶ Item si conqueratur q̄s: q̄ de Castro sit spoliat⁹: sed ignoret ꝑ quem. oportet dn̄m castri a die q̄rele: q̄ contra ipsum proposita est. post sex hebdomadas rn̄dere: ita q̄ castr̄ suo sacramēto expurget aut ſm ius damnum persoluet absq̄ pena: si a ꝯsilio et auxilio ipi⁹ facti sit immunis. ¶ Exeuntes aliquod castrum: et dānū facientes si ad castrum non redierunt infra diem et noctem: et spolium ante castrum: vel in castrum nō duxerint ad seruandum: castr̄ sit inculpabile in hoc facto. Si āt raptores ad castrum redeunt: et ibidē inductum fuerit spolium vel ante castrum seruatum: castr̄ reum iusto iudicio condemnatur

Nemo īculpatus alium īculpare vel expurgare potest

De exeūtibus castrum ad cōmitēda spolia.

De edificijs destruendis: et non destruendis.

p Ro nulla causa seu violentia debent edificia ī villis ad terrā prosterni: nisi ī ipsis fuerint v̄gines: aut mulieres violēter oppresse et stuprate: aut post factum violēter inducte: tales em̄ domus per ius dn̄t infringi: si non fuerit q̄ ipsas iure excuset: si super hoc fuerit iudicatum. Si āt aliq̄s postea veniēs domos legitime excusauerit damnum sibi non soluitur. hac de causa: q̄a anq̄ iudicium ꝑactum fuisset non excusauit. ¶ Omnis vir: q̄ dicte violentie conuicitur affuisse ꝑ sentētiā decollatur ¶ Omnes clamorē sequētes cum actore: si pacis violatorē seu reum deprehēderint: q̄ conuict⁹ non sit: sine damno permanent: si eundē reum et pacis violatorem coram iudice representent.

De clericis non deferentibus tonsuram: et Judeis arma deferentibus.

c Lericis et iudeis arma deferentibus: et si non debitam habeant tonsurã: fiat talis emenda et satisfactio: si eis violẽtia inferatur: sicut laicis exhibetur: q2 inermes incedẽ tenẽtur q̃ pace Regis assidua muniuntur.

De pregnantibus: et fatuis non puniendis.

p Regnantem: seu grauidam mulierem: iudicium ꝛ sentẽtia grauius non punit: q̃ȝ in crinibus ꝛ in cute. Fatuos etiam ꝛ mente captos seu freneticos: lex non punit. Sed si dãnum fecerint: ipsoꝝ tutores ſm ius persoluant.

De rebus per venditorem et dantem: iterum repetendis

s I res mobiles quis vendiderit: aut gratis dederit: ipsasq̃ȝ postmodum repetat factum negando: possessor suo sacramento: ꝛ duorum testium: q̃ factum viderunt: res ipãs per sententiã obtinebit. Sed tali testimonio non potest q̃s alium euincere ad tutorem: al's pro venditore non potest acq̃rere. si res p̃dicte ſb alio fuerint detente seu arrestate: q2 ille suo sacramento euadit ¶ Qui si rem vendidisse cognoscit debet emptori de emptione cauere: ꝛ eum tueri: q2 vel fur est: vel socius furis q̃ forum al's venditionem recognoscit: ꝛ rem venditã nõ vult tutari: nisi forte corã testibus hoc exceperit in contractu. Res concessa: seu ad seruãdum coram testibus tradita: furata non poterit reputari vel spoliata. Cittari autem debȝ tribus vicibus: per interuallum semper duaꝝ hebdomadarum. q̃ res concessit: aut tradidit ad seruandum: vt appareat res suas in iudicio defensur⁹ si placet: q̄ si non fecerit: actor ponetur in possessione. ¶ Qui res habet: tenetur in custodia ad omnes terminos commissorẽ: seu cõcessorẽ de curia sua seu domo. adhibitis testibus euocare si remanere velit indemnis. ¶ Ille etiã q̃ i mutuum ab aliquo recepit. potest coram actore rem mutuatam seu concessam restituere concessori. ¶ Qui conseruat res alienas ad hoc sibi traditas: et si in furto aut spolio: vl' igne pereant: aut si sint animalia: et moriantur: nullam inde iacturam incurret si sacramento confirmet: q̄ res predicte perierunt absq̃ȝ sua culpa. De q̃s. folio. cixxix. c. Quicũ q̃ȝ alteri.

¶ Rem sibi concessam. debet quisque restituere non destructam: aut soluere secundum sui valorem. ¶ Equus vel aliud animal si in pignore moriatur: absque culpa ipsius qui tenet: si hoc ostenderit sacramento: quod absque sua culpa acciderit: soluere non cogetur: sed tamen sua pecunia carebit prestita super pignus: nisi pactio alia ius transformet

De rebus per seruum alicuius perlusis: impigneratis: aut quouis modo alienatis

Decisum primo li. fo. clxxix. c. Si seruus.

Si perludat: vendat: vel impigneret seruiens: aut mercenarius alicuius domini sui res: ipsas arrestare et repetere potest dominus secundum ius. Si autem res proprias perludat: vel impignerat: aut vendat: seu aliter voluntate propria alienet: dominus eius in huiusmodi nullam actionem habet: nec sibi restituere tenetur: licet sua damna sibi promiserat resartire: nec possessor eorum tenetur super his domino respondere. ¶ Si furto vel spolio equus seruientis sine negligentia ipsius in domini seruicio deperdatur: dominus tenebitur ipsi soluere secundum valorem. Et domino remanebit actio in equo iam dicto si fuerit inventus.

De excessibus iudeorum: et excessoribus contra eos puniendis

Iudeus non potest Christianum ab euictione tueri: nisi loco ipsius velit in iudicio respondere. ¶ Si Iudeus occidat: vel violentiam faciat manifestam: in qua fuerit deprehensus: eadem pena puniatur qua Christianus. ¶ Si et Iudeum interfecerit: vel leserit Christianus: vel manus iniecerit violentas Iure communi debet puniri: propter pacem Regiam quam fregit. hanc Iozephus pacem a Vespesiano obtinuit: quando filium suum Tytum a paralisi curauit ¶ Si calices: libros: aut preparamenta sacerdotalia: vel altaris Iudeus emerit. vel in pignore receperit. in quibus tutorem ab euictione non habeat: more furis puniatur. quicquid autem rerum aliarum Iudeus emerit vel in pignore receperit: non oculte: sed clara luce in domo non serata precium non amittit: si hoc valeat sacramento et duorum testium comprobare: licet fuerint furtiue. Si autem defecerit in probatione precium perdidit: et non magis.

De pace principum et Castrorum: et de violatoribus pacis: et de armis bellicis repetendis.

Juris ciuilis Maidemburgensis

d Jcitur quod principes: et Castra nullam pacē habere debeant que in ipsis valeat infringi: propter presidia: et assiduas munitiones castrorum: et propter satellites seu homines defensibiles: quos secum principes assidue tenentur habere: quod tamē non conuenit: nec est ita: quia qui principi: aut castro pacem aut fidē tenere promittit et non seruat: mortis sentētia cōdēnatur.

De varijs fideiussorum casibus et penis eorum inde emergentibus

q Ui fideiussorem se constituit: aliquem sistere in iudicio: et hoc non valeat adimplere. oportebit ipsum satisfacere secundum querelā actoris: aduersus reum editam. ¶ Si vero in vitam rei extendatur querela fideiussor recompensam persoluat actori: et nō iudici. Judici namque sola in eo casu pena debetur. ¶ Tali modo debet satisfieri pro pace fracta: ad quā quis pro alio coram iudice se constrinxit. Qui autem pacem fregit: quam pro se promisit capitali sentētia punietur. ¶ Si fideiussor aliquem corā iudicio statuendum promiserit: etsi ille fideiussus reus in termino absque fideiussore iuri cōparuerit et protestatus fuerit: ipse fideiussor absens liberatur.
¶ Qui captiuum in manu recipit: aliis fideiubens denuo restituēdum probatio restitutionis sicut promissum est incumbit fideiussori: et nō reo vel captiuo. ¶ Qui pacisfractorem deducit a iudicio violenter si captus fuerit eadem pena punietur qua et ille. Si autem euaserit: cōtinuo proscribitur: si violentia fuerit clamore infamata: et sicut ius exigit testibus probata. ¶ Si in pretaxata querela pacis fracte dixit quis alium in iudicio presentare: et reus infra terminū moriatur. fideiussor tenetur in iudicio ponere mortuum: et sic erit liber. ¶ Si autem super debito fuerit querela: mortuus non debet in iudicio presentari sed fideiussor mortē eius probet met tertius: sic erit liber. heres vero mortui pro debito respondebit. ¶ Si moriatur equus vel aliud animal quod fideiussor sistere debet in iudicio: cutē ponat et sit liber.
¶ Obligatus ad iurandum super manus fideiussoris: si infra terminum moriatur: heres ipsius: aut fideiussor sacramentum implebit in termino prefixo. alioquin fideiussor in causa dāpnatur tanquam conuictus

De processu iuris Ciuilis: precipue vbi duo actores pro vna re contendunt

r J duo de se inuicē conquerātur: aliis si actorē conuenientē reus ibidē mox recōueniat: primus aliis actor nō respondebit secundo aliis reo donec cā ipsius in iudicio terminetur Cōuētio enim et recōuētio nō pari

passu in iure ciuili et seculari procedunt. ¶ Si multi de vno solo conquerantur super pace fracta. Respondere ceteris non tenetur: donec a primo per iudicium sit solutus. Si autē causa in terminum alium differatur: non ē ei necesse fideiussores ponere: nisi quātum sua recōpensa estimatur: quotcūqz multe sint q̄rele. ¶ Si q̄rela pacis fracte in iudicio fiat de absente: et ille cittetur Actor si reū invenerit infra terminum: ipm poterit detinere: donec ponat fideiussorem: q in termino cōpareat: q2 iudex actori pacem indicit: et non reo: q̄ absens ad iudicium cittatur. ¶ Verba aduocati seu prolocutoris: nocere non p̄nt clientulo: si ipsis verbis non cōsentit. ¶ Qui sup violentia impetitur in iudicio: statim exigat cautionē: seu satisdationē. quoniam actor potest corrigere suam q̄relam ante cautionē: al's satisdationem et non post. ¶ Si post tricesimum: duo eandē rem acquirere nituntur in iudicio possessor neutri r̄ndebit. donec amicabiliter cōponant: aut vnus ī iudicio alium ammoueat a causa.

De causa pro q̄ vnus a duob9 conuenitur

¶ Qui arma bellica: seu suppellectilem: aut hereditatem iniuste tenet post tricesimum iuste repetenti actori. si conqueratur ī iudicio reus soluet penam iudici: et emēdā actori. ¶ Si predium aliquod impetatur seu arrestatur vel alia bona a duob9: et iudex exigat sibi tradi causa rei seruande. Iure tradetur illi. donec actores separētur per ius: et q̄ tradidit iudici predium seu bona liber erit ¶ Req̄rens arma bellica post decessum ex agnatione a primis parētib9: al's ex parte gladij debet esse natus. ¶ Qui autē suppellectilia petit: ex cognatione natus esse dz. ¶ Judex aut q̄sq3 alius: non potest querulantem ab actione repellere: excepto reo de quo conqueritur iure priuatus. ¶ Illegalibus Imperij seu Regie sententie: aut proscriptis in iudicio: nemo respondere cōpelletur. Oportet āt ipsos omnibus de se q̄rulantibus in iudicio r̄ndere ī q̄ sunt proscripti.

De proscriptione: et de proscriptis et de testimonio.

Proscriptus se pōt eximere in omni loco infra iudiciū quod ipm proscripsit. ¶ Quemadmodum in omni loco licet querelam excitare. Sic etiā licet proscripto vt dictum est se eximere: sed oportet ipm ponere cautionem: q iuri pareat: q si nō habeat fideiussores. Judex eum in custodia seruabit: donec respōdeat ad obiecta. ¶ Si pscript9 dixerit: ī iudicio se pscptionē d̄bito mō euasisse: oport3 p iudicē: aut Scultetū: ā p̄cone loco iudici additis duobus testibus hoc probare. ¶ Si autē non probauerit: extunc

non oportet actorem proscriptionem amplius sup eum protestari
seu probare. Qui sub banno Regio fuerit proscriptus necesse est ei
hr̄e iudicē ⁊ duos scabinos testes: ꝙ ꝓscriptionē euaserit iusto mō
¶ Qui sunt liberi aut ministeriales Imperij: pn̄t corā Imperio ⁊
Rege testes esse: et sentētias invenire: qꝛ ꝑ sacramētum Regi fide-
litatem debitā sposponderunt. ¶ Non licet tali ministeriali senten
tiam diffinire et edicere: aut testē fieri ꝯ liberum et Scabinatu ido-
neum: si causa ī vitā eiꝰ: aut honorē dirigi videatur aut hereditatē.

De aratura. Itē de hereditate. Itē d̄ rebꝰ ꝯcessis

Si terram alienā inscius arat: remanet absq̧ culpa. Si vo
q grauerit: quā sibi vsurpat: ⁊ ab ipso ꝑ iudicium euincatur:
oportet ipm̄ satisfacere. ¶ Invadiare licz absq̧ licētia Iu-
dicis ꝯ ius arātis terrā alienam. ¶ Nemo potest vitā aut mēbra ꝑ
iudicium demereri: arādo hereditatē sibi indebite vsurpatam: nisi
fuerit sibi ꝑ sentētiā abiudicata: et pax sup eandē publice sit edicta.
¶ Si duo vnum predium impetāt: et arrestent eodē mō: ⁊ testes
producāt eque bene ꝓbañ: et neuter alium preueniat ī agēdo. pre-
dium inter ipos equalr̄ diuiditur. Istas tn̄ attestatiōes dn̄t vicini
eiusdē ville: aut etiam vicinarum villaꝝ dijudicare. Qui āt pocior
erit ī probatione: ⁊ plures aut pociores habebit testes: p̄dium ob-
tinebit. ¶ Si ignorat vicinia in cuius possessione sit: aque iudicio:
seu per sententiā aquaticā decernatur: aut actor aut reus iuret: ꝙ
recte ostēdat: q̄ꝫtum sibi de iure ꝑtinet: et nō plus: ad hoc dꝫ iudex
nuncios assignare: ⁊ sup q̄ iurabunt ambo: ꝙ ābobus equalr̄ diui
datur. ¶ Equos aut vestes si q̄s acceperit mutuo: ad terminum p̄
taxatum nisi restituat: in eodē et querelā de ipso faciat q̄ concessit:
statim tenetur restituere: et si deteriorauit: satisfaciendo corrigē te-
netur. In furtum aut spolium nō pn̄t conuerti: qꝛ nō sunt sꝫtracte
sed concesse. ¶ Concessor q̄dem p̄t rem suā recipe de iure post ter-
minuz: vbi ipaz viderit: qꝛ detēta ē ꝑ iniuriā vltra terminū p̄taxatū

De ꝓscriptis: ⁊ de his q̄ eos hospicio recipiunt.

Si ꝓscriptum hospitio recipit et pascit scienter: penā soluet
q iudici ꝙ si se cernit ignoranter fecisse: sacramēto ꝓprio se ex-
cuset. ¶ In alio iudicio non potest conuinci proscriptꝰ: q̄ꝫ i
illo quod eum proscripsit. Sed q̄ ī summo iudicio fuerit ꝓscriptus
habetur in omnibꝰ iudicijs proscriptus q̄ obediunt Imperio: s̄ nō
ecōuerso: nisi rationabilr̄ ostendatur: vel sententialiter fuerit iudi-
catus. inferior em̄ iudex nō potest iudicare proscriptionē: quā fecit

ſupior: niſi ſibi ita notoria ſit: ꝙ teſtis eſſe velit loco ſummi iudicis

De actis mortui iudicis: ꝑ ſucceſſorē eiꝰ ꝓbādis.

ſ J moriatur iudex: ſucceſſor ipſius teſtis dꝫ eē: omnium que in defuncti pñcia iudicio ſunt peracta: qꝫtum Scabinorum teſtimonio fuerit inſtructus licet ipſe pñs nō fuerit in facto

De non reſponſione in foro alieno

i N foro vel iudicio rñdere nō oportet illum: qui nec domicilium: nec bona poſſidet ſb eodem niſi noxā cōmittat: aut ſe indebitet debito. ¶ Non oportꝫ quēqꝫ ī iudicio rñdere ſuꝑ hoc: ꝙ extra territorium eſt cōmiſſum.

De cōmuni iudicio Regis: et de cauſa duelli.

r Ex ē cōmunis Judex cuilibet et vbiqꝫ. ¶ Liber ꝛ idoneus ſcabinatu: nō ꝯpellitur rñdere in cauſa duelli: al's monomachaliter corā iudice extraneo: aut iudicio. Oportet āt ipm ī iudicio rñdere: in cuiꝰ territorio iacet vxor: ꝛ etiā in illo in q̊ obtinet ſedē Scabini. Qui caret ſede ſcabini: q̄rat iudicium iudici ſuꝑioris vbi manet hanc ſedem heredat pater filio ſeniori: et ſi filio caruerit ipam heredat proximo ſeniori.

De his pueris: quoꝝ pr̄ ꝛ mater iudicio ſeꝑant.

ſ J q̄s duxerit vxorē inſcienter: quā de iure nō valeat retinē. et pueros ꝓcreat ex eadē. ſi poſtea fuerint ꝑ Eccl'iam ſeꝑati: h̄ pueris nō derogat in ſuo iure: q̄ añ diuortium nati fuerīt: nec etiā illi: quē mater tꝑe diuorcij geſtat in vētre. ¶ Qui alium dicit illegittimum: aut ortu: aut officio: hoc dꝫ ipē cum ſex teſtibꝰ in ſuo iure ꝑfectis: al's metſeptimꝰ ꝓbare ¶ Si dicatur: ꝙ q̄s ius ſuum ꝑdiderit in iudicio: ꝑ furtum aut ſpolium: h̄ oportet ipm Judicem cum ſex teſtibus ꝓbare. ¶ Liber ꝛ idoneꝰ ſeu dignus ſcabinatu: nō cōpellitur vxorē ſuā oñdere: nec etiā q̄ttuor ſuos ī iudicio ꝓgenitores nominare: niſi velit cum pare ſuo duellum inire.

¶ Uir p̄t ad deſponſatā ſibi ꝑ ſacramētum ſe addicere licꝫ ipam in ſua nō habeat poteſtate. ¶ Qui abſqꝫ aduocato in iudicio rñdet: aduocato carebit: dum q̄s ſe ſentētia vel iure rñdere defendat: interim nō rñdet. ¶ Judex dꝫ eſſe equus omnibꝰ: nec debꝫ ſententiā invenire nec inuentā reprobare. Quod vnꝰ tenetur alteri: vel accipit: debet debitor heredibus ſuis ſoluere ſi decedat. Si debitor moriatur. heredes ipi debitori nō rñdent: niſi ſb ſua ptāte habeāt bōa pro q̄bus ipoꝝ p̄deceſſor fuerat inculpatꝰ. ¶ Qui captiuat alium abſqꝫ ſpolio: aut vulnerat: aut affligit: abſqꝫ vulnere mortali: et

absq3 priuatione vsus membri. heredibus lesi non cogitur rñdere: si post anni spacium moriatur: nisi ante decessum: contra reum cām inchoauerit in iudicio. ¶ Omnis aduena se dicens liberꝫ: ꝑ libero debet haberi: nisi testibus conuincatur

De aduena quī ꝑ tlī d3 haberi ꝑ quali se gerit

De liberis: et illiberis seruis et obnoxijs: ac probationibus desuper necessarijs

s I se liberum q̄s dicat: et alter ipm̄ dicat seruum: eo q̄ se illi dederit in seruitutem. liber potest euadere sacramento: nisi q̄ ipsi opponatur: q̄ actum fuerit ī iudicio. Si vero dixerit ipsum sibi innatum fore seruum. licet actori cum duob⁹ suis seruis tactis sacramentis hoc probare. Si dn̄s euincere velit eum ī suum oportet eum cum sex cognatis ipsius: aut alijs veridicis sacramēto conuincere. Reus āt si suam libertatem cum sex testibus: tribus videlicet agnatis ex parte patris: et tribus sibi cognatis al's ex parte matris liberꝫ se iurādo valeat affirmare: attestationes omnium annihilabit ⁊ extinguet: ⁊ libertatē suam per iudicium obtinebit. ¶ Qui seruum habet in possessione: potior est ipsum in iure obtinere: q̄3 ille qui caret possessione eius. ¶ Si in seruum se q̄s dare voluerit in iudicio. licet suo heredi contradicendo ipm̄ ī libertatem per iustitiā obtinere: et ipm̄ in suā hereditatē reducere. Si vero dominus ipm̄ obtineat vsq3 ad mortē tā hereditatē ipsius: q̄3 pueros accipiet si patrem sequātur al's si eum cōtingunt quos genuit post donationem. ¶ Qui se vnius dn̄i denegat: et alteri⁹ confitetur. et corā iudicio impetatur. si dn̄s cui se recognoscit corā iudice ipm̄ legittime non defendat: Actor ipm̄ obtinet cum duobus ipsius agnatis sacramēto. quos si nō habuerit: ipm̄ nihilominus obtinebit iurās cum duobus seruis naturalib⁹. quē si conuicerit: ipsum corā iudicio dādo sibi colaphum: si vult: suo seruicio mancipabit.

De pena iudicem concernente

i Udex habet penā: si recipere eā velit: in quocunq3 actor recōpensam aut emendam euincit in iudicio

De hn̄te ius corā Rege q̄ iure q̄s rn̄dere debeat.

q Uisquis h3 ius suum corā Rege: d3 corā ipō ƀm ius ꝓpriū rn̄dere ⁊ nō ƀm ius actoris. oportebit etiā ibidē rn̄dere sup omni causa: q̄ sibi ab aduersario opponatur: excepta causa duellari: in q̄ se poterit defendē ꝑ ius ne rn̄deat p̄terq̄3 in territorio de q̄ fuerat oriundus. ¶ Si vero sup ꝓprio impetatur rn̄dere non oport3 extra territoriū Rex etiā iudicare tenetur sup ꝓpo: nō ƀm ius

actoris: aut rei. Sed ꝺm Jus prouincie: in qua sistit res petita. ¶ A iudice proscriptus: et in Regis illegalitatē inductus ipam si velit euadere: oportet ipm Regis curiam seq̄ per sex hebdomadas Extunc Rex sibi pacem indicet et prestito sacramento: q̄ iuri pariturus erit coram iudice a quo proscriptus fuerat ⁊ exhibebit se iuri infra duas hebdomadas ab hora post reditum suum omnibus de se querulantibus responsurus. ¶ Litteras regali sigillo munitas deferat ad iudicem: in q̄bus facti sui processus iudici ostendatur: et q̄ ab illegalitate sit solutus. ¶ Qui āt illegalitatē inciderit absq̄ proscriptione, parimodo curiā sequatur Regis p sex hebdomadas et per hoc liber erit. ¶ Si āt se ab illegalitate extrahens iuri, nō cōparet, nec de se iustitiā exhibet si vincetur: illegalitate puniatur: proinde ac per annum: et diē fuerit seu permanserit illegalis

De capto in crimine furti

Capto in crimine manifesto furti: vl' spolij: non lic3 querere venditorem: si etiam impetatur more duelli. ¶ Si in terminum alium causa differatur cum q̄s aliu3 impetit ad duellū vtriq3 debet pax indici: q̄ si fracta fuerit: d3 ante omnia sine duello per iustitiam emendari. ¶ Si etiam captus in crimine recēti fuerit violator pacis: ꝺm ius debitum punietur. ¶ Cedens alium absq̄ vulnere manifesto: aut depilans: si captus in crimine ante iudicem statuatur: nec vitam demeretur: nec mēbra: sed penam soluat Judici: et emendam actori.

De repulsa alicuius a testimonio.

Offerens se testem ad iurandum in iudicio: priusq̄ a iudice requiratur: iuste repellitur ne sit testis

De inclusis pecoribus.

Non peccat includens pecora et animalia vicini sui cum suis p noctē si mane emiserit: nullū tn̄ inde recipiet emolumētum

De annona aliena messa

Non peccat etiam: q̄ maturam annonam alterius metit: credens terram esse suam: aut sui domini cui seruit: dummodo messam nō abducat: ymmo etiam deb3 recipere precium laboris. ¶ Possessor tenetur de iure statim respōdere pro re: quā p annum ⁊ diem non habuit in vera possessione

De non motione relicte pregnantis de bonis viri defuncti

r Elicta pregnans post mortē viri sui a bonis viri non debet eijci ante partum. pulmētaria et dotem non heredat mulier tempore viri nisi recipiat eadē post mortem ei⁹. ¶ Relicta etiam non heredat heredi suo edificia in vite ꝓuisione: nisi viua de loco prouisionis in locum proprium ipsa locauerit aut feodalem. ¶ Si tempore viri moriatur vxor: neptis seu cognata ipi⁹ vicinior que recipit suppellectilem: relinquere debet lectum domesticis: ornatum sicut erat tempore vxoris: et mensam ornare mensali: et bācum al's Scānum puluinari: et sedē cussino.

De debitore iudicialiter victo: qui odardus est.

q Ui debitum euincit in iudicio in eo: q̄ nec soluere: nec fideiussoriam cautionē ponere potest. ¶ Judex tenetur actori tradere per manus debitorē quem actor tenere debet ī victu et labore: sicut suam familiam. potest etiam eundē debitorē in ꝯpede custodire: ꝙ tn̄ ipm alia pena non affligat. Si euz dimittit: aut ille effugiat: per hoc non ē a debito liberat⁹: dum sibi nō ꝑsoluit: nec h̄ probare poterit. sed est semper vadium actoris ꝓ eiusmodi debito. ¶ Inculpat⁹ corā Judice: si post ꝙ iudex eidē inculpato demādat r̄ndere: ille āt cōtēnat: nec ius velit ōndere: tunc condempnatur in pena. Si precipiet: scdo: tertio: et ille nō r̄ndet: tunc in causa est cōvictus. ¶ Si autē in culpa in vitā: aut mēbra ipi⁹ dirigatur: actor tenetur cum sex testib⁹ al's metseptimus cāz iuramēto probare.

De modo soluendi debita.

q Ui parietes prebet pro nummorꝝ debito: vel argēti: ꝑ hoc non ē liber: nisi sic pactio fuerit inter ipos. licet argētum soluere per nuncium: sed non licet nuncio soluere: nisi sit corā iudicio assignat⁹ ab eo cui debetur. ¶ Debitor tenetur soluē tales denarios et tale argentum: quale promisit. si non sit distinctum tūc soluat argētum ⁊ denarios: q̄le soluitur: vbi iudicium celebratur.

De infirmitate facti ꝑ captiuū intra captiuitatē

f Actum captiui de iure non est stabile seu firmum: nec promissum valet quod promiserit infra captiuitatem. Sz si suꝑ fidē suā liber mittatur eques vl' pedes ad terminum de iure statutum: redire debet vt fidē suā liberet. pro precio āt: aut gratis liber implere tenetur: q̄cquid promiserit: aut iurauerit. ¶ Quod ꝓmittit: aut iurat aliq̄s: ꝓ vite aut mēbri ꝯseruatiōe: al's vitā suā ꝓlōgare vl' sanitatē si nō valeat adimplē ī iure suo sibi nō ꝑiudicat. ¶ Infideliter captus: si super fidē mittatur a capiēte: vel iurare cō

pellatur: vt aliq̄d sub fide ꝓmittat. hoc implere non tenetur si probare possit ꝙ ip̄m ad hoc infideliter: et fraudulenter coartauerit

¶ Qui pro debito impetitur in iudicio: si q̄rat ab actore: vnde sibi teneatur: de iure dicere et informare tenetur vtrum ex ꝓmisso: aut ꝓ hereditate quā recepit

De proprietate: diuersitate: conditione et seruitute hominum: ⁊ vnde ipsa primo euenerunt

Creauit deus hominē ad ymaginē et similitudinē suam: et sua passione ipsum redemit vnum vt alium: sic sibi paup in genelogia sicut diues. Non miremini ergo: ꝙ liber iste paruz loq̄tur de Jure ministerialiuz seu seruoꝝ: tot em̄ ea i͂re diuersitates et consuetudines sunt. ꝙ nullus poterit enarrare. sub quolibet em̄ Episcopo Abbate et abbatissa: q̄ hn̄t ministerialia iura sunt diuersa singularia: q̄ distinguere et diffinire nescio nec sufficio. Quādo em̄ Jus primo positum ē non fuerunt ministeriales aliq̄: sed tunc oēs erant liberi: cum nostri predecessores ad has terras peruenerunt. Nec intelligere in eo sensu valeo: iuxta veritatem: ꝙ aliq̄s alterius esse debet: et non ꝓprij iuris. Quidā āt in veritate errātes asserunt ꝙ seruit⁹ et illibertas incepit a Cayim: q̄ fratrē suum Abel iustum occidit: sed hoc est falsum: q2 tota generatio Cayim deleta est in diluuio sic ꝙ ex ea nullus māsit. Alij autem dicunt ꝙ illibertas post diluuium incepit a Cham filio Noe. sed hoc etiam est falsum. Noe em̄ duobus filijs bn̄dicēs. tertio nō indidit seruitutē seu libertatē Unde Cham cum generatione sua Africam possedit et inhabitauit Seth remansit in Asija. Jaffet vero predecessor noster incoluit Europam: sic nullus eorum subditus erat alteri Alij dicunt seruitutē ab Ismahele venisse: et incepisse: quod tn̄ non videtur esse verum. Sacra em̄ scriptura dicit eum filium ancille et nō plus. Alij dicunt ab Esau illibertatem inceptā fuisse. sed et isti errant solaq3 opiniōe veritatē confundunt. Jacob siquidem benedictus est a patre. ⁊ dominus super fratres constitutus. Sed Esau idē pater nō maledixit nec seruum constituit. ¶ Nos autem habemus in Jure nostro: ꝙ nemo potest seip̄m in seruum dare: quin hoc impediat heres suus Quomodo hoc potuit Noe. vel Isaac alium in seruitutē redigere. ex quo seipsum non pōt q̄s in seruum dare. In rei veritate itaq3 concluditur qd̄ seruitus traxit initium. ex coactione. et de captiuitate. et indebita violentia. que ab antiquo in iniustam consuetudinem ē deducta. et nunc pro iure reputatur

De vendicatione alicuius rei iniusta.

O Portet dimittere cum emēda q̄cquid aliquis sibi iniuste vē-dicat. si ab eo per ius fuerit ereptum seu acquisitum: quod āt cum consensu heredum sibi attrahit: aut ɔcessum recipit aut mutuum si in termino non restituat: aut persoluat ad tp̄s promissum hoc persoluet aut restituet absq̄ damno: nisi coram iudice fuerit pretaxatum et promissum

De recompensa ⁊ emenda vniuersali cuiuslibet status: ordinis et conditionis

Hec ē recōpensatio vniuersalis cuiuslibet hominis ⁊ emēda. ¶ Principes Duces Comites ⁊ liberi dn̄oꝝ ⁊ etiā Scabinatu idonei seu digni: pares seu equales sunt in predictis: h̄ est in emēda et recōpensa. Principes tn̄ ⁊ liberi domini ī solutione auri preceteris honorātur: illis debent. xij. denarij aurei p̄sentari: quorum q̄libet tres denarios ponderat in statera. ⁊ hic aureus pro x. argenteis cōputatur: et sic. xij. p. xxx. solidis exoluuntur ī emēda ¶ Idoneis ad Scabinos soluuntur ī emenda. xxx. solidi nummoꝝ libralium: quorum. xx. solidi ponderant marcā argenti in pondere Karoli. Eorumq̄ recōpensatio sunt. xviij. libre p̄dictoꝝ denarioꝝ. ¶ Quelibet maritata habet dimidiā emendam ⁊ recōpensationē sui mariti. ¶ Virgo ⁊ innupta mulier sibi habet dimidiam emēdā s̄m ortus sui meritum. ¶ Vir fit tutor vxoris exquo cum ea legitime contraxit. vxor etiā est domestica viri: exq̄ lectum ei⁹ intrauit. et post mortē viri libera est a iure mariti. ¶ Soluentib⁹ cereuisiā edentib⁹: et Sculteti parētibus dantur. xv. solidi in emēda ⁊. x. talenta in recōpensationem. ¶ Inter illos licet eligere preconē: qui minus habeat q̄ tres mansos: hunc debēt eligē Judex ⁊ Scabini et alij homines liberi q̄ incole vocantur. ¶ Qui more hospitū ve niunt ⁊ recedunt: ⁊ in territorio non h̄nt proprium: illis etiā datur xv. solidi in emēda: ⁊ in recōpensatione. x. talēta. xxviij. solidi ⁊ sex denarij. ¶ Et quarta est emēda agricolaꝝ vel rusticoꝝ nouē libre denarioꝝ. recōpensatio eorundem: lanee cirotece: et furca fimi sunt emēda. diurni laboratoris seu hortulani recōpēsatio est: aceru⁹ tritici. xij. h̄ns statuas: quaꝝ quelibet distet ab alia ad manum tēsam al's in modum fili quod alij vocant thesam Et habeat queq̄ statua xij. clauos sursum: et q̄uis clauus ab alio in modum longitudinis vni⁹ viri stature: vsq̄ ad humeros per quos possit aceru⁹ eleuari. In quocunq̄ clauo pendeāt. xij. burse: ⁊ quelibet bursa ɔtineat in

Scabini

Maritata
Virgo ⁊ mulier innupta.

De electione p̄conis.

Filioꝝ clericoꝝ ꝛ alioꝝ spurioꝝ

se.xij.solidos. ¶ Filijs Clericoꝝ:alijsqꝫ spurijs seu illegittime nati soluitur in emēda currus feni:quē trahere pn̄t duo boues vni⁹ āni

Joculatorū et seruorum.

¶ Joculatorib⁹:et his q̄ se dederunt ī ꝑuos datur ī emēda vmbra hominis. ¶ Pugilib⁹ et eoꝝ pueris:datur in emenda resplendor clipei duellaris ad solē positi.

Jure ꝓuatorū

¶ Bine scope et forceps dantur his q̄ ius suum per furtum aut spoliū ꝑdiderunt.

Cur īutiles illegaliū posite sūt emende.

¶ Illegaliū hoīm emende paruā cōferunt vtilitatē:et tñ posite sunt:ꝙ iudex penam cōsequatur post emendā.

De punitione vulnerātiū:aut spoliātium illegales.

¶ Licet illegales recōpēsatiōe careāt:q̄ tñ vnum ex ipis vulnerat aut spoliat:aut occidit:aut mulierem illegittimā seu ganeā opprimit violēter:et is eis pacē infringit.puniri debet ꝫm ius pro pace statutum. ¶ In meretricibus ꝛ in cōcubina sua pt̄ q̄s fieri violent⁹:et vitā iudicio demereri si concubuerit violenter.

Quot īculpari dn̄t ꝓ vno vulnere

¶ Pro solo vulnere nō dn̄t plures q̄z solus impeti:q̄ttuor tñ pn̄t super auxilio et consilio inculpari. ¶ Qui rem alienā accipit violenter:vel absqꝫ scitu ipsius si paꝝ sit aut multum.hoc debet restituere cum emenda:aut iurare ꝙ reddere nō possit.tunc soluē dꝫ ꝫm estimationē actoris:aut minuere valorem.

De Canib⁹ et auib⁹ eodē mō soluendis.

¶ Aues cantantes aut vnguib⁹ stringētes:aut canes leporarij:aut sagaces:aut molosi pene sibi siles soluuntur.dummō iuretur hoc eque valere

de occisore animalis

¶ Qui occidit animal alienum sponte vel inuitus.ita ꝙ oporteat ipm comedere.cōpellitur ad reddēdum ꝫm positā recōpensationē. ¶ Et si mēbrū fregerit:aut vsum ei⁹ abstulerit medietatē soluat recōpensationis absqꝫ emēda si iurauerit ꝙ sponte nō fecerit:ꝛ ille animal retinet ita lesum Anial vo esui idoneū q̄ occiderit:aut pedis vsum abstulerit:spōte et absqꝫ necessitate:plenā ei⁹ recōpēsationē ꝑsoluet cum emēda.

Si excecat aial.

¶ Si abstulerit vsum oculi:medietatē soluat precij supradicti.

Si morit aut mutilatur.

¶ Si vo mortuum:aut mutilatū manet sine ipi⁹ voluntate:si presumat hoc iurare:soluat absqꝫ emēda vt dictum ē ¶ Qui canē alienum occidit:aut mutilat:eo ꝙ ipm mordere velit aut animal ei⁹ mordeat ī platea:vel ī cāpo:remanet absqꝫ dāno:si iuret:ꝙ alio mō cōpescere nō valebat. ¶ Canis cāpos frequētās dꝫ ī fune teneri ad h̄ ꝙ neminē ledat.Si vo dānum fecerit:exsoluat q̄ canē eduxit vl' dn̄s ei⁹:si ductor non sit soluendo.

De homine vitam suam demerente

q Uando Theutonicus vitā suā demeretur:aut mēbra ex delicto:nō oportet eum ad hoc penā soluere aut emendā

De recōpensatione omniū anialiū domesticoꝝ

r Ecōpensatio auium talis ē:pullus soluitur medio denario. gallina recōpensatur obolo.aneta vl' auca denario:auca vl'

gallina tpe nutritionis tribus denarijs: porcell⁹ et hedus dum sugunt: et catulus agn⁹ in qttuor. vitulus in sex. pull⁹ eqnus in. xij. etiā dñ sugunt. canis custodiēs curiā etiā ī. xij. canis custos ouium in tribus solidis. et detur gladi⁹ et porc⁹ vni⁹ āni. Silr animal siue pec⁹ domesticum qttuor solidis. et bos arās: sus feta: aut porcellos nutriens qnqz solidis. Jumētum et alij eq̄ cāpestres ad plenum laborem apti. xij. solidis. alij equi qui infra annos: soluuntur bm meritum etatis. equus in quo qs dño seruit. xx. solidis. equis in litum et dextrarijs ambulatorib⁹ nō ē recōpensatio pretaxata: nec etiam porcis impinguatis. pter h ista et omnes res mobiles dūt reddi: aut estimatione valoris recōpensari: nisi re⁹ valorē suo minuat sacramento.

De electione Regis Romanoꝝ. et de autoritate ei⁹. et qs habeat facultatē iudicādi eū.

Teutonici dñt de iure Regē eligere: q qn fuerit cōsecratus ab Epis ad hoc designatis. et in sede Regia intronisatus: regiam obtinet dignitatē et nomen. Cum āt fuerit a dño Apostolico denuo cōsecrat⁹. imperialē suscipit potestatem et nomē Rex eligitur super pprium et feodum: et sup cuiuslibz vitā. Impator nō pt semp vbiqz omnes iniurias iudicare: nec in omnibus terris esse pt: ideo confert principib⁹ comicias: et comitibus sculteci as. Feodum in quartā manum nō procedit nec descēdit q iudicare possit ī collum et manum excepta sculteci a in comicia: qz null⁹ iudex absqz Sculteto pōt legali iudicio psidere. ¶ Quia si qs de iudice cōqueratur: corā sculteto rñdere tenetur Sculteto⁹ eīm ē iudex culpe iudicis. Ita ē et Comes Palatin⁹ iudex culpe Imperatoris: et ppetu⁹ Castellanus culpe Marchionis. ¶ Saxonia Bauaria Duringia Franconia Sueuia. Regna fuerunt distincta: postea sunt eoꝝ nomina in ducat⁹ mutata: exquo a Romanis fuerunt Theuthonici deuicti et subiugati. attamē obtinebāt pncipes hominum et feodale vexillum sub nomine ducali. ¶ Impator vero postea eis abstulit feodum principale et vexillum feodale.

Judex corā quo respondeat.

Quō regna mutata sunt in ducatus

De eo quis penam: et quis emendam accipiat

Omnis iudex accipit penā et nō emedā: qz idē nō pt esse iudex et actor. ¶ Nulli soluitur emēda: nisi tm actori. Ideo dr q pncipes sint absqz emēda h h non ē ver. ¶ Non licet iudicium diuidere: nec integrum cōferre: vel partē ei⁹. ita q ille cui collatum est habeat successorē: q oporteat indigenas sustinere nisi sit specialis comicia: que vexillo pertineat feodali. hāc nō licet habere

De iudicij natura.

De vexillo feodali
De feodo quis illud licite hr̄e possit

¶ Similiter non decet Regi vexillum feodale diutius tenere: q̄n illud cōferat infra diē ⁊ annum. ¶ Feodum in iudicio nō licꝫ alicui habere nisi sit liber ⁊ idoneus scabinatu: et nisi Regi fidē: aꝪs omagium faciat ƀm ius liberoꝝ. per hāc fidē etiam iuret q̄n ducitur in testem.

Iuramentum Regis

¶ Quando eligitur Rex oportet ip̄m iurare fidē imperio: ⁊ qꝫ ius exaltet. et iniuriam deprimat proposse. et etiā Imperium in iure suo protegat ƀm qꝫ scit: ⁊ preualet A modo nunq̄ꝫ dꝫ iuramentum prestare. nisi dn̄s papa sibi imponat qꝫ in fide hesitet Christiana. deinde tenetur ipse esse testis per fidē imperij causaꝝ omniū q̄ sibi in iudicio deferuntur seu ad ip̄m trahuntur: ⁊ vbi sacramēto pax cōfirmatur ad hoc debet ipse prestare suum promissum.

Quis: ⁊ q̄lis debeat in Regem eligi
Quale ius Regis fuerit

¶ In mēbris debilem aut leprosum aut pape sentētia excōmunicatuꝫ nō licet in Regē eligere. ¶ Rex debꝫ liber esse: ⁊ ortu legittim⁹: ita qꝫ Ius suum integre seruauerit Rex etiā elect⁹ debet hr̄e ius Franconicum vndecunqꝫ sit oriundus: qꝛ sicut Franco nō poterit vitā demereri: nisi fuerit in recēti scelere deprehēsus aut ius Franconicum ammiserit ex casu. ita nemo potest vitā Regis impetere nisi p̄us p sententiā fuerit imperio priuatus.

Sol⁹ Rex puniat p̄ncipes.
De punitiōe dignorum scabinatu.

¶ Soli regi pertinet p̄ncipes ob culpam vita priuare: aut mēbris truncare. ¶ Solus legal' p̄co cōmunis punit idoneos scabinatu cum vitā demerētur aut per sententiam condemnantur.

De electione preconis cōmunis. et suo iure et autoritate.

Preco cōmunis cum a iudice et Scabinis fuerit elect⁹ Regi tenetur fidē facere ƀm ius liberoꝝ. et per manum iudicis locari debet super sedē ⁊ cussinum ī opposito iudicis. ⁊ iudex reliquias aut crucem in eius sinu seu gremio collocabit. pacem sibi indicens per ius districtum. extunc habet preco autoritatem inuadiandi: detinendi: obtestandi quēlibet: ⁊ bona ipsius: ad q̄ fuerit p sentētiam assignatus seu destinatus. ¶ Si vero fecerit iniuriam: vitam ⁊ res demereri potest vt alter.

Qꝛ arma p̄co non portet

¶ Gladiuꝫ nō portabit neqꝫ alia arma: sed si in exequenda iustitia ei indebite resistatur: clamore debet confinium aduocare: ⁊ ius proseq̄ ƀm suum posse: qꝫ si nō poterit: iudici ꝯqueratur. ¶ Et ei de iure pertinet hō decim⁹ morti cōdemnatus: ⁊ hunc potest dimittere si redimatur ab ipso. ¶ Et vbi vir moriatur aut mulier absqꝫ herede annona crescēs ī terra vacāte sibi pertinet ⁊ vestes quottidiane defuncti. ¶ Ubi datur alicui p̄prium et ipse sup hoc pacē indicit. ibi dꝫ tres solidos recipere.

¶ Habet etiã posse vnum hominẽ. excepto Sculteto: in qualibet villa absoluere a iudicio: si nõ ꝯ ipm fuerit querela

De causis propter quarum vnam Imperator possit ab apostolico excommunicari

d Ominus apostolic⁹ aut alter q̃cunq̃ nõ pt Imperatorẽ excõmunicare. postq̃ sit cõsecrat⁹: nisi tm̃ trib⁹ de causis. Si in fide errat seu hesitat Christiana vt incredulus: aut legitimam vxorem dimiserit: aut Eccl'ias destruxerit cõsecratas vl' dei domos.

De electorib⁹ Romani imperij: q dñt esse

i In electione Impatoris. pm⁹ dꝫ esse Archieps Maguntinẽsis. Scd̃us Eps Treuerẽsis. Terti⁹ Coloniensis Inter laijcos seu pncipes seculares. prim⁹ ẽ Palatin⁹ Renẽsis dapifer Impatoris. scd̃us dux Saxonie Marsalcus eiusdẽ. tertius ẽ Camerari⁹ Marchio Brãdẽburgẽsis. Pincerna impatoris ẽ Rex Bohemie: ꝫ nõ hꝫ ius in electione: q2 nõ ẽ Theutonic⁹. post istos succedit electio omnium principum Imperij: tã clericoꝝ q̃ laijcoꝝ. Primi electores nõ dñt ꝑm ꝓpriã eligere voluntatẽ: ꝫ quẽ nominauerit assensus pncipum generalis

De collatione et confirmatione cuiuslibꝫ feodi. per regẽ Romanorum: seu Imperatorem.

p Rincipes nõ dñt habere alium dñm laijcum preter regẽ Romanoꝝ: q2 nõ est aliquod vexilli feoduꝫ. de q possit pnceps fieri: nisi cõstitut⁹ a Rege. quicq̃d alter ab eo recipit in feodum scꝫ. inde nõ ẽ in feodo pmus q2 alter idẽ recipit añ eum et non poterit idem dici pnceps Imperij. ¶ Cum electus fuerit Eps: aut Abbas: aut Abbatissa q Scuto fruuntur bellico: tales primo tenentur a Rege feodum recipe. et postea ab Ecclesia curã spiritualẽ q2 postq̃ receperint feodum: ius feodale cõferre poterint et nõ añ. ¶ Si Episcopus aut abbas aut abbatissa regales infra sex hebdomadas vacationis nõ eligantur. electio deuoluitur ad Imperatorẽ et ꝯferre poterit idoneo ꝓ sua voluntate. ¶ Imperator inuestit et cõfert cum sceptro oẽs pncipat⁹ spirituales: et cum vexillis omnia feoda vexilla. ¶ Nec licet ei dignitatẽ feodo vexilli vacantem per annum et diem non collatum tenere

De monetis et theloneis

m Onete ꝛ thelonea vacãt Impatori in omnib⁹ Ciuitatibus infra imperiũ: q̃diu in ipis moratur. ¶ Et quãcunq̃ terrã

De captiuis ꝑ Regiū aduentum liberādis.

intrauerit iudicium illius sibi vacat: ⁊ licet ei iudicare omnes cāś q̄
coram iudicio non fuerant incepte aut finite ¶ Et cum intrauerit
terram omnes captiui sibi vacant sistiq̄ʒ dn̄t coram eo. ⁊ per ius cō
vinci seu liberari quāto citius poterunt adduci. postq̄ʒ Imperator
detinenti. aut in domo illius aut curia denunciauerit vbi detinentur
aut antea detinebātur: qd̄ si contēserint detētores: et citatio ꝑ nun
cium Regium probari possit. statim condēnētur illegales q̄ eos ce-
perunt ⁊ domus: ⁊ omnes qui ip̄os detinēt contra ius. ¶ Comes

De iudicio Comitis et edicto eius

q̄libet debet indicere iudicium ad. xviij. septimanas extra temp⁹ fe-
riatum in loco legalium iudicioꝝ vbi assint Sculteus et Scabini
⁊ preco generalis. ¶ Sculteus esse nō potest qui non ē liber: nec

Qualis sit scultetus

indigena territorij in quo fit iudicium. ¶ Preco cōmunis dʒ hr̄e. ꝓ

Preco. quantū possessiōat⁹ sit

prium adminus dimidium māsum. ¶ Iudicio parē dn̄t omnes ad
hoc astricti ab ortu solis. vsq̄ʒ ad meridiem si iudex pn̄s fuerit.

De tp̄e ad iudicandum apto.

De pena temporali: quam Rex Constātinus dedit beato Siluestro

Onstantinus Imperator dedit beato Siluestro: et ꝓ eum
c Ecclesie penam tp̄alem adiungēs ip̄am spirituali. lx. solidos
ad puniendum ⁊ constringēdum oēs qui deo ⁊ Ecclesie sa-
tisfacere contēnunt: ⁊ ī foro Eccliastico penas incidunt criminales
vt ius alteꝝ alteri succurrat vicissim ad coartandum: vt dictum est
rebelles ⁊ in Ecclesia cōtumaces. ¶ Excōmunicatio animā pimit

Excōmunicationis vis.

⁊ nō corpus: et nō auffert ius cōmune vel etiā feodale: si nō illega
litas a Rege edita subsequatur. ¶ Proscriptio hominē morti con-

Proscriptōis ius

demnat: si in ea fuerit deprehensus. Ius autem sibi non auffert nisi
in ea diu contumaciter perseueret

De penis principum: qui post intimationē ad curiam Imperatoris venire neglexerint

I Rex per sentētiam indicat iudicium suum: aut curiā: ⁊ pn
f cipibus per lr̄as suas intimet sigillatas. xl. diebus ante ter-
minum: ad hoc tenentur oēs generalr̄ cōuenire: vbicunq̄ʒ
fuerit infra Theutoniam: ad quod si non venerint pena debita pu-
niantur. ¶ Principes vexillo feodali cētuʒ libras. ¶ Omnes alij
decem libras exoluunt: excepta pace fracta.

De pena ducali

Uci soluit in pena q̄libet nobilis decē talenta cui⁹ est patria
d infra ducatum. Multi infra ducatum ius obtinēt speciale:
sicut Holoreten: ⁊ Stormen: ⁊ etiā Hedelem: de quorum

iure vel pena: vt dico Comiti soluuntur. lx. solidi et eti aduocato: q̄ sub banno Cesaris iudicat si ab ipso bānum recipit.

De banno Regio: quis illud conferat.

Bannum eīn Regium nemo p̄t cōferre: excepto rege. Nec ipe
b Rex negare dȝ bānum cōferre iudici cui iudiciuȝ ē collatum
Si Comes partē comicie alteri cōferat: aut iudex partem iudicij: in h agit pperā: et ē contra ius. ¶ Si taliter infeodat⁹ quēcȝ voluerit inbānire impune sibi nō parcetur. ¶ Bannum confertur absqȝ dño. ¶ Palatin⁹ et etiā Lantgraui⁹: iudicāt sb bāno Regio sicut Comes. ¶ Eis etiā sicut illi soluuntur. lx. solidi. ¶ Cuilibet Marchioni. xxx. tm̄ et ipe iudicat p gratiā ppriā ¶ Sculteto soluunt octo solidos potātes tabernarij. ¶ Aduocato feodali non sb banno Regio iudicāti soluuntur ad plus tres solidi i supmis penis ¶ Oppidali Comiti. h ē iudici electo ad casus subitos: sex denarij vel solidus sm puincie statutū. ¶ Sculteto in villa seu magistro rusticoꝝ sex denarij: et interdum tres solidi ab in cute et in crine redimēdis: et hij vicinis ptinēt ad potāduȝ ¶ Marchio iudicat post xl. dies ibi p̄t qlibet ꝯ alium sentētias inuenire: qui i suo iure nō poterit reprobare. ¶ In illo iudicio tamē: nemo rñdet suo impari ad duellum. Qui par fuerit hominum ortui: nō derogatur ei in iure prouinciali. sed scutum bellicum humiliauit

Judicium Palatini et Lanthgrauij.

Aduocato

De villa forensi: et de Castris nociuis reformandis et non edificādis absqȝ licētia iudicis puicialis

Illam forēsem infra vnum miliare ab alia nō licet edificare.
v nec licet Castrū firmare: aut villā munire planci: aut muro
nec mōtem aut insulā: aut etiā turrim in villa cāpestri absqȝ licētia iudicis puincialis edificare. ¶ Absqȝ licētia āt ei⁹ fodē licet in altum seu pfundum quātum fossor cum fossorio terrā poterit eijcere absqȝ adiutorio asseris et scabelli. Trib⁹ plancis et etiā muro edificare licȝ infra terrā et altum supra. ita q i inferiori pte hostium sit: in altitudinē ad genu supra terrā. ¶ Curiā etiā licȝ claudē sepe aut sudib⁹: aut eti muro in altitudine tli q sedēs in dextrario manu possit attingere sumitatē: tle vero septum absqȝ ppugnaculis est habēdum. ¶ Castꝝ āt quod p violētia aut iniuria ē destructuȝ reedificare nō licȝ absqȝ licētia eiusdē. ¶ Si violēter castꝝ destrua-

tur aut dñs ei⁹ ipm spõte relinquat aut destruat egestate cõpulsus absq; licẽtia repatur. ¶ Si per iniuriã Castrum aliquod acqratur. et verus dñs sup hoc in iudicio moueat questionem in illa querela aduersus illuz per quẽ destrui valeat audietur. ¶ Judex securi dz ter percutere castrum aut edificium: quod per sentẽtiã frangi debz Indigene autem et terrigene ligonib⁹ et maleis: atq; alijs ad hoc necessarijs statim illud ad terrã prosternent ꝛ non debent cõburi. Nec lapis aut lignum inde deduci: nec aliquid quod intus habetur nisi per spolium fuerit inductum ¶ Qz si aliquis de iure sibi vendicat: hoc deducat. ¶ Agger et fossa dñt continuo cõplanari. ¶ Omnes infra territorium manentes ad hoc sunt astricti in expẽsis proprijs. si ad hoc clamore debito fuerint cõuocati.

De iudicio quod fit sub banno Regio. Et de sententijs: quibus modis debent inueniri

Si per bãnum Regium iudicatur. ibi non debet Judex aut Scabini cappis vti allatis: aut pileis: aut almucijs: nec etiã mitris: aut cirotecis clamides habeãt super humeros ꝛ iudicent inermes: ieiuni: et sedeñ etiã debent sententias inuenire: ꝯ quemlibet Theuthonicum: aut Sclauum suo iudicio subditu m liberum aut seruum: et hoc nemini licet nisi ipsis. ¶ Si sententiam reprobet. par ipsoꝝ: bancum id est scãnum petat vt inueniãt iustiorem tunc surgat inuentor et in loco ipsius resideat aliã inuenturus: ꝛ quod sibi videbitur inueniat. hinc fiant que de sentẽtijs sunt scripta. ¶ Ubi sine banno Regio iudicatur inuenit qs sententias sicut scriptum est: ꝛ dictuz est: excepto Saxone contra Sclauum ¶ Si Saxo vl' Sclauus deꝓhensus fuerit in crimine recenti pacis fracte: et cum clamore corã iudicio adductus Saxo testatur cõtra Sclauum: ꝛ Sclau⁹ contra Saxonem. ꝛ oportz alterum alterius sententiã sustinere exquo sic fuerit captus. ¶ Qui impetitur ab actore corã iudicio potest se defendẽ ne respondeat nisi conqueratur actor lingua ĩ qua nat⁹ est reus. Si nesciat Theuthonicum: ꝛ hoc sacramẽto confirmet et in lingua sua cõqueratur de reo: oportebit ipm ad opposita respondere: vl' loco sui prolocutor seu aduocatus quẽ pecierit taliter quod Judex ꝛ actor intelligant qd loquãtur. ¶ Si aliqs conquestus fuerit in Theutonico ꝛ respõderit seu sententiam inuenerit in iudicio ꝛ hoc possit probari: oportebit ipsum ĩ Theutonico respondere: excepto corã Cesare: quia ibi obtinet ius suum vnusquisq; in quo natus est.

De eo ꝰ li. ꝓmo fo. clxx. c. vltio

Corã ĩpatore obtinet vnusqsq; ius suũ in q natus est.

De legittia ple: ꝛ ꝺ diuorcio celebrato Itē de donatiōib⁹ ac successionib⁹ inter viꝝ et mulierem.

L Egittima proles et libera obtinet clipeuꝫ pr̄is ꝛ hereditatē ꝛ matris si sit paris ipsis cōditionis: aut melioris. Si mlr̄ orta de idoneo scabinatu nubit tabernario aut indigene seu terrigene simplici: ꝛ cum ipso pueros ꝓcreat ipsi paris conditionis nō sunt matri in emenda ꝛ recopensatione: qꝛ ius pr̄is obtinēt ꝛ nō matris: et ideo nō succedunt in hereditate mr̄is vel alicui⁹ cognati ex parte mr̄is. Istud etiā ius obtinent ministeriales vsqꝫ ad vicmānum quondā Epm Maijdēburgensem ꝙ filius obtinuit ius sui patris: et filia sue mr̄is. ꝛ post ipsos pertinebāt si ministeriales fuerīt. tunc non erat mutatio inter eos necessaria. ¶ A principio āt Juris fuit ꝙ liber partus nunq̄ꝫ prolē similē procrearet A tpe vero dicti Vicmāni inualuit hoc ius: ꝙ tā filius q̄ꝫ filia ꝯditioni ꝑtinēt Theuthonice mr̄is ꝛ perconsequēs illi cui mr̄. ¶ Si pr̄ sit Theutonicus siue Sclau⁹: dꝛ ꝙ omnes Sclaue sint libere: qꝛ ꝓles ipsaꝝ pr̄em Sclauuꝫ sequuntur. ꝟ nō est ita: quia soluunt tributum suo dn̄o q̄ciens nubunt. ¶ Quotiens etiā a viro ꝟm consuetudinē suā separantur: dn̄o soluunt tres solidos: ꝛ in aliq̄bus locis plus. ¶ Si diuorcium ꝟm statuta Eccl'ie fiat inter viꝝ ꝛ vxorē: ipa retinet vite ꝓuisionem in ꝓprio ꝛ nō in feodo et edificium in eodē proprio. Illud tn̄ nō licet destruē: aut alias locare seu abinde ducere. Aliter nullū remanet ei edificium: nec aliq̄d de dotalicio. Sed suppellectilia obtinet ꝛ pulmētaria etiā debent ei omnia reddi que ad suum maritum secum attulit: aut quātum sibi de bonis viri ꝓmissum fuerat ī ꝯtractu matrimonij. ¶ In ꝓprio fit vite ꝓuisio mulieri: quod sibi tpe vite sue nemo poterit immutare seu infringere et nō in feodo: quia multis mōis posset sibi infringi si feodum. sic ei tpe viri ordināt. ei⁹ erit veꝝ feodum post mortē ipsi⁹. Neqꝫ vir neqꝫ mlr̄ pn̄t feoduꝫ obtinere diutius q̄ꝫ ad vitā. licet vir ipm cōferat in heredē et non mlr̄: al's viri heredant ꝟ nō femine ¶ Si post mortē viri remaneat vidua cum pueris indiuisa longo vl' paruo tpe: cum voluerit postea separi ipā dotē suā recipiet: ꝛ suppellectilē: ꝛ pulmētaria: ꝛ ī omnib⁹ bonis q̄ supfuerunt: sicē debuerat recipe ī morte viri. ¶ Si denuo nupserit et viꝝ ad pueros induxerit ī bona cōia ꝛ indiuisa: ꝛ postea femina decesserit: vir obtinet plenū ius vxori ī omnib⁹ mobilibus excepti edificijs ꝛ suppellectili. ¶ Qui vxorē duxerit viduā: ꝟ hn̄tē feoduꝫ aut ꝓpriū: aut vite ꝓuisionē: aut terrā cēsualē: q̄cq̄d ī feodo

De prole.

De Slauis mulieribus.

Relicta indiuisa

illo aratur: aut elaboratur: si moriatur vxor priusq̄ꝫ vir seminet: licꝫ viro seminare annonā: et metē: ⁊ tenetur censum aut pensionē soluere vero successori. Si vero iā seminata terra ⁊ exculta apicis decedat: sata pertinent marito: nec quicq̄ꝫ alicui exoluet de iure. cum olim vxor sua soluere nō debebat. ¶ Si censum habuit recipe mulier annuatim: et obierit post verū terminum census: impēsio viro pertinet quasi stipēdium deseruitum: sicut heredum esset: si virum nō duxisset. ¶ Si terram seminatam exponat q̄s ad annos certos pro censu: aut pēsione certa: ⁊ moriatur infra ānos: terra seminata restituatur heredibus: qꝛ defunctꝰ nō potuit aratori tutari terram diutius q̄ꝫ sibi vitā. heredes āt debent. illi censum ⁊ pensionē persoluere: cui pertinet de annonis: sicut soluebat ille q̄ terrā exposuit qꝛ aratam terrā eius nō coluit: sed alius.

De indicio absq̄ꝫ perfidia: et de casibus inter dominum et vasallum. Itē inter agnatos et amicos contingentibus.

Ex et quilibet Judex iudicio punire potest quēlibꝫ suum ho
r minem: ⁊ agnatum in collo ⁊ manu: ⁊ hereditate: et contra fidē suam nō delinquit. ¶ Similiter etiā vasallꝰ suo Regi et suo Judici: ꝓpter iniuriā resistere potest ⁊ iuuare defendere: licꝫ sint sibi domini ⁊ agnati: ⁊ fidei sue nō derogat in hoc facto.

¶ Item vasallus insequi potest dn̄m: ⁊ dominꝰ vasallum ⁊ agnatum in causa pacis fracte: et crimine recēti: et iuuare tenetur ipsum ex parte iudicij detinere: exquo cum clamore ad hoc fuerit euocatꝰ: et nō delinquit cōtra fidem. ¶ Silr̄ castrum vel domum alterius q̄libet denominatus debet inuadere ex parte iudicij ⁊ iuuare ad terrā prosternere: si nō legittime se iure poterit excusare: et erit quilibet absq̄ꝫ culpa: vt dictum est. ¶ Licet cuilibet defendere ciuitatem: aut Burgum: ⁊ Castrum: ⁊ terram: ⁊ vitam domini sui agnati et cognati ⁊ vasalli: et etiā amici contra dn̄m: agnatum: cognatum: ⁊ vasallum: si violēter impetantur: ⁊ contra eos licet pugnare: et nō delinquit vt predictum est: exquo res ipsorum nō rapiat. ¶ Si vulnerat dominus vasallum: aut ecōuerso: aut occidit necessitate cōpulsus: nō delinquit in fide: si dicta necessitas cōtra lesum fuerit per ius cōprobata. ¶ Comitem ī via et hospitē vtrunq̄ꝫ: ⁊ eum q̄ ad gratiam eius refugit: dꝫ q̄sq̄ꝫ defendere posse ꝯ quēlibꝫ violentiam inferentē: ⁊ nō agit ꝯ fidē. ¶ Si priusq̄ꝫ vasallus de suo

domino conqueratur: aut dñs de vasallo moueat questionẽ: ipm hostiliter impetat: aut vasallus dñm: vterqȝ delinqt in fide. ¶ Si nõ ad dãnum eius exierit: ꝛ dãnum ab eo solo acciderit. ab his qui sibi concomitantur: vel ipse adiuuerit ad ea inscienter: ipse tenetur dãnum psoluere ꝫm ius: ꝛ nõ delinqt in fide. ¶ Qui in Comitatu fuerit multoꝝ: ꝛ non est capitalis: ipsiqȝ ab alijs inuadãtur: et dã num dño suo fiat: aut vasallo: aut cognato: aut cuicunqȝ absqȝ ei⁹ cõsilio: ꝛ facto prestito super hoc iuramẽto: ipe sine culpa remanet et absqȝ scandalo

De noua plãtatõe ville: ꝛ d vacatiõe hereditatis

q Ui rustici ĩ radicibus desertoꝝ villam edificant excolendo: licet dño ville. ius censuale in eadẽ villa eisdẽ pferre: qꝫuis non sint innati. sed non licet aliquid hmõi eis donare: nec eis eligere. per quod ius prouincialis iudicis minuatur. ¶ Nemo extraneus tenetur respondere in villa aliena ꝫm ius speciale illi⁹ ville. Sed ꝫm ius cõmune: ꝛ terrestre: nisi conqueratur sup hereditate aut bonis alijs: aut debito. ¶ Ubi qs conquerittur ibi potest recõuenıri: nisi in causa duelli

Quo iure est respondendũ in aliena villa

De successione ĩ morticinia absqȝ relicta herede

s I in decessu tabernarij seu cauponis vacet ꝓprium absqȝ herede ad tres mãsos: vel infra: hoc pertinet ad Sculterum. ¶ A qcunqȝ vacent. xxx. mãsi: vl infra: illi cedunt comiti. ¶ Si super. xxx. Regi vacant.

De seruo: quem dominus suus faciat liberum: quale ius obtineat factus liber

s I Rex aut alter dñs ministerialẽ: aut seruum manumittit: al's faciat liberꝝ: ille ius obtinet ꝓuincialium liberorum

De creatione Scabinorum ex ministerialibus Imperij.

s I deficiunt: seu desierint in comitatu Scabini: ita vt nõ sint Rex bñ potest ministeriales Imperij manumittere: et liberos facere: ꝛ eos creare in Scabinos ne ius deficiat: al's vt hominibus iustitia exhiberi non negaretur: et vt bãnum Regium seruetur ibidẽ. Ipse autẽ Rex. tenetur tñ de bonis Imperij eisdẽ conferre: ꝙ inde possint esse Scabini: quilibet eoꝝ adminus tres mansos habeat. et licet ei h accipere de comicia: vbi Comiti vacat: ꝗ ꝓprium Scabinoꝝ q decesserunt ad Comitẽ redijt dum vacaret

De ministerialibus: quō heredāt: et quō hereditatem accipiūt. ac de āmittēte ius suū: ꝛ de sequestratione rerū: pro quibus fit. et de occisoribus dominiorum: vasallorum: et agnatorum.

m Inisteriales heredāt: et hereditatē ꝓximiꝙ accipiunt: sic alij liberi: ſm ius terrestre ꝛ ꝓuinciale: excepto ꝙ extra dominium seu potestatē dñoꝝ suoꝝ nec heredant: nec hereditatem successorie accipiunt. ¶ Qui ius suum in vno loco perdidit corā iudicio: vbiꝙ ꝑdidit: dūmmō possit ꝓbari ꝑ iudicē ꝛ scabinos. Nemo āt tenetur hāc ꝓbationē ad aliud iudiciuꝫ ꝑducere seu ferre nisi ille iudex corā cuiꝰ iudicio ius fuerit āmissum. Et dꝫ iudex duos nuncios ad p̄mum iudicē: corā q̄ ius ē ammissum transmittere q̄ audiant: si in iudicio suꝑ iure cōuincatur: al's si ei ius suum sit interdictum: et hoc dn̄t nuncij coram suo iudice protestari.

De ꝑdente ius suum

De possessionibus tutandis. Et de eo qui patrem suum occidit

q Ui predia ꝛ bona dat alteri: ꝛ ip̄m facit ꝑ iudicē mitti ī possessionē: et ip̄e nō erat vnꝙ possessor illoꝝ bonoꝝ. licet vero possessori talē inductionē ꝓhibere: ꝛ inductum a possessiōe eijcere dummō ius suum defendat in iudicio proxime assignato.

¶ Nullꝰ a possessiōe dꝫ eijci: nisi ꝑ q̄relā cuꝫ fuerit cittatꝰ. Quoniā si aliq̄s ꝑ sentētiā ī possessionē ponatur: eijci nō poterit de iure: nisi fuerit ex ꝑte iudicis ꝑ veras sentētias ꝯuictus. ¶ Quicq̄d datur viro aut mulieri. h̄ possideāt tribꝰ diebus. illud āt quod ꝑ q̄relam euincunt al's iure acq̄runt: aut in hereditatē ꝑ successionē adipiscuntur. In h̄ nō ē necesse possessorie intrare. ¶ Venditor dꝫ ꝑ ānum ꝛ diē tutari p̄dium quod cōfert in feodum aut resignat. ¶ Qui proprium: aut res mobiles vendit vel donat: ip̄as tutari tenetur dum viuit. Res āt ꝓ q̄ agitur cōtrouersia dꝫ tradi ī manꝰ vēditoris q̄ꝫ diu ꝓ ea rn̄dē tenetur ad defendēdū vl' ꝑdēduꝫ: cū ille cui res date sunt vel vēdite nō aliud alloq̄ possit: nisi solum donationē aut emptionē. ¶ Qui violēter auffert alteri p̄diū an̄ mortē ipiꝰ: oē ius successionis ꝑdidit qd h̄re debuit in dicto p̄dio post decessum spoliati. ¶ Si interficit vasallꝰ dn̄m suum: vitā ꝑdidit ꝛ honorē ꝛ p̄dium: ꝛ q̄cq̄d ab eo habuit: al's feodum: quo ab eo inuestitꝰ fuerat. ¶ Idē est de dn̄o si occidat vasallum: ꝛ dn̄s supremꝰ nō poterit vlteriꝰ pueros occisi remittere ad ip̄m dn̄m: vt sibi seruicio astringantur. ¶ Qui

De ammissiōe successionis

Occisor dn̄i

patrē occidit: aut fratrem ꝓprium: aut cognatum: aut alium cuius ꝓprium: aut feodum expectat post mortē: omnē expectationē perdidit: nisi hoc fecerit in necessitate vite ꝓuisione ⁊ hāc necessitatem cōtra mortuum ꝓbauerit in iure. vel ꝙ insciēter fecerit ⁊ nō sponte ¶ Ubi plures ꝗ vnꝰ ꝓmittunt recōpensationē: debituꝫ: seu aliā solutionē: oēs sunt astricti ꝑ iustitiā ad soluēdum: dum nō ē solutū ꝗlibet ꝗtum ad se ꝑtinet: ⁊ nō ꝗlibet integralr. et ꝗdiu poterit cōstringi ex ꝑte iudiciȷ̄: et eiꝰ cui fuerat ꝓmissum. Si multi ꝓmittunt vni soluere debitum ⁊ plures recipiunt illud ꝓmissum: qñ soli soluitur actori ad bñplacitum eiꝰ: omnibus ē satisfactum ⁊ solutum. ¶ Qui ponit fideiussores ꝓmittēs ꝙ ipse soluat: aut illi: si poterit ꝓbare se soluisse. fideiussores sunt a debito liberati. Qui ꝑ alio fideiubet ꝓmittēs soluere pecuniā certā: hoc oportebit ipm̄ ꝓbare testibus si persoluit: vel alter loco sui.

Compromissores in solidū.

Patricida. Fratricida

De eo qui terram cōmunem vicinorum: arat: aut fodit: aut sepit

q Si terrā seu viā cōmunē vicinoꝝ arat: aut fodit: aut sepit. si coram Sculteto seu magistro rusticoꝝ sup hoc fuerit cōuictus: tres solidos ꝑsoluat. Si corā sculteto rñdē recuset ⁊ ī causa. trahatur ad iudicē superiorē. Judici soluat penam et vicinis emendā in. xxx. solidos. et reddet rē cōmunē: alꝭ stratam remittit. Eodēmō satisfaciat vicinia vicinie in. xxx. solidis ⁊ dānum exoluit si corā circumsedētibus de eis fiat querela sicut decet. Si ipi ibi respuant rñdere: et q̄rela venerit ad iudicē maiorē vt dictuꝫ ē. oportꝫ Scultetum ipoꝝ ꝓ omnibꝰ ī sola pena iudici incurrere: ⁊ actoribꝰ in. xxx. solidis satisfacere damno soluto.

De pena euocantis aliquem ex foro proprio.

q Uicunqꝫ laijcus alium laijcum trahit ad iudiciuꝫ spirituale ī tali causa temporali quā iudex secularī iure possit iudicare et si in dānum reus incurrat: et corā iudice ꝯqueratur ī iure ꝓuinciali: actor iudici penā ꝑsoluet: et reo emendā. et insup ipsum eripiat ab omni dāno. ¶ Idē soluet ꝯpatriota si parē suuꝫ traxerit ad iudicium: ad ciuitatē: aut villā: aut locuꝫ alium: ex quo sibi corā iudice non fuit iustitia denegata. secus eñ est. cum iustitia corā suo iudice fuerit denegata.

De iudice iustitiā denegāte: ⁊ de reo cōtra quē licite pōt cōqueri vbiuis. Et de probationibus.

Udex āt ius denegat qñ iudicare non vult: et qñ numerum seu tp̄s veri et iusti iudicij nō tenet Jus etiā denegat re⁹ qñ de ipso fit q̄rela postq̄ fuerit ꝓscript⁹. aut nō soluit: aut nō restituit debituz quod soluere aut restituere tenetur. ⁊ nō p̄t ex p̄te iudicij ꝑ vadium et pign⁹ ad id cōstringi: tunc licet de eo conqueri vbicunq̄ actor poterit iustitiā invenire. ¶ Cum q̄s per iustitiā debeat ꝓbari, oportet iudicē ꝑ gratiā Regis: et Scabinos ꝑ suum sacramētum rei euētum seu veritatē fateri et asserere. ¶ Quando ꝓscriptus in recēti scelere deprehensus fuerit, statuitur in iudicio: et actor petat positionē sup eum. reus vero denegat proscriptionē. ꝓscriptio añ dz probari per iudicē et Scabinos et debitus in iudicio interesse nec oportet ip̄m actorē iurare ꝓscriptionē: si ꝑ iudicē vt dictum est possit probari. ¶ Cum āt ꝓscriptus posit⁹ fuerit. oportz actorē primum sup ip̄m iurare. q̄ reus sit in causa ꝓscriptionis. ita ip̄m deus adiuuat et oēs sancti. deinde iurabunt testes: q̄ suum iuramētum sit mundum atq̄ iustum. Taliter etiā dz actor ⁊ ei⁹ testes iurare sup nō ꝓscriptum. Si in crimine recēti pacis fracte fuerit captus ⁊ duct⁹ in iudicium ⁊ positus. ¶ Quodcunq̄ āt testib⁹ producturus ē q̄s corā iudicio: vel ꝯ ip̄m si sit pro predio aut possessiōe h̄ dn̄t testes imp̄mis sacramēto testari. ⁊ actor ip̄e h̄ eē verū postea iurabit.

De proscripto deprehenso

De eo q̄ res alienas de balneo. vel de alio loco suis reb⁹ siīles ꝯportauerit suas ibi relinquēs

Ui gladiuz alteri⁹ aut vestes aut pelues: aut rasoria: aut similia ō stuba balneali portat: aut saccū vacuuz: aut plenuz de molendino ducit: aut sellā: aut filtrum: aut frenum: aut calcaria: aut alias res alteri⁹ ꝓ suis accipit suis siīles: aut lectum de plumis: aut cussinum: aut lintheamē: et ad h̄ plura adduntur: alīs vbi plura siīl iacuerunt: aut alia bona q̄cunq̄ sint ꝓ suis accipit: sua ibidē relinquēs. si hec retinet nō oculta: tali opinione q̄ sint sua Et si p̄sumat h̄ iurare. hec p̄nt apud istum sisti: et ipse sup his cōueniri. Furtum āt ⁊ spolium si sup his imponantur ip̄e se expurget ꝓprio sacramēto si testari poterit q̄ ista retinuerit manifeste tunc non poterit super his impeti sicut in crimine recenti

Si in campo occisus aut lesus inueniatur.

J in cāpo inueniatur occisus et ignoratur occisor: q̄ ip̄sum mortuum sepelit in cāpo aut ī villa cum assensu vicinorū nō delinquit. Si agnatus vl̄ cognat⁹ aut amicus fuerit alicui

occisus. non licet cognato mortuum sepelire q̄uis sibi constet de occisore: nisi pri⁹ q̄rela p̄nte mortuo corā iudicio fuerit incheata. tē eñ tenebitur p̄nte mortuo causam finire. nec ipsum poterit sepelire absq̧ iudicis licētia. vel cōsensu: nisi causa per iudiciuȝ terminetur ¶ Si cadat q̄s in cāpis vel vulneretur: aut ita grauiter v̄beretur: q̄ ad villā nō valeat p̄uenire. q̄ ip̄m suo intulerit hospicio. Et lesus postea in ei⁹ domicilio moriatur. domesticus remanet absq̧ damno heredes etiā mortui tenētur hospiti expēsas exoluere. si res q̄ circa mortuum in morte supfuerint ad solutionē nō sufficiāt expēsarum. ¶ Si viatores suscipiat q̄s in hospitium: ⁊ vn⁹ aliū occidat absq̧ culpa hospitis ī ei⁹ domicilio vel extra. vel quācunq̧ violētiā exercuerit soci⁹ in socium. hospes absq̧ dāno remanet et vicini. si malefactorē nō valeāt detinere: ⁊ hoc cōfirmauerint sacramēto si fuerint accusati. Talia āt dn̄t in iudicio denunciari

De noua consuetudine absq̧ communi prouincialium assensu non per iudicem imponenda

i Udex nō pōt cum tutore vel absq̧ ip̄o aliquē impetere vel alloq̄. p̄ter actorē ad duellum. nec alti⁹ q̧ ad rei excusationē si ip̄am reus exhibē p̄sumat. et q̄libet reus b̄m ius suū. Nec etiā licet iudici aliquod preceptum: aut hospitium: aut exactionem aut seruicium: aut consuetudinē nouā in cōfinio statuere: aut incol' imponere absq̧ prouincialium cōmuni assensu

¶ Hic finiunt iura Maijdemburgensia seu prouincialia Saxonie. Incipiunt quidam articuli Juris de Lubek ciuitate Et primo de libertate viri in bonis suis habenda.

v Jr hȝ libeꝝ arbitrium impignerādi: vēdēdi: dādi: cuicunq̧ vult, p̄prietatē reꝝ cōq̄sitaꝝ **De p̄uētu legittimi placiti**

t Ribus vicib⁹ in āno erit Cōuētus legittimi placiti. Om̄is q̄ possessor ē populi ciuitatis aderit si fuerit infra muros Ciuitatis. **De trib⁹ artic'lis ī Cōuētu iudicādis**

i N legittimo āt Cōuentu iudicabitur tm̄ de trib⁹ artic'lis scȝ de hereditatib⁹. De cespitalitatiȝ p̄prietatib⁹: ⁊ de Reipublice necessitatibus. **De bonis hereditariis.**

b Ereditaria bona. idest. Dorffschaffth eijgen nemo pōt impignerare vendere dare: preter heredum voluntatem

De eo qui vult vēdere sua bona hereditaria

Quicunqꝫ habet bona hereditaria: et ꝓpositum habet ven-
q dendi. p̄mum dꝫ ea offerre ꝓximis heredibus. adhibitꝭ sibi
duobus vel pluribus bonis et probatis hominibus si illi
velint emere: emant sicut alieni offerunt: si non: vendat ſm iustitiā
Ciuitatis.

De bonis hereditarijs

Hereditaria bona licet homini litigioso facere ter in anno ī le
h gittimo placito tertia vice vel proficiet vel deficiet. si sepiꝰ
litigiosa facit. vl' sepiꝰ q̄rimoniā faciet. xxx. solidos ꝯponet

De hereditate per mortem alicuiuus cōiugum liberis relicta

Si vir vel mulier habent liberos: et alter eoꝝ premoriatur:
s sb̄stātia diuidetur inter supstitē: ꝛ liberos. Et si q̄s liberoꝝ
moritur: hereditabit alteri liberorum scꝫ vt ꝓportionaliter
diuidant: siue sint iuuenes siue senes. Et si singuli decesserint. here-
ditas spectat ad proximos heredes

De successione relicte absqꝫ prole ī bona mariti.

Si mulieri moritur vir suus ꝛ liberos pariter nō habuerunt
s ipsa excipiat vniuersas facultates: cum q̄bus ad cōsortium
viri declinauit. Diuidet autem cum proximis heredibꝰ viri
quicq̄d facultatum superfuerit

De viro cui mortua est vxor absqꝫ prole.

Si viro moritur mulier: et liberos pariter nō habuerint: vir
s refundet heredibus proximis mulieris dimidiam partē sub
stantie: quā acceperat cum muliere.

De hereditate accipienda

v Si pater et mater viuentes sunt propinquiores hereditati
sunt quā semifrater vel semisoror

De filio concubine.

Quicunqꝫ de concubina natus ē hereditatem nullā percipiet
q herzvete et rade singulariter nullatenꝰ ei exhibētur. Sed si
quis proximus heres est: et hereditatem accipit et percipiet
simul herzvete et rade.

De viro cui moritur mulier relicta prole.

Si viro mulier sua moritur. et viro incumbit ptiri cū pueris
s suis. ipse preanticipabit. arma sua formatas vestes suas. re

liqua parcietur cum liberis

De hereditate mulieris absq; liberorũ consensu non danda.

v Ir nõ potest impignerare. vendere vel dare vxoris sue immobilia. cum quibus ipsa sibi adhesit preter ei⁹ voluntatẽ et liberorũ: si liberos habuerint. ¶ Cum mascul⁹ ꝛ femina cõtraxerint matrimonium: ꝛ tam iste q̃ʒ illa prius legittimã ꝓlem habuerunt: nec iste: nec illa bona sua dare poterit sine liberorũ cõuementia.

De muliere existente in ciuitate. ꝛ ducente virum extra ciuitatem

q Uecunq; matrona seu vidua existẽs in ciuitate militi vl' alicui viro qui velit miles fieri nupserit: non pl⁹ q̃ʒ formatas vestes suas de omni substãtia retinebit. Reliquã vero totã substantiã heredes possidebunt. ¶ Et si aliqua v̓go vel domicella sine consensu vel cõsilio cognatorum: vel amicorũ suorũ cum aliq̃ viro contraxerit. nihil penitus de bonis vniuersis obtinebit. De v̓gie absq; voluntate proximorũ nubẽte.

De matrimonio

q Uecunq; matrona fori manẽs extra ciuitatẽ nupserit alicui viro intra ciuitatẽ. ꝛ ipse ꝓmoritur. et eo mortuo. ipa forsan extra ciuitatẽ mãsura declinare voluerit. nõ plus de facultatibus q̃ʒ introduxit: cum ad consortium viri declinauit educere dʒ hereditas ãt ꝛ facultates alie iustis heredibus remanebunt.
¶ Si ãt Ciuis aliq̃s huic decreto ausu temerario cõtraire presumpserit: amplius ꝛ magis vxori sue dando. centum marcas argenti ciuitati cõponet.

De facultatibus viri qui moritur sine herede ad Regiam Maiestatem deuoluendis.

s I vir decedit sine herede facultates ei⁹ reponantur anno et die in ea qua decessit domo apud hospitẽ: in cui⁹ domo vl' habitaculo decessit dummõ hospes tantã habeat substãtiam ꝛ hereditatẽ: ꝙ possit pro facultatib⁹ ꝛ reliquijs mortui fideiubẽ.
¶ Si medio tempore nemo cõpareat: q̃ eas iuste asserat esse suas. Regie cedent potestati

Si q̃s egredit̃ de terra. ꝛ relinquat possessiões.

c Um aliq̃s egreditur de terra: ꝛ relinquit post se possessiões suas quod notum est eas expeditas esse: nemo potest eas de

iure in pign⁹ accipe. sicut sibi expediat. Si vir ille reuertitur: et eius possessio vēdita ē: ⁊ existēs in ciuitate ãno et die: possessionē ipsam nō facit litigiosam. si hoc emptor ꝓbare potuerit emptor obtinebit

De impotētia mulieris impignerãdi: vēdendi et dandi bona sua

n Ulla mlr̄ p̄t bona sua impignerare: vendē vel dare sine ꝓcuratore. nec aliq̄ mlr̄ pōt carius fideiubē. q̄ꝫ ꝑ duob⁹ nummis et dimidio sine mundiburdio. Quicq̄d ãt cum mundiburdio ꝓmittit tenetur soluē: si de h̄ ꝯuinci poterit. Quicq̄d ãt vir ꝓmittit sine muliere corã Cōsulibus: ipse sine cōtradictione tenetur soluere.

De diuisione mulieris cum pueris suis.

c Um vir et mlr. h̄ꝫ pueros: et ad matrimonium transtulerit illos si vir migrauerit: mulier subsistet cum facultatib⁹ viri q̄s nemo pōt impignerare. vēdere. vl' dare. sine heredum cōsensu: q̄n necessitatibus vite sue impēdat. ¶ Si vult nubere vel claustrum intr'oire parciatur cum pueris suis b̄m q̄ iuris est

De mundiburdio: al's tutore.

q Uicunq̄ꝫ pater viuēs pueris suis mundiburdiuꝫ instituerit illum mundiburdium nemo refutare: vl' ei ꝯdicere valebit.

De mundiburdio aduene vel alieni.

n Ullus hospes: vl' alien⁹ de aliena terra p̄t eē mundiburdi⁹ puerorꝫ alicui⁹ Ciuis vel Burgēsis. Sꝫ q̄cunq̄ꝫ dꝫ eē mundiburdius: de latere gladij debet processisse

Quid homo possit Ecclesijs legare vl' resignare

c Um quispiã obit et cōfert pecuniã suã Ecclesijs aut amicis suis. h̄ ipm q̄d ꝯfert erogabitur de hereditate sua. quod sup̄ est diuidetur b̄m legē Ciuitatis. Nemini siquidē licet immobilia cōferre Ecclesijs: q̄n ea p̄us vendat pro argento: ⁊ illō ꝯferat Ecclesijs.

De iure priuato Ciuium de Lubek tp̄e expeditionis bellice

n Ullus Ciuis de Lubek tenetur de iure ire ad expeditionem bellicã s̄ ad munitionē suã stabit: et ciuitatē defensabit

Qui violat statuta ciuitatis

q Ui infregerit quod ciuitas decreuerit. Cōsules iudicabunt. de eo quod inde ꝓueniat Judex tertiã partē recipiet: ciuitas duas

De statutis ciuitatis

Juris civilis Maijdemburgensis

[S]I q̄s in q̄nq3 marcis offenderit et ī plaustrata vini. Cōsules
iudicabunt: et liberꝝ arbitrium hn̄t de omnib⁹ his q̄ decreta
sunt accipienda quātum volunt. de eo āt qđ accipiunt tertia
pars iudici: ⁊ due partes cedāt ciuitati. vinum vero ad ciuitatē pn̄-
cipaliter spectat

De baculatione

[Q]Ui alium debaculauerit: vel ad baculādum aliquē baculos
apportauerit: si h̄ bonis hominib⁹ cōstiterit: et probari po-
terit. pena cōpositionis decē marcaꝝ: et plaustrata vini erit
Judex tertiā partē. ciuitas āt pncipalr̄ vinum ⁊ duas ptes accipiet

De contentione duorum

[S]I inter duos in vicco: vel in potu rixa vel disceptatio oritur
et fustes et baculos cōprehēderint ad alternā et mutuā lesio
nem nō h̄ vorsacz reputabitur. vorsacz em̄ pbari nō pt. nisi
baculi vel arma vbi visa fuerint apportētur

De eo q̄ corā iudice redarguerit sentētiā cōsulū.

[S]I quispiā corā iudice sentētiā redarguerit: quā Cōsules emi
serunt. si p̄ualere nō poterit iudici q̄ttuor solidos. ⁊ cuilibet
Cōsulum dimidiā librā cōponet. Et si extra ciuitatē appella
uerit. et in causa p̄ualere nō poterit oēs expēsas q̄ ratiōe illius facte
sunt soluet et iudici quattuor solidos et cuilibet cōsulum sexaginta
solidos cōponet. Si vero se correxerit. et iter arripere noluerit. po-
terit tunc vt p̄dictum ē in gr̄a cōponere. h̄ ab expēsis liber erit. Sed
quicq̄d Cōsules de cōpositiōe illa acceptauerint. tertiā partē iudici
ciuitati duas assignēt Jdipm̄ āt quod percipiēt ad vsus ciuitati cō-
uertent. Et si Consulib⁹ q̄ in sua sententia psperati. nulla de iure in-
cumbet cōpositio. aut emēdatio eo ꝙ sentētiā tulerint saluo suo iu-
reiurando.

De monetis ⁊ monetarijs ⁊ denarijs.

[C]Um famuli Monetarij nummos preparāt nummi. non pn̄t
culpari: si nimis leues nummi: vl̄ nimis graues sint. q̄n sint
cuprei. S3 postq̄3 monetario sunt exhibiti. culpari possunt
vbicunq3 sub eo fuerint reperti. vel sub campsorib⁹. Decretum est
ꝙ triginta octo solidi faciēt et obtinebunt in pondere vnā marcam
examinatā. Et si monetari⁹ necessarios habuerit ad supplementum
dabuntur ei sex denarij p quos si marca plena ē manum obtinebit.
Consulum vero interest totiēs examinare monetam. vel nummos
q̄tiens volunt.

De argento non datiuo

J q̃ſqꝫ argẽtum nõ datiuum ꝓduxerit. ⁊ monetari⁹ illud eẽ
ſ falſum ꝓnunciauerit. et ille videlicet ꝓducẽs ĩ venalitatib⁹
ſuis. illud ſe accepiſſe aſſeruerit et hoc ſola manu ꝓbauerit.
ipſe potius q̃ꝫ monetarius proficiet dum mõ ſignum quod vulgo.
mal dꝛ in manu ſua reptum nõ fuerit Si ãt in eo repertum
fuerit manuali ſentẽtie ſubiacebit

De conducente domũ que poſtea exuritur

J q̃s domum alteri⁹ conduxerit ⁊ intrauerit. ⁊ poſtea dom⁹
ſ exuritur. cõductor pacti tenetur ad dimidium ãnum. Si vo
nõ intrauerit non tenetur.

De impingente alicui furtum vel rapinam

J q̃ſpiã furti vel rapine notã alteri impinxerit. et ſb eo nihil
ſ deprehenderit notat⁹ de infamia ſola manu ĩ reliquijs ſe ex-
purgabit. Et expurgat⁹ ſi vult in actorẽ redarguẽ. eo ꝙ ſl'e
notat⁹ ſit ab eo. primus actor. lx. ſolidos cõponet quoꝝ tertia pars
iudici. tertia ciuitati. ⁊ tertia pars cedet actori

Si quis aliũ furẽ appellauerit ⁊ male arguerit.

J q̃s alium furẽ apppellãdo vl' latronẽ: falſarium vl' plurꝫ
ſ vel mortificatorẽ increpauerit. aut etiã ad cãpum eum extra
ciuitatẽ in crimine ei⁹ cittauetit. et ꝙ ita ſit h ꝓbare neq̃erit.
lx. ſolidos ꝯponet. q̃ꝝ tertiã partẽ iudici. tertiã ciuitati. ⁊ tertiã ptẽ
dabit actori.

De fure qui cõprehenditur

J q̃s p furtum dep̃hẽſus fuerit ⁊ furti taxatio vnuꝫ fertonẽ
ſ exceſſerit. pena ſuſpẽdij. fur obnoxi⁹ erit. Si autem furti eſti
matio minor fuerit. ſicut vulgi dici ſolet. fur tõdebitur. Si
talis fuerit ꝙ p facultates ſe exemerit. tertia pars iudici. tertia ciui-
tati. et tertia pars cedet actori.

De muliere que cum furto cõprehenditur

m Ulier q̃ cum furto ſuſpẽdium meruerit viua tumulabitur

De cõpoſitione iuramenti.

J q̃ſqꝫ de altero q̃rimoniã mouerit. de q̃cunqꝫ cauſa. ⁊ alter
ſ negauerit. ⁊ ſup h corã iudice iuramẽtum p̃ſtare voluerit. ſi
ſe corrigẽs reddere. q̃ꝫ iurare maluetit. quattuor ſolidos cõ
ponet. ſi iudex diſſimulare noluerit

De damnificatione alicuius

J q̃s alteri. ꝙ ipm dãnificauerit ſic culpam impoſuerit. ne-
ſ ceſſe ẽ ipm taxationẽ dãni exp̃mere. ſ pulſat⁹ pulſanti q̃rele

p emendationē satisfaciet aut sola manu se excipiet iuramento

De furto lignorum

v Si furtum lignis ad cremādum sectis alicui impingitur. et duo illi inter quos tales cause vsantur ambo ad radicē vel truncum arboris. de qua secta fuerāt ligna appellādo se traxerint. q̄cunq; eorum p̄ualuerit ligna adducet et deficiēs. lx. so. cōponet

Si quis homo coram iudice fatetur

q Uicq̄d hō corā iudice recognoscit. de h meli⁹ conuinci p̄t q̄ȝ se expurgare possit

De alic̄ i adulterio dep̄hēso.

v Si vir cuȝ legittima alicui⁹ dep̄rehēditur ius ē. vt ip̄e ab ea sursum et deorsum trahatur

De falso modio

s Si q̄s habeat falsum modium. et dep̄hēsus fuerit. lx. solidos cōponet ciuitati. et fundus modij extrudetur. et modi⁹ ī foro suspendetur. Silr de vlna. et de pondere. Null⁹ āt modius. nec aliq̄s funicul⁹ vel vlna culpari p̄t. qn dep̄rehēdatur in mensura Si q̄s vo duo habȝ de istis maius cum q̄ recipit. et min⁹ cum q̄ erogat p̄m furē iudicabitur.

De molendini modio

a Apud molēdinum septē mēsure et dimidia. q̄ vulgo dr macȝe faciēt vnum modium

De falsa mensura vini pincerne.

q Qui cum falsa mensura vini dep̄rehēsus fuerit. lx. solidos cōponet. Si āt iustā mēsurā habuerit et vinitorē nō plene p̄parauerit. medium talentum cōponet

De falsa cereuisie mēsura

q Qui falsam hȝ Cereuisie mēsurā talētum cōponet. Qui falsos stateres hȝ. lx. solidos cōponet. si cōp̄rehēditur in eo. Si q̄s cum falso pōdere cōp̄rehēditur. lx. solidos cōponet

De testimonio producendo

s Si vir p̄duxerit testē suum ad reliq̄as corā iudice. p̄ pecunia acq̄rēda. et testis refutat⁹ fuerit. q̄ hō notat⁹ ē. Poterit. et licet ei alios q̄s etiā pri⁹ nominauerat p̄ducere. Et si p̄duxerit inculpatos hoīes ad reliq̄as. diu septa domicilij ī ciuitate hn̄tes Ita q̄ man⁹ sup reliq̄as ponāt et illi reprobati fuerint. cōuict⁹ ē et lx. so. cōponet. et q̄uis testium tm̄.

De occupatione rerū

s Si q̄spiā facultates alteri⁹ occupare debuerit et p̄conis copia pellere non poterit. si duos viros sibi adhibeat. occupatio

stabit. vsq₃ dum preconē adducere poterit, et q̄sq₃ rē aliquā occupare potuerit ad domum. vl' ad curiā. vbi res bn̄tur ꝛ occupabit. et occupatio stabit.

De ꝓmissione facta corā Cōsulib⁹

Si ꝓmissio aliq̄ corā cōsulibus. vl' corā illis q̄ ad parrochiā v deputati sunt. facta fuerit eadē ꝓmissio. rata stabit et illi Cōsules. corā q̄bus ꝓmissio facta fuit. et alij Cōsules supra domum ascēderint asserētes illā verā. ꝛ taliter esse factā. tam p illos q̄ tunc tp̄is audierunt hoc. q̄₃ illos q̄ prius audierunt promissio rata manebit nulla percipiente innocentia.

De aliquo vulnerato ab acuto instrumento

Cum aliquē ab aliquo vulnerari cōtigerit instrumēto acutā c aciē habēte. vulnerat⁹ adhibito sibi duoꝝ bonoꝝ virorum testimonio. septa sui domicilij in ciuitate habētium. q̄ ob clamorē sue lesionis aduenerint agēdo in illum p̄ualebit. q̄₃ ille euadat

De homicidio et duello

Nemo pōt alium, ꝓpter homicidium infra ciuitatis marchiam n siue. vichbilde ꝑpetratum cittare. vel ad duellum ꝓducere. nisi in eodē loco vbi factum fuit homicidium. et clamor lesi audit⁹ ē. Notat⁹ ꝛ pulsatus sup homicidio a duob⁹ viris probis. septa sui domicilij in ciuitate habētibus. ibidē visus fuerit ꝛ nominatus. Et quot hʒ vulnera. tot pn̄t homines ad duelluʒ trahi dummō pn̄t cōuinci. sicut dictum est

De occisione Ciuis

Si forsan Burgēsium. aliq̄s extra terminos ciuitatis fuerit s occisus. ꝛ corp⁹ occisi fuerit infra septa ciuitati deportatum ꝛ ali⁹ Burgēsis de peremptu illi⁹ notat⁹ fuerit ꝛ pulsatus ꝛ si notatus hoc ꝓbare voluerit. q̄ tunc tp̄is qn̄ cōmittebatur homicidium intra ciuitatē subsisterit. magis gaudebit sua inculpatis hominib⁹ defensiōe. q̄₃ actor in eum vel aduersari⁹ impetitione. habebit āt ad expurgādum viros vndecim ꝓbatos. seipo duodecimo existente.

De hoc quod hō cōfitetur corā iudicio

Quicq̄d hō ↄfitetur in gehegente dagende. De hoc melius q cōuinci pt̄. q̄₃ se expurgare.

De mundiburdio

Cum defunct⁹ presto ē i mundiburdio. defuncti nulla penit⁹ c incumbit cōpositio. Postq̄₃ illi i quē defuncti mundiburdi⁹ actionē habuerit adiudicata est absolutio

De mala tractatione

s Si preco Burgēsium obseq̄o indebite tractatus fuerit duplo

maior cōpositio ipm indebite tractanti incumbit q̄z alij

De tali qui legittimā vxorē duxerit et alterā legittimam al's habuerit

Si virorum q̄spiā legittimā vxorē duxerit: et alterā legittimā al's habuerit et ipam reliq̄rit, si de h cōuict⁹ fuerit posteriori abrenunciabit et ipa sui ipsi⁹ substā. cum q̄ ad cōsorcium vir declinauit excipiet. Et p̄terea dimidiā sube partē viri pcipiet. Vir āt ob neq̄ciā facti sui, decē marcas argēti iudici et ciuitati cōponet.

De mala tractatione alicuius Ciuis.

Si Ciuium aliq̄s extra ciuitatē indebite tractat⁹ fuerit. et reuersus de cōciue suo. q̄ cā isti⁹ factū sit. q̄rimoniā mouerit ille aut ɔpōni sbiacebit. aut q̄ cā ipsi⁹ factum nō sit. iuramētum p̄stabit.

De iniusta sententia

Si hō inuenit iniustā sententiā an̄ iudicium. p̄pter h dz ɔponē Si āt iurare voluerit. q̄ tunc tpis melius nesciuerit a iudice euadet et ille sup quē sentētiā inuenit. sine dāno erit. id est nō dānificabitur inde

De occupatione alterius aree

Si q̄spiā alij psuadēs. vl' p edificia tellurē suā occupauerit. et sup h corā iudicio pulsat⁹ fuerit. si nō expedit ei spacium telluris occupatum. lx. so. ɔponet

De iclinata domo

Si dom⁹ inclinata sup aliquē fuerit. vel fastigia stillauerint. si sup h pulsat⁹ fuerit q̄ttuor solidos cōponet.

De duobus vnam domum habentibus

Si duo hoīes vni⁹ dom⁹ sunt possessores. et forte ɔmorari noluerint. vl' nequerint. nō ē necesse. vt vl' domum vēdant vel edificēt. s alter ī domo maneat āno. vel duob⁹. ẜm q̄ elegerint et alter tādiu

De duobus edificijs ī vno pariete.

Si ita ē q̄ duob⁹ sunt edificia duo. in vno pariete cōtigue cōstructa: et alter illorum domum suā destruēdi p̄positum hz vel reedificādi. paries cui vtrunq̄z edificiū incumbit integer manebit. et q̄ pri⁹ edificat. edificia sua q̄nto ppinqui⁹ poterit ponet. Si vo postmodū alter edificare voluerit. q̄nto ppinqui⁹ poterit ponet sic prior. Paries āt āntiqu⁹. tūc destruetur. et equal'r diuidētur ligna et loc⁹ ī q̄ piter edificia habebāt. manebit expedit⁹. et nō occupatus.

De edificatione domus

Si q̄s sua edificia vult destruere. et iterum reedificare mēsurā et

zonā ad distinguēdos terminos suos a cōsulib⁹ accipiet. ꝛ si h̄ nō fecerit. ꝛ sup h̄ culpat⁹ fuerit. tres marcas ciuitati cōponet.

De domo cadente

q Ubicunqꝫ ī sua ꝓprietate edificauerit. ꝛ p euētum malum. vł p casum nullo ꝓcurāte alicui de eodē edificio. lesio ɔtigerit. ille cui⁹ edificia sunt leso nihil penit⁹ proinde respondebit.

De iumento vel pecore quod ledit hominem.

ſ Si q̄s domum alteri⁹ q̄cunqꝫ de cā intrauerit. ꝛ ibi a iumēto. vel pecore q̄cunqꝫ mō lesus fuerit: dn̄s domus nihil leso de iure rn̄dē tenetur. Si v̄o iumētum alicui⁹ quācunqꝫ plateā ascenderit. ꝛ alicui lesionem extra domum impinxerit. si dominus iumentum illud refutauerit ꝛ retruserit de lesione illa penitus nihil respondebit.

De his qui nocte currunt in ciuitate illicite

ſ Si q̄s nocte p vicos ciuitatis indebite incesserit. ꝛ ab aliq̄ detent⁹ fuerit. ꝛ pecuniā indebite detētori exhibuerit et iudici p̄ntatus nō fuerit. ꝛ h̄ ꝓbari poterit culpe qd̄ vorsacꝫ dr̄ detentor reus erit. ꝛ decē marcas argēti. ꝛ canatam vini cōponet

De occupatione rerum

ſ Si q̄spiā facultates alicui⁹ ꝓpter d̄biti obligationē occupare itēderit. nō min⁹ q̄ꝫ p̄m⁹. ſcōs vł terti⁹ obligatōe gaudebit

De testificatione

q Ut rē aliquā ꝓbare vł testificari debuerit. septa sui domicilij intra munitionē ciuitatis

De pace dei

p Pax āt q̄ vulgo gotesfride dr̄. liuor ꝛ effusio cruoris quēlibꝫ idoneum probati non prohibentur

De eo qui alteri in proprietatem donatur

ſ Si q̄s alteri in ꝓprietatē donatur. ꝓpter debiti obligationem donatus queadmodum vn⁹ de familia procurabitur. Et si p fugā effugē molit⁹ fuerit. aut vinculis mācipetur. Lex ciuitatis nō impediet. h̄ dimissus ꝛ aliq̄ mō dep̄hēsus cum facultatib⁹ incesserit. ꝛ super h̄ corā iudice pulsat⁹ fuerit cum eisdē facultatib⁹ sine contradictione domini sui se liberabit

De tutore dato

d Decedens aliq̄s proximis vel liberis suis tutore vel procuratore legitimo nō ordinato vel relicto procurationem nemo

Juris civilis Maijdemburgensis

sine Consulum cōuenientia quoꝝ interest assumere valebit

De venditione

q Ui cuiqꝫ q̄cunqꝫ mercantiā vendēdi p̄tēderit p̄ pcurationē certificationis satisfaciet. vel in eius bn̄placito permanebit. Si autē conductiuus seruus res hominis vēdiderit. et dn̄s venditionē rei. non approbauerit. seruus iuramentum prestabit. q̄ emptorē certificare non valuerit. ꝛ sic seruus euadet

De denario sancti spiritus

s J q̄s denarium sancti spiritus sup contractu vel marcantia quacunqꝫ excellēte vel mediocri erogauerit. idem ē ac si mercipotum exhibuerit.

Qui pontem suum non emendauerit

s J q̄s pontē diruptum vl' dilapsum domui siue terminum in emendatum reliquerit. ꝛ inde iumētum vel animal cōciuis. dānum vel lesionē perceperit. vel tibiā fregerit illud iumentum. vel animal conciui suo psoluet. Sed nō alienigene vel hospiti

De equo apreciato

s J q̄s equum alterius ↄduxerit. ꝛ equus quacunqꝫ de causa peioratus fuerit conducēs non emendabit. vel satisfaciet. quin equus forsan furtim sublatus fuerit. vel fracturā tibie in ponte incurrerit

De compositione cuiuslibet cause

n Ulla causa deplanari poterit. q̄n iudicio ciuitate. ꝛ actori eq̄ pollenter cōplaceat.

De gladio concesso.

q Ui alij gladium prestiterit. ꝛ gladius restitutus non fuerit gladius maioris vel minoris taxationis non erit nisi ad sex solidos.

De violentia

s J quis rerum facultatum vel suarum abalienationē vel dānationem sustinuerit iudici maxime conquerēdo bonisqꝫ hominibus. vbi violentiam passus est. intimabit. veniēs autē depredatus in eadem. qua. moratur ciuitatem coram iudice sup casu suo clamorem publice suscitabit. et si reus infra triduum. non comparuerit. reus proscribetur Et vbicunqꝫ locoꝝ. reum postmodum cōprehenderit. si suam proscriptionem. cum sex nō culpatis hominibus probare potuerit. reus capitali sententie subiacebit.

De fideiussione pro immobilibus.

Si q̄s ꝑ immobilib⁹ se ꝑ fideiussore obligauerit. tā diu fide-
s iussioni inherebit. donec āno ꝛ die res immobiles sine lite ꝑ-
maneant. finito anno ꝛ die emptor sola manu obtinebit.

Qui uerandum se ꝓducere promisit

Si q̄s verādum se ꝓducturū ꝓmiserit. oportȝ vt nomē ei⁹ ex-
s primat. Si moratur verād⁹ intra terre terminos. producet
eum infra q̄ttuordecim dies Si extra terre terminos ꝓducet
eum infra sex hebdomadas.

Qui aliū ꝓscribi fecerit.

Qn q̄ritur q̄s ꝯ alio. q̄ ipē eum ꝓscribi fecerit. dȝ aduocato
c nomē ei⁹ ꝛ locum vbi ꝓscript⁹ ē exprimē ꝛ nō alios ad rē nō
ꝑtinentes.

De mala tractatione

Quicunqȝ aliū de Cōsilio facto vel v̄bo male tractauerit leso
q lx. solidos. ciuitati ꝛ iudicio tres marcas argenti. ꝛ cuilibet
cōsulum decem solidos cōponet

De eo qui pacē fori violauerit et fregerit

Quicunqȝ aliquē ī foro leserit. cōponet ꝫm quod deliq̄t. insuꝑ
q cōsulib⁹. tres marcas argenti cōponet. Quic q̄d āt cōsules
inde ꝑceperint. due ꝑtes ciuitati. ꝛ tertiā iudici exhibebunt.

De eo qui seipsum interficit.

Si q̄s suiipsius homicida fuerit. quod de⁹ aufferat. vel ꝑ sen
s tentiā decollat⁹. aut suspēsus fuerit. heredes ipsius omnem
suā hereditatē integraliter possidebunt

De modo eligendi Consules quales esse debēt.

Omnes illi q̄ in Consulatum dn̄t ꝛ cōsueti sunt eligi: dn̄t esse
o nati de thoro legittimo. Ita etiā q̄ nō essent ī ipsoꝝ honore
infames ꝛ depravati: sapiētes: nō bibuli: nō bilingues. sed
secreta celātes ꝛ cōstātes: a luxuria ꝛ ab omni immundicia se preca
uere sciētes: ab vsura ꝛ ab omni emtione ꝛ vēditiōe iniusta exptes
ꝛ immunes. vt etiā nō sint litigiosi: ꝫ cōcordes: q̄a cōcordia parue
res crescunt discordia v̄o magne dilabuntur. Idcirco etiā pn̄t viri
boni ex mḡris artificum in Cōsulatum eligi duntaxat duo ex alio et
alio artificio Ideo enī duo nō dn̄t esse ex vno artificio: ne illi duo de
eodē artificio: suum artificiū firmātes ꝛ augmētantes alia artificia
anihilando minorarent.

De iuramentis per vnumquēqȝ Consulē post electionem prestandis

Juris ciuilis Maÿdemburgensis

Um aūt Consulum electio facta fuerit: dn̄t in p̄torio vel in Ec
c clesia ab eis iuramēta recipi ciuitatis ad h̄ diuitibꝰ ⁊ paupibꝰ
sb̄ hac forma. Nos Consules iuramꝰ nr̄o Serenissimo dn̄o
Regi fidelitatē: ⁊ ciuitatis iura: honestatem: ⁊ vtilitatē: ac totius
Regni: custodire. Et ꝓuidere volumꝰ iuxta posse nr̄m cum exquisi
tissimo cōsilio: et reipublice cōmodum ita ꝑquirere augere ⁊ multipli-
care volumꝰ tanq̄ nr̄m ꝓprium: ⁊ nō debemꝰ dissensiones ī ciuitate
admittere. Ita paupibus sicut diuitibus eq̄ omnibus iustitiā mini-
strare debemꝰ. Nec volumꝰ cessare a p̄dictis cā amoris: vel fauoris
nec alicuiꝰ nocumēti: nec alteriꝰ rei. Sic nos deꝰ adiuuet ⁊ oēs sc̄ti

Forma iuramēti Consulum.

De iuramentis antiquorum Consulum

N eodē loco Consules antiq̄ ⁊ q̄cunq3 ad ip̄os ꝑtinet nouis
i Consulibꝰ iuramētum dn̄t p̄stare: q̄ dn̄t eis in omnibꝰ obe
dire. ⁊ iuuare oēs iustitiā: ⁊ ad vtilitatē ciuitatis die ac nocte
Sic nos deus adiuuet ⁊ sancti eius.

Juramentum Scabinorum

Os iuramꝰ deo q2 in iudicio ad quod locati sumꝰ Judici ciui
n tatis ⁊ hominibꝰ rectum ortilegium inuenire volumꝰ. iuxta
summā intelligētiā nr̄am. ⁊ sedē scabinatꝰ ꝑm ius Maÿdē-
burgeñ. Laudum. ⁊ Statuta ciuitatis ꝓuidere ⁊ tenere. volumus
q̄nto iustiꝰ ⁊ rectiꝰ possumus: ⁊ habuerimꝰ seq̄lam. ⁊ h̄ ob nullam
cām secꝰ facere volumꝰ. Ita nos deus adiuuet ⁊ omnes sancti

De iuramento artificum ⁊ totius cōmunitatis

Emum nouis Consulibꝰ artifices totiꝰ ciuitatis: ⁊ cōmuni
d tas: ⁊ q̄libet eorꝝ seorsum: iuramētum prestare d3 eiusmōi.
Nos iuramꝰ obedire vob̄ die ac nocte: q̄n nos monueritis. ⁊
volumꝰ vos iuuare ꝯ oēs q̄ se vob̄ opposuerit: ī vtilitatē ⁊ augmē
tum ciuitatis. Sic nos. ⁊c̄

De iuramēto suorꝝ ciuitatis

Ostea Cōsules dn̄t instituere seruos ciuitatis. et q̄libet eorꝝ
p d3 iurare. Ego iuro fidelis eē ⁊ obediēs ī omnibꝰ negotijs
vbicūq3 ciuitati: vel Cōsulibꝰ necesse fuerit: tādiu q̄ possum
nec cessare: cā alicuiꝰ amoris: odij vel amicicie: vel donorꝝ. Et dum co
gnoscā ꝯsilium secretum: publicare nō debebo. Sic me deus. ⁊c̄

De obseruatione ferie sexte

Onsules nulla sexta feria: neq3 aliquo die festo dn̄t insimul
c cōuenire: nisi magna necessitas superuenerit: q̄ h̄ altero die
sine dāno ciuitatis disponi nō posset. Extrā licite ꝯuenire p̄nt.

¶ Incipit Liber i quo cõtinẽtur iura Feudalia.

q Uoniam in precedẽtib⁹ duobus libris huius voluminis Ciuile ꝛ Prouinciale ius cõpetenter trãslatum est in latinum. Oportet ĩ hac pte ꝑm ius feudale cõueniẽter ꝓsequi trãsferẽdo. vt iuris vtriusqꝫ ꝓuincialis scꝫ ꝛ feudalis cognita ṽitate ꝑ iudicium rẽtm iniquoꝝ astutia reueletur ṽasqꝫ sentẽtias ꝑuertentium Scabinoꝝ iniq̃tas detegatur. Ac etiã iustos ꝛ paupes deprimentium supboꝝ audacia cõpescatur. ¶ Uolẽs igitur iuri feudalis agnoscẽ ṽitatẽ. cõsideret diligẽter. q̃ꝫ scutum bellicum exordium sumit a Rege. ꝛ ĩ septimo terminatur. laiici tñ scutum sextum. in septimum adduxerĩt exq̃ Epoꝝ facti sunt vasalli quod añ non fuit

De his qui carent iure feudali

c Lerici. femine. rustici. ꝛ oẽs iure ꝓuati ꝛ illegittie nati. ꝛ qui de stirpe nõ exeunt militari a pr̃e aut ab auo: hij oẽs ius non obtinẽt feudale. Si q̃s dñoꝝ alicui ex istis feudum conferat ab illo ius obtinet quod recipit. Sꝫ dictum feudum ĩ pueros nõ hereדat. ꝛ carẽt seq̃la in alio dño qui succedit. Possunt ãt reiici a testimonio in iure feudali. ꝛ ne sentẽtias inueniãt in eodẽ. ¶ Omnes ãt hoꝝ q̃ clipeo bellico nõ vtuntur dñs a q̃ sunt infeudati coꝝ testimonium ꝛ sententias obtinebit. nec vti poterit eoꝝ testimonio aut sentẽtia ꝯ quẽlibꝫ. ¶ Si mlr̃ intrauerit possessionẽ de iure. aut de dñi voluntate post mortẽ illi⁹. q̃ ei feudũ ordinauerat ad vite ꝓuisionẽ ĩ eodẽ residebit ad vite terminum ꝛ hꝫ seq̃lam in quẽlibꝫ dñm ĩ quẽ dictum dominiũ deuoluatur. ſ post mortẽ ipi⁹ nõ p̃t ipam suis pueris heredare.

De duobus vnũ feudũ repetẽtibus ꝛ de collatione feudi per electionem.

s I duo vnum feudum ꝑiter repetãt petẽtes. vt licẽt eis suuꝫ ius ꝓbare ꝑ testes ꝛ vn⁹ ipoꝝ scuto bellico nõ vtatur alter ṽo in iure feudali sit ꝑfect⁹ testimonium ꝑfecti p̃cedet ꝛ alterius supp̃metur. ¶ Qui nat⁹ nõ ẽ ad scutum bellicum. negare nõ p̃t q̃n bona ꝯferat scuto bellico nõ vtẽti nec p̃t aliquẽ suum dñm reꝓbare. q̃n feudum seq̃tur ad ipm̃. lꝫ dñs scuto bellico careat sic ipe. ¶ Si ꝑfect⁹ ĩ scuto bellico a clerico vl' a mliere vl' eti ab illo q̃ scuto caret eodẽ mõ fuerit ĩfeudat⁹ ipe feudũ iã dictũ seq̃ ñ poterit ad dñꝫ alium. excepto si cleric⁹ ꝑ electionẽ vel ali⁹ feudum receperit ab Imperatore. ꝛ ꝑconsequens scutum bellicum taliter electi feudum po-

fuerit cōferre. ⁊ infeudat⁹ feudum seq̄tur ad aliū dn̄m. ¶ Feudum āt Castrense: ⁊ Ecclesias ⁊ Capellas. ⁊ omnia feuda de q̄bus dn̄s. Imperatori nullo seruicio ē astrict⁹: pōt cōferre. ⁊ cleric⁹ ⁊ mulier licet scuto careāt bellico. ⁊ h̄ feuduz poterit inuestit⁹ seq̄ ī aliū dn̄m

De officio et fideliate p feudalē suo dn̄o p̄uādis

q Ualibet infeodat⁹ tenetur dn̄o suo fidē seruare ⁊ facere. ⁊ sacramētum p̄stare. q̄ ita fidelis sit dn̄o suo. sicut tenetur vasallus esse: donec hoc nō fecerit nullius poterit esse testis in iure feudali Tenetur etiā dn̄m suum: v̄bis ⁊ factis: vbicunq̄ iuxta ip̄m fuerit honorare ⁊ assurgere ei: ac etiā ip̄m p̄mittere p̄cedē tāq̄ digniorem

De obseqnio Imperij

d Eobseq̄o Imperij q̄ p sex hebdomadas an̄ pcessum s̄b testimonio duoꝝ feudalium fuerit imperatum. Hoc tenetur feudarius adimplē infra terminos almanie Romano Imperio subiugatos. Omnes āt v̄sus orientē a fluuio Sala ab Imperio infeudati seruire tenētur in terram Sclauā. ⁊ in poloniā. ⁊ ī bohemiā ¶ Sex hebdomadis tenetur feudari⁹ seruire dn̄o suo. in ꝓprijs expensis: an̄ quas sex septimanas ⁊ totidē post habebit pace Imperij et q̄etem que dr̄ posita. ita q̄ null⁹ dn̄oꝝ suoꝝ ip̄m euocare valeat ad iudicium feudale. nec quisq̄ aliquod iudicium Cesari imperare

Sala germanie fluui⁹ Saxones diuidēs a Thoringis. vt Dominicus de Aretio. in libro de fluminib⁹ narrat

Si Rex pergat Romā qui secū pcedere debeāt.

e Lectus Rex a Theutonicis. cum Romam pficiscitur cōsecrari: sex p̄ncipes pcedere tenētur astricti: hij scz q̄ p̄mi sunt in electione ipi⁹ Maguntinensis Treuerensis Coloniensis Archiepiscopi Palatin⁹ Renensis dux Saxonie Marchio Brandēburgensis. Ad h̄ q̄ iusta Regis electio p ip̄os dn̄o appostolico declaretur. Tenetur etiā q̄libet de bonis Imperij infeudatus cum dn̄o suo. Ad cōsecrationē pcedere memoratā. vel viā redimat cum decimo talēto quod de feudo cōtrahit annuatim. Ista expeditio indici dz per sex hebdomadas. ⁊ annum ⁊ tres dies an̄ pcessum ⁊ terminatur Theutonicis cesare cōsecrato. ¶ Uasall⁹ etiā tenetur seruire dn̄o suo. in h̄ q̄ sibi sententias inueniat in iure feudali. an̄ meridiem ⁊ extra dies festos. et tp̄s feriatuz. Quicq̄d āt ꝓpēsum fuerit ⁊ inceptum ī sentētia an̄ meridiē. hoc licz post meridiē terminare. et in tempore feriato. s̄ non in die solenni.

Quomodo nō seruiat vasallus domino suo

q Ui concesserit equum domino suo. aut res alias. vel etiam ī seruicio domini res perdiderit. q̄lescunq̄ ⁊ domin⁹ res non

soluerit memoratas vasallus nõ tenebitur dño de iure aliquod ser uicium exhibere. q̃ ad ius feodale. donec soluta fuerint vniuersa. ¶ Si negauerit iustitiã dñs vasallo. corã suis hominib⁹ cũ ab ipo fuerit couentus vasall⁹ nõ tenebitur dño in obseq̃o feodali: donec iustitiã cõsequatur. ¶ Dominus pt duob⁹ solum feodum cõferre vni possessionẽ. ⁊ alteri expectationẽ. q̃ dr̃ conuentio. Si moriatur absq; herede feodali possessor. ¶ In expectatione nõ ẽ successor si etiã sponte resignet possessionẽ. et expectatio anullatur. nisi iterũ ac cipiat resignatum. ⁊ in possessione decedat

De eo qui habet feudum in possessione

Feudum hñs in possessione. cum hominib⁹ dñi sui pt testari q̃bus cõstat: q̃ verũ sit feudum ipius. Infeudat⁹ de futuro idest post mortẽ possessoris: dz suã infeudationem etiã cum hominib⁹ dñi sui cõprobare: q̃ pñtes aderant ⁊ viderunt ⁊ audierũt ipm taliter infeudari. ⁊ hoc q̃a caret possessione

De feudo futuro. et si spernat infeudatus

Pater heredat in filiũ tãq; possessionẽ: et ideo non ẽ necesse filio q̃ sibi bona pr̃is denuo assignẽtur. ¶ Qui caret filio heredat in dñm possessionẽ feudi. nisi forte dñs alteri contu lerit feudum de futuro. et sic infeudat⁹ ipm obtineat infra spacium vni⁹ anni. ¶ Si de futuro cõferat dñs feudum vni vbicunq; vaca uerit. si parũ fuerit aut multum. ⁊ postea cõferat alteri feudum no minatim in certo loco etiã de futuro. pm⁹ infeudat⁹ nõ pt postremo p ius aufferre feudum nominatum. ¶ Si moriatur possessor. quia feudum dño nõ vacauit. nisi forte couentio facta fuerit. q̃a strepitu fugitiuo in lecto languẽtis possessoris. licz infeudato de futuro suã pbare infeudationẽ de futuro pm ius talis infeudationis corã dño ɔ illum qui sibi ius vẽdicat in feudo predicto. ¶ Licet dñs vtriq; fateatur dictum feudum contulisse. Per confessionẽ dñi: homo ob tinet feudum absq; testib⁹ contra dñm ⁊ non ɔ parem vicinum ¶ Si q̃s dñs feudum cõferat homini. per hoc ab homine nõ elõ gatur possessio. Si postea dñs negauerit se feudum cõtulisse. sed tñ obtinet ius possessorium. ¶ Si duo vnum feudum repetãt. cuius carẽt possessiõe. vterq; tenetur tp̃s sue infeudatiõis oñdẽ. ⁊ q̃ prior fuerit tpe potior erit iure ⁊ tpe. pbato feuduz obtinebit. ¶ Quãdo dñs ɔfert feudum vbi pmo vacauerit post mortẽ possessoris. nullã aliã faciẽs exceptionẽ. sic infeudat⁹ obtinebit feuduz pmo vacans. vtrũ sit vacãs vl' collatũ. ¶ Oportz vasallũ testib⁹ obtinẽ feudũ

domino collatum. et nō assignatum post collationē q̄ caret possessione de feodo qd̄ primo vacauerit se intromittat de futuro īfeodat⁹ licet plus fuerit aut min⁹. donec sibi suum feodum ipleatur. ¶ Si spernat infeodat⁹. de futuro feodum quod primo dn̄o vacauerit. et sibi nō attrahat infra ānum τ diē. liber erit dn̄s ab illo: nisi forte sacramēto pbauerit hāc vacationē penit⁹ ignorasse ¶ Qd̄ in sola cā feodali nō pn̄t testimonium phibere. nn̄q; ipsi ī feodo fuerint stabiliti τ diuisi ¶ Si duo solo feodo iuestiti aliqd̄ de ipo ꝑtulerit alteri neuter absq; alio poterit vasallum in feodo cōdēnare. nec ipm̄ feodum ī p̄iudiciū socij dn̄o r̄signare. dū ipm̄ teneāt indiuisim. ¶ Lic3 āt dn̄o vasallis suis p sentētiā pcipere. vt infra sex hebdomadas. taliter de feodo discuciāt. vt ipe scire valeat a quo seruiciu3 repetē d3 quod sibi de feodo tenetur. q̄ si nō fecerint ī penā incidēt erga dn̄m et abiudicabitur eis feodū: s3 dn̄s cām iure feodali ꝯ hm̄oi. p̄seq̄tur

De ostensione feodi et qui possit aduocare

Qui ē hō dn̄i p̄t aduocare. et sentētias inuentre. ī iure feodali lic3 feodu3 a dn̄o nō habeat. ¶ Reprobare āt sententiā feodator p̄t nisi ponat fideiussores ab ipo dn̄o feodatos. q̄ cām iure debito p̄sequātur. aut sentētiā. sicut ius exigit mittat pcedere irreprobatā. ¶ Qui trinas sn̄ias reprobauit. et data fuerit ꝯ eum sentētia. q̄ ipsas non talr̄ reprobauerit. q̄ sua sibi reprobatio prodesse possit in iure. a modo nullā poterit reprobare. nisi prius satisfaciat sup indebite reprobati. ¶ Quidā dicunt q̄ nō l3 queq̄ā infeodare de futuro absq; petitione possessoris. q̄ nō est ita. Quia sic feodat⁹ pbare tenetur infeodationē. et nō petionē. ¶ Si in talēto vel duob⁹ fuerit. q̄s a dn̄o infeodatus. nisi primo vacauerit ipe ius nō obtinet feodale in collato. s3 ille pocior erit in iure q̄ fuerit infeodat⁹. et sibi feodum specialr̄ infeodatu3. ¶ Quādo dn̄s oñdē facit vasallo feodum. quod sibi cōtulit. vasallus cōtinuo fit possessor in bonis. q̄ dn̄i fuerāt an̄ collationē. ¶ Quādo dn̄s progat ostēsionē feodi iā collati. vasallus sibi vēdicet tale feodum vbicunq; dn̄o vacauerit absq; oñsione. ¶ Si ī villa dn̄s vasallo feodum oñderit. cū vacauerit. nō licet vasallo feodum. al̄s attrahere absq; oñsione. q̄ si attractum tenuerit p annum et diē absq; dn̄i recta cōtradictione. a modo nō poterit dn̄s. ipsi iā dictum feodum immutare. Feodum quod nō habet vasallus in possessione. nec sibi a domino est ostensum hoc nō potest sequi ad alium dominum. nec suo filio heredare. Violenter feodo spoliatus. si causam iure debito prosequatur. ipse

hoc feodum heredat in filiuz. licz careat possessione. ꝛ ipm seq̃tur ĩ
alium dñm si suã q̃relã valeat testibus cõprobare

De feodo vasallo collato.

v Illam integrã: si dñs ꝯferat vasallo: siue vineã aut decimã
aut iudicium: vl' tale quid. vel quicq̃d sibi vacat in vno loco
vasallus illud feodum sequitur in alium dñm. et heredat in filium.
si etiã a dño nõ fuerit ostẽsum. In molẽdinis: et monetis: et thelo-
neis: ꝛ in vineis: et in decimis: et in talibus reb⁹: si quis fuerit feo-
datus: ipẽ feodum seq̃tur. et heredat. licet dñs habeat locum feodi
in suo dominio ad locãdum dñs ãt tenebitur vasallis. quod deficit ĩ
feodo adimplere: q̃ȝ diu loca feodoꝝ sibi retinet ad locãdum. Si in
redditib⁹ hmõi dñs conferat plus q̃ȝ sibi ꝑueniat annuatim: primi
feodati recipient suum plenum: ꝛ vltimi quod sibi deficit a dño po-
stulẽt sibi al's assignari. nisi habeat vasall⁹ a dño dimidiuz mãsum
admin⁹ in feodo vl' q̃nq̃ȝ solidos assignatos null⁹ poterit eẽ testis
ĩ iudicio feodali Testimonium excõmunicati et ꝓscripti. seu etiã ille-
galis. põt q̃libet reprobare in iudicio feodali infra territorium in q̃
ipi taliter fuerint condẽnati Aduocare etiã nõ pñt Et si de aliq̃ con-
querantur ipis nõ tenebitur rñdere. si ꝓbare poterit ipos hmõi sen-
tẽtias incurrisse. Tamẽ oportebit ipos oib⁹ q̃rulãtib⁹ rñdere. Si
negauerit dñs vasallo. bona q̃ ipse in possessione tenuerit ꝑ annum
et sex hebdomadas. postq̃ȝ ipsa recipit absq̃ȝ recta dñi cõtradictiõe
Si vasallus iustã possessionẽ ꝓbare poterit ꝑ septẽ testes. ipse pos-
sessionem feodi cõfirmabit ꝓprio sacramẽto et retinebit bõa absq̃ȝ
testibus. nisi possessio per iustã querelã sibi possit infringi. Licz tri-
ginta homines. ꝛ vnum suꝑ testimonio interrogare vbi cum septẽ
testib⁹ aliq̃d ẽ ꝓbãdum. Nemo tñ potest. in vicinia feoduz absq̃ȝ te-
stibus obtinere. licet ipm habeat in possessiõe. Si ꝑmittat dñs va-
sallum in possessione q̃ete manere ꝑ ãnum et diẽ. sicut de iure debz.
dum ab eo expetit infeodari. aut ipsum extrahere cum tli possessiõe
nõ poterit ipse cum bonis predictis a dño elõgari. si seipm negligat
infra tp̃s ꝑtaxatum. si etiã ad alium dñm cũ feodo diuertat. nisi ille
dñs h̃ obtineat iure sc̃ripto. Nemo p̃t feodum obtinere in bonis
de q̃bus oportet ipm soluẽ cẽsum. aut ãnualẽ pensionẽ. Si q̃s sibi
feodum ascribat ĩ talib⁹ ꝛ dñs offerat ad ꝓbãduz ꝑ testes se cẽsum
annualẽ de iure in dictis bonis. de q̃b⁹ oportz ipm soluẽ. vasallo nõ
ꝓdest possessio. q̃n oporteat ipm feodum suum a dño ꝑ testes euin-
cere. Hoc poci⁹ ꝯceditur vasallo: q̃ȝ dño liceat in feodo ei⁹ censum
annualem testibus vsurpare

De iniusta possessione et possessore

O Rtum aut iugerum terre aut hominē potest vasallus per sacramētum ꝯ dn̄m obtinere. inter cetera bona sua. ꝛ si seq̄tur bona in alium dominum non ipsa habeat in possessione ¶ Solum feudum potest esse multoꝝ dn̄oꝝ: ita ꝙ vnꝰ ab alio habeat: tamen vniꝰ erit possessio qui vtilitatē ipsius recipit ꝛ pēsionē aut censum in ipso. Si sit vir aut mulier verꝰ ē possessor. ꝛ illi oportebit rn̄dere. si q̄s in bonis p̄dictis delinquat. ¶ Justa possessio nō vocatur. quā q̄s obtinet violenter. si violētia per iustā querelam a leso fuerit declarata. ꝛ poterit probari. Si dicat vasallus ab alio se feudum tenere. q̄ꝫ a vero dn̄o a quo ip̄m recepit: ꝛ dn̄s illud possit suum ostendere suoꝝ testimonio vasalloꝝ. vasallꝰ perdit om̄e ius quod habet in illo: ꝛ ip̄m feudum ad dn̄m reuertitur a q̄ tenebatur ꝛ ideo non debet vasallus corā summo dn̄o illū a q̄ feudum teneat nominare. q̄ꝫdiu se defendē poterit. in iure feudali. Non eīn tenetur ꝓ inferioris dn̄i bonis. que possidet summo dn̄o rn̄dere. licet ipius al's sit vasallus Summus āt dn̄s. si poterit probare ꝙ inferior sibi feudum resignauit: aut etiam ꝑ iustam sentētiā ip̄m desijt possidere Possessor tenebitur. pro ipso in omnibꝰ summo domino rn̄dere. et feudum sequi ad ipsum

Si vasallus negauerit bona que tenet a dn̄o

N Egans vasallus bona. q̄ tenet a dn̄o. ꝛ corā eiꝰ hominibus cōtradicens: omne ius perdidit quod habuit in illis. ¶ Si āt alteri cōtulerit. ꝛ summus ea sibi vendicet. possessor monebit dominum suum per sentētiā. ꝙ bona sua liberet. a summo domino ꝛ ip̄m per ius ammoueat a sua infestatiōe. ꝛ hoc tenebitur dominus. infra sex hebdomadas expedire. ¶ Si hoc dominꝰ ꝯ ius facere contēpserit. possessor seq̄tur feudum ad summū dn̄m nec aliq̄d ꝓpter hoc ammittet. si dn̄s suus quod ꝑdiderit. iterum recuperet a summo. ¶ Si negauerit dominꝰ. corā summo seu sup̄mo feudum vasalli. ꝛ nō nominat q̄n sibi vēdicat. ꝛ de iure nominare debuerit. Possessor feudum sequatur ad summum infra terminuꝫ feudalibꝰ assignatum. ¶ Dominus ꝑ loquacitatē. ꝛ taciturnitatē potest se negligere in iure suo. ꝛ non vasalllum suum. ¶ Si vasallus pro feudo se exhibeat. vt tenetur qui sequitur feudum ad dominum supremum. ꝛ infeudationē. aut ostensionē postulat ab ipso tenebitur feudum domino nominare. ꝛ etiā illum a quo p̄mitꝰ ħ possidebat anteq̄ꝫ inuestiatur. aut feudum ostendatur. ¶ Si noluerit. ħ dn̄s

sibi ostendere. ip̄e ostensionē testibus obtinebit. cōtra dn̄m ꝑ suoꝝ iudicium vasalloꝝ. q̄ taliter feudum secut⁹ ē ad ip̄m. q̄ de iure debeat ostendi sibi quod poscit. Et si ꝯ dominum probauerit. non indigebit probatione cōtra alium cui ip̄m dn̄s assignabit. ¶ Non ē necesse alicui feudo. iteꝝ īuestiri. quod semel recepit a domino. si resignet. aut vendet. ⁊ iteꝝ recuperet possessione careat ꝑ ānum ⁊ sex hebdomadas. ¶ Cuiuscunq̄ dn̄s. feudum confert. ī presentia possessoris. si nō ꝯdixerit. aut reclamet a modo nullum ius. in predicto feudo poterit obtinere. ex quo vidēs ⁊ audiēs talē collationem. silentio confirmauit. ¶ Si cittauerit dn̄s vasallum ad ius feudale: infra terminum illum. non tenebitur vasallo dn̄s respondere super quacunq̄ causa si de ipso corā aliquo cōqueratur. nisi pri⁹ causa domini terminetur. ¶ Si per sentētiam: causa dn̄i super iure feudali fuerit prorogata: et iterum per decessum ad vasallum deuoluatur certum feudum: aut de futuro. quod ꝑ ius non expetit obtinere. dominus tenebitur ip̄m. scd̄m iustitiā infeudare: causa priore pendēte alioquin posset dn̄s dilationes friuolas inuenire. ꝑ quas cōtigeret vasallum negligi. in termino sibi a iure concesso. Si ī verbis aduocati dietulus. non consentit: ⁊ domin⁹ hoc imputet aduocato: ipse penam ꝑsoluet: nisi sacramētum p̄stauerit. q̄ nihil aliud ē locutus. nisi quod sibi dietulus instillauit. Solo sacramēto pōt euadere inculpatus. de quacunq̄ causa. ⁊ re: q̄ probari non poterit: coram iudicio accidisse.

De filio nato cui⁹ vox possit audiri.

c Um vixerit fili⁹ tamdiu q̄ vox ipsius audiri possit ī q̄ttuor parietes domus. ipse heredat bona patris. Filius q̄ moritur an̄ patrē. non ē heres feudalis. q̄ feud̄ non heredat. ⁊ ideo non infringit alicui feudum. de futuro. in bonis p̄ris. ¶ Qui spōte resignat feudum. aut ei fuerit abiudicatum cum ipso carebit. si concessum sibi fuerat feudum de futuro.

De filio qui est imparis cōditionis sui patris

f Ilius īparis cōditionis. si vixerit post mortē p̄ris. ⁊ vasalli renuāt ab ipso suis feudis inuestiri. ipse a nullo elongat feudum de futuro in bonis patris collatum. ¶ Si contradicat dominus vasallo ⁊ non vasall⁹ domino. in iure feudali. nec certum feudum. nec etiam de futuro perdit ex hoc vasall⁹. sed illud obtinet absq̄ seruicio. dum viuit: ſ post mortem domini. non potest sequi in alium. ¶ Bona pontificalia. ⁊ feudo vexilla debet Rex integra conferre. ⁊ non diuisa. ¶ Qui feudum recipit a principe feudo. vexillum habēte. non tenetur idem postea recipere a quocunq̄ feudo

vexillo carēte. licet princeps fuerit naturalis. ¶ Filius paris cōditionis obtinet scutum bellicum patris post morte. interim q̄ p ho magium non degenerat ¶ Si filius loco patris homagium facere contēnat. per hoc scutum bellicum nō exaltat. ¶ Nihil exaltat scu tum hominis: nisi feudū vexillum si sibi fuerit collatum. ¶ Nemo heredat feudum. nisi pater ī filium: si post morte patris infra ānum ꝛ diē veniat filius ad dñm. et offerat homagium manibꝰ cōiunctis appropians ad ipm. vt si steterit dñs. ipm valeat attingere. Si sedeat genua flectat corā ipo. ¶ Quidā dicunt q̄ mouē debeat manus erga dñm. q̄ nō est ita. Quis cum accesserit ad dñm stantē vel genua flectat coram sedēte totum corpꝰ mouetur ꝛ manꝰ. Taliter debet loq̄ hō. cum exposcit iunctis manibꝰ. suo feudo inuestiri. dñe ego exposco a vobis bona recipere. ꝛ ipsis a vobis inuestiri. etiam p ius ad vos adduxi. ꝛ offero ꝑpter hoc meum homagium semel se cundo. tertio: ꝛ constituo testes vestros homines. Si renuat dñs ꝯ iustitiā eiꝰ homagium recipere: ille bona per ius obtinebit: p qui bus prebuit homagium. et resideat in eis absq̄ seruicio. nec ipsum oportet a dño iterꝝ petere inuestiri: dum testes vixerint prime petitionis. ꝛ ipsa bona heredat in filium: et poterit inde alios infeudare q̄r per ius sua bona obtinuit: in q̄bus sibi a domino ius fuerat dene gatum: nec oportet ipm homagium suum denuo exhibē: nisi forte testes ab ipso positi moriātur. ¶ Cui feudum fuerit violēter ablatum. ipm oportet querelā suā singulis annis renouare. q̄r caret pos sessione. ¶ Si restituat dñs homī feudū. ille statim recipiat. aut se ipm negliget: q̄r dñs infringet ei āni terminū. cum oblatione feudi. licꝫ sit vasallꝰ inuestitꝰ p ānum et diē per h̄ q̄ poterit a dño inuestiri

De dño q̄ non tenetur respuere homagiū et de testibus inter dñm et vasallum suū producēdis.

Dominus non tenetur alicuiꝰ homagium respuere: nisi corꝝ tm̄. q̄ scuto bellico non vtuntur. aut illegalium siue etiam in eodē iudicio ꝓscriptorꝝ. vel si dñs traxerit ad iudicium corā iudice ꝓuinciali: sup spolio aut violētia. ꝛ terminꝰ fuerit p sentētiā ꝓrogatus. infra illum terminum. non oportet dñm homagium recipere offerētis. ¶ Quē recipit dñs in vasallum. illi negare nō poterit. feudum cōferre. q̄ iuste deduxit in omni tpe. ꝛ in omni loco ad ipm tenetur dñs feudum ꝯferre. iusto mō petēti: excepto cemiterio et ecclesia. ¶ Quando q̄rit dñs in sentētijs ab hominibꝰ suis: vtꝝ offerēs homagium suum taliter hoc obtulerit. vt ipsum de iure re-

cipere teneatur. ⁊ ipsi inuenire sentētiā ꝯdicunt absq̃ dn̄i culpa. ⁊ h̄
pn̄t per iustitiā obtinere: dn̄s fit inculpabilis erga vasallum. et per
hanc oblationē vasallus aliud nihil acq̃rit. nisi ꝙ dn̄s ipi opponat
ꝙ annum et diē neglexerit. securus poterit in ꝯrium sacramentum
prestare. ¶ Inuestitꝰ feudo vasallus a dn̄o quod ad ipm̄ de iure de-
ducit. tenetur statim ipm̄ nominare dn̄o. ⁊ si quid remanet quod ig-
norat. illud debet. infra duas hebdomadas intimare. in loco quem
sibi dn̄s corā suis hominibꝰ assignabit. ⁊ quod ibi nō nominauerit
h̄ ꝑdidit in instanti. ¶ Quicq̃d āt nominauerit: si dn̄s nō ꝯfiteatur
hoc ꝑtinere: oportebit ipm̄ hic statim testibus approbare si p̄t. ꝙ si
nō possit. habebit inducias ꝑ duas hebdomadas. ⁊ tenetur statim
testes corā dn̄o nominare: ⁊ dn̄s tenebitur. septē diebꝰ ad terminū
euocare. quod petit vasallꝰ. ⁊ nō quod vult dn̄s. ¶ Si q̄s de his
septē pn̄s fuerit. hunc nō oportet dn̄m in termino postea statuere:
si statim ab eo querat testimonium veritatis ¶ Qui in termino nō
apparet de his quos dn̄s tenetur adducere per hunc: quātum ad ꝑ-
fectionē ꝓbauit vasallus suā intentionē. ꝯ dn̄m: h̄ ꝯ parē vicinum
nō p̄t quis. tali testimonio rem petitā obtinere: sed si excusatione le-
gittima ꝑpeditus aliq̃s de septē in termino nō assistat. ⁊ hoc de iure
monstretur: absentia ipius. dn̄o non cedit in dānum Si testem no-
minatum vocauerit dn̄s ad terminuꝫ. iure feudali. ⁊ ille nō venerit
tunc ipm̄ denuo cittabit peremptorie. ſm̄ ius et vltimo abiudicabit
illi feudum. quod ab eo tenebat. ⁊ sic remanebit dn̄s absq̃ culpa. et
absq̃ dāno: si nō cōpareat quē vlteriꝰ ꝑ ius feudale nō poterit coar-
tare. ⁊ tunc licebit vasallo. loco cōtumacis. testē alium surrogare:
agens ꝯ dn̄m suum. ī iure feudali: si testē nominauerit. quē dominꝰ
dicat. nullum feudum obtinere: ⁊ hoc sacramēto ꝓbauerit. illū nō
oportebit dn̄m in termino ponere: si iurauerit dn̄s in presentia illiꝰ.
⁊ ille a dn̄o se hr̄e feudum nō ꝓbaret. totum vacabit dn̄o quicquid
ab eo in feudo possidebat. ¶ Si testem ducat dominus ꝯ vasallum
⁊ ille nō credat: ꝙ testis sit infeudatus a dn̄o. ꝙ contra ipm̄ de iure
possit testari. hoc oportebit testē sacramento ꝓbare. ⁊ feudum no-
minare de quo valeat esse testis. ¶ In termino assignato. eligat va-
sallus septē testes a q̃bus de iure suo req̃ratur. Inter omnes quos
dn̄s ad testimonium duxerit. ⁊ ille. si ꝑ duos tātum inter oēs suam
ꝓbauerit intentionē. vasallus obtinet quod petebat. ꝙ si nō fecerit
cecidit a causa. perdit etiā si ad terminum in iure feudali non venerit
assignatū. Si etiā dn̄s ad terminum nō venerit assignatum vasallꝰ
rem petitā absq̃ testibꝰ obtinebit. Impedimēto tn̄ legali poterit
vterq̃ legittime excusari. captiuitate. infirmitate. obsequio Regis

et terre necessitate. Si ab aliquo impugnetur. ⁊ ipē ꝑ clamorē ad defensionē ipi⁹ fuerit euocat⁹. ¶ Legalis necessitas. si retardet ꝙ ad terminum feudalē nō veniat vasall⁹. tenetur mittere nuncium. q̇ legittimum exponat impedimētum: et sacramēto confirmet. Si non credat dn̄s hunc veꝝ esse nuncium illi⁹: vtrum lib̄ sit: aut seruus ꝑ h̄ nō poterit ei⁹ legatio reprobari. ſ̄ hoc ē ī arbitrio dn̄i. vtꝝ statim recipiat sacramētum vasalli. aut nō. tunc tenetur venire ad terminū impedimēto legali cessante. ¶ Si captiuitate detētus ad terminū venire nō valeat feudalem nec nuncium mittere tenetur. ad terminū ꝓximum. q̇ sibi posit⁹ fuerit ꝑ sentētiā postq̄ euaserit captiuitatem tenetur venire ad illum tanq̄ ad primum q̊ ꝑ impedimētum fuerat ꝑuatus. ¶ Sicut p̄scriptum ē sic dꝫ vasall⁹ seq̇ feudum ad dn̄m altiorem homagium offerēdo. si dn̄s a quo tenuit feudum moriatur vel etiā sua resignet: vel a feudo suo ꝑ sentētiā sit eiectus. Supplicabit etiā dn̄o ꝙ ei feudum ꝯferat. taliter ⁊ ostēdat. ꝙ cum tāto honore in ipso valeat residere. cum quāto resedit ipse tp̄e primi dn̄i. q꞉ nō ē iustum ꝙ aliq̇s humilietur in feudo. ¶ Quem dn̄s ad alium ore ꝓprio nō assignet. infra ānum ⁊ diē: postq̄ ille assignari petiuit amō non poterit dn̄s hunc alteri assigr̄e. ⁊ ipē tenebitur eum feudo inuestire. ¶ Cum moriatur dn̄s. filium relinquēs heredē vasallus infra ānos discretionis domicelli nō dꝫ a supiori dn̄o petē inuestiri ¶ Si puer seipm̄ negligat ī termino: vasall⁹ postea terminum obtinet ad sequēdum bona sua ad quēlibet infra annum ⁊ sex hebdomadas. ¶ Termin⁹ vasalli incipit statim qn̄ dn̄s fuerit feudo inuestitus: qd̄ ille recipere debꝫ ab eodē. dn̄s eīn feudum nō p̄t alteri cōferre priusq̄ sibi fuerit collatum. nisi forte dn̄s eius iniuste contradixerit ipsum infeudare ¶ Extra terrā si dn̄s fuerit: siue capt⁹: ꝙ ab eo domicellus petere non valeat inuestiri: poterit infeudare de feudo nō recepto: ⁊ alios inuestire. ⁊ qd̄ sibi ꝑtinet in suos vsus ꝓprios cōuertere: quasi foret inuestitus: dummō ad annos ꝑuenerit discretionis. ¶ Si āt conferat anteq̄ percipiat: ratam et firmā tenere debet suam collationē.

De legali impedimento ⁊ missione nuncij

De oblatione homagij.

De assignatiōe feudi

De vasallo qui debet sequi sua bona

De terminis ānoꝝ et de iterata receptiōe feudi.

VAsallus qui semel feuduꝫ recepit a domino suo: si moriatur dominus eius: aut feudum resignet: quod ab eo tenebat q̇s quis inferior: qui ab ipso feudum recipere tenetur. potest se ipsum negligere super anni spacio ⁊ diei. Licet dominus sedo nō receperit feudum. cum se in termino simili non neglexerit quia a dn̄o in bonis nō poterit elongari. cum infeudatione quā fecerit. ad quā

De etate pfecta puerorum ꝛ tutore.

ipse per sententiam ē cōpulsus. ¶ Puerorum terminus in annis cōstat esse tredecim ānorum ꝛ sex hebdomadarum ab eorum ortu: tñ indigent accipere tutorē dum fuerint infra annos discretionis: qui terminantur in vicesimo primo et hoc si quis ipsos voluerit ī feudo coartare. ¶ Tutor āt pueroꝝ erit. de vasallis domini: qui eos protegat in iure feudali erga dñm. ꝛ quemlibet alium illi promittere tenentur digito ꝛ lingua. ratihabitionē in lucro ꝛ damno ¶ Anni vero puerorum non numerantur a conceptione: sed a tempore quo natus fuerit homo in mundum. ¶ Quocunqꝫ modo puer feudum repetat infra suos annos: quod sibi penitus nemo recognoscit: hoc debet dominus discutere loco pueri cum ipsius vasallis: aut etiam tutore: vtrum feudum quod tunc vacat puero pertineat vel ipi domino. ¶ Dominus etiam est tutor pueri in bonis: que de ipso tenet infra annos pueriles: dum nulli contulit hoc emolimētum ꝛ debet inde redditus accipere: donec puer ad annos perueniat suprascriptos infra quos puer se negliglere non valebit: si a domino non pecierit inuestiri. ¶ Si credere noluerit dominꝰ: ꝙ puer annos exierit pueriles: hoc probabit puer sacramento: aut eius tutor: aut etiā de domini vasallis vnus. postea nō licebit domino extrahere aliquid de his que noscuntur ad puerum pertinere.

De repetitione feudi pueroꝝ

De probatiōe etatis puerorū

Qui testis esse poterit et de inuestitura feudi vasalli.

q Ui adhuc annos pueriles non exierit: testis esse non poterit alicuiꝰ in iure feudali. ¶ Quātumcunqꝫ fuerit iuuenis filiꝰ post mortē patris: si tutor eius ipm duxerit ante dominum: ab eo ꝺm iustitiā postulans inuestiri. dominꝰ tenebitur hoc implere ipsum protinus infeudando: si fideiussores ponentur dño. si plures sint fratres ꝙ super infeudatione dicta nullus dñm infestabit. ¶ Quando puer infra annos a dño fuerit infeudatus ānus statim incipit vasalloꝝ ad recipiendum de puero bona sua. ꝛ astricti tenentur alciori domino seruire: si eis a puero vel ab eius tutore ꝺm ius fuerit imperatum dummodo dominus vsum feudi nulli contulerit. in his bonis

De fructu feudi et de possessione ꝛ resignatione

n Ullum feudum poterit excipi. quin vsum fructus dominus conferat: vł sibi retineat infra annos pueriles. nec ē sequela in tali collatione. Dominus tamē potest vsum fructus conferre extra. ꝛ sic inuestitus non heredat in filium. et taliter feudum

expirat in morte pueri: aut cum annos exierit pueriles: dum puer de gratia vel de iure vsum fructus in suis bonis non recipit: interim non est astrictus domino nominare bona que sibi contulit in feudum ¶ Nemo potest iustam possessionem acquirere per infeudationem: aut impignerationem: aut etiam resignationem in bonis: que post mortem patris ad puerum deueniunt in iure prouinciali aut etiam feudali: per quam iustam et primam possessionem puero valeat infringere. nec etiam ille in quem heredat talis possessio infra annos pueriles suprascriptos. ¶ Si quis resignet feudum puero ad hoc vt ipsum alij conferat: et puer hoc fecerit: et ratum habuerit cum peruenerit ad annos tunc enim primo verum feudum nuncupatur. Si vero puer idem factum voluerit postea retractare: ab illo feudum requirens qui hoc ipsum resignauerat: vt alteri conferatur. extunc nec infeudatio talis per iustitiam retractetur. Resignatio enim non pueri dictat eo quod ille eam ad hoc fecerat vt dictum est

De inuestitura filiorum et vasallorum. alias de cognati inuestitura et de morte habentis filium.

Si cognatus heres voluerit inuestire vasallos. cum annos exierint pueriles. ipsi tenentur denuo hoc feudum a puero impetrare ne contingat ipsos feudalem terminum preterire. ¶ Si filium habens moriatur homo infra annos quibus debuit inuestiri: per hoc feudum non elongatur a filio: licet pater hoc non recepit in feudo. quoniam se in termino non neglexit. ¶ Si moriatur domicellus infra terminum. quo vasalli debuerant inuestiri ab eo: ipsi sua bona sequetur. vbi proxime perceperint dominum heredari nec inde debent aliquam sustinere iacturam. ¶ Dominus etiam non potest vasallum in resignando feudum bipartiri. nisi bona que tenet ab ipso habeat dominus a pluribus quam ab vno. ¶ Si contra iustitiam resignauerit: minor pars feudi sequetur maiorem. Si resignauerit dominus minorem partem feudi quod ab eo tenetur ab vno: vasallus non tenetur illud iterato recipere. nisi tantum a domino superiore. ¶ Uasalli tenentur tantum ab vno filiorum domini feudum recipere: licet omnibus sit collatum. ¶ Maior autem dominus tenetur solum ostendere a quo feudum recipiant si fratres ipsi in diuisione feudi non concordant. ¶ Dominus etiam non tenetur plures inuestire fratres. nisi tantum vnicum inter omnes. ¶ Quando pater moritur infra pueriles annos filiorum: in eorum stat optione quem voluerint a domino inuestiri. Si pretereat annus et dies in optione. domini erit: cui voluerit feudum conferre a quo pe

cierunt iure debito infeudari. ¶ Si cōferat domin⁹ vni puerorum feudum pro sua voluntate: ꝛ nō ſm iuſtitiam: hoc alijs non preiudicat ad feudum recipiēdum. ¶ Si quis de fratrib⁹ annum neglexerit erga dn̄m: liber eſt dominus ab inueſtitura eiuſdem: niſi ꝓprio ſe eximat iuramēto. ¶ Unus fratrum ſi peruenerit ad ānos: ꝛ alij ſint infra: ꝛ ille petat a domino inueſtiri: oportet eum promittere ꝙ fratres a modo dominum non impetent. ſuper feudo ſic collato. Et ſi ratum non habuerint fratres iam adulti: ꝛ a domino poſtulent inueſtiri: dn̄s terminum ponat vtriſqꝫ. Si ſenior iuniores nō ammoneat ab actione: ꝑ ſentētiam ſpoliabitur a parte quantū fratrib⁹ hereditauerat an̄ factum

De lecto egritudinis.

i N languore lecto attruſus ſi a dn̄o: vel a pueris: vel ab aliquo ad hoc habente feudum alienare voluerit. ꝛ hoc alteri conferat: ſi hoc iterum receperit: nulli preiudicat: qꝛ factum ē hoc dum langueret. ¶ Nemo poteſt feudo priuare cecum aut mēbro carentē aut etiam aliqua infirmitate detētum ¶ Si vir ꝓcuret vxori vite ꝓuiſionē cum filioꝝ ꝯſenſu adultoꝝ: illā nō poterit: nec dn̄s: aut filij infringere: dum poterit teſtibus hoc ꝓbare. Si pueri cōſenſerunt infra annos hoc poterint poſtea immutare. ſ nō dn̄s.

De vno feudo collato multis fratribus

m Ultis fratribus poterit dn̄s ſolum feudum conferre. ſi compoſitis manib⁹ hoc receperunt oēs ſil'. Si vero voluerint ſeparari inter ſe pn̄t feudum partiri abſqꝫ domini voluntate. Cum āt fuerint ſeparati nullus eorum ius aliquod habꝫ ī bonis alterius fratris: niſi ſibi fuerit feudū de futuro ſcd̄o collatum. ¶ Si autem vnus fratrum moriatur puer ipſius in parte demortui pr̄is ſuccedit inter patruos: ꝛ ius obtinet loco patris. ¶ In ſimili feudati: dum non ſunt diuiſi: nullus eorum poterit partē aliquā feudi cuiqꝫ conferre: nec etiam reſignare in preiudicium aliorum. Qui āt partem non receperit ſpecialē: partē conferre nō poterit: aut etiā reſignare. ¶ Quicquid āt ꝯtulerit: aut dimiſerit: hoc ꝑ ſe infringere nō valebit. ſed illi tn̄ qui feudo ſibi ſunt participes ꝛ conſortes.

De infeudatiōe plurium

¶ Si plures vno feudo inueſtiti ꝛ non ſeiuncti fuerint ꝛ dominus moriatur vn⁹ poterit ſeq̄ feudum ad alium dominum. ꝛ nō plures. ¶ Quod de ſua voluntate dominus vaſallo contulerit. ſi ipm̄ non valeat in collocato tutari recōpenſare tenetur eidē in equipollenti. dummodo vaſallus ſe nō negligat infra annum: q̄n intromittat ſe de collatis ¶ Si quis eum eiecerit: querela debita proſequatur:

quod si nō fecerit: dñs a recōpensatione per sententiam liberatur. ¶ Cum per ius feudale fuerit dñs cōpulsus ad aliquē infeudādum si per ius sibi fuerit ablatum: q̄ in feudo dicto tutari non possit vasallum: hoc non oportebit dñm resartire. ¶ Si dixerit dominus q̄ ipsum velit tutari: et mandauerit sibi feudum vendicare: hoc sibi resarciet: si tutari nō possit. nisi forte vasallus se neglexerit: ita q̄ feudum ab eo alienetur absq̧ sua ꝯdictiōe iusta infra terminū feudalē.

De mulieribus feuda habentibus et de pueris: qui viuente patre suum obtinent feudum. Et de diuersis causis circa feuda contingentibus

m Ulier infeudata ⁊ virgo: nō coguntur ad expeditionē imperatoris. Tenētur tñ ī iuuamine suis dominis scd̄m ius positum nō emitti. Libere sunt etiā a cauillationib⁹ ad ius feudale per sentētiā prouocate. ¶ Si viuente patre ipsi⁹ feudum pueris a domino cōferatur. in cuius possessione pater postea moriatur: pueri tenētur ad dñm accedere: postulātes: q̄ eis feudum recognoscat quo eos patris tp̄e inuestiuit ⁊ hoc facere tenentur infra terminum supradictum. Qz si dñs minime recognoscat pueri se offerant ad feudum testib⁹ obtinendum. hoc testimonium poterit dominus dirimere: eo q̄ non sint in possessione nisi probare valeant infeudationem de futuro. ¶ Bonum est pueris sequēdo dominum homagium non prebere: q̄ possessione carentes feudum euincere nō valebunt si non hoc dñs recognoscat ¶ Ubi pater: ⁊ filij possessionē in feudo cōmunē habuerunt ⁊ equalem: pueri patris feudum obtinent post decessum. si infeudationē probare valeant ꝯtra dñm infra spacium memoratum. ¶ Si resignet feudum quisq̧ dño ad hoc vt alium inuestiat eodē: si statim nō cōferat: ⁊ sibi retinere laboret: iusticiam nō sectatur nō eñ aliomō sibi fuerat resignatum: nisi vt alteri conferatur ¶ Si pr̄ filio feudum resignet corā dño: nō obtinet in h̄ feudum quod dr̄ heredat. licet fuerit patris: q̄ pr̄ in filium feudum post morte nō heredauit: q̄ feudum hereditariū dño resignat ⁊ id iterum ab eo recipit: ⁊ hoc a mō hereditarium sibi nō est. Quicunq̧ sibi dixerit aliud ius in feudo pertinere aut plus q̄z habeat si non probauerit ius quod sibi indebite vēdicauit: totum perdet qd̄ in eo prius habuit ¶ Qui rectam possessionem obtinet in feudo: potior erit in iure ad obtinendum. q̄z qui caret possessione. ¶ Qui resignat feudum domino altiori. et iterum ab ipso recipit in feudum vel aliud quod ab inferiore tenebat. et si quiet⁹ resideat in eodē per

De resignatiōe feudi.

De recta feudi possessione

annum. et si etiā latet hoc dñm inferiorem non sibi preiudicat q̄ nō
contradixit: si iuramēto probauerit infra suum terminum. q̄ talem
resignationē vasalli penitus ignorauit. Si querelam moueat: cum
vasallum primo pceperit hoc fecisse. quicunqz ipsoꝝ prime infeuda
tionis possessione probare poterit per sex testes secum: erga dñm:
de vasallis ipsius domini: ipe feudum obtinebit. Si probare potue
rit vasallus: q̄ minor dñs per sentētiam feudalē fuerit abiudicatus
a feudo memorato: testimonium domini adnullatur. ⁊ licet vasall⁹
ipm feudum habeat in possessione per hoc ipsum a suo domino non
elongatur. ¶ Testis super possessione feudi esse nō poterit: q̄ non
De testimonio feudi. ē a domino infeudatus. ¶ Super possessione testari potest omnis
qui ius suum obtinet illibatum. ¶ Nullus a possessione deb; eijci
nisi iudicio euincatur. ¶ Priuatus feudo p sentētiā: vl' q̄ sponte re-
signat: carere deb; possessione. vasall⁹ tñ pot infra annum domino
negare resignationē: ⁊ iuramento probare. ¶ Si feudum resigna-
tum dñs alteri contulerit in presentia resignantis: ⁊ ipse non recla-
mauerit ad idē postea recurrere iuramēto pstito nō valebit. ¶ Si
infideliter cōpellat dñs vasallum ad feudum resignandum: hoc nō
preiudicat resignanti: si supra ipsa violētia infra terminum de quo
dño conqueratur. ⁊ iure conuincat. ¶ In verbis. ⁊ velle nō ē vio
lentia: si nō actio subsequatur. ¶ Si quis alteri feudum resignet
corā dño: cum resignatur: statim subintrat possessionē. ¶ Vicin⁹
vicinum in pluribus p testes potest conuincere: q̄z dñs vasallum
¶ Si probatione pari duo vnum feudum repetāt in iure: ⁊ offerat
se quilibet ad possessionē per testes probandum: ⁊ illud neuter ab
alio tenet. assignari debet eis terminus in villa. in qua iacet idē feu-
dum: ⁊ a vicinis super possessione veritas inquiratur. ⁊ qui plures
habebit testes: ⁊ pociores possessionē feudi obtinebit. hoc testimo
nium debet ipse dñs audire: aut duos nuncios veraces ibi dirigere
qui sibi pro gratia domini referant: quid quilibet sibi obtinuerit q̄d
petiuit. Si p discordiam vicinorum: aut pter hominum ipoꝝ. sup
possessione iam dicta. nō possit veritas inquiri: p sacramētum com
pellentur actores: ad hoc quod sibi de iure pertinet ostēdendum: et
quod sibi cōmuniter ostenderint pertinere: inter ipsos equaliter di-
uidatur: aut per aque iudicium separentur. ¶ Judicium dñi. serui
aqua vel ferri non lic; in causa aliqua experiri. nisi i qua modis alijs
nō poterit vitas indagari. ¶ Si dñs ⁊ vasall⁹ dicāt se idē possidē
feudū: ⁊ h vterqz se offerat ad pbādu; testimoniū vasalli pcedit: ⁊
dirimit dñi. q: lic; feudū repetat. h nō facit ipm a domino alienum.

¶ Si culpet dominus vasallum: q terminum neglexerit: feudum repetēdo: et homagium nō exhibendo: seu etiā feudum extrahēdo: ille iuramento suā innocentiam expurgabit. nisi forte dn̄s probare valeat: q post anni terminum: corā hominibus suis abiudicata sit omnis impetitio in feudo supra dicto. Juramēto sex testium: et suo dz dominus euincere feudum a vasallo ¶ Si dicat dn̄s q coram suis hominib9 iuste abiudicauerit impetitionē vasallo: et ille dixerit: q infra terminum suum infeudari repetiuit: aut etiā feudum extraxit: et hoc testib9 velit pbare. si h̄ faciat testimonium domini adnullabit. ¶ Si ad q̄relā alteri9: dn̄s abiudicet bona vasalli: debet actorē mittere in possessionē rei iudicate. Illi tn̄ remanet actio extrahendi bona sua infra terminum quē dn̄s ei assignauerit. domin9 āt tenetur corā suis hominibus terminum assignare p sentētiam: quē debz actori per duas hebdomadas intimare. in quo si re9 appareat et nō actor: liber p sentētiā iudicatur. nisi forte exceptione legittima que ostēdatur in iure actor fuerit impedit9: q̄. pbata: actor remanet absqz dāno. ¶ Infra terminum feudum extrahēdi: si moriatur abiudicatus: extractionē heredat in filium: et ille sequitur feudum ad alium dn̄m. ¶ Si dn̄s suus moritur. aut resignat. aut vēdit aut indebite ꝯdicat heres conferre nō poterit si q̄d vacat. nisi prius suum feudum extraxerit erga dn̄m. ¶ Si ad alium dn̄m feuduz deuoluatur: non oportet illum feuduz extrahere. h̄ tm̄ sequatur feudum h̄m ius feudale Ideo oportet filium bona sua erga dominum extrahere si pater moriatur. ¶ Quotiens feudum ad alium dn̄m deuoluitur terminus feudum repetendi totiēs renouatur. ¶ Infra terminum quem dominus vasallo posuit ad respondēdum. potest idē feudum conferre: et in filium heredare. Filius nō rn̄det domino loco patris: nisi forte bona possideat: sup quibus pater erat ꝯuētus: aut si pena in bonis ipsius domino fuerit indicata: illam oportet ipm̄ soluere: aut iure patris iusto iudicio excusare. ¶ Si requirat vasall9 a dn̄o feudum: quod nō possidet: et dominus coram hominib9 suis terminum assignet eidē. vasallus non poterit idē alteri conferre infra terminum. ¶ Si in presentia vasalli sibi feudum abiudicetur: et nō reclamat. hic non poterit a modo feudum extrahere sacramēto.

Tria sunt que poterit dn̄s pbare cōtra vasallū.

t Ria sunt tantum que dominus probare poterit contra vasallum: quod loquitur: quod facit: quod promittit ī iudicio feudali. Si etiam Regis obsequium fuerit vasallo per sentētiam imperatum domin9 hoc poterit cōtra vasallum pbare. p suos

homines. et pares illius qui hoc audierunt ¶ Si etiam dominus citet vasallum. ad iudicium feudale. ipse. ipsum ore ad os per sententiam. istas tres causas debet dominus potius erga vasallum probare p testes duos illi pares: qui hoc audierunt: et viderunt: quam vasallus hoc negare valeat sacramento

De vasallo qui plures habet dominos cui primum suum prestare tenetur obsequium.

Si duos aut tres dños habeat vasall⁹. et hij oẽs seruicium Regis ei p sentẽtiã demãdent: cum eo tenetur psonalr pficisci. cui⁹ mãdatum primo recepit. et alijs succurret in solutione decime marce. vel talẽti quod ab ipis i feudo recepit ãnuatim ¶ Nulli licet domino seruicium Regis nunciare. nisi sibi primo fuerit per sentẽtiam nunciatum Sequẽs feudum. nõ ad filium domini sui. sed ad alium dominum. si dñs ille sibi feudum minime recognoscat. hoc testimonio vasallorum primi dñi obtinebit. et ille p primi domini gratiã. super veritate requirat. et nõ debz ipsos profundius adiuuare. si credere noluerit. quod primo dño fidẽ fecerint. hoc pstito iuramento affirmabunt inter hoc testẽ dñs nullum ad terminum adducet. nisi etiã sit vasallus. Si testes sibi deficiant. et ipse tamen ad scutum feudale sit natus: ita quod ius feudi facere valeat. ipse vtetur paribus dñi vicinis. et vasallis quibuscunqz et quãtcunqz indiguerit. qui p homagium sunt astricti dño: ad quẽ pertinet petitum feudum a vasallo. ¶ Si resignet dñs domino altiori feudum vasalli: ipso quoqz hoc penitus ignorãte: et hoc fuerit alteri collatum. ipse feudum sequetur ad illum infra terminum feudalẽ. ¶ Termin⁹ aũt incipit: cum dominus corã suis parib⁹: sibi intimat feudum resignasse: aut ille homo sibi intimet: cui ẽ collatum: aut per nuncium dñi fuerit in possessionẽ missus.

De feudo quod dominus vasallo negauerit.

Vasallus non debet ab altiori dño petere inuestiri feudo: quod tenet ab inferiore. nisi prius ab ipso audierit. quod feudum resignauit vel in ipso se neglexerit. quod si sibi dominus fateri noluerit moneat ipsum corã vasallis suis per sententiam: quod bona sua expediat erga dominuz infra rectum terminum: hoc ẽ: infra sex hebdomadas: et scdm iustitiam tueatur. Si hoc facere iterum noluerit et ille hoc testari valeat per vasallos: bona sua sequatur ad dñm altiorem. et hoc sibi nocere non poterit: si etiã dñs su⁹ feudum reciperet quod dimisit. ¶ Si auferat a vasallo domin⁹ feudum: aut facere

deneget ius feudale: siue possessione priuet: cum ipsum teneatur de iure tutari. hoc vasallus altiori domino conqueratur: corā vasallis eiusdem: ⁊ ille per sentētiam precipiat inferiori: aut nuncijs ipsius: coram duobus testibus: ꝙ iustitiā faciat vasallo: et verus sit eius tutor. Qꝫ si facere noluerit: dn̄s altior feudum sibi conferet: ⁊ in ipō tutabitur: si hoc probauerit dominus. sm̄ iustitiā feudalē. ¶ Duo vel tres a dn̄o infeudati de futuro h ē: vbi domino primo vacauerit hoc expectēt: donec vacet. ¶ Non preiudicat vasallo in suo iure. si dominꝰ terrā exierit infra terminum: in quo petere debuit inuestiri. Tunc vasalli terminus incboabit: cum dominꝰ ad ꝓpria reuertetur Si vero viderit ipm̄ vasallus: in curia superiorꝫ: vel in domo ꝓpria. aut etiā in iudicio: infra terminuꝫ: et ab eo nō supplicet inuestiri: ipse se negligit: atꝫ bona Si terrā exierit vasallꝰ infra terminuꝫ: ipseꝑ h nō poterit ꝓrogare. ¶ Sicut vasallꝰ terminum ꝓrogat: cum a dn̄o supplicat inuestiri: ⁊ dominus hoc facere indebite cōtradicit: sic dominus terminum abreuiat: si feudum prebeat non petēti ¶ Si se abscondat dn̄s. aut in castro claudat: ꝙ ad eum vasallꝰ accedē nō possit: vt ab eo supplicet inuestiri: hoc nō nocebit vasallo: si ꝓbare valeat in iure: ꝙ dominum quesierit in curia: aut domo: ad quā dominus introitum: et exitum frequētabat: ⁊ ibi prebuit homagium aut etiā extraxit bona sm̄ ius

Quomodo vasallus penas euadat erga dn̄m.

In trāsmarinis. si moritur pater: aut al's cum de morte ipius cōstiterit filijs: inchoat terminꝰ eorꝫ ad feudum repetēdum ¶ Si etiā dn̄s moriatur vasallis inscijs: eorꝫ terminus inchoabit: cum de vero constiterit eisdē decessu ipsius. ¶ Vasallꝰ pt ꝓprio iuramento: omnes penas erga dominum euadere: que cōtra ipm̄: non in eius presentia per sententiā fuerint ꝓmulgata: infra terminum anni sui. nisi dn̄s per testimonium ipsas obtineat: sicut scriptum est. Si requirat feudum a dn̄o vasallus: quod ille sibi non fatetur: qď nec ille possidet: oportebit ipsum fideiussores ponere sub pena domini: et etiam vasallorꝫ: anteq̄ꝫ sibi terminum constituat in iudicio feudali: si aliud feudum a domino nō habeat: q̄ꝫ quod ex possessorio requirit. In quo āt ē possessor possessio fideiubet. erga dominum: si eam erga dn̄m valeat optinere testibꝰ. ¶ Bona vasalli. si conferat alteri dominus: digito: vel lingua sibi promittat eadem tutari: propter hoc primus: prima feudali possessione non carebit de iure: nisi dominꝰ probare valeat: ꝙ sibi possessionem suam per ius feudale abiudicauerit: et infregerit. ¶ Dominus non potest

feudum cuiq̃ conferre: et eius possessionē: cui⁹ non ē ipse possessor. ¶ Quando dn̄s scutum suum humiliat per homagium: omnium hominum suorũ perdidit feudum et vasallorũ: si sibi nō sit ꝓprium et ipsi vasalli feudum recipiēt a dn̄o altiore: aut ipsis oñdet ad parem primi dn̄i. Idē faciet vasallus: si dn̄s feudum humiliet: et ipm̄ ab inferiore recipiat: q̃ sit primus. Scutum tn̄ vasalli nō deprimitur: si pari suo faciat homagium: et ab eo feudum recipiat: ad pacem pro occisis parentibus sibi reformandum: dummodo homagium non transeat ad heredes

De feudo sup fidē collato: et de promisso domini

Super fidē suā: si feudum alicui conferatur: ita q̃ dn̄o ipsum liceat redimē in termino certo. hoc potest domin⁹ redimere. si placet aut non. ¶ Si moriatur ille dictum feudum vacat domino: nec tenetur dn̄s heredibus illi⁹ solutionē cōferre ꝓ feudo sic collato. Si fidē infringere voluerit taliter infeudat⁹: negans q̃ ipm̄ feudum ab eo possit absolui: hoc oportet iuramēto ꝓprio affirmare. nisi cuinci valeat ꝑ testes: q̃ hoc sit ꝓmissum ī iudicio feudali ¶ Omnē inculpationē super pena: q̃ ꝯtingit in iudicio feudali pōt dn̄s probare aduersus vasallum: duobus sibi testibus coniunctis: suis etiā vasallis. Si talis sit causa que feudum possit āmittere vasallus: hāc oportet dn̄m sibi et sex adiunctis suis vasallis iuramēto probare. ¶ Vasallus pt̄ alteri conferri feudum. quod sibi ī fide sua collatum ē: pōt etiam in filios heredare⁹ nec oportet ipsos hoc restituere redemptori: nisi hoc promiserit resignare. ¶ Vasallus nō tenetur dn̄i promissum implere: nec fili⁹ patris. sup feudo resignādo. ¶ Absq̃ homagio potest dn̄s alteri bona impignerare: sed hoc sit in fide sua: q̃ sibi ratum teneat quod promisit. Quod si velit infringere. hoc pt̄ prestito sacramēto facere: nisi creditor probare valeat. q̃ in iudicio hoc sit factum. ¶ Quicquid dn̄s in fide confert in arbitrio stat infeudati: vtrum resignare velit: an non: nisi dn̄s probare valeat. q̃ hoc factum sit ī iudicio feudali. Qui taliter inuestitur: nō tenetur ipsum feudum. morte soluta filio dn̄i resignare. vel alteri ad quē deuoluitur mortuo dn̄o nisi illi promiserit resignare. ¶ Qui bona impignerata dixerit infeudata iniuste dicit: quia nemo potest pignus in feudum conferre. ¶ Qui bona voluerit impignerare ad suum profectum: hoc faciat corā iudice prouinciali: ita q̃ testes habeat eidem iudicio presidētes. ¶ Infeudatio autem fieri deb; corā domino vasallorum: et ipsis presentibus: qui hoc valeant testari. ¶ Pignus infeudatum: non pignus: neq̃ feudum nuncupatur.

¶ Quicq̄d dn̄s confert vasallo. h est aut ve℞ feudum: aut feuduz hereditarium: aut feudum castrēse: aut de futuro feudum de bonis alteri⁹ post obitum possessoris: quod dn̄o vacabat ¶ Vir pt etiā feudum recipere: cum quacunq̄ muliere: ita q̄ tutor ei⁹ sit in eodē: et sequitur ad alium dn̄m ¶ Si dn̄s mulieri obierit. vbi sibi deficit sequela: q₂ scuto bellico caret: vir h₃ scutum. et possessionem. a muliere in bonis eisdē. et percōsequēs seq̄lam. ¶ Si v̄o mlr moriatur vir perdidit feudum: quod sibi collatum fuerat ad tutelā: nisi infeudatione fuerit inuestit⁹. aut etiā de futuro: hoc ē post mortē vxoris ¶ Si mulier feudum resignauerit: aut sibi p sentētiā fuerit abiudicatum vir ip̄m p̄didit: q̄ hoc receperat ad tutelā. vir āt si feudum resignet: aut per sentētiā perdat: hoc nō preiudicat mulieri: q₂ ip̄a est feudi possessor ¶ Ipse etiā nihil potest conferre alteri de feudo iam dicto. p̄ter assensum mulieris: quod sibi de collato vacauerit: et qđ sibi per sentētiā fuerit abiudicatum. hoc vacat mulieri. et non dn̄o. nec viro q̄ hoc cum ip̄sa recepit. ¶ Vir idē pōt cum voluntate vxoris. feudum de futuro conferre. in bonis antea collatis: et quicquid vacabit et ambo solum plenum ius feudale obtinent in his bonis. q̄ cōpositis manib⁹ receperunt. ipse feudu₃: et bellicum scutum. et ip̄a idem feudum. et possessionem. ¶ Qui modos infeudatiōis plures dixerit. q̄₃ suprascriptos: in feudo cuicunq̄ collato: male dicit: vt℞ dominus fuerit vel vasallus

De feudo de futuro: et de possessione.

Si viro vel mlieri cōferat dn̄s feudum de futuro: et possessor postea moriatur: possessio postea deuoluitur ī obitu: ad illū ad quē feudum p̄tinet de futuro. ¶ Illi⁹ etiā cui⁹ fuerat de futuro: iā factum est feudum de p̄senti: qui possessor obijt absq̄ herede. Et si dn̄s sibi negauerit: oportebit ip̄m probare infra terminum suum per testes duos dn̄i vasallos: qui presentes aderāt audientes: et videntes. q̄ dn̄s hoc feudum sibi contulit de futuro. ¶ Si possessor absq̄ herede decedat. licet dn̄o sibi feudum vendicare. si non reminiscitur se feudum de futuro in his bonis alteri contulisse. ¶ Si vero p̄ueniat dn̄m feudum occupando: cui expectatio: seu feudum de futuro collatum fuerat: non delinquit dummodo pro feudo stat. et ius suu₃ erga dn̄m expediat: cum ip̄m sup h inculpauerit aut terminum posuerit ad iudiciu₃ feudale. Terminum āni ī h nō expectat q̄a sic ip̄m prorogat feudum repetēdo: sic dn̄s abreuiat iustitiā exhibēdo. ¶ Si moriatur dn̄s: aut feudum resignet: qđ tenet vasall⁹

infra terminum. quo per obitum hmōi bona veniunt ad vasallum.
⁊ ipē petere a domino inuestiri bona sua sequatur ad alium dñm ad
quē fuerit ꝑ iustitiā assignatꝰ. nō ꝙ de futuro. ẜ sicut verꝫ feudum:
sed primo offerat dño feudum suum testibus obtinere ¶ Si dñs
hoc sibi deneget: contra ius: tunc vasallus idē feuduꝫ per iustitiam
obtinebit: ⁊ iustā sequelā. ¶ Si resignatum fuerit feudum tempꝫ
possessoris: et iuste: et debite: ad alium fuerit assignatum: cui dñs
cōtulerat ipm: aut ab ipso recipit ipsum feudum. Omnes infeuda-
tiones de futuro fracte sunt: quas dominus fecerat in eodem

De subita infeudatione: et de sequela.

p Uer pt puero feudum cōferre: ⁊ quod vacat infra ānos pue
riles. Si is q̄ confert dñs feudum receperit a dño ī vacatiōe
non ē sequela: si moriatur dominus q̄ ꝯtulerit ipsum. ¶ In
vasallo vasalli recipit dñs feudum. cum vacat. sicut ꝓprium dum
ambo pueri infra annos fuerint puerilєs. ¶ Lecto affixus. si feudū
subito conferat: oportet dño penā exoluere: ⁊ oportꝫ per ius infra
sex hebdomadas feudum infringere sic collatum vel idem sibi abiu
dicabitur de iure. ¶ Subita infeudatio dr: quā q̄s confert in despe
ratione vite infirmitate detentus: aut cum voluerit terrā exire: et si
conualuerit: aut redierit: ipm feudum repetat: ⁊ infringat. Qui ta-
liter feudum alienat. ꝯ deum facit: ⁊ cōtra ius. ⁊ ē contra suā fidem
qꝛ ipse astrictꝰ est fidē seruare domino: ⁊ fauorem ⁊ ꝯfert qd suum
non ē. Immo quod dñi vel alterꝰ per mortē suā qꝛ dicto feudo. ca-
rere nō vult: dum viuit. ¶ Si pactetur q̄s alteri feuduꝫ resignare
q̄ ipm ab eo recipere nō curat. ⁊ ipē sibi possessionē dimittit. ⁊ hinc
feudum predictum hominibꝰ illius ꝓ eius cōfert voluntate. vt ipsi
feudum retineāt ad indebitam illi possessionē confirmandam. ⁊ dñs
ipm corā vasallis inculpauerit iusto modo: ꝙ feudum sic cōtulerit:
⁊ ꝙ ille fateatur q̄ feudum perdidit sic collatum: qꝛ possessionē con
cessit illi. q̄ feudum non habuit in eodē. ⁊ ē simile. ac si corā vasallis
feudum suum diceret alteri dño pertinere. ¶ Si tribus vicibꝰ suꝑ
hoc fuerit conuētus per ius feudale: in q̄ nō appareat. ipm feudum
abiudicabitur ei. nisi se extrahat. infra sex hebdomadas. ⁊ nisi ius ex
hibeat: super illo ei abiudicabitur omnis actio repetēdi. ⁊ hoc quia
possessione caret. quā etiā nemo ab ipso recepit: hoc feudo taliter in
uestiti. nullā ī eo obtinēt sequelā: qꝛ possessiōe carēt. ⁊ nemo ab eis
ipam suscepit. ¶ Omne feudum absqꝫ herede. caret seqla. ⁊ omnis
infeudatio absqꝫ possessione ē iniusta: nisi vtriusqꝫ possideat vnus.
vtrunqꝫ iudicatur iniustum ¶ Si dicant vasalli. se dictuꝫ feudum

possidere hoc oportebit ipsos probare cum multitudine maiori circumsedentium erga dñm altiorē post istam inculpationē. ex q̄ dño suo: suū ius fuerit infirmatum. ¶ Si diffidatur vasall⁹ se feudum taliter cōtulisse se iuramēto proprio expurgabit et infra sex hebdomadas suos vasallos p ius cōpellet feudum dictum recipere in suā possessionem dirimāt cōpositione vel iudicio q̄ feudum sic obtinuit non collatum. Qz si nō fecerit infra terminum cōpetentē prestitum sibi nō proderit sacramentum q̄n feudum sibi p iudicium auferatur nisi ipm contingat p indebitam violētiā prepediri. et hec querela debita prosequatur. ¶ In iusta possessione residēs absq̧ infeudatiōe si se per hoc tueri velit q̧ hec bona dicat sibi censualia hoc etiam fateatur his ad quē defert. ¶ Sciendum ē q̧ Castra vel loca foralia aut iudicia aut bona vasalloꝝ. Nemo potest efficē cēsualia maxime suo pari vel super se celsiori. ita q̧ hoc oporteat sustinere dñm. aut homines aut vasallos. in quos dictum iudicium aut seruicium promulgatur. ¶ Molendina vero et monetas et quecunq̧ thelonea: et curias: et alia bona censualia iam locata: nō licet denuo locare p pēsione maiori ita q̧ oporteat h sustinere. ¶ Qui bona cēsualia iuste voluerit possidere pprijs seruiētibus et expēsis ipa sicut expedit elaboret. Si āt exposuerit ipsa pro censu simili vel maiori ipse cēsualis iniustus quo ad hoc bona censetur. ¶ Feudum in iudicio non licet clerico aut mulieri aut his qui sine iure sunt possidere. ¶ Nemini licet iudicare pri⁹ q̄ȝ iudicādi receperit potestatē ipam āt cum semel acceperit: si moriatur domin⁹ aut resignet: licet ei iudicare infra terminum in quo oportet ipm denuo infeudare

De procuratione et multiplici iure feudali.

Procurator dñi non potest res eius p possessionē. q̄ȝ sibi feudarias vendicare. qz dñs suus sibi tradidit omnia pcurāda. Si vero dñs sibi feudum cōtulerit quod post ea nō fatetur. ipsum oportet hoc testimonio approbare his q̄ h viderunt et audierunt tanq̄ȝ qui possessione caret et non potest ipsum feudum ad aliū sequi dñm nec in filium heredare infra procurationem Quodcunq̧ feudum absq̧ homagio conferatur rectum feudum nō debȝ vocari sicut q̧ ministeriali sine homagio cōfertur in iure curiali. inde tenebitur domino in obsequio iure curiali et non iure feudali. In iure curiali dȝ esse quisq̧ ministerialis innatus. aut dapifer. aut pincerna. aut marsalcus. aut camerarius. pter multiplicē iuris curialis differentiam. Nihil plus inde loquar qz sub quibuslibet Episcopis ab

De cittatiõe vasalli per dñm

De tpe iudicij feudalis

batibus ⁊ abbatissis ministeriales ipsoꝝ ius sibi vẽdicant speciale
¶ Homagium offerendo dꝫ quisqꝫ a domino petere inuestiri: licet
ante ea homagium fecerit eidem. Si negauerit dñs ei⁹ homagium
recepisse hoc oportebit suo sacramento probare. ⁊ reliquias in qui
bus iuret acquirere pro qualibꝫ culpa. ¶ Pena digna: potest dñs
suum vasallum ad feudale iudicium cittare ante meridiẽ ¶ Et extra
dies feriatos licet domino feudale iudicium inchoare in omni loco.
Ecclesia ⁊ cemiteriuꝫ excipiuntur. ¶ Cum hoc dñs facere voluerit
ab vno de vasallis sententiã querat duobus vel pluribus. vtrum
valeat vasallum in feudali iure iudicare sup sua querela. Que sen
tentia cum data fuerit ⁊ ꝓbata. tunc assignet dñs terminuꝫ vasallo
⁊ ipso die vl' post sex ꝓxime sequẽtes ad duas hebdomadas. ⁊ locũ
certum villam scilicet aut curiã que domini sit aut ab eo in feudum
collata. Si querit a domino vasallus vbi sita sit curia vl' villa nomi
nata. dñs hoc sibi tenebitur intimare eo ꝙ multe ville a se distãtes
simili nomine qñqꝫ nuncupãtur. ¶ Si feudum quo a dño vestitus
vasallus ad Regẽ pertineat dñs ei terminum assignet ĩ villa Regis
sibi pertinente. ¶ Si proprium dominum habeat in feudo in ꝓprio
ei terminus assignetur. Si ꝓprium in feudo teneat vasallus quod ẽ
feudum dñi terminum sibi potest fingere ĩ quolibet feudo suo iusto
Quando dñs vasallum taliter cittet ad iudicium feudale vasallis p̄
sentibus precipere debꝫ. ꝙ ad indictum iudicium veniãt vt tenẽtur
Qui ãt non venerit dño condẽnabitur in pena. si se impedimento le
gali nõ valeat excusare: ¶ Culpabilis nõ erit vasallus. si ante me
ridiem venerit ad iudicium. licet ipsum ante fuerit inchoatum. penã
etiam acquirit dñs in cittato in presentia sua per sententiam si ad ter
minum non venerit hora debita nisi se exceptione predicta excuset.
Pro pena soluenda debet dñs respectum habere ad feudum quod
tenet vasallus ab eo. Censualis autem non debꝫ pro domino alcius
impignerare. qꝫ se extendat census eius vni⁹ anni adhuc non solut⁹
Si pignera penam valentia dominus in feudo non valeat inuenire.
extunc feudum teneatur impignerare. Qz si vasallus infra ãnum et
diem non expediat ipm sibi per sentẽtiam abiudicabitur. ¶ Si pñs
fuerit vasallus vbi sibi dominus iudicium ⁊ terminum indicit. ⁊ ita
sit vicinus seu propinquus domino. ꝙ verba eius audire valeat et
non velit. Si etiã aures obstruxerit per hoc nõ poterit iudicium eui
tare. Si pñs non fuerit vasallus cum cittatur. cittari debet per nun
cium domini ad minus coram duobus vasallis. ⁊ sibi loquatur nun
cius si potest. Si autem extunc in curia sua denunciet. vbi intrando

et exeundo noscitur habitare. Qz si non valeat inueniri nec talem ha
beat mansionē cittatio p̄dicta fiat in feudo quod ipse tenet a domino
per duas hebdomadas ante terminum. ad quē terminum dominus
adducere debet ad minus sex vasallos τ vnum q̄ cittatum aduocet
vt ad iudicium veniat. ¶ Et cum dominus voluerit iudicare. p̄mo De modo iudicandi
querat in sententia. vtrum sit hora iudicandi quod cum inuentum fue
rit. iterum querat. vtrum sibi liceat vnum de vasallis accipere. qui
verbum suum proferat in iudicio feudali. qua inuenta querat a va-
sallis. vtrum ipsam approbēt an non. ¶ Si sententiā vasalli nesciāt
inuenire. duarum hebdomadaꝝ ad inueniēdam sententiam inducias
obtinebunt. Dummodo facto sacramēto quilibet confirmet. ꝙ ne-
sciat sententiam inuenire cum fuerit requisitus. hoc cōpleto iudiciū
feudale differtur. τ tunc oportet sententiam inuenire. ¶ Nullas in- De dilatiōe terminorum
ducias potest dominus pro suo placito conferre. cōtra voluntatem
actoris nec etiā preter assensum in iudicio respondētis. ¶ Si super
alia causa vasallum dominus voluerit inculpare. causa prima p sen
tentiam dilata rn̄dere. de iure nō tenetur vasall⁹ donec prima causa
per sententiā fuerit terminata. ¶ Post solis occasum. ex quo finitur De tpe Juris feudalis
dies. non tenetur vasallus domino respondere in iure feudali. nec ce
teri vasalli sententiam inuenire. ¶ Si causa domini non fuerit iure fi
nita. licet ei terminum alium per sententiā inculpato per duas heb-
domadas assignare Incepto iudicio ante meridiem postq̄z dominus
aduocatum per sententiā acquisiuit. Iterum q̄ret in sententia. vtrum
de iure debeat cittatum facere vocari: qua inuenta querat iteꝝ qua-
liter eum d̄beat vocare. Talis ergo detur sententia. ꝙ vocari debeat
per vnum hominem dn̄i in fine curie. in qua dominus resideat in iu-
dicio. τ hoc audientibus duobus vasallis. ¶ Qui vocat cittatum
his verbis vtatur. Ego voco ad iudicium talē coram domino meo.
N. nomine semel bis ter quater. Pro tali causa pro qua in isto loco
hodie. ē sibi terminus assignatus qui si non cōpareat nuncius ad do
minum rediens hoc preferat in cōmuni. Domine cittatus non com
paruit. nec aliquis qui eius impedimētum proponeret iusto modo.
Quo facto querat dominus in sententia. quid sup hoc iustum fuerit
Tunc dabitur sententia. ꝙ sc̄do vocetur et tertio. hoc fieri potest p
nuncium qualēcunq;. Totiēs etiam oportz testes habere super vo
catione triplici speciales. Cum tertio fuerit cittatus τ non cōparet.
tunc querat dominus in sententia quid iustum fuerit super hoc facto.
Tunc dabitur sententia. ꝙ eum expectet donec sol descēdat. hoc est
ad meridiem. Iterum querat dominus in sententia. vtrum eum expe

ctauerit sicut ius expetit feudale. Qua inuēta alium sibi terminum dominꝰ assignet ⁊ ibi ipsum taliter expectet sicut in primo. hoc etiā faciet tertio. Quemcunqꝫ hoꝝ dominus neglexerit terminoꝝ ⁊ vasallum scd̄m ius nō fuerit prosecutꝰ totum ius suum ꝑdidit ī causā inchoata. primus terminus ⁊ cittatio debet vasallo indici. vt predictum est ⁊ alius nullus. ¶ In curia serata vel sub tecto non licꝫ domino feudali iudicio presidere. ¶ Cum in tertio termino dominꝰ vasallum expectauerit vsqꝫ ad solis recursum hoc est post meridiem. querat in sententia q̇d sit iustum in hoc facto. Tunc sibi dabitur in iure. ꝙ quēlibet terminum probare debeat ꝑ duorum vasallorum iuramentum. Testes āt in hec verba debēt iurare Domine ego me obligo per vestrā gratiam ⁊ fidem. quā vobis teneor. ꝙ talem ad locum istum more debito cittastis. ⁊ ipsum in loco hic. ꝭm ius feudale expectastis. hoc vidi ⁊ audiui. ⁊ sup hoc testiꝭ sum vester: post tale cuiuslibet iuramentum debet dominus in sentētia q̄rere. vtrum hic taliter iurauerit. ꝙ ipsi domino in iure debeat subuenire. Postq̄ꝫ testis per gratiā domini dixerit. ꝙ scit ⁊ vidit ⁊ audiuit. aut etiā. ꝙ nihil inde sciat ad plus dicēdum aut affirmādum non debet ad plus coartari nec etiam interrogari. Licet domino quēcunqꝫ ⁊ a quocunqꝫ de suis hominibus voluerit super testimonio inquirere veritatē donec sibi testes sufficiant. quando suam dominꝰ sic probauerit intētionem prosequendo causam tunc querat quid super hoc iustum fuerit. ꝙ totiens ad causam vocatus non cōparuit responsurus. Tunc dabitur in sententia. ꝙ quicquid a domino possideat sibi per sententiam auferatur. Tunc iterum querat per sentētiam. vtrum ipse hoc facere debeat aut vasallꝰ. Tunc dabitur in sentētia. ꝙ vasallꝰ tunc ille verbis talibus eloquatur. sicut per sentētiam inuentum ē. Ego tali. N. nomine abiudico omnia que a domino meo habebat ī feudo vsqꝫ ad presens. Tunc querat dominꝰ quid de feudo facere debeat. qd̄ sic abiudicatū sit vasallo. Dabitur ergo in sententia. ꝙ dictum feudum sibi vendicet. aut per suum nuncium presentibus duobus suis vasallis ⁊ teneat ipsum per annum ⁊ diem absqꝫ vtilitate ⁊ pēsione. Q si vasallus non extrahat infra annum ⁊ diem. Extunc sibi abiudicabitur omnis actio in feudo memorato. dominꝰ vero se dꝫ intromittere de bonis. vasallo abiudicatis vbicunqꝫ sint. Si māsi fuerint. aut villa que pertinet ad castrum. aut ad curiam. ex quo dominus sibi predictam curiam appropriat. omnes māsos ⁊ possessiones Castrales. que ad dictam curiam pertineant sibi pariter vendicabit. ¶ Abiudicatus feudo vasallus. si infra annum ⁊ diem ad

de abiudicatōe feudi vasallo.

dominum accesserit per ius suum feudum extracturus. si se domin⁹ absconderit. vel in castro clauserit accessum denegans hoc petenti. si pares suos vicinos habeat. vasall⁹ testetur q̄ ad iudiciu͡z libēter accederet si liceret. Tunc iuramento extrahat feudum. tanq̄ȝ coram domino. Si vero venerit ante dominu͡z. primo postulet aduocatum deinde reliquias. ⁊ eum qui sibi indicet iuramentum vt feudum extrahat. Et si sibi deneget dominus. statim ꝓprias habeat reliquias ⁊ iuret absq̄ȝ iudicāte. q̄ bona sibi taliter nunq̄ȝ fuerint abiudicata. q̄ eis de iure carere debeat Ita eum deus adiuuet et eius sancti. hoc autem facere non debet. nisi prius sibi dominus iustitiam deneget. coram suis vasallis. Si feudum extrahat sibi absq̄ȝ sentētia domin⁹ potest sibi feudum. ⁊ absq̄ȝ sententia iudicium iudicare. Si etiā per sententiam iudicet vł terminet. ⁊ si etiam per sententiam ē cittatus ad quem terminum si non venerit: omnis sibi actio in bonis dictis. per sententiam auferetur.

De eo qui negligit terminum Et responsionem

Si respondere nolit dominus vasallo. aut vasallus domino. in primo. scd̄o. tertio termino. in quo iudicium feudale ꝑ sententiam fuerit assignatum. Quicunq̄ȝ ipsorum ad terminu͡z non accesserit conuictus est in pena atq̄ȝ ꝑdidit postulatum. Et qui pri⁹ aderit iuste obtinet quod petiuit ¶ Qua die vasall⁹ domino strepam tenuerit in ascensu vel in descensu equi. vel sentētiam inuenerit. vel munus obtulerit. aut alio modo honorauerit ī ipsa die nō tenetur corā domino iure astare feudali. ¶ Licet tn̄ domino causam dirimere duorum: idem feudum repetentium. ⁊ si vnus sit in ei⁹ obsequio siue ambo. ¶ Abiudicatus feudo ⁊ ipsum extrahēs coram domino. si terminus fuerit sibi assignatus ad illum non licet aliquē adducere preter q̄ȝ domini vasallos. Si vero alios adduxerit q̄ȝ predictos penam incurret pro quolib͡ȝ specialem. ¶ Anteq̄ȝ vasallus accedat ad dominum. Gladium. cultellum. ⁊ calcaria. pileum. ⁊ mitram deponat. cirotecas ⁊ cappā exuat ⁊ omnia arma a se remoueat quia si in his se neglexerit. reus ē pena. Anulos ⁊ fibulas. ⁊ omnia ferrea rincas ⁊ barras. propter opinionem stultorum istud nō dico de alio aliquo. ⁊ propter hoc valeat mutilari preter illum tm̄ quem dominus pro causa propria taliter cittauit ad terminum feudalem. ¶ Ubi vasallus de domino cōqueritur. si super hoc sibi terminus assignetur in illo non tenebitur corā domino alicui apparere. q̄ȝ alij

De obseq̄o vasalli ꝑ Strepā

De extractione feudi.

vasalli. ¶ Vasallus nō tenetur domino, nec dominus vasallo sup
damnis sibiinuicem erogatis, anteq̄ domin⁹ illum reciperet ī va-
sallum. Ex quo dn̄s iudicium arripuerit ⁊ acceperit aduocat⁹ inter
roget citatum si taliter venerit. ꝙ domino velit ī feudali iudicio re
spondere super quo potest vasallus interloqui. ⁊ se defendat p̄ ius
si poterit. Si āt sic dicat Domine. ego huc ad hoc veni. vt iustitiam
retineam et exhibeā. inq̄ntum de iure debeo ⁊ non vltra. Tunc ip̄m
dn̄s super causa qualibȝ singulariter inculpet ⁊ precipiat. vt super
qualibet causa iuste respondeat vt tenetur. Tunc ille postulet aduo
catum. ⁊ interlocutoriam aduocatus negatur illi. qui ad opposita ī
ceperat domino respondere. ¶ Reus in causa nō dicitur respōdisse
licet se absq̄ aduocato defenderit. ne respondeat ad obiecta. ¶ In
omnibus causis queri debet a clientulo. vtrum in verba consentiat
aduocati. qui si in verbo deliquerit clientulo non nocet si nō ꝯsentit
¶ Dominus debȝ in sentētia querere. quid sit iustum inter verba
agentis ⁊ respondētis. Si querat sententiā. ſm ꝓpriam voluntatē
⁊ non ſm ius. hoc vasallo nō preiudicat. ¶ Sentētia primo petita
primo debet inueniri. ¶ Manifeste loqui non licet clientulo in iu-
dicio feudali. ſ; tacite susurret in aure aduocati. ¶ Si cōsensum cliē
tuli requirat dominus. super verbis aduocati. licet ei manifeste di-
cere consentio. vel non vel etiā interloquium petere. ⁊ sentētiam re
De interlocutoria ⁊ consilio — probare ¶ Qui petiuit interloqui cum redierit habito consilio: re-
spondere debȝ ad causam prius sibi oppositam ⁊ profiteri debet vł
negare. ¶ Si pecierit interloquens pares suos vicinos a domino
vt secum exeant ad consilium annuere debet domin⁹ trib⁹ exceptis
vt si moram faciat interloquēdo. domin⁹ ab illis querere possit sen-
tentiam. ipsum ad iudicium reuocando. vnus sententiā inueniet. et
duo iustam asserant sic inuentam. ¶ Reus quem vult aduocatum
accipit. ⁊ quos vult ad consilium tribus vt dictum ē exceptis. exce
De penalitate vasallorum — pto etiam domino aduocato. ¶ Nullus in penam incidit erga do-
minum: quin in qualibet se possit excipere iuramēto. tali tamē causa
potest vasallum domin⁹ inculpare. pro qua nec penā nec emendam
incurret. ¶ Si imponit sibi dominus ꝙ aliquid ei dixerit aut fecerit
in contumeliam aut pudorem sup̄ hoc. se excusando iurabit aut inci-
det penā ¶ Si q̄s auferat vni feudum. quod a domino tenet. ⁊ hoc
ipse domino non reuelat. nec causam iure debito prosequatur: inde
soluat penam domino. ¶ Si exponat feudum vasallus sine licētia
domini. dominus potest per sententiam ei precipere. vt feudum re-
dimat infra sex hebdomadas. ꝙ si non fecerit penā incurret. ¶ Si
intromittat se iniuste de vicini feudo par vicinus: aut sibi fecerit cō-

tumeliam in verbis vel factis: dum eum scit in seruicijs dñi occu-
patum: aut iniuriam faciat his q̃ ad feudum sunt innati vel ei q̃ ipm
tenet in feudo ab eodem. Inde oportȝ eum penam soluere domino
aut eximere se iurerãdo. ¶ Dominus tñ nõ tenetur vasallo corã al
ciori domino rñdere. nisi prius sibi iustitiam negauerit corã suis va-
sallis. Nec etiam suo cẽsuali nisi prius sibi iustitiã negauerit corã
suis censualibꝰ. ¶ Uasallus penã nõ incurret: si bona sua ꝓseq̃tur
q̃rela ⁊ hec fuerit iusta querulata nisi defectum in testibus patiatur
¶ Si vasallꝰ ĩ iudicio feudali se tergat aut emungat nasum aut sin
gultet. aut tussitat. aut sternutat. aut stat in latere alio aduocati. q̃ȝ
in primis vel circumspiciat. aut muscas aut culices a se propellat ꝑ
hoc nullã penã incurret. licet hoc opinentur iuris ignari

De pena ac emẽda vasallorꝝ ⁊ ꝓncipũ erga Regẽ

P Ene vasalli sunt erga dñm decẽ libre. princeps ãt feudi. ve-
xillo a Rege inuestitus. soluit eidẽ centum libras denariorꝝ
libralium illius monete. vbi pena fuerit acquisita. ¶ Libra
ãt continet vigintiq̃ttuor solidos. ¶ Cuiuslibȝ dñi vasallꝰ emẽdã De emẽda vasallorum
recipit: ſcḋm meritum ortus sui. Quid autẽ fuerit cuiuslibȝ pena seu
emenda. Oportet queri in libro qui loquitur de iure feudali vel ꝓ- vt s. fo. cc.xxiij. ca. Nec est.
uinciali. ¶ Qui vero ius suum demeruit defectuȝ in emẽda innata
sustinebit. ¶ Emendã ⁊ penã debet soluere reus infra duas hebdo
madas in proxima curia dñi. vbi fuerint acquisite. ¶ Non licet ho- Qꝫ nõ licȝ corã iudicio sedere
mini in iudicio feudali sedere absq̃ȝ dñi licẽtia. si stare non valeat ia-
ceat corã illo. Sed si super hoc dñs eum inculpet. oportebit eum sa
cramento ꝓbare: ꝙ stare nõ potuit vlterius. ¶ Tribus vicibꝰ tm̃
in vna die condẽnatur domino vasallꝰ in pena. ¶ Reus põt in qua
libet causa tribus vicibus interloqui: ⁊ in consilio suo tam diu mo
rari. ꝙ tribus vicibus ꝑ sententiam reuocetur ita ꝙ reuocationem
possit audire. ¶ Infra curiã ad quã cittatus ẽ habeat ꝯsilium ⁊ nõ
extra. ¶ Scuto carens bellico non põt sentẽtiã habẽtis ipm repro- De eo q̃ Scuto caret
bare. ¶ Qui dimidium habet mansum. ⁊ q̃ quinq̃ȝ solidos habȝ a
dño annuatim testis esse poterit ⁊ sententiã reprobare. Qui h̃ non
habet oportebit ipm fideiussoriã ponere cautionẽ. ꝙ sentẽtiã more
⁊ iure debito ꝓseq̃tur. aut ipam dimittat cum pena debita ⁊ emẽda
fideiussor eius nullꝰ esse poterit. q̃n sit a dño infeudatꝰ ¶ Qui dño De reprobatõe sententie
sententiã inuenit. quã alius nõ cõmẽdat: ille tenetur ad mandatum
dñi aliã inuenire. illa vero in quã plures cõsenserunt ꝑualebit. ⁊ in-
uentor alterꝰ sine pena remanet ⁊ emẽda. q: nullã sententiã repro-
bauit. ¶ Qui sentẽtiã reprobat: si a dño inculpetur. ꝙ nõ zelo iu-

ſtitie. ſ causa dilectiōis h fecerit oportebit ipm̄ iurādo ſe expurgare

Quib⁹ vbis re ꝓbat̄ ſentētia.

vel penā exoluere ꝑ delicto. ¶ Sic loq̄tur ſentētiā reprobās. ſi vocaris. N. et ſi es. Adn̄o meo. ⁊ tuo ⁊ mihi. ⁊ tibi. in iure feudali iniuſtam ſentētiā inueniſti illā reprobo. ⁊ h defero ad locum ad quē debeo de iure deferre. ⁊ ſup h iuſtā peto ſentētiā. vbi ipam debeam de iure ꝓſequi. Tunc dabitur ſentētia q coram dn̄o alciore a q̄ feudum tenetur in iudicio deducāt. ⁊ ad hoc petat vterq̄ nuncios q̄s eis dominus p̄bere tenetur duos q̄s vult d̄ ſuis vaſallis. ad h q teſtētur

De nuncijs cū reprobata ſn̄ia mittēdis et de ipoꝝ ꝓuiſione

q̄s eoꝝ ſn̄iam obtineat aut q̄s āmittat. ¶ Dn̄s nuncios in expēſis cōpetētib⁹ ꝓcurabit: pāis ⁊ ceruiſia dabitur abunde ⁊ tria fercula ī q̄lib; prādio: ⁊ ciffus vini: ⁊ eoꝝ ſeruiētib⁹ duo fercula. Eq̄ eoꝝ dn̄t ī anteriorib⁹ pedib⁹ ſufferrari ⁊ nō retro. Cuilib; eq̄ q̄nq; manipulos auene. j. diē ⁊ noctē. aut trituratā ī rſpectu manipuloꝝ. Eq̄ erunt octo. ⁊ ſex ſeruiētes q̄ttuor eq̄tes ⁊ duo pedites. ⁊ lic; eis ducere pauciores ⁊ nō plures. ¶ Inter triduum debent iter accipere tam nuncij q; inuentor ſententie: ⁊ q̄ ipam taliter reprobauit. ⁊ dn̄t infra ſex hebdomadas ſentētiam reportare. ¶ Si dn̄s fuerit extra terrā ad quē ꝑ ſentētia ſunt trāmiſſi. cum primo redierit in theutonicam terrā imperio ſubditā: ⁊ ipis eius redit⁹ innoteſcat ab illa die infra ſex hebdomadas dn̄t ſentētiā expedire. ¶ Tunc re⁹ appareat ⁊ ad obiecta rn̄deat. ſicut p̄ma die. Si termin⁹ ei fuerit legittime intimat⁹. ipi aut in curia ſua. vt ſcriptum ē. aut ī feudo qd̄ tenet a dn̄o

De reprobata ſentētia vbi debeat termiari ⁊ qn̄

I ſentētia fuerit reprobata ſup feudo qd̄ ē dn̄o ꝓprium eius
ſ diſcuſſio defertur ad Regē. q2 ipe ē iudex. cōſtitut⁹ ſup vitā

A Rege omne ius ſumit exordium.

cuiuſlib;. ⁊ ꝓprium ⁊ feudu;. ymmo omne ius. tā ꝓuinciale q; feudale ab ipo ſummit exordium. qm̄ ipſe ſcutum bellicū p̄mum obtinet inter oēs. ¶ Idē etiā ſeruicium tenetur vaſall⁹ dn̄o. ſi proprium ab eo habeat in feudo quod exhibē tenetur de bonis imperij ¶ Si corā Rege no poſſet vaſall⁹ in ꝓprio feudum diſtinguere. tūc nō lic; eidē ſentētiā inuenire. qm̄ cum ꝓprijs ē infeudatus. nec ei a q̄ bonis imperij vtitur infeudati. nec ille ꝯ iſtū. ¶ Si fuerit ſentētia reprobata ſup cauſa hoīs ad iudicium feudale cittati: ⁊ feudum habuerit duplex vel triplex ad quēcunq; dn̄m alciorē. maior ps feudi ei⁹ noſcitur ptinere corā illo d; dicta ſentētia terminari. ¶ Si dies celebres: vl' tp̄s feriatum impediāt: q ſentētia nō valeat ī prefinito termino terminari. his expleti infra ſex hebdomadas terminetur. ¶ Qui ſentētiā reprobat poſt aſſenſum. ⁊ in executiōe defecerit. oportet emēdā ſoluē inuētori. ⁊ omnib⁹ q̄ in ſentētiā ꝯſenſe't. niſi interlocutoriā pecierit an̄ aſſenſum. ¶ Dn̄s. āt ſolā penā acq̄rit ī hac

causa qꝛ iustum nō ē. ꝙ q̄s ī vna cā̄ pena duplici vl' triplici puniatur ¶ Qui v̄o ī alio pacē infregerit in die festo: oportebit ipm̄ pene du plici ſbiacere ī cā̄ vna. vnā̄ ſoluet ſpiritualē̄ ⁊ aliā̄ iudici ſecularē̄: qꝛ oportebit ipm̄ añq̄ȝ emēdā̄ recipiat cauē̄ quod a mō̄ cā̄m nō̄ ī̄nouet ſic ſopitā̄. ¶ Si due ville ſup̱ ſuis terminis ſeu limitibꝰ inuicē̄ ꝯtē dant: ville circumiacē̄tes ꝯuocē̄tur: ⁊ ſuo teſtimōīo faciā̄t eq̄tatē̄: ⁊ q̄ villa teſtes plures babuerit ⁊ potiores terminos obtinebit. ¶ Si v̄o ꝓpter ꝯtrouerſiā̄ ⁊ diſcordiā̄ vicinoꝝ non valeat enodari dei iudicio comē̄detur. vt p̄ſcripum ē̄.

De q̄ s. fo. cc.x. c. Nullus p̄ cā̄.

De duaꝝ villaꝝ p̱ limitibus cō tentione

De triplici et ſpeciali infeudatione

Vicq̄d ſupius dictum ē̄. totum ad cō̄e ius ꝑtinet feudale

q ¶ Adhuc r̄ſtat diſtinguē̄ triplicē̄ infeudationē̄. ⁊ ī q̄ diſcre pent a cōī. ¶ Qui iudicium a Rege recepit in feudum Illud inde inferiꝰ deſcē̄dere nō̄ p̄t in manum q̄rtā̄. excepto officio ſculteti. qꝛ nullꝰ Comes gn̄ali iudicio poterit p̄ſidē̄ ſine ſculteto. ¶ Nemo p̄t alteri iudicium ꝯferre: quod ſibi ab alio ī feudum collatum ē̄. niſi ſit ſpeciale iudicium: qđ ad ſuā̄ ꝑtinet comiciā̄: q̄ ad marchiā̄ ꝑtinet vl' ad feudi vexillum. h̄ licȝ ſibi cō̄ferre: ⁊ nō̄ licȝ ſibi nō̄ collocatum in manu ſua tenē̄ p̱ ā̄num ⁊ diē̄: ſic̄ nec regi feudi vexillum. ¶ Duo nō̄ pn̄t ius feudale in vno iudicio poſſidē̄. p̄t ā̄t dn̄s vni ꝯferre de fu turo in iudicio ſicut in aliȷs bonis.

De Judicio a Rege.

De impotentia iudicandi illegaliū̄ ⁊ de ſequela.

Eiure nō̄ poterit iudicare quē̄ Rex fecerit illegalē̄. nec etī ille:

q cui iudicium p̱ ſn̄iam ē̄ ablatum. dum ip̄e iudicium ſibi abiudi catum p̱ iuſtitiā̄ n̄ extraxit. nec q̄ſq̄ȝ ſup̱ dc̄tm iudiciū̄ moritur dum illđ nō̄ recepit ī feuduȝ. ¶ Qui ꝓprium tenet in feudo ī illo nō̄ ē ſeq̄la. illa tn̄ infeudatio extē̄ditur ad manum ſeptimā̄: ſic̄ aliud feu dum: qđ ē̄ in bōis imperiȷ: ī q̄bꝰ nemo p̄t alteri ſeq̄lā̄ ꝯdicē̄. nec ius feudi denegare: excepto dn̄o alciore: cuiꝰ ē̄ feudum. licȝ eidē̄ dn̄o q̄ feudum ꝯtulit ipm̄ recip̱e: dummō̄ vaſallo reſtituā̄t eq̄pollē̄s: exce ptis bonis imperiȷ. ¶ Si bona imperiȷ ad ipm̄ redeā̄t p̱ deceſſum ā̄ collata fuerint dn̄e religioſe a ſeq̄la nō̄ poterit ā̄moueri. q̄ dicta bō̄a poſſidet ī feudatꝰ. ¶ In feudo caſtri ē̄ feudum de futuro. ⁊ pene ſo lutio. ſic̄ in aliȷs ¶ Feuduȝ caſtri nō̄ p̄t caſtrenſ alteri ꝯferre ſi ā̄t h̄ fecerit h̄ p̱cepto dn̄s p̄t ei p̱ ſn̄iam impare. ꝙ infra ſex hebdomadas caſtri feuduȝ reuocet ſic collatū̄. Qꝛ ſi nō̄ fecerit caſtri feudo priuari valebit. ¶ Si moritur caſtrenſis añ feudi reuocationē̄. talis feudi poſſeſſoꝛ feudum ſeq̄tur ad caſtri dn̄m infra ā̄num et diem. dummō̄ probare valeat ſuum ius in iure feudali. Jurare autem oportebit ipſum ꝙ neſciuit caſtri feudum in feudo ſibi collato contineri

De feudo caſtri

De morte Caſtrenſis.

De assignatiōe feudi

¶ Dñs etiā non pōt feudum suoꝝ vasalloꝝ altiori dño assignare. ita ꝙ illud denuo recipiat ab eo in castri feudum. Qz si ꝯ ius fecerit. ipsi a dño superiore suis feudis postulēt inuestiri. vel assignationē ad illum qui ipos valeat inuestire

De feudo et iudicio Castrensi ꝛ de vexilli feudo

ſ I moriatur vir. vxore pregnāte. ꝛ si feuduz de futuro alteri sit collatum ille cum feudo resideat. donec mulier pariat filiū q̄ nulli poterit infringere feudum de futuro. nisi fuerit vnic⁹

De collatione castri.

natus ꝛ viuat post mortē patris. ¶ Si castrum integrum dñs cōferat alteri. aut illud resignet suo imperio castrenses nō tenētur castri feudum sequi ad illum. ſ; ipm obtinebunt ꝓ recto feudo ab illo a quo primit⁹ habuerunt. aut sequi debēt illud ꝓ recto feudo ad illuz cui castrum dñs resignauit. ¶ Edificia vͦ eoꝝ ipsis dñt ꝑsolui. si i castro noluerint residere. ¶ Castri feudum pt ꝑ descensum ad dñm redire. ꝛ ipse in eo obtinet ius. pene sicut in alia solutione vel feudo.

De seruicio castrensium

¶ Si castrēsis sui castri feudum cōfert alteri ipe iure feudali ſ; non valet infringere. ille āt carebit sequela nisi taliter accidat. vt ē ꝑscriptum. Castrēsis seqtur castri feudum. ꝛ ipm heredat in filium. licet castrum ꝛ feudum fuit ꝓprium dño q̄ sibi feudum ꝯtulit iā ꝑdictum ¶ Licet castri feudum de bonis imperij cōferre. q̄uis ipm castrum

De iudicio Castreñ. feudali.

sit ꝓprium. ¶ Castrensis vͦ nō tenetur cū dño curiā supioris adire de castri feudo. nec etiā ipsi in expeditione seruire. ſ; in castro tm̄mō residere ꝛ ipm defendere. ne perdatur ꝛ in iure castrensi dño suo sententias inuenire. Judicio castrēsi nusq̄ dz dñs presidere. nisi tm̄ i castris. vbi nō pt testis fieri aliq̄s aut sentētiam inuenire. nisi sit castri feudo inuestitus. silr̄ etiā nō pt ꝯ castrēsem testari. nec sentētiā inuenire iusto feudo infeudatus. nec is ꝯ illum in alio quolibꝫ feudo. excepto castrēsi. pōt q̄sq̄ in scuto bellico ꝑfectus testari. ꝛ sententias inuenire preterq̄ ꝯ feudi vexillum. ¶ Princeps āt bene pōt testari ꝛ sentētias inuenire ꝯ quēlibet hominē imperij. ¶ Princeps tali nomine censetur eo ꝙ habet feudi vexillum. de q̄ ipse princeps dr̄ ꝛ habetur. ¶ Null⁹ ab eo dz recipere. cum illud ali⁹ ab eo receperit q̄ cōfert taliter inuestit⁹ nō ē prim⁹ in feudo. ꝛ ideo nō dz princeps appellari. ¶ Qui possidet feudi vexillum. ꝛ ē princeps. nullum laicum dz hr̄e dñm ꝑter Regē. ¶ In feudo cuiuslibꝫ ꝑncipis. excepto vexilli feudo. pt q̄libet a suo dño infeudatus. ꝛ i scuto bellico ꝑfect⁹ inuenire sentētias ꝛ testari. ¶ Nemo pt i feudali iudicio negare. sententias inuenire testē fieri ꝛ aduocatum dñs ꝯ vasalluz. nec vasall⁹ contra dñm. nec cognatus contra cognatum.

De iudicio in Castrensi feudo et iusto feudo

r Ex potest cittare principē suum. litteris sigillatis ad sex hebdomadas in locum certum ad ius feudale. Nullam curiam oportet ipm in litteris assignare. qꝛ vbi Rex iudicat in apto. ibi est curia sua. ¶ Potest etiā infra tempus feriatum in omni loco exceptis Ecclesia ꝛ cemiterio feudali iudicio presidere. ¶ Porte castri aperte debēt esse. vbi dominꝰ iudicat in iure castrēsi. ¶ Nemo cogitur infra parietes obseratos ꝛ sub tecto sententiam inuenire.

De cittatione castrensium

¶ Pro tribus causis tm̄ potest dominus cittare castrensem ad iudicium. Si erga ipsum extiterit infidelis. aut si castro in quo residet iure debito non assistit. aut si castrēsis aduersus illum conqueratur super castri feudo. ¶ Si pro predictis cittet dominus castrensem. ipse sibi loquatur vel eius nunciꝰ ore ad os vel in curia sua cittetur. coram duobus castrensibus: tunc ipsum prosequatur iudicio Castrensi absqꝫ curia determinata. sicut instruit ius feudale. ¶ Si abiudicet dominus castrensi suo castri feudum. hoc dꝫ extrahere infra sex hebdomadas. aut omnis actio repetendi sibi per iudicium denegatur.

De recessu Castrensium

¶ Si cum familia recedat castrensis a castro. ꝛ si dominus precipiat aut in curia sua coram duobus castrensibus. vt redeat ad presidium infra sex hebdomadas. ꝙ si non redeat infra dictum terminum. castri feudum abiudicatur eidē. nisi impedimēto legittimo excusetur ¶ Si rediens infra sex hebdomodas. sola nocte moretur in castro castri feudum sibi non potest abiudicari. ¶ Si reduxerit ipsum dominus per sentētiam ī castrum. ab ipo recedere nō poterit cum familia sine licētia domini ¶ Justum feudum. ꝛ castri feudum

De iusto et Castreñ. feudo.

potest quis simul recipere dummō super hoc vtroqꝫ testes habeat speciales. ¶ Si per violentiam destruatur castrum aut per sententiam propter pacis violentiam. in quo facto innocens sit castrensis ꝓpter h̄ castri feudo non carebit. donec reedificetur muro vl' plācis. aut etiam sepe ꝛ donec porta seretur. Tamē reedificare non licet castrum quod per sententiam destruitur. ¶ Si castrum vel castri feudum eidem non pectineant potestati. ꝛ postea domino vacauerint singillatim. ita ꝙ castri feudum sequeretur ab ipo. Castrēses castri feudum sequantur ad illum cui ꝑtinet. qꝛ in feudum iustum eis vertitur postqꝫ a residētia in castro. carcere liberantur. ¶ Si castrensi dn̄s contradicat castri feudum. sit ei iustum feudum. excepta cura ī castro ꝛ illud sequatur ad dominuꝫ alciorē. sicut predictum ē ꝛ sibi sua edificia persoluētur. ¶ Nemo pōt iustum feudum obtinere. in quo dn̄s ianitorē ꝛ vigiles ꝓprijs procurat expensis.

De bonis per dominum hospiti locatis in feudum

Si conferat domin⁹ feudum cui sint innati homines cēsuales aut suis expensis bona intrauit censualia. ita ꝙ annualē sibi debent pensionem illa poterit sibi domin⁹ retinere. si ipsa excipiat feudum conferendo. ¶ Si bona fuerint libera. ad que null⁹ est innatus. ⁊ hec dominus locauerit hospiti. Si quis ab illo seruicium exigat. aut petitionem. aut exactionē. aut expeditionem. aut hospitium iniuriatur eidem. q꞉ nihil alijs de bonis illis tenetur impendere. ꝗ̄ꝫ quod domino suo promisit in pacto. Judicio autem. ⁊ sinodo tenebitur interesse. ¶ Qui bona tenet in possessione absqꝫ infeudatione noīe tutele vxoris. aut pueri. aut si dimittat frater fratri bona taliter possidere absqꝫ scitu domini ⁊ consensu ⁊ infeudatus. interim moriatur. ⁊ talis possessor suum dicit esse feudum. hoc non poterit ipse iuramento obtinere. sed oportebit testib⁹ hoc probare. ¶ Si is q̄ hoc feudum habuit de futuro. aut ille cui vacat dictum feudum probare offerat. ꝙ is qui decessit illud vsqꝫ ad mortē possidebat. ¶ Possessionem feudi debet actor probare cum domini sex vasallis. Nudam vero possessionē probet actor adiunctis sibi sex testibus irreprehensibilibus quicunqꝫ sint. ¶ Bonum est ꝙ aliquis amicus mulieris feudum recipiat cum ipsa ad hoc. si dominus moriatur ⁊ mulier sequi feudum non valeat ad alium. eo ꝙ scuto caret bellico. Sic infeudatus feudum sequatur. cum sit in dicto scuto perfectus ¶ Inter hos duos. q̄ alium supuixerit. ius feudale retinet in illis bonis erga dominum qui sibi cōtulit hoc feudum. Si ad manum mulieris. id est nomine eius. hoc feudum receperit amicus ipse post mortem illius nullum ius poterit obtinere in feudo sic recepto ¶ Si hoc feudum ad alium dominum deuolatur. ⁊ ipsum his ambobus conferat. sicut de iure tenetur ⁊ ambo in eodē ius obtinent feudale. dum illud ita tenebunt a scđo. sicut tenuerunt a primo. ¶ Si contradicat dominus sequelam mulieri. ⁊ hoc conferat soli viro ipse plenum ius obtinebit in illo ad conferendum vel resignādum ex mulieris consensu quia ipsa cum eo residet in possessione. et hoc feudum potest idem amicus in filium heredare. Si bona q̄ mulier possidet aut ali⁹ scuto carēs bellico. domin⁹ sibi indicat vacare post mortem vasalli. ⁊ mulier se asserat hoc ab alio tenere adhuc viuente. Si viuens edicta bona tuetur. ꝭm ius feudale. mulier eadē bona obtinebit

De bonis liberis

De possessione bonorum sine infeudatione.

De feudo mulieris.

De vasalli debito ꝛ de spolio vasalli ꝑ dñm facto.

Licet dominum vasallo inuadere pro debito. ꝛ de ipso coram iudicio conqueri super causa in qua sibi coram vasallis iusticiam denegauit. si hoc valeat per testes probare. ¶ Si spoliet dominus vasallum super hoc potest. ꝛ pro qualibꝫ violētia vasallus de domino conqueri in iudicio prouinciali. Licet etiā ei a dño se defendere. ꝛ ad hoc non oportet ipm feudum resignare. si coram vasallis de domino tm̄ fuerit conquestus. ꝙ ei dominus iusticiā denegauerit. ¶ Si vasallus domino contradicat feudum. qd̄ ab ipo tenuit. hoc vacat domino. Si etiam vasallum domin⁹ diffidat inimicitias ei denunciando domin⁹ feudum perdidit. quod ille tenebat ab ipso. nisi sit proprium domino ꝛ ille sequatur ad dñm altiorem feudum sicut liber dicit. ¶ Si sic domino ꝓprium. vt Ecclesie ptineat. vbi nō valeat peruenire. vasall⁹ teneat feudum absqꝫ seruicio vsqꝫ ad finem vite sue ꝛ heredat ī filium ꝛ alium potest infeudare. Si dominus eum diffidat ꝛ non ipse eum. Qui resignat domino feudum. aut contradicit eidem aut sibi feudum abiudicetur quod a domino tenet carebit quolibet de feudo futuro quo fuerat inuestit⁹ sil' cum feudo quod a domino recepit seu tenebat. ¶ Dominus non dꝫ vasallo cōtradicere. nec vasall⁹ domino. nisi ore ad os. ꝛ postea neuter debet alteri nocere infra diem ꝛ noctem. ¶ Si petit vasallus a domino conductum veniēdi ꝛ recedendi. vt sibi contradicat dominus tenetur sibi conductum procurare securum. Si dñs iniuste sibi denegat conductum. tunc licet vasallo sibi cōtradicere in domo dñi ꝓxima vel curia. ita ꝙ hoc audiant curiā inhabitantes aut sibi cōtradicat. vbi prelati seu magnates terre ꝯueniunt ad iudicium. ꝛ ī eodē loco sibi feudum suum resignet. Super hoc facto habeat duos vasallos in testes. si fuerit necesse ꝛ non debet domino nocere infra sex hebdomadas nec dominus vasallo. Si sibi taliter cōtradicit. Si negare velit vasallus. qꝛ domino contradixerit in hoc se potius expurgabit. ꝙ dñs ipsum conuincere possit: nisi sibi hoc fecerit ī facie ꝛ nisi dominus feudum quod ab ipso tenuit concessit alteri in pñtia ipsius ¶ Si feudum abiudicatum extrahat vasall⁹ erga dominum ipse ꝑ ꝯsequēs extraxit omne feudum de futuro. quod sibi fuerat a domino collatum. ¶ Si denuo inuestiet domin⁹ vasallum feudo q̄ iure fuerat abiudicat⁹. ipē nihil hꝫ ī feudo de futuro. qd̄ pri⁹ a dño tenuit nisi illud iterꝫ recipiat ꝑm ius tal' feudi. ¶ Feudum ī villa ad sculteriā collatum heredat Scultet⁹. in suū filiū. ꝙuis careat scuto bellico. ꝛ seqtur ipm ad aliū dñm ꝛ nō pt illō alteri ꝯferre ꝛ pt cum

De cōtradictōe vasalli

De saluo conductu vasalli

eodem feudo assignari domino inferiori. et nō potest sibi recusare aliquē dominum assignatum. vtrum fuerit vir vel mulier. de h feudo non potest idem testis esse. aut sententiā inuenire contra hominem. in scuto bellico perfectum

De termino et cessatione feudi

o Mne ius feudale iam ad finē deduxi. Quidam tamē dicunt qp plures sint infeudationes. que in certo termino finiuntur sicut feudum scuti. quod cum scuto cessabit: et feudum edificij quod cessat. cum possessor amplius non habitat in eodē. Istud totum est iustum. Qui feudum a domino collatum debet stabiliter manere vsqz ad obitum inuestiti. nisi hoc sponte resignet. aut p sententiam priuetur eodē. ¶ Iustitia de facili posset omnib9 exhiberi. si tot non essent et tanti qui eam iniurijs opprimunt et puertunt pro sua priuata vtilitate. et quod tunc pro iure offerunt. Sed si ab alio: illis hoc fieret pro summa iniuria reputarent. Quia nullus est ita iniustus. nisi sibi incongruum videatur si p iniuriam condemnatur. et ideo pluribus oportet vti rationibus anteqz iniuria per iustitiā deprimatur. ¶ Qui ad omnes causas quod iustum ē et verū loquitur multos sibi cumulat inimicos. hoc probus quilibet paruipēdat. propter deum et proprium honorem. liber iste nō paucos habebit emulos qr omnes qui contra deum et iustitiā eriguntur sup manifestationē iniurie erubescunt confundi. et in iustitiam palā venire qūtum in eis est minime paciuntur

De oppressoribus iustitie

De eo qd dominus vasallū ad alios terminos euocare non poterit.

i Nfra terminum quem constituit dn̄s vasallo sibi ad respondendum in iudicio feudali non potest eidem alium assignare super alia causa. Nec pt alius dominus ipsos vasallos infra terminum memoratū ad suum iudicium euocare: qr ipsi ī obsequio sunt Regis: dum domino suo ex parte imperij assistunt ad iudicium feudale celebrādum. sicut ad eorum feuda ptinet. hoc āt oportebit ipsos aut eorum nuncios iureiurando probare. Si autē Regis expeditio vel curia: ad iudicium feudale cittato per sentētiā fuerit tpe debito nunciata. liber erit a iudicio domini sui. qr opportunitas Imperij ipsum cōpellit si illud impedimentum fuerit in iudicio feudali ſm ius probatum. ¶ Iudicium prouinciale non potest qs euadere per obsequium Imperij: quia oportebit ipsum eius sententias aduersum se sustinere. et in Regis obsequio cōstitutum

Liber Juris

De eo qui a supiori dño postulat infeudationē.

q Ui a dño superiore infeudationem postulat aut oñsionem.
si eum ostenderit ad parē vicinum primi dñi sui. ex quo vasal
lus hec primo perceperit infra ānum et diē. tali assignationi
coram dño contradicat ⁊ si dñs velit. oportꝫ eum statim causam cō
tradictionis oñdere ⁊ si velit dominꝰ poterit ei terminum assignare
corā suis vasallis semel ⁊ nō sepius nisi sentētia ibi fuerit ꝛ̄probata
aut dilatio per sentētiam acquisita. Tunc eñ oportebit vasalluꝫ fa
teri. vtrum pro humili ortu aut pro homine inferiore qđ ipē fecerit
aut pater ipsius aut auus. tunc querat dominus in sentētia. vtrum
exceptionē fecerit que sibi valeat in iure prodesse. Si inuentum fue
rit ꝙ non oportebit ipm̄ ad alium dominum sequi feudum vel sen-
tentiam reprobare. ¶ Si dicatur ꝙ prodesse potest. exceptio dum
modo testibus approbetur ⁊ ortus humilis sit in causa hoc oporte
bit ipm̄ probare adiunctis sibi sex testibus in iure suo perfectis. qui
cunqꝫ sint si homagium factum sit inferiori ab eo vl'a patre eiꝰ. aut
auo. oportebit probare adiunctis sibi duobus testibus in scuto bel
lico perfectis. si sint vasalli eiusdē domini vel non. Si testes sint va-
salli dñi. tunc eos dominus adiurabit per fidem quam sibi tenentur
Qꝛ si vasalli eius nō sint. tunc tactis sacrosanctis iurabunt quomō
ipm̄ dominus alteri assignauit qui est inferior primo domino ī scuto
bellico. Si accedens ille contra quē iuratur per sentētiam velit in-
nocētiam declarare sui exceptione testimonium prefatum dirimere
non valebit si etiam offerat testibꝰ hoc probare. ꝙ sit par primo do
mino. tam in ortu. q̄ꝫ in scuto bellico hoc non preiudicat eiꝰ dñm de
clinandi. qꝛ potiꝰ licet vasallo se et sua bona ꝑ testimonium eximere
q̄ꝫ domino liceat testibus ipm̄ suo seruicio mancipare. Qui sine testi
bus sentētiam suam casset ostensione. licet domino illum scđo ostē-
dere. Qui āt per testes cassauerit eandem hunc non licꝫ domino as-
signare. sed oportet ipsum manu ꝓpria inuestire. qꝛ vasallus non te-
netur nisi semel tm̄ suum feudum erga dñm testibus obtinere.

Finis libri Juris Feudalis cū primis precedentibus duobus Juris theutonici Maijdemburgeñ. libris

Tabula in Raymundi parthenopei iuris vtriusq; doctoris eminentissimi Summā: legum continentem in se quattuor libros. Quorumquidē primus de Jure personarum tractat. Secūdus de Jure rerum. Tertius de Jure Actionum. Quartus de vita et honestate clericorum determinat: ordine Abecedarij: per Johannē de Lasko Regni Polonie Cancellarium incipit viam facillime inuentionis in hac ipsa summa contētorum demonstrans:

De A

De B

D C

Registrum.

De Q

De R

De S

Registrum.

Summa vtriusqꝫ Juris doctoris Raymundi.

p Ropter paternam pietatē quā erga filios meos habui aggressus sum. ex puritate mei ingenij. multi vigilijs ⁊ laboribus nō paruis vnā summam legum breuēqꝫ. ⁊ vtilē stilo plano cōponere. vt in ea se exerceant donec perueniāt ad maiora inuocās Spiritussancti gratiam. vt me adiuuet ⁊ complere faciat. sine quo nullum fundatur exordium. ⁊ omnis finis honore caret ⁊ vtilitate.

De rectore et gubernatore ciuitatis. Caplm.I.

n Ecesse ē omnē rectorē et gubernatorē ciuitatis. duo in se ad minus habere. videlicet legum sciētiā ⁊ armoꝝ ꝓuidentiā; vt p legē tpe pacis hominum malitias expellat. ⁊ p arma tēpore belli oppugnationibus hostium resistat. Primo igitur dicendum est de legibus: post de armis.

De iustitia et iure. Capitulum.II.

i Ustitia est cōstans. ⁊ ꝑpetua voluntas ius suum vnicuiqꝫ tribuens. Jus scōm Tullium est ars siue scientia equi ⁊ boni scōm quā nos appellamur: sacerdotes id est sacras leges docentes Jurisprudentia est. diuinaꝝ humanaꝝqꝫ notitia rerum. iusti ac iniusti sciētia. Et q̄uis hec tria. ꝓ vno sumātur: dñt tñ tripliciter. Justitia est virtus scꝫ moralis. ius est executiuum eius virtutis. Jurisprudētia est scientia illi⁹ iuris. Justitia est inter virtutes supremum bonum. Jus medium. iurisprudentia infimum. Justitia tribuit vnicuiqꝫ qđ suum est. Jus coadiuuat. Jurisprudentia docet qualiter illud fiat. Est autē duplex iustitia: scilicet naturalis ⁊ legalis. Naturalis est constans ⁊ perpetua voluntas ius suum vnicuiqꝫ tribuens: ⁊ sine illa nullus pōt regnum dei possidere. legalis vō iustitia est lex que sepe mutatur: sine qua nec gentes nec regna diu poterint permanere.

Justitia quid. Jus quid. Jurisprudētia quid. Predictorium Differentie. Justitie distinctio. Naturalis. Legalis.

Diuisio Juris. Capitulum.III.

e St etiam duplex ius: quoddā eñ est ius publicum. quoddā priuatum. publicum ē qđ principaliter ad imperiū spectat. priuatum est ius speciale: qđ ad singuloꝝ hominum vtilitatem ꝑtinet. Et illud priuatum est triplex. vꝫputa ius naturale: Jus gentium. Jus ciuile. Jus naturale qđ natura omnia animalia docꝫ ⁊ docuit. Nā ius hoc nō solum est humani generis ꝓprium: sed etiam omnium animalium: que in terra in aquis ⁊ in aere viuunt ⁊ pascuntur: Jnde descēdit maris ⁊ femine ꝯiugatio quā nos matrimo-

Jurisdistinctio. Publicum. Priuatum. Juris priuati distinctio. Naturale Jus.

Matrimoniū nium appellam⁹. hinc venit liberoꝝ ꝓcreatio ⁊ educatio. Uidemus etenim cuncta animalia huius iuris peritia censeri. Hinc etiā descē dit pecunie cōmodate vel deposite restitutio. violētie ꝓximi et sue

Jus gentium. repulsio ⁊ hijs similia. Jus vo gentium est quo oēs homines equa liter vtuntur. Est eñ idē ius omni generi humano ꝯueniens. De h

Bella vñ orta. autē iure necessitate hominum exigente: suborta sunt bella: ⁊ secu te sunt captiuitates ⁊ seruitutes que sunt iuri naturali cōtraria. Iu re eñ naturali ab initio oēs homines liberi nascebantur: ⁊ erant ip sis omnia cōmunia: vnāqꝫ habebāt libertatē: neqꝫ lites inter se ha

Cōtractus vñ inducti. buerunt. Ex hoc etiā iure gētium. oēs pene cōtractus inducti sunt Ut emptio. venditio. locatio. conductio. cōmutatio depositum mu tuum societas: ⁊ alij multi Itē ex hoc iure gentium inuenta sunt oc cupatio. edificatio. munitio. federa pacis ⁊ induciarum. et hijs simi

Jus ciuile qd. lia Jus autē ciuile est qd vnaqueqꝫ ciuitas sibi ꝑpter diuinā huma nāqꝫ causam instituit Uocaturqꝫ ius ciuile quasi ꝓprium ius ciuita tis. Et nota ꝙ oēs populi qui legib⁹ ⁊ ꝯsuetudinibus vtuntur par

Predictoꝝ triū iuriū dñe. tim suo ꝓprio. ꝑtim comuni omniū hominum iure vtuntur. Diffe runt autē hec tria iura: quia ius naturale apud omēs gentes equa liter seruatur. a solo deo institutum firmum ⁊ impmutabile manet Alia vo iura sepe mutantur vl contraria consuetudine: vel alia me lioꝛi lege. lata vel introducta.

De origine Juris. Capitulum. IIII.

a Ab initio mundi pauci fuerunt homines per glebas hincin de sparsi egentes. ⁊ in cauernis terre habitantes. Hij legi bus nō indiguerunt: quia nō simul habitabant: nec vn⁹ ali um offendebat. Tandē ipsis multiplicati fecerunt sibi casas et do munculas. Deinde vicos ⁊ viculos. in quibus permanebant. Et

Vñ cōtentiōes exorte. tunc orte sunt inter eos cōtentiones lites ⁊ iurgia. Extunc eñ ma ior et sapientior natu conuocabat plebem asserens eis. Uos videtis ꝙ in hunc modum molestamur. quid vobis placet. faciamus statu tum. per qd talia cohercea͂tur? Respondit vniuersus populus. be

Statutū ꝓmus cōditū: postea ꝓ lege seruatū. ne nobis placet. ⁊ factum fuit statutum: quod postea ꝓ lege serua uerunt. Tandē viculis ⁊ mansiunculis multiplicatis. ⁊ amplifica tis fecerunt ciuitatē multi. in qua populo plus aucto ⁊ coadunato plures fecerunt ciuitates. Totus vo populus ad cōdēdas leges si mul cōuocari nō poterat. Elegerunt ex ipsis sapientiores ⁊ melio res ⁊ dederunt eis potestatem plenam legē cōdendi: quā obserua re ꝓmiserunt. Illis vo electis. post aliquod tēpus discordantibus populis: et in vnum cōcordare non valentibus elegerunt vnū ex

ipsis. et dederunt illi plenā potestatē ad omnes leges condendas Ille vero electus diues fuit vir prudens et bene parētatus et robustus: qui suasionibus dulcibus attraxit sibi omnē pplm et acquisiuit potentiam. et factus est dominus omnium et regnauit vt volebat. et sic clare patet. quō populus. primo sibi statuta et leges edidit. secundo cōsules. tertio principem populi. Sed heu nunc directe fit in contrarium. Primo em̄ principes leges edunt. Secundo consules. Tertio populares. Nec etiam iā et principes eliguntur nec consulares. sed omnia ad placitum non iure sed vel amore odio vel fauore. Querela bonorū temporum

De diuisione iuris. Capitulum quintum.

c Onstat autē ius nostrum quo vtimur aut ex scripto. aut ex nō scripto. Scriptum ius est lex id est ius legale. Jus canonicum Jus legum est. lex ex plebiscitis senatusconsultis. et principum placitis. lex est sanctio facta. iubens honesta. et prohibens inhonesta et contraria. Item lex est recta ratio ab eq̄tate tracta iubēs honesta et vetans inhonesta. Omnes autē leges aut sunt diuine aut humane. diuine ex deo natura constant. humane vero moribus et cōsuetudinibus extant. Dicitur autē lex a lego legis. vel a ligo ligas quia ligat et artat omnem hominē vno mense. post suam promulgatiōem. ad ipsius obseruationem. Ex quibus constat. Jus scriptū quid. Jus legū quid Lex quid. Legum diuisio. Leges diuine. Leges humāe Lex vnde

Quare leges facte sunt. Capitulum Sextum:

f Acte vero sunt leges: vt earum metu humana et improba coherceatur audatia et tuta sit inter improbos bonorum innocentia Facte q̄sunt leges: vt improborum formidato supplitio nocēdi refrenetur facultas. Facte sunt leges vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur per quā genus humanum. vt honeste viuat et alterum non ledat. ius suum cuiqꝫ tribuat informetur. Lex autē quattuor facit. Unde versus. Permittit punit lex precipit atqꝫ vetat.

Qualis sit Lex. Capitulum Septimum.

e Rit autē lex honesta: simplex. Justa: possibilis: necessaria vtilis et manifesta scđm naturā et cōsuetudinem patrie loco tēporiqꝫ conueniens. pro cōmuni vtilitate ciuium conscripta Lex honestaqꝫ

Quando fiunt Leges. Capitulum Octauum.

l Eges vero fiunt et instituuntur. cum promulgantur. firmātur autē cum moribus vtentium approbantur: sic econuerso leges multe abrogate sunt. quia moribus vtētium nō valuerunt Quando leges firmantur.

Quādo scđm leges iudicare debeat. Cap. Nonū

q Uando leges institute sunt. non licet eas iudicare. sed oportebit scd̄m eas iudicare.

Qui primo leges condidit. Capitulum. X.

Primi legū cōditores qui

m Oyses primus fuit. qui hebreis. diuinas leges explicauit. Foroneus Rex grecorum Grecis primo leges. iuditiaq; instituit. Mercuri⁹ Egyptijs. Ligur⁹ Lacedomonibus. Numma pompilius Romanis leges condidit. Karolus Sueuis. Julius vo omnibus imperio subiectis.

Qui possunt leges cōdere tpe nostro. Capi. XI.

p Rincipes nostri temporis primo possunt leges condere. Secundo consules. Tercio populares.

Quando sunt inuēte Ciuiles leges. Capi. XII.

Lex naturalis. quādo cē cepit Item Scripta ⁊ non Scripta

l Eges ciuiles inuente sunt. primo quando ciuitates cōstitui ⁊ magistratus creari ceperunt. Lex autē natural' tunc cepit esse qn̄ deus rerum: naturā et gen⁹ humanum primo cōdidit Leges vo scripte p̄mo inceperūt athenis. nō scp̄te in Lacedomonio.

Quid sit Jus non scriptum. Capitulum. XIII.

Cōsuetudo qd

Consuetudo q̄ modo dicitur.

Cōsuetudo distinguit̄ bona Mala.

e St autē Jus nō scriptum. mos ⁊ consuetudo patrie. a moribus hoīm tracta. Cōsuetudo est ius moribus instituta que pro lege recipitur cum lex deficit. Dicitur autē consuetudo quasi comunis suetudo ⁊ vsus hominuz. Est tn̄ duplex consuetudo scilicet bona ⁊ mala. Bona est que omniuz vtentium more approbatur. ⁊ que vtilis est ⁊ vocatur laudabilis cōsuetudo. Sed mala consuetudo est que moribus vtentium nocet et que inutilis est Prima pro lege tenetur. Secunda non. Quia ista secunda qn̄tocunq; tēpore durauerit semp debet aboleri: abrogari: ⁊ p nihilo haberi.

De virtutibus bone cōsuetudinis. Cap. XIIII

b Ona consuetudo tres habet virtutes. primo quia imitatur legē. ⁊ ponitur p lege cum lex deficit. Secundo quia interp̄tatur legē cum dubia fuerit. Tercio quia corrigit legē. Cuz enī est cōmunis in toto mundo. tunc vincit legē. Cum autē est specialis: tunc solum seruatur in isto loco. vbi est cōsuetudo. in alijs nō ymmo alia lege superueniente vincitur et aboletur.

De priuilegijs scriptis. Capitulum. XV.

c Um priuilegia pro legibus habeantur vt scribitur in decretis. Uidendum est de priuilegijs. Et primo quid sit priuilegiuz. Secundo vnde dicatur priuilegiuz. Tertio quot sunt

spetíes priuilegioꝝ. Quarto quis possit cōcedere priuilegia. Quin
to. quanto tempore durat ꝑuilegium. Sexto quot modis tollatur
priuilegium. De primo. ꝑuilegium est. beneficium contra Jus cō- Priuilegiū qd
mune indultum. non enim est aliqđ priuilegium nisi aliquid indul-
geat speciale. Dicitur autē priuilegium. quasi priuans legem com Priuilegiū vñ
munem. Priuilegia etiam dicuntur leges priuatorum ꝛ a cōmuni.
Jure exceptorum. Species priuilegioꝝ sunt due. Unum generale Spēs ꝑuilegiorum.
Aliud speciale. Generale est quod conceditur cōmunitati. ꝛ illud ē Generale
ꝑpetuum Speciale est quod cōceditur persone. ꝛ illud extinguitur Speciale
cum ꝑsona. nisi caueatur in ipso ꝙ debeat transire ad heredes. Po-
test autem concedere dominus Papa ꝛ dominus Jmperator priui- Quis possit ꝑuilegia ꝯcedere
legia. quia hij sunt super Jus et Juribus non ligantur. Durat vo
priuilegium. tanto tempore quāto concessuz est. Tollitur etiā pui- Quantū durat
legium nō debito tempore demōstratum. Tollitur etiam primum Quādo ꝛ quot modis tollit̄.
per posterius. si in posteriori fiat mentio de priori. Jtem tollitur per
abusum. Tollitur denique per voluntariam et expressam resignatio
nem. Jtem tollitur etiaz per superiorum reuocationem ꝛ ꝑ pactuz.

De instrumentis publicis. Capitulum. XVI.

Jcet de publicis notarijs ꝛ de eoꝝ instrumentis in nostris
l iudicijs ciuilibus non sit cōsuetudo neqꝫ cura. tamen ꝑter
alia iuditia pauca intēdo de ipsis annotare. Primo quid sit
instrumentum. Secundo quot eius species Tertio cui fides debeat
adhiberi. De primo Jnstrumentum publicum est scriptura a publi Jnstrumentū. publicū quid.
co Notario conscripta in testimonio causarum coram eo pactarum
Sunt autem due species instrumentoruz. scilicet publicuz ꝛ priua
tum. Publicum est quod per manum publici Notarij est conscri-
ptum et suo signo signatum cōsueto. Priuatum est duplex. scilicet Priuatū duplx
Autenticum et non Autenticuz. Autenticum est. cui appensum est Autenticum
signum autenticum sicut sigilluz principis. vel ciuitatis aut Judi-
cis in causis coraz ipso vel iuditio ꝑtractatis. Est etiaz Autenticum
Jnstrumentuz litera priuata manu ꝯscripta. habens subscriptionē
trium ydoneoruz testiuz viuentiuz. quoruz si duo decesserint nullā
fidem faciet. Non Autenticum Jnstrunentum est. quod caret Si- Nō autēticus
gillo et subscriptionib⁹. Et illi nulla fides adhibetur. Jnstrumēto
vero publico similiter instrumēto autētico sigillato omnino debet
fides adhiberi nisi ꝓbetur tale instrumentum esse falsum.

Quomodo derogatur instrumento. Ca. XVII.

d Erogatur autem instrumēto multis modis. Primo rasura
hoc est quando propria nomina personarum rerum vł loco-

rum delentur. ⁊ alia scribuntur Rasura autẽ simplicium litteraruꝫ sillabarum ⁊ nominum appellatiuorum nõ nocet etiam si alia scribantur vel obmittantur. nec etiam vitium grãmatice vitiat instrumẽtum. Secundo incisione vel ruptura. Tertio varietate manꝰ Quarto si contraria instrumenta super eadem instrumenta producantur Quinto si instrumentum est transsumptum ⁊ nõ originale. Sexto si non continet omnes partes, que in instrumento debent contineri. scilicet In nomine domini Amen. Deinde Anno domini. Inditiõe. Pontificatus et anni Regni Imperatoris ⁊ cetera.

De vigore Sigillorum. Capitulum. XVIII.

q Uia dictum est de priuilegijs ⁊ instrumentis: sed quia sigilla corroborant ipsa priuilegia ⁊ omẽs litteras. Igitur de ipsis est videndum. Primo quid sit Sigilluꝫ. Secundo quot eius species. Tertio quomodo ipsis possit derogari. De primo Sigillum est. Notorium signum auro vel plumbo vel cere impressuꝫ corroborans om̃e factum. Sunt autẽ duplicia Sigilla: scꝫ autentica et nõ autentica. Autentica Sigilla sunt. principum ciuitatum ⁊ iudicum. in causis coram ipsis vel in iuditio agitatis. Et hec autentica per se sola litteris apposita confirmant omne factuꝫ. Nõ autentica sigilla sunt sigilla. priuatarum personarum. et ista per se sola nihil perpetuum poterunt cõfirmare. Uerbi gratia. Siquis dat alicui litteras super debitis vel alijs rebus mobilibus cum suo tm̃ sigillo: et alijs duobus vel tribus viris probis in litteris conscriptis sigilla nõ habentibus in testimonium receptis. erit firmum. hijs testimonijs viuentibus ⁊ cõfitentibus etiã eodẽ debitore mortuo trãsit ad heredes. Si autẽ aliquis dat alicui litteras super res mobiles Sigillis duorum honestoruꝫ viroruꝫ sigillatas: quia ipse Sigillum non hꝫ principaliter võ obligat se ratuꝫ habere: qd in lr̃is ꝯtinetur firmum pmanet et transit ad heredes aut successores. Si autem aliquis dat alicui litteras super res immobiles. tunc requiritur suum sigilluꝫ proprium si habet ⁊ sigillum domini fundi. et vnius alterius probi viri ad minus. Si autem non habet Sigillum proprium tunc requiritur sigillum domini fundi. et duorum honestorum virorum ad minus. Sub quorum sigillo debet se obligare per suam fidem se ratum habere omne quod superiꝰ in litteris est expressum et tunc iste littere habebunt firmitatem. Si quis auteꝫ obligat alicui rem immobilem tantum in manu domini fundi. et si in libro domini fundi fuerit annotatum idem iuris est ac si litteris appensis fuisset roboratum ⁊c̃.

Sigillũ quid.
Sigillũ dupl'r.
Autenticum.
Nõ autenticũ

Quomodo derogatur sigillis. Capitulū.XIX.

Oterit autem sigillo derogari tripliciter. Primo si supscriptio ipsius ē omnino abolita Secundo si sigilluz est incisuz vl' notabiliter fractuz Tertio si signuz sigilli est incognituz

Ius p̄sonarum rerum ⁊ actionum. Capitu.XX

Mne Ius quo nos vtimur pertinet vel ad personas. vl' ad res vel ad actiões. Sed quia parum est Ius p̄sonaruz nosse si ipse persone ignorentur quarum causa statuitur Idcirco p̄us de p̄sonis dicendum est. Sunt autem duplices persone: scilicet impuberes et puberes. Impuberes masculi a die natiuitatis eoꝝ vsq3 ad quartumdecimum annum cōpletum et infra. Puberes vo sunt duplices. scilicet Semipuberes et perfecte puberes. Femine vo vsq3 ad duodecimum annum completuz et infra impuberes dicuntur. Impubes puer est infra annos discretionis. qui non potest tantuz delinquere q͞p in corpore suo vel in parte corporis sui puniatur. Tutor autez ipsius si in culpa fuerit de suis bonis satisfaciat iudici atq3 leso. sin autem de bonis pueri si ꝯ crimine conuictus fuerit satisfaciat ⁊ emendet. Impubes nullum contractum potest facere per se nec per tutorem suum qui sibi noceat Si autem legittima necessitas fuerit: tunc potest aliquid alienare cum Tutore suo ꝯ scitu ⁊ voluntate consulum gratia ad hoc impetrata.

Persone duplices.
Impuberes.
Puberes duplices.
Impuberes femine.
Impubes
Impubes q mō pctū possit facere

Conditio hominum generalis. Capitu.XXI.

Mnes homines aut sunt Masculi aut Femine. aut Hermofrodite. Masculi agunt ⁊ gignunt. Femelle patiuntur concipiunt et pariunt. Hermofrodita in vtroq3 sexu in quo preualet scd'm hunc censetur Item personarum alij nati Alij nascituri Nati, pfecto alij abortiui alij posthumi. nati post obitum genitoris Itaq3 omnis homo. aut liber aut seruus. Liber ex liberis parentibus natus. Qui liberi sequuntur matres quo ad onus. patres quo ad honores. vt si Rex duceret Rusticam. Filij eius dicetur Reges Sed si Regina duceret Rusticum: Filij eius dicerentur Rustici: Seruus est qui ex Ancilla nascitur aut emptus aut venditus. Liberorum alij ingenui. alij Libertini Ingenui sunt nati liberi. Libertini sunt facti liberi. aut manumissi Item liberorum et personarum alij sunt sui iuris. Alij alieni. Sui iuris sunt emancipati. Alieni Iuris sunt filijfamilias serui et ancille. Filiorum alij legittimi ⁊ naturales. Alij legittimi tm̄: et alij naturales tantum. Alij illegittimi: vt spurij ⁊ bastardi. Item liberorum: alij legittime etatis. alij non.

Hominis cōditio.
Liber.
Seruus

Legittia etas q̄ Maiores qui.
Nō ltima etas. Minores qui.

Legittima etas ē a vigesimoqn̄to anno. ꝛ supra. et isti dicuntur maiores. Nō legittima etas ē infra vigesimumquītuꝫ annum. et dicuntur minores. Horum minorum. Alij puberes alij impuberes. Impuberum. alij infantes. alij vo proximi pubertati. Alij puberi. Itē alij semipuberes. alij perfecte puberes. Alij perfectissime puberes

Semipubēs q̄
Perfctē pubēs
Perfectissime, puberes

Semipuberes sunt femelle duodecim annorum. Masculi quatuordecim annorum perfecte puberes sunt femine ꝛ masculi decemocto annorum. Perfectissime puberes sunt viri et mulieres vltra vigintiquinq̄ annos. In decemocto annis semipuberes sunt adhuc sub tutela tutorum: et cum rebus suis nihil possunt disponere. post vigintiquinq̄ annos sunt perfecte puberes. et tunc faciunt quicquid volunt cum rebus suis et personis. Tutela em̄ tunc est finita

Stulti ꝛ furiosi.
Pueri neqtia punienda.

Stulti vo et furiosi semper sunt infra annos discretionis In puero vo si nequitia supplet etatem. virgis ceditur non aliter punitur. Est em̄ pueritia mendatijs plena ꝛ iniurijs. ꝛ ergo aliquando punitur Impuberes vo parentibus mortuis sine testamento sunt statim sb̄ tutela Consulum qui possunt disponere tutelam puerorū ꝛ firmare sigillo ciuitatis ꝛc̄.

De potestate paterna. Capitulum. XXII.

i

N paterna potestate sunt omnes pueri nostri puberes ꝛ impuberes non emancipati quos de iustis nuptijs ꝑcream⁹.

De potestate patris in filios. Capitulum. xxiij.

Patrum potestates septē in liberos

p

Atres habent septem potestates in filios suos. Primo q̄ possunt eos obligare. Secundo q̄ possunt bona eorum ꝓuectitia et emptitia ad suum placitum alienare filijs inuit(Tertio q̄ filij non emancipati quicquid acquirunt hoc patrum est. Quarto q̄ nullus debet eos seruare preter patris voluntatē. Quinto q̄ filij nec ciuiliter nec criminaliter debent agere contra patrem. Sexto q̄ patres possunt filios suos in adoptionem dare Septimo q̄ possunt filios suos ad diuisionem hereditatis compellere quando volunt. et non econuerso nisi in sex casibus.

Casus sex in q̄bus pentes nō pnt liberos ad diuidendā her̄ditatē cōpellē

Primo quādo pater bona puerorum suorum ob fraudem nō ex necessitate vult alienare Secundo quando pater est dilapidator opum. Tertio quando hereditates non debite colit. sed eas destrui permittit. Quarto quando pater filios suos crudeliter cedit. sine causa: ꝛ sine culpa. Quinto quando filios et filias post perfectum tempus pubertatis. non desponsat. Sexto quando ipis necessaria non administrat scd̄m suā facultatem et eorum necessitatem.

Quomodo tollitur paterna potestas. Ca. xxiiij

t Ollitur autem paterna potestas quinqꝫ modis. Primo p mortem patris sine testamento decedentis. Secundo per emancipationem. Tertio quando pater naturalis dat filium suum in adoptionem. Quarto quando filius sui iuris dat se in adoptionem seu in arrogationem. Quinto quando patri vel filio ciuitas interdicitur perpetuo propter magnum crimen Quot mōis potestas paterna tollitur.

Quot modis ciuitas interdicitur. Capitu. xxv.

c Iuitas multis modis interdicitur. Aliquando ad tempus. propter insolentiam et indisciplinaꝫ. et ille nec perdit res nec honorem. sed tātum vsum reꝝ suarum tempore relegationis. Aliquando propter infamiam: quia forte periurus. vel detractor honoris ciuitatis. vel quia redimit se a patibulo. vel quia est insectator honestarum mulierum. Et ille non perdit res nec ciuitateꝫ sed tantum honorē. Ita ꝙ fit expers. Iuris id est rechtloß ꝛ erloß. Hoc est ꝙ nunqꝫ amplius perueniat ad aliquā dignitatem. Aliquando etiam interdicitur ciuitas propter malefitium. vtputa homicidium. ꝛ ille perdit res ꝛ non honorem. Aliquando vō interdicitur ciuitas alicui perpetue. ꝓpter magnum crimen. Ut quia excessit contra principem. vel contra rempublicam proditione vel traditiōe vl' fideifractione. et ille perdit res corpus ꝛ honorem ac libertatē. Ubicunqꝫ enim apprehensus fuerit nullum habet refugium nec obseruationem nec securitatem. Et qui eum retinet scienter aut defendit pari pena punietur. Si autem paruum crimen fuerit sicut modicuꝫ furtum ille perdit res. Et nota ꝙ omnes qui ꝓpter crimē famosum dānati fuerint ad mortē si etiā relaxationē pene p gratiam obtinuerint. tñ honorē nunqꝫ rehabebunt: ꝸ sic sp honori exptes dicētur. Qui ob famosum crimen dānati sunt. sunt sēper infames.

De sponsalibus et nuptijs. Capitulum. xxvj.

q Uia superius mentio facta est de iustis nuptijs. Ideo nunc de sponsalib⁹ ꝛ mr̄imonio ē dicēdum. Et primo d̄ spōsalib⁹ qꝛ hec solent matrimoniuꝫ p̄uenire. Quid sint sponsalia. vnde dicātur. Quomodo contrahuntur. In qua etate. Quis sponsaliorum effectus. An sponsi cōpellantur ad ꝯtrahendum mr̄imonium In quibus casib⁹ sponsalia dissoluantur. De p̄mo. Spōsalia sunt futuraꝝ nuptiaꝝ ꝓmissiones. Et dicuntur a spōdendo id est ꝓmittendo. Est autē mos spōdere vxorē stipulatione. Stipulatio vō est ꝓmissio interrogatōe p̄cedente ꝛ responsiōe sequente: vt dicendo. Spōsalia quid Sponsalia vn̄ Stipulatio q̄d

Spōsalia q̄nq₃ modis ɔtrahi

promittis mihi hoc: et alter dicit promitto. Contrahuntur autem sponsalia de futuro quinq₃ modis. Primo per verba ad hec apta vt accipiam te in vxorem. Secundo cum minores exprimunt consensum de presenti. Tertio per dationem arrarum aut annuli aut pecunie vel aliarum rerum. Quarto per solam sub arrationem: vt p immissionem annuli. Quinto per Juramentum. Contrahuntur etia₃ Sponsalia inter septennes. sed inter minores non sunt sponsalia. et ideo ex eis non oritur publica honestas. Et requiritur ibi q̄ vterq₃ sit minor: nisi esset proximus etate et malitia suppleret etate₃. ⁊ maxime cum tentasset ɔmisceri: Effect⁹ sponsaliorū est: q̄ inducit publice honestatis iustitiam impedientem matrimonium: Cōpelluntur autem sponsi ad matrimonium contrahendum si sint maiores ⁊ iurauerunt nisi deterius timeretur: quia tunc precise nō compelluntur. Jntellige hoc eodem statu manente. Nam si contraheret p verba de presenti cum alia non compellitur. Si autem quis iurauit cōtrahere et vult religionem ingredi. Datur sibi ɔsiliu₃ q̄ contrahat Sed ante copulam carnalem religionem intret Si autē ambo sunt minores pubertate. maiores tamen septennio. ante pubertate₃ neuter contrahere potest. Si autem alter esset minor: et alter maior: tūc maior qui primo venerit ad adultam etatem tenetur expectare minorem. Et cum ipse maior ad adulta₃ etatem peruenerit poterit matrimonium approbare vel reprobare nisi carnalis commixtio aduenisset. Si autem maior minore non expectato per verba de presenti cum alio contraxerit tenet matrimonium. quod semper habet rumpere illa sponsalia que fuerunt de futuro.

Spōsalia non minus q̄₃ inter septēnes ɔbi

Spōsaliorū effectus qui.

Qn̄ spōsi ad cōtrahendū m̄rimonium compellunt.

Sponsalia de futuro soluūtur. Capi. XXVII.

Tredecim de causis sponsalia solui.

DJssoluuntur enim sponsalia de futuro Tredecim de causis. Primo per ingressum religionis quod tenet etiam in sponsalibus de presenti. Secundo per susceptione₃ sacri ordinis quod locum non habet in sponsalibus de presenti. Tertio cum mutuo se absoluunt. Quarto cum alter recedit ad longinquam regionem ante carnalem copulam. Quinto cum alter incurrit lepram vl aliam magnam infirmitatem aut deformitatem corporis. Deformitas tamen in lepra non dissoluit matrimonium vel sponsalia de presenti: ymmo sanus tenetur. etiam infirmo debitum reddere. Sexto Si superuenerit affinitas. Septimo si fama habet impedimentum puta Affinitati superuenisse. Octauo cum alter eorum fornicatur carnaliter. Nono cum fornicatur spiritualiter. Decimo cum con-

cuz contrahuntur. secundo sponsalia de presenti. per secunda autez sponsalia de futuro non rumpuntur prima de futuro. Quod intellige si secundam non cognouit. quia tunc est matrimonium. Undecimo cum perueniens minor ad etatem adultam non vult ratum tenere quod fecit. Duodecimo cum quis promisit contrahere infra certum tempus nec stetit per eum quod non contraxit infra illud tempus. Tertiodecimo cum superuenerit cognatio spiritualis puta compaternitas vel cognatio legalis sicut est adoptio.

De matrimonio. Capitulum. XXVIII.

Circa matrimonium sunt duodecim notāda. Primo quid sit matrimonium. Secundo vnde dicatur. Tertio a quo sit institutum. Quarto quando sit institutum. Quinto vbi sit institutum. Sexto quibus verbis sit institutum. Septimo que fuit causa institutionis eius. Octauo qua etate et quomodo contrahatur. Nono que et quot sunt impedimenta eius. Decimo qui admittantur ad matrimonium impetendum. Undecimo quot et que sunt bona matrimonij. Duodecimo qui possunt matrimonium accusare. De primo matrimonium est viri et mulieris legittima coniunctio indiuiduam vite consuetudinem retinens. Dicitur autem matrimonium quasi matris munium idest officium. Institutum autem fuit a deo ante peccatuz in paradiso hijs verbis. Hoc nunc os ex ossibus meis. et caro de carne mea. propter hoc homo dimittet patrez et matrem et adherebit vxori sue. et erunt duo in carne vna. Causa vero institutionis matrimonij. ante peccatum fuit susceptio prolis sz post peccatum fuit vitatio fornicationis. Contrahitur matrimonium per consensum puberum coniungendorum non per consensum parentum. nec per consensum dominorum. nec solemnitates sunt de substantia matrimonij. Uerba tamen sunt necessaria quo ad ecclesiam in hijs qui possunt per se loqui. Et si verba a contrahentibus prolata. sunt obscura. recurratur ad communem eorum intelligentiam. Contrahi debent matrimonia publice non clandestine. Contrahitur vero matrimonium per verba ad hec apta. vt ego accipio te in meam vel in meum.

Matrimonium quid.
Matrimonium matri
Matrimonium a deo.
Causa matrimonij.
Matrimonium per consensuz fit
Matrimonia palpe contrahenda

Impedimenta matrimonij. Capitulū. XXIX.

Impedimenta que habent dirimere et impedire sunt duodecim que notantur in his versibus.

Error conditio votum cognatio crimen
Cultus disparitas vis ordo ligamen honestas

Si sis affinis si forte coire nequibis
Hec socianda vetant connubia iuncta retractant.
De singulis hic videamus. Et primo de errore. Iuxta qd' sciendum
quadruplex est error: scilicet. consensus. persone. conditionis et for
Error quadruplex tune. Error consensus est. vt cum deficit consensus vnius cōtrahē
Error consensus tium. Error persone. vt cum credo me cōtrahere cū A. et datur mi
Error persone hi B. Error conditionis. vt cū mihi pmittitur libera. et datur mi
Error conditionis hi ancilla. Ille tres cause impediunt et dirimunt matrimoniū: nisi
ex post facto consentiatur. Dico vel facto vel copula carnali. Quar
to vo causa. scilicet fortune seu qualitatis est. vt cū credo me con-
Error fortune. trahere cum virgine. vel cum diuite: et contraho cum corrupta vel
paupere. et ista quarta causa non dirimit contractum. Conditio lici
Conditio licita. ta. si apposita fuerit matrimoniali contractu: nisi teneatur non est
matrimonium. nisi ab ea fuerit recessum per purum consensum de
presenti subsecutum. vel per carnalem copulam. Conditio autē im
possibilis vel illicita. vel contra naturam apposita. pro non apposi
Conditō impossibilis. ta teneatur. Uotum solenne dirimit matrimoniū. Simplex vo vo
Solenne votū tum impedit: sed non dirimit. Dicitur autem solenne votum per su
sceptionē sacri ordinis. vel per professionem expresse factā alicui de
religionibus approbatis. Cognatio triplex. Cognatio spiritualis
Cognatio triplex. carnalis et legalis. Cognatio spiritualis est attinentia proueniens
ex sacramenti datione vel ad id detētione. Cognatio carnalis est at
Cognatio spirituali. tinentia proueniens ex consanguineitate vel affinitate Et hec diri-
Cogñtio carnal' munt matrimonium vsqz ad quartum gradum. In quinto autē vel
vlteriori gradu licite contrahitur. sufficit tm qp vnus contrahenti-
um excedat quartum gradum: licet alter sit in quarto vel citeriori:
Cognatio legalis est proximitas per adoptionem proueniens. Et
Cogñtio legalis habz tres prohibitiones. hec habet tres prohibitiones. vnam temporalem et duas perpetu-
as. Temporalem qua frater carnalis non contrahit cum sorore ad-
Temporalem optiua. stante adoptione. ea vero finita puta per emancipationem:
Perpetuam. bene contrahit. Alia est perpetua inter adoptantem et adoptatum
et inter vxorem adoptantis et adoptatū: etiam soluta adoptione.
Perpetuā alteram Tertia perpetua inter adoptantem et vxorem adoptati. Crimen sci
Incestus licet incestus impedit matrimonium sed nō dirimit. Item machina
tio in mortem coniugis non secuto effectu. Idem in alijs crimini-
bus. Homicidium autem carnale non impedit matrimonium. Cri-
Crimen tribus casib' dirimit matrimoniū. men nunqz habet dirimere matrimoniū nisi in tribus casibus Pri
mo qn qs adulter dat fidē adultere: viuente pma legitima ei' vxo
re. Scdo qn d facto ptrit cū altera pma viuente Tertio cū alter co

rum machinatur cum effectu in mortē alterius. Cultus disparitas est: vt siquis christianus contrahat cum Judea vel pagana: et illa non vult conuerti ad fidem christi. tunc dirimitur matrimonium. Secus autē est de coniugibus fidelibus quando alter eorum transit in heresim. quia matrimonium fideliū est verū et ratum. Infidelium autē verū est. sed non ratum. Et in hoc casu dissoluitur matrimonium. Et tamē hic qui remansit in fide contrahere non potest cum alia. Quia sepe simularet alter coniugum heresim: vt matrimonium separaretur. Et scias q̄ pagani q̄ scdm̄ suum ritum cum pluribus vxoribus contrahunt. et si omnes ad fidē conuertantur tamē solam primā habebunt vxorem. Item dixi. vis. idest violentia que ex sui natura habet matrimonium dirimere. cum em̄ cōtrahatur solo consensu. sed vbi vis est et violentia ibi non est consensus. ergo nec matrimonium. Eadem est ratio de furioso. qui consentire nō potest. dum furore laborat. ideo nec matrimonium contrahere potest. Distingue tamē inter vim et vim. talis vis et metus qui cadere potest in cōstantem virum siue fuerit maior. siue minor ille. cui vis infertur non est matrimonium. nisi postea consentit tacite vel expresse. Si autem non est talis vis que potest cadere in constantem virum. illa nō dirimit matrimonium. Ordo etiam sacer impedit et dirimit matrimonium. Minor autē ordo nec impedit nec dirimit Ligamen scilicet de presenti: quia alligatus vni vxori si contrahit cum alia nō tenet matrimonium. Duplex autem est ligamen sponsaliorum vnum per verba de presenti. Alterum per verba de futuro. Primum dirimit sequens matrimoniū Scdm̄ vo nō dirimit. Itē honestas id ē publice honestatis iusticia q̄ ē attinētia ex spōsalibus, ꝓueniēs: robur trahēs ab institutiōe ecclie. ꝓpter honestatē Et fit qn̄ q̄s ducit vxorē p vba de pn̄ti. illa mortua etiā nulla copula carnali cōstituta ipse nullam de consanguineis illius ducere potest in vxorem. Affinitas. que est quedā personarū proximitas ex coitu ꝓueniens tam fornicario q̄ȝ legittimo omni carens parentela. Hec hodie ꝓhibitiōes habet in primo genere tm̄. Sed quondā extendebat se vsq̄ȝ ad quartum gradum. Et sciēdum q̄ ꝯsanguinei viri non sunt affines ꝯsanguineis vxoris nec econuerso. Quia pater meus et alij ꝯsanguinei mei bene cōtrahunt cum consanguineis vxoris mee et ecōuerso Abstinere tm̄ debet vir solus a cōsanguineis vxoris sue vsq̄ȝ ad quartum gradum Et intellige hoc de affinitate que p̄cedit matrimoniū si enim sequitur non rumpit matrimonium vel sponsalia de presenti sed de futuro. Item impotentia coeundi impedit matrimonium.

Matrimoniū fideliū
Matrimoniū infidelium.
Duplex ligamē sponsaliorum.
Honestas
Affinitas q̄d
Consanguinei viri.

Scire debes q frigiditas in viro perpetua aut sectio virilium in viro et incurabilis artatio vulue in femina et malefitium perpetuum: si illa precedunt matrimonium dirimunt ipsum si probari poterint. Sed preter hos casus superius annotatos quibus impeditur matrimonium et dirimitur sunt adhuc quedā alia que impediunt sz nō dirimunt. sicut ē temp⁹ feriarum et contractum matrimonium cōtra interdictum ecclie. Et scias q per nullum crimen vir potest dimittere vxorem nec vxor virum. Possunt tamē seperari ab inuicē quo ad thorum propter fornicationem spiritalem vel carnalem. Remanent tamen coniuges separati. Fornicatio autem carnalis est. quando vnus coniugum frangit fidem adulterando. Spiritualis fornicatio est quando vnus coniugum fidelium transit in heresim. Psalm⁹ Perdes omnes qui fornicantur abs te. id est qui recedunt a fide. Et Nota si ambo coniuges voluntarie volunt ingredi religionē tunc matrimonium separatur. quia iam mundo mortui sunt. Si autem vn⁹ coniugum absq voluntate alteri⁹ ingreditur religionem: reliquus potest euz reuocare. Matrimonium ergo rite contractum nihil separat nisi ingressus religionis ante copulā carnalez. Et hoc ideo quia sicut matrimoniuz corporale dissoluitur p mortez corporalem Ita matrimoniuz spirituale dissoluitur p mortem spiritualem. Est enim duplex consensus animorum vnus spiritualis et hic soluitur per mortem spiritualez. quo homo moritur mundo p professionem religionis. Alius est cōsensus corporalis qui fit p coniunctionē sexuum et hic soluitur p mortem corporalez. Quale est enim matrimonium talis mors soluit ipsum. Fit autez separatio aliquando ad cohabitationez propter lepram ne sanus infitiatur a leproso. tamē debituz sibi reddere tenetur. si nō potest alter alterum auertere blandis vbis Etiā propter metuz mortis aliquando seperantur vt cuz viro furioso. vel cuz muliere venefica mortez viro procurante. Etiam cuz viro criminoso vt cum fure predone. Oculte tamen ei debitum reddat sed de furtiuis non viuat.

Alij casus matrimonium ipedientes.

Fornicatō carnalis.

Fornicatio spiritualis.

Consensus animoruz duplex.

De bonis matrimonij. Capitulum. XXX.

Bona matrimonij Tria Fides. Sacramentuz Proles.

tRia sunt bona matrimonij. Fides. Sacramentum et Proles. Fides q nullum fiat adulterium. Sacramētum q nullum fiat diuortium. Proles propter quā fit matrimonium que per coniuges vitari non debet. Si frangatur fides per adulterium vxoris. et fiet diuortium ipsa perdit dotem. Si per viri adulterium ipse perdit donationem. nisi fuerint reconciliati. Et si vterq fuerit adulteratus. Tunc paria crimina pari pena tolluntur:

hoc est verꝫ scḋm canones. Sed scḋm leges mulier deꝓ̄hensa in ad-
ulterio infaccetur vel viua sepeliatur. Si v̇o fit diuortium ꝓpter cō
sanguineitatē vel affinitatē quā ignorāter ꝯtraxerunt recupat mu
lier dotē suā ⁊ cetera bona nuptialia. ⁊ vir donationem ꝓpter nupti
as si liberos nō habēt. Si autē habēt liberos: tunc ꝓprietas dotis
⁊ donatiōis remanet apud illos: scꝫ liberos. vsufruct⁹ apd̄ parētes
Et vterqꝫ cōiugum: pōt alias contrahere matrimonium. Si vero
scienter contraxerunt: tunc ille qui sciuit ꝑdit omne qḋ alteri dedit.
⁊ alter qui nesciuit reseruat illud ad dies suos. postea vero applica
bitur fisco. nisi ꝓpter bonum pacis aliter statuatur. videlꝫ ꝙ vir re
cuperet dotē suā libere si filios simul nō habent. Si autē filios simł
habēt. tunc vsufructus dotis ⁊ donationis manebit apud eos: pro
prietas apud filios. Et isti filij etiā dicuntur legittimi: qꝛ ignorātia
illius supplet ꝯiugium. ⁊ sufficit ꝙ filij sint legittimi. Si autē ābo
sciuerunt istā inter se ꝯsanguineitatē. tūc etiā fili⁹ ille erit illegittim⁹
⁊ in nullo succedet parentibus. sed dos ⁊ donatio parentum statim
applicabitur fisco scḋm canones. Sed scḋm leges est alia pena p̄ter
illā. Et nota ꝙ durāte matrimonio nec dos nec donatio alienari po
terit. nisi causa legitima interuenerit. dissoluto aūt matrimonio vir
superstes facit cuꝫ dote quicquid vult ⁊ donationē obseruabit non
ꝑeioratā ad dies suos. Et econuerso de vxore. sed hoc totum veruꝫ
e si liberos nō habēt. vel nisi aliud de ꝯsuetudine inducatur Et sciē
dum ꝙ m̄rimonium intātum est fauorabile ꝙ etiā legitimat filiuꝫ
quē ꝯiuges genuer̄t añ m̄rimonium ꝯtractum Et hoc est verꝫ si tpē Fauore matrimonij.
ꝯceptōis vterqꝫ erat solut⁹: alˀs nō Et tales filij ꝑseq̄ns m̄rimoniuꝫ
legittimātur. sic̄ filij illegittimi ꝑ dñꝫ papā ł impatorē legitimātur

De accusatione matrimonij. Caplm̄. xxxj.

Um supdictis impedimētis m̄rimonium impeditur legitti-
c mi ⁊ pn̄tes dn̄t esse accusatores. Uñ repellitur q̇ ꝓpter tur
pē q̄stum accusat m̄rimonium. Absens etiā ꝑ lr̄as accusare
nō pōt nec testis esse. Et nota ꝙ ad ꝓbandā ꝯsanguineitatē aut affi
nitatē admittuntur ꝑentes ⁊ ꝯsanguinei poti⁹ q̄ꝫ alij: qꝛ p̄sumitur
tales meli⁹ scire genealogiā suā quā alij. Nō a ꝑentib⁹ āt accusato-
ribus. ꝫ fama deferente impedimentum pōt Eps̄ inquirere Et si im
pedimenta v̇a reperierit pōt m̄rimonium separe. Tñ absqꝫ iuditio
eccłie ꝯiunx non pōt dimittere ꝯiugē etiam si parentela sit notoria.
Et si dimiserit statim fiat restitutio. Et nota ꝙ in matrimoniali cau
sa lite nō contestata contra cōtumacem proceditur ad receptionem
testium ⁊ ad diffinitiuam sententiam.

De Tutela Capitulum. XXXII.

Tutela quid

Tutor quid.

Tutor quasi tuitor.

t Utela ē ius siue potestas in libero homine ad tuenduȝ eum qui propter etatē se defendere nequit Jure ciuili data aut pmissa. Tutor vo est. qui a iure ciuili habet vim ⁊ potestateȝ ad defendendum hominē liberꝝ qui se ꝓpter etatē defendere nescit. Et dicitur tutor quasi tuitor: id est defensor Debet enim defendere pupillum in omnibus causis iuditij et locis.

De curatore. Capitulum. XXXIII.

Curator quid.

c Urator est qui personā pupilli tm̄ respicit disciplinis ⁊ bōis moribus eum erudiendo. Potest vnus ⁊ idē esse tutor ⁊ curator: cui cōmittitur pupillus cum rebus ⁊ psona: ⁊ sic in ciuitatibus obseruatur.

De tutore. Capitulum. XXXIIII.

Tria gn̄a tutorum.

Testamētarij.

Legitimi

Datiui

t Ria sunt genera Tutorꝝ. vt testamentarij. legittimi ⁊ datiui. Testamētarij sunt qui a parentibus in testamento dantur. Legittimi sunt qui ratione ɔsanguineitatis tenentur tueri. Datiui sunt qui dantur a consulibus vel a pretore ⁊c̄.

Quis possit esse Tutor. Capitulum. XXXV.

Auctoritas tutorum.

Utor pōt esse omnis vir qui est vltra. xxv. annos fidelis ⁊ prudens siue sit affinis siue nō. Tutorꝝ autoritas ē. ꝙ pupilli nullum ɔtractum possunt facere sine eorum scitu ⁊ voluntate. Et si fecerint non tenet.

Quibus modis finitur tutela. Capl'. XXXVI.

tutela octo modis finitur.

t Utela octo modis finitur: vt pubertate. arrogatione: seruitute morte: ad tēpus datiōe: suspitōne excusatiōe ⁊ ciuitatis interdictione. Oēs autē tutores tenentur facere rationem d tutela ipsis commissa aut suscepta nisi aliter per litteras commissionis statutum fuerit ⁊ decretum.

Quis possit esse Tutor. Capitulum. xxxvij.

o Mnis vir probus ⁊ honestus tenetur iure diuino ⁊ humano tutelā ⁊ curā pupillorꝝ suscipere. Jure dico diuino Quia quod tibi vis fieri hoc fac alijs. Jure humano: qꝛ cōueniens est omni iuri. Qd̄ quis p se ꝓpter etatis imperfectionem pficere nō potuit suppleat aliunde. seu per alium.

Excusatio tutele quomodo fit. Caplm. xxxviij.

t Utores ⁊ curatores qui hic p eodē accipiuntur nō poterunt

se a tutela pupilloꝝ excusare nisi his causis. Primo ꝓpter multitudinem diuersoꝝ liberoꝝ. Secundo ꝓpter multitudinē diuersaruꝫ possessionum in diuersis locis positaruꝫ. Tertio ꝓpter bella principum. Quarto ꝓpter administrationē reruꝫ pͥncipis. Quinto ꝓpter seruitium reipublice. Sexto ꝓpter excessiuam paupertatem. Septimo ꝓpter insanabilem infirmitatem. Octauo ꝓpter litteraꝝ inscitiam Nono ꝓpter capitaleꝫ inimicitiam quā habet ꝯtra pupillum vł parentem pupilli. Decimo ꝓpter senium ⁊ senectutem. quando est vltra lxx. annos Undecimo quādo ē minor .xxv. annis. Duodecimo quia est miles actu exercens militiaꝫ Tertiodecimo quia est artista actu legens. aut quia est medicꝰ practicās. Quartodecimo quia est religiosus vł monachus. Clerici seculares se excusare a tutela non pn̄t neqꝫ maritus vxori datus pro tutore se poterit excusare. — *Tutores ⁊ curatores quattuordecim causis excusantur.*

De suspectis tutoribus. Capitulum.xxxix.

Utor fit suspectus. octo de causis. Primo si tutelam infideliter gerit. Secundo si bona sua ꝓpria stulte cōsumit. Tertio si pupillis necessaria non ministrauerit. Quarto si ipsos nulla exigente causa male tractauerit. Quinto si ipsos bonis moribus et disciplinis nō erudierit. Sexto si ipse ꝑ se est maloꝝ morum. Septimo si ipē est excessiue pauꝑ. Octauo si fuērit capitalis inimicꝰ partis pupillorum aut ipōrum. — *Tutor octo de causis fit suspectus.*

t (guide letter)

Qui possunt accusare tutores. Capitulum.xl.

s (guide letter)

Uspectos tutores accusare possunt omnes homines. viri ⁊ mulieres cōsanguinei et extranei. nutrices ⁊ publice mētrices. Et oīes q̄ hoc ob pietatis causā faciunt sunt audiendi.

De pena tutorum suspectorum. Capitulum.xli.

p (guide letter)

Ena tutoꝝ suspectoꝝ aliqn̄ ē infamia. aliquādo remotio ab offitio: aliqn̄ pena pecuniaria. aliquando pena corporalis.

Contractus viciatus Capitulum.xlij.

c (guide letter)

Olligi poterunt ex vniuerso quinqꝫ ꝑsone quaꝝ contractus ab eis initꝰ ⁊ factus viciatur et inutilis redditur. Primo ratiōe etatis. vt infans impubes. maior infante ꝓximꝰ pubertati. Secundo ratione ꝯditionis vt filiusfamilias et seruus ꝓprius Tertio ratiōe morbi. vt furiosꝰ mutꝰ surdꝰ ⁊ ceteri. Quarto ratiōe delicti vt ꝓdigus hereticꝰ apostota: faciēs crimen lese maiestatis. Quinto ratiōe iuris legalis. vt omnes mulieres que ꝓpter gratiā et fauorem eis a lege dataꝫ fideiubere nō possunt ꝓ aliquo neqꝫ debitrices se constituere. nec res suas pro alio in pignus dare etiam si

sit ei⁹ pr̄ vel mater. filius vel filia soror aut frater. possunt tamen se suo nomine obligare. si ita necessitas instaret.

De iure virginum et viduarum. Capitulū. xliij.

Vidue non habentes liberos pn̄t suis cum corporib⁹ ꝛ rebus facere qcq̄d pn̄t ꝛ volunt. excepta obligatōe ꝓ alijs vt iam visum ē pn̄t em̄ religionē intrare vel m̄rimonium ꝯtrahere pn̄t ꝛ meretricari cum corpe suo: ꝛ ex hoc nō ꝑdunt res suas. sꝫ tm̄ honorē. Res suas possunt vendere. obligare. donare legare tpe necessitati cui volunt. Idē iur̄ ē de v̄ginibus decēocto annorum.

Coniunx sine viro nihil pōt facere. Capi. xliiij.

Coniuges femine nō negotiantes nihil pn̄t facere ꝑ se neqꝫ cum ꝑsona sua: aut cum rebus: qꝛ sui iuris nō sunt. Sꝫ sunt sb̄ ptāte tutoꝝ suoꝝ. Si autē aliquā negotiationē aut ꝯtractum faciunt. nullius erit firmitatis. Uxores autē negotiantes ꝑ se oē in licitum ꝯtractum facē pn̄t: qꝛ in talibus ꝓ viris cōputantur

Propter quid coniugiū appetitur Capitulū. xlv.

Coīugiū appetitur ob tria.

Coniugium appeti pōt ꝓpter tria. Primo ꝓpter prolis generationē. qꝛ naturalissimum op⁹ est generare sibi silē. qđ cū honore ꝛ iusticia fieri pōt in ꝯiugio. Scđo ꝓpter peccati vitationē: qꝛ omnis coit⁹ p̄ter vxorē est mortal. Tertio ꝓpter diuersa opa. qꝛ q̄dā sunt opa viri. vt in acq̄rēdo vite necessaria. alia opera vxoris in ꝯseruando ꝛ custodiendo ꝛ prudenter dispensando.

Consilium de viro vxorando. Capitulum. xlvj.

Si q̄s igitur vult ducere vxorē dꝫ diligēter primo a bōis hominib⁹ inq̄rere si sit de honestis parētib⁹ an sit bn̄ parētata legittime nata adulta fortis tpata oposa virtuosa pulcra diues ꝛc. Est tn̄ diligēter attēdēdum. ꝙ silis silem sibi ducat. Si em̄ ignobil' ducit nobilē spernit eum. Si v̄o paup diuitē improꝑat paupertatem obijciendo. Si senex iuuenem raro sibi seruat fidem.

Ad regendum seipsum. Capitulum. xlvij.

Vita actiua.

Omnis hō optime seipm̄ r̄git qn̄ facit ꝛ opatur bona ꝛ fugit mala. faciēs opa pietati. deserēs opa crudelitati. diligēs iustitiā ꝛ veritatē. oditqꝫ mēdatia ꝛ iniq̄tatē. Et hec ē vita actiua. Uita autē cōteplatiua ē qn̄ q̄s spernit terrestria ꝛ diligit celestia. Nil aliud cogitans. nisi quō deum cognoscat. cognoscendo diligat. diligēdo inhereat. inherendo vn⁹ spiritus cum eo efficiatur.

Vita contemplatiua.

De regimine domus. Capitulum. xlviij.

d De regimine domus. iuxta qd nota. Quid sit dom⁹ ꝛ vnde dicatur. Ex q̃bus ꝯstat. ꝛ quare facta sit. domus ē cōitas q̃daꝫ ꝓm naturā ꝯstituta in oēm diē. dicta a domo domas domare qđ ē refrenare tenetur em̄ p̄rfamilias oēs q̇ inhītāt domuꝫ suā cogē ad fugiendum malum ꝛ faciēdum bonum. ad diligendum deuꝫ ꝛ celestia. cōtēnendumqꝫ terrestria Cōstat autē domus ꝑfecta ex quattuor. scꝫ viro muliere sobole ꝛ seruis. de quibus videbitur in ꝓcessu. Facta autē est domus ad quottidianā nature sustentationem Domus quid Domus vñ. Dom⁹ ex qb⁹

De regimine vxoris Capitulum. xlix.

v Ir debꝫ vxorē suā sup̄ omnia deo; facere seruilē. bonis moribus erudire. Susurras ꝛ cauillatiōes ꝓhibē. taciturnā reddere. pudicā ꝛ virtuosam facere. Circa ornatum corpis decē ter se hr̄e: a discursu eā cohibere: loca occulta ei interdicere: operosaꝫ facere. humilitatē ꝯsulere. supbiā dissuadere. Si fuerit prudēs ꝛ adulta ꝓcurationē domus cōmittere; ꝛ ei bn̄ ꝯfidere. Sꝫ si stulta iuuenis ꝛ ꝓterua fuerit. dꝫ eā nō armis. sed v̄gis ꝛ baculis seueriter cedere ꝛ ad omnia alia q̄ ad salutē anime corpisqꝫ decentiam spectant fideliter informare. Domus ad quid facta.

Vxor ad viꝝ quō. Capitu. L.

e Cōuerso dꝫ vxor viro suo in omnibus licitis ꝛ honestis obtpare. curā domus habē. operosa existere. ꝛ ea que in domo sunt suppellectilia diligēter custodir. Cellaria: pmptuaria: coquinam frequenter visitare. familiā prudēter ꝛ subtiliter dispēsare. pie arguere; nō male tractare. lites iurgia conuitia in domo facta sedare et complanare ꝛ cetera.

Vir ad vxorem quomodo. Capitulum. LI.

o Bligatur etiā vir vxori sue. vt eā honeste tractet: victum ꝛ vestitum scđm suum posse ei ꝓuideat. fidē datā firmiter custodiat. ꝛ de ea sola stet ꝯtent⁹. Eāqꝫ suspectā nō hēat: sꝫ q̄si sotiā teneat. nō q̄si ancillam male tractet. Uiceuersa ipa vxor teneatur viꝝ suum diligere ei nō insultare. non iniuriari: cum eo non ꝯtēdere: sine eius voluntate nullum cōtractum peragere.

Parentes ad filios Capitulum. LII.

i Ure naturali pentes ꝛ maxime p̄res obligātur filijs suis naturalibus ꝛ legittimis. vt maxim̄ā hēant solicitudinē circa ipsos. Primo q: filij hn̄t esse ab ipis. Debēt ergo illos inesse ꝯseruare qđ fit ꝑ vite necessaria. Scđo ab infantia mollib⁹ ꝛ maxime lacte nutrire. ꝛ vt p̄seruētur a vino: ꝛ custodiātur a nimio ploratu. ꝛ caueantur a fortuitu casu. motu vero moderato regantur.

Tertio vt pueri ab infantia ad septimum annuz materna lingua in struantur. ꝛ ista scita statim in fide xp̄i informentur. Et a septennio vsq₃ ad xij. annuz linguā latinā ꝛ lr̄as addiscāt. Post quartumdeci muz annuz grauiorib⁹ laborib⁹ se intromittant. Et si nobiles nobilia Si ciues ciuilia Si rustici ruralia. Si artifices artificialia addiscāt. Quarto disciplinatis gestibus edoceātur. Quinto p̄cauendi sunt a venere. Sexto sunt instruēdi vt fugiāt malam societatē et sequen tur bonam. Septimo sunt informādi de facetia mense. Octauo vt ludos illicitos effugiāt. aleam et taxillos deuitēt. Nono erudiendi sunt circa habitum vestimentorum.

Filij quomodo ad parentes. Capitulū. LIII

e Conuersio filij debent parētibus suis subijci. ipsisq₃ seruire. p eis laborare. et eis acq̄escere. nil preter eoꝝ voluntatē agere nullu₃ cōtractum facere. et cetera q̄ hic pertranseo. Filie vo p̄ncipaliter instruende sunt maxime vt deo seruiāt. et ne sint ociose non garrule: nō scurre: nō lasciue. nō impudice nō vagabunde. non indisciplinate: sed in omnibus morigerate.

Quomodo paterfamilias. Capitulum. LIIII.

Serui sunt q̄druplices Naturales.

p Aterfamilias deb₃ familiā suā erudire. verbo. facto. exēplo Quadruplices autē sunt serui. naturales. legales. mercenarij. ꝛ gratiarij. Naturales sunt serui. q̄ in nullo sibi p̄uidere sciunt q̄uis sint corpe fortes sunt tn̄ mente fragiles. ꝛ hoꝝ sunt do mini ꝛ rectores merito arte ꝛ rōne vigentes. Serui legales sunt q̄ in bello capiuntur. vel qui se voluntarie ꝛ scienter vendunt aut ve di permittunt pro pretio vel comoditatis causa. Hij dicuntur p̄prij serui. Serui mercennarij sunt. q̄ p p̄cio certo ꝯducuntur ad tp̄s cer tum: sc₃ annum dimidium. Sunt etiā operarij. qui ad diem tm̄ ser uiunt: vl̄ horā mō p̄cio ip̄is deputato. Serui gratiarij sunt qui non de pretio deputato. sed ad gratiam seruiunt. In suos naturales do mini hn̄t tale ius ꝙ ip̄i p eos suppleāt qd̄ p̄pria psona vl̄ vtute pfi cere nolūt aut nō pn̄t. In suos legales seu p̄prios dn̄i hn̄t tale ius ꝙ nunq̄₃ ab ip̄is sine eoꝝ voluntate recedere psumant. semp₃ ip̄is seruire tenētur. s₃ dn̄i eoꝝ tenētur ipsis necessaria p̄uidere. ꝙ si nō facerēt liberi efficiuntur. Et q̄cq̄d labore cōportāt. hoc dominoꝝ ē. heredumq₃ eoꝝ. In suos mercennarios dn̄i hn̄t tale ius. Ꝙ an̄ tp̄s ꝯductiōis ab ip̄is recedē nō pn̄t. qd̄ si facerēt pdunt p̄tium ip̄is pro missum. Et nullus debet eos in suos seruos recipe nec tenere. Et si quis eos sciēter tenuerit ip̄is postulatis si eos nō restituerit dabit

Legales

Mercennarij

Operarij.

Gratiarij

iudici emendā p quā eos ad restituendum cōpellat. Dñi tñ non dñt eos licētiare añ tp̄s ꝯstitutum nisi excessib⁹ notabilib⁹ hoc meruerint. ⁊ nisi p̄tium sibi ad tale tp̄s deputatuȝ eis integralr̄ psoluerint Et si idē seru⁹ vestes suas pluserit vl̄ pbiberit vl̄ quoquomō alienauerit nō tenetur. s̄ dñs eas rehēbit vbicunqȝ reinuenerit. Seruos autē gratiarios siue s̄uos honestos dñi sui licentiari poter̄t qñ eis placebit. sed debēt eos honeste remunerare Tales etiā serui licētiā recipe pñt qñ volunt. nō āt tpe necessitatis dños suos relinq̄ndo. s̄ tpe paci. p h̄ ip̄is ascribitur magna fid̄s ⁊ honestas. q2 si suos dños tpe nccitati relinq̄rēt infamiā inciderēt. nullāqȝ mercedē ꝯseq̄rētur

De regimine ciuitatis. Capitulum. LV.

a De regimē ciuitatis nota p̄mo. Quid sit ciuitas. vñ dicatur. Quare sit fcā Ex q̄b⁹ ꝯstat. Quot ⁊ q̄ sunt rectores ciuitati De p̄mo Ciuitas ē domoꝝ. ⁊ vicoꝝ plr̄alitas. p̄dijs. ⁊ possessionibus ad bñ viuēdum ordinata. Et dr̄ ciuitas ciuium vnitas. fcā āt est nō soluȝ ad viuē: sȝ ad bñ ⁊ ad pacifice viuere. Cōstat v̄o ciuitas ex agricol̄ ꝓpter victum. ⁊ artifitib⁹ ꝓpter amictum vestitutuȝ ⁊ alia necessaria. ⁊ ex negotiatorib⁹ circa foꝝ vt ea q̄ in hac ciuitate ñ repiuntur adducātur aliunde. Itē ex mercennarijs ⁊ lr̄atis ⁊ scieti ficis ⁊ maxime ex legistis monetarijs campsoribus militibus armigeris. aduocatis. propugnatoribus. et rectoribus. Ciuitas quid. Ciuitas vnde. Citas cur fcā. Ciuitas ex quibus constat.

De rectoribus ciuitatū ⁊ offitio eoꝝ. Capi. LVI

r Ectores ciuitatis sunt q̄ttuor. s. magr̄ ciuium. Cōsules. Judex ⁊ popul⁹. Juxta qd̄ nota: q sic tpe belli ciuitas p arma defenditur. ita tpe pacis p iustas leges ⁊ ꝯsuetudines moribus vtētium gubnatur. Et vt ciuitas p leges bñ regatur q̄ttuor requiruntur. Primo vt leges ip̄e p sapiētiā bñ inueniātur Scd̄o vt p ciuilē potētiā bñ custodiātur. Tertio vt scd̄ȝ iustas leges acta ciuium recte iudicētur. Quarto vt ea q̄ i legib⁹ traduntur a populo firmiter ⁊ debite s̄uentur. Bñ autē leges inuenire spectat ad ꝯsules. bñ custodire ad mgr̄m ꝯsulum: bñ iudicare scd̄m leges ad iudices bñ eas obs̄uare spectat ad oēs ciues. Nota h̄ q tria sunt gña hoim̄ in ciuitate. Quidā acceptātur. q̄dā tollerātur. q̄dā refutantur Rectores ciuitatis quatuor Vt ciuitas per leges bñ regat̄ Tria in ciuitate hoim gña

De rectore ciuitatis. Capitulum. LVII.

m Agister seu rector ciuitatis dȝ p̄ncipalr̄ in se q̄nqȝ hr̄e. scȝ q sit fidel̄. prudē3. public⁹. misericors. ⁊ p̄meditatiuus Est āt offm̄ ip̄i⁹ vt i rēpublicā añ om̄ia intēdat Ciuitatē singul̄mēsibus respitiat vtilitates ipsi⁹ ꝓmoueat. defectus suppleat. Contē- Rector ciuitatis q̄nqȝ teneat Rector offm̄.

dentes sup certis caus ad ↄsilium citet. pplm in necitate ↄuocet. in occultis sentētiata. publice ꝓpalet. ad ↄsilium ꝛ ad p̄toꝛium sepius in septimana vadat. Et quando ipse ex causa legittima nō potest in teresse. tunc alium loco sui substituat ne ciuitas negligatur.

Impedientia bonum cōsiliū. Capitulū. LVIII.

Tria bonū cō siliū ipediētia.

Ria vo sunt oē bonuꝫ ↄsiliuꝫ impediētia. festinatio. ira. et odium. Ergo ↄsules dn̄t in se hr̄e alia tria. oē bonum ↄsiliuꝫ ꝓmouētia. s. p̄meditatiōem. māsuetudinē ꝛ eq̄lē amoꝛē ad oēs homines

De quibus est consiliandum. Capitulū. LIX.

c Onsilium principalr dꝫ fieri de quinqꝫ. s. de ꝓuentib⁹. d̄ alimēt. d̄ custodia. d̄ pace. d̄ bello. d̄ legislatōe cuꝫ maturitate

De electione consulum. Capitulum. LX.

Cōsulū offitiū

d Ebent autē ad ↄsiliuꝫ eligi viri sapiētes. debitā etatē hn̄tes deum timētes. auaritiā detestātes. munera nō sectātes. Est qꝫ offm̄ eoꝝ leges ↄdere. dubia interpretari. obscura declarare. vtilia ↄsumare. inutiles leges abolere cōe bonum ꝓmouē Juris rigoꝛē mitigare defectum supplere. pacē ꝛ cōmoditatē turbantes punire ꝛ coꝛripe. seditiosos relegare. lites sedare. causas audire sententias ferre. ꝓuētus ciuitatis scire. de alimtis ꝓuidē. circa omē foꝝ ꝓspicere. p̄currentes punire. ꝛ vt laboꝛes artificum bene ꝛ iuste fiant attēdē. et cuncta alia facere q̄ reipublice bona et vtilia sunt

De regimine Judicis. Capitulum. LXI.

i Udex dꝫ in se octo hr̄e. s. pfectā etatē. di timoꝛē. iudicādi autoritatem. legum sciētiam. rectam prudentiam. vicioꝛum custodiam. bonos moꝛes. zelumqꝫ iusticie ꝛc̄.

Quid in pretoꝛio fit. Capitulum. LXII.

i N p̄toꝛio sunt oēs cause expediēde except testamēt ꝛ ab intestato relictis ꝛ appellatiōib⁹. ꝛ q̄rela sup iudice. ꝛ positiōe tutoꝝ. de viduis ꝛ oꝛphanis. de iniusta structura domoꝝ. de positiōe officialium ciuitatis. de statera. ꝛ d̄ numero pondere ꝛ mesura. hec enim in consultoꝛio ventilantur.

Quid consules faciant. Capitulum. LXIII.

q Uia in pplo potētia custodia ꝛ defensio ciuitat ↄsistit. Igitur ↄsules nihil noui aut ardui inuenire nec ↄstituē dn̄t in ciuitate sine ppli scitu ꝛ voluntate. Tenētur etiā consules singulis annis coꝛam senioꝛibus et potioꝛibus de populo rationeꝫ facere de cunctis perceptis pꝛouentibus ciuitatis.

Quid princeps faciat. Capitulum.LXIIII.

p Rinceps ꝛ dñs naturał terre alicuiꝰ. dꝫ ad minꝰ ĩ se hr̃e. xv. vtutes Primo deum sup omnia timere ꝛ diligere sibi diligēter seruire. ꝛ eius mādata fideliter custodire. Utilitatē cōitatis pcogitare, primiores suos ditare exaltare ꝛ cōsiliari nobiles in terra sua fouere. Ciues ꝛ subditos suos adiuuare ꝛ regere gratiose Scientiā lr̃arum in regno suo habere. sapientes ꝛ fideles p̄ ceteris honorare. pietatē ꝛ iustitiā amare. nulli iniuriari in psona. aut in rebus nec in honore. de ꝓpriis cōtentus esse. aliena non inuadere. adulatores ꝛ delatores nō audire. pacē ꝛ ꝯcordiā ꝛ verā amicitiā suis ciuibus indicere: ꝛ eis bñ ꝯfidere. ꝛ ab ipis se facere custodire. Omnibus solennitatibus ciuium suoꝝ interesse. ꝛ cum ipsis letari ꝛ ne guerra vel caristia in terra sua fiat. diligenter precauere. Querelas paupeꝝ exaudire. et sup illas cuꝫ effectu iudicare. Ex his hēbit laudem et honorem et prompta obsequia ab hominibus in presenti et in futuro a deo premium sempiternum.

Princeps naturalis. quindcim ĩ se teneat.

De Tyranno. Capitulum.LXV.

t Jrannus vo facit in omnibus directe ꝯtrarium. qꝛ deuꝫ nō diligit nec timet ministros. dei odit. vtilitates suas ꝓprias querit. Proximos suos depaupat deprimit ꝛ humiliat. Nobiles in terra sua nō pmittit ꝯualescere. Ciues ꝛ subditos suos opprimit ꝛ ꝯculcat. Litteraꝝ scientiā non curat. sapientes ꝛ fideles dehonorat ꝛ repellit. pacem ꝛ iustitiā odit. Omnibus iniuriatur psonas occidendo. Res ꝛ bona eoꝝ inuadendo. heredes eoꝝ spoliādo vxores filias ꝛ amicas suoꝝ ciuium viciando. pacē ꝛ concordiā disturbando. palpones detractores ꝛ traditores hominuꝫ fouet ꝛ diligit. maleficos nō odit Ciuibus suis nō ꝯfidit. ymo ab extraneis se custodiri facit. Solennitates ciuium ꝓhibet. lites in terra sua quottidie ꝓcurat. Querelas paupeꝝ nō curat Causa viduaꝝ ꝛ orphanorum nō intrat ad eum. ꝛ scd̃m sua placita iudicat. Ex his ꝯsequitur infamiā ꝛ in honorem a mundo. odium a deo. ꝛ suppliciuꝫ sempiternum. Qm̃ vt dicit Aristoteles. Tyrannum occidens. magnuꝫ obsequium diis prestare videtur.

Liber Secundus Summe Raymundi

Superiori libro determinatum est de iure personarum Nunc determinandum est de iure rerum iuxta qd notanduz. Quod in qualibet ciuitate ⁊ vrbe christiana. Tria genera rerum ad minus debent esse: scilicet res dei tm̄ Res vniuersitatis tm̄. Resq̧ singulorum hominum tantum. Res dei tm̄ sunt. omnes res sacre ⁊ religiose. ⁊ hijs annexe Res sacre sunt omēs res per episcopum consecrate ⁊ rite dedicate. vt sunt sacre edes templa dei. altaria. monasteria. cemiteria. ⁊ his similia. ac omnia alia bona que ad diuinum cultum ⁊ ministerium dei pertinent. diuino honori dedicata. Ut sunt calices. cruces. monstrantie. ornatus. palle ampule. campane. vexilla. thuribula. missalia. ⁊ libri ecclesie. ⁊ cetera ecclesiastica. Et nota q̄ edes dei ⁊ altaria. nullo modo alienari possunt. Reliqua v̄o bona ecclesie possunt in necessitate vendi vel obligari. scilicet propter redemptionem captiuorum. ꝓpter debita ecclesie. ⁊ propter alimenta pauperum. Res religiose sunt loca mortuorum idest sepulcra. Et nota q̄ quilibet potest sibi locum religiosuz id est speciale sepulcrum facere in suo fundo. in alieno vero fundo d̄ licentia domini fundi illius hoc idem facere potest Unde si quis proprium sepulcrum lapide suo signatum habet: in illud nemo debet suum mortuum inferre. Si qui autem habent commune sepulcruz in illud quilibet infert suum mortuum etiam altero inuito. In commune autē cemiterium. quilibet potest suum mortuum inferre ⁊ sepelire vbi potest. Idem ius est de stallis virorum ⁊ mulierum in ecclesia. Et dicuntur hec loca religiosa. quia periti legum. ita sanxer̄t Res vero sacris annexe sunt. omnes curie Episcoporum canonicorum plebanorum. et omnes res dotales. Et hec omnia alienari non debent. Res autem vniuersitatis tm̄ sunt. pretorium consultorium theatra stadia strate semite vie. Pontes tramites Naues transitus vectorum. Sunt etiam vniuersitatis omnes stationes extra domꝰ ciuium constitute vbi omnes res communes venduntur et census ex his prouenientes. Quia nullus ciuis ante domum suam quicq̧ iuris habet. nisi vnum passum pedis cum dimidio super quem stillicidia sua cadunt de tecto. Sunt autem he stationes omnium mechanicorum. videlicet Carnificum. pistorum. institorum. pellificuz coriariorum. sellatorum. bursariorum. vitrariorum. aruinatorum ⁊ ceterorum. Sunt etiā vniuersitatis cēsus de omnibus locis forensiuz

In qualibet ciuitate tria dn̄t esse gn̄a rerum

Res dei tm̄.

Res sacre

Res religiose.

Res sac. is annexe.

Res vniuersitatis tm̄.

formariȷ̈s.allectariȷ̈s.pullariȷ̈s.castrariȷ̈s.ferrariȷ̈s.sigillinariȷ̈s.⁊ de omnibus penesticis. Uniuersitatis sunt etiam census.⁊ de omnibus communibus domibus mercationum.pannificum.lanificuȝ.linificum.pellificum.calcificum.pannicidarum et ceterorum. Uniuersitatis etiam sunt omnes census, de turribus ciuitatis. De fossatis. de mensuratis modiȷ̈s: vrnis metretis.humidorum ⁊ aridorum. et de omnibus ponderibus quibus mercimonia ponderatur. Res v̄o singularium hominum multe sunt ⁊ diuerse. Quedā tamen ip̄is naturali iure dominia acquiruntur. Quedā iure ciuili et humano ⁊c̄. Cēsus vniuersitatis tm̄

Que naturali acquiruntur iure. Capitulum.II.

p Rimo determinandum est d̄ his que naturali iure acquiruntur.eo q̄ illud ius vetustius est omni iure vt sup̄ patuit Naturali enim iure acquiruntur nobis res corporee multis modis.vt statim infra patebit. Primo per occupationem.id est per captionē ferarum ⁊ animalium. Quia omnia fera animalia que in terris ⁊ in aq̄s ⁊ in aere nascuntur ⁊ nutriuntur.qn̄ nos ea capimus p̄ venationem.aucupationem.piscationeȝ statim nostra sunt.quia antea nullius erant. Et quod nullius est. naturali ratione conceditur occupanti Etiam quia tempore primeuo omnia fera animalia erant omnibus communia.⁊ licuit vnicuiqȝ capere vbi potuit et voluit. Et ideo quia talia animalia tempore libertatis nullius sunt.et nulli vtilia sed omnibus nocitura.igitur ab omnibus capi possunt. Nec interest vtrum quis in suo fundo vel alieno.feras ⁊ bestias capiat. Potest tamen dominus fundi volentem venari.piscari.vel aucupari in fundo suo si preuidet prohibere ne ingrediatur. Et si vltra hoc ingreditur.tenetur sibi iure iniuriarum et furti actione Et quicquid eorum ceperis.eo vsqȝ tuum esse intelligitur.donec tua custodia cohercetur. Dum v̄o tuam custodiam euaserit.et in naturalem libertatem se receperit.tunc tuum esse desinit.⁊ rursum fit occupantis. Naturalem autem libertatem recipere intelligitur cum vel oculos tuos effugerit: vel ita sit in conspectu tuo: vt impossibilis propulsio sit eius prosecutio.

De natura et iure apum. Capitulum.III.

a Pum natura feta ē Itaqȝ apes q̄ in arbore tua ꝯsederint.an̄ q̄ȝ in aluear io tuo includantur.nō magis tue eē intelliguntur q̄ȝ volucres q̄ in arbore tua sibi niduȝ fecerit Ideoqȝ si alius eas incluserit.ip̄e eaꝝ dn̄s erit Fauos q̄ȝ si ī arbor̄ tua effecerint q̄lib3 p̄t r̄cipe te nesciēte.si āt p̄uides aliquē ifunduȝ tuuȝ ingrediē

tem. potes eum omni iure prohibere ne ingrediatur. vt dictum est supra. Examē quoqꝫ apum si ex alueario tuo euolauerit. eo vsqꝫ tuum esse intelligitur donec in conspectu tuo est et facilis est eius prosecutio. alioquin fit occupantis ꝛc.

De volucribus euolantibus. Capitulum. IIII.

p Auones. columbe. falcones. accipitri. nisi ꝛ alie volucres. q̄ ex consuetudine euolare ꝛ reuolare solēt. feraꝝ habēt naturā. nā et apes idem faciunt ꝛ inde constat eas feras esse. Igitur tales volucres ius apum omnino tenebunt.

De animalibus redeuntibus. Capitulum. V.

c Eruos. hinnulos. capreolos. vrsos. ꝛ alia siluestria animalia. etiā lupos ꝛ vulpes. quidā ita māsueta habēt. vt ī siluā et in alia loca abire ꝛ redire soleāt. quoꝝ tñ naturā feraꝫ esse nemo negat. que eousqꝫ tua sunt q̄diu ad te reuertuntur. si vō redire desierint esse tua desinunt ꝛ erunt occupātis. Animum vō reuertendi deserunt cum consuetudinem redeundi postponunt.

De animalibus domesticis. Capitulum. VI.

g Allinarum anserum ꝛ aucarum domesticarum nō est fera natura. Ideoqꝫ si quouis modo turbate fuerint. ꝛ licet conspectum tuum effugerint quoquo tamen loco fuerint semꝑ tue esse intelliguntur. Et qui animo lucrādi ea animalia retinuerit. furtum committit. sicut in ceteris animalibus domitatis.

Res acquiruntur nobis ꝑ captionē Capi. VII.

s Ecundo acquiruntur nobis res ꝑ captionez ex hostibus. vt quādo liberos homines in bello captiuamus. statim in nostrā seruitutem deducuntur. Qui tñ si nostrā euaserint ptātem. et ad suos reuersi fuerint pristinum statum rehabebunt ꝛc.

Per inuentionem. Capitulum octauum.

t Ertio per inuentionem thezauri naturalis de nouo. vt sunt gemme margarite lapides preciosi defluentes ex maris fluctibus expulsi ꝛ in littoribus inuenti. aut in cauernis montium extracti ꝺ terra. Que omnia inuentorum sunt. Item acquiritur nobis res per inuentionem thezauri artificialis abscōditi. Thezaurus em̄ quem quis in suo fundo inuenit naturali. Iure eius erit qui inuenit. Si autem inuenerit in alieno fundo non data ad hoc opera sed casu fortuito. dimidium erit inuētoris. ꝛ dimidium domini fundi. Si āt mercēnari⁹ me⁹ thezauꝝ in fundo meo inuenerit tot⁹ me⁹ erit. ꝛ nihil ad euꝫ ꝑtinebit nisi qꝺ si bōa voluntate voluero elargi-

ri. Si autē q̄s metalla in montib⁹ aut vallibus inuenerit siue fortui to casu siue data ad hoc opa. ⁊ añ alios ista loca extrametauerit totum ipsius erit. si fundus suus est. sin autē. tunc domino fundi q̄cq̄d labore suo de terra extauerit. dabit ptē ſm isti⁹ terre ꝯsuetudinē ⁊c.

Acquisitio per derelictionem. Capitulum. IX.

p Er derelictionē acquiruntur nobis res: vt quando quis domum. agrum vl' vineam dimittit incultā nec vult colere nec curat habē. tunc q̄s se de ipso intromittit. statim efficitur occupātis. Item p proiectionē voluntariā reꝝ acquiruntur nob res: vt qñ reges principes pretores vl' cōsulares missilia mittunt. i. nummos ⁊ pecunias in vulgus ꝓijciunt ignorantes q̄ntum quilibet eorum sit accepturus. Hoc ipm sic ꝓiectum statiꝫ transfertur in dominium eius qui accipit vel reperit. Nō autē sic est de ꝓiectione nō voluntaria reꝝ: vt quando quis maris intemperie. vel alterius fluminis magni causa. alleuiandi nauem: res suas d̄ naui eijcit. hec enim dominoꝝ permanent. quoꝝ prius fuerant. quia palam est eas res. non eo animo eiecisse. q̄ nolit suas esse. sed magis vt periculum maris. salua naui effugeret. Ea de causa. qui res tales. fluctibus maris vel fluctuum seu fluminum expulsas vel eiectas. vel etiam in ipso mari. nante lucrandi animo abstulerit. furtum committit. Idē ē de rebus perditis. vt si quis rem suam perdat de curru. vel vehiculo. d̄ equo vel de dorso ignoranter. aut in nauigio. Si quis eam inuenerit. et non restituerit. furtum committit

Per alluuionem. Capitulum decimum.

a Cquiruntur nobis res per alluuionem. idest aquaꝝ inundationem. vel adauctionem occultā. vbi quicquid flumē agro tuo adijcit latenter tuum est. Est enim alluuio latēs aque incremētum. Si autem vis fluminis agro tuo partem aliquā abstraxerit. ⁊ vicini tui fundo appulerit. palam est etiam tuam permanere si āt lōgo tpe vicini fundo adheserit. ⁊ arbores q̄s secuꝫ traxerit radices ī euꝫ funduꝫ egerint. ex eo tpe videtur vicini fundo eē acq̄sita Alluuio quid

Per accrescentiam. Capitulum vndecimum

a Cquiruntur nobis res per accrescentiā vtpote insula que in mari creuit qd̄ raro accidit. illa fit occupantis. Nullius eniꝫ creditur antea fuisse. Insula autē que in flumine nata est naturaliter qd̄ frequenter euenit. siq̄dē mediam ptem fluminis teneat cōmunis est eoꝝ qui ab vtraq̄ꝫ pte fluminis ꝓpe ripā habent p̄dia. pro modo latitudinis cuiusq̄ꝫ fundi. Quod si alteri parti proximior

est. eorum est tm̄ qui ab ea parte prope ripam predia possident. Qr si aliqua parte diuisum flumen fuit. deinde infra vnitum agrum alienum in formam insule redigerit. permanet illi insula cuius ager fuerat. Qr si naturali alueo in vniuersum derelicto ex alia parte fluere ceperit. prior quidē alueus eorum est qui prope ripam eius predia possident, p modo latitudinis cuiusq3 agri. Nouus āt alue⁹ eius iuris incipit cuius est ipsum flumen. Qr si per aliquot tempus ad priorem alueum flumen reuersum fuerit Rursus nouus alueus eoru3 esse ceperit ⁊ incipit. qui prope ripam eius predia possident. Si autem totus ager inundatus fuerit ⁊ inundatio faciem fundi nō ꝯmitat si postea aq̄ recesserit certum ē fundu3 ei⁹ manē cui⁹ p⁹ fuit ⁊c.

Per generationem Capitulum. XII.

Cq̄runtur nob res p gn̄atiōe3 vt animalia bruta ⁊ irrōnabi
a lia. ex nostris pecudibus nata nostra sunt. et etiam ratōnabilia vt pueri ex ancillis nostris nati nostri sunt Acquiruntur etiam nobis res ex aliena materia: vt cum spēs aliq̄ facta sit ex re et materia alteri⁹. Queri sol3 q̄s naturali ratiōe dn̄s sit. An is q̄ fecit An ille q̄ materie dn̄s fuit. vt si q̄s ex aliēo argēto vas aliqd fecerit Aut ex vuis seu oliuis alienis vinu3 oleu3 aut frumētu3 fecerit. aut ex aliēo vino ⁊ melle mulsu3 miscuerit vl' ex aliēis medicamētis colliriu3 compōit vl' emplastr̄. vl' ex aliēa lana pānu3 facit. Aut ex aliēo pāno vestē sibi sartit. vl' ex aliēis thabul' aut asserib⁹ naue3 vl' armarium vl' stubellā fabricauit. Ad hāc questionē dicunt q̄dam. Si ea spēs ad rude3 materiā reduci poterit eā domini videri esse q̄ materie dn̄s fuit. Si v̄o nō possit reduci tunc ille dn̄s erit q̄ spē3 introduxit Alij dicunt q species cedet materie. Eo q matria est sbstantia spēi talis accidens. Alij dicunt q materia dignitatis cedit speciei. Et q faciens sit dominus ⁊ nō cuius materia fuerit. In cōtrarium. Omne quod de mea re fit meum est vt inferius in multis locis patebit. Ad hanc questionem dico saluo Juditio meliori. Qr si faciens emit illam materiā alienam bona fide. et credidit ea3 esse illi⁹ a quo emit. Et sic introduxit formā vl' speciem. Tunc totum compositum eius erit. Mala enim fides vendentis non potest nocere bona fide ementi. Idem est si quis colligit vuam ex vinea quam credit esse suam. Et ignoranter absq3 fraude ex his vuis fecit vinum totum compositum erit suum Si autem hanc vineam sciens non esse suam ⁊ colligit vuas ⁊ vinum facit tunc pdit formam et materiam cum impensis et damna ex his orta resarciet. Et cum hoc propter violentiam factam a Judice impunis nō euadet. Si autē euidenter probabitur

Materia qd.
Species quid

q ista materia fuit alterius vt ortus vel vinea. ex qua collecte sunt vue. tunc faciens. aut soluat materiã vt vuas. aut recipiat cõpetẽs pcium p suo labore et fatigia. Qr si nõ fecerit cõpetit ɔtra euz actio doli mali. Idem iudicium est de oliuis et spicis et omnibus supradictis. Si autẽ partim ex sua materia et ptim ex aliena speciem aliquã fecerit ignoranter. credens bona fide ambas ptes suas esse. dubitã dum nõ est eum esse dñm qui fecit illud ɔpositum cum tamen nõ solum operã suam dederit: sed et ptem eiusdẽ materie eidẽ prestauerit Hoc est verũ scdm aliquos. Ego autẽ dico vt in questione precedẽti q nemo debet cum alterius iactura seu damno ditari.

Res per intinctionem. Capitulum. XIII.

a Cquiruntur nobis res p intinctionẽ seu colorationes: vt si quis tinxerit lanam suã aut fila sua in meum colorẽ purpureum et fecerit ex his pannum. Queritur cui⁹ sit pannus. vtrũ illius cui⁹ fuerit materia. aut cuius fuit forma. Ad hoc dicunt qdã Quis color purpureus sit preciosior qȝ lana tñ qr ẽ accidens. ergo cedit materie que est substantia. Ego vo dico. Si intinxit sciẽter tẽ perdit materiã. si ignorãter: tunc dñs forme soluet sibi pãnum al's p actionem doli mali perdet totum. ymmo nõ eẽt equum q preciosus color purpureus cederet tam vili materie. Igitur pannus est ei⁹ cui⁹ ẽ color.

Liquidorũ p ɔmixtionẽ. Ca. XIIII

a Bquiruntur etiã res p voluntariã corpm humidorũ cõmixtionem. vt si qui voluntarie vina sua in simul fuderint et fecerint ex his vnũ corp⁹. nõ ẽ dubiũ. qn illd corp⁹ sit ãborũ Idẽ iuri ẽ si ex diuers̃ materijs vna fit species: vt ex vino et melle fit mulsũ nec interest. si fortuito casu materia eiusdẽ gñis vl' diuersorũ sil' fusa fuerint. et ab inuicẽ separi non poterint Si quis autẽ hoc corpus totum p se seruare voluerit. alteri in rem quedam actio p mõ sue partis competit. et hoc est arbitrio iudicis estimandum. Mulsum ex quibus fit

Commixtio siccorum Capitulum. XV.

a Cquiruntur etiã res p cõmixtionẽ corpm siccorũm seu aridorum. vt si qui frumenta sua eiusdem grani vel diuersorũ granorum voluntarie siml' miscuerint. hec communia erunt amborum. Si autem voluntarie vel casu grana hec. mixta fuerint nõ videtur esse communia: quia singula illa grana in sua substãtia durant ex valore hec expeditio. est iudicis arbitrio decidẽda. nec magis istis casibus frumentum cõmune fit quã grex ouium vl' pecora vnius pmixta pecoribus alterius gregis communia esse intelliguntur

Per edificationem. Capitulum. XVI.

Cquiruntur nob etiã res p edificationẽ: vt siquis in suo solo
a bona fide. alienã materiã edificauerit credens eã esse suã ipse
dñs intelligitur eẽ edifitij. q2 oẽ q edificatur solo cedit: nec
tñ dñs materie pdet eã nisi intantum q eã materiã nec vendicare ne
q ꝯ ea ad exhibendum agere potest. Vendicare dicitur qui petit ab
illo rem dicens eam esse suã. Ille agere dr̃ ad exhibẽdum q̃ petit rẽ
pduci in mediuz. i. iuditiuz vt videat si ẽ sua. Et h̃ iõ fit ne edifitia re
scindãtur Cuilibet eñ licitum est. ꝯstruere. nulli autẽ dirimere De
bet tamen dñs edifitij istã materiã solum in simplum soluere. Si ãt
istã materiam mala fide vel vi scienter edificasset. tunc soluat in du
plum. ꝛ iudici satisfatiat ꝓ emenda. Econuerso siquis ex sua mate-
ria in alterius solo domum edificauerit scienter. tunc illius fit dom⁹
cuius est solum. Et dñs materie pdet eam. Si autẽ ignorabat se in
alieno solo edificare. ꝛ si dñs soli petat illã domum ꝛ dicat suaz esse
ꝛ nõ soluit materiã nec pretiuz laboꝝ. Idẽ põt p exceptiõz doli ma
li a domo repelli: q2 edificans bone fidei possessoꝛ fuerat dom⁹ illi⁹.

Per plantationem Capitulum. XVII

Cquiruntur etiam res p plantationẽ: vt siquis alienã plãtã
a in suo solo posuerit ipsius erit ꝛ econuerso. Et h̃ est veruz si
in vtroq3 casu planta radices egerit. Anteq3 autẽ radices e-
gerit pmanet eius cuius prius fuit. Ex eo autẽ tẽpoꝛe quo plãta ra-
dices egerit ꝓprietas eius cõmutatur: vt si vicini tui arboꝛ terram
tuã ita presserit. vt in tuum fundum omnes radices egerit. tunc ar-
boꝛẽ illam tuã recte dicimus. Ratio eñ nõ pmittit: vt arboꝛ alteri⁹
intelligatur eẽ quã in cui⁹ fundo radices egerit. Iõ arboꝛ ꝓpe ꝯfini
posita si in vicini fundum aliquas radices emiserit cõis amboꝝ erit

Per seminationem. Capitulum. XVIII.

Cquiruntur etiã res p seminationẽ: qua eñ ratione plante q̃
a terra coalescunt ꝛ nutriuntur solo cedunt. Eadez ratione ꝛ
frumenta que sata sunt id est seminata solo cedere intelligun
tur. Et nota sicuti is q̃ in alieno solo edificauit. si ab eo petatur edifi-
tium defendi põt p exceptionẽ doli mali scd̃m ea que sup̃ diximꝰ Ita
eiusdem exceptionis auxilio tutus esse potest is qui in alienum fun
dum sua impensa conseuit ꝛ cetera.

Per scripturam Capitulum. XIX.

Cq̃runtur res p sc̃ptură: vt siq̃s scp̃sit libꝝ aureis lr̃is in meo
pgameño Qr̃ cui⁹ sit lib an scriptori an me⁹ Dico ãt q iste lib

est me⁹. qꝛ scriptura cedit pargameno sicut ea que solum cedunt in edificando: atq; ea q̄ inseruntur. pōt tn̄ scriptoꝛ suas impēsas peter̄ quas bona fide impendit. Que sibi si nō fuerint solute poterit me ꝑ exceptionem doli mali a libꝛo repellere.

Per picturam. Capitulum. xx.

a Cquiruntur quoq; res ꝑ picturā: vt siq̄s ī aliena tabula q̄d depinxerit. Queritur cui⁹ sit tabula picta Quidā putant tabulam picture cedere. alijs videtur ɔ̄triuz. Sed dico φ tabula sit pictoꝛis: eo φ foꝛte tabl'a est res vilis. ꝛ modici valoꝛis. pictura v̄o p̄ciosa et res magistral'. Nā videtur ridiculum φ res p̄ciosa. artifitiosa deberet cedere vilissime tabule. Et si a dn̄o tabule is q̄ pīxit eā petit eā ꝛ nō soluit p̄tium tabule. poterit pictoꝛ ꝑ exceptionez doli mali submoueri ꝛ ecōuerso. ꝛ hoc est veꝝ. si pictoꝛ tabulā bōa fide possedit. sin autē tunc poterit furti actio contra eum haberi.

Per emptionem Capitulum. xxi.

a Cquiruntur nobis etiā res ꝑ emptionē vl' ꝑ donationē. vt si q̄s a nō dn̄o quē credit dn̄m esse bona fide fundum emit: vel ex donatiōe aliq̄ iusta cā bona fide accepit. placuit nāli rōne fruct⁹ q̄s in nō suscepit ei⁹ eē q̄ potuit ꝓ cultura ꝛ cura Et iō si postea verus dn̄s supuenerit. et fundum illum vendicet obtinebit. Tn̄ de fructibus ab eo sumptis agere nō pōt. Si v̄o q̄s sciens alienuz fundum possederit. Nō idē ius ɔcessum est. Itaq; cum fundo etiaz fructus licet consumpti sint. restituere cogitur.

Per vsufructum fundi Capitulum. xxij.

a Cq̄runtur nob res ꝑ vsufructum fundi. vt is ad quē vsufructus fundi ptinet. nō aliter dn̄s efficitur fructuum: nisi inq̄ntum eos pcepit ip̄e. ꝛ iō l3 maturis iā fructib⁹. nōdum tn̄ ꝑceptis fructuari⁹ decesserit ad heredes ei⁹ fructus nō ptinent. sed dn̄o ꝓp̄etati omnino acq̄runtur. Eadem fere de colono dicuntur.

Per vsufructum pecudum. Capitulum. xxiij.

a Cq̄runtur nob res ꝑ vsufructum pecudum. ꝛ nota h̄ φ fet⁹ pecudū sunt agni edi vituli suculi equuli. silr̄ lac lana ꝛ vellera seu pil⁹. Que omnia nāli iure fructuarij sunt. Partus v̄o ancille in vsufructu nō ē ɔ̄tuz ad plenā ꝓp̄etatē igr̄ ad dn̄m ꝓp̄etatis ptinet. Absurduz eīn videtur hominē in fructu esse cum de⁹ omnes fructus hōis gr̄a ꝑcreauit. Et nota. Siq̄s pecuduz vsufructuz h̄eat in locum mortuoꝝ capitum fruactuari⁹ ex fetu aliō sbmittēdz Et in vineaꝝ vel arboꝝ mortuoꝝ locum fructuarium alias vites ꝛ

Fetus pecudū
Partus ācille

arbores sbstituere debet. fructuari⁹ etiāz recte colere debet ꝛ quasi bonus paterfamilias vti debet alās ipsas perdet.

Per donationem. Capitulum. XXIIII.

Cquiruntur nobis etiā res ꝑ dationem. vt si aliq̄s dominus
a alicui amico vl' seruo dat rem aliquam Jure naturali statim
ipsius est, cui dedit. Nihil em̄ tā ꝯuemēs est naturali equitati q̄ȝ voluntatē dn̄i volentis rem suam in alium transferre. ratam haberi. Et ideo cuiuscunq̄ȝ generis sit. corporal' res, tradi potest a domino et tradita alienari.

Per dotem. Capitulum. XXV.

Cq̇runtur nob̄ res per dotem ꝛ donationem. vt quādocunq̄ȝ
a res alicui ex cā dotis ꝛ donatōis vel aliq̄ alia iusta cā dātur si
ne dubio trāsferuntur in eum cui data sunt h̄ mō q̊ data sunt

Ex venditione Capitulum. XXVI

Cq̇ritur etiaz nob̄ res Jure naturali ex vēditiōe. vt si q̄s vē-
a diderit rem suaz alteri ꝓ parata pecunia. emēs nō erit prius
illi⁹ rei dn̄s nisi quādo ꝑtium ei⁹ totaliter ꝑsoluit. vl' alio mō satisfaciat vēditori. vt cautione compromissiōe vel pignore. Sed si is q̇ vēdidit rem tradidit eā fidei emptoris Dico eā statim emptoris fieri. Et si alius creditor illas res occupauerit me p̄nte sue erīt eadeȝ rōne. Si q̇s habȝ liberā negotioꝝ administratiōem a dn̄o suo sibi cōmissaz. si idem vēdit vl' tradit rem facit eam statim accipiētis pleō Jure. Aliquādo etiam trāsfertur dominium rei sola voluntate sine traditione ei⁹. vt si ego tibi accōmodaui aut locaui vel apud te aliq̄ȝ rem deposui ꝛ postea tibi vēdo vl' dono eādem rē. Tunc statim ꝓprietas ei⁹ rei tibi acq̇ritur ac si eam tibi tradidissem. Ideȝ Juris est. si vēdo tibi vinuȝ in cellario. vl' blada in horreo ꝛ assigno tibi claues ad ea. statim tu dn̄s efficieris eoꝝ ad omēm tuā voluntatē ꝛ vtilitatem cuȝ illis faciēdi. Et Nota quādo res vēdite traduntur. tunc amplius om̄e ꝑiculum earꝝ est emptoris. Hec de acq̇sitione rerum corporalium Jure naturali dicta sufficiant ꝛc̄.

Res incorporales Capitulum. XXVII

Ereb⁹ incorporalib⁹. Nota q̄dam sunt res corporales. q̄dā
d incorporales. Corporales sunt q̄ sui natura tangi poterunt
vt homo. Incorporales sunt res q̄ tāgi nō poterunt. veluti hēditas: vsufruct⁹: vsufund⁹. habitatō: tutela: ꝑcaria: experitōes et similia. Nec obstat q̄ꝛ in hereditate res corꝑales ꝯtinētur. Naȝ ꝛ fruct⁹ q̇ ex fundo ꝑcipiuntur corꝑales sunt Silr ꝛ illō q̄ ex aliq̄ ob

Res. Corporales. Incorporales

ligatione nob debetur plerumq corporale est. veluti hō fundus pecunia. Ipsm autē ius percipiendi fructus. ius hereditatis. ius fruēdi. ius vtendi. ius obligationis incorporale est. Eodē numero sunt iura rusticorum et vrbanorum prediorum q̄ et seruitutes vocātur. Siliter ius redditnum et ius censuum. Sunt tn̄ duplices seruitutes vt psonales et prediales Predia rusticorum dicuntur agri in quib' nō sunt dom' aut edifitia. Seruitutes.

Seruitus prediorum. Capitulum. XXVIII.

Rusticorum prediorum iura sunt. Limes iter via et aqueduct'. Limes est ius possessionum. possessionē a possessione diuidēs. Iter est ius eundi equitandi pellendi. Via est ius pergēdi ducendi peragrandi. Aqueductus est ius aque p fundum alienum ducendi. Nota q via in pte strictiori dz hre octo pedes. in latiori sedecim. Iter debz hre quattuor pedes. Limes dz hre duos pedes. Ista tn̄ mensura relinq̄tur arbitrio mensurātium et terre q̄ntitati. Hic nota q vadēs pedes. dz cedere de via equitanti. eq̄tans currui pergenti. currus vacuus pgens onerato. currus onerat'. de alto pgēs debet cedere currui onerato ascendēti. Sunt āt alia rusticorum prediorum iura scilicet Jus aquā de fonte hauriendi et pecora ad aquam pellendi Jus pascendi. Jus calcē cōquirendi. et ius arene argille aut lymi scindendi aut fodiendi. ius lapides minerales rumpēdi. et mlta alia silia

Limes. Iter Via Aqueductus Via stricta Via lata. Limes

Seruitus vrbanorum prediorum. Capi. XXIX

Urbanorum prediorum iura sunt hec. vt vicin' onera vicini nō sustineat trabē tignum vl lignum in parietē ipsi' non immittat. stillicidium in edes vl areā seu cloacā ipsi'. nō inducat. fenestras in curiā ipsi' nō faciat. luminib' vicini sui nō offitiat. Fimum añ sui vicini domum nō piiciat. p fundum ipsi' nō vadat. nō pellat: nō pgat Si quis āt aliq̄d horum hre voluerit. pce a pcio aut pacto efficere dz. et lras sup h recipe. al's nulli' sunt firmitatis q̄tocunq̄ ēt (tpe durauerint.

De vsufructu. Capitulum. XXX.

De vsufructu sunt q̄ttuor notāda. Primo q̄d sit vsufructus: Scdo in quo psistit. Tertio quō pstituitur. Quarto qn̄ finitur. Usufructus est ius alienis reb' vtēdi vel fruēdi salua rerum sba. Est g' vsufruct' in corpe q̄ ablato necesse ē et ius tolli. Differt āt a pprietate. s. a re in q̄ est. q2 si aliq̄s legauerit vni vsufructuz tc̄ heres solummō hz nudā pprietatē et eā. Pōt tn̄ aliq̄s legare i testamento vni fundum et alteri vsufructum. sz sine testamto id facere et pstituere nō pōt nisi pactionib' et stipulatiōib'. Ne tn̄ in toto pprietates inutiles sint. sp eīn deducto vsufructu placuit certi mōis vsu

Usufructus. Vsufructus a pprietate differt.

Usufruct⁹ ubi constituitur.

fructum extingui ꝛ finiri ꝛ ad ꝓprietatē reuerti. ꝯstituitur autē vsufruct⁹ nō tātū in fundo ꝛ in edib⁹ verūetiā in ∫uis ancillis ꝛ iumētis cunctisqꝫ reb⁹ exceptis areis. ꝛ excepti his q̄ ip̄o vsu ꝯsumuntur. nā hee res neqꝫ iure naturali neqꝫ ciuili recipiunt vsufructum in q̄ꝝ numero sunt vinū oleū frumentū vestimentū ꝛ pecunia. Sed ne ad heredes hee res nunq̄ꝫ reuerterentur senatores cōstituerunt. vt cui vsus pecunie legatus est satis det heredi cautionādo De tāta pecunia restituēda si moreretur vel si ciuitas ipi ꝑpetuo interdiceretur Cetere āt res vt vinum ꝛ oleū frum̄tū. ita traduntur vt ei⁹ fiāt cui dātur Sūt tm̄ resp̄dicte estimari vt si moriatur recipiēs ā a ciuitate ꝑpetuo relegetur satisfaciens cautio heredi p̄stetur. De tanta pecunia restituenda quāti fuerit res estimata. Cōstituitur vsufruct⁹ per preces ꝑ preciū ꝑ ∫uitutē ꝑ testamentū ꝑ emptionē vel ad dies vite sue. vel ad certum tp̄s. Finitur ꝛ terminatur vsufructus ꝑ mortē fructuarij. non ꝑ mortē dn̄i ꝓpetati. nec per mortē heredū ipsi⁹. Et perpetuam interdictionē ciuitatis ꝑ malū vsum. ꝑ alienatiōeꝫ. per resignatiōeꝫ. ꝑ reemptiōeꝫ. ꝑ peioratiōeꝫ. per incendiū. ꝑ terremotū. ꝛ per antiq̄tatē. Cum v̄o finitus fuerit vsufruct⁹ totaliter. tunc omnino reuertitur ad dominum ꝓpetati ꝛ q̄ p̄us ꝓ medio. i. al's vn̄ habebat id tunc pleno iure habet possidendo totum ꝛc̄.

Usufruct⁹ q̄n terminatur.

De vsunudo. Capitulum. XXXI.

Quiv summu∣dum habet.

O Mnibus istis modis q̄b⁹ vsufructus ꝯstituitur ꝛ finitur eisdem modis vsusnudus ꝯstituitur ꝛ finitur minus tm̄ iuris habet vsusnud⁹ quā vsuffruct⁹. Primo q̄ꝛ is q̄ fundi vsumnudum hꝫ nihil vlteri⁹ hr̄e intelligitur nisi vt olerib⁹ herbis feno stramēti ꝛ lignis ad quotidianū vsū vtatur. Secundo q̄ꝛ i eo fundo hactenus ei morari licꝫ sic vt neqꝫ domino fundi nociuus sit neqꝫ his ꝑ q̄s opa rustica fiunt sit impedim̄to. Tertio q̄ꝛ Jus illud quod habet nulli potest vendere donare obligare locare neqꝫ concedē hec tamen omnia vsufructuarius facere potest ꝛc̄.

De vsuedium Capitulum. XXX. II.

Qui vsum edi∣um habet.

Q Ui vsumedium habet nichil hacten⁹ Juris hr̄e intelligitur nisi vt ipe sol⁹ inhabitet. ꝛ nulli locet. sꝫ nec ad aliū hoc ius trāsferre potest. ymo vix ꝯcessū ē. vt eo abn̄te hospitē in domū recipiat. qui cū vxore sua ꝛ liberi suis ꝛ ∫uis ibi habitet. vsqꝫ ad ei⁹ aduētū. Js v̄o ad quē ∫ui vs⁹ ꝑtinet idē tātummō ꝓ se ope ꝛ ministerio ∫ui vti pōt. ad aliū v̄o nullomō ius suū valꝫ trāferre. Idem Juris etiā est in iumento. Si autem alicui pecudū vl' ouiū vsus legat⁹ fuerit. Ideꝫ neqꝫ lacte neqꝫ lana nec agnis vtetur quia

in fructu sunt. Pecoribus autē uti pōt solum ad stercorādum agr. Et si alicui sola habitatio legata fuerit neq̄ usus videtur neq̄ usufructus. s̄ q̄si aliqd̄ ꝓprium ius. pōt tñ idē alteri ꝓbo viro habitatōnem locare sine deterioratōe eiusmodi. Et hec de seruitutibus ꝛ usufructu ꝛ usu nudo ꝛ habitatiō dicta sufficiāt. De hereditate āt ꝛ obligatiōe habebitur loco suo ꝛc.

De usucapiōe. Ca. xxxiij.

1 Ure ƀo ciuili nob̄ res corꝑales mult̄ mōis acq̄runtur ꝑ usucapionē ꝛ ꝑ p̄scriptionē. iuxta qd̄ nōnduz. Quid sit usucapio. q̄d p̄scriptio: q̄ spēs eoꝝ: q̄ vtilitas eoꝝ: q̄t ꝛ q̄ req̄runtur ad ea. Prescriptio est ius quoddā ex tpe capiens firmitatē. ꝛ habet fieri in rebus immobilib⁹. Usucapio ē acq̄sitio dominij ꝑ ꝯtinuationē possessionis tpe a lege diffinito ꝛ hꝫ fieri in rebus mobilib⁹. Spēs usucapiōis ē tm̄ vnica. s. triennium. Spēs ƀo p̄scriptōis sunt tres. vna. s. longi tpis. altera lōgioris. tertia longissimi tpis. De q̄b⁹ p⁹ dicetur Utilitas usucapiōis ꝛ p̄scriptiōis. est triplex. ꝓma q: ista tpa sunt a lege data ne reꝝ dominia maneāt in incerto. Scd̄a q: si ista tpa nō essent data null⁹ vnq̄ res suas posset q̄ete possidere. Tertia q: q̄ res bona fide emptas ꝑ ista tempa a lege data in pace et quiete possidet. ꝛ si postea ab aliquo impeditur r̄ndere nō tenetur ꝑ eisdem.

Prescriptio. Usucapio. Species usucapionis vnica. Species p̄scriptionis tres. Utilitas usucapiōis ꝛ prescriptiōis trip. ex

De prescriptione. Capitulum. XXXIIII.

a D ƀam āt p̄sc̄ptionē ꝛ usucapionē ista req̄runtur. Usus. Recta fides iustus titul⁹ possessio tp̄s. Res p̄scriptibil' p̄scriptio vera requirit.

Uersus ad usucapionem.

Publice rē mobilē vicioq̄ carentē. Glosa hoꝝ ƀsuum Recta fides id ē bona fide: vt si q̄s emit q̄d. i. aliquā rē mobilē vel immobilē. iusto titulo. i. ꝑ certo ꝑtio ꝛ iusto. ꝛ ab eo quē credit eē dn̄m eiusdem rei. Publice. i. manifeste. q: si in occulto emit. tē res videtur suspecta. vicioq̄ carētē. i. q̄ nō sit furtiua neq̄ vi rapta. nec mala fide possessa: q: ista nunq̄ usucapi poterit. eo q̄ a lege diuina ꝛ humana ꝓhibita sunt Qui em̄ alienā rē vēdiderit vl' obligauerit ā donauerit alteri sciēter furtum ei⁹ ꝯmittit. Sed illud aliq̄n aliter se hꝫ vt patebit Qui ḡ rē talē talib⁹ ꝯditōib⁹ appositis ꝯtinue habuerit sine oī impetitiōe. tpe a lege diffinito ampli⁹ eā q̄ete hēbit ꝛ nulli r̄ndebit q̄rulāti Nota q̄ mult̄ mōis pōt q̄s alienā rē in aliuz trāsferre sine vitō Primo si heres rē defuncto ꝯmodatā: vl' locatā: vl' apud eum depositā: estimās hereditariā rē suā eē: bona fide emptori vēdiderit: aut alteri donauerit seu dotis nōie dederit: nō est dubium: q̄n is q̄ accepit: iuste sibi usucape possit: q: illa res in furti vitium nō cadit. neq̄

Multis modis quis pōt rē alienā alium trāsferre.

heres ille furtum ꝯmittit qui eam bona fide tanq̄ rem suam alienauit. Furtum enim nō ꝯmittitur nisi affectu furandi. Errat tamen heres q̄ sic alienauit. Igitur tenetur rem ipsam vel valorem eius vero dn̄o restituere ꝛ emens circa emptionē suam remanere. Idem Iuris est. Ego credo me heredem cum in rei veritate nō sum heres. vel cū credo mihi rem aliq̄ legatam fore. ꝛ tn̄ nō est. nec ꝓbari poterit. Etiam si aliq̄s rei immobil' vacātis possessiōē ꝓpter absentiā aut negligētiā veri domini. aut quia sine successore decesserit sine vi inuadicatur. Qui q̄uis mala fide possidet quia scit se alienum fundum occupasse tamen si ipse alteri bona fide accipiēti tradiderit poterit illi lōga possessione res acq̄ri. quia nec furtiuum. nec vi possessum accipit. Abolita est enim q̄rundā sententia estimātium rei immobil' furtum fieri. Aliquādo etiā res furtiua. vel vi possessa vsucapi potest. veluti in dn̄i potestatē reuertitur. q2 verus dn̄s eam emit. vel si debitor alienā rem obligauit. Tunc enim vitio eius purgatō ꝓcedit illius vsucapiōe. Sed q̄d ego emo a sartore tunica ad ꝑparandum sibi datam aut pānum a rasore ad radēdū sibi datū aut a famulo alicuius dn̄i merces sibi ꝯmissas vel calceos a famulo calcifici. nunq̄d vsucapio eas. Dico q̄ sic. Si bona fide emi ea credēs illorum esse q̄ mihi ea vendiderit etiā si nō habuero a tpe a lege diffinito. Quia nō nocet bona fide ementi mala fides vendentis vt. ff. de. diuers. ti. prescrip. l. in vicium. Sed imputēt sibi ipsis q̄ infidelib' hoīb' bona sua ꝯmittunt. poterunt tamē veri dn̄i ab illis infidelib' bona eorum postulare. Item dixi. iusto titulo scilicet emptione. vel donatōe. aut successiōe. aut ꝑmutatōe. vel alia q̄libet iusta causa. Dixi ꝛ. ꝓ iusto ꝑtio q2 si ꝓ minori q̄ ꝓ iusto ꝑtio emisset vt pura ꝓ decem quod valz viginti illa nō tenet q2 ibi interuenit fraus ꝛ dol' q̄ nemini debent patrocinari. Et q2 emat ab eo quē credit esse dn̄m eius illius rei. Si enim sciuisset rem illius nō esse aut furtiuā tunc ꝯtractus nō valēt. Dixi q̄ habuerit eā ꝯtinue sine interruptiōe q̄libet. Fit enim multiplex interruptio vt naturaliter ciuiliter ꝑ Sinodalē. ꝓclamatiōnē. ꝑ ꝯuētiōez. ꝑ citatiōnē. ꝑ insinuatōnē. ꝑ ꝑtij oblationē. ꝑ ꝓtestatiōez. ꝑ debitī recognitionē. ꝑ fenoris solutionē. ꝑ rei possessionē. ꝛ ꝑ solā libelli oblationē. Interrumpitur etiā infamia. pena. dignitate. potētia. furore aduersarij impediēte agere. Dixi etiā possessio tp̄is: hoc est q̄ emēs possedit istā rē tāto tp̄e q̄to a lege est diffinitum. Diffinit autē lex isto tp̄e. vt si q̄s rē mobilē possideret ꝑ tres ānos sine arrestatiōe. amplius eā q̄ete possideret. Si q̄s possideret rē feudalē militarē decē annis. amplius eā q̄ete possideret. Est autē duplex feudum scilicet rusticum et militare. Item si q̄s possidet

Interruptio fit multiplex.

Feudum duplex:

ꝓꝑetates triginta annis ampli⁹ eam ꝑscribit. Dixi res ꝑscriptibilis Hic nota ꝙ oēs res corꝑales ⁊ incorꝑales iura ⁊ actiões prescribi poterunt. Res autē communitatis vt limites ⁊ fines terraꝝ et res pupillorum. res dotales. res filijfamilias. res sacra. res religiosa. liber homo ⁊ seruus fugitiuus nunꝙ̃ poterunt prescribi. Est autem limes spatium terre inculte. quod diuidit possessiones terre ab inuicem Fines sunt loca vel termini quibus. districtus ⁊ regiones distinguuntur. Res pupilli id est impuberis. Res filijfamilias. id est nō emancipati. Res dotalis id est fundus datus vxori ꝓ dote. Res sacra id est religiosa a nullo debent possideri. ergo nec prescribi. Liber homo non prescribitur. nec appropriari potest quouis iure vel modo quia libertas libera res est. Seruus fugitiuus a suo vero domino quantocunꝙ̃ tempore altero commanserit. adhuc eum suus verus dominus rehabebit.

Limes quid

Fines quid.

Libertas.

De acquisitione donationis. Capitulū. XXXV

e

Est ⁊ aliud genus acquisitiōis reꝝ iure ciuili qd̄ vocatur donatio. de quo vidēdum Quid sit donatio. Quot eius species ꝓpter qd̄ vocetur. an piuges possint sibi mutuo donare. De primo donatio est quedā collatio facta alicui simplr̄ ex mera libertate. vel ꝓpter nuptias. vel ꝓpter metum mortis. Tres ergo sunt eius species: scilꝫ simplex: ⁊ ꝓpter nuptias ⁊ causa mortis. Simplex donatio est: que ob nullā causam fit. sed mere gratis. Scd̄a est q̄ fit ꝓpter nuptias contrahendas inter virum et vxorem. Tertia est que fit propter metum mortis instantis vel futuri ⁊c̄.

Donatio qd

Donatōis species tres

Donatio simplex.

Donatio propter nuptias

Donatio mortis causa

Qō donatio cā mortis pōt reuocari. C. XXXVI

s

Simplex id est libera. donatio tradita temere reuocari nō pōt Donatio causa mortis sex d̄ causꝭ reuocari potest. Primo si donator fuit infirm⁹ ⁊ pualuit. Scd̄o si eum penituit. Tertio si donatari⁹ dāna vl̄ ꝑicula donatori intulit. Quarto si donatari⁹ ingratus fuit. Quinto si donatari⁹ donum nō acceptauit. Sexto si donator donum nō tradidit donatorio nec eum dn̄m doni illi⁹ fecit Donatio q̄ est inter viꝝ ⁊ vxorē stante mr̄imonio reuocari nō pōt nisi ī tribus casibus. s. tacite. expsse. ⁊ ꝑ mortē. tacite reuocatur ꝑ adulterium cum repudio. Expsse reuocatur ꝑ peiorationē vl̄ ꝑ alienationē rei donate: ꝑ mortē qn̄ donatari⁹ an̄ donatorē moritur. Donatio inter viꝝ ⁊ vxorē stāte mr̄imonio. ex q̄ alter fit ditior. alter paupior. de iure nō tenet nisi morte ꝯsumetur etiā si iuramentuꝫ interueniat. hoc est si mulier donat viro suo bona sua pr̄na vel materna. ex q̄ donatōe

Donatio causa mortis sex d̄ causis reuocari potest

Donatio inter virū et vxorem tribus casibus reuocari pōt.

Donatio q̄ alter fit ditior. alter paupior de iure nō tenet

ipa depauperatur vel ecōuerso. Ita donatio de iure non tenet ante morte mulieris etiam si interuenerit iuramentum. Idē iuris est si vxor remittit viro dotem. quia ista ambo a lege probibita sunt.

De dote et eius speciebus. Capitulum. xxxvij.

Circa tertiā donationē que vocatur dos. plura sunt notanda Quid sit dos. quot eius spēs. Qñ debeat dari. Quātum d iure. quō debeat dari. Quando dos repeti poterit. Ex quib⁹ causis dos lucretur. Quando dos sit restituenda. vtrum vir totā dotem teneatur restituere. Quis possit petere dotem. vtrum vxor possit resignare dotem. vel doti renuntiare. Utrum vxor quouis modo poterit dotem alienare: vtrum dotē esse saluā. debeat credi marito Uel vtrū debeat cautio de ipso pstari. Si vir fecit impēsas in res dotales vtrū sibi debeant resartiri: vtrū dos antecedat oēs creditores.

Quid sit dos Capitulum. xxxviij.

Dos quid. Dos est datio vel donatio quedā facta viro a pte mulieris ꝓpter onera matrimonij sustentanda Spēs eius sunt tres. s. Spēs dot. tres ꝓuectitia. aduentitia. ⁊ estimata. Prouectitia dos est datio Dos ꝓuectitia quā dat pater filie vel au⁹ nepti ꝓpter nuptias. Et illud est ꝓprium matrimonium ipsius cum quo facere pōt: quicquid vult liberis nō extantibus nisi aliud pactum fuerit statutum. videlicet si extant liberi. tunc filia habet vsumfructum dotis ⁊ ꝓprietas manet apud illos. Si autē ipsa filia intestata decesserit. tunc liberoꝝ est successio. ⁊ nō patris neqꝫ matris: neqꝫ alicui⁹ ꝯiuncti a quo res primo aduenīat. Et hij liberi possidebunt dotē illā plēo iure. Taceat igitur omnis hō qui dicit ꝙ pter liberos ꝓprium matrimonium detinere. Aduentitia dos est que ꝓuenit a matre: vel ab alijs ꝯiunctis. ⁊ cum illa similr pōt facere q̄cquid vult: si rōne m̄rimonij nō pacto fuerit data. Estimata dos ē fund⁹ aut cum nominatā pecuniā resignamus. Aduētitia dos. Estīmata dos

Dos quomodo debeat expediri. Capitulū. xxxix.

Vir dꝫ sue vxori dotē expedire qñ ipsa aut parētes eius expetunt siue añ nuptias siue post. ⁊ quocunqꝫ tp̄e hoc fiat in nullo debet ei preiudicare. ipsa v̄o expedita tenetur idē facere viro suo. Sꝫ q̄ttuꝫ vxor donat viro suo tm̄ vir d iure cōi dꝫ dare vxori: ⁊ tertiā ptē plus nisi pactis ⁊ ꝯuentiōibus: aliud statuatur ⁊c.

Dos potest repeti. Capitulum quadragesimū.

Dos vxoris poterit r̄peti qñ vir sua substātia ꝓpria abutitur vel qñ ē dilapidator opum. Si autē vir vergit ad inopiā ex infortunio vel graui infirmitate. vel ex causa alia legittima.

tunc nulla cōpetit repetitio. q2 ꝯiuges in sil' omne bonum ꝛ malum pati debent: nihil em̄ eos sepat nisi mors. Dos autē vel donatio tri pliciter lucratur viro aut vxori. Primo ex delicto adulterij. Secun do ex ꝯsuetudine. Tertio ex pacto ꝯuento. Donatio vō ꝓuectitia re stituenda est patri filia mortua intestata liberos nō habente: et h̄ p⁹ obitum mariti ipius. Donatio autē aduentitia restituenda ē matri. vel alijs ꝓximis ipsi⁹ a quibus aduenit etiā post mortem mariti

Dos aut dona tio triplicē que stum affert viro vel vxori.

De dotis restitutione. Capitulum. xlj.

m Aritus in restitutiōe dotis tenetur facere quicq̄d pōt: ita tñ q̄ nō egeat. Nā ſm leges nō totum qđ habet est extorquen dum: sed ipsorum moderatio habenda est ne egeat. Dotem autem repetere pōt omnis qui dat dotem: q2 dr̄ in autentica. Qui ni hil dat nihil recipit. nisi pactis aut ꝯuētionibus aliud statuatur.

Cautela. Capitulum. xlij.

m Ulier nulla de causa dotē suā resignare debet: aut doti renun tiare: nisi ex causa legittima. ꝛ cum ꝯsilio corā dn̄o heredita rio. ꝛ h̄ idō ꝯstitutum ē. ne huius modi sexus ꝛ muliebris fra gilitas in ꝑniciem eaꝝ ꝯuertatur. Qđ si sup h̄ aliter factum fuerit nl' lius est firmitatis. Ipsa mulier etiā nullo casu dotē suā alienare de bet. Quia eā iure p̄cario possidet: qđ si faceret ꝑderet eam. Licet do tem esse saluā absq3 omni alienatione. Que ꝛ si posset credi marito cui confiditur ꝛ cōmittitur corpus vxoris. tñ hoc nō obstante mari ti debent ponere fideiussores ꝓpter metum mortis. ne fragilis sex⁹ mulieꝝ bonis suis dotalibus defraudetur. Dos pōt repeti ſcđm cō suetudinē ꝛ ſcđm pacta: q2 in aliquib⁹ locis est ꝯsuetudo q̄ statim mortua vxore liberis nō extantibus repetitur dos ꝛ paraferna. In alijs vō locis repetitur dos solum post mortē vxoris. solum vō ī re bus immobilibus. Parauerna vō ꝛ omnia mobilia que mulier nō adduxit non repetuntur sed viro remanebunt. In alijs tñ loc' fiunt pacta. Qđ quicunq3 ꝯiugum p̄moritur tunc reliquus seruat dotē ꝛ donationē ꝛ paraferna: pleno iure etiā liberi existētibus siue nō. Et illa dr̄ libera dos. Alia etiā ꝯsuetudo est. q̄ vno ꝯiugum mortuo re liqu⁹ ſuat dotē ꝛ donatōnē ad dies suos. ꝛ cuꝫ ꝑafernis facit q̄cq̄d vult. ꝛ p⁹ mortē amboꝝ si existāt liberi seu h̄ēdes. istoꝝ tc̄ sunt dos ꝛ donatio pleno iure. Si vō nō extāt liberi. tc̄ dos redit ad ꝓximos ꝓpinq̄ores vxoris. Si āt ista bona vir ꝛ vxor sil' elaborauerīt vel ad inuicē cōportauerīt: tc̄ media ps illaꝝ reꝝ reuertitur ad ꝓximiores vxoris. ꝛ ad alterā medietatē succedunt ꝓximiores mariti ꝛc̄.

Libera dos

De Paraferna. Capitulum.xliij.

Paraferna qd.

P Araferna sunt omnia bona mobilia: q̄ mlier h₃ extra dotē. vt vestes. lectisternia. clenodia ₇c. ₇ dicuntur a para qđ ē iuxta ₇ ferna dos quasi res iuxta dotē. Sed ē alia via q̄ videtur eē sanior inter has oēs. Q₂ si vxor p̄moritur: tc̄ vir seruat dotē ₇ donationē ad dies suos non peiorando nec alienando etiā liberis extantibus vel nō. Cum dote āt quā vxori dederat disponit ꝓut vult: q₂ sibi vacat nisi alr̄ pactis ₇ ꝯuentionibus sit statutum. Eo v̄o mortuo reuertitur donatio ad p̄rem vel ad m̄rem vxoris vel ad alios coniunctos. a q̄bus aduenit si extant. si nō extant: tunc vacat ciuitati. Alia ꝯsuetudo est. Si vnus ꝯiugum nō extantibus liberis moritur intestatus. tunc reliqu⁹ seruat dotē ₇ donationē cu₃ parafernis pleno iure. Et nota ꝙ oē ius qđ h₃ dos hoc ide₃ h₃ paraferna. Sciendu₃ ꝙ multiplices sunt impēse in res dotales. vt necessarie vtiles ₇ voluntarie. p̄mas duas impēsas heredes r̄stituē tenētur. Tertiā āt impēsam si cā dilatiōis eā fecit. illa nō restituitur ei. Nota etiā. ꝙ mulier in dote p̄fertur omnib⁹ creditorib⁹. p̄orib⁹ ₇ posteriorib⁹ nō h̄ntibus hypotecā exp̄ssam in donatiōe ꝓpter nuptias: ymo mulier ī parafernalibus prefertur etiā creditoribus habentibus tacitam vl' expressam hypotecam id est pignus immobile ₇c.

Multiplices sūt impense in res dotales.

Ypoteca.

Per testamentū acquiruntur res. Cap̄. XLIIII

A Cquiruntur nob̄ res etiā iure ciuili p testm̄ ₇ ab intestat reolicta. Et primo videndum de testō. Quid sit testamentum ₇ vnde dicatur. Quot sunt species eius. Quot requiruntur in testamenti factione. Quomō ꝯfirmantur testamenta. Quomodo ₇ quot modis infirmentur. De primo testm̄ est voluntatis libere ₇ sane mentis iusta sententia de eo quod quis post mortem suam fieri vult cum institutiōe heredis: Dixi voluntatis libere. q₂ siquis cogeretur non valeret testamētum ētiā si iuramento firmaret ip̄m non velle mutare. dixi sane mentis: quia licet eger sit corpore: incolumis tamen ratione. Dixi iusta sententia idest legittima dispositio de rebus mobilibus ₇ immobilibus. Dixi de eo quod quis p⁹ mortem suam fieri vult: scilicet de vniuerso patrimonio: quia nemo potest in parte testari: et quia ante mortem nemo potest sibi ex aliquo testamenti ius vendicare. dixi cum heredis institutione: quia heredis institutio est caput ₇ fundamētum toti⁹ testamēti Et ē institutio alicui⁹ in locum suum statutio. q₂ p̄sona defuncti ₇ h̄edis vna cēsentur. Dr̄ aute testm̄. q̄si testatio mētis. i. voluntatis: nō tn̄ q̄libet: s₃ solum illa que hereditates disponit: ₇ illa est mutatoria vsq₃ ad ex-

Testm̄ quid.

Heredis institutio quid
Institutio qd
Testamētū vñ

tremum vite: etiam si de non demutando pactum vel iuramentum interuenerit. Due autem sunt species testamenti: vna dicitur nuncupatiua que fit per verba, alia in scriptis vel per instrumētum. Sz non est differentia si scribatur in tabulis vel papyro vel pergameño dummodo testibus signetur vel sigillis muniatur. Spēs testamē tiduę

Ad testamentū faciēdū q̄ requirūtur. Ca.XLV.

In factione testamenti necessario nouem requiruntur. Unde versus. Quisquid qui quantum quod cui cur quō quando. Et de omnibus per ordinē est dicendum. Testamentum potest facere omnis homo: exceptis personis .xv. Uersus In testī factiōe requirūt̄ nouē

Testari nequeunt impubes: religiosus.
Filiusfamilias: morte damnatus: et obses. Quindecim p̄sone nō possūt testari.
Prodigus: ⁊ stultus: dubius: seruus: furiosus.
Crimine damnatus: cum muto: surdus: ⁊ ille.
Qui maiestatē lesit: sic cecus ⁊ ipse

Glosa. Impubes .i. minor annis masculus vel femina: q̄ꝛ vsum discretionis nō habet. etiam q̄ꝛ heredem non habet quē in testamēto dz instituere. Religiosus .i. q̄libz regularis q̄ ꝓfessionē fecit: q̄a nil hz ꝓprium. Totum enī̄ dedit cum se deo obtulit. Attn̄ heremite et alij sollitariā vitā ducentes p̄nt testari q̄ abdicationē suaꝝ reꝝ non fecerīt. Clericiq̄z seculares de hijs q̄ intuitu ꝑsone sue hn̄t. Et silr̄ de bn̄fitijs nō curatis hn̄ testari p̄nt De bonis āt eccl'ie de rebus immobilibus nihil testari p̄nt. De mobilib⁹ p̄nt dare cognatis suis ⁊ ꝓximis ⁊ famul' paupibusq̄z ⁊ infirmis scd̄m eoꝝ necessitatē. Filiusfamilias testari nō pōt nec de ꝓfectitia: nec de aduentitia: q̄ūtumcunq̄z parētes eis admittunt. Rō hui⁹ q̄ꝛ testm̄ ex libero testantis arbitrio ꝓcedit. Hij vō sunt in ptāte alioꝝ nō sua. Si autē filiusfamilias pubes miles vl' studēs fact⁹ fuerit. tc̄ ei ꝑmissum ē de armata vl' litterata militia .i. de castrēsi peculio vl' q̄si castrēsi testm̄ facē: q̄ꝛ ī his siles sunt p̄rifamilias. Donatōes tn̄ p̄nt facere parētib⁹ ꝯsentiētib⁹ q̄ꝛ donatio sapit nām ꝯctus. Ipsi āt ꝯhere p̄nt parētibus ꝑmittētibus Dixi morte dānatus etiā ꝓpter q̄ocunq̄z malefitium nō pōt testari: q̄ꝛ q̄ vitā ꝓpter malefitium ꝑdit etiā dispōnē de reb⁹ suis ꝑdit Dixi obses. Qui pro capto datur non pōt testari: q̄ꝛ in ptāte aliena nō habet voluntatē. Item ꝓdigus cui administratio bonoꝝ suoꝝ est a iudice interdicta nō potest testari: q̄ꝛ reruz suaꝝ nullā hz ptātē Itē stultus id est mente captus nō pōt facere testm̄ q̄ꝛ discretionem nō hz. Dubius scz in fide vel hereticus testm̄ facere non potest. q̄a omnia bona sua in manibus principum sunt quorum esse dicuntur.

Furiosus testari nō potest, quia mente et ratione caret Quando vero habet lucida interualla: quicquid tunc testatur ratum habetur. Damnatus pro crimine famoso testari nequit: q2 est infamis et iuris expers. Mutus qui nunq̄ȝ locutus est: quia testamētum cum loquela pficitur. Ideo testari non valet. Surdus videlicet qui nunq̄ȝ audiuit testari nequit. q2 nescit qualiter de rebus disponat. Itez qui commisit crimen lese maiestatis. vel qui facit contra rem publicam vtputa fidefragus facere testamentum non potest. quia talis cecidit in penā corporis ⁊ rerum. Cecus scilicet a natura etiaȝ testari nō potest sine magna solennitate. quia faciliter decipitur. Attamen orbus bene potest testamentum facere

Quibus testari et legari potest. Capitu. XLVII.

Testatori possumus omnib⁹ hominib⁹ liberis seruis puberibus et impuberibus diuitibus paupibus furiosis muti. surdis secularibus ⁊ religiosis. Et non solum hominibus sȝ etiam locis sanctis monasterijs ⁊ ecclesijs. Exceptis tamen hijs personis. scilicet. hereticis. apostatis. illicitis. collegijs non priuilegiatis nec confirmatis. Spurijs Seruis accusatis de adulterio. cum eorum dominabus ⁊ damnatis. Omnes autē dicuntur illi damnati heretici proscripti fidefragi traditores. fures. latrões. falsarij. sicarij. Et nota q̄ lex precipit quibusdam personis testari tanq̄ȝ ipsis ex natura debeatur: vt sunt omnes ꝓpinqui ascendentes ⁊ descendentes. Collateralibus autē ⁊ extraneis scd̄m voluntateȝ legatur Qui autem dicuntur ascendentes ⁊ descendentes collaterales ⁊ extranei videbimus loco suo.

Que res legari poterunt Capitulum. xlviij.

Testari ⁊ legari poterunt omnes res corporales ⁊ incorporales presentes ⁊ future ad certum tēpus vel imppetuum sub conditione vel simpliciter de certa re certa q̄ttitate vel incerta legari potest debitorum liberatio. creditorum solutio. male quesitorum restitutio: ⁊ non solum res sed et factum potest legari hoc modo. Ego lego ⁊ precipio vt heres meus rem talem tali donet vł vendat. vel prohibeo heredi meo talis ⁊ talis rei alienationem sub pena. C. librarum tali monasterio vel tali ecclesie prestandum. Et ꝑ eo adijcitur pena: vt metu pene stetur arbitrio: quia preceptum de necessitate non seruatur. Similiter testator non potest fidei alicuius cōmittere oēs hereditates suas. vt d hijs disponat ꝑut sibi cōmittit ⁊ confidit. ⁊ hoc fit sic. A. heres meus esto: ⁊ rogo te vt quā

p̄mo possis hereditatē adire. tunc da filio meo. N. ex ꝯcubinatu tm̄ Testator etiā pōt suo heredi dare tutorē ad tp̄us iuris vel vltra et ꝙ idē faciat rōnem de sibi commissis. vel ꝙ nō faciat. ꝛ precipue ꝙ inuentarium faciat. Est autem inuentarium littera continens omnia que ipse testator relinquit. Inuētariū qd.

Que res non poterūt legari. Capitulū. XLVIII.

Iste autē res testari ꝛ legari non poterunt. De quibus non est commertium: vt sunt res sacre: ꝛ que in rerum natura non sunt Similiter ius precarium. ꝛ res que prohibita est aliena ri sub pena. Similiter res indiuise ꝛ ius ad rem.

Quid sit legatum. Capitulum. XLIX.

Legatum est donatio quedā a defuncto relicta ab herede prestanda. Quedā dico ad differentiā donatiōis inter viuos et donationē causa mortis a defuncto relictā. Quia viuo testatore nō tenet legatum. ab herede p̄standā. Nā addita hereditate statim legatari⁹: qui ē cui in testamento aliquid legatur: dꝫ petere legatum ab herede ꝛ nō p se occupare. alias caderet ab actione legati Si v̄o legatarius petit legatum. ꝛ heres non p̄stat. vł si moreretur legatarius anteꝙ̄ heres adiret hereditatē. tunc legatum transmittitur ad heredē legatarij. Si āt legatarius p̄moritur viuo testatore tūc desinit legatum nisi legatari⁹ hēat sibi ꝯiunctum vł sb̄stitutum. Legatum qd

Quantum testari possit. Capitulum. L.

Lex precipit liberis legittimis ꝛ naturalibus certā q̄ꝫtitatē rerum testari: quasi de iure naturali eis debeatur. Hoc mō. Si q̄ttuor sunt aut pautiores tertiā ptem oīm̄ hereditatum Si v̄o quinꝙ̄ sunt aut plures: tunc habebunt mediam ptem totius paterne hereditatis. Reliqua substantia tota stat in voluntate p̄ris v̄sus. Quattuor aut infra dat natis iura trientem.
Semissem vero dant natis quinꝙ̄ vel vltra.
Arbitrium sequitur substantia cetera patris.
Et non immerito. qꝛ ipse eas res elaborauit: ymmo si intestatus decederet. Adhuc anima sua ptē suā habebit. Et nota ꝙ semissem vel trientem isti nati debent inter se diuidere: ita ꝙ nulla iniuria fiat: ꝛ in his legatis debet consuetudo prouinciarum seruari. Sunt enim in diuersis regionibus diuerse consuetudines: Est tamen vna consuetudo. Qꝛ testator sanus mēte lꝫ eger corpore de rebus mobilib⁹ liberis suis scd̄m suum velle disponit. Res autem immobiles equaliter diuidit inter se et suam vxorem: et cunctos liberos suos. Et Vide diuersas consuetudines

est bona ꝯsuetudo. Est ⁊ alia ꝯsuetudo. Que de cunctis rebus suis pōt disponere: ꝓut vult vni plus alteri minus. vni hoc. alteri illud sic tamē ꝙ legittimos liberos nō de bꝫ sine causa exhēdare. i. heredi tate puiare. vel preterire Si autē habet puberes filios illoꝝ cōsen sus debet de honestate adesse. Alia iteꝝ est ꝯsuetudo. ꝙ quis de re bus q̄ ꝓueniunt ab auo. vel a patre vel a matre liberis inuitis nihil testamentaliꝶ disponere pōt. De rebus vͦ ꝓuectitijs vꝶ aduētitijs ꝓut vult disponit. Est ⁊ alia mala ꝯsuetudo. ꝙ testator languens corpe licet sit sanus mente bone ratōis ⁊ mature deliberatōis testa mentum facere nō possit. Qō est ꝯtra omnē iusticiā: quia in testam̄ tis faciendis non requiritur valitudo corporis: sed mentis sanitas et valitudo rationis.

De solenni testamento. Capitulum. LI.

In solenni testamento dn̄t esse scd̄m leges septeꝫ testes viri honesti qui manibus suis se subscribant. vel sigilla sua ap pēdant. Sꝫ in priuato ⁊ in simplici testō requiruntur tres te stes. scd̄m vͦ canones duo vꝶ tres: ⁊ in hac pte legibus derogatur qꝛ duo vꝶ tres testes in omni testō sufficiunt. Si autē sunt plꝭs tan to melius honestius ⁊ manifestius. Sufficit tñ aliqñ in testō vnum Sigillum principis vel ciuitatis ꝓ corroboratione testamēti. Et si sigillum ꝓpinquoꝝ possit in testamēto haberi eēt vtile ⁊ honestum Si vͦ nō tunc extraneoꝝ Sigilla sufficiunt ad eius firmitatem.

De testibus testamentorum Capitulum. LII.

q

Uilibet potest esse testis in testamēto exceptis illis qui testa mētum facere nō pn̄t: vt supra versus Testari nequeunt ⁊c̄ ⁊ etiā exceptis mulierib⁹: q̄ ꝓpter fragilitatē sexus faciliꝶ cor rumpuntur. ⁊ exceptis heredibus quos factum tāgit. ⁊ qui partes habent in legatis. legatarij vͦ ⁊ fidei ꝯmissarij. i. executores testes esse non possunt. quia iure dicuntur esse successores.

Quare fiunt testamenta. Capitulum. LIII.

t

Estamenta fiunt. ne lites ⁊ controuersie de hereditatibus a defuncto relictis post mortem testatoris oriantur: que tam̄ vt frequenter fiunt: ymmo quādoqꝫ magne inimicitie et ho micidia ex illis sequuntur. Fiunt etiam testamenta pijs locis ꝓpter animarum salutem. Fiunt et vxoribus: propter coniugalem amorē Fiunt filijs propter naturalem obligationem. Fiunt ⁊ propinquis propter sanguinis vnionem. Fiunt pauperibus propter deum. Fi unt ⁊ famulis propter eorum obsequium ⁊c̄.

De institutione heredum. Capitulum.LIIII.

Estatores seu testamenti factores siue sint patres siue matres
t debēt heredes suos siue sint iam nati siue nascituri. Et post-
thumi siue mares siue femine. aut virgines aut nupte rite in-
stituē vl' rite exheredare vl' rite pterire: al's inutiliter testabuntur

De heredibus et hereditate. Capitulum.LV.

Irca hanc materiā testatiōis plura scire oportet. s. Quid sit he-
c reditas. Quot eius partes. Quid sit heres. Que sunt species
siue differētie heredum. Quid sit heredē instituere. Quid sit
exheredare. Quid sit pterire. Qui debēt institui. et qui nō. Et quid
instituātur Quot modis instituātur et qmodo. Quot modis exheredā-
tur. Quid sit substitutio. Que eius spēs et quomō fiāt oēs substitutio-
nes. De primo hereditas est successio in omē ius quod habuit de-
funct⁹ tempore mortis. Due sunt species .i. diuisiones hereditatis — Hereditas quid.
Solēnis et Simplex. Solēnis diuisio fit a Iure in xij. partes. Sim- — Hereditatis due sunt diuisiones. Solēnis diuisio. Simplex diuisio.
plex diuisio fit in qntascunqꝫ partes testator voluerit veluti si vnus
instituitur heres ille totam hereditatem possidebit. Et si plures in-
stituuntur nominatim. isti oīs equis partib⁹ hereditatē habebunt
Si vero nominatim plures instituantur heredes. tunc qlibet partē
sibi testatā psequetur. Heres est vna eademqꝫ psona cum defuncto q̊
ad ingressū dominii et hereditatis defuncti. Quattuor aūt sunt species — Heres quid.
seu differētie heredum scilicet ascēdētes descendētes collaterales et — Heredum differentie.
extranee. Ascendētes sunt Pater et Mater Auus Aua proauus pro- — Quattuor sūt Ascendentes Descendētes Collaterales Extranei.
aua et c. Descendentes sunt filij filie. nepotes et neptes pnepotes et
pneptes collaterales sunt fr̄. soror. patru⁹. auuncul⁹. amita. mater-
tera et eorū descendentes. Extranei sunt omnes psone nr̄e potestati
non subiecte. Heredē instituē ē aliquem post mortem suam sibi suc- — Heredem instituere.
cessorem facere siue idem sit pñs siue absens. Dicitur enī instituere
aliquem in bonis suis dominum statuē et facere. Et dico post mortē — Instituere aliquem
Quia viuo testatore. nullus est heres. Exheredare est aliquem de
liberis suis nominatim ex causa a legibus approbata ab hereditate — Exheredare.
repellere sic dicendo. N. filium meum exheredo quia insidias morti
mihi per venenum poculum pparauit. Preterire est aliquē obmittere
hoc ē neqꝫ instituere neqꝫ exheredare sed preterire vel oblimisci. Insti- — Preterire.
tui debēt heredes necessario descendētes vel ascendētes. Collatera-
les autem et alii extranei instituuntur sm̄ testatoris voluntatē. Illi
vero quibus testari non licet illi etiam non possunt institui: vt puta
heretici apostate et ceteri.

Institutionis modus. Capitulum.LVI.

d Duobus modis heredes instituuntur.s.verbis directis & verbis inflexis.idest obliquis.directis verbis vt dicendo.N.filius meus sit mihi heres.verbis inflexis: vt.N.filiuz meuz mihi heredē instituo.Heredes instituuntur a certo tpe ad certum tēpus in certā rē & in certā q̄titatē. Instituuntur et vel sub ꝯditione possibili.quia impossibilis ꝯditō institutōib⁹ & legatꝫ fidei ꝯmissis et libertatibus pro non facto habentur.

Exheredatio heredum. Capitulum.LVII.

Filij.xiiij.d causis exheredant

e Exheredātur filij.xiiij.de causis.Primo si legittimā vxorem patris violant.Scdo si indebite testm̄ p̄ris impediunt.Tertio si in licitis ꝑ patre fideiubere nolunt.Quarto si patrē indebite captiuāt.Quinto si ab honesta captiuitate patrē nō liberant Sexto si bona paterna dilapidāt.Septimo si patri necessaria nō ministrant.Octauo si ꝯtra patrē criminaliter agunt. Nono si patrem suum sine causa vituperāt.Decimo si patrē verberant.Undecimo si patrem vulnerant.Duodecimo si patri mortē machinātur.Terciodecimo si filij degenerant et hystriones fiant.Quartodecimo si efficiuntur fures et latrones.

Exheredatio filiarum. Capiculum.LVIII.

e Exheredatur silr filia qn̄ degenerat.hoc est qn̄ an̄.xv.annos meretricatur.Si v̓o post.tunc ꝑdit honorē sed nō hereditatem.Si post.xviij.annum ducit viꝝ legittimum sine voluntate parentum: tc̄ nō ꝑdit res neq̃ honorē.Si autē p⁹ dyodecimuz annum sine voluntate parentum ducit virum demeretur paternas res sꝫ nō honorē.Et nota ꝙ omne Jus quod habent liberi.idest filij et filie primi gradus.Idem Jus habent filij & filie secundi grad⁹ scilicet nepotes & neptes.Quia omnes illi in loca patrum et matꝝ succedunt.Nec iure nouo est aliqua differentia inter filium & filiam in institutione heredis aut successione hereditatum.Sed quid siq̄s simpliciter dicat N.filie mee relinquo omnia bona.vtrum valeat illud testamentum.dico ꝙ non quia nec iure legati nec iure institutionis relinquit.Si autem quis dicat A. heredem mihi instituo & illi omnia bona mea relinquo.Tunc valeat testamentum: quia sic iure institutionis bona illa videntur esse relicta. Queritur Aliquis habuit plures vxores:et ex qualibet pueros generauit.Quomodo instituet illos.Dico in bonis paternis om̄s illos pueros eq̄liter instituet,sed in bonis maternis quilibet succedit sue matri.Et econ

uerso de vxore que habuit plures viros. Si autē vir & mulier res simul elaborauerunt vel emerunt in his bonis solum liberi amborum instituantur. Potest etiam testator cōmittere fidei alterius testamenti sui factionē sic dicendo. N. Heredē instituo & fidei ipsius integraliter committo omnem testamenti mei factionem. tamen peto vt illi. vel illi hoc ante alios testetur.

Substitutio. Capitulum. LIX.

S Ubstitutio est secundaria & conditionalis institutio. Continet em̄ in se constitutio substitutionem. Verbi gr̄a. N. filium meum heredē instituo. & si ipse non erit heres. q2 forte preueniētur morte: vel q2 non vult hereditatē adire. Tunc M. sit heres. Dicitur autē substitutio quasi subtus vel p9 alium institutio. Substitutionum alia obliqua. & alia directa. Obliqua est per quā quis capit hereditatem alio mediante. vt sic dicendo. N. heredem michi instituo. Sed rogo eum per fidei commissum. vt statim adita hereditate restituat eam N. filio meo. Directa substitutio est per quam quis capit hereditatē nullo alio mediante. vt sic N. heredē mihi instituo. & si ipse nō erit heres: vt si ante aditam hereditatem decesserit. tunc M. sit heres. Et illa directa diuiditur in quattuor species. Est em̄ vna vulgaris. alia pupillaris. alia exemplaris. alia breuiloqua. Uulgaris est que a quolibet de vulgo fieri potest per v̄ba negatiua. vt verbi gr̄a. N. heredem mihi instituo. & si ipse non erit heres. tunc M. sit heres. Pupillaris institutio est que fit per verba affirmatiua de pupillari etate & nō de pubere. vt N. meum filium impubēm mihi heredē instituo. & si ip̄e in pupillari etate decesserit tūc C filium meum vl' nepotē meum sibi sb̄stituo Exemplaris sb̄stitutio fit ab vtroq3 parente filio sane mentis vel furioso vl' mēte capto existenti in potestate vel non existenti puberi vl' maiori Si tn̄ impubes fit furiosus. tunc p̄uidetur ei p pupillarē substitutiōem tanq3 pupillo nō p emancipationē tanq3 furioso. vt sit potius etati q̄m demencie cōsulendum. Debet etiā testator certas p̄sonas furioso substituē. Nā si furiosus liberos habet; illos ei primo substituet. Si non habet liberos tunc fratres eius sibi substituat Si nec filios nec fratres. tūc substituet quē voluerit. vt. N. filium meum furiosum mihi heredē instituo & si ip̄e decesserit an̄q3 san9 sit. tūc M. fili9 ei9 erit heres & si filium nō hab3. tūc. P. fr̄ ei9 sit heres & si nō hab3 frēs. tūc B. patruum suum vl' alium sibi sb̄stituo. Breuiloq̄ sb̄stitutio ē q̄ sb breuib9 v̄bis multa comprehendit. vt sic. M. et. N. filios meos P. et R. filias meas michi heredes instituo. et eos inuicem substituo vt quando.

Substitutio, quid
Substitutio dicitur.
Substitutio obliqua.
Substitutio directa.
Substitutio directe diuisio.
Uulgaris
Pupillaris.
Exemplaris.
Breuiloqua

cunqꝫ añ pubertatē. Hij oēs decesserint tunc A ꝛ B fratres meos
ipsis sbstituo. Differunt tamē sbstitutiōes omēs in hoc. quia vul-
Substitutões [..]s in quo dif ferant. garis fit a q̊libꝫ testatore ꝛ fit cuilibet vel heredi vl̕ extraneo. pupil
larꝫ āt fit solo parēte soli filio impuberi sb ptāte existēti Exemplaris
fit ab vtroqꝫ parēte solo filio impuberi sb ptāte existēti filio furioso
vel mente capto. Breuiloqua autē has omnes substitutiones in se
breuiter comprehendit.

Quaudo quis potest testamētari. Capi. LX.

Ascul⁹ post xiiij. annos. Femina post xij. annos tempe sane
m mētꝫ licꝫ sint egri corpe pñt tñ facē testamētuꝫ ymo parētes
eoꝝ q̄ pximi pñt testari p eis si nimis simplices sunt ex nā.

Executio testamenti. Capitulum. LXI.

Estamētum debent executores pficere infra annum vnum.
t nisi legittima causa sbsit ꝛ impediat. Qꝫ si nō fecerint a Judi
ce admoniti si heredes sunt executores pdunt hereditatem.
Si legatarij pdunt legata. si extranei omnia damna ex ista negligē-
tia vl̕ dilatione suborta psoluent. Si vero executores legata ꝯsum
pserint reddēt quadrupluꝫ. et si reddere nō habēt iufamentur vl̕ car
ceri ppetuo intrudētur. Si v̇o heredes nolunt se de executiōe intro
mittē nec hereditatē parētuꝫ adire. tūc licꝫ cōmissarijs vl̕ legatarijs
vl̕ fisco se intromittē sic vt testm̄ ꝯfuncti p om̄ia pficiatur. ꝛ ꝓpterea
ad tot ꝛ tātas deuenit successiōes ne peat vltima voluntas testatoꝝ

Intestatus quot modis dicitur. Capitu. LXII.

Liquis dr̄ intestatus decedere quattuor mōis. Primo si om
a nino testamētum non fecit vel qꝛ noluit. vel qꝛ nō potuit. q̄
qꝛ morte preuentus est. vel quia ē filiusfamilias vl̕ furiosus
qꝛ hij ꝛ si vellent testamentum facere nō possent. Secundo si nō iu
re testamētum fecit. qꝛ caruit solennitate ꝛ numero testium vl̕ sigil
lis seu subscriptionibus Tertio si iure fecit testm̄. ꝛ qđ fecit ruptuꝫ
irritumue factum est. Ruptum per posthumi generationē vel p ar
rogationē. irritum p ciuitatis interdictionē. vel testatoris vl̕ p que
relam in offitiosi vl̕ ꝯtra tabulas aut rescissionē p pretorē. Quarto
si ex eo testamēto nemo est heres institutus q̄ institutio est fundam̄
tum omnium testamentoꝝ. Juxta hoc nota ꝙ hereditates omniuꝫ
Sui heredes q[ui] intestatoꝝ primo ad suos heredes ptinēt sui autē heredes existimā
tur. qui ex legittimo matrimonio generātur. ꝛ qui in ptāte morientꝭ
sunt. veluti filius filia nepos neptꝭ. pnepos pneptis ꝛc. Nec inter
est. vtꝝ hij sibi sunt naturales an adoptiui an legittimati. qꝛ omēs

isti iura suoꝝ nâciscuntur pentum quo ad successionē: tñ aliter ꝛ alr

De iure successiōis hereditatis ab itestato. lxiij

b Js prenotatis ad materiā successiōis hereditatū ab intesta to relictarum breuissime intendens deuenire talē pono distīctionē. Jntestatus moriēs aut ē clericus aut laycus. Si clericus aut habet bona intuitu ecclesie quesita in his nullus succedit nisi eccl'ia: aut hab3 bona intuitu psone sue q̄sita puta ex p̄rimonio: vel cognatione aut artifitio: aut seruitio aut labore. Jn his consanguinei succedunt sibi sicut ipe eis succedit. Et hoc intellige de clericis secularibus Religiosi vero et omnes professi. nec succedunt nec ipsis succeditur.

De successione descendentium. Capitulū. lxiiij.

s Ji intestatus moriens laycus est: tunc aut reliquit filios ꝛ filias simul. ā filios tm̄. ā filias tm̄. Hij oēs ad successionē hereditatis defuncti equis portiōibus admittuntur. q2 in eod gradu sunt. Nā in nouo iure inter masculum ꝛ feminā nulla est differentia quo ad successionem hereditatis. Defuncti equis portionibus admittuntur. q2 in eodem gradu sunt. Jure antiquo masculis extantibus femine nullum ius habuerunt in hereditatib9 paternis Si autem intestatus decedēs relinquit filium vnum. ꝛ ex altero filio nepotes neptesq3. hij etiā pariter vocabuntur: neq3 q̄ gradu proximior ē vlteriorē excludit: valde em̄ equum est: vt nepotes neptesue in patris sui locum succedāt. pari etiā rōne Si nepos neptisq3 fit ex filio ꝛ ex nepote ꝑnepos ꝛ ꝑneptis. Hij etiā simlr vocabuntur. Decet etiā nepotes neptesq3 ꝛ ꝑnepotes ꝛ ꝑneptes in sui parētis locum succedere. Conueniens ē hereditatē diuidi nō in capita sed in stirpes. Si relinq̄ vnu3 filiu3 viuu3: ꝛ ex altero filio mortuo pluēs nepotes hij oēs nepotes solu3 medietatē hēditatis hn̄t quā pr̄ eoꝝ habuisset. Et si ex vno filio vnus nepos existat. Ex altero vero filio duo vel tres: tunc iste vnus nepos recipiat dimidiam. Alij v̄o non plusq̄3 eoꝝ vn9 sustulisset. s. dimidiā. Jtē si filius vel nepos existat ex altera pte ꝑnepos vel abnepos. Adhuc hereditas defuncti equaliter debet diuidi inter ipsos. q3uis diuerso gradu sint distincti quia posterior descendens ꝛ prior semꝑ locum patris habebunt. Ite3 si fili9 extat ꝛ ex eodem nepos vl' pronepos: tunc fili9 in bonis parentum succedit exclus̄ penit9 omnib9 vlteriorib9 gradibus: quia filio viuente. vlteriores gradus in nullo succedunt. Jdē iuris si nepos ꝛ abnepos ex eodē filio existāt: q2 prior gradus excludit posteriorē

Bd

Et nota q̄ sui heredes oēs alios in hereditatum successione antecedunt. Liberi vō stulti ꝛ furiosi statim morte suoꝝ parentum sui heredes fiunt ipso iure nec requiritur autoritas tutoris nec consensus curatoris: qꝛ carētia discretiōis ipis nō nocet. Posthumi vō statim vt nati fuerint heredes sunt dummodo vocem emiserint ꝛ mōstra nō existant: ꝛ neq̄ exheredari neq̄ preteriri poterunt: qꝛ nullā causam ingratitudinis habent. Liberi autem causa iusta exheredati nihil iuris habent in hereditate parentum: qꝛ demeruerunt: ymo nec heredes eoꝝ auo succedunt ꝓpter paternum delictum. Patre autē eoꝝ mortuo in ptātem aui sunt recasuri: ꝛ sic demū auo succedunt Liberi emancipati nullo iure ad successionē hereditatum parentum vocabuntur: ex quo desinunt esse in ptāte parentum: hn̄t tamē a ptore duas p̄rogatiuas. Prima qꝛ ipi a bona in emancipatione data pn̄t ꝓijcere ad bona suoꝝ colliberoꝝ si volunt: ꝛ postea recipere equalem portionē cum ipis. Scd̄a gratia. Qꝛ suis colliberis non extantibus ipsi in bona parentum succedunt ex eo qꝛ liberi sunt: licet emācipati. Hic nota. Contingit. Qꝛ quis tp̄e mortis heres non est. Postea tn̄ heres suus efficitur: vt sicut quis ab hostib⁹ captus patre viuente: ꝛ ꝑ hoc in seruitutem redactus mō serui non habēt partem cum filijs liberis: post mortē vō patris sui a captiuitate liberatus ꝛ reuersus pristinum statum libertatis habebit. ꝛ in oēm hereditatē succedit. Idē ius est de liberis in alienis terris vagabundis: ꝛ postea reuersis. ꝛ hoc fac̄ ius posthumum. Per ꝯtrarium etiā cō tingit: vt licet quis in familia sit defuncti mortis tempore ipse tamē suus heres non efficitur post mortē suam: veluti quādo pater iudicatus fuerat ad mortē ꝓpter crimen et ꝓpterea etiam heredē nō habet pater qꝛ memoria eius est damnata ꝛ obliuioni nunc ꝛ imꝑpetuum est tradita. ꝛ sic fiscus ei succedit. Potest tamen dici si filius desinit esse heres. tamen non potest filius nō esse. quia naturalia iura ius ciuile ꝑ crimē ꝑimere nō potest Hic pōt queri. Si aliquis habuerit plures vxores. et cum qualibet pueros procreauit seu procurauit: quomō omnes isti succedunt in diuisione. Dico q̄ in bonis paternis equaliter omnes succedunt. qm̄ nō est differentia inter ipos neq̄ graduum diuersitas. Omnes em̄ pueri sui sunt. ꝛ in eodē gradu sibi attinent. Si autem diuisisset pater sua bona cum primis pueris quos habuit cū prima vxore sua. tunc illi amplius in bonis paternis habitis et habendis nihil iuris habent: sed omnia secundis filijs accrescunt seu secundis liberis. ita q̄ primi liberi in bonis secundorum liberorum in nullo succedunt: nec econuerso etiam ipsis inte

statis decedentibus Sed bene ambo℞ libero℞ bona ad alios ppin quores primos deuoluētur. in bonis vo maternis q̄lib3 succedit sue matri. Si autem vir ⁊ mulier simul bona elaborauerunt ⁊ acquisi- Nota erunt aut simł emerunt in hijs solu3 ambo℞ filij aut filie succedunt alijs omnib⁹ penitus exclusis. In rebus aute3 simul adductis. vel per dotem aut per donationem aduentis fiat vt supra dictum est de donatiōe et dote. Queri etiā potest. Quomodo sui heredes sibi inui cem succedunt. Dico q sicut duo fratres vel due sorores habēt ali qua bona indiuisa simul ymo etiam diuisa si alter eo℞ intestatus de cedit Tunc qui superest nō extātibus liberis habebit illa bona plēo Jure ex eo q nulli est proximior ⁊c.

Successio collateralium. Capitulum. LXV.

Si quis intestatus mortu⁹ est. Relinquēs fratres vł sorores ex vtroq3 parente sibi coniunctos et etiam relinquit fratres ⁊ sorores ex patre tm̄. tunc fratres aut sorores ex eodem patre et matre sibi coniuncti alijs fratribus et sororib⁹ ex parente tantum in omnib⁹ hereditatibus a defuncto relicti p̄feruntur vndecunq3 etiā sibi aduenerunt aut fuerunt acquisite. Si autem non extant fratres aut sorores ex eodem patre et matre tunc in bonis paternis et bonis que a defuncto a patre aduenerunt in his succedunt fratres et soro- res paterni et materni Si aute3 intestat⁹ relinquit fratrē aut sororē et ex alio fratre aut sorore filios vel nepotes aut neptes. Hij omnes equis partibus succedunt. Quia equum est vt quilib3 in locum sui parentis succedat. Si vero frater existat et ex eodē fratre filius vel nepos aut neptis. Tunc frater omnib⁹ descendentibus ab eo ante- fertur in successione et ipsos penitus excludit. Quia defuncto proxi mior est ymmo eo viuente omnes ab eo descēdentes in nullo succe- dunt. Fratribus et sororibus et descēdentibus ab ipsis nō extātib⁹ tunc scd̄m consuetudinem patrie: patruus vel amita auunculus: vel matertera in omnibus relictis succedunt. Istis vero nō extanti bus tunc filij eorum vel neptes aut nepotes in loco suorum paren- tum succedunt. Et nota q scd̄3 Jus Imperiale quādo extant frater aut soror vna cum patre vel matre defuncti tunc hij equis partibus ad successione3 hereditati defuncti admittuntur: et merito q2 omēs eq̄li gradu sunt defuncto aut etiam quia forte hereditates defuncti a parentibus illis et non ab alijs ad defunctum peruenerunt. ymmo non est cōsonum Juri q patrui amite auunculi aut matertere pa- rentes defuncti in successione antecedant vł excludant. Quia de bo- nis illorum ad defunctum peruenit. Et quia remotiores sunt gra-

du a defuncto quã parentes eius ꝛc.

De successione de ascendentiũ. Capitlm. LXVI.

s

I intestatus mortuus relinquit tm̃ patrem aut matrem aut vtrunqꝫ vna cum fratribus aut sororibus suis: Hij equis partibus ad successionem hereditatum defuncti vocabuntur: qꝛ eodẽ gradu sunt defuncto. Fratribus etiã ꝛ sororibus: ꝛ eorum descendentibus nõ extãtibus: tunc pater et mater excluso auo et auia: et omnibus ceteris ascendentibus ad successionem filij defuncti admittuntur: Quia conueniens est descendentibus ꝛ collateralibus non extantibus hereditatem in capita diuidi. Versus.

Ordine turbato succedunt genera nato

Si autem nec pater nec mater extant: tunc admittuntur filij ascendentium proximiores gradu tam paterni quã materni: sic ꝙ paternis pars dimidia et maternis alia dimidia tribuatur: licet dispar sit eorum numerus dummodo in eodem gradu conueniunt. Alioquin ꝗ defuncto proximior est: siue patern⁹ siue matern⁹ admittatur. Dicitur autem proximior inter quẽ ꝛ defunctum nullus est medius.

Proximior ꝗ

Successio vxorum. Capitulum. LXVII.

d

Eficiente legittima sobole ascendentium et descendentiuꝫ et collateralium, tunc vxor succedit viro intestato in bonis per eum conquisitis quo ad vsum proprietas autem ad fiscum spectat. In bonis autem per virum ꝛ vxorem quesitis aut laboratis: aut comparatis aut emptis liberis non extantibus viro defuncto intestato vxor ad suum velle disponit. Extantibus autem liberis ꝛ legittima vxore. Hij equis succedunt partibus. Consuetudo autem tenet ꝙ vxor illarum reꝝ tm̃modo vsum debeat habere non proprietatem quod mihi videtur valde absurduꝫ. ꝙ nullus heres ex parte defuncti extat nisi fiscus: qui tamen nullum ius in hijs videtur habere ex eo: quia vxor cum viro illas res magnis suis laboribus conquisierunt. Etiam ex eo quia vir et vxor habebat illas res indiuisas ꝛ res indiuise ab vno in aliuꝫ deuoluuntur. Equuꝫ eñ est si vir non relinqueret veros heredes: ꝙ tunc vxor de media parte rerum disponeret: prout vellet et alterius medietatis vsum ad dies suos habeat ꝓprietate rerum illese reseruatam.

Quando succedit fiscus. Capitulum. LXVIII.

v

Xore et legittimis heredibus omnibus deficientibus fiscus succedit: qui est vltimus heres oĩm reruꝫ mundi. Et ideo imperator tot ꝛ tantas successiones admisit ne hereditates de

functorum intestatorum ad manus deuenian t aliorum extra lineã consanguineitatis.

De affinitate. Capitulum sexagesimum nonũ.

Licet ex affinitate oriatur quedã attinentia prouenien s ex coitu tamen affines in nullo succedunt defuncto intestato quia non sunt de sanguine intestati. Omnis enim successio ex cõsanguinitate est exceptis illegittime natis: vt sunt spurij qui lʒ sint de sanguine intestati: ymmo aliquando filij eorum tamen scdm consuetudinem patrie in nullo succedunt: et licet legittimati fuerint: adhuc legittimis heredibus extantibus in nullo succedunt: ex eo quod pro heredibus non habentur. De successione vo filiorum legittimorũ non naturalium: id est adoptiuorum hic nihil ponam: quia hoc non est de consuetudine nostre terre etc.

De attinentia affinitatis. Capitulum. LXX.

Visum est supra de attinentia ex consanguinitate. Nunc vidẽdum est de attinẽtia ex affinitate: iuxta quod nota. Quid sit agnatio. Quid gradus. Quid linea. Qualiter arbor formetur. Et demum de regulis per quas gradus cognoscitur. Cognati sunt proximi a matre descendentes. Sed agnati a patre: hodie tamẽ nulla est differentia inter eos quo ad successionẽ: sicut nec inter masculos et femellas. Ideo idem ius quod habet vnum: habet et reliquum. Gradus vero est habitudo distantium personarum qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia persone inter se differunt. Et dicitur gradus ad similitudinem graduum scalarum: quibus gradatim ascendimus et descendimus de proximo ad proximum Linea est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens et numeros distinguens. Arbor consanguineitatis sic formatur. Primo super cellam vacuã ponuntur ascendentes. deinde subtus descendentes et a latere collaterales. Et nota quod cella vacua ideo remansit: quia non potuit habere propium nomen. Alie tamen celle nomen sumunt ab ipsa exceptis his cellulis que per genitiuum nominantur. Quomodo enim possum illã cellulam nominare quã dicimus filium vel filiam patris aut fratrẽ fratris: et sic de alijs Sed quia veritas magis occulta fide quã per aures animo hominum infigitur Ideo cã breuitatis perfectam graduum doctrinam huic presenti libro inscribere volui vt addiscẽtes eam occulta fide addiscant. Pro quo nota quod persona addita persone per carnis propagationem semper gradum adijcit. Igitur ad in-

Cognati quĩ.
Agnati.
Gradus quid
Linea quid
Arbor consanguinitatis quõ formatur

Regula mgr̄a

uenıendam inter eos distantiam. accipe hanc regulam magistralē. Quot sunt persone: de quibus queritur computatis intermedijs: vna dempta tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantū distat ab auus a pe. vtroq̧ computato ⁊ etiam inter medijs: tunc quinq̧ sunt persone. demas vnam: ⁊ erunt quattuor gradus. Idē dico de ipso pe. ad ab nepotem: quia eodem mō erit. Recipe quinq̧ personas dempta vna: et erunt quattuor gradus. Si vis scire quā tum distat abauus pe. ab abnepote pe: inuenies nouē personas cō putato pe. ⁊ sic erunt octo gradus. Et scias quia iste pe. non habet totam computationem suam in arbore: quia quilibet habet duos parētes: quattuor auos: octo proauos. sedecim abauos. Et sic sem per ascendendo duplicantur. Unde impossibile fuisset tot personas in eadem arbore poni.

Possessio bonorum. Capitulum. LXXI.

Possessio bo norum quid: Sex gradus suc cessiōis in pos sessiōibus bōrū

P Ossessio bonorum quid sit. Quot sunt successiones. Qua re tot successiones fecerat Augustus Imperator. Quando debeat peti bonorū successio. Quomodo debeat peti bono rum possessio. Primo possessio bonorum est ius petendi prosequen di retinendi patrimonium: Si is moritur cuius fuit. Sex sunt gra dus successionis in possessionibus bonorum. Primo admittuntur sui heredes siue sint puberes siue impuberes: discreti vel stolidi Li beri ⁊ vterini et etiā posthumi. Secundo legittimi adoptiui et emā cipati. Tertio ascendentes. Quarto collaterales. Quinto vir vxo ri admittitur et econuerso. Sexto succedit fiscus. Augustus impe rator tot et tantas successiones admisit: ne quis sine successore mo riatur: liberis ⁊ parentibus tam naturalibus quā adoptiuis impe tenda bonorum possessione anni spatium dedit. Ceteris centum di erum pretor dedit. Et si infra hoc tempus aliquis bonorum posses sionem non petierit eiusdem gradus personis accrescat. et si nemo sit eiusdem gradus. Deinde ceteris parium bonorum possessionē ex successorio edicto pretor pollicetur: ita ac si is qui p̄cedebat ex co numero non esset. Et hoc tempus pretor ideo posuit: ne actiōes cre ditorum nimium protraherentur. Et etiam ne facile quis in posses sione bonorum admittatur. Si quis autem dilata sibi bonoꝝ pos sessionis tempora prefinita non expectat quousq̧ compleantur: sta tim ceteri successores admittuntur. Et nota q̄ quocunq̧ modo q̄s petit coram iudice bonorum possessionē infra tempora supradicta statim debet admitti. Poterit etiam pretor ea bona possidere et de his disponere: prout vtile videbitur sibi atq̧ bonum. Et hec dicta

de successionibus hereditatum tam ex testato quam intestato prouenientibus sufficiant.

De diuisione rerꝫ communiū. Capitu. LXXII.

De diuisione rerum cōmunium. Nota que et quot res dicuntur communes ⁊ diuisibiles. Secundo que res communes diuidi nō possunt. Tertio quis res communes diuidere possit. De primo res dicuntur communes tripliciter. Primo ex testato Secundo ab intestato. Tertio a sotietate. Res communes ex testato sunt. Quando pluribus vna res simul ⁊ cum inuicem legatur. Res communes ab intestato sunt omēs res quas quis sine testamēto decedēs suis heredibꝰ relinquit. Res a societate communes sunt Quando plures suas res simul componunt equale lucrum et damnum ex eisdem recepturi. Et illi sicut res suas per se composuerunt. ita per se diuidere possunt quando volunt: nisi aliquis eorum morietur tunc sibi proximior in diuisione succedit. Res communes ⁊ indiuisibiles sunt nomē ⁊ arma: patris sepultura: ⁊ seruus ꝓpriꝰ. Res cōmunes diuidere possunt ꝑsone puberes ꝑ se: sorte: vel electione: aut renuntiatiōe: nisi de honestate: aut maiore notitia voluerint assumere proximos vel extraneos. Impuberes autē nullum ius hn̄t diuidendi neqꝫ ꝑ se neqꝫ ꝑ alios nisi necessitas hoc exposcat. vtputa si vnus eorum despōsaretur. Si autem alique ꝑsone habētes rē cōmunem sint puberes ⁊ alie impuberes. Tunc cōsules illas res sine fraude cum consilio prudētum artificum: cum sorte poterint sequestrare. Et vnicuiqꝫ horum litteras diuisionis assignare ⁊c̄.

Res dn̄r cōes tripliciter
Res cōmunes ex testato.
Res cōes ab intestato
Res cōmunes societate
Res cōes ⁊ indiuisibiles.

De alienatione rerum. Capitulum. LXXIII.

De alienatiōe rerum. Quid sit alienatio. Que res possint alienari ⁊ que nō. Quibꝰ de causis res alienari possint. Que pena temere ⁊ nequitiose alienantium Alienatio est quilibꝫ actus ꝑ quē dominium rei transfertur: vt est venditio: obligatio: donatio: ꝑmutatio: testatio. Omnes autē res alienari possunt: preter infrascriptas. Omēs res impuberis nō debēt nec possunt alienari: nisi causa legittima subsit Sunt autē quadruplices res impuberis Immobilis res: vt hereditas. Res mobiles: que seruando nō ꝯsumuntur: vt aurum: argentum: ⁊ vasa talia. Tertio res mobiles q̄ prolixitate tēporis nō pereunt. Quarto res mobiles que breuitate tēporis pereunt: vt vestes animalia fructus: Itē filiolis ꝓhibita ē alienatio rerꝫ paternarꝫ sine scitu ⁊ voluntate patris: qꝛ in illis nllm ius habēt patre viuēte. Etiā pater nō pōt alienare res puerorꝫ: que ipsis a matre vl' a ꝓximis aduenerīt: quia ipse nullum ius in hijs ha-

Alienatio qd
Res ipuberis quadruplices.

bet quo ad ꝓprietatē. Similiter pater illa alienare nō pōt que eius filij suo studio: aut seruitio labore artifitio vel exercitio acquisierunt Itē ꝓhibita ē alienatio fundi dotalis nisi causa legittima subsit. Est autē fundus dotalis res vxori in dotē data. Itē ꝓhibetur insignatio. renuntiatio: vel alienatio dotis ꝓhibetur donatio inter viruꝫ ⁊ vxorē: de qua vnus ditatur: ⁊ alius depauperatur. Si autem donatio equipera seu equiualēs fieret. Illa ꝑmaneret. prohibita est aliēatio rei: quā testator in testamēto prohibuit alienari: prohibita ē alienatio rei litigiose scienter Et dicitur res litigiosa ḋ cuius dominio causa mouetur: inter petitorē ⁊ possessorē. Prohibita est alienatio rei aliene sine cōsensu eius cuius est. Itē creditori prohibita est pignoris obligatio vl' vēditio: ex eo ꝙ nemo potest plus iuris: in alterum transferre quā ipe habet. Ipse enim creditor non habet ius. suum pignus vendere ante tēpus a lege diffinituꝫ: nisi sit aliud pacto statutum. Prohibita ē alienatio rerum communitatis: rerum publicarum: viarum ⁊ stratarum: vt supra. Quattuor tm̄ ḋ causis possunt prohibite res alienari: scilicꝫ causa necessitatis: causa vtilitatis causa commoditatis: ⁊ causa pietatis. Pena vo frauduleter ⁊ malitiose alienantium ē: aliquando infamia: aliquando depositio ab offitio in quo ē: aliqñ restitutio integra: aliqñ ꝑpetua incarceratio.

Fundus dotal.

Res litigiosa.

Quattuor tm̄ de causis pñt ꝓhibite res alienari.

De exceptiōibus ⁊ iuris bñfitijs. Ca. LXXIIII

Defensiones ⁊ exceptiones ⁊ benefitia a legibus sunt: quedā in fauorē: quedam in odium introducta. Unde contingit ꝙ ille persone pro quibus vl' quaꝝ occasione introducta sunt per illa iuuantur ne teneantur illis obligationibus rerum quas fecerunt: q̄uis regulariter tradatur: ꝙ licituꝫ est renuntiare his q̄ ꝓ se introducta sunt: aliqua enim sunt defensionis ⁊ exceptionis bñfitia: quibus renuntiari non potest: et si renuntiatur: renuntiatō non impedit: quo minus ipsa benefitia exceptionis opponi possunt Aliqua vo sunt quibus renuntiari potest: ⁊ renuntiatio facta tenet: et ille persone: que ante renuntiationem per ipsa benefitia iuuabantur facta renuntiatōe ꝑ ea nō iuuātur. Aliqua autē sunt quibus quo ad quid renuntiari pōt: ⁊ quo ad quid nō. Est igitur ḋ singul' vidēdum ⁊ pⁱmo de illis: q̄bus renuntiari nō pōt. Benefitium Macedoniani senatuscōsulti cōpetit filiofamilias: q̄ pecuniam mutuo accepit sine patris voluntate: ⁊ nō solum ei competit interim ꝙ est in ptāte patris: verumetiā post q̄ꝫ factus est sui iuris. Et etiam ꝯpetit heredi ipsius filijfamilias: et eius fideiussori: huic benefitio: qꝛ introductum est in odium feneratorum. renuntiari non potest. Benefitium resti-

Bñfitiū senat' consulti macedoniani.

Bñfitiuꝫ restitutionis

titionis competit minoribus toto tempore minoris etatis: et etiaz eo finito: infra quadriennium continuum: si in minori etate decepti fuerunt eorum facilitate. aut aduersarij calliditate. Et huic benefitō non potest renuntiari. quia eoipso deciperetur: si renuntiaret minor

Benefitium ne quis condemnetur: nisi inquantum facere potest et non vltra: inhabitis. vt non egeat: competit marito quando conuenitur a liberis. Et competit socio quando conuenitur a sotio. Et cōpetit patri: quando cōuenitur a filio vel a filia. huic benefitio nō potest renuntiari. Benefitiuz quoddam est: ꝙ dicit ne liber homo ob rem alienam obligetur: huic benefitio renuntiari non potest: qꝛ hec renuntiatio esset damnosa et contraria libertati. Benefitium seu priuilegium fori quod competit forensi dicit ꝙ reus debet cōueniri sb suo iudice. quia actor sequitur forum rei: et non reus forum actoris nisi in quibusdam casibus: huic priuilegio fori solo pacto nō renuntiatur. Sed ad hoc: ꝙ reus possit alibi: ꝙ̄ in suo foro cōueniri facit. si promittit solutionem facere vbicunqꝫ petitum fuerit ab eo: q̄a ibi tenetur facere solutionem vbi conuenitur. Benefitium seu priuilegium fori qđ competit clericis dicit. ꝙ licet clericus de iure cōmuni subiectus sit iudici seculari: ꝑ priuilegium tñ pōt declinare: ⁊ dicē: ꝙ velit tm̄ corā suo iudice. scꝫ episcopo respōdere. Et huic benefitio iure canonico. non renuntiatur: quia est introductum in fauorem totius cleri ⁊ non alicuius clerici singularis Item exceptio non numerate pecunie: siue non tradite vel date rei: aliquando competit infra duos annos. aliquando infra triginta dies. aliquando infra annum Aliquando infra trimestre. id est tres menses Ecce enim debitor heri confitetur se mutuo pecuniaz accepisse: quā nō numeratā accepit potest opponere exceptionem pecunie nō numerate infra duos annos: a die cōfessionis facte. Creditor vō qui confessus est sub spe future numerationis creditum suum receptum a debitore habet exceptionem solute pecunie infra triginta dies. Maritus vō q̄ cōfessus est sub spe future numerationis vel traditionis dotem accepisse: habet exceptionē nō numerate dotis que opponenda est infra annum post solutum mr̄imonium. ⁊ hoc si mr̄imonium illud durauit minꝰ duobus annis. Est autē opponēda infra tres mēses si mr̄imonium durauit plꝰ biēnio: sꝫ minus decennio. Et ꝑdicti exceptōibꝰ nō pōt renuntiari: ⁊ si renuntiatur renuntiatio nō impedit q̄n infra dcā tpa opponi possit. Veruntñ renuntiatio in hoc reo ꝓdet: quia si non esset facta renuntiatio debebat ꝓbare aduersariꝰ ꝯfitēti se pecuniā ipsam soluisse. Sꝫ post q̄ꝫ facta est renuntiatio incumbit ꝯfitenti et re

Bñfitiū ne q̄s cōdemnet ⁊c.

Bñfitiuz quo ne liber hō ob rē alienaz obligetur.

Bñfitiuz seu ꝑuilegium fori.

Exceptio non nūerate pecūie siue nō tradite: vel date rei.

nuntianti probare pecuniam non esse solutam. Et renuntiatio conuertit onus probationis in renuntiantem. Itē lex illa rubri et nigri tituli codicis prohibet ne fideiussores vel mandatores dotium dentur. Prohibet etiam fideiussorem dari pro dote restituenda in euentum restituende dotis: Unde licet quidam faciant huiusmodi fideiussorem renuntiare rubro ⁊ nigro titulo codicis ne fideiussores vł mandatores dotium dentur. Ipsa tamen renuntiatio non valet: q̄a talem dari fideiussorem prohibetur a lege: ⁊ id quod fit contra legē pro nō facto debet haberi. Sed hoc viso redeamus ad ꝓpositum.

De benefitijs illis quibus renuntiari potest. Capitulum septuagesimum quintum.

Bn̄fitiū vocatū nova institutio.

De benefitijs illis quibus renuntiari potest: ⁊ quorū renuntiatio impedit: ne opponi possit. Est quoddā benefitiū qd̄ vocatur: noua constitutio de pluribus reis debendis. Que cōstitutio dicit: q̄ si plures fuerint rei debendi: id est debitores plures. Dicitur enim reus a re quā debet. Qui omnes sunt idonei: id ē qui possunt soluere. In soluendo habent benefitium diuisiōis quo potest dicere vnusquisq̄ q̄ se pro sua parte tenet. Sed ad hoc q̄ vnusquisq̄ teneatur in solidum: sunt duo necessaria: scilicet: q̄ ꝓmittant ⁊ obligent se in solidum: ⁊ renuntient dicto benefitio: videlicꝫ noue constitutionis de pluribus reis debendis. Epistola vero diui Adriani: est quedam lex: cuius benefitium competit pluribus fideiussoribuꝫ. Que dicit: q̄ si plures fideiussores sunt ydonei in soluēdo: debeat vnusquisq̄ conueniri pro parte se contingente. id est pro rata. Sed ad hoc vt teneat vnusquisq̄ in solidum renuntiet benefitio. Epistole diui Adriani. Est ⁊ quoddam benefitium noue constitutionis: quod competit fideiussoribus quod dicit. Q̄ si principalꝰ ⁊ fideiussor ambo sint idonei: prius debet conueniri principalis q̄m fideiussor Sed ad hoc vt fideiussor quandocunq̄ creditor voluerit conueniri possit. renuntiabit benefitio noue constitutiōis de fideiussoribus. Nota quando duo aut plures principales se principaliter ⁊ insolidum obligant: tunc habēt locum vbi omēs predicte tres renuntiationes debēt poni in hoc modo renuntiātes capitulo nouaꝝ cōstitutionum ⁊ benefitio diui adriani vnusquisq̄ enim pro altero intercedit quādo se obligat vltra partem se cōtingentem. Conditio indebiti dicit. Q̄ si aliquis a principio indebite soluit: vt quia non tenebatur soluere: pōt illō repetere huic conditiōi renuntiatur. Cōditō siñ cā dt: q̄ si aliq̄s ab initio obligatꝰ siñ cā vł ex iniusta cā nō

Reus vnde.

Epistola diui Adriani

Bn̄fitiū noue institutionis

Nota.

Conditio indebiti.

Cōditio siñ cā

teneatur huic benefitio potest renuntiari: nisi fuerit propter dolum Exceptō doli mali est. Qr aliquis dicit se dolo malo: id est callidita te alicuius inductum: vel circumuentum esse: ⁊ huic exceptioni ob dolum preteritum potest renuntiari. Est ⁊ benefitium quod compe tit scolaribus. Scolaris enim qui Bononie moratur subiectus est de iure communi iudici Bononiensi: eo ꝙ bononie habitat. Sed ꝑ priuilegium potest hoc declinare ⁊ dicere ꝙ velit coram suo iudice conueniri. Et huic benefitio potest renuntiari. Est ⁊ benefitium: qd̄ dicitur conditio incerti: quod habet locum quando institutus he res rogatus est hereditatem adire: ⁊ certam partem alteri restitue re. Siue quando aliquis institutus est heres: et si ipse decesserit si ne liberis substitutus est ei alius: quia qui substitutus est: habet ius in ipsa hereditate: eo ꝙ adueniente conditione debet in eum ve nire hereditas. Et hoc tale fidei commissum dicitur conditio incer ti: quia incertum est an substitutus decedat sine liberis. Et huic con ditioni potest substitutus renuntiare. Benefitium iuris ypotecaꝝ id est obligationum: hoc competit vxori in bonis viri. quia omnia bona mariti: sunt tacite obligata vxori pro dote sua. huic benefitio potest vxor renuntiare: vxore et viro contrahentibus. Si tamen p̄ ius confitetur mulier ꝙ illud benefitium competit sibi ⁊ dicatur ex presse ꝙ in eo continetur: debet enim mulier certificari de iure suo: Nam licitum est vilibus ignorare iura sua. Predictum benefitium iuris ypotecarum competit etiam creditori: si bona debitoris sunt ei expresse vel tacite obligata. Et huic benefitio potest creditor re nuntiare. Benefitium valeriani senatusconsulti competit mulieri bus intercedentibus. id est se obligantibus pro alio. Et dicit illud benefitium. Qr si mulier fideiubet vel se obligat pro alio non tene tur regulariter. Et huic benefitio potest renuntiare mulier: si certi ficetur de eo. Et nota quando mater recipit tutelam filij: vel auia tu telam neptis: debet renuntiare secundis nuptijs. Et Ualeriano se natusconsulto et cetera.

Exceptio doli mali.

Bn̄fitiū cōpetens scolastic.

Bn̄fitiū quod ꝯditio incerti

Bn̄fitiū iuris Ipotecarum

Bn̄fitiū senatuscōsulti valeriani.

Quibus renuntiari potest. Capitulū.LXXVI.

n Unc videndum est de illis benefitijs quibus quo ad quid renuntiari potest. et quo ad quid non. Est quoddam bene fitium redibitorium quod competit ei qui ignorans rem esse morbosam emit eā. Ex hoc em̄ benefitio pōt agere contra vēdi torē: vt reddat sibi pretium ⁊ recipiat rē vēditaȝ. Et hec redibitoria cōpetit infra sex meses. Est ⁊ aliud bn̄fitium appellatum. Quāto minoris: qd̄ dt. Qr si aliq̄s emit rē vitiosam: q̄z nesciebat vitiosā eē

Bn̄fitium redibitorium

Bn̄fitium q̄ntominoris

Benefic. cium ambarum supradictarum actionum.

Illi potest contra venditorem agẽ qui sciuit rem fore vitiosam petendo partem pretij sibi reddi. Quã non vendidisset si sciuisset rem illam viciosam. Et hoc benefitium competit infra annuz. Est et aliud beneficium scilicz renuntiatio ambarum supradictarum cui potest emptor renunciare. Et renuntiatio ꝓdest vẽditori. Si ipse venditor rei morbuz vel vitium sciuit: et illud subticuit nec emptorem certificauit. Ratione doli a venditore commissi non valet renuntiatio predictarum actionum. Est quoddam beneficium ne quis vocetur in ius dieb⁹ feriati. Cui aliqñ renuntiatur: aliqñ nõ. Nã si dies feriati sunt rõne messium: aut vindemiarum: et voluntate litigantium potest ipsis ferijs renuntiare. Sed si sunt feriati in honore dei vt dies natalis dies pascal' domini et ceteri: ac dies dominica non possunt renuntiare Quia pacto priuatorum: reuerentie diuini nominis renuntiare non possunt. Et hec dicta de renuntiationibus sufficiant.

Bñfitiũ ne quis vocetur in ius dieb⁹ feriatis

Recapitulatio. Capitulum. LXXVII.

r Es summatim acquiruntur nobis per septẽ ꝑsonas. Primo per nosmetipsos. Scdo per pueros nostros non emancipatos. Tertio per seruos nostros proprios Quarto per bonos alienos: quibus res nostras in eorum fidem cõmittimus. Quinto per homines in quibus vsumfructum habemus. Sexto per procuratores. Septimo per varias rerum causas.

Finit Secundus liber.

Liber Tertius De Jure actionũ.

Capitulum. Primum.

Ecundũ ordinem premissum restat nunc in hoc tertio libro determinare de actionibus Sed q2 obligationes sunt quasi preparatoria actionum. Igitur primo de ipsis est dicendum. Quid sit obligatio. Quot eius species. Quot modis cõtrahatur. De primo obligatio est iuris vinculum quo necessitate constringimur ad aliquid danduz vel faciendum: scd̃m nostre ciuitatis iura. Sunt autem tre3 species obligationis: scilicet: naturalis: ciuilis: ⁊ vtraq3: videlicet naturalis et ciuilis simul. Naturalis obligatio est que naturalem equitatẽ in se continet. Et hac sola obligat se vir vxori: pater filio: dominus seruo: pupillus alteri: sine tutoris auctoritate. Et omnes se sola naturali obligatione obligantes non tenentur: quia naturalis obligatio de se sola inefficax est ad agendum. Ciuilis vo obligatio est. cum quis solennitate iuris astrictus est: ad aliquid faciẽdum vel danduz sed naturalis equitas non sinit eum teneri. Sicut est is q̃ confessus est per scripturam se ex causa mutuo pecunia3 recepisse sub spe future numerationis: quã tamen non accepit. Unde licet scd̃m ius obligatio solenniter sit facta: Naturalis tamen equitas: non vult ꝙ q̃s teneatur soluere: quod non accepit. Unde infra biennium potest opponere exceptionem non numerate vel non tradite pecunie. Quam si infra biennium nõ opposuerit: erit suum damnum: q2 naturalis ⁊ ciuilis equitas: extunc vult ꝙ sibi imputet: ꝙ fuit in mora. ius suum non petendo. Idem iuris est. Si ego vendam aliquam hereditatem: et do litteras emptori super eam antequã re3 mihi persoluat Uide ergo. quia naturalis obligatio ꝑ se ⁊ ciuil' ꝑ se est inefficax ad agendum. Sed naturalis ⁊ ciuilis obligatio simul: est quando persona habilis ad obligandum: cum iuris solennitate se obligat eãdẽ teneri dicimus: q2 h̄ vult naturalis equitas: et iuris ciuilis solennitas: ⁊ h̄ ẽ efficax ad agendum. Obligationum ciuilium et naturalium sunt quattuor species. alia est ex contractu: alia ex quasi contractu. alia ex malefitio: alia ex quasi malefitio. Obligationu3: que ex contractu fiunt: eque quattuor sunt species: aut enim cõtrahuntur re. aut verbis. aut litteris. aut solo consensu De quibus per ordinẽ est dicendum. Itẽ re contrahitur obligatio quattuor modis: scilic3 per mutuum. per commodatum. per depositum. et per creditu3: vt patebit per ordinem.

Obligatio q̃d.

Obligationis species tres

Obligatio naturalis.

Obligatõ ciuil'

Obligatio naturalis et ciuilis simul

Obligatio ciuiliũ et naturaliũ q̃ttuor sũt spẽs

Obligationũ q ex ɔtractu sunt cq̃ q̃ttuor spẽs

Obligatõ re cõtrahit' quattuor modis

De mutuo. Capitulum. II.

d E mutuo. Primo sciendum quid sit mutuum. Unde dicatur mutuum Qualiter ꝯtrabatur Que sit natura mutui Quis possit mutuare. In quibus reb⁹ consistat mutuum. Que actio oriatur ex cōtractu mutui. Primo mutuum: est vnius rei pro altera eiusdem nature et qualitatis prestatio. Dicitur autem mutuuз ꝙ ex meo fit tuum. Mutuare potest omnis qui et cōtractum facere potest. Per mutuum cōtrabitur obligatio mutui datione. Contrabitur autem mutuum non ex solo pacto: sed etiam rerum interuētu vt cum certa res datur pro certa. Non minus: nec plus: nec melius quoniā si secus. tunc esset contractus vsurarius. Quia mutuum dātes nihil inde sperantes. Natura mutui est. vt qualis res cōceditur ꝙ similis eiusdem nature et bonitatis reddatur. Mutuum consistit in tribus rebus. que pondere numero et mensura constant. Veluti. Auro: Argēto: ere: pecunia numerata: frumēto: vino: ⁊ oleo: Nota is qui non debitum accepit ab eo: qui ꝑ errorem soluit reobligatur: daturq; soluenti: contra debitum accipientem cōdictitia actio: ex eo quia apparet eum soluere opportere ac si mutuum accepisset. Unde pupillus si ei sine autoritate tutoris non debitum ꝑ errorem datum est: nō tenebitur indebiti ꝯditiōe magꝫ quā mutui datiōe ⁊c̄.

Mutuū quid.

Mutuum vñ.

Mutuum contrabitur.

Nota

Natura mutui

Mutuum consistit in. tribus.

Nota.

De commodato. Capitulum. III.

d E cōmodato vero nota. Quid sit cōmodatuз ⁊ vnde dicatur Quis possit commodare: et cui. Inquibus rebus consistat Que natura cōmodati. Que res poterunt cōmodari. Que differentia inter mutuum et commodatum. Que actiones oriantur ex contractu commodati. De primo: Commodatuз: est alicuius rei ad aliquem specialem vsum gratuita facta concessio. Et dixi ad aliquem specialem vsum: vt notetur differentia inter precarium: ⁊ cōmodatum. Quia quamuis precarium concedatur nobis: non tamē gratis. Dixi gratuita idest gratis data vl' cōcessa: quia si interuenerit merces. tunc dicetur locatio. nō commodatio. nec dominium nec possessio rei trāsfertur: vt fit in mutuo. Dicitur autez commodatuз q̄si res commodo vtentis data vl' ꝯcessa. Potest autez cōmodare ⁊ ei cōmodari: omnis qui ꝯtractum facē potest vt suꝑ visum est. Cōmodatum cōsistit in rebus mobilibus: vt in curru: aratro ⁊ se mouentibus: vt in omnibus animalibus homine: equo boue: ⁊ ceteris: Cōsistit etiam in corꝑalib⁹: que tangi possunt. ⁊ in incorporalibus: vt in seruitute habitatiōe et ceterꝭ. Ea vō que vsu consumuntur: vt pecunie: vestes frumentum: vinum: et oleum ꝯmodari non

Commodatuз quid.

Commodatuз quibus ꝯsistit in rebus.

poterunt: quia restitui non possunt eadē: τ talia qualia cōmodātur
Sed ad hoc cōmodātur pecunie: vt diuitum pompe amplius ostē-
dātur. aut etiā opa pietatis exerceantur. Etiā ad hoc commodantur
famulis pecunie: vt diuitis grā numeratiōis loco intercedat. Natu
ra ꝯmodati est vt ipsa res ꝯmodata taliter reddatur: qualiter est cō Natura cōmodati.
cessa: ymmo nec ptextu alicuius debiti poterit accommodatum re-
tineri. Cōmodare possumus res nr̄as τ etiā alienas nobis commis- Que cōmodare possumus.
sas. Et hec res oēs restitui debent vt ꝯcesse fuerunt: ymmo: si fur: ā
predo accommodauerit hʒ accōmodati actionē si furata aut preda-
ta ei integraliter nō restituerentur. Hoc tn̄ fallit in tribus casibꝰ scʒ
vbi dn̄s rei cum ipso fure vel predone ꝯcurreret: vel si pretor in sua
potestate habēs furtum interdiceret. vel si res accommodata accō-
modatarij fuerit. Differentia triplex ē inter mutuum τ accommoda Drīa inter mutuum τ cōmodatum triplex.
tum Prima qr in mutuo eadē res nō redditur: sed simil'. In commo
dato vo econtra. Item in mutuo quocunqʒ casu fortuitu adueniēte
semp requiritur restitutio. In cōmodato vo exactissima diligētia cu
stodiende rei prestita: videtur ꝙ non ꝓpter vim aut ꝓpter maioris
casus euentum ꝯmodatarius videtur nō teneri: nisi sua culpa ille ca
sus eueniret. Item in mutuo transfertur rei dominium. In commo
dato non. Sunt autē casus fortuiti. Incendium: naufragium latro Casus fortuiti qui.
cinium aliorum hostium incursus: τ ruina. Oriuntur vo ex contra
ctu commodati: actio directa: τ ꝯtraria. Actio directa datur cōmo
danti: τ eiuʒ heredi ꝯtra commodatarium τ heredem ipsius. Con
traria datur econuerso. venit autē in directā actioneʒ rei commoda
te deteriorate restitutio. Non em̄ videtur res reddita si deterior red
datur. et ideo prestabitur interesse. Si vero res nō restituatur: tunc
contra contumacem intratur in litem. Si autē non fuerit contumax
sed culpa causat. id est recusat restituere rem: tunc estimetur illa res
quāti fuerit a tempore more: vsqʒ ad sententiā diffinitiuā. Sed in iu
ditijs stricti iuris estimatur: a tempore more: vsqʒ ad tempus litis
contestate. Itē venit in hanc actionem dolus: lata culpa: leuis. τ le
uissima: et hoc cum gratia accipientis fit commodatum: quod fre-
quenter contingit. Si autem gratia dantis fit quod raro accidit: tē
non. Uerbi gratia. Cum quis comodat sponse sue ornamenta vt or
natior ad eum perducatur: si non reddantur: tunc prestatur dolus:
τ lata culpa. Si ego commodo alicui equuʒ meum: vt in meo nego
tio ipsum equitet. Si vero gratia vtriusqʒ cōmodatum fiat: vt cum
communem amicum inuitamus: et tu curam eius rei suscepisti: ego
vero tibi argentea vasa: et cetera necessaria commodaui. Si hec

fuerint amissa. tu teneris mihi de dolo de lata culpa et leui: non autem de leuissima. Exemplum de dolo vt si rebus tuis saluis accommodata tibi amisisti. Exēplum de lata culpa: vt cum equum tibi accōmodaui ad villā: et tu eum duxisti ad bellum Exēplum de leui culpa vt res cōmodatas in cista ꝯclusisti: clauem vō incaute iacere p̄misisti. In hanc actionē nullus casus fortuitus venit: nisi in quattuor casibus: scz vbi p̄cedit culpa casum: vt cum equum tibi cōmodauit in ciuitatē. et tu pegre eum eq̄tasti. Item ex mora: vt cuȝ equum tibi cōmodo ad vnum diem: et tu serues eum ad vnum mēsem. Itē ex loco: vt cōmodaui tibi equum ad cāpum: et tu equitasti euȝ extra territorium. Itē ex vsu: vt cōmodaui tibi equum ad equitādum: et tu duxisti eum in aratro vel in curru. Itē ex pacto pepigi em̄ tecum. vt extra ciuitatē nō equitares qđ totum non tenuisti: ergo mihi de damno teneris. Cōtractus em̄ ex ꝯuētiōe legē accipiunt. Actio vō ꝯtraria datur ꝯmodatario aduersus ꝯmodantē vt impēsas factas in re cōmodata: modica tñ impēdia: sicut datio cibarioꝝ ad eum ptinet q̄ vtenduȝ accepit. Itē qꝛ sciēter cōmodauit vasa vitiosa: seu rupta: aut corrupta: ꝓpter q̄ vinum ā oleum ē destructum: ā effusum aut qꝛ intēpestiue reuocat ꝯmodatum. vt si ꝯcessisti mihi vas ad annum et reuocasti ad mensem.

De deposito. Capitulum. IIII.

D E deposito nota. Quid sit depositum. vñ dicatur. Quō contrahatur. In q̄bus rebus ꝯsistit. Que natura depositi. Qñ depositum repeti possit. Qualis sit eiꝰ actio. Cui detur actio depositi. Cōtra que et in qnem teneatur depositarius. Et ex q̄bꝰ causis depositarius infamatur. De primo dico Depositum est qđ fidei alicuius custodiēdum traditum est. Cōtrahitur em̄ obligatio ex deposito rei tñ deposite sp possessionē et ꝓprietatē retinēs. Sed h̄ fallit in duobꝰ casibus. s. ꝯuentiōe tacita: aut exp̄ssa. Expresse transfertur dñium rei: vt cum depono apud te qđ est in numero pondere et mēsura. et ꝯuenio tecum. vt vel idē mihi reddas. vel tantundē in eodē gñe. Tacite trāsfertur dñium rei vt cum depono res apud te nō clausas et nō signatas: qꝛ tunc videor eas sic apud te deposuisse: vt possis ip̄is vti: et tātunde in gñe mihi restituere. Dr̄ autē depositūȝ quasi seorsum positum. vel de dorso positum: a deponendo vt ostēdatur totum fidei depositum cōmissuȝ ad custodiēdum qđ circa euȝ depositum est. Depositum ꝯsistit in rebus mobilibꝰ q̄ numero pondere et mensura cōstāt. Et in rebus se mouētibus vt in animalibꝰ. Casualiter etiā ꝯsistit in rebus immobilibus cum deponitur res in

Depositū vñ.

Depositū qđ.

Summe doctoris Raymundi de Jure actionū.

mobilis vtputa cuꝫ res in seq̄stro pōitur vt seq̄stretur ⁊ ponitur in
man⁹ iudicijs. Solet etiaꝫ depositum ꝑ cyrographum fieri ꝙ nunc
in disuetudineꝫ venit. Natura vō depositi est vt semꝑ res deposita — *Natura deposi-*
reddatur deponēti. Quod fallit in q̄tuor casib⁹. Primo cum q̄s gla — *siti.*
dium publice deponit et furiose repetit. Scd̄o cuꝫ deponēs fugit in
exiliuꝫ miss⁹. Tertio cuꝫ fur deponit ⁊ repetit. ⁊ petitio veri domini
cum petitōe furis ꝯcurrit. Quarto cum fur rē furtiuā apud illuꝫ de
ponit cui⁹ ꝑus fuit. Depositum pōt recipi ⁊ repeti. quādocunqꝫ de-
ponēs vult etiaꝫ si fide data deponēs: ꝓmisisset nolle repetere infra
vnuꝫ annum: qꝛ hōis voluntas est mutatoria In repetitōe depositi
nec ꝯpēsatio nec deductio locuꝫ hn̄t: ymo nec ꝓpter expensas nec ꝓ
pter debitum dꝫ posituꝫ retineri Hui⁹ actio bone fidei ē ⁊ famosa
(intantum) vt si quicq̄ꝫ sinistri in re deposita acciderit: depositarius:
ymo heredes sui suo nōie dānati infames efficiuntur. Hec actio da
tur ei q̄ deponit: sꝫ h̄ fallit in quattuor casib⁹ supdicti. Hec actio da-
tur omni deponēti: etiā furi ⁊ p̄doni: nō obstāte suo delicto: agunt
enim hij ex ꝯtractu: sꝫ ratione furti vł p̄de agē nō possunt. ne ex im-
ꝓbitate sua actioneꝫ ꝯsequātur. Datur actio depositi ꝯtra deposita
rium vł heredē ei⁹ de dolo defuncti. Et nota ꝙ in hāc actionem vēit — *Nota*
dolus: lata culpa: leuis: ⁊ leuissima. Dol⁹ p̄sumitur: vt si reb⁹ tuis — *Dol⁹ quomō*
saluis rem depositaꝫ amisisti. Lata culpa p̄sumitur. vt si res tuas in — *presumitur.*
scrinio posuisti: depositas vō in banco reliquisti. Leuis culpa ē: cuꝫ — *Lata culpa pre*
depositum in arca posuisti. sꝫ clauem incaute iacē ꝑmisisti Leuissima — *sumitur.*
culpa est cuꝫ depositum in arca clausisti sed arcam apptam dimisisti — *Leuis culpa ē*
Itē venit in hanc actioneꝫ si aliq̄d ꝓ custodia accepisti. si te deposito — *Leuissima cul-*
obtulisti. Iteꝫ venit in hāc actioneꝫ omnis casus fortuitus: pacto: — *pa est.*
mora: culpa: vsu: et loco: p̄cedentib⁹: pacto qꝛ ꝯtract⁹ ex ꝯuentōne
legem accipiunt. Culpa vt cuꝫ depositari⁹ rem depositam alienauit:
et deinde eam redemit: et in deposito eam rehabuit: licꝫ tunc viciuꝫ
alienationis ꝑ redemptioneꝫ purgetur. tn̄ casus fortuit⁹ si quis eue
nit nō tollitur. Unde q̄ semel malus: semꝑ p̄sumitur malus. Mora
vt cum depositari⁹ nō restituit: aut nō reddit reꝫ depositā tēpore de-
bito: sic ipē tenetur de casu fortuito. Dicunt tn̄ quidā hoc veruꝫ esse
Si res alias nō fuisset peritura alias sec⁹. Alij dicunt depositarium
⁊ quēlibꝫ debitorem teneri ex mora: qꝛ satis est ꝙ res potuit nō pe-
rire penes actorem Itē depositari⁹ si grā sui res est deposita tenetur
de casu fortuitu Ex vsu tenetur vt si ꝯcessi tibi equum ad villam eq̄-
tandum: et tu duxisti eum ad arandum. Ex loco tenetur: vt concessi
tibi depositum in ciuitate vtendum: et tu ꝑegre ꝓfectus depositum

Nota. meum ex hostium insultu amisisti. Et nota quod dānatus ex hac actione infamis efficitur. Quattuor enim actiōes ex cōtractibus descendētes, ex quattuor delictis infamant. Ex contractibus vt mādati depositi tutele et pro sotio. Ex delictis vt iniuriarum vi bonorum raptorum furti et doli. Versus. Judice damnatos infames reddet vbique.

Quō actōes ex contractibus descendētes et quattuor et delictis infamant

Quod vi diripitur iniuria furti: dolique. Actio mandati tutele depositique. Directo sed pro socio communis vbique.

De creditore et credito. Capitulum quintum.

De credito Creditum quid sit. vn̄ dicatur. quot eius spēs. vn̄ contrahitur vel quō. ad quid teneatur creditor. Cuius gratia fit creditum. De primo sciēdum Creditum ē. Omnis res quam quis alteri credit. Et dicitur a credo. i. confido Due vero spēs sunt crediti. s. sine pignore: et cum pignore Creditor qui pignus accipit reobligatur. Creditor tenetur de reipsa quam pignore accepit restituenda actōe pignoratitia quā si alienauerit sine voluntate debitoris: aut si eā sua culpa perdiderit scōm estimatiōem debitorum ei psoluet. Sed quia pignus vtriusque gratia datur. s. debitoris: quo magis pecunia ei credētur et etiā creditoris: quo magis tuta sint eius credita: igitur pōt sufficere quod ad eā rē pignoratā custodiendā creditor exactā diligentiā adhibeat: quā si adhibuerit et fideliter prestiterit et aliquo casu fortuitu rē amiserit. Et hoc probauerit: securum eum de restitutione rei pignorate existere. et nihilominus debitum suum a debitore integraliter poterit postulare.

Creditum quid et vnde

Species crediti due

De pignoribus. Capitulum Sextum.

Sed quia mētio facta ē in obligatōe crediti de pignore. igitur videndum est de pignoribus: iuxta quod nota. Quid sit pignus. et vn̄ dicatur. Qualiter pignoris obligatio contrahatur. Et quot duplex sit pignus. Que res impignorari possint: et que nō. Ad quid datur pignus. Ad quid acceptor pignoris teneatur. Quamdiu debeat seruari pignus. De primo. Pignus ē res obligata pro debito ad securitatem creditoris. Dicitur vero pignus res mobilis alicui obligata quasi pugno et ore tradita. Pignus contrahitur duobus mōis expresse et tacite. Tacite vt bona mariti sunt vxori pro dote tacite obligata Et bona tutoris sunt pupillo similiter tacite obligata. Et bona cōductoris domus inuecta et importata sunt tacite pensionibus obligata: et bona eius qui cum fisco cōtrahit tacite sunt fisco obligata. et bona serui iure irreuocati. Pignus contrahitur generaliter et specialiter. Generaliter vt cum quis omnia bona sua pignori obligauit. Quo casu intelliguntur habita et habēda. Specialiter vt quando obligatur ager vinea. equus. tunica pallium etc. Triplex autē ē pignus. aliud conuētionale aliud pretorium et aliud iuditiale

Pignus quid. Pignus vero dicitur

Pignus contrahitur duobus modis.

Pignus quō contrahit

Pignus triplex ē

Summe doctoris Raymundi de Jure actionũ.

Conuentionale pignus.est qđ ex ipo facto sumpsit nomen. Pretori
um pignus ꝯstituitur ꝑ missionem in possessionē. Judiciale pignus
est quod ꝑ sententiam iudicis obtinetur. Pignorari possunt omnes
res que vendi possunt. Quia obligari possunt omēs res pñtes ⁊ fu
ture. vt fruct⁹ pēdētes. partus ancillaꝝ fetus pecoꝝ. Et oīa ea q̄ na
scuntur. ac res corꝑales ⁊ incorꝑales ſuitutes ꝑsonales ſuitutes p̄
diales ⁊ vsusfruct⁹ rusticeq̄ʒ ſuitutes. Jura vͦo p̄dioꝝ vrbanoꝝ pi
gnorari nō pñt ex eo ne varietate vsus vtētium edifitia destruātur.
Pignorari āt non pñt res sacre. liber hō: nisi in casib⁹ sup̄scripti. Li
ber tamē homo ꝯsentiēs pōt poni in obstagio nō ꝓ pecunia. sʒ ꝓ cō
modo paci vl' ꝯsili causa. Dator pignoris tenetur soluere debitum
etiam si pignus perit absq̄ʒ culpa creditori nisi sit pactum q̄ amissio
pignoris liberet debitorē. Debitor impēsas in pignore a creditore
bona fide factas tenetur soluē vt debitum p̄ncipale nisi fuerint im
moderate. Sed rem pignoratā alteri pignorare nō dʒ. Alioq̄n stel
lionatus crimine poterit accusari. Nisi res talis sit q̄ vtriq̄ʒ sufficiat
Debitor sciēs rem alienā ⁊ absq̄ʒ dñi illius voluntate obligauit eā
dem vl' rem ꝑ se obligatā sumpserit crimini stellionat⁹ sbiect⁹ erit.
Creditor autē debito integro ꝑsoluto pignus reddere tenetur. Jnte
gre dixi; q̄r ꝓ parte debiti totuʒ pignus creditori manebit ⁊ tenetur
reddere pignus nō alibi obligatum nec deterioratum. Jtē aliq̄ñdo
itur de cōtractu pignoris ad ꝯtractum emptōis. ⁊ illud est penitus
vsurarium: vt cum creditor dicit debitori. si tu non liberaueris pig
nus illud tali vel tali die: tunc sit meum tāq̄ʒ res emptitia presumi
tur ēm omnis ꝯtract⁹ illicitus. in quo pena adijcitur que legittimuʒ
modum vsuraruʒ excedit. Ut sic. Ego obligo tibi domum meaʒ pro
decem talentis: que valʒ viginti talenta. tali pacto si non redimo eā
tali die q̄ sit tua. Pign⁹ preterea duplex est. scilicet mobile ⁊ immo
bile. Mobile duplex est. quoddā ēm seipsum mouet. vt omnia ani
malia edentia que seruari poterunt in pignore vsq̄ʒ ad tertiam diem
complete. Pignus autem seipsum nō mouens sed ab alio mouetur
vt est vinum oleum frumentum ⁊ cetera quod debet. xiiij. dieb⁹ ser
uari in pignore. Pignus vͦo immobile debet sex septimanis seruari
⁊ postea cum bona conscientia vendi. Pignora itaq̄ʒ non debent ali
is obligari nec donari sed solum vendi. Et hoc ideo: q̄r si in venditō
ne aliquid remanet vltra sortem hoc debet dari illi cui⁹ res fuit. Si
vͦo deficit tunc creditor agat ad supplementum si sic est exceptum:
al's nō. q̄r siquis malum pignus ab aliquo recipit dānum erit suum
nec aget ad supplementum. Et nota si quis det pignus voluntarie

Conuētionale
Pretorium
Judiciale

Pignus preterea duplex.
Mobile quod etiam duplex

Pignus seip̄ʒ nō mouens: sʒ ab alio mouetꝰ

Nota

sine coactus in iuditio adhuc semp ante ipsius vẽditionẽ debet sibi p famulum iudici insinuari si velit redimere. an non. si tunc non vult redimere: tunc iuste et licite venditur et cetera.

De promissionibus. Capitulum. VII.

Promissio quomodo contrahitur. Quot actiones ex ipsa oriuntur. Quot modis fiat promissio. De duobus vel pluribꝰ promissoribus. Quot sunt species stipulationum seu pmissionum. Que res possint stipulari. De inutilibus stipulationibus. quare inuente sunt stipulatiões id est promissiones. Et quia obligatio cõtrahitur multis modis. sc3 pmissione fideiussione pacto et pre adiectione. Et de hijs omnibus videndum est in pcessu. Verbis cõtrahitur obligatio ex interrogatione precedente et responsiõe subsequente: vt cum aliquid dari vel fieri nobis stipulamur sic dicendo: promittis mihi dare vel facere hãc rem. et ille respondet. promitto. Vel sic. Promittis mihi per tuam fidẽ dare dece3 aureos. et alter dicit. Promitto. p meam fidem ibi statim erit obligatio. Ex hac pmissione oriuntur due actiones: vna conditio certi si certum contineat alia cõditio incerti si dubium ptineat Tribus võ modis fit pmissio aut pure aut in diem: aut sub conditione. Pure fit. veluti tu quinqꝫ aureos mihi dare spondes et ille dicit spondeo. Confestim peti põt. In diem fit promissio veluti. Tu quinqꝫ aureos in die tali proxime venturo mihi dare spondes: et ille dicit spondeo. Istud statim debetur sed peti non potest anteqꝫ tota dies promissiõis expiret. Hoc tamen fallit si debitor est fugitiuus. aut si bona sua dilapidat. aut si ciuitatem demeretur. et si bona sua publicantur. Tunc eñ stati3 petere potest: aut arrestare aut interdicere. Idẽ est si moritur nullo herede relicto. Sed quid si aliqui alij debitores priores. Illi petunt debita sua in iuditio. Dico qui prior est in interdicto iste prior erit in soluendo. Sed contra hoc est regula generalis. Qui prior est tempore potior est iure. Respondeo qꝫ hic statur cõsuetudine puintiaꝝ. Est autem consuetudo venetis. Qꝫ tota debitoris substantia diuiditur inter omnes creditores vnicuiqꝫ scdm ptem se contingentem. Et ẽ bona consuetudo. ne vnus totum debitum acquirat suum. alter võ nihil habeat Sub ꝯditiõe fit promissio. aut stipulatio. Veluti si eñ N. sit iudex aut consul. tunc decem aureos mihi dare spondes: et ille dicat spondeo. Si conditio extabit. tunc pmissu3 ei debetur: si nõ tunc non. Ex conditionali eñ stipulatione. tãtum spes debiti est Si autem aliud contigerit spes frustratur. Loca etiam in promissiõibꝰ inseri solemus. veluti decem aureos mihi Rome dare promitti. Et

Verbis cõtrahit obligatio

Promissio fit tribus modis

Regula gñalis

Cõsuetudo venetorum.

Promissio fit sub cõditione

nõ solum res ꝑmitti põt. Sed etiã factum. Veluti ꝑmittis h mihi facere. Promitto. Quãdo vo duo vl plures simul vni ꝑmittunt ⁊ nõ q̃libꝫ p se ꝑ aliq̃ re tunc omẽs insolidum tenẽtur ⁊ ꝑmissari⁹ põt debitum ab omnib⁹ vl ab vno eoꝝ a q̃cumqꝫ voluerit repetẽ. Et q̃cunqꝫ debitum illoꝝ soluerit omẽs liberãtur habet nihilomin⁹ soluens actionẽ ꝯtra illos q̃ nõ soluerunt ꝓ parte illos ꝯtingẽte hoc ẽ verum scđꝫ Jus antiquum. Nouum autẽ Jus vult ꝙ creditor debet ꝑmissum ab omnib⁹ petẽ si sunt p̃sentes aut si viuunt. Et si quis eoꝝ nõ est ydoneus ad soluẽduꝫ tunc reliq̃ soluent: etiã si tãtuꝫ vnus esset: ille totum ꝓsoluet. Quãdo autẽ vn⁹ pluribus obligatur in soliduꝫ omnib⁹ tenetur tc̃ q̃libꝫ põt petẽ totum. Cum autem vni illoꝝ õ scitu alioꝝ soluerit ab omnib⁹ liberatur. Si autẽ vnus obligatur plurib⁹ separatim ⁊ dicat vnicuiqꝫ vestꝝ dare vl soluere spõdeo. Jstud nõ erit vna obligatio ymo alia ⁊ alia. qꝛ p̃mo vni deinde alij. Tres autẽ sunt spẽs diuisiõesqꝫ ꝑmissionuꝫ. vt est Judicial p̃toria. ⁊ ꝯuentional. Judicial est que p sentẽtiã iudici diffinitur veluti cautio de dolo. cautio de huo fugitiuo ꝓsequẽdo vl de pretio q̃d valꝫ restituẽdo Pretoria ꝑmissio ẽ q̃ ex mero p̃toꝛijs offitio emergit veluti damni infecti vel legatum. vl edilicie vl rem saluam facẽ pupillo. Conuentional est. que ex ꝯuentione vtriusqꝫ partis ꝯcipitur. qꝝ tot sunt gñã q̃t sunt res de q̃b⁹ ꝯtrahi põt Omnes res que dominio hominum subijtiuntur promitti poterunt siue sint mobiles siue immobiles presentes siue future. Jnutiles stipulatiões multe sunt ex eo ꝙ multe sunt res que in stipulatõeꝫ et promissioneꝫ venire nõ possunt. Veluti res que in rerum natura nõ sunt. vt homo mortuus vl que in rerum natura non fuit vt ypocenthaurus. ⁊ res que in rerum natura non erit vt chimera. Sed neqꝫ sol neqꝫ luna veniunt in promissionẽ. quia impossibile ẽ ea nobis subici. Jtem res sacra. res religiosa res publica. et res cuius non est comertium ⁊ liber homo ꝑmitti non poterunt secunduꝫ hominuꝫ dispositionẽ. Mutus. Surdus stipulari non possunt quia in stipulatione requiritur interrogatio et responsio que isti facere non possunt. Furiosus etiam promittere non potest. quia nullum negotium gerere valet. ex eo ꝙ non intelligit quid agit. nec pupill⁹ sine sui auctoritate tutoris nisi pro delictis patris vel communitatis. Jnter absentes autem verboꝝ obligatio fieri non potest. quia ibi requiritur loquela. Obligatio etiam contrahi non potest super conditione impossibili. vt si celum tetigero tibi dare ꝑmitto. Jtẽ inutil ẽ obligatio que ex turpi cã euenit. vtputa si promitto velle facere homicidium vel furtum. Nam scri-

Nouum ius
Tres ꝑmissionum species.
Judicialis.
Pretoria
Cõuẽtionalis.
Jnutiles stipulationes multe.
Obligatio.

bitur in turpi voto muta decretum. ⁊ in vili ꝓmisso rescinde fidem
Nota.
Inutilis est stipulatio. si q̃s alium aliquid daturum vel facturuz ꝓ
mittit. Inutilis est ꝓmissio. que fit ꝑ metum vel dolum. Inutilis ē
stipulatio. Si quis ad ea ad que interrogatus est nō respondet vl' si
tu stipularis in diem futuꝝ: et ipse respondet de p̄senti. Inutilis est
stipulatio si ab eo stipularis qui tuo iuri subiectus est vel ecōuerso
vt seruus aut filiusfamilias: q2 vxor tua ⁊ filij tui eadem esse intelli
gitur. Nemo pōt stipulari sibi aliquid post mortē suā nec econuerso
Stipulationes quare inuente.
Inuente sunt stipulatiōes ad hoc: vt quisq3 sibi acquirat quod sua
interest. Et nota si quis certus vult esse. de promisso adijcere debet
penam interuallatā: vt sic. Promittis q nisi mihi hoc dederis vel fe
ceris qd ꝓmisisti dabis iudici tantum vel tātum vel bis tm̄.

De fideiussoribus. Capitulum octauum.

D E fideiussoribus q promissori vl' debitori non ꝯfiditur Op
tet igitur vt ponat fideiussores: igitur de fideiussoribus est
dicenduz. Et primo quid sit fideiussor. Quis possit fideiube
re. Pro quo possit recipi. Ad quid teneatur fideiussor. Et ad quid il
le cui fideiussit. Vtꝝ fideiussio trāseat ad heredes. De primo fideius
Fideiussor qd. Mandator
sor est qui alteri⁹ obligationem in suam fidem recipit. Hic nota q
q̃uis fideiussor mandator ⁊ constitutor quasi idez sunt. Differunt
tamen ratione: q2 fideiussor est qui ꝑ ꝓmissionem ꝓ alio obligatur.
illo nihilominus obligato remanente. Mandator autē qui mandat
Mandator.
creditori: vt aliquid credat sup ipsum. Constitutor est qui se debito
Constitutor
rem ꝓ alio constituit. Et scd̄m hoc tres actiones oriuntur Alia ex fi
deiussione. alia ex mandato. alia ex constituto. Fideiubere possunt
Qui pñt fideiubere.
omnes qui se obligare possunt. rebus. verbis litteris Exceptis mi
litibus clericis ⁊ mulieribus: qui tamen si fideiusserint obligantur
Religiosi etiaz fideiubere nō possunt sine mandato sui abbatis Ca-
nonicus fideiussor accipi potest ꝓ omni homine: ꝓ pupillo ꝓdigo
furioso. etiam pro illo qui per se fideiubere non potest: vt orphan⁹.
prodigus. Et q̃uis hij nec naturaliter nec ciuiliter obligentur: tñ fi
deiussores eorum tenentur efficaciter nec obstat: q dicitur fideiusso
rem non posse in plus obligari q̃3 principalis sit obligatus. Ratio
quia obligatio fideiussoria est accessoria. modo nil plus debet esse in
accessorio q̃3 in p̄ncipali. Sed nota q pl⁹ q̃ttuor mōis accipitur Re
Nota Plus quattuor modis accipitur.
causa: tempore: ⁊ loco. Et quicunq3 hoc facit. cadit a causa. vt patz
supra de plus petendo. Pupillus sine auctoritate tutoris tenetur d̄
ere. id ē d̄ debitis patris. Tenetur q3 pupillus si damnum fecit in rē
communem: ⁊ de his duobus tm̄ fideiussor eorum tenetur: non de

aliis Quia fideiussor in duriori cā obligari nō pōt quā p̄ncipal'. Sꝫ est sciēdum ꝙ circa veteres creditor habuit ptātē agendi ꝯtra queꝫ voluit siue ꝯ principalem siue contra fideiussorem Hodie vero non licet exigere a fideiussore reo presente et ydoneo existente in soluēdo in toto vl' ī parte. Et si reus absens fuerit. dabitur certum temp⁹ scꝫ xiiij. dierum infra quos fideiussor potest reum adducere ad eum primo ꝯueniēduꝫ ipi fideiussori insubsidiuꝫ reſuato. Et si plures fiunt fideiussores tunc quilibet eoꝝ tenetur insolidum nisi actor voluntarie diuidat actionem suam agens ꝯtra vnumquēqꝫ pro parte. secus si eligat vnum ex plurib⁹ agendo contra eum insolidum et non exigat ab aliis. Hoc est cōtra nouum Jus q̊d dicit. ꝙ actio diuidenda sit inter eos. eo ꝙ insolidum omēs tenentur nisi huic iuri pacto sit renunciatum cui actioni sit standum Ceterum si quis expresse agat de sorte. tunc fideiussor de vsuris nō videtur obligari qꝛ in maiori q̄ntitate quā actuꝫ est obligari nō debꝫ. Et Nota si fideiussor obligat se simpliciter ad omnia que reus principal' tenetur. ⁊ tunc licet de vsuris vt de debitis teneatur. tamē competit sibi exceptio de vsuris nō dādis scd̄m canones. Et quecunqꝫ exceptiones principali competunt Etiaꝫ fideiussori competunt. Nota fideiussor in quattuor casib⁹ agē potest ꝯtra principaleꝫ debitorem. Primo si diu stetit in obligatiōe Scd̄o si reus est dilapidator opum suaꝝ Tertio si fideiussor ꝯdempnatus est creditori Quarto si hoc ꝯuentum est a p̄ncipio scilicet vt liberet eum a fideiussione quādo nō plus vult stare in fideiussione. Reus autem contra fideiussorē agere nō pōt. nisi a creditore ei actio ꝯcedatur. Est autē cessio faciēda an̄ solutionē qꝛ postea cedi nō pōt.

Nota. Fideiussor. iiij. modis agē pōt ꝯ principalē debitorem

De pactis. Capitulum. IX

d Epactis. Primo videndum. Quid sit pactuꝫ. Unde dicatur De pactorum diuisione. Quibus prodest pactum. Quādo pena posita in pactis committitur idest incurritur. De speciebus pactorum. De differentia inter pactum et promissionē. De primo. pactum est consensus duorum vel plurium in idem alteri ab altero paciscentium aliquid dandum vel faciendum. Et attēde diligēter singula verba diffinitionis. Dixi enim pactum est consensus. qꝛ consensu perficitur. vt in venditione vel emptione. et hoc dicitur ad differentiam stipulationis. In qua non solum consensus sed et v̄ba necessaria sunt. quia habet fieri per interrogationem et responsionē necessarium est vt in pacto sint duo vl' plures qui consentiāt in idem dandum vel faciendum. Et dico in idem ⁊ nō in eodem. quia si ego et tu consentimus ꝙ socrates sit lapis: hoc non est pactum: quia ta

Pactum quid

lis consensus non obligat vnum alteri. nec est dandi vel faciendi. Dixi etiam alteri ab altero: quia si consentimus ꝙ vnus nostrum det Titio vel titius det vni nostrum. non est pactum cum alteri stipulari vel pacisci nemo possit. Et quia non obligatur aliquis regu-

Pactum vnde

lariter alterius negotium ꝓmittendo. Dicitur autem pactum a pactione id est pacis actione vel a pace ⁊ actu. Nā qui paciscuntur ex diuersis et contrarijs animorum motibus post multa variaqꝫ certamina in vnam consonantem ⁊ sententiam ducuntur ⁊ cōuenire dicuntur. Uel dicitur pactum a palmarum: id est manuum percussione: quia consentientes ⁊ paciscentes adinuicem palmas sibi solent ꝯiungere veteꝝ more: qui quādo se obligabant palmas manuum inuicem dabant. In signum non violande fidei promisse. Et est pactum nomen generale ad omnia que aguntur causa obligatōnis cōtrahende vel tollende.

De diuisionibus pactorum. Capitulum. X.

Pacta vtilia.

Pactorum multe sunt diuisiones: sed de aliq̄bus hic tāgam. Pactoꝝ alia sunt vtilia. alia inutilia. Utilia pacta sunt pacta vestita. q̄ ratione personarum aut rerum scd̄m iuris ordinē fiunt. hoc est. ꝙ ꝑsone que pactum faciunt sint tales ꝙ se obligare possunt. Et res super quā fit pactum sit talis ꝙ non sit prohibita a lege alienari. Et ꝙ in obligatione seruetur ordo iuris: vt supra di-

Pacta inutilia

ctum est de personis rebus et obligationibus Pacta vero inutilia sunt. que sunt contra leges contra constitutiones. et contra edicta pretorum et in fraudē. Dixi contra leges fieri pactum. Quādo predium minoris alienatur sine decreto iudicis: aut quando alienatur fundus dotalis. Contra constitutiones fit: cum aduocatus paciscitur cum clientulo de quadam parte litis habenda pro solario suo: Contra edictum pretoris fit: vt si fiat pactum ꝙ liceat alicui facere

Pactū in fraudē diuersis fit modis

furtum sine pena. In fraudem autem pactum fit diuersis modis. Quia fit fraus de persona ad personam: aut de re ad rem. aut de contractu ad contractum alterum: vel de contractu ad contractum eundem. de nomine ad nomen: de facto ad factum. de persona ad perso-

Fraus de persona ad ꝑsonam

nam fit fraus: vt ego tutor vl' curator: quia prohibeor aliquid emere de bonis pupilli mei: illud non emo per me sed per interpositam ꝑsonam: vt per vxorem vel filium: vel alium extraneum meo tamen

Fraus de re ad rem.

nomine. De re ad rem fit fraus sic. Cum prohibitum sit mutuare pecuniam filiolo. ego non mutuo pecuniam. sed aliquam rem do sibi: vt illam vendat et vtatur pecunia. De ꝯtractu vero ad contractū

Fraus de ꝯtractu ad ꝯctum

alterum fit fraus sic, vir et vxor stante matrimonio prohibentur ad inuicem donare. Unde non donant sed donationis causa vendunt. De contractu ad contractum eundem fit fraus: vt cum pecuniā deberem mutuare Titio et mulier vellet iubere pro eo. ego econuerso ne mulier defendatur benefitio valeriani consulti mutuo pecuniam mulieri: et Titium recipiā in fideiussorem. De nomine ad nomen fit fraus: vt si prohibetur aliquis esse potestas alicuius terre: ipse facit se eligi in defensorē vel in procuratorem terre quod idem est mutato tamen nomine. De facto ad factum fit fraus: sicuti vēdidi tibi ancillam meam eo pacto, ne prostituas eam in lupanari ad faciēdū questum sui corporis: tu vero non in lupanari posuisti eam: sed in cauponam vt ministraret ibi: quod idem est: quantum ad effectum Et non solum predictis modis: sed etiam alijs occultis fraudibus pacta fiunt et redduntur inutilia. Nam si pactum factum est inter debitorem et creditorem: vt liceat debitori ipsum pignus distrahere nō valet Et ē rō ne debitor inuitetur ad delinquēdum id est solutionem denegandā. Pactum in quo quis generaliter suscepit in se casus fortuitos non valet. Et est ratio, ne quis generaliter, et sub inuoluto verborum sumeret quod specialiter sumpturus non esset. Pactum d dote vlteriori die reddenda non valet: et est ratio, quia damnosum est doti et publice vtilitati. Pactum factum ne maritus damnetur vxori vltra illud quod facere non possit non valet. Ratio ē: quia est cōtra bonos mores. Pactum factum inter militem et eius aduersarium quod miles possit esse procurator non valet, ea ratione quia esset contra bonos mores et contrarium publice vtilitati. Ideo quia milites nostri scire arma et non leges aut iura debent. Pactum quo remittitur expressum sacramentum calumpnie non valet. et hoc ideo quia publice vtilitatis est vt lites sine omni suspitione procedāt. Pactum factum non obstante huiusmodi pacto reuocari possit non valet, quia iusta pacta nunquam reuocari debent etc.

Fraus d nomine ad nomen

Fraus de facto ad factum

Nota quod pacta rata nō haberi.

Nota

De pactis. Capitulum vndecimum.

S Ecunda diuisio. Quod pacta alia sunt nuda. Aliaque vestita. Nuda pacta sunt que non continent causam. Nullius enim efficatie est, alicuius rei datio sine causa. Dicuntur etiam nuda illa que non vestiuntur aliquo infra scriptorum sex modorum. Et hec nuda pacta non sunt efficatia ad obligandum vel ad agendum: licet prosint ad defendendum. Quia nudum pactum regulariter non parit actionem: sed exceptionem. Pacta au-

Nuda pacta

tem vestita efficatia ꝛ vtilia sunt ad obligādum ꝛ ad agendum. Et dicitur pactum vestitum sex modis: scꝫ Re. verbis litteris cōsensu coherentia contractus ꝛ interuentu rei. Sed de predictis quattuor modis primis supra habemus exempla. Ubi dicitur. Quibus modis rei contrahitur obligatio. De quinto vero scilicet de coherētia cōtractus est exēplum: vt sic vendidi tibi: ꝛ in ipsa venditione interuenit pactum ꝙ ego debeo manere in domo vsqꝫ ad annum. Istud vltimum per se factum non valet: qꝛ nudum est. sed coherentia id est gratia illius pacti vestiti scilicet venditionis in qua positum est valet. De sexto autem id est rei interuentu est exemplum vtputa. promisi tibi aliquid dare vel facere: vt tu mihi aliquid dares vel faceres Unde in continenti cum tibi dedero qđ ꝓmisi ꝛ statim vestitum pactum ex parte mea Et ideo interuētu eius quod tibi dedi es mihi obligatus ad id mihi dandum qđ promisisti. Et nota ꝙ primis quattuor modis non dicitur ꝓprie pactum vestiri: quia illud proprie dicitur vestiri quod nudum est. Sed pactum quod fit rebus verbis litteris vel consensu ab ipso instanti natiuitatis sue procedit vestituꝫ: ꝛ cum esse accepit vestitum est. Pactum vero qđ vestitur coherentia contractus aut interuentu rei primo est nudum. licet hijs modis interuenietibus accipiet vestitum ꝛ cetera.

Pactum vestitū dr̄ sex mōis.

Nota.

Vestitū ꝓprie

Pactorum diuisio. Capitulum duodecimum.

Tertia diuisio est. Quia pacta alia consistunt in dando alia in faciendo. In dando vt si promisi tibi dare equum vel aliaꝫ rē In faciendo: vt si conueni tecum facere tibi domum. Quarta diuisio est. quia alia sunt pacta expressa. alia tacita. Expressum vt si conueni tecum aliquid tibi dare vel facere. Tacituꝫ vt si conueni domum tuā ꝛ in eam introduxi res meas tacite videor tecum pepigisse: quia importata ꝛ inuecta sunt tibi obligata ꝓ pensione. Etiā tacituꝫ pactuꝫ est. vt si creditor r̄stituit debitori suo chyrographuꝫ seu instrumentum debitoruꝫ ibi tacite videtur ei fecisse pactuꝫ de nō petendo. Itē tacitum pactuꝫ ē: vt si habeā tres debitores q̄mihi tenebātur in xv. marcis: ꝛ erat vnusq̄sqꝫ insoliduꝫ obligatus ꝛ ego recepi ab vno eorum q̄nqꝫ. Ita ego videor renuntiasse iuri solidi. ꝛ pactuꝫ tacite fecisse nō petendi ab vnoq̄ꝫ eorum nisi quinqꝫ. Quinta diuisio ē qꝛ pacta alia sunt obscura. alia clara. Clara sunt in quibus ābiguitas ꝛ obscuritas nō obseruatur. hec si solenniter sunt facta seruari dn̄t Quia nihil est quod magis hominibus conueniat quā pacta seruar̄ Obscura vero sunt q̄ pn̄t hr̄e duplicē intellectuꝫ: vt si dixerit vēditor: domus stillicidia sic sunt rei vēdite: ita sunt. ꝛ itelligit vēditor ꝙ hui

Pactū expssuꝫ Pactuꝫ tacitū.

Pacta clara

Pacta obscura

tus stillicidij recipiendi debeat a re vēdita ab esse. Emptor vo intelligit q3 deberet rei vēdite in esse. Sed hec obscura pacta interpretāda sunt ɔtra ꝓferentē: q2 eius ptāti seruit legem apti9 scribere. Sexta diuisio. Et pacta alia gratuita alia nō. Pactum gratuitum ē vt cum nullo dato plus gratis q̄3 ꝓmissiōis causa debitum remittitur Non gratuitum pactum est trāsactio q̄ debet ꝛ hab3 fieri aliquo dato vel retento vl' promisso. ꝓsunt autē ꝛ porriguntur pacta ad illas tm̄ ꝑsonas inter quas facta sunt: sed alijs ꝑsonis regulariter nō valent. Hoc tamen fallit in infra scriptis casibus. q2 pactum reo principali de nō petendo ꝓdest fideiussori. nisi in paciscendo aliter actu3 sit vel nisi fideiussisset fideiussor in rē suā ꝓpriā: q2 his tribus casib9 rei pactum non ꝓdest fideiussori. Sed ecōtra pactum fideiussoris nō ꝓdest reo. q2 licet rei intersit a fideiussore nō peti. q2 fideiussor habiturus erat regressum ɔtra reum: Nō tm̄ interest fideiussoris a reo non peti: cum reus ɔtra fideiussorē nō sit habiturus regressum: nisi fideiussor in rē suam fideiussisset. q2 tunc fideiussor accipiēdus est ꝓ reo ꝛ pactum illud rei ꝓdest fideiussori. ꝛ pactum fideiussoris acceptu3 in rē suā ꝓdest reo. Pactum fideiussoris nō ꝓdest reo cum fideiussore. sed si expresse agitur qd̄ ꝓsit reo ꝛ fideiussori tunc prodest eis Pactum vnius rei debendi prodest alteri. Pactum cum venditōne vel donatione ꝓdest emptori vl' donatori: q2 succedit in rem ipsam. Pactum factum cum filio vel seruo ꝓdest patri vel dn̄o. pactum aute3 procuratoris ꝓdest dn̄o: ꝛ nō nocet nisi in tribus casibus: hoc est si habet speciale mandatum: vel si in rem suā constitutus est: vl' si habeat liberam: ꝛ generalem administratione3. pactum vero tutoris ꝛ curatori ꝓdest pupillo ꝛ etiā noce3 si fiat bōa fide ꝛ nō aīo depdādi.

De pena pactorum. Capitulum. XIII.

v Idendu3 est etiam quando in pactis pena apposita committatur. Est igitur sciendum q3 pena in pactis apposita aliquādo committitur aliquando non. Si enim conuentio incepit a conditione vt sic. Si titium non statuero si viuit. decem dabo. Committitur pena cum certum erit conuentum dari non posse. Si vo incepit a precedente pactione: vt sic promitto dare titium alioquin pene nomine decem dabo. Tunc precedens actio est obligatoria. q̄a ꝑ pactum vestitum committitur pena ex quo dare potuit et non fecit aut precedens pactio nō est obligatoria: et tunc committatur pena nisi deinde lite contestata super eo q3 in pactum deductum est ꝛc.

Alia diuisio pactorum. Capitulum. XIIII.

Pactū ḡtuitū.

Pactum non gratuitum.

Pactū licitum. Pacta aliqua sunt et fiunt ſm leges. aliqua p̄ter leges et aliq̄ cōtra leges: qn̄ fit pactum ſcd̄m leges: vtputa cum promitto tibi aliquid dare vel facere ſcd̄m q̄ lex p̄mittit. Tunc ſi ē pena p̄miſſa. illa pōt peti vel res vel alterū eorū ſolum niſi ſit dictuz q̄ pena ſoluta ratum maneat pactum: tunc em̄ vtrunq̄ poteſt peti

Pactū illegittimum. Quādo autē fit pactum p̄ter leges. ſcȝ quādo pacto aliquid p̄mittitur qd̄ neq̄ lege exp̄ſſe p̄mittitur neq̄ exp̄ſſe p̄hibetur: vt cum promitto tibi factum alienum et ſi nō fiat promitto penā vel paciſcor alteri dari et ſi non detur ſtipulor penam. Et licet non valeat principale: quia factum alienum certum p̄mittere nō poſſum: nec alteri paciſci. tenet tn̄ pene promiſſio. Quādoq̄ fit pactuz ɔtra leges: vt qn̄ p̄mittitur aliquid qd̄ a lege p̄hibetur: vt res ſacra: res religioſa: liber hō. tunc vtrunq̄ nō valet neq̄ principale neq̄ pene promiſſio.

Pena quō pactis adijciatur. Quia qd̄ cōtra leges fit p̄ nō facto habetur. Pena v̄o pactis adijcitur aut cum ɔditiōe aut ſimpliciter. Cum ɔditōe vt titium tibi dare promitto ſi viuit: tunc ſtante ɔditione ſtat et pena. ceſſante v̄o cōditiōe ceſſat et pena. Si ſimpliciter tunc aut pactum adimpleri potuit et noluit: committitur pena Si voluit et non potuit: q̄r forte titius mortuus eſt aut fugitiuus: tunc nulla obligatō oritur: ergo nec pena committitur niſi ſpecialiter ſit de pena ſoluenda exceptum. Adijcitur etiā pena q̄ntitati aut ſpeciei aut facto. Si quātitati vt ſic. promitto tibi dare decē ſub pena dupli. Tunc ipſa pena quātacunq̄ fuerit reducitur ad legittimum modum vſurarū ſortis p̄miſſe. Et hoc ideo: q̄r ex quātitate pecunie ſolet cōmitti fenus: vt patet in mutuo in quo ſolo vſura cōmittitur. et nō in alijs cōtractibus. Si v̄o adijcitur ſpeciei: vt p̄mitto tibi equum vel aliam ſpēm ſub pena decez librarū illa pena exigitur tota. Idē ē ſi adijcitur pena facto: vt ſic promitto tibi facere talem domum ſub tali pena: q̄r pena adiecta ſpeciei vl' facto quantumcunq̄ fuerit exigitur tota.

De ſpeciebus pactorum. Capitulum. XV.

Pacta in rem. Pactorum v̄o ſpecies due ſunt. Quedam in rem quedam in perſonam. In rem ſunt: vt q̄ generaliter paciſcor ne petam In perſonam Q̄ non a perſona petam In primo caſu nec ab

Pacta i p̄ſonā. illo cui fit pactum peti poteſt. nec ab heredibus eius: nec is qui paciſcitur. nec eius heredes petere poſſunt. In ſcd̄o ſcilicet pactum p̄ſonale ad alterum nō pertinet. nec etiā ad heredez. Utrū autē in p̄ſonā pactum ſit verius ex neceſſitate q̄ ex mente exiſtimādum ē. Plerumq̄ enim perſona pacto inſeritur non vt perſonale ſit pactuz: ſȝ vt demonſtretur cum quo pactum factum ſit.

De inutilibus pactis. Capitulum.XVI.

Actorum diuisiones vt supra sunt due. Quedā vtilia. quedam inutilia. Utilia sunt pacta vestita. et hec semper seruanda sunt Inutilia pacta sunt multa. Primo rōne persone: vt si paciscatur furiosus: qui nec expresse nec tacite cōsentire potest. sꝫ nec matrimonium cōtrahere: nec se ad religionem obligare potest. quia nescit quid facit. Si autē habet lucida interualla. tunc secus ē. Et idē in pupillo qui nō est doli capax pacisci non potest sine tutoris autoritate. Idē in ꝓdigo surdo ⁊ muto Idē in viro ⁊ vxore ꝗ sibi donare non possunt. Idē inter patrē ⁊ filium: qꝛ vna ꝑsona censentur Idē inter dominum ⁊ seruum. Sunt ⁊ pacta inutilia ratione rerū vt siquis paciscatur res que in rerū natura nō sunt nec fuerunt nec erunt: ⁊ que in commertium nō veniunt. nec res sacra nec religiosa nec liber homo. Item pactum turpis rei aut impossibilis de iure vł de facto nullā obligationē adducit. Inutile est pactum in rebꝰ spiritualibus dandis aut ꝯferendis in rebusqꝫ ꝓhibitis: ⁊ in rebus que sunt ꝯ salutem anime. Et nota ꝙ oē pactum qđ non vergitur in anime salutē nec in dānum alterius sēꝑ est seruādum: qꝛ nil meliꝰ quo ad deum ⁊ ad mundum q̄ꝫ iustum ꝓmissum seruare: pactum et promissum quasi idē sunt in omnibꝰ: sed differunt solum in hoc: q̄a pactum est duoꝝ vel plurium ꝯsensus in idē dandum vł faciendū: ꝓmissio autē est pollicitatio vnius solius nō ꝯsensu tm̄: sꝫ etiā sermone. Itē pactum fit multis ⁊ varijs modis precedentibus cōsensum ꝓmissio vō fit ex simplici interrogatiōe ⁊ responsione: vt sup̄ dcm̄ ē

Pacta vtilia.

Pacta inutilia.

Nota.

Pactū ⁊ ꝓmissum in q̄ differūt.

De transactione. Capitulum.XVII.

s

Upiꝰ actū ē de pacti in gn̄e: nunc vidēdum ē in spē. s. de trāsactōibꝰ q̄ sunt q̄dā pacta. Videamꝰ igr̄ q̄d sit trāsactio. ⁊ vn̄ dicatur. Quis pōt trāsigere. In q̄bꝰ rebus cessat trāsactio. Quis sit effectꝰ trāsactōis. De p̄mo trāsactio est de re dubia ⁊ lite incerta: necdum finita nec gratuita pactio. Et dico de re. s. p̄n̄te ⁊ futura. Dixi dubia. s. iusta vel iniusta. Dixi lite incerta. i. si actor credat se fouere iustā causam vł nō iustā. Dixi etiā nōdum finita. quia si iudicatum fuisset nec appellari posset nec de sententia dubitari. Et si tē fiat trāsactio nulla erit. Si eīn reꝰ ꝯfitetur se debere decē libras ⁊ ꝓ his fore ꝯdēnatum: ⁊ dicat actori. Si vis q̄nqꝫ libras dabo tibi ī ꝯtinēti: tē nłła ē trāsactio. ꝫ actōis expeditio. Dixi nō ḡtuita: qꝛ trāsactio nłło dato vł ꝓmisso vł rēteto nō ꝓcedit. Dr̄ āt trāsactio q̄si ab actiōe recessio. Possunt vō transigere domini reꝝ vel actionum

Transactio.

tutores & procuratores habentes generale vel speciale mandatum. Transigi pōt in omnibus ciuilibus. In criminalibus vo interuenire pōt transactio in hijs que irrogant penā sanguinis: sed tamen ex hoc accusator incidit in turpē famā. Reus vo non. Quia vnicuiqꝫ licet sanguinem suum redimere cui delictum est remissum In criminibus vo que sanguinis penā nō irrogant transactio fieri nō potest sed gratuita pactio seu remissio: hoc tamen fallit in adulterio scdm ius antiquum in autentica id est in nouo iure hoc videtur correctuꝫ & maxime in marito. Sed verius est quod nō transigitur in adulterio lite incerta & de re dubia: sed vnus alteri recōciliatur & non itur ad effusionē sanguinis. Si autē data pecunia reus transigat cum actore transactio nulla est: q̄a reus pro confesso habetur. Sed hoc in crimine falsi fallit. Versus. Sanguinis & capitis metuēs de crimine penam. Transige si placet nō transigit vllus adulter. In reliq̄s nlli liceat sine crimine falsi. Dat cēsura tñ noua mecho mite leuamē Hec sunt vera scdm leges scdm canones autē nullum crimen irrogat penā sanguinis. In alimentis nō transigitur sine presidis autoritate. Item in questionibus que in testamento profitentur nō trāsigitur nisi inspectis cognitisqꝫ verbis testamenti. Itē cessat transactio in iure subiectōis. Subiectio causa est spiritualis: & ideo aliquo dato vel promisso remitti non potest. q̄a gratis fieri debet. Item ī spiritualibus nō transigitur potest tamen in eis amicabilis compositio fieri: vt detur spirituale pro spirituali vt in pmutatione fit: vel

Nota. nisi interueniat autoritas superior pro bono pacis. In summa nota ꝙ quedam sunt in quibus nec compositio nec dispensatio nec transactio locum habet: vt vir dimissa vxore aliam supraducat: vel vt professus ꝓpria habeat. vel vt subiectus subiectione durante superiori nō obediat.

Quis trāsactōnis effectus sit

Effectus transactionis est vt omnia instrumenta ad causam spectantia super quaꝫ transactum est. et quicquid aliud est quod opem ptibus ferre poterat vacuum fit & omni iure cassatum: Et sola transactio validum perpetuumqꝫ robur obtineat nisi actor trāsactōe illa fuissꝫ decept⁹: tūc ꝯpetit sibi exceptio doli mali &c̄.

De litterarū obligatione. Capitulum. XVIII.

De litterarum obligatione. Et primo litteraruꝫ obligatio q̄d sit. Quomodo fiet. Que virt⁹ huiusmodi obligatiōis Que actiones ex ea oriantur. De primo ergo litteraruꝫ obligatio

Litterarum obligatio.

est. Quando quis p suas litteras autenticis sigillis & testibus ydoneis roboratas se confiteretur publice debere quicquid in eis continetur. Olim enim solemnitate scripture omnes fiebant obligatio-

nes scd̄m q̄ adhuc in arduis causis fiunt per litteras autēticas: aut per publica instrumenta. Tanta eñ est virtus hui⁹ obligatōis q̄ ei ɔtradici nō pōt nisi in tribus casibus. s. mutuo credito et dote.

De obligatione p̄ cōsensum. Capitulum. XIX.

De obligatiōe p̄ ɔsensum. Consensu cōtrahitur obligatio q̄n q̄ʒ mōis. emptiōe. vēditōe. locatōe. ɔductōe. p̄mutatōe rerʒ societate ꝛ mandato. De quibus omnib⁹ est singulariter dicendum. Et primo de emptione: q̄n et qualiter cōtrahatur. De quibus rebus. quomodo fiat. Que sit ei⁹ natura. ad quid teneatur emptor. ꝛ ad quid venditor. Quādiu res vēdita debeat gubernari Cōtrahitur emptio statim cum de pretio ɔuenitur ea mēte: vt pretium soluatur ꝛ reʒ vēdita tradatur. Quāuis quādoq̄ʒ pretium nōdum sit solutum nec arra data nec res vēdita tradita hoc intellige de emptione ꝛ venditione sine scriptis. In illis autem que scriptis ɔstituuntur nō prius ɔstituitur emptio vel venditio quā littere emptionis aut venditionis fuerint scripte ꝛ perfecte: ꝛ sigillis cōsignate testibusq̄ʒ roborate ac partibus assignate: aut publico documento confirmate. Et q̄ʒdiu aliquid horum deerit locus est penitētie Et potest emptor ꝛ vēditor sine pena recedere a contractu nisi aliquid notabile: scilicet media pars pretij arre nomine fuerit data. Arris autē talibus datis siue scripto siue non scripto sit celebrata venditio si emptor impedit contractum adimplere perdit quod dedit. Si vō vēditor impedit tunc duplum quod emptor dedit restituere tenetur. Et puto q̄ neuter contrahentium alteri ad interesse teneatur. quia loco ad interesse sufficit arrarum ammissio aut dupli restitutio Hic nota q̄d scd̄m consuetudinē nostre ciuitatis quicunq̄ʒ huiusmodi contractus emptionis ꝛ vēditionis retrocedit illum Judex compellit ad ratihabitionem sub pena vnius libre monete vsualis ex eo q̄ parua ꝛ modica arra hic datur: scilicet denarius. Vendi et emi potest omē illud quod habet commertium. Sunt enim quedam que in commertium non veniunt: vt res sacra: res religiosa homo liber. Res tamē sacre et religiose in venditione transeunt cum sua vniuersitate. quia vniuersitas in prophanis consistit. Vendi autem debēt res venales iusto pondere Justo numero. iusta mensura ꝛ iusto pretio. Qui secus fecerit extra ordinē puniatur Venditio ꝛ emptio fit inter p̄ntes ꝛ abs̄ntes. p̄ nuntium. p̄ lr̄as siue epistolas pure et sub ɔditōe cuʒ arra vl̄ sine arra. Arre datio ē signum emptōis ɔ̄cte nō autē p̄fecte. q̄r emptionē nō perficit. nisi pecunie numerate et certe date datio et rei vēdite traditio. Jō dixi pecunie: q̄r nll̄a emptio sine pecunia esse pōt

Cōsensu cōtrahit̄ obligatio quinq̄ʒ modis

Emptio quando contrahit̄.

Nota.

Vēditio ꝛ emptio int̄ q̄s fit

Arre datio.

Dixi certe. Quia si inter aliquos ita conuenitur: vt quãti. A. vel B. rem estimauerit tanti sit empta: hec emptio est incerta. quia possz cõtingere ꝙ talis ꝑtium non diffiniret. forte qꝛ nollet: vel quia morere tur. Dixi pecunie numerate: qꝛ si fundus daretur ꝓ fundo. res cer ta ꝓ certa. tunc diceretur ꝑmutatio nõ emptio neqꝫ vẽditio Dixi pu re. i. simpliciter ꝛ directe sine omni exceptiõe. Dixi vel sub ꝯditione vt si equus meꝯ tibi placuerit post examinationẽ tunc sit tuus ꝓ de cẽ florenis. Si nõ. Nõ. Natura emptõis est. vt res que venditur sit certe spẽi: ꝛ ꝑcium certuz sit in numerata pecunia Jdõ certe spẽi qꝛ al's nõ posset cognosci q̃ res esset vẽdita. Dixi certum ꝑtium qm̃ sic aliq̃ ꝯueniunt res sit tibi empta q̃ti N. eã estimauit. Et ẽ incerta em ptio: vt supra. Debet etiã esse pecunia numerata. qꝛ dando rez ꝓ re fit cãbium vel ꝑmutatio que est alius specialis ꝯtractus. Alia ẽ na tura emptõis: vt emptiõe perfecte celebrata statim lucrum ꝛ ꝯmo dum damnum ꝛ periculum ꝑtineat ad emptorez. Est em̃ iustum vt cuius est cõmodum eius etiã sit periculum. Et hec omnia vera sunt si venditio fiat pure sine scriptis certe spẽi: ita ꝙ nullum pactum in terueniat: ꝛ ꝙ res sit que degustatiõe. ponderatiõe. mensuratione. numeratiõe. examinatiõe vel cernitione nõ indigeat. ꝛ ꝙ vẽditor nõ sit inculpa in mora vel in dolo. Et nõ ꝙ ꝑiculum publicatiõis ad vẽ ditorẽ pertinet. Est autẽ rez publicatio qñ omnia bona alicuius pu blice venduntur ꝓpter debita vel malefitia sua. Jtẽ dixi pure. q̃a si ꝯditionalis esset vẽditio: tunc añ aduentum ꝯditionis oẽ periculuz ad vẽditorẽ ꝑtinet. Jtẽ dixi sine scriptis: qꝛ si vẽditio in scriptis fie ret tunc periculum rei ad vẽditorem spectat anteqꝫ scriptura ꝑfitia tur. Jtẽ dixi certe speciei: qꝛ si emptio fit sub alternatione specierum tunc emens nescit quid emit ꝛ periculum ad vẽditorẽ ꝑtinet. Jtẽ di xi ꝙ nullum pactum interueniat. Nã pacta frangunt legẽ. Jtẽ dixi ꝙ res sit que degustatiõe nõ indiget: vt vinum. medo: qꝛ añ degu stationem periculum spectat ad vendẽtez. Sic ꝛ ponderatiõe vt au rum argentum piper. Sic ꝛ mẽsuratiõe. vt pannus tela frumẽtum Sic ꝛ numeratione. vt oẽs monete. floreni. grossi. nummi. denarij. obuli. Jtẽ dixi cernitione vt texture lanee linee sericie ꝛc̃. Jtẽ dixi ex aminatione: vt equi boues muli ꝛc̃. Hoꝝ omnium periculuz ad vẽ ditorẽ spectat ante eoꝝ probatione. Dixi culpa. Quia si periculum ex culpa vẽditoris fieret eius damnum esset. Dixi mora nam si ven dens intempestiue rem tradit periculum eius erit. Dixi dolo. Quia nemini debet patrocinari. igitur periculum rei ad dolosuz redundat Dicuntur autẽ pericula rerum incendia ꝛ naufragia casus ruina de

Permutatio

Natura emptiouis

Alia nõ emptõnis

Nota.

Rez publicatio.

Prouerbium.

Pericula reruz

morum alluuie inundatiões arboꝝ deiectiões p ventos lesio animalium mors peiorationes ⁊ destructiones. Tenetur vēditor rem vēditam liberā vacuā ⁊ solutā sine omni impetitione tradere. q2 si quis eā aduocauerit vēditor tenetur emptori ad interesse. id est ad damnum. Tenetur autē emptor pretium innumerata pecunia dare. Q2 si nō fecerit statim emptiōe facta tenetur venditori ad interesse. In summa ē notādum. Q2 si minor. xx. annis decipitur in contractu emptionis aut vēditiōis aliquādo nō tenet ꝯtractus ipso iure: ⁊ aliqñ tenet de iure sed rescinditur bñficio cōmuni. aliquādo agitur ad decipiendum in pretio: aliquādo subuenitur minori ꝓ merito rei. Vñ distinguēdum est. Cum em̄ dolus dat cām contractui. vt cum dolo se induxi te vt mihi venderes que venditurus al's nō esses nō tenet cōtractus. Si vō dolus incidat in cōtractum: vt q2 eras venditur⁹ sed p meliorem vēditionē ⁊ ego induxi te vt minori mihi pretio venderes ꝙ al's valuit tenet quidē cōtractus sed agitur ad decipiēdu3 vbi vō nec dolus dat cām cōtractui: nec dolus incidit in cōtractum nec te in pretio circumueni ꝙuis re ipa sis deceptus in pretio ad nihilum agere potes: nisi pretium infra dimidium iusti pretij subsistat: tunc em̄ obtinet quod dicitur: vt minori viginti annis subueniatur ꝓ munere rei. Et hec locum hñt in ꝯtractibus bone fidei. Nā in contractibus stricti iuris etiā si dolus dat cām ꝯctui tenet ꝯctus sed excipitur ꝯ agētem. Et nota ꝙ in ꝯctibus bone fidei si dolus dat causam contractui nō p ꝯhentes sed p mediatorem tenet cōtractus. In quolibet āt cōtractu exigitur bōa fides etiā si nō tenet cōtractus ad huc in eo exigitur bona fides. Nota etia3 ꝙ re vēdita ⁊ euicta semp agit emptor de euictiōe: qđ tñ fallit in aliquibus casibus Primo si emptor super re vēdita impeditus non nuntiat venditori. Secundo si affuit ipsi sententie. Tertio si p iniuriā cōtra eum sententia lata fuit Quarto si non tempestiue denuntiauit sed prope sententiam si potuit nuntiare. Quinto si emptor compromisit et sententiam contrariam reparauit Sexto si culpa sua sic possessionem amisit. Septimo si habuit rem pro debito. Octauo si emptor seruum emptum manumisit. Nono si ancillam emptam prostituit. Decimo si emptor rem emptam vsucepit. Undecimo: si venditor absente emptore condemnatus non appellauit. Et generaliter quocunq3 modo emptor rem emptā sine denuntiatiōe venditoris amisit dānum erit suu3. Qualiter autem venditor debeat rem venditā gubernare visum est supra de ꝓscriptionibus ⁊ vsucapiōibus: ideo hic pertranseo.

Notandum

Nota.

Nota.

De rerum permutatione. Capitulum. XX.

Permutatio quid
Permutatio contrahitur.
Contract⁹ innominatus.
Natura pmutationis

q Uid sit pmutatio. Qualiter contrahatur. Que sit eius natura. Que res valeant permutari. Cum qbus ecclesia possit pmutare. Que actiões oriantur ex pmutatione. De primo pmutatio est vnius rei p altera datio. Contrahitur permutatio cum inter aliquos cõuenitur: vt certa species detur p certa. Si eñ certa daretur p incerta: tunc esset cõtractus innominat⁹. Cõtrahitur autem sic do. vt des. Est autem natura pmutationis vt nõ soluz pacto sed rez interuentu contrahatur: vt in emptione vbi res et pretium debent esse qñ emptio ptrahitur. Aliquãdo tñ et sine re contrahitur emptio. vt in pdicta lege Ne emptio. Permutari autẽ pñt que vendi pñt. Sciẽdum tñ q qued.i permutãtur q vẽdi nõ pñt vt ecclesie.

Sciendum

Sed quomõ est hoc Eccl'ie sunt gratis pferende pmutationis autẽ ptractus nõ fit gratis. sed datur res p re. Dico pmutatio in spiritualibus nõ fit ex pacto partium sz ex autoritate supioris. Totum eñ qd geritur in supioris arbitrium pfertur q ex arbitrio suo de rebus spiritualibus pmutãdis disponit mobilibus et immobilibus. quia hee res sunt pprie nõ hominum sed solius dei. Potest ergo ecclesia cum eccl'ia pmutari. põt etiã eccl'ia cum principe permutare. Potest etiã cum priuato pmutare. dummodo vtilitas eccl'ie hoc exposcit: non potest tñ psona spiritualis p seculari cõmutari. nec pversus potest dari p laico. Qd eñ sel' deo dedicatum est. ampli⁹ ad humanes vsus pverti nõ dz. Queritur an pmutatis rebus ptrahatur emptio et venditio. dico q nõ: qz pmutatio semp fit interuentu rez. Emptõ
Nota.
vo fit aliqñ sine re. Nota q ex sola cõuentione pmutatiõis re nulla hincinde secuta nulla oritur actio. Sed ex rei traditione vel ex pacto datur actio ex pria re demum secuta: sed statim nõ cõpetit hec actio sicut diximus in mutuo. Ita etiã dicimus in societate: in tutela in dote. Ibi oritur actio ex pctu sed non statim ppetit nisi societate vel tutela demum finita vl' mr̃imonio soluto: sz si ex vna pte res est secuta
Sciendum.
ex altera nõ. Et si pactum non ẽ vestitum nulla actio oritur. Sciendũ q pmutatione q rẽ meã pprã mobilẽ ppria mea autoritate possum pmutare: qz sum dñs ipsius. Immobilẽ autẽ rẽ pmutare oportet de scitu et voluntate domini fundi ad quem pertinet.

De locatione et conductione. Capitulũ. XXI.

q Uid sit locatõ et pductio. Quis dicatur locator. qs pductor Qual'r ptrahatur: q res pñt locari. q actiones ex locato et cõducto oriãtur. qb⁹ de caub possit locator inqlinum suum expellere et epuerso. Quib⁹ casib⁹ possit pductor domum desere inuito locatore. De tpe locationis rei. De tpe solutionis pensionis siue

Summe doctoris Raymundi de Jure actionū.

mercedis de ipa re locata Primo ergo locatio est ꝯcessio ꝑsone facta ad vsum rei mercede ⁊ pecunia numerata cōuenta. Locator dicitur Qui re sua alium vti permittit ꝓ mercede cōuenta. vt cum loco tibi domum meā ad inhabitandum. ego suз locator. tu ꝯductor. Cōtrahitur locatio ⁊ ꝯductio modis q̊bꝰ cōtrahitur emptio ⁊ vēditio. de q̊bꝰ supra visum est. Et ideo q̄ in supiori rubrica dicta sunt de ꝯsensu de rebꝰ ⁊ p̄tio. hec intelligas hic repeti. Locari pn̄t om̄ia q̄ vēdi pn̄t quia ita similia sunt locatio ⁊ vēditio ac ꝯductio. qꝛ neuter eoꝝ contractuum ē gratuitus. i. grat̄ datus. Nā semꝑ interuenit merces ⁊ p̄tium deputatum. Ex h̄ v̊o cōtractu nascuntur due actiōes vt actio ex locato ⁊ actio ex cōducto In actiōeз ex locato vēit in p̄mis merces soluēdi de q̄ cōuentum est. Scd̄o rei locate deterioratio. Tertio rei locate inhonesta inhabitatio. In actiōeз ex cōducto ꝓmissi seruatio domꝰ refectio. Et pōt fieri locatio ad tp̄us vt ad annum vł imperpetuum vt ad tp̄us vite cōductoris. Et si infra tp̄us locatiōis ꝯductor moritur heres eiꝰ succedit. De tp̄e v̊o soluende pēsiōis. i. mercedis dubitatur. Quedā em̄ leges volunt ꝙ in principio. qꝛ quādo cōductio est fcā tc̄ statim cōductor tenetur d̄ mercede. Alia Jura volunt ꝙ in medio sicut dꝛ de sallario q̊d fiscus dat. Alia Jura volunt ꝙ in fine qꝛ merces maxime in fine datur. Ego tamē puto ꝯsuetudinē et morē patrie in hijs fore ꝟuādam ⁊ sicut ē ꝯuentuз. In aliq̊bꝰ enim ꝓuintijs soluitur tota merces in q̄ttuor tēporibus anni. In aliq̊bus in duobus. In quibusdam in fine anni tota datur. Etiā in aliq̊bus partibꝰ locator per se pignorat inq̄linum ꝓ censu domus. In aliquibus agit ꝓ ipo corā Judice. Alia cōsuetudo si locator deuiguit inq̄linum tunc ꝑ se pignorat eum. si nō. tunc oportet eum agere ꝓ censu Locator siue dn̄s domꝰ potest inq̄linum suum expellē q̊nq3 de causis Primo si ip̄e locator tēpore locatiōis habuit duas domos et q̄3 ipse inhabitabat igne vł casu perijt. Scd̄o si domus locata necessaria est refici ꝓpter aliqueз casum q̄ de nouo vēit ⁊ tp̄e locatiōis nō fuit necessaria. Tertio si locator maximis debit̄ vł oneribꝰ fisci d̄ nouo grauetur. Quarto si conductor ꝑuerse viuat aut inhoneste domum inhabitat. Quinto cum inquilinus ꝑ biennium pensionē non soluit. fiscus v̊o statim inquilinum expellere pōt non soluto censu. Et nota ꝙ in primis tribus casibus pensio deducitur: ⁊ ꝓ rata tēporis in alijs v̊o nō. Ecōuerso inquilinus potest domino domus inuito domuз deserere Primo si dominus domus non tenet ratum conductori q̊d ei promisit. Secundo si necessaria domus nō reficit. Tertio si ab instantijs ⁊ iniurijs vicinoꝝ suoꝝ eum non defendit Quarto si domꝰ

Locatio quid.
Locator quid.
Locari q̄ pn̄t
Actiōeз ex locato.
In actiōe ex cōducto.
De tp̄e soluende pensionis
Locator pōt inquilinū quinq3 de caus̄ expellē
Nota.
Quibus causis inquilinus potest locatorem inuitū deserere

ruinosa minatur casum. Quinto si incendio ignis domini culpa est
Nota psumpta. Et nota q si conductor nunq intrauit domum: vel si in-
trauit et nulla causa exigente exiuit: tunc adhuc oportet eum cēsum
persoluere totaliter nisi dominus domus de domo sua se intromisis-
set vel alium intus locasset: tunc in nullo sibi obligatur ipe pductor
Queritur vtrum sit locatio vel pductio. Siquis dederit sartori pā-
num ad sartiendum vestimēta vel aur aut argentum aurifabro ad
faciendum sigillum vel annulos nulla mercede statim cōstituta sed
postea tm daturus qtum dari consueuit. Dico q nō est locatō nec
conductio pprie sed eo nomine verbis actio datur sicut supra est qsi
tum. An pmutatis rebus pbatur emptio: ita queri solet d locatiōe
et pductiōe. Si tibi aliqs aliquā rē dedit vtendā vel fruendaz. Et si
militer a te aliam rem vtendam vel fruendā accepit: veluti siquis v-
num bouem vel thaur habet et vicinus suus vnum: et ipsis ambo-
bus placuerit: vt boues inuicem p decē dies comedāt: vt opus ali
quod facerent et apud alter bos perijt. Queritur vtr sit locatio vl
conductio. Dico q neutr hor est: sed ē aliquod genus nō locati:
quia ibi nulla merces interuenit. non etiā cōmodati. Quia non fuit
gratuitum: igitur prescriptis verbis est agendum. Et si bos perijt
sine culpa commodatarij: tunc damnum ē commodantis. als non.
Item si quis tradiderit aliqō predium fruendum qdiu pensio siue
redditus sibi de ipso pstetur. Queritur vtrum sit emptio an locatio
an commodatio. Dico q nec est emptio nec locatio nec commodatō
Emphiteosis contractus sed est alter cōtractus qui vocatur. Emphiteosis. De quo statim in
fra dicetur. Nō est emptio: quia acceptor predij et eius heres non pos
sunt illud alienare: tamen dominium predij non transfertur in acci-
pientem vt in emptiōe: Nec est locatio: qr res locata alienari nō po/
test: vt hic fit nec est commodatum: qr p censu est constitutum. Cō
modatum vo gratis pceditur. Qui autē p vsu vestimtor: aut vsu
argenti aut iumenti aliquid dederit aut pmiserit ab illo custodia tal
exigitur qualē diligentissimus prfamilias suis rebus adhibet quā si p-
stiterit et in aliq casu eā rē āmiserit ad restituēdu minime tenebitur

De emphiteosi et iure eius. Capitulum. XXII.

Emphiteosis. contractus E Mphiteosis grece est melioratio latine: qr antiquitus nisi res
sterilles locabantur: alijs vt fertiles fierent. Nunc vo ferti-
les et steriles locātur iure pretorio. Et iste ptractus debz fie
ri p scripturam: et potest fieri imppetuum vl ad tempus vel p vna
psona vel pro pluribus pensio est requirenda a possidente nō a ven-
dente vel cedēte. Emphiteotica res pōt vēdi a coductore et ab here-

dibus suis saluo iure domini fundi. q̄a emphiteota habet vsum et fructum rei. dn̄s autē solā ꝓprietatē et censum dominus em̄ possidꝫ emphiteosim ciuiliter. i. animo emphiteota possidet naturaliter id ē corpore. Et nota ꝙ talium prediorꝝ possessiões in aliq̄bus ꝓuintijs singulis annis renouantur. In aliquibus ꝑ biennium. aut trienniuꝫ In aliq̄bꝰ nunq̄ꝫ. Et siquis pensionē ꝑ biennium nō soluerit repellitur et perdit totum ius suum. Idemius est si illa predia peiorat vel alienat aut non debite colat ꝛc. Nota

De societate. Capitulum. XXIII.

Quomodo societas contrahatur. De quibus rebꝰ fiat. Quā diu maneat. Quando soluatur. Que actiões ex societate oriantur. De primo. Societas est duorꝝ vel plurium cōuētio honeste contracta ad vlteriorem questum ꝛ commodiorem vsum. Cōtrahitur societas inter duos vel plures qui omnia bona sua aut partem bonorum suorum simul componunt equale lucrum vel dānum accepturi. Nota tamē ꝙ sepe accidit ꝙ vnus sotius recipit duas partes lucri ꝛ alius tertiā. similiter ꝛ de damno. Accidit etiā em̄ ꝙ vnus in lucro in dāno ꝟo nullā. ex eo q꞉ ipse itinerando corpus ꝛ vitā suā exponit alter ꝟo nō. Accidit etiam in societate ꝙ vnus ponit pecunias alius ꝟo opam ꝛ labores. ꝛ ideo recipiunt equale lucꝝ. Et hoc merito. q꞉ sepe labor est ꝑtiosior ꝛ vtilior pecunia: vt patꝫ in prudētibus ꝛ sagatibus negotiatoribus. Societas fit in cunctꝭ que emi ꝛ vendi possunt: vt in vino oleo frumento ꝛ in omnibus mercimonijs. Manet autē societas eousq̄ꝫ q̄diu in eodē ꝯsensu sotij ꝑseuerauerint. Dissoluitur ꝟo societas cuꝫ aliq̄s renuntiauerit societati sine fraude veluti si aliq̄s sciret sibi obuenire magnum lucꝝ ꝛ ꝓpterea sotietati renuntiat, vt totum solus habeat. cōperta huius fraudis veritate tenetur totum lucꝝ cōmunicare cuꝫ sotijs suis. Scd̄o soluitur morte sotij: quia qui sotietatē ꝯtrahit certā personā sibi elegit. Tertio morte vniꝰ sotij etiā si ꝯsensu plurium sit cōtracta nisi in sotietate aliter sit ꝯuentuꝫ. Quarto si finis ē negotio impositꝰ. Quinto publicatione vniꝰ sotij vt cum vniuersa eiꝰ bona vēduntur. nam cum in locum eius alter succedit ꝓ mortuo habetur. Sexto si ꝓpter publica aut priuata debita bona sotij venduntur. Septimo si quis ex sotijs debitis maximis pregrauatꝰ bonis suis cesserit. Sotius sotium ꝯuenire potest si q̄d doli commisit: aut si quid sua culpa factuꝫ est velut desidia aut negligentia culpa tamen non ad exactissimam diligentiā dirigenda est: sed sufficit talem diligentiam in omnibus

Societas q̄d

Nota

Societas in q̄bus fit
Societas quā diu manet.

rebus adhibere sotium qualem suis rebus adhiberet. Nam qui soti um parum diligentem sibi assumit sibi ipsi habeat damnum.

De mandato. Capitulum vicesimum quartum

De mandato. Quid sit mandatum. Quot modis contrahitur Quod mandatum seruari nō debeat. Qr nullus debet excedere fines mandati. Quot modis soluitur mādatum. De susceptione mandati. Quot sunt species mandati. Per que verba cōtrahitur mandatum. De primo mandatum est offitium gratuitum ab eo qui ipsum suscepit gerendum τ consumādum Mandatum cōtragitur quinqꝫ modis. Primo gratia mandatarij. id est illi⁹ qui suscipit mandatum. Scdo gratia mandantis. Tertio gratia vtriusqꝫ id est mandantis τ mandatarij. Quarto gratia alterius tm̄. Quinto gratia mandantis et alterius gratia. Gratia mandatarij fit veluti si quis tibi mandat: vt pecunias tuas potius in emptionem collo ces q̄ faueres sibi aut econuerso. Et ex illo mandato nulla oritur actio: qr est consilium non mandatum. sed ex cōsilio nullus obligatur Quilibet enim per se debet explorare vtrum tale consilium competit an non τ ɓm hoc facere. Gratia mandantis tm̄ mandatum fit veluti si quis tibi mandat vt negotium eius geras: scilicet vt fundum sibi emeres: aut pro eo apud creditorem sponderes suarum rex sub periculo. Gratia vtriusqꝫ fit mandatum: vel emas vel excredas mi hi et tibi hoc vel illud vel spondeas pro nobis ambobus Gratia alterius tm̄ fit mandatum: vt si quis tibi mādat: vt sibi et N. fundūz emeres τ pro ipsis ambobus sponderes. Mandatum quod est cōtra bonos mores non est obligatorium etiam si iuramento vel pēa sit hoc vallatum: vt si quis tibi mandat q̄ furtum aut homicidium vel iniuriam alicui facias. Ex hoc mandato nulla oritur actio. Ille q̄ exequitur mandatum non debꝫ fines mandati excedere alioquin nō habebit actionem cōtra mandantē: vt ego rogo te vt fundum mihi emas aut pro me spondeas ꝓ viginti et tu emis aut spondes pro triginta. Ex hoc nullā actionem contra me habere poteris: quia nō in amplius quā in. xx. emere vel spondere commisi. Soluitur mandatum recte contractum si adhuc re integra fuerit reuocatum. Soluitur etiam si adhuc integro mandato mors alterutrius id est mādantis et mandatarij interueniat scienter. Si autem mandatore mortuo te ignorante executus es mandatum hec ignorantia te non excusat. quin soluere tenearis quod emisisti vel qđ excredidisti Nā stricto iure null⁹ a debitis liberatur nisi soluat illis q̄b⁹ soluere tenetur. Datur mandatario actio contra heredes mandantis. Simile huic est si

Mandatū qđ

Mādatum cōtrahit̄ quinqꝫ modis

quis hab3 famulum cui debitores suos repetēdos ꝛ debita ab ipis suscipiēda cōmisit ꝛ si ignorātib⁹ debitorib⁹ illum a se remouet idē postea debita a debitorib⁹ petit ꝛ pcipit vtiq3 non liberātur debitores q2 illi nō soluerunt cui soluere debuerunt. Datur tamen debitoribus vtilis actio contra creditorem. quia ipe debitorib⁹ remotionē famuli significasse debuit aut solutionē debitorum interdixisse. Mādatum vero suscipere cuilib3 liberum ēst. susceptum autem est consumandum aut quā primo fieri potest renuntiādum vt mādator p se ipsum vel per alium rem suam consignet. Nā si ita factum nō fuerit actio mandati locum habebit ꝯtra mandatarium. Mandatum pōt fieri pure vel in diem vel sub conditione. Mādatum debet esse gratuitum. i. gratis factum. si enim mercede ꝯstituitur tunc locatio vel conductio intelligitur. Si sine mercede quis suscipit mādatu3 tunc actio mandati aut depositi contrahitur. Unde si quis dedit sartori vestimenta ad sarciendum nulla mercede constituta aut promissa: illi actio mandati competit. Contrahitur autem mandatum per hec verba. Rogo demando consulo precipio ꝛc.

De obligatiōibus quasi ex cōtractu. Ca. XXV.

Nota ꝙ aliquis dicitur obligari quasi ex ꝯtractu. q̄nq3 mōis Primo gerens negotium alterius sine mandato. veluti cum quis absentis negotium gerit sine scitu ipsius. Et ex hoc oritur actio que vocatur negotiorum gestoru3 ꝛ domino rei geste competit actio illa directa aduersus eum qui gessit. Negotioꝝ vero gestori competit actio contraria. quas actōnes a nullo contractu nasci manifestum est ergo ex quasi contractu. Iste vero cuius negotium gestum est vtiliter etiam ignorās obligatur illi ad expēsas qui negotium gessit ita ecōtra qui negotium gessit inutiliter tenetur vt administrationis rationem reddat domino et ꝙ cum ex actissima diligentia esse factum negotium Scdo tutor tenetur pupillo ad tutele actionem directam. Ecōtra pupillus tenetur tutori si q̄d impendit in rem pupilli. vl' si ꝓ eo fuerit obligatus. vl' si rem sua3 creditori eius ꝓ ipo obligauerit. Et cum nullum negotium inter ambos ē ꝯtctum. Ideo q̄lib3 tenetur alteri q̄si ex ꝯtctu. Tertio si inter aliq̄s sit ꝯmunis res sine societate sicuti si ipis pariter aliqua res esset legata vl' donata. ꝛ alter eoꝝ alteri nō curaret cōt diuidē iuditio vl' ꝙ vn⁹ sol⁹ fructum ex ea re pciperet aut ꝙ soti⁹ in eā rem necessarias impēsas fecerit. isti nihil inter se ꝯxerunt ꝛ crimē ex maleficio hic nō ē factu3. ergo q̄si ex ꝯtctu videtur esse. Idē iuris ē de eo q̄ coheredi suo familie diuidende

Nota ꝙ aliq̄s dr̄ obligari q̄si ex cōtractu qui q3 modis.

Actio negotiorum gestorum

obligatur. Quarto heres legatorum nomine non proprie obligatur ex contractu: quia neque cum herede neque cum defuncto vllum negotium legationis gestum fuisse dici potest: sed quia non ex malefitio obligatur: igitur ex quasi contractu obligari dicitur. Quando tamen quis per errorem soluit non debitum quasi ex contractu videtur debere: non tamen ex cōtractu sed potius ex distractu obligatur. qui enim pecuniam animo soluendi dat. in hoc dat vt negotiū distrahat potius q̃ attrahat. Et ꝓpterea is qui percipit obligatur. illi ac si ei mutuum daretur. Et ideo actione condictitia tenereur.

De solutionibus. Capitulum vicesimum sextū.

Uia solutione eius quod debetur omnis obligatio tollitur. Ideo post tractatum de obligationibus sequitur de solutionibus. Uidendum est igitur primo. Quid sit solutio. Quot eius species. Quis soluere potest ⁊ cui. De primo Solutio est eius quod debetur redditio. Uel sic Solutio est. ab obligatiōe liberatio Due sunt species solutionis. Una naturalis: alia ciuilis. Naturalis et vera fit per redditionē eius quod debetur. Ciuilis solutio fit multis modis: vt per acceptilationem per nouationem per delegationem. per compensationem. per successionem: per obligationem: per depositionem. per significationem. per fructuum perceptionem per pactum de non petendo. Primo per acceptilationem. id est per verborum solutionem. Quod enim contractum est verbis dissoluitur verbis. p nouationē. i. p fideiussionē vl' ꝓditionē vl' cum per aliā viā tollitur obligatio. p delegationē tollitur obligatio: vt p nuntium. Per cōpēsationē: vt qn̄ aliq̄d datur pro alio: vt ego obligor vinum et do tibi frumentum: per successionem: vt quādo creditor succedit debitori vel econuerso: per obligationem secundariam tollitur prima. per depositionem: vt quando id quod tibi teneor depono apud aliquem. Per consignationem tollitur obligatio quādo per fructuum meorum perceptionem de rebus meis debitum sumitur obligatio tollitur. Soluere debet ⁊ tenetur principalis ⁊ heres eius. Soluere debet fideiussor ⁊ heres eius Soluere potest extraneus pro debitore etiam ignorante debitore et inuito ⁊ adhuc liberatur Soluē dum est ei cui debetur. alias debitor non liberatur. Omnes obligationes que consensu contrahuntur contraria voluntate dissoluuntur. vt A. emit vnam vineam a B. decem florenis re non consecuta nec re tradita nec pretio soluto. Placuit eis ambobus vt discederēt ab emptione: ⁊ sic muicem liberantur. Idē iuris est in omnibus cō

Solutio quid.

Due species solutionis
Naturalis
Ciuilis q̄ fit mł'tis modis

Per acceptilationem
Per nouatiōē
Per delegatiōē.
Per cōpēsatōē
Per successiōē
Per obligatōē
Per depositōē
Per ꝯsignatōē

Soluē q̄ d̄beat

tractibus qui ex consensu contrahuntur: vt locatio et conductio et cetera. nihil enim iuri naturali ita conueniēs: quā vt eo modo soluatur quo modo ligatur. si verbis. verbis. si rebus. rebus 7c. Et hec de obligatione et solutione et contractu suffitiunt.

De contractu. Capitulum vicesimū septimum.

q Uia vero supra mentio facta est de contractu. Uidenduz est ergo nunc quid sit contractus. Quot eius species. Contractus proprie est: vbi voluntarie hincinde oritur obligatio: vt patet in emptione 7 venditione: locatione et conductione: Uēditor enim tenetur ementi ad rem prestandam: 7 emptor tenetur venditori ad pretium soluendum. Contractus improprie dicitur vbi solum ex vna parte oritur obligatio: vt patet in credito 7 deposito. Cōtractus vero magis improprie est vbi ex nulla parte oritur obligatio. sed liberatio: vt patet in transactione: vbi fit obligatiōis distractio vel obligationis dissolutio. Contractuum vero tres sunt speties. Alij dicuntur nominati vt emptio 7 venditio: locatio et conductio. Qui ideo nominati dicuntur: quia nullum vocabulorum alteri significationem suam tribuere potest. Non enim emptio potest dici locatio nec econuerso: et sic de alijs contractibus. Alij contractus dicuntur innominati: vt do. vt des. facio. vt facias. do vt facias: facio vt des. De primo exēplum in permutatione De secundo exempluz in promissione. De tertio exemplum in donatione. De quarto exemplum in edificatione. Et dicuntur innominati contractus. quia nomina eo℞ sunt ita vaga ꝙ etiā omnibus ꝯctibꝰ poterunt cōmodari Unde. do vt des hoc commodatur emptioni et venditioni. dat eniz venditor rem vt emptor det pretiuz. Similiter locator prestat vsuz rei vt conductor det pensionem: et sic de alijs. Contractus magis innominati dicuntur pacta: 7 hoc ideo: quia pacta ac commodari possunt nominatis 7 innominatis contractibus. Est enim pactum ita generale nomen ꝙ cunctis contractibus poterit accommodari. Et nota ꝙ supra in rubrica de iure ꝑsona℞ ostensum est qui possunt facere ꝯtractum 7 q̄ nō. Ideo hic nō est necessarium de h̄ determinare

Contractus ꝑprie quid

Cōtractus improprie.

Contractuum species tres

Contractꝰ nominati.

Contractus innominati

Contractus innominati

Cōtractus magis innoiati

Nota.

De obligationibus. Capitulum. XXVIII.

d E obligationibus ex malefitio. Et primo de furto. Superius visum est de obligationibus ex contractu. vl' quasi ex cōtractu. Restat nunc determinare de obligationibꝰ ex malefitio vel q̄si ex malefitio. Et p̄mo nota ꝙ hee obligatiōes oēs ex ma

Nota.

lesitio vnius gradus sunt. Nam omnes ex re malefica nascuntur vt ex furto. rapina. iniuria. damno ⁊c. De quibus omnibus per ordinem est dicendum. Et primo de furto.

De furto. Capitulum. XXIX.

q

Uid sit furtum. Unde dicatur. Quot sunt genera seu species furtoꝝ. Qr aliqs dicitur fur ex loco vbi furtum nõ fit. Qr furtuȝ committitur ex vsu rei aliene. Quod furtuȝ ꝯmittitur ex comodato. Quod ꝯmittitur ex ꝯmisso. Qd etiã ex ꝓmisso. aut ex licentia aut ex ꝯsensu. Quod aliq̃ furti tenẽtur ⁊ puniuntur q̃ ꝑ se furtum nõ fecerunt. Qr aliq̃ furtum cõmiserunt ⁊ furti nõ puniuntur. In quibus rebus fiat furtum. que actiones oriãtur ex furto. Cui cõpetat actio furti. Contra quẽ competat. Qr modis agatur ꝯtra furẽ. Qr quis sue rei potest furtum facere. Que pena furum. De primo.

Furtum quid. Furtum est contractatio fraudulosa inuito domino rei aliene mobilis ⁊ corporalis que fit animo lucrandi vel gratia rei aut possessiõis aut vsus. Dixi contractatio: id est amotio vel ablatio siue fiat ꝑ deportationem. depulsionem. deductionem. vel equitationem quia sine hijs non fit furtum: licet voluntas aut verbum aut scriptura interueniat. sola enim cogitatio furtum faciendi non facit furtum neq3 verbum neq3 scriptura nisi aliquid facti sequatur vel intersignuȝ. Dixi fraudolosa. quia si quis aliquo errore ductus suam rem existimans esse ⁊ iuris ignarus eo animo rapuerit furtum non est.

¶ Queritur si domino rei liceat rem suam per vim auferre a quolibet possessore. Dico iudicio mediante furti non tenetur. Dixi inuito domino: quia si credidit dominum permissurum et subest iusta causa credendi forsan: quia frater aut consanguineus vel sotius bonus furti non tenetur. Dixi aliene rei: quia rei illius que simpliciter mea est furtum nõ facio: secus est si alius habet istã rem mecum vel si alius in mea re ius habet: veluti creditor vel bone fidei emptor furtum q̃dem in his facio ⁊ teneor actione furti: sed tamen res nõ ẽ furtiua. Dixi mobilis: quia res immobilis auferri non potest ꝓpter sui immobilitateȝ. Et corporalis: quia res incorporalis nec tãgi nec contractari potest. dixi animo lucrandi. vt siquis meretricem rapuerit vel celauerit causa libidinis furtum non committit: quia non intendit eam obseruare. Dixi gratia rei scilicet contra iustitiam rei detente vel retente: Dixi gratia possessionis: scilicet per vim vel occulte possesse: hij oẽs furti tenẽtur ⁊ puniri dñt. Dixi gratia vsus scilȝ nociui. Posset eñi creditor pignore vti ⁊ deferẽdo aliq3 vestẽ breui tp: ne eã tinee demolirẽtur. Qd idẽ est d deposito q̃ quis vti possit:

sine omni damno ꝛ sine fraude. Dicitur autē furtum a furno nigro obscuro vel opaco: eo ꝙ clam ꝛ obscure ꝛ plerunqꝫ in nocte fit: vel dicitur a fraude vel auferendo que in furto semper contingunt. Furti due sunt species: scꝫ manifestum ꝛ nō manifestum. Manifestum est furtum cum quo deprehenditur fur anteqꝫ deueniat ad locuꝫ destinatum. Non manifestum est furtum cum quo non deprehēditur fur: sed res ipsa furtiua. Manifestus fur dicitur quattuor modis. Primo quando fur deprehenditur cum re furtiua. siue habeat eā in manu siue in dorso. Secundo quando deprehenditur in eo loco: vbi furtum factum est: vt in camera vel in stabulo equorum furtum faciendo et non egressus ianuam comprehenditur. Item idem est si in vineto vuarum ꝛ oliueto oliuarum: aut in pomerio siue in prato furtum fecerit ꝛ ibidem deprehensus fuerit. Tertio manifestus est fur qꝫdiu rem furtiuā tenet ꝛ deprehensus fuerit in publico siue in ꝑuato a domino rei siue ab alio anteqꝫ perueniat in eum locum in quem perferre vel deponere rem furtiuam destinauit. Quarto manifestꝰ est fur. qui cum furto agitatus vbicunqꝫ locoꝝ hoc fuerit ꝛ furtum de se proiicit: tunc furtum debet sibi poni super collum suum: et sic iudici presentari. Nota etiam ꝙ aliquis dicitur occultus fur quattuor modis. primo in cuius domo furtum est repertum acceptum vel oblatum vel prohibitum vel non exhibituꝫ. Conceptum furtuꝫ dicitur cum apud aliquem res furtiua sit quesita ꝛ inuenta testibus ꝑsentibus qꝫuis ipse eam solus nō surripuerit. Oblatum furtum dicitur quando res furtiua est alicui oblata et apposita: vt potiꝰ apud eum reperiretur qꝫ apud furē. Prohibitum furtum dicitur cum aliquis rem furtiuam querē volens apud aliqueꝫ testibus presentibꝰ non permittitur querere: ymmo ꝓhibetur. Nō exhibitum furtum ē quando quis rem furtiuam apud aliquem quesitam et inuentam exhiberi ꝛ videri recusat: palam est ꝙ omnes qui rem furtiuam recipiunt. celant. conseruant: emunt. vendunt. occulti fures sunt. Furtuꝫ enim non solum committitur ex ablatione rei aliene inuito domino ymmo fit ex vsu rei aliene inuito domino veluti si creditor vtatur re pignorata vel is apud quem est res deposita: aut is qui rem vtendam accipit ꝛ in aliuꝫ vsum eam transferat quā in cuius gratia est et concessa veluti si quis argentea vasa commodauerit: quasi amicos ad mensam suā inuitaturus. et ipse ea longo tempore non restituēs vendit vel donat aut obligat alteri et alienat. Furtum fac. Idē est si aliqs equum spatiādi cā in ciuitatē cōmodauerit. ꝛ in currum suum vel in aratrum imposuerit ā ipum alteri ad labores commodauerit

Furtum vnde.

Furti due spēs

Manifestum.

Nō māifestuꝫ

Fur manifestꝰ dr. iiij. modis.

Nota ꝙ aliqs dr occultus fur qttuor modis

Furtū ꝯceptuꝫ

Furtū oblatuꝫ

Furtū ꝓhibitū

Furtum nō exhibitum.

vel donauerit furtum cōmittit. Nā spēs furti ē de alieno largiri: vł
alienum vendere obligare vł accōmodare. Unde si famulus alicu-
ius domini inuito domino aut ignorante equum vel aliam rē alicui
cōmodauerit furtum committit: nisi sciat dominum hoc ꝑmissuruꝫ
⁊ ꝯ̄ eius voluntatem nō eē. Si autē aliquis intrauerit domum vici
ni sui aut amici ⁊ sumit equum aut aliā rē nō animo furandi credēs
id fecisse de voluntate illi⁹ cuius res est furtum nō committit. Nam
furtum nō ꝯmittitur nisi animo furādi Uoluntas em̄ distinguit ma
lefitiuꝫ. Quicunqꝫ ď republica ā de re sibi in fidē ꝯmissa aliq̇d aufert
aut in vsum suum ꝯuertit: aut alteri donat ā cōmodat vēdit ā obli-
gat. turpissimus est fur. ex eo ꝙ fidē suā frangit cuꝫ sibi cōmisso. Et
Fur turpissim⁹ ergo duplici pena est puniendus vt videbitur suo loco. Naꝫ furtuꝫ
facit ⁊ fidem suā frangit. Judices vero furti rei tenētur qui permit
tunt aut ꝯstituunt aut licentiant furtum fieri: ⁊ qui fures non capti
uant nec super ip̄os iudicant: ⁊ qui noxios ꝓ pecunia dimittunt aut
fures celant: quia oēs illi sotij furum sunt. Jtem furti tenentur om-
nes qui fures hospitātur ⁊ qui furta scienter conseruāt. qui emunt
scienter vel vēdunt. ⁊ qui cum fure in furto habent ꝑtem. Nam fa-
cientes ⁊ ꝯsentientes pari pena plectuntur interdum furti tenetur ⁊
punitur qui ꝑ se furtum non fecit sicut q̇ consilium auxilium vł opē
dedit ad furtum faciendum. Consilium dat qui persuadet instruit in
ducit vel impellit aliquē ad furandum non tamē consilians furti te
netur nisi sit furtum subsecutum: qꝛ cōsilium est ad vtꝛlibet hō em̄
potest ꝯsilium sequi vel nō. Auxilium dat q̇ ꝯcedit seruos suos vel
equos ad furtum faciēdum. Opem dat qui pꝛeparat instrumēta ad
res furtiue suscipiendas: vt si scalam cōcedit ad scandēdum in fene-
stras domoꝝ aut ferramenta p̄parat ad ꝑfodendum domos vel ad
muros rumpendos aut ostia effringēda: et qui pꝛeparant falsas cla
ues ad scrinia aperienda: aut cultros aut cultellos ⁊ coꝛnua ad bur
sicidium ⁊ similia. Jsti omnes furti occulti tenentur. Jtē qui rem in
ueniunt ⁊ non restituunt requisiti ꝓ ea furti tenentur q̄uis furtum
non fecerint. nō tamen furti pena puniuntur: sed restituere compel
luntur. Econtrario furtum facit aliquis sed non competit furti actō
nec punitio. vt si vxor marito filiusfamilias patri: seruus pꝛopꝛius
domino suo aliquid subtrahat et surripiat furtum quidē faciunt et
res in furtiuā cām cadit nō tn̄ furti actio ex hoc inter eos nascitur in
factum nec in penam coꝛpoꝛis neqꝫ rerum. Si autem cōsilio vł ope
alterius furtum tale factuꝫ ē: idē furti tenetur ⁊ punitur: qꝛ sin̄ ip̄o
furtum fcm̄ nō fuisset Silr̄ pueri ⁊ decrepiti furiosi ⁊ stulti naturali

ter non puniuntur in corpore pro furto cum nō habeant discretionē & nesciunt quid faciunt. Si tamen filiusfamilias habet de aduentitō vel de suo proprio aut de labore et seruitio de illis debet satisfacere patri de furto perpetrato & econuerso pater filio: dominus seruo. vxor vero non habēs administrationē rerum marito satisfatiat. Si vero nō est negotiatrix tunc non tenetur ad restitutionem vel satisfactionem marito: quia sic ad paria iudicātur. Idem dicitur de pueris & decrepitis si faciunt aliquibus damna & habent bona propria de his debēt tutores eorum lesis satisfacere & dāna recompensare: nec debent in corpore nec in membris molestari. Excusatur autē fur a pena furti: si pro necessitate extrema: scilicet famis aut frigoris furatur cibum aut vestitum aut alia necessaria in parua quātitate: quia in extrema necessitate omnia sunt cōmunia. & dico in parua quantitate: sicut vnam vilem rem antiquā tunicam: aut vile pallium & similia. Et hec ratio quia si hodie furaretur tunicam cras pallium post cras pellitium vel caputium vel bonum vestimentum iste esset puniendus. Extrema enim necessitas est sine qua hō viuere nō potest: vt est victus aut amictus. non solum autē rei aliene furtum quis facit: ymmo etiā rei sue proprie potest aliquis furtum facere: veluti si quis rem quā creditori suo pignoris causa dedit surripiat. Idem est de deposito. Fit autem furtum proprie in re mobili & corporali: vt supra dictum est in diffinitione furti. Et dico in re mobili per inuasionem occultam vel traditionem Castrorum Ciuitatum domorum: & per fraudem. vt clarius infra patebit. Et nota quod furtum non solum fit in rebus. sed etiā in personis veluti si quis hominē liberum abstraxerit & eum vēdiderit donauerit vel emerit scīēter furtum committit & furti punietur &c.

De quo furto fur excusatur.

Extrema necessitas quid.

Nota

De actionibus furti. Capitulū tricesimum.

E x furto tres actiones nascuntur. scilicet Criminalis Ciuilis & cōditionalis: & altera illarum actionum electa ad aliā actor venire nō pōt. & si dn̄s rei furtiue agat contra furē pro re furtiua. tunc sartor vel rasor vel sutor pro re sibi commissa liberabuntur & ecōuerso Actio furti primo et principaliter competit domino rei pro re furtiua. Secundo competit bone fidei emptori aut commissori aut commodatario aut depositario. Quia horum interest rem ipsis commissam saluam seruare et custodire. Actio furti fit cōtra furem si ciuiliter agatur ad penam pecuniariam. Si vero criminaliter: tunc ad penam legalem. si conditione tunc ad rem furtiuam restituendā. Tribus ergo modis agitur cōtra furem. scilicet ciuiliter legaliter vel conditione. Pena furti in actione criminali seu legali non est semper occisio. sed aliquan-

Actō furti quibus conuenit.

Tribus modis agitur contra furem
Pena furti

do fustigatio vel cum scopis cesio vel per dentes crematio. vel auri
um sectio vel cum ferro ignito in fronte signatio ꝛ similia secunduꝫ
iudicis arbitrium ꝛ furti q̄ntitatē ꝛ q̄litatē. Pena furti manifesti in
actiōe ciuili ē q̄drupluꝫ ẜm antiq̄ iura. Pe͂a ṽo furti occulti dupluꝫ
Pena furti q̊ ad ꝯsciētiam ē simplum. Tenetur tn̄ fur in ciuili actiōe
rē furtiuam ẜm ꝯsciētiam in simplum restituē cum fructib⁹ inde ꝑ
ceptis vl' q̄ ꝑcipi potuissent. Et si illaꝫ rē peiorauit tenetur ad supple
mentum: si ṽo eam meliorauit nullam petat recompensationē. Et si
res furtiua perijt soluet eam sicut eo tp̄e quo plus valuit estimatur
Liberum est dn̄o rei aut alteri ꝓ re furtiua agere aut ciuiliter aut cri
minaliter aut conditione. Furtum etiam non solum in magnis reb⁹
committitur sed etiam in puis. Pn̄t tn̄ hec furta diuersas penas: vt
Notandum supra dcm̄ est Et notandum ꝙ non solum illud qd̄ furto ablatum ē
attenditur sed etiam voluntas ꝛ malitia furantis. vt si quis furatur
sellam multo libentius furaretur si posset equum ꝛ scd̄m hoc iudice
tur. Consideretur etiam in furando tēpus ꝛ hora vt nox ꝛ dies simi
liter locus vtꝝ in sacro vel ꝓphano loco ꝛ res furtiua si sacra vl' nō
Sciendum sacra. Sciendum etiam. ꝙ furtum solo animo ꝯmissum voluntate
furandi punitur: q̄uis factum non sequatur. Et hoc scd̄m ꝯiectura
tiones atq̧ signa: vt siquis ꝑfodit domum vt furetur: q̄uis factuꝫ
nō sequatur tn̄ mala voluntas ꝓ facto accipitur ex signis. Idē in in
cendarijs qui in occulto portant ignem vt incendant sic dep̄hēsi pu
niuntur. Idē in volētib⁹ spoliare ꝛ inuasorib⁹ reꝝ Idem qui virgi
nem vi ꝓstrauit volens eam deflorare. Idē iuris ē. si quis ad ostiuꝫ
dom⁹ alicuius ꝓbi viri suspendit tedas vl' appendit scopas cineres
ensem vel gladium cruentatum. Idē in multis alijs similib⁹: ꝛ bre
uiter vbicunq̧ inuenies ꝯtrectationē rei aliene ꝯtra voluntatē do/
mini rei: ibi semꝑ intelligitur furtum commissum siue fiat ex loco ex
vsu ex credito ex mādato ex deposito ex commisso ex empto ex vendi
Sciendum to ꝛc. Et sciendum ꝙ actio furti est ita famosa ꝙ nec princeps nec ꝓ
ses ꝓuintie nec aliq̄s iudex possit facere de iure ꝙ furti damnatum n̄
sequatur infamia: pn̄t em̄ culpam ꝛ penam damnato ꝓ furto dimit
tere. infamiam autē ex furto subortam dimittere non pn̄t vllo modo
Infãia duplex. Est autē duplex infamia. scꝫ canonis ꝛ legis secularis: ꝛ dr̄ actio fa
Actio famosa mosa quasi plena infamia. Itē furtoꝝ quedam manēt in nomine ge
Sacrilegium. nerali: quedā transeunt ad nomina spetialia vt furtum rei sacre dici
Peculatus. tur. Sacrilegium. ꝛ furtum reipublice dicitur peculatus. Qui libe
Plagiarij rum hominem furantur dicuntur plagiarij. Qui pecora abigunt ā
Abigei
Nota. armēta sunt abigei. Et nō ꝙ oīs res furtiua a nll'o vsurpari pt̄ anq̄

in domini potestatem reuertatur. Ultimo nota ꝙ sicut sunt multa ⁊ diuersa furta ita sunt varie ⁊ diuerse pene eorum. Quidam enim fures puniuntur tantum in corpore. Quidaȝ in rebus tantum. quidā in honore tm̄. Quidā in omnibus istis: vt patebit inferius.

De sacrilegio. Capitulum tricesimumprimum.

q Uid sit sacrilegium. Quot mōis cōmittatur. Que pena eiꝰ Sacrilegium est furtum sacraꝝ reꝝ. Sacrilegium tripliciter cōmittitur: aut em̄ furatur aliquis sacꝝ ꝺ sacro vt sacras res de ecclesia: aut furatur sacrum de non sacro vt res sacras de domo cōmuni vl' de camera. aut furatur nō sacꝝ de sacro vt libros missales cādelas ⁊ silia ꝺ eccl'ia. Silr res laycoꝝ fugatas vl' depositas ī eccl'ia vt frumenta ⁊ cetera bona. Pena illoꝝ q̄ furātur sacra ꝺ sacro est crematio. Idē de effractoribus ⁊ violatoribus eccl'iaꝝ animo furandi q̄muis furtum nō sequatur. Qui vō furātur nō sacra de sacro: q̄tumcunq̄ parua illoꝝ pena est suspēdium. Quidā tyrāni dicunt ꝙ publica rapina sit ꝑmissa nec hēat aliquā penā qḋ est ꝯ istā rubricā q̄ ḋt C. si qs rē suā alicui accōmodauerit ꝓꝑa vi nō dȝ auferre ab illo. Et ꝙ etiā ꝓ minima rapina raptor sit puniendus.

Sacrilegꝰ qḋ ⁊ quot mōis fit.

Pena sacrilegorum.

De Raptoribus Capitulum. XXXII.

q Uid sit raptor. Quibus fiat rapina. Quomodo cōmittatur rapina. Quot modis fiat. Que et quot actiōes ex rapina oriantur. Que pena raptoꝝ. De primo. Raptor dicitur improbus fur: q: plus offendit proximum q̄ȝ fur ex eo: quia inuito domino ⁊ aliquando ignorante rem alienam ꝑ vim publice ⁊ sine timore rapit ⁊ aufert. fur autē solum occulte ⁊ cum timore magno furatur. Fit autē rapina in rebus ⁊ in ꝑsonis. ꝓprie tm̄ in rebus fit rapina sed raptus in personis. ⁊ principaliter in virginibus. Crimen rapine cōmittitur sex modis: scȝ publice priuate cum armis sine armis singulariter ⁊ cum ꝯgregatione: ⁊ scd̄m hoc sunt diuerse pene raptorum. publice fit cum aliquis ꝑ vim sine congregatione res alienas aufert ⁊ rapit. que res si sint sacre aut de loco sacro rapte tunc fit sacrilegium. Priuate fit qn̄ quis rapit occulte vl' sine congregatiōe. ⁊ hic vispilio dicitur vl' predo. Si agatur ciuiliter ꝓ rapina tunc raptor cuȝ armis et ꝯgregatione in q̄druplo punitur si hȝ: si vō nō hȝ tc̄ suspēditur vl' aliq̄ modo alio punitur. Si autē agitur criminaliter: tunc ꝓpter vim publicā in insulā relegatur: ꝓpter vim priuatam. ab oī dispositōne reꝝ suaꝝ et testī factione secluditur. Ex rapina tres oriuntur actiones. Ciuil' Criminal' et ꝯditionalis: vt supra dc̄m̄ ē ꝺ furto

Raptor quid.

Rapina ī quibus fiat

Raptꝰ ī q̄bus

Crimen rapie committiẗ sex modis.

Sacrilegium.

Vispilio

Predo.

Raptor

Ex rapina tres actiōes oriunẗ

Quia ridiculum esset leuioris fore cōditionis qui vi rapit q̄ȝ qui clā surripit. Igitur hec actio vtilis ⁊ efficax est etiā si minima res rapiatur. Ista actio rapine ꝑ vim etiā cōpetit si dolo malo quis rapuerit. Si autē errore ductus aut iuris ignarus existimans rem suā esse et eo animo eā rapuerit quo vnicuiqȝ dn̄o licet rem suā mobilē aut immobilē auferre ab omni illicito possessore: talis debet ꝑ sententiā iudicis absolui vel ipso iure ab actōe vi bonoꝝ raptoꝝ: quia furti nō tenetur qui hoc mō rapiat. Sed ne turpissimi raptores impune suaȝ exerceant malitiā cōstituta est vna lex ꝙ nō liceat alicui vi rapere rē mobilem aut se mouentē licet ip̄e eam rē suā existimet. ⁊ si ꝯtra hoc fecerit dominio rei sue carebit: sed ⁊ rem alienam raptā aut valoreȝ eius in duplo restituere cōpellatur. Qꝛ nō solum in mobilibus rebꝰ rem obtinere cēsemus: verumetiā in mansionibꝰ ⁊ que circa res mobiles sunt p̄cipimus obseruari. Et hoc ideo fit vt ex hac pena homines ab omni rapina abstineant ⁊ deterreantur. Est enim rapina ita iuri ꝯ̄ria. Qꝛ siquis rē suā alteri cōmodauerit deposuerit: aut locauerit ā pignori dederit ꝙ eā ꝓpria vi ab illo auferre nō pōt nec debȝ vllomodo Sed hoc veꝝ est. si potest habere iudicē qui sibi faciat iustitiā. Si non: tunc de iure potest auferre. vel ꝑ spolium aut furtum ā traditionem: aut alio quouis modo.

De raptu virginum ⁊ mulierū. Capi. XXXIII.

De raptu virginum ⁊ mulieꝝ. Ista rubrica principaliter duo facit. Primo oñdit in quo cōmittatur raptus. Secundo ponit penā raptoꝝ. Raptus ꝓprie dicitur virginum: ⁊ hic raptus fit dupliciter. vno mō cum puella per vim de domo sui patris rapitur ⁊ educitur siue hec vis parentibꝰ siue puelle inferatur. Alio modo cum puella in domo vel extra domuȝ patris stupratur seu defloratur siue ea nolēte siue volēte: siue ab extraneo: siue ab intraneo ista luxuria fiat quoquō corruptio ꝯmittatur Fit etiā raptꝰ nuptaꝝ ⁊ sanctimonialium ⁊ ancillarum ac meretricum ⁊ etiam puellaruȝ impuberum. Nota hic ꝙ luxuria habet se ad omnē coitum sicut genus ad suas spēs: habet em̄ luxuria sub se multas species: quarum vna est sꝑ grauior altera igitur grauiorē penā sustinebit cuius spēs sunt. Fornicatio. Adulterium. Stuprum. Raptus. Incestus. ⁊ cōtra naturā. De penis omnibus illaꝝ spāliter habetur in libro seq̄nti. Raptor honestaꝝ mulieꝝ liberaꝝ ⁊ violator eaꝝ capite punitur ⁊ tota eius substātia rapte applicatur in recōpensam violentie sibi facte. nec ex hoc ipsa ꝑdit honoreȝ: qꝛ voluntas eius ⁊ ꝯsensus nun

Raptus ꝓprie

Nota ꝙ luxuria dꝛ de oī coitu que multas habet species.

q̄ ad hoc fuit. Et eadem pena capitali puniuntur omnes eius socij et comites. Et nota q̄ femina rapta non debet eligere cōsorcium raptoris ante tempus a lege datum. q2 successiōe hereditatis paterne priuaretur si ipa se añ tpš a lege datum seu diffinitum maritauerit. Si vo q̄s de familia mea corrupuerit filiā meā vl' ɔsanguineā meā in domo mea. aut si educit eam extra domum ea volēte aut inuita puniatur capite. pro eo q̄ fidē suam in suo vero dño fregit. Si autem famulus meus ɔstituerit ancillā meā in domo mea tunc aut ducat eam in vxorem. aut a ciuitate per quinquennium relegetur ⁊ hoc fit ideo quoniam totam domum meā dehonestauit. Nota

De predonibus Capitulum. xxxiiij.

q Uid sit predo. vñ dicatur predo. Que eoꝝ pena Predo ꝓprie dicitur. qui itinerantes et viatores in stratis publicis clam et super negotiationem rebus eoꝝ spoliat. Et dicitur aliqñ stipēdarius esse predo qui ꝓprijs stipendijs non stat contentus sed alios depredatur. dicitur etiā pdo Judex. q̄a sibi sbiectis indebitas emendas extorquet. dicitur etiā predo tyrannus qui a suis subditis angarias et exactiones extorquet inconsuetas. pena primoꝝ duoꝝ predonum ē suspendium. vltimoꝝ vero duoꝝ predonum pena ē in integrum restitutio. ⁊c̄ Predo ꝓprie Pena predonū

De incendarijs Capitulum. xxxv

q Uid sit incēdarius. Quot modis fiat. Que pena eoꝝ. Incēdarius ē q̄ domos alienas aut segetes aut blada aut arbores voluntarie apposito igne incendit odio vel vindicta. Fit āt incendium quadrupliciter aut voluntarie aut casu publice vel occulte Qui ergo voluntarie dolo malo igne apposito incēdunt. igne cremantur. Si āt casu fortuitu de domo alicui⁹ p negligentiā ignis exortus fuerit. ex quo vicinis fiunt dampna illata illi q̄bus non voluntarie hoc factum est ciuiliter et graciose iudicētur et modice emēdentur. Judici tñ semper vna libra denariorum debetur si ignis sup tectum excreuit. Idē ius est de incendarijs et violatoribus. ⁊ effractoribus Eccliarum scd̄m leges vt crementur. Scd̄m Canones excōmunicentur. Et nemo potest eos absoluere nisi papa. Publice fit incendium. quando quis per vim aut cum cōgregatione comburit bona alioꝝ vt faciunt potētes tyranni. Occulte fit quando q̄s sine congregatione incendit vel comburit alioꝝ bona seu possessiones etiam sine causa Incēdari⁹ q̄d. Incendium fit quadrifarie. Incendarioꝝ pena.

De vsura Capitulum. xxxvj

e ET quia parum aut nihil interest inter furtum rapinam et usuram quo ad restitutionis legem. Igitur consequenter de usura pauca sunt dicenda q̄uis de foro nostro non existat. Et primo quid sit usura. Unde dicatur usura. In quo contractu fiat usura. In quibusue casibus permittatur usura. Qualiter usurarij et eorum heredes compellantur ad restitutionem usure. De primo usura est quicquid sorti accedit mala intentione precedente vel pacto. Dixi sorti. ad denotandum contractum mutui in quo solo cōmittitur usura. Nam ex locata re si aliquid datur vel accipitur non est usura sed merces. que rei locate accedit. Est enim duplex differentia inter mutuum et locatum. q̄a in re locata dominium non trāsfertur. sed in mutuo transfertur. Etiam qz periculum rei locate ad locatorem pertinet. periculum āt mutui ad debitorem spectat et ideo conuenienter merces de re locata exigitur et recipitur sed non de usura. Dixi intentione mala precedēte qz spe et expectatione lucri usura cōmittitur cum causa mutuandi in his p̄ncipaliter ponitur. Si āt ex caritate et dilectiōe fiat mutuum tunc nō dicitur usura q̄uis secundario aliquid speret pro retributione. Nā forte naturaliter debitor obligatur mutuanti ad antidotum vel ad aliqd̄ seruicium faciendum. Dixi etiam sine pacto. qz si gratis et liberaliter debitor offert aliquid mutuatori. maxime post debitū solutum illud non inducit usuram. qz nulla obligatio suscipienti maculam culpe ingerit q̄ non exacta petitione procedit. Usura dicitur q̄si usus eris. id est pecunie. Nomine em̄ pecunie continetur totum qd̄ homines habent. usura ergo solum cōmittitur in contractu mutui. De qua subsequenter hic agitur. Mutuum vero contrahitur solum modo in his rebus que consistunt in numero pondere et mensura. De quibus supra dictum est. Committitur tamē etiam ī alijs rebus q̄z in iam narratis. Ut si mutuo tibi pecunias et tu promittis mihi dare equum vl̄ simile q̄d pro usura cēsetur. In septē tn̄ casib⁹ s̄m iura Canonica licite petuntur usure. Primo cum laico b̄nficium Ecclesiasticum assignatur et si idem laic⁹ male tenet tunc potest Ecclesia vel persona ecclesiastica illud in pignore recipere nec fructus cōputabit in sortem vt saltem hoc modo res Ecclesiastica de manu laici redimatur. Scd̄s casus. cum fideiussor soluit debitum vt usuras: forte qz iurauit tunc fideiussor licite exigit a debitore usuras q̄s pro ipso persoluit. Nullus autem tenetur ad soluendas usuras nisi qui iurauit ipsas dare. meli⁹ est enim usuras dare q̄z iuramentum frangere. Terti⁹ casus est cum petitur usura Canonica hoc ē pena

Usura quid

Duplex differētia iter mutuū et locatum.

Usura dicitur.

Mutuum.

Usure in septē casib⁹ licite petuntur.

a canone instituta que licite potest exigi vltra sortem Quart⁹ casus est cum petitur vsura nō tanq̄ vsura sed tanq̄ interesse. id est loco damni vitandi non lucri captandi. Quia debitor fecit moram in soluendo de quo damna eueniunt ⁊ talia damna dicuntur interesse nō vsura. vt patet in contractib⁹ bone fidei in quibus semper damna adijciuntur et licite percipiuntur. Quintus casus est in causa locationis in qua licite percipitur aliquid vltra sortem id est vltra rei dominium scilicet merces que rei locate succedit. Sext⁹ casus est rōe incertitudinis. Septim⁹ casus ē cum possessiones a socero sunt genero pro numerata pecunia pignori obligate. tunc fructus non cōputātur in sortem. quia dos ad hoc cōstituitur vt onera matrimonij ex eo sustententur. Unde cum pro pecunia dotali predium obligatur. tunc sicut ex honesto lucro pecunie onera matrimonij sustentantur sic et ex fructibus predij qui in locum precij succedunt. Compelluntur publici vsurarij et etiam eorum heredes ad restitutionem vsurarum ßm canones quia excommunicantur et corpus christi ipsis non datur et in cemiterijs nō sepeliuntur. Scdm̄ leges cōpelluntur reddere quia si non reddent quod dn̄t non reddetur eis quod ipsis debetur. Erunt etiā infames de iure et de honesto et ī biuio sepeliuntur.

De crimine falsi Capitulum. xxxvij

D E crimine falsi et de falsarijs supra visum est de crimine vsurarum quo creditor tollit debitori sua manifeste. Hic est dicendum de crimine falsi quo falsarius occulte decepit aliena Igitur videndum ē quid sit falsum siue falsitas. Quot modis committatur falsum. Et qualiter puniatur falsitas. Falsitas ē mutatio vl' immutatio veritatis eo q̄ falsarij et falsificatores studēt mutare ea que sunt vera vt sic falsa veris similia videantur. Falsum ē omne illud qd̄ est contra veritatem. Quia falsum et verum opponuntur. Falsum quattuor modis committitur scilicet scripto dicto facto et vsu. Scripto cōmittitur falsum si delendo ver̄ scribatur falsum vl' scribendo absentes tanq̄ presentes. aut scribendo q̄ aliq̄d sit factū a toto consilio qd̄ tamen solum fit a parte. Item super lunares l'ras apponendo vel transsumptum aliter scribēdo q̄ sit in ip̄o originali Item adulterinum sigillum faciendo Et nota q̄ quedam littere dicuntur false quedam falsificate ⁊ false dicuntur que per falsi suggestionem et veri suppressionem impetrantur false sunt littere que et si similitudinem aliquam verarum litterarum pretendunt tn̄ nihil

Falsitas quid.

Falsum quid. ⁊ cōmittitur. iiij. modis

Nota False littere

Falsus tutor. continent veritatis. nec verum sigillum nec veram scripturam. sic et is falsus tutor dicitur qui non est tutor. sicut et testamentum dicitur falsum qd non est rite factum. Sed littere falsificate dicuntur. Falsificate lre que et si aliquid veritatis habent puta verum sigillum. aliquid tamen immutatum est de primordio veritatis vtputa propria nomina hominum vel locorum aut aliquid simile est deletum et alia sunt ibi scripta. Littere ergo dicuntur falsificate et suspecte si fuerint alieno sigillo vel signeto signate. dum tamen is qui eas signauit proprium habeat. Sigillum aut Signetum. Dicto vero pmittitur falsum p Falsum dicto Judicem qui cōtra leges et iura falsum pronunciat. Item per testē qui sciēter falsum asserit et verum supprimit. Item per aduocatum qui falsas conditiones allegat. Item qui mētitur principi aut psidi aliquid contra ius impetrando. Etiam falsum cōmittit mendax impetrator qui debet penitus carere impetratis. Item qui iudices vel testes vel aduocatos prece vel precio corrumpit. Facto vero falsum Falsum facto. cōmittit qui monetas veras falsificat. falsa Sigilla preparat et qui metalla falsificat pannos falsos preparat aut mercimonia falsificat Item causidicus qui secreta cause apperit aduersario. vel q secreta Usu cōmittit iudicis reuelat. aut instrumēta prodit. Usu cōmittitur falsum. cum quis falsis litteris vtitur scienter. Excusatur tamen a falso si ignoranter ipsis vsus fuerit. et hoc probare poterit. quia falsum non cōmittitur sine dolo malo. Item qui se pro milite gerit. et illicitis insignijs vsus fuerit est tanq falsarius puniendus. Item nō ordinat⁹ qui officium ordinati gerit et tonsuram defert cum tamen non sit ordinatus. et vt clericus beneficium obtinet. Item falsum committit qui tutela vel cura finita eam non restituit sed se ingerendo administrat. Nota aliqui dicuntur falsi aliq falsarij. Falsi dicuntur iudices Nota Falsi Falsarij testes aduocati consiliarij et consimiles. de quibus supra. Falsi dicuntur qui ore bona locuntur et corde mala machinantur. Falsarij sunt qui vera Sigilla. et veras monetas falsificant. de qbus supra. Pena falsi bm leges. Pena falsi bm leges. aliquando est depositio. Aliquando est deportatio in insulam aliquando omnium bonorum publicatio aliquādo infiscatio. aliquando relegatio. aliquando mors seu vltimum supplicium De quib⁹ infra dicetur in Rubrica dē penis. Pena falsi bm Pena falsi bm canones canones est multiplex. scdm diuersitatem falsitatis. Qualiter autē instrumēta de falsitate dicuntur suspensa visum est supra Rubrica de derogatione instrumentorum

De sortilegijs et diuinationibus.

Summe doctoris Raymundi de Jure actionū

Capitulum. xxxviii.

D Ictum est supra de crimine falsi. sed quia sortilegi et diuinatores sibi false assumunt predicere futura de contingentibus. qd̓ ad solum deum pertinet. prophetas se ostēdunt esse. cum tamen non sint. igitur ponitur hic Rubrica de sortilegijs et diuinatoribus. Videndum est igitur q̄d sit sors. Quid diuinatio Quot eius species. Que diuinatio sit probibita. Que permissa. Qua pena puniantur sortilegi et diuinatores. De primo. sors. vt h̄ sumitur. est ars diuinandi et futura predicendi. Sortilegi sunt q̄ sb̄ nomine religionis diuinationis scientiam profitentur quā sanctoꝝ Apostolorum sortes vocant. Sortilegi dicuntur. qui scripture seu sorcium inspectione futura predicant. Hic nota ꝙ cum multe sint sortes. tamen solum duabus licet vti. scilicet sorte diuisionis in temporalibus et sorte ex reuelatione diuina in spiritualibꝰ. vt ī electiōe beati Mathie factum est. et in quibusdam similibus. Diuinatio est futurorum prenosticatio. que diuinatio proprie semper in malo accipitur. sicut prophetia in bono. Species diuinationis sunt multe q̄ enumerantur. xxvj. q. iij. Capitulo. Illud etiam nō obseruetis. De quibus hic pauca recitabo. Omnis diuinatio quocunqꝫ modo fiat aut qualitercunqꝫ vocetur probibita est et damnata. ex eo ꝙ humana natura assumit sibi. quod est proprium diuinitatis. Sors de se nihil est. sed res que consequitur eam male iudicatur. In summa est sciendum ꝙ omnis diuinatio que fit per demones aut per astra de futuris contingentibus ē probibita. Si autem fuerit de futuris que dependent ex causis naturalibus. vt ex motu solis et lune ⁊ planetarum aut stellarum. vel ex impressione aeris illa est permissa. vt predicere siccitatem vel pluuiam. sterilitatem vel fertilitatem et cetera ymmo medici possunt dicere futura. puta mortem vel sanitatē aut infirmitatem. Hic nota ꝙ Judicium ferri candentis ⁊ aque bulientis et duelli scd̓m canones est probibitum propter duo. Primo qꝛ ibi deus tentatur. Scd̓o quia de occultis iudicatur. quod solius dei est ꝓprium. Scd̓m vero leges hec. et multa alia permittuntur vt contentiones dirimantur et pax et concordia statuantur. Pena sortilegorum et diuinatorum per demones est crematio ⁊ cōbustio ignis cum libris eorum. ⁊c̄

Sors quid

Sortilegi qui.

Nota

Diuinatio qd.

Prophetia

Species diuinationis

Sciendum

Nota.

De homicidio Capitulum. Tricesimū nonū.

Circa hunc titulum Nota quid sit homicidium. Unde dicatur. Quot modis committitur. Que homicidia fiunt sine pena. Que cum pena. per quos fiat actio pro homicidio. Que pena homicidarum. De primo homicidium e hominis occisio ab hominem facta vel a bestia. Que fit in tribus scilicet in homine libero. in proprio seruo. ꝛ in animalib⁹. Et de his omnibus scdm ordinem est dicendum. Dicitur autem homicidium quasi hominis cedium. id est peremptio scilicet quando homo corporaliter occiditur. Homicidium vero dupliciter cōmittitur. verbo vl' facto. Uerbo cōmittitur tribus modis scilicet. precepto. consilio et defensione. Precepto scꝫ iniusto vt quando quis potestatem iudicādi nō habet. Consilio scilicet iniquo. quando factum sequitur al's non. Defensione vt quando aduocatus defendit reum in causa criminali vbi si se accusator perurgerit tenetur ad talionem. Facto vero committitur homicidium quattuor modis vt iustitia. necessitate casu. ꝛ voluntate. Justitia cōmittitur homicidium cum iudex equo iudicio condempnatumoccidere facit ministerio iuris non odio persone non lucri amore. non prece nec precio. aut delectatione fundēdi sanguinem humanum sed obedientia et zelo iustitie. ꝛ hoc cum dolore cordis et compunctione Necessitate autem ineuitabili committitur homicidium vt cum quis occidit furem vel latronem se inuadētem et vi occidere volentē non ex odio sed cum dolore vt se et sua liberet et defendat a perditione. quia aliter mortem euadere non potuit. Si vero necessitas fuit euitabilis. vl' quia potuit sine periculo euadere vel quia ab eo hostem fugientem insequendo occidit. tunc reus est homicidij et tanꝗ homicida punitur. Casu cōmittitur homicidium dupliciter Aut eñ q̄s dat operam licite rei. veluti cum q̄s scroffas vel alias bestias pellit de segetibus suis. vel cum fugat aues de horeis suis et circumspicit ꝛ neminem videns manu vel funda lapidē mittit ī locum vbi nō erat consuetum homines conuersari. Et aliquis casualiter in ictum lapidis currēs feritur et sic moritur. In his et consimilibus est innoxius ille qui ea occasione mortem prestauit Cum autem rei illicite opera datur nec adhibetur diligētia q̄ debet adhiberi quicquid ex hoc sequitur vti malefacienti imputatur. Uerbigratia. Sagittarij qui exercent se in arte sagittandi in loco ad hoc deputato si ibi aliquis casu pertransiens feritur. nullam culpam habebit sagittarius. Sed econuerso reus erit culpe. Si sagittauerit ꝛ leserit in loco ad hoc non deputato. Idem est si cesor lignoꝝ arbore deiecta hominem occidit. si prius clamauerit ante casum arboris et

Homicidium quid

Homicidium alr

Homicidium dupliciter committitur.

Homicidium facto

Homicidium casu.

homo transiens non curauit se precauere. extra omnem culpā
est cesor seu putator Si vero longe a via ligna cedebat. ⁊ licȝ
non preclamauerit. quia eo loco nulli extraneo erat via ver-
sandi. Idem si medicus aliquem secuerit. et curam eius dere-
liquit. et idē ob id mortuus fuerit. culpe reus erit. Item si im- *Medicus homicida*
peritus medicus curam alicuius suscepit et perperam. i. male
eum medicauerit et idem ob id mortuus est culpe reus erit.
Item si insipiens mango impetum equorum retinere nescit.
aut propter infirmitatem non potest et ob hoc quis trucidatꝰ
fuerit morte reus erit. Uoluntate fit homicidium duobus *Homicidium voluntate*
modis. aut ex proposito. aut ex obrupto. Ex ꝓposito fit ml'tis
modis. Primo ꝓpter res aufferendas et tollendas vt faciunt
latrones vispiliones spoliatores et similes. Et si quis occidit
parētes. fratres sorores. aut alios suos cōsanguineos vt eis
in rebus et bonis vel in dominio succedat. Item si quis sic oc-
cidit aliquem super negociatione: aut si quis interficit aliquē
ꝑ malas insidias sine causa. ⁊ sine difidatione ⁊ sine manifesta
inimicitia. hec oīa homicidia latrocinia vocantur. Et hi oms̄
nō habent asylum. id est locum refugij Insidiarum vero alie *Asylum.*
sunt. bone alie male. Bone sunt quando aliquis ponit custo- *Insidiarum distinctio*
dias malis vt ipsos capiat. sed male insidie sunt econuerso.
Ex obrupto ⁊ sine deliberatione fit homicidiū ex ira ⁊ furore
ex vituperio et contentionibus ⁊ ex similibus. ⁊ hi si capti nō
fuerint cum intersigno hoc est asylum. id ē locum refugij vbi
locus ille habetur. Item homicidium cōmittit qui clam v̄bo
consilio. vel facto. vel etiam publice procurat aborsum. Et h̄
ideo quia non est differentia qui infantē occidit vel senē natuȝ
vel nasciturum. dummodo nasciturꝰ habeat animā rationalē *Abortiuū quomodo fit*
Abortiuum quandoq; fit clam ꝑ herbas. radices. ⁊ potiōes
Palam fit abortiuum per plagas. calcationes per saltus. per
casum. Similiter et qui clam machinatur in mortem alterius
veneno auxilio consilio. Sed nunquid. si aliquis percutit me
et fugit. debeo ne illum in continenti insequi et repercutere.
Dico ꝙ non. quia hoc non fieret ad propulsionem vel defen-
sionem sed ad vindictam vel vltionem. que ad solum iudicem
spectant. Nam idcirco rigor iudicialis et tutela iuris publici *Rigor iudicialis qualiter est.*
est in medio ꝯstituta vt nullus sibimet audeat sumere vltionē
Nam dicit dominus. Mihi vindicta et ego retribuam. Sunt
ideo iudices cōstituti. vt sint mediatores inter ꝑtes litigātes.

Vtrum liceat omnibus vim vi repellere.

Queritur q̃ vtrum omnibus liceat vim vi repellẽ. Dico q̧ sic. et hoc commune est clericis et laycis iniuriam rerum et psonarum propulsare. defendere et repercutere. Distinguitur autem. quia aut vis infertur persone. aut rebus. si psone tunc vis est propellenda anteq̧ fiat. Nam et insidiantem licz occidere. Si autem quis vim factam repellit potius p̃sumitur q̧ causa defendendi fecerit q̧ vlciscendi vt patet in tabernarijs. Et hoc ē verz si percussor volebat denuo pcutere. Alioq̄n si nō. non. Si vero iniuria infertur rebus. tunc licitum est illatã repellere. et inferendam propulsare. vt fit ĩ obsidione ciuitatũ Castrorum et domorum. Qz autem dicitur vim vi repellere licet sic intelligendum est. vt fiat animo defendendi. non vlciscendi in ptinenti Et q̧ defensio fiat cum moderamine ĩculpate tutele. et non cum excessu nec ex deliberatione et proposito.

De pena homicidij. Capitulum. xl.

Homicidia q̄ committuntur sine omni pena

Postremo est notandum. q̧ quedam homicidia committuntur sine omni pena Canonica ⁊ legali. vt sunt homicidia que fiunt ex iustitia. ab illo qui habet iudicandi potestatẽ Item necessitate ineuitabili. Itẽ casu vt data opera rei licite. Item voluntate non animo vlciscẽdi sed se defendendi. vt occidere vespilionem. predonem vel furem. Licz eñ occidere furem et consimiles si capi nō poterunt. Licz etiã hostes occidere iusto bello. Sed nota q̧ quinq̧ requiruntur ad iustum bellum.

Nota ad iustũ bellum quinq̧ requiri.

Primo persona secularis. cui liceat bellare Secundo bona ⁊ res pro quarum defensione oportet litigare sed et pro iniuria et amore iustitie debem⁹ bellare. Tertio cã necessitatis vt p bellum pax adquiratur. Quarto animo recta intentione. vt non propter odium. non propter auaritiam aut propter vltionem sed solum propter iustitiam. Quinto requiritur auctoritas Ecclesie si pugnatur p fide. aut principis terre illius. si pugnatur pro defensione patrie. Item licet occidere insidiantem persone alicuius sine causa. Et vim vi repellendo eo mō quo dictum est supra. non aliter licet occidere. Quedã autem homicidia puniuntur scd̃m canones tantum vt in torneamentis in duellis in occulta procuratione aborsus. in occulta machinatione mortis alterius si fiat verbo consilio auxilio vel consensu. Et si quis percutit mulierem grauidam ita q̧ abortit. ille punitur scd̃m leges et canones. Item in insecutione malorum fugientium. Item qui non intercipit oc-

cisionem fieri cum potest intercipere. Quedã vero homicidia puniuntur scdm leges. et canones. vt si quis interficit presbyterum. vel seipsum vel sine iure. vl' sine necessitate inevitabili vel casu. non adhibita diligentia que debet adhiberi vel voluntate si fiat ex proposito vel ex obrupto. rc.

Quis possit agere p homicidio. Capi. xlj.

P Rimo potest agere vxor pro morte mariti sui r ecõuerso. Scdo agunt filij pro morte parẽtum. Tertio si nullus filiorum extat. tunc proximior illis agat cõsanguineus. Quarto si nullus consanguineus extat. rc iudex loco exulis hominis iure agat. Sed q̃d si vnus plures occidit et si plures vnum occidunt. Si duo se inuicem occidunt. Si infans puer vel pupillus occidat aliquem. Si filius patrem aut matrẽ ex ira vel contẽtione occidit aut ecõuerso. Qui nõ nutrit infantẽ s3 exponit aut fame perire pmittit. Si furiosus lunaticus fatu9 vel demens. aut naturaliter stult9 aliquẽ occidit. Si presbyter laycum vl' econuerso. Si quis seipsum occidit. Et de penis omnium homicidarũ. r de lesionib9 omniũ mẽbrorum videbitur infra suo loco.

De iniurijs et dãno dato Capitulũ xlij

S Uperius tractatum ẽ. de criminibus et excessibus. Sed qr ex his iniurie puenium et dãna frequenter ĩferuntur. Jdeo seq̃tur hic Rubrica de iniuria r dãno dato. Uidẽdum ẽ igitur. Primo quid sit iniuria. Quot mõis dicatur iniuria. Cui detur iniuriarũ actio. Contra quas datur inq̃ztum datur. Qualis sit actio iniuriarũ. Et q̃ pena iniuriarũ preterea dicetur. de iniuria et dãno dato. De pmo. iniuria est aliquẽ opinione vel facto vel verbo offendere sine causa. Jniuria generaliter est omne id quod non iure fit. Special'r autẽ dicitur iniuria iniquitas ꝯ ius quicq̃d ẽ iniquum. Et ẽ iniuria iniustitia. dicta quasi iure carens. Dicitur etiã iniuria omnis contumelia a contempno dicta. Jniuria etiã ẽ blasphemia vel vituperatio vel improperium. Jniuriã pñt facere omnes qui iniuriã pati pñt. except furiosis r natural'r stulti r pueri impuberib9. qb9 iniuria fieri pt. s3 ipi alijs iniuriã facẽ nõ pñt. qr rõe carẽt. Jniuria fit trib9 mõis Uerbis lr̃is facti. Uerbis fit cõuicio. vituperio. ꝯtumelia. blasphemia. diffamatione. Lit- Jniuria quid Jniuria fit tribus modis

teris fit cum ad infamiam alicuius. quis cartam vel libellum famosum conficit. scribit. vel carmen edit. promit. cantat. de quo scd͂m leges agi potest criminaliter ad penā capitis ꝯtra eum qui conficit. et contra illum qui inuenit et nulli reuelauit inuentum. nec corrupit nec cōbussit. Potest etiam pro eo ciui liter agi. ad penam pecuniariam. Factis fit iniuria. vt percussione pugnis. baculis. fustib⁹. cultris armis. ceterisq; lesiuis

Iniuriaꝝ actio cui datur.

Iniuriarum actio datur passo iniuriam. Patitur autem quis iniuriam in seipso. in filio. in vxore. in seruo proprio. et libero. et in tota familia sua. In parentibus quoq; viuis et defunctis Et scd͂m diuersas iniurias diuerse erunt actiões ⁊ pene Dixi in seipso vt quando aliquis vituperatur aut verberatur in filiofamilias non emancipato. quia emancipatus sui iuris est ⁊ per se potest agere de iniurijs sibi factis. In vxore quia vir ē caput sue vxoris aduocatus et defensor eius. ⁊ non ecōuerso nisi post mortem viri. Tunc em̄ mulier agere potest ꝓ iniuria sibi in se facta. in viro suo in filijs in seruis et ancillis. Dixi in filia etiam desponsata nondum copulata viro. quia si esset copulata tunc sponsus eius bene ageret pro ea. In seruo ꝓprio quia ille in potestate est domini sui. non in propria. Et in seruo libero et alieno qui mihi illa die bona fide seruiuit. ⁊ in tota familia mea que est in pane meo. si autem esset extra domum et viueret de suo proprio pane tunc per se potest agere. Item in parentibus viuis et defunctis. quia si aliquis cadauerib⁹ parentum alicuius iniuriam faceret. aut fame eorum derogaret heres potest agere contra illum. Sed nota ꝙ omnes p̄dicte iniurie. non sunt eedem nec habent easdē penas. quia vna ē atrocior altera scd͂m diuersitatem personarum et honestatem dignitatis. Iniustum em̄ esset si eadem foret estimatio iniuriaꝝ de digniori et potiori ꝑsona. vt de mediocri vel infima Igitur ex q̄litate ꝑsone crescit minuitur. et estimatur iniuria et pena ip̄ius. Pro atrociori em̄ iniuria maior pena debetur. ꝓ leuiori minor. Atrox autem iniuria estimatur his causis .v.

Nota

Atrox iniuria. tribus ex causis

His tribus ex causis atrox iniuria constat.
Facto persona. vel ratione loco. Facto vt si q̄s fustib⁹ baculis vl̄ pugnis cesus est et grauiter lesus. Persona vt si iudex cōsul Mgr̄ciuiū a vili ꝑsona molestaretur. aut parētes a filijs. clerici a laycis. ciues a rusticis ⁊ extraneis Loco vt si fiat iniuria alicui ī ꝑtorio cōsultorio. cōsistorio vl̄ ī loco sacrato

aliquando etiam locus vulneris atrocem iniuriam facit. Vocatur etiam atrox iniuria. si quis patrifamilias aut filiofamilias talem iniuriam facit. In summa tenendum est. ꝙ de omni iniuria potest q̄s agere ciuiliter aut criminaliter. Et si quidem ciuiliter agatur estimatione facta scd̄m ꝙ dictum est. pena pecuniaria imponitur. Si vero criminaliter agatur tunc officio iudicis extra ordinaria legalis irrogatur. Actio iniuriarum non solum datur contra eum qui percussit sed etiam contra eum qui hoc dolo malo fecit aut procurauit. vt q̄s percuteretur. Intantum autem datur actio iniuriarum. Inquātum is qui iniuriam passus est sub iuramento eam estimauerit. Si tamē passus iniuriam. excederet modum estimationis. tunc iudex potest et debet eam estimare. Nam scd̄m dignitatem et vite honestatem crescit et minuitur estimatio iniurie. Hec autem actio est famosa. id est plena fama vt supra dictum est de furto Capitulo vltimo

De damno iniuria dato
Capitulum. xliij.

Hnc sequitur de dāno iniuria dato. iuxta quod nota Quid sit damnum. In quibus fiat. Quomodo cōstituatur actio de damno. Cui competit hec actio. Que et quot actiones ex damno oriantur. Ultimo de pena damni. De primo damnum est diminutio vel ademptio patrimonij. Damnum fit hominibus liberis et seruis. fit etiam in bestijs domitis. et feris. bipedib⁹ ꝛ quadrupedibus. Fit etiam dānum in plantis et herbis et in reb⁹ anima carentibus. vt in vino. oleo ꝛ frumento. In omnibusq̧ rebus animatis et inanimatis. Actio de damno. iniuria dato constituitur. Quando quis hominem aut bestiam alienā cum iniuria occidit vel molestat aut ledit aut res anima carētes corruperit. Actio de dāno competit domino rerum ꝛ vsufructuario et bona fide possessori. Actiones tres oriuntur ex damno iniuria dato scilicet directa. vtilis. ꝛ in factum. Actio directa competit passo veluti si quis corpori meo damnum fecerit. Actio vtilis datur. vt si quis hominem alienum aut pecus incluserit. ita vt fame moreretur. aut iumentum intātum fatigauerit aut pepulerit. vt rumperetur. aut agitauit intantum vt precipitaretur. aut si quis alienum seruum de ponte aut de littore in flume. piecit vl' truserit. ita vt submergetur. aut si q̄s occasionē dāni dederit. vt si alieno puo psuaderet ꝙ ī arborē vl' turri scādāt vl' ī pu

Damnū quid.
Actio de dāno iiuria dato qn̄ constituitur
Cui competit.
Actiones tres
Actio directa
Actio vtilis.

Actio in factū.

teum aut fontem descēdat. et ille ex hoc cadit et moritur. aut aliqua parte corporis leditur. hec actio datur in simplum. Actio vō ī factū datur veluti si quis nec in corpore suo nec alieno lesus fuerit ꝫ alio modo. vt si quis misericordia motus seruum alienum compeditum soluit vt fugeret hic atione in factum tenetur. Et nota ꝙuis vtilis actio in simplum detur. tamen non fit estimatio tantum illiꝰ simpli. sed etiam computantur omnes vtilitates extrinsece et intrinsece. p̄sentes et future. huic corpori adherentes. veluti si quis vaccam alterius occiderit vel suem. ibi fit estimatio non tm̄ vacce vel scroffe. sed cōputantur etiam vituli et porcelli. ex his prouenientes. Computantur etiam omnia que rem faciunt preciosiorem. vt in equo si ē gradarius vel cursarius. vel est bene trahēs. Similiter de boue bn̄ trahente. hec omnia computantur. quia faciunt rem preciosiorem. Si quis vero alienam vaccam. vel aliud animal sciēter in domo sua seruauerit vltra diem et noctem furtum in eo cōmittit. siue eorum fructu vsus fuerit siue non. aut eā expellat aut iudici presentet

Nota.

De penis damni Capitulum. xliiij

Pena damni multiplex

Pena damni multiplex est. Si quis enim occidit liberum hominem. ille dꝫ occidi. vt in veteri lege preceptum ē. Collum pro collo oculum pro oculo. dentem pro dente. et cetera. Nā liberum corpus nullam habet estimationem pecuniarum. v̄.

Non bene pro toto libertas venditur auro.

Corpus liberum non est venale. ergo nulla pecunia persolui potest In noua tamen lege mitius et graciosius pro homine libero occiso iudicatur. Quia si in facto homicida non deprehenditur. et vult delictum emendare et penitere coram deo. et coram mundo. pro omni suo posse tunc placitatur cum parte sibi aduersa pro pace et gratia sibi impetranda. Qꝛ si pars aduersa nullum placitum cōcordie vult acceptare. nec penam super tali lesione statutam vult recipere ꝫ contumaciter renuit. tunc iudex accipiat hoc statutum. et sub testimōio proborum duorum vel trium virorum offerat leso. Qui si non receperit. tunc iudex illud in suos vsus redigat. et pronunciet occisorem vel lesorem ab illo delicto liberum et solutum sua emenda prius recepta. Et hoc ideo fit. quia non est ita peccator magnus. si contritus fuerit de peccatis et vult penitere et emendari. deus recipit eum in suā grām. et oīa illi peccata cōdat et dimittit. Si q̄s āt ꝓprium hūn alicuꝰ occidit. iste damnetur domino serui. p tāto quāto valuit eo tp̄e quo occisus ē. Si quis vero voluntarie bestiā alicuius occidit

soluet eam domino suo. quanto valuerit eo mense. sed non compu-
tantur vtilitates que ex istis corporibus potuissent euenisse. Si qͥs
autem fecerit damnum in arboribus fructiferis extirpādo resecādo
aut in plantis effodiendo vł herbis extrahēdo aut euellēdo soluet
ea estimatione vicinorum. Si quis autem facit damnum in rebꝰ in-
animatis puta vino oleo. ⁊c̄ Si in his aliquid miscuit. vt naturalis
bonitas eorum corrumpatur soluet ea estimatione proborum vi-
rorum ſm qͦ plus valuerunt illo mēse. Si vector currꝰ. cum p̄mis
rotis aut cum biga aliquem hominem aut animal occiderit tenetur
soluere. quanto plus valuerit eo anno. Sed quid si ex parte. boum
equorum vel mulorum vnum occisum fuerit. Dico ꝙ nō solum oc
cisi fit estimatio. sed eo amplius id cōputatur quanto minoris precij
iam sunt ea que supersunt et quia laborem solitum perficere nō p̄nt
quem prius confecerunt seu perfecerunt. Si quis canem mordentē
vulnerat in anteriori eius parte vel etiam occidit in nullo tenetur ꝙ
hoc fecit defendendo. Si autem ipsum fugientem insequendo offen
dit. tenetur de damno. Et nota ꝙ damnum non solum fit in corpo- Nota
ribus. verumetiā in partibus et in membris corporum sicut vulne-
ratione. mutilatiōe. oculorum erutione. auricolarum. vel nasi. aut
oris incisione. dentium excussione. manuum vł pedum amputatiōe
ac ossium ⁊ crurium fractione. Et etiam si ista membra fuerint scissa
fracta collisa aut quouismodo destructa et deteriorata. Nota etiā Nota
ꝙ damnum non solum fit facto sed etiam ex dolo. veluti si quis pro
curauit damnum fieri. q̄uis per se non fecit. Fit etiam damnum ex
culpa. veluti si quis foueam vel cisternam fodit ī loco publico. vbi
solitum est homines et iumenta ire et versari. si animal cadit alicuꝰ
in ea et moritur vel leditur soluere tenetur. Etiam si quis corpꝰ suū
ledit. vel membra sua offendit de damno dato punitur. veluti si qͥs
sibimet digitum abscecat. illius alius digitꝰ rescindatur vł redimat
eum a iudice melius prout potest.

De damno a tuis alijs dato vel facto. Capitulum. xlv

D E damnis a tuis alijs dato vel facto. Supra visum est. quid
iuris sit si aliquis facit dānum. homini libero aut ſuo alieno
aut bestie aut rebus inanimatis. Nunc videndum est si filiꝰ
familias aut seruꝰ tuꝰ aut pecꝰ tuum facit dānum alteri. Primo cū
q̄ fiat actio de tali dāno. Quibꝰ sint ꝯstitute tales actiōes. Quō iudi-
cetur d̄ ipsis Si filiꝰ familias vł ſuꝰ tuꝰ tibi rē noxiā fecerit nlla erit

inter vos actio. Si autem seruus tuus alicui rem noxiam fecerit vt furtum vel rapinam aut damnum dederit aut iniuriam irrogauerit tecum fit actio q̄diu seruus tuus in tua est potestate. Habes autem liberam potestatem aut litis contestationē hunc sufferre aut ꝑ noxa dare. et si dederis tunc a tali actione liberaris. Esset em̄ iniustum nequitiam seruorum vltra corpora eorum dominis suis esse dānosam Sunt autem noxales actiones a pretore ꝯstitute. Si dedisti seruū tuum pro noxa tunc secum fit actio. Et si damnum non habet resartire tunc iudicatur de eo. prout mos est. si filiusfamilias vl' filiafamilias. alicui noxam fecerint dari pro noxa non poterint a patre. quia ex tali datione et corporum eorum afflictione parentes magis afficerentur pene q̄z filij et maxime in filiab⁹ propter pudicitiā. Possunt tamē filijfamilias puberes pro suis delictis per se ꝯuenire et dāna de eoꝝ peculio resartire. Animalia irrationabilia si lasciuia sua aut feritate bestiali damnum faciunt actio noxalis ē prodita si talia animalia noxe dantur proficiunt domino eorum ad liberationē vtputa Si equus calcitrosus calce percusserit aliquem aut dentibus momorderit aut bos cornupeta cornupetere solitus hominem leserit. hec autem in animalib⁹ mansuetis et domesticis locum habēt. In feris autem et bestijs non domitis cessat quia hec sunt animalia crudelia a natura nec etiam talia animalia iniuriam facere possunt quia ratione carent et si damnum faciunt. aliter tamen agitur cum feris bestijs et aliter cum mansuetis. Si em̄ mansueta animalia damnū faciunt dominus eorum tenetur in simplum. si fera tunc in duplum Et hoc ideo q2 fera animalia. vt lupi vrsi apri leones verres lynces canes mordaces et cetera indomita ꝓhibita st2 ibi teneri vbi vulgo iter est. Et ergo si contra hoc factum fuerit et nocitum soluet in duplum vel ſm q̄ iudici equum videbitur tanti dominus eorum condemnetur.

De obligationibus. quasi ex maleficio. Capitulum. xlvi

Nota q̄ q̄nq3 modis aliquis ex q̄si maleficio obligatur

Circa hunc titulum nota q̄ quinq3 modis aliquis ex q̄si maleficio obligatur. Primo si quis mouet litem contra aliquē ex qua idem minus iuste leditur certum ē q̄ male fecit. tamē hoc non fecit ex maleficio nec ex cōtractu igitur ex q̄si maleficio sibi obligatur et penā sustinebit de ea lesiōe inquātum iustum et equū videbitur iudicāti Scd̄o si ex domo alicui⁹ aliq̄d eiectum vl' effusū fuerit quod alteri noceat. q̄si ex maleficio obligatur. q2 hospes ple-

runcꝫ ex alteri⁹ culpa tenetur vt seruoꝝ et puerorum suorum. Eo casu pena duplici quanti damni datum est. actio est statuta. Tertio quasi ex maleficio obligatur qui ea parte qua a vulgo itur et iter cõmune fieri solet aliquid positum vel suspensum habet quod potest alicui nocere. Quo casu pena simplici est statuta. Ob hominẽ võ liberum ex tali casu occisum pena a lege triginta librarum ẽ statuta quia liberi corporis nulla est estimatio. Si vero liber homo hac lesione non moritur tunc quãtum iudici ob eam rem videbitur equũ talem penam leso persoluat. et cum hoc mercedem medico pstitam ceteraqꝫ impendia que in curatione facta sunt. et etiã operaꝝ qbus lesus caruit aut cariturus est si inutilis fact⁹ est iudex estimabit qd tamen difficile est estimare. De seruo võ occiso fiat estimatio quãti eo tempore valuit quando est occisus. Quarto si filiusfamilias seorsum a patre habitauerit. tunc quicqd ex illa domo eiectum effusum positum suspensumqꝫ fuerit ex quo damna prouenerint nulla in patrem sit actio. sed cum ipso filio. per quẽ talia damna prouenerunt. qui penã de suo peculio persoluet. Quinto si ductor nauis. aut prepositus. caupone. vel custos stabuli de dolo a furto ĩ naui vel caupona aut stabulo facto erit idem ex quasi maleficio teneri videntur quamuis ex nullo illorum maleficium sit factum. sed solum ex his quibus opa circa nauem cauponã aut stabularia sunt cõmissa cum tamen neqꝫ ex contractu neqꝫ ex maleficio aduersus eos actio sit cõstituta. Quia tamen aliqualiter culpe rei sunt pro eo qꝫ opa maloꝝ hominũ sunt vsi. regendo. ꝓpinando custodiẽdo ex quasi maleficio teneri videntur. qd tñ est dicere. Si aliqͥs dñs cõmittit vices suas vl' negotia sua alicui alteri. quicquid damni per illum factum fuerit dñs tenetur soluere quãuis ꝑ eum. nullum dãnum nec maleficium sit factum. Verbigratia ductor nauis cõmittit alicui nauem. caupo cauponã. hostes stabularia. si in his aliquod furtum aut damnum factum fuerit. idem tenẽtur quãuis per eos nil mali factum fuerit. ex eo tamen culpe rei sunt qꝫ opera eorum malis commiserunt ministris. Jnhis autẽ casibus actio in factum cõpetit heredi. id est iniuriam pacienti actio datur. Aduersus autem heredem. i. iniuriam facienti actio nulla datur.

De proscriptione Capitulum. xlvij

Quia frequẽter conuictus de crimine. ꝓscribitur. Ideo subijcitur hic Rubrica de proscriptiõe. Circa hoc Nota. Quid sit proscriptio Quot eius species. Quis possit proscribere. E

proscriptum demonstrare vel denunciare. Per q̄ verba quis ꝓscri-
bitur. Quomodo q̄s veniat de proscriptione. Quid sit faciendum
cum bonis proscriptorum. De cōseruatorib⁹ et fautorib⁹ ꝓscriptorum
De primo. Proscriptio in iure Seculari. idē est qđ excōmunicatio

Proscriptio in Iure seculari.

in iure Spirituali. vl' edictum seu bannum Proscriptiōis tres suut
species. alia ꝑpetua. alia tp̄alis. alia neutra. Proscribere et ꝓscri-

Proscriptiōis tres species

ptum denunciare potest Judex habens auctoritatē edicti a supiore
sibi traditam. Proscribit āt iudex per hec verba. Judex surgit in pre
torio et dicit expresse. Ego denuncio. A. vel. B. in ꝓscriptionē pro

Per que verba Judex ꝓscribit

pter mortē huius. et interdico eum omnibus suis amicis et licentio
eum omnibus suis inimicis. Et si quis eum super hoc seruauerit. h
faciet super ius suum. Proscribitur autē quis ꝓpter contumaciam

Propter quas res q̄s ꝓscribit

qn̄ accusatur ꝓ homicidio vulnere aut alio crimine. et trina vice cit-
tatus si non vult corā iudicio cōparere tunc proscribitur. De ꝓscri
ptione potest quis venire sic duobus modis. Primo si post proscri

De ꝓscriptiōe pt quis venire duob⁹ modis.

ptionem ad Judicium venerit non coactus et sine omni pacto cum
iudice facto iurat se cittationē seu vocationem ad iudiciuz ignorasse
Auditaqꝫ proscriptione statim vltra non coactus se iudicio presen-
tasse. et velle assistere iudicio pro quacunqꝫ causa actorib⁹ rnsurus
Tunc iudex eum a proscriptione absoluit. vt trib⁹ placitis idē corā
iudicio cōpareat tunc de eo sicut de non proscripto iudicatur. Scđo
poterit quis venire ex proscriptione hoc modo. Si aliq̄s offenderit
quempiā. quacunqꝫ offensione aut lesione. et vult voluntarie peni-
tere. et statutum pene exhibere. penā sibi impositā pati corā deo et
mundo pro omni suo posse. siue in reb⁹ siue in persona q̊ ad deum et
leso satisfaciēdo. ⁊ hoc actor friuole ꝯdicat. tunc iudex recipiat illud
statutū ⁊ ius actori leso offerat cum testib⁹ ydoneis duob⁹ vl' trib⁹
qđ si recipe recusat. tunc iudex illđ ī vsus suos ꝯuertat Et offensum
ꝓpter ꝯtumaciā. ⁊ friuolentiā ꝓscribat. Et si postea deprehēditur
man⁹ sibi. āputetur. aut. xxx. libras iudici persoluat. Si vero ꝓscri-
ptus est fugitiu⁹. Tunc iudex de omnibus suis rebus recipiat. xxx.
talenta. pro sua emenda ⁊ non plus. Reliqua vero bona maneāt in
potestate vxoris ⁊ puerorum ei⁹. sic tn̄ qꝫ creditorib⁹ inde ꝑsoluēt. Si
vero neqꝫ vxorē neqꝫ pueros reliquit. tunc predicta bona. ad alios
heredes siue successores deuoluētur. Si āt proscriptus est Exul et
nullum hꝫ successorē. tunc hec bona ad man⁹ consulum cum bona
conscīētia recipiantur q̄ illesa et non diminuta per vnum integrum
annum conseruentur. et si postea nec heredes nec creditores appa-
ruerint. Tunc medietas ꝓ salute anime illi⁹ detur. ⁊ alia medietas

vtilitati cōitatis applicetur. Si aliqs accusetur. q̄ ꝓscriptū hospitauit: vl' in domo sua euz h'uauerit: ille se suo solo iuramēto expurget ⁊ sit liber. Si vo ꝓscriptus in domo aut in mansiōe alicuius dephēsus fuerit: tunc de eo ꝓut iustum fuerit iudicetur. Cōseruās eum dabit iudici decem talenta aut manus eidē amputetur. Nota ꝓscript' in vna ciuitate ꝓ aliquo delicto: nō pōt ꝓscribi in alia ꝓ eodē dlicto scd̄m ius cōe: sed scd̄m ius principuȝ in ꝓuintijs suis. Proscriptus in vna ꝓuintia pōt ꝓscribi in alia vsq; ad impatorē. Quē autem imperator ꝓscribit. ille est ꝓscriptus in omnib' ꝓuintijs suo imperio subiectis Proscriptio tñ iure cōmuni nō vadit extra illius iuditij districtum seu iudicis q̄ primo aliquē hominem ꝓscribit. Est enim satis grauis pena: q2 oportet ꝓscriptum in tali iuditio relinquere pueros vxorem: et cunctos amicos: et omnia bona sua ⁊c. Nota.

De expurgatione a crimine. Capitulū. XLVIII

Qualiter quis expurgȝ se a crimine sibi imputato seu obiecto Superius visum est de accusationibus ⁊ incusationibus de criminib' ⁊ d' debitis. De ꝓmissis. de pactis. Sed q2 in his ad expurgationem frequenter ꝓuenitur. Igitur subijcitur hic de expurgatiōibus cunctoꝝ predictoꝝ. Juxta qd̄ nota quid sit expurgatio. quot eius species. ⁊ p quid fiat expurgatō. De duplici forma expurgatiōis. Quis numerus expurgandoꝝ. Que pena deficientis i expurgatiōe. De pmo. Expurgatio est de obiecto crimine vel inculpatione sue innocentie ostensio. Expurgationis species sunt due: scilicet Canonica ⁊ vulgaris. Canonica ymmo legalis est quā canōes ⁊ leges instituerunt. Et hec fit per iuramentum. per testes. per fidē ⁊ est a iure permissa. Sed vulgaris expurgatio est quā sibi vulgus per se voluntarie instituit ⁊ adinuenit. Et hec fit per duellum. p candens ferrum: ⁊ per aquam bulientem. que est a canonibus prohibita. ⁊ a iure ꝓpter tria. Primo quia sepissime fit ꝓpter inuidiam. Secundo quia ibi deus tentatur quod fieri non debet teste sacro euangelio. Tertio quia plurimum innocentes sic condemnantur. Et nota q̄ duplex est expurgatio a crimine: quedā non vadit ad ꝓscriptōnem: vt est expurgatio pro debitis promissis ⁊ pro pactis. Expurgatio de crimine scd̄m ius prouintiale talis est. Si accusatus de furto aut rapina vl' latrocinio siue homicidio aut quouis alio malefitō quod personam habet tangere vel honorem si citatus seu vocatus ad iudicium venerit nō coactus. ⁊ suā innocentiā velit ostēdere. Et secum plures expurgatores hr̄e: non potest forte quia nescitur quādo vel vbi hec facta esse dicantur. Tunc idem suo solius iuramento

Expurgatō qd
Expurgatiōis species due
Canonica
Vulgaris.
Nota
Expurgatio de crimine qualis

se expurgat. et fit liber a iudice et ab actore. Si vero actor velit accusatum met septem proborum virorum testimonio superare: tunc accusatus boni nominis se expurget secundum quod lex civitatis fuerit instituta. Quod si facere nequiverit et male fame prius fuerit met septem vincitur. Sed si deprehensus fuit in evidentia facti: aut captus in fuga patrati sceleris et coactus ad iuditium deductus. Tunc de eo prout iustum est iudicatur. Item si aliquis inculpatus pro homicidio: et ipse hoc vim vi repellendo dicat se fecisse. et hoc probat secundum quod pax et lex civitatis est instituta. scilicet suo iuramento: et cum aliis quattuor proborum virorum manibus secum in iuditio elevatis iurando fit liber a iudice et actore. Accusatus per vulneratum pro vulnere. Innocens expurget se suo iuramento duorum proborum virorum manibus secum in iuditio iurando elevatis et fit liber a iudice et actore. Nota quod sub hoc nomine vulnus comprehenditur et includitur hic omnis offensa et lesio corporis: que vadit ad proscriptionem sive fit manuum sive pedum aut digitorum amputatio aut aliorum membrorum destructio. Et quod hec ex casu fiant non expugna. Si autem expugna et ex proposito malo et frivole quis dicatur aliquem vulnerasse. manus vel pedes prescidisse nasum vel aures amputasse. Idem cum quandoque sibi paribus probis viris suo iuramento se expurget et fit liber. Nota tamen quod omnis effusio sanguinis cum armis vadit ad proscriptionem. Accusatus pro vituperio per mala verba et prohibita que alicui dixerit se suo solius iuramento expurget et fit liber. Inculpatus pro stupro: si debito tempore et rite proclamatus non fuerit se suo solo iuramento expurget et fit liber. Inculpatus de frivolo alterius domus ingressu suo solius iuramento se expurget et fit liber. Inculpatus quod proscriptum hospitavit aut foverit nutriendo se suo solo iuramento expurget et fit liber. Item si res furtiva apud aliquem deprehendatur et ille dicit se eam rem in publico foro claro die emisse: sed nescit a quo. si iudex nolit credere: tunc se suo solius iuramento expurgabit et fit liber Idem ius est de re furtiva apud aliquem deposita. Si quis citatus pro quacunque causa ad iuditium. et legittima causa prepediente venire non potest se expurget suo nuntio speciali et fit liber. Expurgatio vero pro debitis aut promissis talis est: Si quis impeditur pro debitis et si hec debita sunt citra triginta talenta: tunc suo iuramento se expurget et fit liber. Impetitus de promissis aut de pactis suo solo iuramento sine dolo falso se expurgabit et fit liber. Expurgandorum numerus pro mortuo sint quinque: pro vulnere aut pro alio membro leso sint tres: pro percussione aut alia lesione et vituperio unus

Nota.
Vulnus.
Nota.
Expurgatio pro debitis et promissis.

solus. Pena deficiētis in sui expurgatiōe est tal', qual' est pena accusatoris deficiētis in accusatiōe. In summa Notādū est. q̄ de omni occulto malefitio de q̄ q̄s bone fame ꝛ ydoneus accusatur. De illo pōt se expurgare nisi in malefitio dep̄hendatur vl' nisi defecerit in expurgatiōe. vl' si vocat' ad iuditiū nō comparuerit aut fugerit. et p' ea vinct' ad iuditiū p̄ducatur. q2 tunc testimonium actoris auditur et duobus testibus vincitur ꝛc. Notandum.

De diversitate penaꝝ scdm diuesitatem delictorum. Capitulū. XLIX.

Certum ē q̄ accusat' si se expurgare nō pōt incurrit penā Igr̄ hic subseq̄nter De penis ē tractādū. Iuxta q̄d nō. Quid sit pena. Et sint sp̄es penaꝝ. Quis penas imponē possit. Quib' pene inferātur. Pro q̄ inferātur. Inq̄ntū inferantur. Que pena debeat inferri. Qui cedat pene. Que excusāt a pena. Que penā aggrauāt. Que alleuiāt. Que sint ꝯsiderāda in penis infligēdis. Ultimo ponētur questiōes ad hāc materiā vtiles. De p̄mo. pena est delictoꝝ debita cohertio ꝛ punitio Pene scdm leges multe sunt. Alie in p̄sonā alie in rē. Alie ex ꝯtumatia alie ex delicto. Pene in rē sunt due scdm q̄ due sunt res. s. mobil' ꝛ immobil'. Pene i p̄sonā sunt mlte. q2 sunt tormētoꝝ gn̄a mlta vt captiuatio incipatō flagellaº fustiū lesio cesio. Auriū sectio. nasi abscisio. oculoꝝ effractio. p̄ dētes crematio manuū ꝛ pedum amputatio. decollatio suspēsio rotatio insaccatio crematio relegatio viua tumlatio ꝛc. Pene ex ꝯtumatia sunt q̄ttuor Prīa missio ī possessiōē rei immobil' petite. Scdā rei mobil' affigtio Tertio ē debiti obtētio Quarta q̄ debetur iudici ob ꝯtēptū ꝛ inobedietiā iuditio fcāz q2 nō ꝯparet Pene ex d̄licto etiā sunt q̄ttuor. vicz exiliū inscriptio. p̄scriptio ꝛ relegatio. V'. Exul abit sine spe patrie reditusq̄ reiq̄. Inscriptus māet in patria s; respoliatur. Amittit p̄script' opes nō posse reuerti. Quiq̄ relegat' sua cū remeabit habebi. Sunt adhuc multe alie pene ex delicto preter has. q̄t eñ sunt delicta tot sunt pene. habz eñ q̄dlib; delictū penā specialē. Sunt et alie pene multe q̄ ponuntur in rubrica d̄ obligatiōib' ex ꝯtractu vel ex q̄si ꝯtractu. ꝛ in obligatiōib' ex malefitio. vl' ex q̄si malefitio. De q̄b' postea ē singulariter dicēdū. Penas autē possunt infligē. oēs Iudices autētici in iuditio suo in subditos suos iuxta culpe q̄ttitatē ꝛ q̄litatē. Nihil eñ val; Iurisdictio q̄ cohertiōē maloꝝ nō habz. Et nō q̄ lcz mltiplices sunt iudces scz ordinarij delegati. Subdelegati arbitri ꝛ ciuitatum rectores. Null' tamē h; penā sanguinis iudicare nisi cui ꝯcessa ē auctoritas a supiore. q̄ h; ptātē hoc faciendi. In-

Pena quid

Pene s; leges.

Pene in rem

Pene i p̄sonaꝝ

Pene ex contumatia.

Pene ex delicto.

Exul

Inscriptus

Proscriptus

Relegatus

Nota q̄ multiplices sunt iudices

Pene rebus inferunt ⁊ ꝑsonis

feruntur ãt pene ꝑsonis ⁊ rebꝰ. Personis imponuntur simplr̄ ⁊ directe. Rebꝰ ãt odio ꝑsonaꝝ: qꝛ res nō p̄nt delinq̄re: sed illi q̄ eas possident. Igitur ꝓ criminibꝰ solum q̄s dꝫ puniri in ꝑsona. Sꝫ heu m̄lti istum ordineꝫ ꝑuertunt: qꝛ reos pena ꝑsonali dimittunt ⁊ res illoꝝ auferunt: ⁊ sic innoxios dãnificant: q̄ ad successionē bonoꝝ illoꝛuꝫ scd̄m leges de iure pertinent. Pene infliguntur pro cōtumatia. Sꝫ pro delicto inferuntur siue recipiuntur pene a iure institute in totuꝫ qꝛ de ipsis nō pōt appellari. Pene a iudice imposite recipiuntur in ꝑte: qꝛ sunt suꝑ grãm: ymo etiaꝫ ab ipsis poterit appellari si iudex nimis extorsisset. Pena q̄ magꝭ timetur illa dꝫ inferri siue ꝑsonal' siue pecuniaria. Et si delinq̄ntes pecuniarias nō h̄nt exoluere: ⁊ grãm apud lesos remissiōis nō p̄nt impetrare: tc̄ scd̄m p̄ceptum summi iudicis dei: colluꝫ ꝓ collo: mēbꝝ ꝓ mēbro. ꝑsoluēt. Pro iudicis autē emēda nec in corꝑe nec in mēbris offendatur aliq̄s vllo mō Pene exacte ⁊ rōne ꝯtumatie vl' rōne delicti ille cedunt iudici. Pene v̄o dãni ⁊ iniuriaꝝ cedunt: hijs q̄bꝰ dãna ⁊ iniurie sunt illata. Si q̄s autē fecerit ꝯ̄ ius ciuitatis hee pene cedunt fisco. i. cōitati. Pene v̄o ꝯuētionales cedunt arbitris: vl' hijs q̄bꝰ ipsi arbitri addixerint. Est autem

Pena conuentitionalis

pena ꝯuentional' q̄ꝫ de voluntate litigãtium arbitri imponunt partibus. Et illa pōt etiã in totum exigi et recipi vl' dimitti A pena criminalium excusat etas violentia absoluta. i. coactio iusta ignorãtia. iusta cã. extrema necessitas. furor. ebrietas. Penaꝝ v̄o aggrauatiōes ac alleuiatiōes pōt q̄libet iudex ꝑ se estimare. Ex tp̄e mō. loco. persona. etate ⁊ dignitate. In ꝑsonis affligendis siue emendandis multa

In personis affligendis.

sunt consideranda: vt sunt etas: tēpus: locus: ꝑsona: causa: consuetudo: qualitas: q̄ꝫtitas: dignitas: multitudo. Persona. i. ꝯditio ꝑsone. Utꝝ digna vl' indigna: vil' vl' nobil'. diues ã pauꝑ. Etas. s. puerilis vl' senil'. Causa. i. culpa. posset em̄ iudex a delinquēte extorq̄re decē talēta. cum sibi vix in. lx. denarijs teneretur. Ex culpa ꝓpter q̄d

Aniaduersiōes ad q̄d institute

q̄uitas penaꝝ dꝫ a ꝯsulibꝰ moderari iuxta culpe q̄litatē. Sunt eniꝫ emende institute solum ꝓpter q̄etē ⁊ pacificum statum bonoꝝ ⁊ cohertionē maloꝝ ⁊ nō ꝓpter aliud. Tp̄s si sacꝝ vl' nō. Locꝰ si ꝯsecratus vl' p̄torium ã ꝯsultorium. Cōsuetudo. s. alioꝝ iuditioꝝ ⁊ patrie ⁊ ꝯsulum ciuitati. Qualitas etiã delicti Aliter em̄ punitur violētia publica q̄ꝫ priuata: alr̄ cum armis. aliter sine armis. aliter q̄ facit cōtra p̄ncipē vl' ꝯ̄ potiores ciuitatis: q̄ꝫ q̄ fac̄ ꝯ̄ mediocres. vl' infimos vl' viles personas Multitudo delinquentium aliter punitur: quã si vnus delinqueret: vt patet in seditione.

Pena mutatur. Capitulum quinquagesimum

q Ueritur vtrum pena psonalis possit commutari in penam pecuniariam Dico quod non. secundum omnia Jura. quia vnusquisque debet secundum sua demerita puniri. Sed hec commutatio fit ex cupiditate principum et Judicum vt frequenter. E conuerso autem fit commutatio pene pecuniarie in penam psonalem quando delinquens est ita pauper et inops quod non habet penam pecuniariam exoluere. Et hoc ideo fit. Ne delinquens omnino impunitus euadat. Nullus tamen ita inops est. quin ipse habeat facere emendas in rebus aut in psona. Queritur vtrum vna criminalis pena possit commutari in aliam criminalem. Dico quod sic ex causa tamen vt causa necessitatis. Veluti si quis debet suspendi. et timor est. in eductione quod a suis amicis eriperetur. de ista pena. tunc potest decollari. Etiam causa honestatis vt si est de honestis parentibus et meruit penam publici suspendii. tunc poterit in oculto insaccari. Queritur vtrum pena soluta stet adhuc sententia. ab arbitris pronuntiata. Dico quod non quia solum metu pene statur arbitrio. Queritur vtrum vnus possit puniri pro alterius delicto. Dico quod pena psonali non. quia filius non portat iniquitatem patris. teste scriptura diuina. Pena vero tpali in rebus bene punitur vnus pro alio vt filius pro patre. Seruus pro domino. Queritur vtrum aliquis debeat puniri sine culpa. Dico quod fit aliquando quod quis punitur sine culpa sed tamen non sine causa. vt depositarius punitur quando depositum amittit ex sua negligentia cuius ipse nullam culpam habeat in amissione illius depositi tamen quia non adhibuit diligentem custodiam tenetur ad solutionem. Queritur vtrum Judices vel domini possunt de Jure recipere emendas a suis subditis. Dico quod si rectam habeant intentionem et emendas licitas secundum legittimas consuetudines regionis recipiant. debito modo seruato illas possunt retinere. licet damnum excederent. quia non pro interesse recipiunt sed vt coherceantur delicta. ymo tales emende non sunt laxande sed potius stringende et cohibende. Queritur vtrum aliquis pro vno delicto duas vel plures penas debeat sustinere. Dico quod sic vt patet de vulnerante in cemiterio vel in ecclesia et in similibus casibus vbi Judex recipit suam penam pro delicto lesus aliam pro offenso. et ecclesia tertiam pro excessu in loco sacrato. Et econuerso pro pluribus delictis non sufficit vna pena. vnde versus. Ad facinus duplex non sufficit vltio simplex. Et Nota quod principalis intentio Judicis in recipiendis penis et emendis debet esse criminum prohibitio et pacis et concordie preceptio. Dicit enim beatus Augustinus. quod Judex siue puniendo siue ignoscendo emendas recipiat bene facit: solum vt vita malorum hominum corrigatur et pax et commodum bonorum foueatur

Vtrum pena psonalis possit in pecuniariam commutari.

Commutatio quomodo fit

Vtrum pena criminalis possit in criminalem permutari:

Vtrum pena soluta stet adhuc sententia ab arbitris pronuntiata.

Vtrum possit puniri pro alterius delicto

Vtrum quis possit sine culpa puniri sed data tamen causa.

Vtrum iudices aut domini possint de iure animaduertere in subditos suos.

Vtrum quis pro vno delicto duas vel plures penas sustinere debeat

Nota.

Finit Liber Tertius.

Liber Quartus De vita ⁊ honestate clericoꝝ.

d

Dolenter referimus ꝙ multoꝝ est adeo reprehensibilis vita clericoꝝ: vt ipsi ꝑ exempli ꝑnitiē mores nō instruāt sꝫ destruāt potiꝰ laycoꝝ. Quapropter vniuersi clerici mores ⁊ vitaꝫ reformēt in meliꝰ ⁊ ea q̄ ad ipoꝝ statuꝫ ⁊ honestatē ꝑtinēt cum mag̃ cautela custodiāt nec solum a malo. sꝫ etiā ab oī spē mala se prudēter studeāt cohibere ꝯtinēter. ⁊ caste viuāt A crapula ⁊ ebrietate se abstineant q̄ sunt libidinis incētiua ⁊ qn̄ ꝯuiuia p̄parāt q̄ rara sint clericis sex ferculoꝝ numeꝝ nō excedāt. Tabernas nō visitent. Arma non portēt nisi ex necessitate. ꝓpter pericula viaꝝ in itinere cōstituta. Offitia ⁊ cōmertia secularia: ⁊ p̄sertim carnificum ⁊ maccellarioꝝ ⁊ thabnarioꝝ ꝓrsus euitēt. Nā clerici si hmōi offitium carnificuꝫ et tabernarioꝝ publice ⁊ ꝑsonalr̄ exercēt. et cum hoc deferūt habituꝫ clericalē ꝑ dyocesanum tertio amoniti. Si ab hmōi offitijs nō desistunt ā postea reassumunt in rebus ꝓprijs immunitate nō gaudeāt. Si v̄o cum hoc abijtiunt habitum clericalē etiā quo ad ꝑsonā suā ꝑdunt p̄uilegium clericale. Decet em̄ vt clerici coronā ⁊ tōsurā clericalē ōferāt patētibꝰ auribꝰ cuꝫ habitu clericali. Et quicunq̧ clericꝰ rugata ⁊ ꝑtita veste vtitur nisi rōnabil̕ cā subesset si bn̄fitiatꝰ existit sex mēses a ꝑceptiōe fructuuꝫ ⁊ bn̄fitioꝝ suoꝝ obuētiōe ē ipso facto suspēsus. Si v̄o bn̄fitiatꝰ nō fuerit in sacris tn̄ ordinibꝰ infra sacerdotiuꝫ ꝯstitutꝰ. ꝑ idē tp̄s redditur eoipo inabil̕ ad bn̄fitium eccl̕iasticuꝫ obtinēduꝫ Et ē idē de alijs clerici. q̄ nec bn̄fitiati sunt. nec in sacris ꝯstituti vestē talē sine tōsura publice deferētibus Clericalē v̄o dignitatē vl̕ ꝑsonaꝝ seu bn̄fitiuꝫ. aliqđ obtinēs. cui cura imminet animaꝝ necnō ceteri in sacerdotio ꝯstituti ac religiosi q̄libet q̊s optet ꝑ decētiā habitꝰ extrinseci moꝝ intrinsecā hōestatē ōndere. si p̄terq̧ ex cā rōnabili vestē hmōi ferāt publice sint ipo facto bn̄fitiati a ꝑceptiōe fructuuꝫ bn̄fitioꝝ q̄ obtinēt suspēsi ꝑ annum. Ceteri v̄o sacerdotes religiosi ꝑ idē tp̄s anni r̄dduntur inhabiles ad q̄cunq̧ bn̄fitia eccl̕iastica obtinēda. Clerici insuꝑ maxime bn̄ficiati caligis scacatis rubeis ⁊ viridibꝰ vti nō dn̄t. nec se ioculares faciāt. ⁊ si ad annum pꝰ trinā monitionē ordinarij moniti artē illam ignominosam exerceāt. eo ipo sunt p̄uati ī oī p̄uilegio clericali Aleaꝝ ⁊ taxilloꝝ ludos fugiāt Coreaꝝ ⁊ torneametoꝝ ⁊ hastiludioꝝ. ac alijs publicis spectaculis nō intersint. Claustra monachoꝝ ⁊ monialium absq̧ cā rōnabili et manifesta sine superioꝝ licentia ingredi nō presumant. Clericos autē q̄ vagi communiter nominātur in domibꝰ sui non colligant. nec

eis aliqđ munus puum vľ magnum tribuant. Eccľiam kathedralē
vľ collegiatā in q̄ q̄s bn̄fitiat⁹ existit intra diuinum offm̄ sine religi-
one.i. veste religiosa nō intret. Presbri parochialium eccľiarum:
campanatores ľratos clericos nō laycos vxoratos hēant q̄ cuz eis
cantare ꝛ legere nō ignorēt ꝛ cuz diuinum offm̄ celebrant. aut fide
lib⁹ eccľiastica ministrāt Uterqꝫ p̄sbyter ꝛ cāpanator sint suppilliti
is desup induti. Nullusqꝫ p̄sbroꝝ sine ministro audeat missam cele-
brare. Laicos q̄z qn̄ sacra mysteria celebrāt ineer se stare vľ sedē nō
pmittāt. Dicti sunt āt clerici a cleros grece qđ ē sors latine vľ here-
ditas: qꝛ clerici sunt de sorte dn̄i ꝛ hn̄t partēz hereditatis dn̄i. Un̄ ꝛ
mathias sorte elect⁹ est q̄ pmum p aplos est ordinatus.

Causas depravatorum in clericis morū descri-bens: originem ꝛ dignitatem sacerdotij ostēdit datqꝫ doctrinā episcopis in ordinādis clericis. Capitulum secundum

Agna equidem est sacerdotij dignitas. Et idō vt p̄sbri ordi
m nē honestatēqꝫ clericales ꝯseruent. Epi eoꝝ ꝓspitiant ꝛ in-
tendāt: sciantqꝫ quales in sacerdotes ordināt. Ad hoc enim
velut speculatores in eccľia positi sunt: vt nō solum clericos regāt
et moderētur Uerȝetiā vt mores ꝛ vitā oīm populoꝝ infra se posito
rum ꝓspitiāt. Ep̄s nāqꝫ grece: latine speculator interp̄tatur. Vel a
scopin grece dr̄: qđ ē intēdere latine. Pōtifex āt dr̄ q̄si via seq̄ntiuz
Nuncupatur āt maxim⁹ pōtifex. qꝛ efficit sacerdotes atz leuitas: q̄
rum institutio ē i veteri testō a deo p moysen inchoata ꝛ in nouo ple
ni⁹ a xp̄o iesu a q̄ sumpsit exordiuz: ꝯsummata Moyses siq̄dē ex p̄ce
pto dn̄i Aarō i summuz pōtificē. filios v̄o ei⁹ vnxit i minores sacer
dotes. Postea v̄o dauid Rex cum ministeria dom⁹ dn̄i ampliaret ia
nitores: q̄s nos hostiarios apellam⁹ ꝛ cātores instituit Salomō āt
pfec̄. Un̄ antea hij pōtifices erāt q̄ ꝛ reges Nā maioꝝ hec ꝯsuetudo
fuit: vt Rex esset sacerdos et pontifex. Episcopi ergo instituāt ꝛ or
dinent tales sacerdos: đ quorum probabili vita: educatōe: scientia
et honesta conuersatōne ante hac pateat testimoniuz. Vilib⁹ etem̄
aliquando actibus dediti: item illiberi et nondum manumissi: illit-
terati: incontinentes: bigami: notispurij: Ebrietati dediti: infamie
nota aspersi: qui in heresim lapsi sunt qui publicaz penitentiam ege
runt. Item membro naturali aliquo carentes. Corpore viciati.

Et alij in sacris canonib⁹ suffitiēter enumerati nō sunt ordinādi in
p̄sb̄ros. Itē curiales q̄ ex eoꝝ depuati morib⁹ ⁊ asuetis q̊s haud fa
cile obmittē p̄nt. plima incōmoda eccl'ia ꝯseq̄tur. Lz nō negam⁹ eē ī
laicis deo bn̄placitos mores. Sz milites suos ꝓbatos sibi q̄runt in
stituta fideliuz: discere em̄ p̄r⁹ q̄sq3 dz añq3 doceat. Jccirco qn̄ ep̄s
ordinationē facē disponit: eligē dz sacerdotes ⁊ alios prudētes vi-
ros diuine legi nō ignaros exercitatos: ī eccl'iastici sanctionib⁹ q̄ or
dinādoꝝ vitā: gen⁹: p̄riā: etatē: institutōē: locū vbi educati sunt
si sint bn̄ l̄rati: si instructi in lege dei p̄q̄rāt. Si em̄ in layci vidr intol-
lerabilis iustitia: q̄to magis in hijs q̄ p̄sunt nec excusatiōe ē digna
nec venia. ym̄o ignorātia maxime in sacerdote ē mr̄ cunctoꝝ erroꝝ:
Añ om̄ia v̊o diligēter inuestigēt si fidē catholicā firmiter teneāt Si
eccl'iā ꝓfitētur romanā: nec indignos ⁊ min⁹ idoneos ad sacros gra
dus suscipiāt. Nec cupiditate muneris allecti donum sancti spiritus
vendāt. Nā al'r ⁊ absq3 examinatiōe: ꝓmoti sunt ex clero abijtiendi
Ep̄s q̄ tales a iure ꝓhibitos in clericos ꝓmouens: scādaloꝝ ⁊ inso-
lētiaꝝ q̄s tādē ipi diuine ascp̄ti militie seu asueti ⁊ illitterati ꝯmitti
tur: re⁹ ē. Venerabiles nāq3 sāctōes patꝝ cuz d̄ sacerdotuz electiōe
loq̄rētur eos demuz cēsuerīt idoneos sācti administratōib⁹: q̊ꝝ oīs
etas a puerilib⁹ exordijs vsq3 ad ꝑfectiores ānos ꝑ discipline eccl'ia
stice stipēdia cucurrisſz vt vnicuiq3 testimonium p̊or vita p̄bēt. nec
pōt d̄ ei⁹ ꝓuectiōe dubitari. Cui ꝓ laborib⁹ mlt̄i. ꝓ morib⁹ castis. ꝓ
actionibus strennuis: celsioris loci premium debetur

De immunitate ecclesie. Capitulum tertium.

l Jcet laicis ī eccl'iasticas res siue ꝑsonas eaꝝ autoritas sit ab
lata tā iure canonico q̄3 ciuili: nōnulli tn̄ laici tendentes in ve
titum immunitates eoꝝ diuersis conatibus infringere mo-
liuntur. Nos super hijs volentes eorum ausum reprimere: auctori
tate huius sacri concilij sub obtestatione diuini iudicij ⁊ maledictio
nis eterne districtius inhibem⁹ ne decetero in hmōi manus temera
rias mittere presumant: ⁊ q̄ nec aliquem fugientē ad ecclesiam q̊d
cunq3 maleficium graue cōmiserit: iudex seu alius quisuis quācun-
q3 secularē dignitatē obtinēs seu potestatē exercens de eccl'ia violē
ter p̄sumat extrahere immunitatē eccl'ie taliter violando: sed poti⁹
ad instātiā Rectoris eccl'ie ad quā fugit vitā ꝯseruet corpore ⁊ mē-
bris saluis ⁊ illesis: ⁊ ip̄m pecuniaria vel alia disciplina puniat mi
tiori nisi malefactor ad ecclesiā fugiens publicus latro fuerit aut no
cturnus fur aut predo: aut si in ipsa ecclesia vl' ei⁹ cemiterio homici
dium vel membrorum truncationē s̄b spe immunitatis ꝑpetrauerit

Tales enim non sunt digni ab ecclesia tueri: sed cuiuslibet immunitatis priuilegio sunt indigni.

Ad idem. De ecclesiasticis psonis. Capi. VIII.

Nullus sub excōmunicationis pena in ecclīa seu de ecclīa munitionem seu fortalitium ꝑsumat erigere vl' facere aut ipsius cemiterium ꝓ eius firmitate fossatis q̇buslibet vallare. Nullus laicoꝝ clericum quēcunqꝫ deferentē habitum clericalem cū corona sine demandatiōe ecclīastici iudicis captiuare presumat. Qđ si fecerit excōicationis penā incidit ipso facto a qua eū solus papa absoluere potest. Nihilominus in eius obprobrium cler⁹ ciuitatis ville opidi castri seu parrochie in q̇bus clericus captus est seu tenetur captiuus eoipso alio nō expectato mandato cessationem fatiat a diuinis: donec ad diocesanum ad cuius notitiam id deferant sine mora vel aliter liberetur. nec aliquis amicorum vel cōsanguineorum clerici taliter captiuati ꝓ ipsius liberatione sub excōmunicatiōis pena aliquid debet dare vel soluere. vel de soluendo ponere cautionē: verumtamen si clericus vagabundus in furto vel alio malefitio deprehendatur. ⁊ habeatur de fuga suspectus. tunc ex hac nostra liberali licētia ⁊ generali quā ꝑsentibus impartimur secularis potestas sub testimonio tamen clericoꝝ si commode haberi poterit vel alio fidedigno malefactorem huiusmodi potest captiuare. ⁊ eum q̄primum poterit ecclesiastico iudici presentare debet. iuxta traditiones sacrorum canonum puniendum. Qui vo ausu sacrilego prelatum canonicum aut quencunqꝫ clericum ꝓ clerico se gerentem occiderit ā mutilauerit preter alias diuersas penas iuri omnibus feudis si que ab ecclesia tenuerit sit eo iure priuatus. ⁊ ad ecclīam in qua ea tenuit libere reuertantur. Iuspatronatus si quod in vna vel etiam in pluribus ecclesijs habuerit. hoc ipso facto perdet. ⁊ ad diocesanum epm deuoluantur filij eius ⁊ nepotes vsqꝫ ad quartum gradum per masculinā lineā descēdētes ad ordines seu ad quodcunqꝫ benefitiū ecclesiasticum nullatenus admittātur. Illi qui oēm malitiam horum superantes. Archiepm vel episcopum fuerint hostiliter insecuti vel eorum aliquem percusserint ceperint vel occiderint seu ipsis molestantibus ad hoc prestiterint auxilium consilium vel fauorem: ⁊ ipsos defendentes: vt supra cum ipsis sibi ad hoc cooperātibus quomodolibet ipso facto penas incidunt a iure statutas. Et cum aliquis nobilis iusticiari⁹ siue laicus quicunqꝫ captiuauerit aliquem clericum ꝓ clerico se gerētē seu depdat⁹ fuerit alicui⁹ ecclīe bōa capellāt castroꝝ hmōi ⁊ plebani locoꝝ in quibus clericus tenetur captiuus

aut preda seruatur q̄primum hoc sciuerint nō expectato sup h̄ supi oris aliq̄ mādato a celebratiōe abstineāt mox diuinoꝝ sb̄ pena excō municatiōis quā facientes ↄtrarium incidere volum⁹ eo iure ꝛc.

De foro competenti. Capitulum quintum.

q Uia tam ecclesiasticus q̄ secularis ordo confunditur cum vni cuiq̄ sua iurisditio nō ↄ̄uatur. hinc est q̄ spiritualia ꝛ secularia iuditia esse ↄuenit impmixta Quare omnibus ecclesiasticis iudicibus districte inhibemus ne laicos ad instātiā quorꝰcunq̄ clericoꝝ vl' laicoꝝ ꝑ causis mere ciuilibus ad suum ↄsistorium citari faciant ā cognitionē causaꝝ hmōi se aliquaten⁹ intromittant. nisi forte miserabilium ꝑsonaꝝ vl' in defectu iudicis secularis ꝛ eꝯ ne iudices seculares clericos ꝑ q̄buscunq̄ cau̾ criminalibus vel ciuilibus. Nec etiā laicos sup possessiōib⁹ ecclīaꝝ sup quocunq̄ titulo eas possident ad suum iuditium faciant euocare vel eos audeāt iudicare: laicis siq̄dē nō est de p̄sbyteri iudicādū: nec de eoꝝ vita q̄cq̄ inuestigādum. Sꝫ epōꝝ iuditio q̄cq̄d sit ē referēdū. vñ tā ecclīasticus q̄ secularis iudex metas sue ptātis excedēs excōicatiōis sententia īnodetur. Et actor cleric⁹ q̄ reū indebite corā n̄ suo iudice fatigauerit expēsis ↄdēnetur: nec sup eadē cā vllaten⁹ de cetero audiatur.

De cohabitatiōe clericorū ꝛ mulierum. Ca. VI.

q Uānis fornicatiōis crimē inter cetera crimina sit detestabilius in clericis: vtpote q̄ inter ceteras v̄tutes p̄ncipal̄r carnis ↄtinētiā ꝑfitentur. Multi tñ clerici sue salutis immemores nō solum tentationibus ꝑuenti aut victi desideria carnis ꝑfitiunt: sꝫ etiā tentationē ꝑueniunt dum frustra tentātur in domib⁹ ꝓprijs vel vicinis paratas ad malum fornicarias enutriunt mulieres. Ne igitur crimen eoꝝ videamur ꝑ tollerātiam approbare. Oēs de cetero clericos qui in domibus suis suspectas mulieres ꝛ extra domum in sua ꝑcuratiōe publice detinent ↄcubinas si sunt benefitiati bn̄fitijs suis priuamus: ꝛ si nō habeant bn̄fitia ab executione ordinum a suis supioribus decernimus suspendēdos. Quos demum malitia eorum exigente. Epi eoꝝ supiores carcerum penis affitiant: vel de suis diocesibus eijtiant ꝛ extermninent: si nec sic curauerint vitam suā emēdare. Archidiaconos autem locoꝝ qui clericos sui archidiaconatus ꝛ populum qui vicinos siue sotios hac labe resparsos sic sciēter tollerant quasi pro cōcubinatu: proprio volumus condemnari. Et licet clericus pro fornicatiōis crimine vel alio mortali peccato q̄ ad seipsum sit suspensus: Non tamen debet ab alijs in diuinis offi-

Archidiaconi

tijs euitari. Nisi crimen ipsum sit notorium per sententiam iudicis seu confessionē factam in iure: aut euidentia facti que tergiuersatiōe aliqua celari non potest. Notorium etiam cōcubinatum. Dicimus per canones ab offitio nedum quo ad seipm sed etiā quo ad alios suspensum qua suspensione sic durante si diuinis se ingerit sicut prius irregularitatē incurrit. a qua nisi per summum pontificē poterit liberari. Et ideo Gregorius papa scribit. Si presbyteri dyaconi vel subdyaconi sunt qui in crimine fornicationis iacent interdicimus eis ex parte omnipotentis dei et beati petri auctoritate introitum vsque dum peniteāt et se emendent. Si vero in peccato suo perseuerare maluerint nullus vestrum presumat audire eorum offitium: quia benedictio eorum in maledictionē vertetur et oratio eorum fiet in peccatum.

De testamentis. Capitulum septimum.

Preterea statuta locorum que habent quod nullus vltra certā summā ecclesijs vel clericis donare seu legare audeat in vltima voluntate irrita iudicamus cum iniquitatē contineāt et testamenti perimāt libertatē. Conditores vero huiusmodi statutorum aut eisdē vtentes coherceātur canonica disciplina. Insuper ordinarij inuigilent circa executores testamentorum et vltimarum voluntatum. et contra illos qui eos impediunt quouismodo: vt ipse voluntates extreme infra tēpus testatoris arbitrio limitatum mancipentur effectui: vel si testator executori terminum nō prefixit. ipsa executio vltra vnius anni spatium nullatenus progetur. Executores etiā vltimarum voluntatum de bonis defuncti nullatenus se intromittant donec de eisdem fatiant inuentarium sub fidedignarum testimonio personarum.

De reedificandis ecclesijs. Capitulū octauum.

Quicunque ecclesiastica offitia obtinēt: oēs iuuēt ad tecta refitiēda et ecclesias emendādas. Collectores vero elemosynarum pro fabricis ecclesiarum quosquidā vitricos appellāt sine omni exceptione maiorum de plebe easdem elemosynas fidelium inconsultis ecclesiarum rectoribus non expendant. Vitricis

De consecratiōe ecclesie vel altaris. Capitu. IX.

Si ecclesiam pollui humani sanguinis aut seminis effusiōe contingat ipsius ecclesie cemiterium si contiguum fuerit eidē cēsetur eē pollutum. Et antequam recōcilietur per episcopum. in ea non dent diuina celebrari vel aliquis sepeliri. Itē in vna et eadē ecclesia et in vno et eodē tempore duas missas sub nota celebrari districtius inhibemus adijtiētes quod nullus pro ipsis viuis mortuorum audeat facē septimum tricesimum vel anniuersarium

De symonia. Capitulum decimum.

D

E symonia vo ne aliquid erogetur vel pmittatur p spiritua li. In tm peccatis exigentibus corda quorundam psbyteroꝝ. symoniaca prauitas deprauauit q nec baptismum nec sacrā eucharistiā nec penitētiā: nec extreme vnctionis sacramētū: nec be nedictionem nubētium aut exequias aut sepulturas mortuoꝝ siue alia quecunqz spiritualia suis volunt subditis ministrare nisi p hu iusmodi ministratiōe detur eis aut pmittatur ptium p sue turpitu dinis executiōe: ymmo verius accusatione diuturnā consuetudinē ptendentes. Nos igitur cunctam pnitiosam venalitatē symoniace prauitatis ne preter impunitatē vendentium videatur nostris tem poribus approbari cōdemnamus. Et huius sacri approbatiōe Cō cilij duximus statuēdum q singula pdicta sacramēta ⁊ res sacre nō obstante quacunqz ꝯsuetudine in cōtrarium que potius censenda ē corruptela sine exactione cuiuscunqz tpalis emolimenti libere cōfe rantur. Et quicunqz de cetero pmissoꝝ vel ex pdictis vēditor fuerit dephensus. Si est ecclesie pastor ipsa priuetur: Si vo vicarius seu sotius rectoris fuerit ad episcopales carceres: vt ibidē ppetuā agat penitentiā detrudatur. Veruntn̄ si laici nollēt rōnabiles ⁊ approba tas ecclesiaꝝ ꝯsuetudines obseruare: tunc nō p ipsos pres byteros cum in pria causa esse nequeant iudices. sed p epm seu eius offitia lem debet sentētiari de plano ⁊ de hoc veritate cognita ad earundē obseruationē p censurā ecclesiasticā compellātur. Preterea archidi aconi locoꝝ seu decani rurales si p sacris liquoribus vel crismate ā oleo: per se vel per alios presumpserint aliquid extorquere suis be nefitijs perpetue spolientur.

De vsuris et vsurarijs. Capitulū vndecimum.

V

Surarioꝝ prauitatem que plerunqz mercatoꝝ famam inq̄ nant: dum sub mercature velamine diuersis adinuētis frau dibus plus secum ꝯtrahentes damnificant q̄z illi qui nullo quesito colore directe ad vsuras detegere cupientes: ⁊ ne in hmōi ignorantia simulatione circa hec possunt pretendere ⁊ suos errores friuolis rationibus excusare. Declaramus ⁊ dicimus q cuz vsura tm̄ cōmittatur in mutuo. Mutuū autē tm̄ in hijs rebus consistit q̄ determinātur numero pondere ⁊ mensura. Non solum is qui expsi se hmōi rem ex pacto. vel principaliter ea spe mutuat. vt aliqd emo limentum tpale vltra sortē recipiat: sed etiam q̄ q̄tumcunqz sit par uum. siue fructus siue pventus rei pignorate in sortem nō cōputat

vsurari⁹ ē cēsendus. Sʒ ꝛ ille q̄ mercē q̄cunqʒ vēditiōis tpe q̄ cōi estimatiōi min⁹ valʒ q̄ʒ tunc vēditurus erat carius vēdit solutionis p̄cium deferēs. ꝛ q̄ soluit p̄tium cuiuscunqʒ empte rei ꝓ maiore q̄ʒ tunc valet lucri causa eius rei traditiōe dilata ad terminum in q̄ cōstat ipam rē pl⁹ valere vsurarij sunt cēsendi Et q̄ tales eē ꝓbari pn̄t ad notitiā diocesani vl ip̄oꝝ offitialium deferātur: vt ꝑ eoꝝ cēsurā ad restitutionē vsure ipsoꝝ. ꝛ eoꝝ heredes districtione canonica cōpellātur. Confessores autē in foro anime tales ad restitutionē inducant efficaciter si suaꝝ animaꝝ dānationē cupiunt euitare. Sane si q̄s in illum errorē inciderit. vt ptinaciter p̄sumat affirmare vsuras exercere nō esse peccatum ille velut hereticus cōdēnetur. Precipue autē plebanus locorum. ꝛ ille qui habet offitium predicandi saltem semel singulis septimanis aut mensibus statutuʒ presens exponat vulgariter ac eos salubrib⁹ inducat monitis: vt abstineant a fraudibus ꝛ crimine vsuraꝝ et innotescant omnibus ꝛ in remediuʒ animarum suarum iniungant: vt ipsi in nostro seu suffraganeorum nostroꝝ consistorio aliquo de predictis modis repetant. ꝛ si nondum soluerunt sed soluere promiserunt a promisso se et suos fideiussores absolui petant.

De verborum significatione. Capitulnm. XII.

1 Intelligentia ex causis dicendi assumenda est verborum. q̄a non sermoni res: sed rei sermo est subiectus. Verba in communi vsu sunt intelligenda. Dubia in meliorem parteʒ sunt interpretanda. Utilius scandalum nasci pmittitur q̄ʒ veritas relinquitur. Necessitas licitum facit qd̄ in lege licitum nō habetur. Res sacre a quocunqʒ violari non debēt. Nō iuste facit qui a timore seruili aliquid facit. Defleat reus peccata: quia offendens in vno fact⁹ est omnium reus. Non pōt esse pastoris excusatio si lupus oues comedit et pastor nescit ꝛc̄.

De iudeis ꝛ eorum famulis. Capitulum. XIII.

e T si iudeos quos ꝓpria culpa perpetue seruituti subiecit. pietas christiana acceptat et sustentat cohabitationem eoruʒ Ingrati tamē esse non debent: vt reddant christianis contumeliam: et de familiaritate contemptum et illam retributionem rependant quā iuxta vulgare prouerbium. Mus in pera: serpens in gremio et ignis in sinu suis hospitibus consueuerunt exhibere. Accepimus autem q̄ iudei christianas puerorum suoruʒ nutrices. qd̄ non tm̄ dicere: sed nephandum est cogitare: cuʒ illas corpus. ꝛ san

guinem domini nostri Jesu christi contingit accipere per triduum anteq̃ eos lactent lac effundere eas faciunt in laternam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia τ mandata committuntur propter que fidelibus est verendum ne diuinam indignationem incurrant quando perpetrare sustineant que fidei nostre confusionem inducant. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices vel obstitrices aut seruitrices habeant christianas ne ipsas ex familiaritate sua ad sue infidelitatis errorem pertrahant τ inducant. Et ne filie libere filijs famulentur ancille sed tanq̃ serui a domino reprobati ĩ cuius mortem nequiter coniurauerunt se saltem per effectum operis illorum seruos τ famulos recognoscant: quos christi mors liberos τ illos perpetue effecit seruos. Si vero hac prohibitione nostra: ymmo verius ampliato contemptu nutrices τ obstitrices: et aliam familiam non dimiserint christianam. Episcopi locorum sub excõmunicationis inhibeant pena districte omnibus christianis ne cum iudeis commune aliquid audeant exercere. Item in die parasceue die dominice passionis Christi Judei in publicum non prodeant: et per totam ipsam diem sua hostia et fenestras suas clausas teneant: ne christianorum conspectui qui tunc sacratissime memoriam exhibentes passionis: lamentationis signa pretendunt per suas derisiones et blasphemias in contumeliam prosiliant creatoris. Nulli etiam iudeorum perfruantur offitio aliquo publico. Si autem hoc commiserint excommunicationis sententia enodentur. Ideo vero officiali tamdiu Christianorum communio in commutis et alijs denegetur: donec pauperum Christianorum secundum prudentiam dyocesani Episcopi conuertent: quicquid fuit Judeus adeptus exactione offitij publici sic suscepti et offitium cum pudore Judeus dimittat quod irreuerenter assumpsit. Sinagogas nouas nullatenus construant. sed antiquas si corruant: aut ruinam minantur reformare poterint. Non autem eas exaltent aut ampliores et pretiosiores quam ante a fuisse dinoscuntur faciant. Quod vtiq̃ pro magno debent habere q̃ in veteribuꝫ sinagogis et suis obseruantijs misericorditer tollerantur. Ad baptismum non cogãtur inuiti: nec in personis nec in suis rebus sine iuditio puniantur: nec in suis festiuitatibus perturbentur nec eoꝝ cemiteria per exhumanationem corporum: vel aliter violentur: Quia vero similitu-

Judei nõ p̃fici anť alicui publico offitio.

to habitus exterioris quā iudei cū christianis indistincte deferunt tm̄ plerunqꝫ inducit periculum: vt per errorem christiani iudeorū ꝛ iudei christianorum mulieribus commiscentur. Ne igitur tam dānate commixtionis excessū ꝑ erroris velamen huiusmodi quandoqꝫ simulate vlterius excusari possit. Statuimus vt masculi iudeorum in capitibus lata pilea: vt antiquitus ↄsueuerant et non caputia: vt christiani deferant. Mulieres vo sub velo vel alio velamine capitis erarium: vel velaturam prominentem super frontem ponāt vt sic omni tempore per hmōi signa a christianis discernantur. Que signa si iudei infra duorum mensium spatium a presentium publicatione nō assumpserit: vt est dictum: extunc eis ꝑ excommunicatōis sententiam christianoꝝ communio subtrahatur. ꝛ in penā temporalē domini loci ipsi⁹ q̄ ipsos ad hoc nō compellēt incidāt. Clerici scolares et religiosi ciuitatis opidi vel ville: in quibus iudei taliter indistincti morātur eo ipso generalem cessationem faciant a diuinis donec per iudeos statuto presenti fuerit integraliter obeditum ꝛc.

¶ Bulle Gregorij pape contra Jus Maydemburgense seu Saxonicum.

G Regorius Eps̄ seruus seruoꝝ dei venerabilibus fratribus Archiepiscopo Rugensi. eiusqꝫ suffraganeis Salutē ꝛ apostolicam bn̄dictionē. Ad reuerentiā dei extirpationē errorū ꝛ exaltationem Katholice fidei atqꝫ iustitie ꝛ animaꝝ salutem quedam execrabilia scripta leges seu speculum Saxonū appellata mł'ta examinatione ꝛ maturitate in hac potestate prehabita autoritate apostolica reprobamus dānamus et decernimus irrita et inania et carere omni robore firmitatis: prout continetur in nostris litteris: inde confectis: quarum tenor talis est. Nōte leges seu speculū Saxonū in certis articulis ꝛ̄probatum dānatūqꝫ ꝛ meritissime

Gregorius episcopus seruus seruorū dei Ad ꝑpetue rei memoriā Saluator humani gn̄is dn̄s nr̄ Jesus xp̄s. cuius licꝫ indigne vices gerim⁹. Uide sup̄ istā bullā. fol. clxxj. ꝛ fol. sequēti.

Gregorius ep̄us seruus seruoꝝ dei karissimo in xp̄o filio Karolo Romanoꝝ impatori ꝛ semp augusto. Uide supr fol. Clxxiij. Prim⁹ articul⁹ ↄtinet quod quecquid hō fecerit extra Judicium q̄ztuncunqꝫ h̄ sit notoriū se libare poterit ꝑ suū iuramētū Nec ↄ talē valꝫ aliqd̄ testimoniū. Uide sup̄ fol. clxxiij.

Nihil a m̄diali alicui r̄ligiōi ſꝫ edicare volēti exigatur.

V Rban⁹ ep̄s seru⁹ ſuoꝝ dei ad ꝑpetue rei memoriā. Ne in vinea dn̄i nr̄i iesu xp̄i licꝫ insufficiētib⁹ meriti nr̄e cōmissa custodie nascētes vepres ꝛ spine adeo ↄualescāt qꝫ sper a tā fructi

ficationẽ ipsiꝰ valeãt impedire diligẽtie nr̃e incũbit ⁊ offõ: vt illos
extirpare radicitus solerti studio ꝓcuremꝰ. Sane mltoꝝ fidedigno
rum relatione didicimus ꝙ in nonnullis ecclesijs monaste rijs prio
ratibꝰ ⁊ alijs locis religoꝝ tã viroꝝ q̃ꝫ mulieꝝ ordinum religiosoꝝ
⁊ partiuꝫ diuersaꝝ. illa detestabil' ⁊ a canonibꝰ reprobata seruatur
abusio. Quod cuꝫ ꝑsone aliq̃ recipiuntur in eiꝰ obꝯuantiã regularem.
ꝑsone ipe certe sumptuosa pastꝰ seu prãdia capitul' ⁊ ꝯuentibꝰ ipaꝝ
eccliaꝝ monesterioꝝ p̊oratuum facẽ aut etiã pecunias ⁊ iocalia siue
res alias ipis ecclijs monasterijs p̊oratibꝰ ⁊ locis talibꝰ seu p̄sidẽ-
tibꝰ eis ex statuto vel ꝯsuetudine q̃ corruptela dicẽda est potius tri-
buere cõpelluntur. Ex q̃bꝰ decoꝝ scte ⁊ immaculate religionis detra
hitur. ⁊ q̃ꝫplures tã execratiõe huiꝰ criminis q̃ꝫ expẽsaꝝ onẽ a sacro
religionis ꝓposito retrahuntur. Ipe qꝫ eccl'ie monesteria et loca fa-
mulantiuꝫ deo ꝯsueti numeris remanẽt distincta. ⁊ mltoꝝ fideliuꝫ
mẽtibꝰ scãdaluꝫ generatur. Nos igr̃ huic morbo pestifero cupiẽtes
ꝯgruam adhibere medelã. ⁊ alijs penis in talia p̄sumẽtes inflictis
iure i suo robore duratur̃ penã adijcẽ g̃uiorẽ. Uniuersꝭ ⁊ singul' ab
batibꝰ p̊oribꝰ decãis p̄positꝭ ⁊ mgr̃is abbatissis ⁊ p̊orissis: aliisqꝫ p̄la
tis q̊uis nõie nuncupẽtur: ⁊ eoꝝ offitialibꝰ: q̃ꝝcunqꝫ eccliaꝝ mõaste
rioꝝ p̊oratuum domoꝝ ⁊ locoꝝ q̊ꝝlibꝫ ordinuꝫ ⁊ r̃ligionuꝫ etiã mili
tariuꝫ tã exẽptoꝝ q̃ꝫ ñ exẽptoꝝ. q̊cunqꝫ nõie cẽseãtur caplis ⁊ ꝯuẽti
bꝰ ⁊ singularibꝰ ꝑsonis eoꝝ tẽore p̄ntiuꝫ autoritate aplica q̃ꝫuis sit
eis a iur̃ ĩhibituꝫ districtiꝰ inhibẽꝰ Ne a ꝑsõis tã maribꝰ q̃ꝫ mlieribꝰ
volẽtibꝰ ĩgredi coꝝ r̃ligões eccliã mõasteria p̊oratꝰ domoꝝ seu loca
ĩ eaꝝdẽ ꝑsõ aꝝ r̃ceptõe ã añ vl' illã q̃cunqꝫ pastꝰ p̄ndia seu cenas pecu
nia iocalia vl' res al's ẽt ad eccliasticuꝫ seu quẽuis piuꝫ vsuꝫ d̊putata
seu deputãda d̊ cetero directe vl' indirecte petẽ seu exigẽ q̊q̊mõ p̄su-
mãt. Sꝫ eos potiꝰ cuꝫ oĩmoda ꝑuritate r̃cipiãt ac victu ⁊ vestitu sicẽ
al's ꝑsonas eccliaꝝ mõsterioꝝ p̊oratuuꝫ domoꝝ ⁊ locoꝝ sincera ca-
ritate ptractẽt Illa duntaxat q̃ ꝑsone ipe ingrediẽtes pure ⁊ spõte ⁊
plẽa libalitate omiqꝫ pactõe cessãte dare vl' offerre ecclijs mõasteri
is p̊oratibꝰ domibꝰ ⁊ locis hmõi voluerint cuꝫ gr̃aꝝ actõe licite rece
pturi Nos ei eos q̃ secꝰ egerint si singl'ares sunt ꝑsone tã dãtes q̃ꝫ re
cipiẽtes hmõi excõicatõis. Si v̊o capl'a seu ꝯuẽtꝰ fuerint suspẽsiõis
sentẽtijs eoipo decernimꝰ r̃biacẽ: a q̊bꝰ p̄terq̃ꝫ in mortis articulo ab
solui neq̃ant absqꝫ aplice sedis licẽtia spãli. Ceteꝝ ꝑsonis vtriusqꝫ se
xus q̃ labe hmõi sunt fedate: eaꝝ ꝓuidẽtes saluti d̊ benignitati gr̃a
vberanti ꝯcedimꝰ. Quod ꝑ suoꝝ locoꝝ diocesanum hac vice duntaxat
a crimine hmõi ⁊ nota infamie inde ꝯcta auctoritate aplica absoluã
tur ĩposita ꝓinde eis p̄nia salutari: d̊ q̃ ipiꝰ discretõi videbir̃ expedir̃

Et demum cum ipsis. vt in eorum Ecclesijs monasterijs prioratib⁹ dignitatibus et locis remanere licite valeant tunc dispensetur. Insuper egras personas illas que in premissis recipiendo aliqua ꝯ canonicas sanctiōes peccauisse dinoscantur. volētes eos reddere graciosos. omnia recepta hmōi Si ad cōmunē vsum monasterioꝝ seu locoꝝ eorum sint applicata ea ad dictum concedim⁹ retineri. Si vo ad specialem vsum Abbatis abbatisse. prioris aut priorisse aut alterius singularis persone. detineantur illa venire precepimus in cōmunem. Nulli ergo omnium hominum liceat hanc paginā nostre ĩhibitionis concessionis et precepti infringere vel ausu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotētis dei. et beatoꝝ Petri et Pauli apostoloꝝ ei⁹ se nouerit incursurum. Datum Rome apd sanctum Petrum nonas aplis pōtificatus nostri anno septimo

De legibus duodecim Ligurgi principis quas Lacedemonijs condiderat. precipiens honesta et inhibens inhonesta

p Rima lege. populum ad obsequium principum Et pncipes ad iustitias impiorum informat. ¶ Scd̄a lege. persimoniā omnibus suadet et opationē quācunq; iussit exerceri. ne homines ocio torpescerēt. ¶ Tertia lege. Emi singula nō pecunia. ſʒ cōpensatione emi precepit. ¶ Quarta lege. Auri et argenti vsum velut omnium scelerum materiā sustulit. ¶ Quinta lege administrationem Reipublice p ordinē diuisit. Regib⁹ potestatē belloꝝ. Magistratibus iudicium. Senatui custodiā legum ¶ Sexta lege Fundos oēs inter cunctos eqliter diuisit vt eq patrimonio neminē alijs viderēt potentiorē. ¶ Septima lege. Conuiuari oēs publice Ne alicui diuitie vel luxurie in oculto essent. ¶ Octaua lege. Iuuenibus nō ampli⁹ q̄; vna veste vti toto āno pmisit. ¶ Nona lege Puberes nō in forum. ſʒ in agrum iussit deduci vt primos annos in bonorum labore. nō luxuria vel ludis exercerent. ¶ Decima lege. Statuit virgines sine dote nubere. ¶ Undecima iussit. vt vxores nō causa pecunie eligerentur. ¶ Duodecima lege. Maximum honorem statuit senibus exhibere.

De iusto vel iniusto bello

e Gregie princeps et dn̄e graciose noua de magna strage et effusione christiani sanguinis nec p ineptā leticiā nos efferāt

nec etiã tristitia nimis frangant vel deijciant ꝫ ad charitatẽ ⁊ cõpas-
sionem moueant. Quia volũtas dei efficax nequit vllo mõ frustrari
ꝫ sp̃ implebitur. vel a nobis quod fieri optarẽ valde vel de nob̃ qd̓
maxime timebis. Et licet exigentibꝰ peccatis haud dubium. ꝫ om-
nipotens fieri ꝑmittit. tñ prochdolor ip̃is flagellis nõ emẽdamur ꝫ
Nota efficimur deteriores. Utinã nunc certatores darẽt glĩaꝫ deo ⁊ remi
niscerentur illiꝰ dauidis Eulogij Uanꝰ ẽ euentꝰ p̃lij. nunc hunc. nũc
illum gladiꝰ cõsumit. Cõsolari tñ nosip̃os ꝯuenit. Cõsiderañ. ꝙ oĩ-
potens deꝰ summe sapiẽs pr̃familias ĩ domo sua malum fieri nõ si-
neret si bonuꝫ ex malo elicere nesciret. Obsecro te ꝑnceps ĩ dño ꝑ vi
scera misericordie crucifixi vt fortissime dyabolo resistas ĩ fide tem-
ptanti te forsitan vt intuitu mundane et vane laudis militaris ⁊ au-
dacia vulgari ĩ manꝰ hostium cum paucis vl̓ alias ad instigationẽ
mundane glĩe petitoꝝ vẽtose pompe cũ vite dispẽdio teip̃m tradas
imprudẽter et incaute. Non em̃ q̃libet bella vl̓ inducie deo placẽt. ꝫ
Iustũ bellum. quod. ea duntaxat q̃ iusta st̃ ⁊ iuste exercẽtur Est ãt iustum bellum ꝫm de
terminationẽ dñi Nicolai pape ad ꝯsultationẽ Bulgaroꝝ ⁊ Isidori
ethimologiaꝝ qd̓ a ꝑncipe indicitur ꝓ defensione suoꝝ de rebꝰ repe
tendis vl̓ ꝓpulsandoꝝ hostium cã vel patrie vl̓ legum paternaꝝ in
euitabili necessitate purgẽte. Uñ beatꝰ Augustinꝰ ad Bonifatium
Bellum inq̇t ẽ necessitas vt liberet deꝰ a necessitate ⁊ ꝯseruet ĩ pace
Nota Nõ em̃ pax q̃ritur vt bellum exerceatur ꝫ bellum geritur vt pax ha
beatur. Esto g̊ mi dñe bellãdo pacificꝰ vt eos q̊s expugnas ad paci
Quot mõis in iustũ bellũ fit vnitatem vincẽdo ꝑducas. Beati em̃ pacifici. Cõtingit ãt iniustum
bellum fieri multis modis Primo si bellum voluntarie facẽ p̃sumit
eccl̃iastice ꝑsone q̊bus sanguinẽ effundere nõ licet vt diffinitum ẽ ĩ
Cõcilio coll̓. et 23. q. 8. di. c. clerici. ⁊ ĩ his a q̊bus nisi repercutiãt se defen
dendo vel vlciscendo ꝫm Augustinum ꝯ manicheos. dñt ãt ꝫ casu
Uim vi repellẽ vim vi repellẽ cum moderamine inculpate tutele. vt ptꝫ ꝑ decretalẽ
de restitu. spoli. ij. decretali. q̃ incipit. Olim et in ꝯtinẽti. vt diffinit
Imperator. C. de vi et vi. Armil. 3. Cum igitur Scd̓o ꝯtingit esse iniu
stum bellum si vindicatur voluntarie nõ necessitate vrgẽte. Tertio
nõ ꝓ ꝯ̃fensiõe patrie vel repetẽdis. Quarto si q̊s indicit bellum nõ
autoritate ꝑncipis. i. Imperatoris. Patꝫ g̊ ex scriptis allegatis q̃ sint
rep̃hẽsibilia bella. Ita ꝙ ĩ bello sunt nocẽdi cupiditas vlciscẽdi cru
delitas implacabilis animꝰ ferocitas rebellãdi ⁊ libido dominãdi
et silĩa. vt ait Augustinꝰ ꝯ maniche. hec scribere pauca ꝯpulit amor
christi atꝫ vr̃i ꝓ aliq̃li temꝑamẽto. Qui dominationẽ vr̃am tribuat
semper feliciter ꝓsperari.

Finis Summe Raymundi.

Complemētū seu cōclusio cōmunis Priuilegij

Unt igitur vniuersa. Hec ad pn̄s singlare

ſ volumē cōgesta priuilegia suꝑscripta cōstitutiōes Regni polonie: q̄ sb̄ tpe a Boleslao Calissien̄ duce ⁊ magno Kazimiro. vsqꝫ ad nr̄a pn̄tia tpa autoritas ꝓncipum ꝓ Regni et incolaꝝ ei⁹ felici statu. edidit cōtinētia. quoꝝ tenores libris legum Ciuiliuꝫ ad reipublice Regni nr̄i stabilimētum vtilitatēqꝫ. ꝑ dictum oli͂ Kazimiꝝ magnuꝫ receptoꝝ an̄ponim⁹: eorumqꝫ oim̄ sicut vetustiora ꝑposuim⁹ ac eis clauē apperitiōis ꝓcessum iuris et terminoꝝ ꝯseruationē cum alijs suo loco positis: tāq̄ꝫ Juris vehiculum atꝫ promulcum q̊ tutissime ꝑ oēs euētus iustitie vectitabitur sal⁹ ascripsimus. Sic infrascriptum nr̄m h̄ oim̄ extremo suprascriptoꝝ loco ponimus. Quod liceat nihil ꝯtineat cōstitutiōis noue: Veteri duntaxat ꝓhibēs sb̄ sacram̄ti munimīe robur: tn̄ qꝛ dum ī hac Radomien̄ dieta cōi sb̄ditoꝝ conamine et instātia impetratum a nob̄ erat: ꝑ qd̄ nos reuera potius ꝓuocati ⁊ incittati: q̄ꝫ motu ꝓprio ꝑsuasi sumus ad istud edēdum cōe ꝓuilegium ꝑ oēs voluminis passus suꝑscp̄tum fatebimur necessario vniuers̄ q̄bus expedit pn̄tib⁹ ac futuri infrascriptum ꝓuilegium dedisse occasionē nob̄. vt ꝓuilegia vniuersa suprascripta cēsurā iustitie: statusqꝫ publici ꝑstringētia: de thezauro Regni nr̄i publico: ac ex alijs publicis regni nr̄i scrinijs atꝫ loci: q̊ꝝ suꝑ fit mētio sumpta ī man⁹ dederim⁹ sb̄ditoꝝ nr̄oꝝ. Quāobrē ꝓuilegium infrascriptum. tāq̄ꝫ specialissimum et sb̄diti nr̄is ꝯ̄tissimum duplici scꝫ et materiali et sacramēti Sigillo munitum nō inter indaginum ābages suprascriptas: s̄ speciali descriptiōe exaratum atqꝫ oim̄ vltimum: tāq̄ꝫ vectem ac sigillum ꝑmissoꝝ hēbit locum cui⁹ se (q̄tur tenor.

Priuilegiū generalis cōfirmationis Juriū specialr̄ ī Radom impetratū atꝫ cōcessum

In noīe dn̄i amē. Ad ꝑpetuā rei memoriā Regnātiuꝫ ⁊ ipan

i tium auspicia feliciora. sꝑ eueniunt. dum qd̄ sacris suis ꝓferūt et ꝓmittunt oraclis. ꝓ iure et iustitia ꝯsolatiōeqꝫ sb̄ditoꝝ fidelium tenēdum. Jd lr̄is eti ꝑpetuis firmēt. ⁊ posteroꝝ notitie cōmēdēt. euo ꝑpetuo duratuꝝ. Proinde Nos Alexander dei gr̄a Rex polonie Magnus dux Lituanie necnō terraꝝ Crac. Sādomirie Siradie Lanc. Cuiauie Russie Prussie. ac Culmen̄. ⁊ Elbingen̄ Pomeranieqꝫ dn̄s ⁊ heres ⁊c̄. Significam⁹ tenore pn̄tium q̄bus expedit vniuers̄ pn̄tib⁹ ac futuri. haꝝ notitiā habituri. Quia licet ī Sacris Maiestatis Regie nr̄e ꝑmicijs dum videlicet ꝓncipes. Spirituales ⁊ Seculares. Ceteriqꝫ prelati Barones ⁊ Regnicole nostre felici aderāt Coronatiōi. vniuersa ꝓuilegia ꝑ diuos olim an̄cessores nr̄os ꝓncipes duces Reges ⁊ ꝑ nos p⁹ felicē Coronationē nr̄am Regno

Complementum communis Priuilegij

Polonie. eiusqꝫ Regnicolis concessa promisimꝰ inuiolabiliter tenē Tamē ꝓpter maiorē eorum firmitatē annuētes votis Consiliarioꝝ nostroꝝ et nuncioꝝ terraꝝ ex vniuersis regni terris in hac Conuentione existentium. Eorundem petitionibus et adhortationibus permoti. non per errorem vl̄ improuide aut indeliberate. Sꝫ ex speciali virute et munificentia Regijs nr̄is p lr̄as perhennes pn̄tes nostras ꝓmissionē illā nr̄am solidiorē firmiorēqꝫ efficere cupien̄. vniuersaꝝ terrarum nostrarum ac vniuersorum et singulorum Incolarum terrarum earundem cuiusuis status Sexus conditionis et ordinis existentium priuilegia: indulta: munimenta: statuta: donationes: libertates: prerogatiuas: immunitates: et quaslibet vend.tionum: ac donationum inscriptiones. Sub quibuscunqꝫ verboꝝ tenorībꝰ: modis: consuetudinibus: atqꝫ dictis per Illustrissimos ac Serenissimos predecessores nostros principes Reges reginas heredes et duces polonie et per nos ipsos Regno polonie ac p̄dictis et alijs vniuersis terris iuste et legittime datas: donatas: concessas: et emanatas: ac data donata: concessa: vendita: et emanata. tentaqꝫ et obseruata. quorum et quarum tenores hic habere volumus pro insertis in omnibus ipsorum et ipsaꝝ modis: punctis: articulis: clausulis: conditionibus: ⁊ consuetudinibus: roboranda: confirmāda: ⁊ gratificanda: ac roborandas: confirmandas: et gratificandas duximꝰ et decreuimus. Roboramusqꝫ: confirmamus: et gratificamus: ac presentis scripti patrocinio firmamus et approbamus illa et illas vere perpetue indubie et in euum inuiolabilis firmitatis robur obtinere. promitten̄. sub iuramento nostro. quod in predicta felici Coronatione nostra corporaliter prestitimus. illas et illa ac quodlibꝫ illorum: illarumqꝫ in omnibꝰ predictis. eoꝝ earumqꝫ modis: consuetudinibus: positionibus: descriptionibus: acticulis: punctis: ⁊ conditionibus: firmiter incōcusse: et inuiolabiliter. tenere. habere. et obseruare. tenericqꝫ haberi ⁊ obseruari facere. temporibꝰ ꝑpetuo duraturis. Et si aliquid cōtra libertates priuilegia immunitates et inra prefata Regni fecerimꝰ. illud totum cassum irritum. inane nullumqꝫ esse volumꝰ. ac decernimus ipso facto. atqꝫ irritamus ⁊ cassamus tenore presentium mediante. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum est presentibus subappēsum. Actum ī Cōuētione generali Radomien̄ Sabbato Inuentionis sancte Crucis. Anno dn̄i. Millesimo quingentesimoquinto. Regni nostri anno quarto. Presentibus Reuerendissimis et Reuerendis in christo patribꝰ dominis Andrea Archiep̄o Gnezn̄ ⁊ primate Bernardino electo Leo

poliẽ͂. Iohe Cracouieñ. Uincẽtio vladisl'. Iohe poznañ. Luca var
mieñ. eccliarꝝ ep̄is: necnõ magnificis venerabilib⁹ ꝛ generoſ Spith
kone d' Jaroslaw Castellano Cracouieñ. Ioãne d' Tarnow Sãdo
mirieñ. Nicolao Gardzina d' Ludbrantz Calissieñ. Petro Myſch
kowski d' Mirow Lãcicieñ. Nicolao d' Cosczyelecz Brzesteñ. Ni
colao d' Crethkow Junuladisl'. Iohe d' Tarnow Russie. Nicolao
d' Curozwãki Lublineñ Prãwtha d' Thczana Raweñ. palatinis
Ioãne Jarand d' Brudzow Calissieñ. Ioãne d' przerãb Siradieñ.
Janussio Latalski Gnezñ. Ioãne Slupeczki Sãdeceñ. Jacobo d'
Syelkkika voiynijcieñ. Petro Schaffranijecz d' pijeskowoskala.
Uislicieñ Ioãne iordan d' zakliczin Bieczñ Stanislao d' mlodzeijo
wijcze Radomieñ. Martino Skrothnijczki de Boguria Zawij
chosteñ. Stanislao d' Pothulicze mijedzirzeczeñ. Petro d' Opale
nijcza landeñ. Petro Gorski Nakleñ. Nicolao d' Radzikow Do
brzineñ. Petro d' Nijemijglowij Raueñ. Paulo d' Chotza polane
czeñ. Castellanis Iohe d' Lasko eccl'ie Gnezñ. ꝛ regni nr̄i Cãcella
rio. Jacobo d' Schidlouijecz thezaurario regni eiusdẽ. Albto gor
ski scolastico Uladislauieñ. Nicolao d' Barthnijki custode ploceñ
eccliarꝝ secretarijs nr̄is Nicolao Fijrleij d' dãbrouijcza Uexillifero.
Craci. ꝛ capitãeo Lubliñ. Berslao Uijlczeck d' Lubijen leopolieñ.
Albto Scora d' gaij dobrzineñ. Stanislao d' Kazanow Lublineñ.
succamerarijs. Ceterisq; ꝯsiliarijs ꝛ Curieñ. nr̄is ad p̄missa testib⁹ fi
dedignis sincẽ ꝛ fidelib⁹ dilectis: Datū p man⁹ eiusdẽ venerabil' Io
annis d' Lasko Gnezñ. eccl'ie ꝛ regni nr̄i Cãcellarij sincẽ nob dilcti

Regie maiestatis ad regnicolas exhortatio.

Os itaq; Alexãder Rex descp̄to ꝛ absoluto eiusmodi p̄uile
n giorꝝ ꝛ aliarꝝ legū eisdẽ p̄uilegijs, p cõis iusticie admĩstrati
one additarꝝ volumine: curas deĩn ꝛ sollicitudĩes nr̄as r̄gias
ad defẽsiõez ꝯ tartharorꝝ incurs⁹ opptunã õo ꝑpitio ꝯferẽdū duxi
m⁹ Uos vniuersos subditos nr̄os p̄latões dignitatū ꝛ offõꝝ gereñ
p̄ntes ꝛ futuros r̄qreñ. vt dū ex nr̄a ꝛ oli' ãncessorꝝ nr̄orꝝ (vti ꝯcessu
equū erat) auctate r̄gia p̄ntia habuistis p̄uilegia cõem iusticiã vr̄as
dirigẽtia p eorꝝ p̄cepta ac cõsilia tam administratiões iusticie q; ali
os euentus moderabimini: sicq; cuilib; id qd̄ suum est tribuere effe
ctualr̄ tribuẽdū d'clarabitis: vos deniq; vniuersos cõitatū cuncta
rū nobiliū ꝛ plebeiorꝝ dilctõs fidles nr̄os: q̃rꝝ res agitur, p domi
b⁹, p vita, p maiorib⁹ q; vr̄is, p fid' deniq; orthodoxa vigore autorita
tis r̄gie nr̄e ꝛ v̄tutis ꝛ fidei sinceritatis indubitate vr̄e q̄ nob estis astri
cti: hortamur: affectuoseq; reqrim⁹. Quaten⁹: in republice tutelã

nobiscum accuratius intēden̄. ad arma tractāda se alacrius p̄parent
cognoscens extremū in forib⁹ adesse p̄iculū: ⁊ q̄dē tale: q̄ cōis p̄rie
sal⁹ atq̧ libtas: om̄is ī se reliq̄s vite spes includēs p̄iclitatur: sꝫ vos
potissimū: q̄b⁹ vita ī otio ⁊ voluptatuꝫ illecebris ꝯsumitur libtati
b⁹ ꝑ ip̄a p̄uilegia ꝑti paulisꝑ suspēb ⁊ omissis eisq̧ ⁊ oī occupatiōe
domestica domi relicti ad laborē tā dignū nobiscū accingamini q̄nll⁹
a vob vnq̄ꝫ clarior ⁊ vtilior assumi poterit: vos q̄ꝫ etiā q̄ domestice
sollicitudinib⁹ pl⁹ eq̄ addicti estis: q̄b⁹ si ꝑ otium frui cupitis minime
poteritis: nisi armis vob p̄us ꝑta fuerit securitas. Nunq̧ eīm regnis
obuenit secura q̄es: nisi q̄ a laborib⁹ ducitur vēturi nobiscuꝫ ad pla
na arui Scithici. hostib⁹ q̧ istis nr̄is hēditarijs: si fata ānuent occur
suri ā eoꝝ conatus q̄ nob ꝓuitutē impone moliuntur: deo ꝓpitio: ac
sedis ap̄lice fauore. Christianoꝝq̧ p̄ncipum p̄sidijs fulti deuicturi:
ā illos ī interiora Scithie trās Borystenem Rhaas ⁊ Thanaī Me
otumq̧ paludē ꝓpulsuri Suffitiāt ea ꝓ hac vice: dietā p̄ntē ꝯcludē
tia: modesta p̄cepta nr̄a: ⁊ nō inutiles ꝑsuasiōes cum q̄b⁹ nos: incli
teq̧ dom⁹ nr̄e familiā: felix q̄ꝫ imperiuꝫ nr̄m vob: atq̧ beniuolētie
vniuersoꝝ recōmittim⁹ diete p̄nti finē imponen̄. ⁊c.

Boristenis .i. dnyepr. Rhaas .i. volha Thanais id est don.

Cācellarij ad regiā maiestatē ⁊ p̄mores regni excusatio

Reuerendissime ac gl'iosissime p̄nceps ⁊ domine dn̄e Alexāder rex
8 gratiosissime: duꝫ ꝓferēte sacro tue maiestati oraculo in isti
us diete fine silētium esset ꝓptereaq̧ sic̄ a p̄ncipio sic in istoc
calce recēsitoꝝ. ꝑ tuā Maiestatē p̄uilegioꝝ mihi Joanni de Lasko
tui incliti Polonie Regni Cācellario felici tue maiestati imperio cō-
moditas scribēdi donaretur an̄ sacꝝ istud tui ꝯspect⁹ oraculum ⁊ in
vniuersoꝝ hoꝝ tue maiestatis fidelium h̄ astātium medio an̄q̧ mo
ueāt hinc: ⁊ vbicunq̧ agēt excusatiunculā effabor breuē. Tuo Se
renissime Rex iussu labos exact⁹ ē iste. Vos Reuerēdissimi Reuerē
diq̧ in xp̄o p̄res. Ac magnifici: spectabiles: generosi: strennui: No
biles ⁊ famati dn̄i fautores. honorādi: chari fr̄es ⁊ amici Regni ei⁹
dē incole laudatissimi. hortati estis exoptātes: vt plebiscituꝫ Regni
iureiurādo roboratum eēt Roborauit benigniter maiestas sacra ea
deq̧ imꝑauit scꝑti mādare. Ego v̄o sic̄ debui: sic Ma. Regie māda
ta etiā sine p̄sitatiōe viriuꝫ execut⁹ fui: Que q̄dē maiestas singula ī
cōi p̄uilegio corrogata auscultari ⁊ manutueri velit. Vos v̄o pru-
dētissimi dn̄i maiores honorādi: fr̄es: chariq̧ amici: sicut nouistis
me iuniorē suum non inter codices legum: ſ inter aulas Reguꝫ fu-
isse. ab ineunte etate v̄satum: ꝯstitutionum legaliuꝫ. p̄cepta parum
callentē. Sicq̧ suppellectil' scripturaꝝ ferme inopē dexteritate vr̄a

credite. onus exacti operis non mea sponte: nec ausu priuato. Sed mandato Regio per me desumtum esse atqꝫ completum. Profitēte istud palam per se in hac frequentia sua maiestate: ꝛ licet in eo viribus ꝓprijs diffisus onus tm̄ suscipere fuerim refragatus: sub quo non sudandum modo. sed procidendum timerē: Uerum cum nosse3 maiestatem suam imperij Jus omne in scriba Capellanoqꝫ suo habere facilius ad sue maiestatis vota su3 inflexus: munus ergo istud taliter persuasus obeundum putaui. integritatem laboru3 honestiqꝫ ꝓpositi telis exponēdo obtrectantiu3. Qui et si p se ꝓfessione sua digni nihil agant: aliquid tamen agentibus ꝑ malignitate nature inuidentes obstrepunt: In obtrectantium morsu atqꝫ liuore omnē prudentiam suam constituētes. Quibus pro me vates coronat⁹ respondet. Quia locuti sunt aduersum me lingua dolosa ꝛ sermonib⁹ odij circumdederunt me: expugnauerunt me gratis. Quare in eo vtute3 bonorum omnium quorum mihi merito magnifaciēda est autoritas ꝛ iudicium appello: impetraturum me id confisus. quaten⁹ ꝓpensam et deuotam in publicum bonum meam voluntatem. Lic3 videretur cuiqꝫ imperfectior: grata sinceraqꝫ mente accipiant boniqꝫ consulant. eripieñ me ꝛ huiusmodi labores meos a malignantium censura: mihiqꝫ oblatrantium: difficile est em̄ cuiqꝫ etiam integerrimo ac peste carere. Sicqꝫ vl' natura vel malis moribus comparatum esse vt mutuo se rodeñ abinuicem consumamur. Uerum quidem virtute nō āmittente meritum suum: que quāq̄ versum fatis tracta agitataqꝫ fuerit secura sequetur. Sed emersuros aliquos non dubito: qui inepto me tempore offitium huiusmodi desumpsisse arguent: arma impresentiarum potius fore tractanda: qꝫ statuta conscribenda irrogantes. Sciāt ebetes ꝛ rerum imperiti magnos quosqꝫ mundi principes ita bellis dedisse opam: vt nunqꝫ vtilitatē conditionis legum intermitterent: cum ideo bella suscipiuntur: vt demum pax sequatur. Neqꝫ quisqꝫ prestans clarusqꝫ foris apparuit. nisi re prius domi rite composita: nec aliter splendidum condā in re militari maiorum nostroru3 nomen resumere nos posse sperem⁹ nisi ordinatis domi moribus sancitisqꝫ legibus que vbiqꝫ terrarꝫ principibus a subditis fidelitatem subiectionē ꝛ obedientiam. Eisdēq3 a d omnibus tranquilitatem equitatem ꝛ iustitiam stabiliorem procurant atqꝫ conseruant: deum timere: ac charitatem (Cuiq3 reddendo quod suum est) colere: ꝛ in virtute dei exercitium belli gerere perdocent. Hactenus hec ad excutienda maliuorum machinamenta vobis virtutis probatissime primoribus spiritualibus ꝛ secula-

ribus: qui bases estis Reipublice et item patritijs alijsque proceribus Regni vniuersis committam reliquum tutele excusationisque mee: ac vti in prefatiuncula voluminis: sic etiam in isto eius complemēto meipsum familiamque meā iterum atque iterum vobis recommendo felicibusque vobis optimi poetarum verbis salue dic . Valete felices quibus ē fortuna peracta iam sua: quibus parta quies. Nos alia ex alijs in fata vocamur. ¶ Finis

¶ Explicit dextro sidere: Cōmune incliti Regni Polonie priuilegium: omni studio ac diligentia Cracouie in edibus Johānis Haller ad cōmissionē Reuerendi pr̄is dn̄i Johānis de Lasko: eiusdē Regni Cācellarij impssum. Quēquidē librum et alios quoscunque p prefatum Haller. ea lege impressos quisque nosse debet: vt nemo illos alibi gentium exaratos: Regno introducat Eosque venales habeat graui sub pena: ac eorundē librorum ammissione vigore priuilegij: ipsi Haller per sacram domini Regis Polonie Maiestatē desuper gratiose ex Consilio sue Serenitatis Cōsiliariorum concessi: prout hocidem priuilegium latius continet

Anno domini M.CCCCC.vi.
xxvij. Januarij

